WILKIE COLLINS

BEYAZLI KADIN

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN: İSMAİL FERHAT ÇEKEM

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Genel Yayın: 5850

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüpanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüpanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamıyacaktır.

23 Haziran 1941
Maarif Vekili
Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

WILKIE COLLINS
BEYAZLI KADIN

ÖZGÜN ADI
THE WOMAN IN WHITE

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN
İSMAİL FERHAT ÇEKEM

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2018
Sertifika No: 40077

EDİTÖR
DENİZ RESUL

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
ŞENOL KARAKAYALI

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASIM, HAZİRAN 2023, İSTANBUL

ISBN 978-625-429-469-3 (CİLTLİ)
ISBN 978-625-429-468-6 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
UMUT KAĞITÇILIK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.
KERESTECİLER SİTESİ FATİH CADDESİ YÜKSEK SOKAK NO: 11/1 MERTER
GÜNGÖREN İSTANBUL
Tel. (0212) 637 04 11 Faks: (0212) 637 37 03
Sertifika No: 45162

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
e-posta: info@iskultur.com.tr
www.iskultur.com.tr

HASAN ÂLİ YÜCEL
KLASİKLER DİZİSİ
CDXLII

WILKIE COLLINS

BEYAZLI KADIN

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN:
İSMAİL FERHAT ÇEKEM

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

İçindekiler

BİRİNCİ BÖLÜM

Clement's Inn'den Resim Öğretmeni Walter Hartright Hikâyeyi Anlatmaya Başlıyor 1
Hikâyeye Chancery Lane'den Avukat Vincent Gilmore Devam Ediyor 148
Hikâyeye (Günlüğünden Alıntılarla) Marian Halcombe Devam Ediyor 194

İKİNCİ BÖLÜM

Marian Halcombe'un Hikâyesi Devam Ediyor 239
Hikâyeye Limmeridge Malikânesi'nden Frederick Fairlie, Esq. Devam Ediyor 422
Hikâyeye Eliza Michelson Devam Ediyor 448
Çeşitli İfadelerle Hikâye Devam Ediyor 502

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Hikâyeye Walter Hartright Devam Ediyor 519
Hikâyeye Mrs. Catherick Devam Ediyor 670
Hikâyeye Walter Hartright Devam Ediyor 687
Hikâyeye Isidor, Ottavio, Baldassare Fosco Devam Ediyor 763
Walter Hartright Hikâyeyi Toparlıyor 783

Birinci Bölüm

Clement's Inn'den Resim Öğretmeni Walter Hartright Hikâyeyi Anlatmaya Başlıyor

Bu, bir kadının sabrıyla nelerin üstesinden gelebileceğinin ve bir erkeğin azmiyle neleri başarabileceğinin hikâyesidir.

Hukuk mekanizmasının, dişlileri yağlayıp çarkları döndüren altının kudretinden yalnızca makul ölçülerde istifade edildiğinde dahi her şüpheli vakayı derinlemesine araştıracağına, bütün soruşturma aşamalarını eksiksiz yürüteceğine güvenilebilseydi, bu sayfaları dolduran olaylar mahkemeye taşınmış ve kamuoyunun ilgisinden paylarına düşeni almış olabilirlerdi.

Ne var ki hukuk, sonunu belli gördüğü bazı vakalarda, cüzdanı kabarıkların emrine amade olma alışkanlığını hâlâ sürdürdüğünden, hikâyenin anlatılması, ilk defa gün yüzüne çıkması bu sayfalara kalmıştır. Olaylar mahkemeye taşınmış olsa yargıç ne duyacak idiyse, okur şimdi onu duyacaktır. İfadelerin başından sonuna kadar, önemli ayrıntıların hiçbiri kulaktan dolma kanıtlara dayandırılmayacaktır. Bu giriş cümlelerinin yazarı (ki adı Walter Hartright'tır), kayda geçirilecek olaylarla diğerlerinden daha yakından alakalı olduğu durumlarda, olayları kendi gördüğü şekliyle anlatacaktır. Yetersiz kaldığı durumlarda anlatıcı kürsüsün-

den çekilecek; olayların tasvirine onun bıraktığı noktadan, tam da onun aktardığı açıklıkta ve kesinlikte, hikâyeye konu olaylar hakkında bilgisi olan diğer kişilerce devam edilecektir.

Bu nedenle, kanuna karşı gelenlerin hikâyesi mahkemede nasıl birden fazla tanık tarafından anlatılıyorsa, burada sunulan hikâye de birden fazla kalem tarafından aktarılacaktır. Her iki durumda da amaç aynıdır: Gerçeği her zaman en dolaysız ve en anlaşılır yönüyle sunmak ve birbiriyle ilintili bir olaylar bütününün nasıl geliştiğini, birbirini takip eden her aşamada olayla en yakından alakalı olmuş kişilerin kendi yaşadıklarını kelimesi kelimesine aktarmasını sağlayarak izlemek.

İlk önce yirmi sekiz yaşındaki resim öğretmeni Walter Hartright'ı dinleyelim.

II

Temmuzun son günüydü. Uzun sıcak yaz sona eriyordu; bizler, Londra kaldırımlarını arşınlayan o yorgun kalabalık, mısır tarlalarının üzerine düşecek bulut gölgelerini ve deniz kıyısında sonbahar esintilerini düşünmeye başlamıştık.

Benim zavallı halime gelecek olursak, sonlarına geldiğimiz yaz mevsimi beni sağlığımdan, neşemden ve doğruyu söylemek gerekirse, paramdan da etmişti. Önceki yıl, hocalıktan kazandığım parayı her zaman gösterdiğim özenle idare etmemiştim; hovardalığım yüzünden artık sonbaharda hesaplı davranmaya, annemin Hampstead'deki kır evi ile şehirdeki kiralık odam arasında gidip gelmeye mahkûmdum.

Hatırlıyorum, o akşam hava durgun ve bulutluydu; Londra'da havanın en ağır olduğu günlerden biriydi; sokaklardaki trafiğin uzaklardan gelen uğultusu kaybolmak üzereydi; benim cılız atan nabzım ve etrafımı saran şehrin

kuvvetle çarpan kalbi sanki el ele tutuşmuş, batan güneşle birlikte gitgide daha da cansızlaşarak dibe çöküyordu. Okumaktan ziyade elimde tutup hayallere daldığım kitabı bırakıp şöyle bir canlandım, odamdan çıktım ve serin gece havasından istifade etmek için şehrin dış mahallelerine doğru yola koyuldum. O akşam, her hafta annem ve kız kardeşimle geçirmeyi alışkanlık haline getirdiğim iki akşamdan biriydi. Bu yüzden adımlarımı kuzeye, Hampstead istikametine çevirdim.

Henüz anlatmadığım olaylar, şu anda bahsettiğim dönemde babamın vefatının üzerinden birkaç sene geçmiş olduğunu ve kız kardeşim Sarah ile benim beş çocuklu bir aileden geriye kalan son fertler olduğumuzu daha ileri gitmeden belirtmemi gerekli kılıyor. Aslında resim öğretmenliği benden önce babamın mesleğiydi. Gösterdiği gayret sayesinde mesleğinde son derece başarılı olmuştu; eline bakanlara duyduğu sevgi onların geleceğini garantiye alma endişesiyle birleşmiş ve onu, evlenir evlenmez, gelirinin büyük bir kısmını, çoğu erkeğin bu amaç için gerekli göreceğinden çok daha fazlasını, kendisine yaptırdığı hayat sigortasının primlerine ayırmaya itmişti. Babamın takdire şayan sağduyusu ve hayatını ailesine adaması sayesinde, annem ve kız kardeşim, onun sağlığında nasıl kimseye muhtaç olmadılarsa o öldükten sonra da aynı şekilde yaşamaya devam etti. Babamın yerine ben geçtim; hayata adım attığım o dönemde beni bekleyen geleceğe müteşekkir olmak için her türlü sebebim vardı.

Usulca çöken alacakaranlık, Hampstead çayırlığındaki tepeciklerin sırtlarını hâlâ belli belirsiz aydınlatıyordu; annemin kır evinin kapısına geldiğimde, bulutlu gecenin gölgeleri kara bir boşluğa dönüşüp ayaklarımın altındaki Londra manzarasını yutmuştu. Çıngırağı çalar çalmaz evin kapısı sertçe açıldı; uşağı beklerken kıymetli İtalyan dostum Profesör Pesca'yı karşımda buldum; beni karşılamak için neşeyle

fırladı ve İngilizlere has o neşeli tavırları, kulak tırmalayan bir yabancı aksanıyla taklit ederek beni içeri buyur etti.

Usulüne uygun bir biçimde okuyuculara takdim edilmeyi Profesör kendi başına hak ediyor; üstelik, müsaade buyurursanız, benim de ondan bahsetmek için sebeplerim olduğunu söylemem lazım. Zira talih bu ya, bu sayfaların açıklığa kavuşturmayı amaçladığı tuhaf aile hikâyesinin başlangıcı o.

İtalyan dostumla ilk defa, onun kendi anadilini, benimse resim yapmayı öğrettiğim malikânelerde tanışmıştım. Dostumun hayat hikâyesi hakkında o zamanlar bildiklerim, bir zamanlar Padua Üniversitesi'nde görev yapmış, İtalya'yı siyasi sebepler yüzünden terk etmiş (bunların ne olduğundan, nasıl geliştiğinden bahsetmeyi, karşısındaki kim olursa olsun kibarca reddederdi) ve uzun yıllardır yaşadığı Londra'da dil hocası olarak saygın bir isim yapmış olduğuyla sınırlıydı.

Aslında cüce değildi Pesca –çünkü başı, gövdesi, uzuvları mükemmel bir orantı içindeydi– ama sanırım teşhir salonlarında, sirklerde sergilenen ucubeleri saymazsam, gördüğüm en küçük insandı. O dış görünüşüyle nerede olsa dikkatleri üzerine çekerdi fakat sıradan insanlar arasında biraz daha öne çıkmasının sebebi tuhaf ama zararsız kişiliğiydi. Ona sığınacak bir yer vermiş, geçimini sağlayacağı bir iş kapısı açmış bu ülkeye duyduğu minneti kendisini bir İngilize çevirmek için elinden ne geliyorsa yaparak göstermeye mecbur olduğu düşüncesi etrafında şekillendirmişti sanki bütün hayatını. Bütün İngiliz ulusuna teşekkürlerini sunmayı istediğinden eline bir şemsiye almadan asla dışarı çıkmaz, pantolonuyla ayakkabısının birleştiği yere tozluklarını takmayı ve başına bir beyaz şapka geçirmeyi hiçbir zaman ihmal etmezdi; fakat bunlarla da yetinmeyip dış görünüşüyle olduğu kadar huyuyla suyuyla, vakit ayırdığı eğlencelerle de bir İngiliz olmaya heves ederdi. Beden eğitimine düşkünlüğü-

müzün bizi, bütün bir İngiliz ulusunu, diğerlerinden ayrı bir yere koyduğunu düşünen bu küçük adam, biz İngilizlere has sporlara ve eğlencelere iştirak etme fırsatını her bulduğunda, bütün masumiyetiyle, önceden hiçbir hazırlığı olmamasına rağmen, kendini bunlara adardı; ulusal kıyafetimiz olan tozlukları ve beyaz şapkayı nasıl benimsemişse açık hava eğlencelerimizi benimsemek için de yalnızca istemesinin yeterli olduğuna yürekten inanırdı.

Tilki avında ve kriket sahasında bütün uzuvlarını körü körüne riske attığını görmüştüm; çok geçmeden, Brighton'ın denizinde bütün hayatını riske attığını da gördüm.

Orada tesadüfen tanışmıştık onunla, birlikte denize giriyorduk. Yalnızca benim ulusuma özgü bir faaliyet yapıyor olsaydık, hiç şüphesiz Pesca'dan gözümü ayırmazdım; ne var ki, yabancılar da genellikle suda başlarının çaresine İngilizler kadar bakabilecek kabiliyette olduğundan, Profesör'ün irticalen öğrenebileceğine inandığı o erkeklere özgü faaliyetler listesine yüzme sanatının da bir çırpıda eklenebileceği aklımın ucundan geçmedi. Dostumun yanımda olmadığını fark ettiğimde birlikte kıyıdan açılmamızın üzerinden çok geçmemişti, durdum, onu görmek için başımı geriye çevirdim. Kıyıyla benim bulunduğum yer arasında, suyun yüzeyinde kalmak için bir an çırpınan ve sonra gözden kaybolan iki küçük beyaz koldan başka bir şey göremeyince korktum, şaşkınlığa kapıldım. Onu kurtarmak için suya daldığımda, denizin tabanında çakıltaşlarından bir oyuğun içine sessizce kıvrılmış yatıyordu zavallı küçük adam; daha önce hiç bu kadar ufak görünmemişti gözüme. Ben onu kabine* taşırken geçen birkaç dakikada temiz havayla kendisine geldi ve benim yardımımla basamakları çıktı. Enerjisini bir parça toplamasıyla birlikte, dostumun

* Dört tarafı kapalı, tekerlekli, denize inilip çıkılması için önünde basamaklar bulunan ahşap kabin. Denize girecek insanlar bu kabinleri hem kıyafet değiştirmek hem de plajdakiler görmeden denize girmek amacıyla kullanırdı. (ç.n.)

yüzmeyle ilgili kapıldığı o fevkalade yanılgı da geri geldi. Dişlerinin takırdaması azalıp da konuşmaya fırsat bulunca boş boş gülümsedi, "Kramp girmiş olmalı," dedi.

Dostum kendisini adamakıllı toparlayıp sahile yanıma geldiğinde, Güneylilere has o sıcak tabiatı, takınmaya çalıştığı İngilizlere özgü ölçülülüğü yerle bir etmişti. Bana duyduğu sevgiyi en coşkulu kelimelerle, İtalyanlara mahsus o abartılı ve tutkulu konuşma tarzıyla ifade edip beni binbir iltifata boğdu ve artık ömrü boyunca emrime amade olacağını, benim de hayatımın sonuna kadar unutmayacağımı umduğu bir iyilik yapıp bana gönül borcunu ödeme fırsatını yakalayana kadar bir daha asla mutlu olamayacağını ilan etti.

Bütün bu maceraya aramızda geçen hoş bir şaka muamelesi yapmakta ısrar ettim ve Pesca'nın sular seller gibi akan gözyaşlarını dindirmek, dostluğumuzun bekasına dair beyanlarını sona erdirmek için elimden geleni yaptım; Pesca'nın altında ezildiği o borçluluk hissini yumuşatmayı en sonunda, tahmin ettiğim üzere, başardım. Minnet borcuyla yaşayan tatil arkadaşımın bana hizmet etmek için hasretle yolunu gözlediği o fırsatın pek yakında belireceğini, Pesca'nın bu fırsatın hemen üzerine atlayacağını, böyle yapmakla hayatımın akışını bambaşka bir yöne çevireceğini ve beni neredeyse kendimi tanıyamayacağım kadar değiştireceğini o zamanlar, hatta o keyifli tatilimiz bittikten sonra da, hiç düşünmedim.

Heyhat, kader! Çakıltaşlarından yatağına uzanmış Profesör Pesca'yı kurtarmak için suya dalmamış olsaydım, bu sayfalarda anlatılacak hikâyenin bir parçası haline gelmem kesinlikle mümkün olmayacaktı: Tanıştığım günden beri aklımdan bir an olsun çıkmayan, var gücümle iyiliği için uğraştığım ve artık şu hayattaki gayemin yegâne yol göstericisi haline gelen kadının adını, muhtemeldir ki, hiç duymamış olacaktım.

III

Annemin evinin kapısında karşılaştığımız o akşam, Pesca'nın yüz ifadesi ve tavırları olağanüstü bir şey yaşanmış olduğunu bana anlatmaya yetti. Ne var ki ondan hemen bir açıklama beklemek tamamıyla faydasızdı. Pesca beni iki elimden tutup içeri çekerken tek akıl edebildiğim, onun o akşam beni görme fırsatını kaçırmamak için kır evine gelmiş olduğu (alışkanlıklarımı biliyordu) ve bana eşine az rastlanır ölçüde hoş bir havadis vereceğiydi.

Birlikte paldır küldür ve hiç de usturuplu olmayan bir biçimde salona girdik. Annem açık pencerenin yanında oturmuş gülüyor, yelpazesiyle kendisini serinletiyordu. Pesca annemin gözdelerinden biriydi ve en çılgın, en tuhaf davranışları bile onun gözünde hiçbir zaman kusurdan sayılmazdı. Ah canım annem! Küçük Profesör'ün, oğluna derin bir minnet borcuyla bağlandığını öğrendiği ilk andan itibaren ona kalbini sorgusuz sualsiz açmış, adamın yabancılığından ileri gelen bütün o şaşırtıcı garip huylarını, anlam vermeye bile çalışmadan olduğu gibi kabullenmişti.

Kız kardeşim Sarah, gariptir ki, gençliğine rağmen Pesca'ya daha katı davranıyordu. Onun iyi kalpliliğinden gelen vasıflarının hakkını eksiksiz veriyor, ne var ki annemin aksine, onu benim hatırım için de olsa, olduğu gibi kabul edemiyordu. İngilizlere özgü edep anlayışı, Pesca'nın nezaket gösterilerine itibar etmeyen mizacına isyan edip duruyordu; annesinin bu tuhaf küçük yabancıyla bu kadar yakınlaşmasından duyduğu hayreti de pek gizlemeye çalışmadan her zaman ifade ederdi. Biz genç neslin hiç de kimi büyüklerimiz gibi içten davranmadığımızı, hiç de aklımıza estiği gibi hareket etmediğimizi sadece kız kardeşimde değil, başkalarında da gözledim. Bir nebze olsun keyif almayı umdukları olaylar belki gerçekleşecek diye ihtiyarlar heveslenir, ani heyecanlara sürüklenirken, aynı ihtimalin o ihtiyarların durgun

torunlarındaki sükûneti zerre kadar bozamadığını sürekli görürüm. Acaba bizler, kızımızla erkeğimizle, gençliklerinde hayatı içtenlikle yaşamış büyüklerimiz kadar sahici çocuklar mıyız gerçekten? Yoksa eğitimdeki o büyük ilerleme nesiller arasındaki mesafeyi gereğinden fazla mı açtı? Acaba bu modern zamanlarda bizler azıcık fazla mı iyi yetiştirildik?

Bu sorulara kesin bir yanıt vermeye kalkmayacak olmakla birlikte, en azından annemle kardeşimi Pesca'nın yanında her gördüğümde, annemin bu iki kadından genç olanı gibi durduğunu kayda geçirebilirim. Misal, bu defa çocuksu hareketlerle salona paldır küldür girmemiz ihtiyar kadına içten bir kahkaha attırırken Sarah huzursuz huzursuz, beni karşılamak için düşüncesizce kapıya atılan Profesör'ün çarparak sehpadan düşürdüğü çay fincanının kırıklarını yerden topluyordu.

"Biraz daha geç kalmış olsaydın," dedi annem, "ne olurdu bilmiyorum Walter. Pesca sabırsızlıktan, bense meraktan neredeyse delirecektik. Profesör, seni ilgilendirdiğini söylediği harika haberlerle geldi ve dostu Walter gelene kadar en küçük bir ipucu vermeyi reddederek bize işkence etti."

Kırık fincan parçalarının yasını tutmakla meşgul Sarah ise kendi kendine söyleniyordu: "Bu kadarı fazla artık, takımı bozuldu fincanların."

Bu sözler söylenirken Pesca çanak çömleğe verdiği tamiri imkânsız zarardan habersiz, neşe ve telaş içinde, büyük bir koltuğu iteleye çekeleye odanın öbür tarafına götürdü; halkın önüne çıkan konuşmacılar nasıl bütün dinleyicileri görüş alanına almak isterse, o da her üçümüze birden sözünü dinletebileceği bir yere geçmişti. Koltuğun sırtını bize çevirdi, bir sıçrayışta dizlerini altına alıp koltuğa oturdu ve uydurma minberinden üç kişilik küçük cemaatine heyecanla hitap etmeye başladı.

"Evet, canlarım benim," diye söze başladı Pesca ("kıymetli dostlarım" demek istediğinde hep "canlarım" diye

hitap ederdi), "dinleyin beni. Vakit geldi; size iyi bir haber getirdim; konuşma sırası bende."

"Dinleyin ey cemaat!" dedi annem, esprinin hakkını vererek.

"Şimdi kıracağı şey, anneciğim," diye fısıldadı Sarah, "en iyi koltuğun sırtı olacak."

"Hayatıma döndüm ve yaradılmışların en asillerine sesleniyorum," diye sözlerine devam etti Pesca, koltuğun üstünden hararetle bana, aslında sahip olmadığım niteliklerime, hitap ediyordu. "Kim beni (kramp yüzünden boyladığım) denizin dibinde ölü gibi yatarken buldu; kim beni yukarı çekti; hayatıma ve kendi elbiselerime yeniden kavuşunca ben ne dedim?"

"Gerektiğinden çok daha fazlasını," diye olabildiğince kararlı bir ses tonuyla yanıtladım Pesca'yı; çünkü bu konuda Profesör'ü azıcık cesaretlendirmemin bile kaçınılmaz biçimde onun duygularını daha fazla bastıramayıp gözyaşlarının sular seller gibi akmasına sebep olacağını biliyordum.

"Dedim ki," diye ısrar etti Pesca, "ömrümün sonuna kadar sevgili dostuma, Walter'a aittir hayatım, öyledir de. Walter için bir iyilik yapma fırsatını bulana kadar asla mutlu olmayacağım dedim; bu en kutlu güne kadar da hiç sözümü tuttuğumu hissetmedim. Şimdi," diye avazı çıktığı kadar haykırdı küçük adam, "içimdeki mutluluk o kadar büyük ki her gözeneğimden, terliyormuşum gibi fışkırıyor; çünkü inancım, canım ve şerefim üzerine yemin ederim ki, o fırsat en sonunda kapımı çaldı ve artık söylenecek tek söz var: Tamam mı, tamam!"

Pesca'nın giyimi kuşamı, hal ve tavırları ve vakit ayırdığı eğlenceler kadar, İngilizceye kusursuz hâkimiyetiyle de gurur duyduğunu burada belirtmek gerekir. En yaygın deyimlerimizden birkaç tanesini öğrenmiştir ve bunları aklına geldikçe konuşmasına rasgele serpiştirir, ne anlama geldiklerini hiç bilmese de tınıları kulağına çok hoş geldiği için

bileşik kelimelere çevirir, canının istediği şekilde tekrar ede ede kullanır ve hep, sanki tek bir uzun hece oluşturuyorlarmış gibi, uç uca eklerdi.

"Doğduğum ülkenin dilini öğrettiğim seçkin Londra Malikânelerinden bir tanesi," dedi Profesör hızlıca, uzun zamandır beklettiği açıklamasını bir giriş cümlesiyle daha süslemeye gerek duymadan, "Portland diye bilinen büyük yerde, pek de seçkin bir malikâne. Hepiniz biliyorsunuz orayı, değil mi? Evet, evet, bittabi ki. Bu seçkin ev, canlarım benim, içinde seçkin bir aileyi barındırıyor. Bir anne, etine buduna dolgun; üç genç bekâr hanım, etine buduna dolgun; iki genç bey, etine buduna dolgun; ve bir baba, hepsinden etine buduna dolgun; çok büyük tacir, gırtlağına kadar altına gömülmüş – bir zamanlar hoş bir adammış ama gel gör ki kelleşmiş kafası ve kat kat gıdısıyla artık o hoş halinden eser kalmamış. Şimdi dikkatle dinleyin! Yüce Dante'yi* öğretiyorum genç hanımlara ve –ah Tanrım! Aman Tanrım!– yüce Dante'nin o üç güzel hanımın da kafasını nasıl karıştırdığını anlatacak kelimeler icat edilmedi henüz! Sorun değil –her şeyin zamanı var– hem ne kadar fazla ders gerekirse benim için o kadar iyi. Şimdi dikkatle dinleyin! Genç hanımlara bugün, her zamanki gibi, Dante'yi okuttuğumu zihninizde bir canlandırın. Dördümüz Dante'nin Cehennemi'ne** inmişiz. Yedinci Daire'deyiz; aslında hangisinde olduğumuz önemli değil: Bu etine buduna dolgun üç genç hanım için bütün daireler birbirine benziyor; her neyse, öğrencilerim Yedinci Daire'de saplanıp kalıyor; ben de onları tekrar harekete geçirebilmek için, nafile bir şevkle onlara İlahi Komedya'yı ezberden okur, açıklar, kendimi paralarken koridorda bir çizmenin gıcırtısı duyuluyor ve içeriye o her yeri altından baba, o kafası kelleşmiş, gıdılı

---

* Dante Alighieri (1265-1361), İtalyan şair, yazar ve felsefeci. (ç.n.)

** Dante'nin ünlü eseri *İlahi Komedya*'nın üç ana bölümünden biri. Cehennem iç içe dokuz daireye bölünmüştür ve ölen kişi dünyadaki günahları ne kadar büyükse o kadar içteki daireye gönderilir. (ç.n.)

büyük tacir giriyor. Evet! Canlarım benim, iş meselesine gelmeme zannettiğinizden daha az kaldı artık. Sabırla dinlediniz mi beni şimdiye kadar? Yoksa kendi kendinize, 'Şansa bak! Pesca'nın da lafı uzatacağı tuttu!' mu diyorsunuz?"

Derin bir alakayla onu dinlediğimizi ifade ettik. Profesör sözlerine devam etti:

"Elinde bir mektup var o her yeri altından babanın; ve biz kendi Cehennemimize inmişken gelip bizi evin sıradan dünyevi İşleriyle rahatsız ettiği için özür diledikten sonra o üç genç hanıma dönüyor ve sözlerine, siz İngilizlerin bu mübarek dünyada söylemek zorunda olduğunuz her şeye başlarken kullandığınız kelimeyle başlıyor: uzun bir 'Ah!' çekiyor. 'Ah, canlarım,' diyor büyük tacir. 'Elimde dostum Mr.---'dan gelen bir mektup var, (adamın ismi şimdi aklıma gelmiyor; olsun, sonra konusu geçecek zaten; evet, evet; tamam mı, tamam). Diyor ki baba, 'Dostumdan, Mr.---'dan bir mektup geçti elime; sayfiye evine gidecek bir resim öğretmeni arıyor, benden bir tavsiye istiyor.' Tanrım! Aman Tanrım! O her yeri altından babanın bu sözleri söylediğini duyduğumda, hani onun kadar boylu boslu olsaydım, kollarımı boynuna dolar, uzun uzun ve sıkı sıkı sarılarak ona şükran duyduğumu gösterirdim! Fakat tabii ki sadece koltuğumda zıplayabildim. Koltuğumda diken varmışçasına yerimde duramıyordum, konuşma arzusuyla yanıp tutuşuyordum ama çenemi tuttum ve baba sözlerine devam etsin diye sustum. 'Belki bildiğiniz birileri vardır,' dedi bu iyi ve paralı adam, dostunun mektubunu o altın parmakları arasında bir o yana bir bu yana çeviriyordu, 'belki, canlarım, ona tavsiye edebileceğim bir resim öğretmeni tanıyorsunuzdur?' Üç genç hanımın hepsi birbirine bakıyor, (o vazgeçilmez uzun 'Ah!' ile söze başlayıp), 'Ah! Hayır, canım babacığım! Ama Mr. Pesca burada!' diyorlar. Benden bahsedildiğini duyunca artık kendimi tutamıyorum; seni önerebileceğim düşüncesi, canlarım benim, beynime giden kan gibi aklıma hücum ediyor; bir

anda koltuğumdan fırlıyorum, sanki yerden bir diken bitmiş de koltuğumun altını delmiş gibi; büyük tacire hitap ediyorum, diyorum ki, (İngilizlerin tabiriyle), 'Saygıdeğer beyefendi, tam da ihtiyacınız olan adamı tanıyorum! Dünyanın en iyi resim öğretmeni! Tavsiye mektubunu akşamına postaya verir, pılını pırtısını (yine İngilizlerin tabiriyle, nasıl ama?) toplatır, yarınki trene bütün eşyasıyla birlikte bindirir, gönderirim!' 'Durun, durun,' diyor baba; 'bu adam yabancı mı yoksa İngiliz mi?' 'İngiliz, hem de sapına kadar,' diye cevaplıyorum. 'Saygın biri midir?' diyor baba. 'Beyefendi,' diyorum (çünkü bu son soru beni öfkeden deliye döndürüyor ve samimiyete son veriyorum), 'Beyefendi! Dehanın o ölümsüz ateşi yanıyor bu İngiliz'in bağrında, üstelik, babasından miras almış o ateşi!' 'Boş verin,' diyor o her yeri altından, medeniyetsiz baba, 'dehası hiç umurumda değil Mr. Pesca. Biz bu ülkede deha istemeyiz, meğerki o dehaya saygınlık eşlik etmesin; sadece o zaman memnun oluruz ona sahip olduğumuza, hem de pek bir memnun oluruz. Dostunuzun elinde bonservisi var mı, karakterine kefil olacak tavsiye mektupları getirebilir mi?' Hiç sorun değil, der gibi sallıyorum elimi. 'Mektup mu istediniz?' diyorum. 'Hah! Tanrım, aman Tanrım! Olmaz mı hiç! İsterseniz size tomarla tavsiye mektubu ve bonservis getirebilir!' 'Bir iki tanesi kâfi,' diyor bu heyecansız ve paralı adam. 'Göndersin bana mektupları, adını adresini de yazsın. Bir de... durun, durun, Mr. Pesca; dostunuzun yanına eli boş gitmeseniz iyi olur.' 'Eli boş gitmemek mi?' diyorum, öfkeliyim. 'Bir şey götürmeme gerek yok; kusura bakmayın ama benim cesur İngiliz dostum parasını kendisi hak eder zaten.' 'Para mı?' diyor baba büyük bir şaşkınlık içinde. 'Paradan bahseden kim? Şartları not edelim, ondan ne beklendiğini bir pusulaya olsun yazalım diyorum. Dersinize devam edin Mr. Pesca, ben de dostumun mektubuna bakıp gerekli bilgileri yazar, size veririm.' O ticaret ve para erbabı kaleminin, mürekkebinin ve kâğıdının ba-

şına oturuyor, ben de bir kez daha, peşimde üç genç hanım, Dante'nin Cehennemine iniyorum. On dakika içinde pusula yazılıyor ve babanın çizmeleri dışarıdaki koridorda gıcırdıyor. İnancım, canım ve şerefim üzerine yemin ederim ki o gıcırtıyı duyduktan sonrasını hatırlamıyorum! Aradığım fırsatı en sonunda yakalamış, şu dünyadaki en sevgili dostuma minnet borcumu neredeyse ödemiş olduğumu düşünmek muhteşem; başıma vurup beni sarhoş ediyor bu düşünce. Genç hanımları ve kendimi Cehennemimizden nasıl çekip çıkardım, sonra diğer işimi nasıl hallettim, akşam yemeğini nasıl mideme indirdim, inanın hiç farkında değilim. İşte ben, kanlı canlı karşınızdayım; büyük tacirin yazdığı o ateş gibi sıcak pusula elimde ve ben başıma taç takılmış kadar mutluyum! Ha ha ha! Tamam, tamam mı tamam!" Profesör tam bunları söylerken elini kaldırıp pusulayı başının üzerinde salladı, kelimeleri hızlı hızlı ardı ardına dizerek yaptığı uzun konuşmasını İngilizlere has o neşeli hali kulak tırmalayan İtalyan aksanıyla taklit ederek bitirdi.

Pesca konuşmasını tamamlar tamamlamaz annem ayağa kalktı, yanakları al al olmuş, gözleri parlıyordu. Küçük adamın iki elini birden samimiyetle tuttu.

"Sevgili, iyi yürekli Pesca," dedi, "Walter'a duyduğun sevginin hakiki olduğundan asla şüphe etmemiştim, fakat şimdi her zamankinden daha çok ikna oldum bu sevgiye!"

"Şüphesiz, Profesör Pesca'ya Walter adına hepimiz minnettarız," diye ekledi Sarah. Konuşurken, tebrik sırasının kendisine geldiğini düşündüğünden, hafifçe yerinden kalktı, Pesca'nın koltuğuna yanaşmaya çalışır gibiydi; ne var ki, Pesca'nın coşkulu bir biçimde annemin ellerini öptüğünü görünce ciddileşti ve tekrar yerine oturdu. "Bu yüz göz olmaya meraklı küçük adam anneme böyle davranıyorsa kim bilir *bana* nasıl davranır?" Hakikat bazen insanın yüzüne vurur; tekrar yerine otururken Sarah'nın aklından geçen düşünce de kesinlikle buydu.

Pesca'nın iyi niyetle getirdiği bu habere ben de minnettardım minnettar olmasına ama önüme konmuş bu iş teklifi beni gerektiği kadar heyecanlandırmamıştı. Profesör annemin ellerini yeterince öptükten, ben de ona beni düşünüp, adıma bu teklifi aldığı için yürekten teşekkür ettikten sonra, saygıdeğer işvereninin benim incelemem için hazırlamış olduğu teklifin şartlarına bakmak üzere Pesca'dan müsaade istedim.

Muzafferane bir el hareketiyle pusulayı bana uzattı Pesca.

"Oku!" dedi küçük adam, sesinde bir haşmet vardı. "Sana söz veriyorum dostum, her yeri altından babanın yazdıkları her şeyi alenen ifade ediyor zaten."

Pusuladaki şartlar, ne olursa olsun, açık, anlaşılır ve ayrıntılıydı. Bilmem gerekenler şunlardı:

Birincisi, Cumberland'daki Limmeridge Malikânesi'nin sahibi Mr. Frederick Fairlie, Esq.,* yetkinliğinden şüphe duyulmayan bir resim öğretmenini tamı tamına dört aylığına tutmak istiyordu.

İkincisi, resim öğretmeninin yerine getirmesi beklenen iki türlü vazife olacaktı. İki genç hanımefendinin suluboya resim yapmayı öğrenmesine nezaret edecek, derslerden kalan boş vaktini de tamamen ihmal edilmesine göz yumulmuş değerli bir resim koleksiyonunun tamir edilip malikânede uygun yerlere asılmasına vakfedecekti.

Üçüncüsü, bahsedilen vazifeleri üstlenip hakkıyla yerine getiren kişiye haftada dört gine** ödenecek, bu kişi Limmeridge Malikânesi'nde ikamet edecek ve kendisine bir hizmetli değil, beyefendi gibi muamele edilecekti.

---

* Esq.: (İng.) Esquire. Genellikle toprak sahibi erkekler için kullanılan, soyluluk içermeyen bir unvan. (ç.n.)

** İngiliz Ginesi. Birleşik Krallık'ta 1663 ile 1814 yılları arasında basılan ve yaklaşık 21 şiline karşılık gelen madeni para. Dolaşımdan kalktıktan sonra uzun bir süre hesap ölçüsü olarak kullanılmaya devam edilmiş ve doktor, avukat, öğretmen gibi meslek sahiplerine ödenen ücretler, gayrimenkul alım satımları, lüks tüketim malzemelerinin fiyatları, ödeme şilin ya da sterlin cinsinden yapılsa da gine cinsinden ifade edilmiştir. (ç.n.)

Dördüncü ve son olarak, kusursuz tavsiye mektuplarıyla karakterini ve yeteneklerini ispatlayamayacak birinin bu işe başvurmayı düşünmesine bile gerek yoktu. Bu mektuplar Mr. Fairlie'nin Londra'daki, onun adına gerekli bütün ayarlamaları yapmaya yetkili arkadaşına gönderilecekti. Bu talimatların ardından Pesca'nın işvereninin adı ve Portland Place'teki adresi geliyor ve yazılanlar, yani pusula, orada bitiyordu.

Bu iş teklifi hiç kuşkusuz çekici fırsatlar sunuyordu. Yapılacak iş muhtemelen hem kolay hem de keyifliydi; teklif yılın en az meşgul olduğum dönemi olan sonbahar için yapılmıştı; koşullar ise, bu meslekteki tecrübemle değerlendirdiğimde, şaşırtıcı ölçüde hoşgörülüydü. Biliyordum; teklif edilen işi almayı başarırsam kendimi çok talihli saymak zorunda olduğumu biliyordum; ne var ki, pusulayı okumayı bitirir bitirmez, bu meselenin beni heyecanlandırmasını önleyen, açıklanamaz bir isteksizlik hissettim. Önceki tecrübelerimin istisnasız hiçbirinde, vazifemin ve içimden gelenlerin böylesine acı verecek biçimde ve bu kadar sebepsiz yere, şimdiki gibi zıt kutuplara düştüğü olmamıştı.

Annem pusulayı okudu, tekrar bana uzatırken, "Ah, Walter, babanın böyle bir şansı asla olmadı!" dedi.

"Böyle seçkin insanları tanımak," diye düşüncesini belirtti Sarah, koltuğunda şöyle bir doğruldu, "hem de eşit şartlarda, ne kadar gurur okşayıcı!"

Lafını bitirmesini beklemeden yanıtladım Sarah'yı, "Evet, evet; neresinden bakarsanız bakın, koşullar gayet cazip. Fakat tavsiye mektuplarını göndermeden önce istiyorum ki biraz düşüneyim..."

"Düşünmek mi!" diye çıkıştı annem. "Ne diyorsun Walter, neyin var senin?"

"Düşünmek mi!" diye bu kez de kız kardeşim lafa girdi. "Ne kadar olağandışı bir laf o, hem de bu koşullarda!"

"Düşünmek mi!" diye araya girdi Profesör. "Düşünecek ne var? Bana bu sorunun cevabını ver! Sağlığından şikâyet

eden sen değil miydin, bir parça taşra havasının özlemiyle yanıp tutuştuğunu kendi ağzınla söylemiyor muydun? İşte! Elindeki pusula, dört ay boyunca ciğerlerini boğulana kadar dolduracak taşra esintisi teklif ediyor sana. Yanlış mı söylediklerim? Ha! Paran olsun istiyordun bir de. Al işte! Haftada dört altın gine para değil mi? Tanrım, aman Tanrım! Ah, *bana* verseler o parayı, çizmelerim o her yeri altından babanınkiler gibi gıcırdar, onun o ezici zenginliğini hissettirirdi bana! Haftada dört gine, üstelik, iki genç hanımın arkadaşlığı da cabası! Dahası, yatağın, kahvaltın, akşam yemeğin, tıka basa mideye indireceğin İngiliz çayları, öğle yemekleri, köpüklü biralar, hem de tek kuruş ödemeden; daha neyi düşünüyorsun Walter, sevgili dostum benim; şu şansa bak! Hayatımda ilk defa, 'İki gözüm, iki kulağım daha olsa da gördüklerime, duyduklarıma onlar da hayret etse,' diyorum!"

Tutumumun annemde yarattığı bariz şaşkınlık da Pesca'nın bu yeni işte bana önerilen avantajları gayretle sayıp dökmesi de Limmeridge Malikânesi'ne gitmeye karşı duyduğum mantıksız isteksizliği sarsmayı zerre kadar başaramadı. Cumberland'a gitmemek için aklıma gelen ufak tefek itirazı sıraladıktan ve bunların birbiri ardına beni tamamen utandıracak açıklamalarla çürütüldüğünü gördükten sonra son bir engel çıkartmaya çabaladım ve ben Mr. Fairlie'nin küçük kızlarına doğa manzaraları çizmeyi öğretirken Londra'daki öğrencilerime ne olacağını sordum. Buna hemen verilen cevap, öğrencilerimin büyük bir bölümünün sonbaharda Londra dışına seyahat ettiği ve burada kalan az sayıdaki öğrencimin de daha önce benzer koşullarda öğrencilerini devralmış olduğum bir meslektaşıma emanet edilebileceği oldu. Kız kardeşim bu beyefendinin, sonbahar döneminde şehir dışına çıkmak isteyecek olursam emrime amade olduğunu açıkça ifade ettiğini hatırlattı; annem, gereksiz kapris yaparak kendi çıkarlarımı ve sağlığımı tehlikeye atmamamı ciddi biçimde istirham etti; Pesca ise hayatını kurtarmış olan dostuna min-

nettarlıkla sunma fırsatı bulduğu ilk hizmeti reddetmek suretiyle kalbini kırmamam için acınası bir tonda yalvardı.

Bu yakınmaların altında yatan bariz samimiyet ve sevgi, yaradılışında zerre kadar iyilik bulunan her insan evladını etkilerdi. Bu iş teklifiyle ilgili sebebini bulamadığım bir huzursuzluk hissetmeye devam etsem de en azından böyle hissettiğim için utanç duyacak, geri adım atarak ve benden istenen her şeyi yapmaya söz vererek tartışmayı tatlıya bağlayacak kadar erdemli biriydim.

Akşamın geri kalanı, pek yakında Cumberland'da iki genç hanımla yaşayacağım hayata dair esprili beklentilerin paylaşılmasıyla gayet keyif içinde geçti. Pesca, inanılır gibi olmasa da boğazından aşağıya süzüldükten beş dakika sonra kafasını hoş etmiş görünen ulusal içkimizden aldığı ilhamla, annemin sağlığına, kız kardeşimin sağlığına, benim sağlığıma ve Mr. Fairlie'yle iki genç hanımın sağlığına topluca kadeh kaldırdığı bir dizi konuşmayı ardı ardına yapmak ve konuşması biter bitmez, herkes adına, dokunaklı bir dille teşekkür etmek suretiyle, tam bir İngiliz kabul edilmesi gerektiği yönündeki taleplerini şiddetle yineledi. Birlikte eve yürürken, gizlice, "Sana bir sır, Walter," dedi küçük dostum, "ne kadar belagatle konuştuğum aklıma geldikçe bir heyecan kaplıyor içimi. Hırstan ruhum kabarıyor. Bir gün gelecek, ben de o asil parlamentonuza gireceğim. Hayattaki en büyük hayalim Saygıdeğer Parlamento Üyesi Pesca olabilmek!"

Ertesi sabah tavsiye mektuplarımı Profesör'ün işvereninin Portland Place'teki adresine gönderdim. Üç günden sonra, gizliden gizliye memnuniyet de duyarak, evraklarımın kişiliğimi ve kabiliyetlerimi yeterince açıklayamadığı sonucuna vardım. Gelgelelim dördüncü gün bir yanıt geldi. Mr. Fairlie'nin hizmetlerimi kabul ettiği ve hemen Cumberland'a gitmek için hazırlıklara başlamamı rica ettiği yazıyordu mektupta. Seyahatim için gerekli tüm talimatlar mektubun sonuna özenle ve açıklıkla eklenmişti.

Hazırlıklarımı, ertesi sabah erkenden Londra'dan ayrılmak üzere gayet gönülsüzce tamamladım. Akşama doğru Pesca uğradı, yemekli bir davete gidiyormuş, geçerken veda etmek istemiş.

"Gözyaşlarımı sen yokken bu muhteşem olayı düşünerek sileceğim," dedi Profesör neşeyle. "Seni bu dünyadaki kısmetine doğru ilk itekleyen bu hayırlı eller oldu. Yolun açık olsun dostum! Cumberland'da güneşin doğduğunda (İngilizlerin tabiriyle), Tanrı aşkına hasadını kaldır. O iki genç hanımdan biriyle evlen, Saygıdeğer Parlamento Üyesi Hartright ol, en tepeye çıktığında da her şeye daha yolun başındaki Pesca'nın yardımıyla kavuştuğunu hatırla!"

Ayrılırken yaptığı bu jeste küçük dostumla birlikte gülmeye çalıştım ama kendimi zorlasam da olmadı. Pesca o hoş veda sözlerini sarf ederken içimde bir şeylerin koptuğunu, adeta canımın yandığını hissediyordum.

Tekrar yalnız kaldığımda artık tek yapmam gereken Hampstead'deki kır evine yürüyüp anneme ve Sarah'ya veda etmekti.

IV

Gün boyu bunaltan sıcak, yerini basık ve rutubetli bir geceye bırakmıştı.

Annem ve kız kardeşim veda sözlerini o kadar çok uzatmış, her defasında beş dakika daha diye yalvararak beni o kadar çok bekletmişlerdi ki uşak bahçe kapısını arkamdan kilitlediğinde neredeyse gece yarısı oluyordu. Londra'ya en kestirmeden döneceğim yolda birkaç adım ilerledim, sonra durdum, devam edip etmemekte kararsızdım.

Yıldızsız, lacivert bir geceydi, dolunay çıkmıştı, Hampstead çayırlığının engebeli zemini bu gizemli ışıkta, sanki aşağısında uzanan büyük şehirden yüzlerce mil uzaktaki bir vahşi

tabiat parçası gibi duruyordu. Şehre inmekte, Londra'nın sıcağına, kasvetine düşmekte acele etme fikri bana tiksinti verdi. Ruhumu ve bedenimi saran huzursuzluk yüzünden, havasız odamda yatağa girmekle nefessiz kalıp yavaş yavaş boğulmak arasında hiçbir fark olmadığını hissediyordum. Mümkün olan en dolambaçlı yolu seçmeye, evime temiz havayı içime çekerek, aylak aylak gezerek, ıssız çayırlık boyunca uzanan dolambaçlı beyaz patikaları izleyerek gitmeye; Londra'ya yaklaşınca Finchley Road'a sapmaya ve yeni doğan sabahın serinliğinde şehre en ferah banliyösünden, Regent's Park'ın batı tarafından geri dönmeye karar verdim.

Çayırlıktan aşağı dolambaçlı yollardan ağır ağır, etrafımdaki manzaranın o ilahi sükûnetinin keyfini çıkararak, dört bir yanımdaki engebeli zeminde birbirini takip eden ışık ve gölgelerin yumuşak hareketlerini hayran hayran seyrederek indim. Gece yürüyüşümün bu ilk ve en tatlı kısmında ilerlediğim zaman boyunca, manzaranın bıraktığı izlenimlere zihnimi öylece açtım; aklıma başka bir şey pek gelmedi; hatta hissettiklerime bakacak olursak neredeyse hiç düşünmediğimi bile söyleyebilirim.

Fakat çayırlıktan çıkıp manzaranın seyreldiği yan yola sapar sapmaz, alışkanlıklarımın ve uğraşılarımın yakın gelecekte uğrayacağı değişiklikler haliyle aklıma düşmeye başladı ve dikkatimi başka bir şeye vermemi engelledi. Yolun sonuna vardığımda Limmeridge Malikânesi'ne, Mr. Fairlie'ye ve kısa süre içinde suluboya resim sanatında rehberlik etmeye başlayacağım iki hanıma dair süslü hayallerime tamamen dalmıştım.

Güzergâhımdaki dörtyol ağzına gelirken yürümüş olduğum Hampstead yolunun, Finchley'ye çıkan yolun, West End'e giden yolun ve beni tekrar Londra'ya götürecek olan yolun kesiştiği kavşağa varmıştım. Mekanik hareketlerle, hiç düşünmeden bu son yola sapmış ve ıssız anayolda aylak aylak yürümeye başlamıştım; hatırlıyorum, tam Cumberland'daki

genç hanımların neye benzediğini düşünüp kendimi eyliyordum ki arkamdan uzanıp hafifçe ve aniden omzuma konan bir elin dokunuşuyla bütün kanım bir anda çekildi.

Hemen o an arkama döndüm, parmaklarım bastonumun kabzasını daha bir sıkı kavradı.

İşte orada, geniş, aydınlık anayolun ortasında –sanki yerden tam o an bitmiş yahut gökten tam o an düşmüş gibi– tepeden tırnağa beyazlar giymiş, yüzü derin bir merakla yüzüme çevrili yalnız bir kadın duruyor, eliyle Londra üzerindeki kara bulutu işaret ediyordu.

Bu sıradışı, hayalet gibi kadının gecenin köründe, o ıssız yerde öyle bir anda karşıma çıkması beni o kadar çok sarstı ki kadına ne istediğini soramadım. Önce tuhaf kadın konuştu:

"Londra'ya bu yoldan mı gidiliyor?" dedi.

Bu tuhaf soruyu bana yöneltirken kadına dikkatle baktım. Saat neredeyse sabahın biriydi. Ayın ışığı sayesinde seçebildiklerim sadece kadının solgun ve genç yüzü; zayıf ve keskin yanakları ile çenesi; iri, vakur ve özlem dolu bir dikkatle bakan gözleri; endişeli, müstereddit dudakları; kahverengiye çalan soluk sarı tonlarındaki ince saçlarıydı. Halinde hiçbir yabanilik, hiçbir aşırılık yoktu: Sessiz ve ölçülü, birazcık melankolik, birazcık da şüpheci duruyordu; bunlar tam olarak bir hanımefendinin tavırları değildi ama en alt tabakadan bir kadınınkiler de olamazdı. Henüz çok az duyabilmiş olduğum sesinde tuhafıma giden, durgun ve mekanik bir tını vardı, üstelik dikkat çekecek kadar hızlı konuşmuştu kadın. Elinde küçük bir çanta tutuyordu: kıyafetiyse –her biri beyaz renkteki şapkası, şalı ve elbisesi– tahmin edebildiğim kadarıyla, kesinlikle çok kaliteli ya da çok pahalı kumaştan değildi. İnce yapılıydı, boyu ortalamanın biraz üzerindeydi; yürüyüşü ve hareketleri ölçüsüzlükten alabildiğine uzaktı. Ayın soluk ışığında ve karşılaştığımız kafa karıştıracak ölçüde garip koşullarda hakkında gözlemleyebildiklerimin hepsi buydu. Ne tür bir kadın olduğuna, gece yarısını bir saat geçe tek başına ne-

den o yolda olduğuna dair hiçbir tahmin yürütemiyordum. Emin olduğumu hissettiğim tek şey, şüphe uyandıracak kadar geç bir saatte ve şüphe uyandıracak kadar ıssız bir yerde olsak dahi, kadının konuşmaktaki niyetini en aşağılık insanın bile başka anlamlara çekemeyecek olduğuydu.

"Duydunuz mu beni?" dedi kadın, hâlâ sessizce, hızlı hızlı konuşuyordu, sesinde huzursuzlanmadan yahut sabırsızlanmadan eser yoktu. "Londra'ya bu yoldan mı gidiliyor diye sordum."

"Evet," diye cevap verdim, "buradan gidiliyor, yol sizi St. John's Wood ile Regent's Park'a çıkartır. Daha önce yanıt vermediğim için beni mazur görün. Yolda bir anda karşıma çıkmanız beni epey sarstı, ne olduğunu hâlâ anlayabilmiş değilim."

"Yanlış bir şey yaptığımdan şüphelenmiyorsunuz, değil mi? Hiçbir hatam yok benim. Başıma bir kaza geldi; gecenin bu saatinde burada tek başına olmam büyük bir talihsizlik. Niye yanlış bir şey yaptığımdan şüpheleniyorsunuz?"

Hiç gerek olmadığı halde ciddileşti, huzursuzlandı kadın, birkaç adım geriledi. Onu sakinleştirmek için elimden geleni yaptım.

"Rica ediyorum, sizden şüphelendiğimi, yahut, eğer imkânım olursa, size yardım etmekten başka bir muradım olduğunu sakın düşünmeyin," dedim. "Yolda bir anda belirmenize şaşırdım, o kadar, çünkü sizi orada görmeden bir an öncesine kadar bomboş görünüyordu yol."

Kadın arkasını döndü, Londra'ya giden yolla Hampstead'e giden yolun kesiştiği yerde çalıların arasındaki bir boşluğu işaret etti.

"Geldiğinizi duydum," dedi, "ve sizinle konuşmayı göze almadan önce nasıl biri olduğunuzu görmek için oraya saklandım. Siz geçip gidene kadar tereddüt ettim, korktum sizinle konuşmaktan; sonra da arkanızdan usulca yaklaşıp omzunuza dokunmaya mecbur kaldım."

Arkamdan usulca yaklaşıp omzuma dokunmak neden? Seslenmek ne güne duruyor? En hafif tabiriyle, tuhaf.

"Size güvenebilir miyim?" diye sordu kadın. "Başıma bir kaza geldi diye hakkımda kötü düşünmüyorsunuz, değil mi?" Durdu, kafası karışmıştı; çantasını diğer eline aldı, acı acı iç çekti.

Kadının yalnızlığı ve çaresizliği bana dokundu. Ona yardımcı olmak, onu kötülüklerden esirgemek için duyduğum tabii dürtü, böyle tuhaf bir acil durumla karşılaşan daha yaşlı, daha bilge ve daha soğuk bir adamın başvuracağı ferasete, tedbirliliğe, dirayete üstün geldi.

"Amacımın size zarar vermek olmadığına güvenebilirsiniz," dedim. "İçinde bulunduğunuz durumun tuhaflığını bana açıklamak size sıkıntı veriyorsa o konuyu tekrar açmayın. Sizden bir açıklama beklemeye kesinlikle hakkım yok. Size nasıl yardımcı olabileceğimi söyleyin; eğer elimden geliyorsa, ben de yardım edeyim."

"Çok naziksiniz, sizinle karşılaşmış olduğum için çok, çok müteşekkirim." Bana ilk defa bir çift yumuşak söz söylerken sesi titremişti kadının; fakat o iri, o etrafına hüzünlü bir dikkatle bakan ve hâlâ üzerimden ayırmadığı gözlerinde yaş yoktu. "Londra'ya daha önce yalnızca bir kez gitmiştim," diye devam etti sözlerine kadın, daha da hızlı konuşuyordu artık, "ve o taraflarını hiç bilmiyorum. Kiralık bir fayton yahut başka bir vasıta bulabilir miyim? Çok mu geç oldu? Bilmiyorum. Nereden fayton tutacağımı göstermeniz, işime karışmamaya söz vermeniz, yanınızdan istediğim zaman ve istediğim şekilde ayrılmama müsaade etmeniz benim için yeterli olur... Londra'da beni karşılamaktan memnuniyet duyacak bir dostum var; başka hiçbir şey istemiyorum; söz veriyor musunuz?"

Endişeyle yolun bir yukarısına bir aşağısına baktı; çantasını yine bir elinden diğerine geçirdi; korkmuş, ne yapacağını bilemeyen, yalvaran gözlerle yüzüme bakıp, "Söz veriyor

musunuz?" diye tekrar sordu; onu böyle görmek beni de huzursuz etti.

Elimden ne gelirdi? Karşımda tamamen insafıma kalmış, çaresiz bir yabancı duruyordu ve bu yabancı, kimsesiz, boynu bükük bir kadındı. Civarda hiç ev yoktu; yoldan geçen birileri olsaydı danışırdım ama kimse geçmiyordu; nasıl yapacağımı bilsem dahi kendimde bu kadının hareketlerini denetleme hakkını asla ve asla görmüyordum. Bu satırları kendimden şüphe ederek yazıyorum ve sonradan yaşanmış olayların gölgeleri karartıyor yazdığım kâğıdı; yine de soruyorum, başka ne yapabilirdim?

Yaptığım şu oldu: Ona sorular sorarak zaman kazanmaya çalıştım. "Londra'daki dostunuzun sizi bu kadar geç bir saatte karşılayacağına emin misiniz?" dedim.

"Gayet eminim. Sizden istediğim zaman ve istediğim şekilde ayrılmama müsaade edeceğinizi söyleyin, bana karışmayacağınızı söyleyin, yeter. Söz veriyor musunuz?"

Bu sözleri üçüncü kez tekrarlarken bana yaklaştı ve elini beklenmedik, usulca bir yumuşaklıkla göğsüme koydu; inceydi eli; (çekmek için tuttuğumda fark ettim ki) o sıcak ve rutubetli gecede bile soğuktu. Unutmayın ki gençtim o zamanlar; bana dokunanın bir kadın eli olduğunu unutmayın.

"Söz veriyor musunuz?"

"Evet."

Tek bir söz! Herkesin dudaklarında, günün her saati gezen küçük tanıdık söz. Vah bana! Elim şimdi bile titriyor yazarken.

Yüzümüzü Londra'ya çevirdik ve yeni günün o sessiz ilk saatinde birlikte yürüdük; adı, karakteri, hikâyesi, hayat gayesi, o anda yanımdaki varlığı dahi benim için, aydınlatması imkânsız birer gizem olan bu kadın ve ben. Rüya gibiydi. Walter Hartright mıydım ben? Burası pazar günleri insanların gezindiği, herkesin aşina olduğu olaysız yol muydu? Annemin kır evindeki o sakin, nezih, alışılagelmiş ev hayatı

atmosferinden sadece bir saat kadar önce mi çıkmıştım gerçekten? Bütün bu olup bitenler beni sersemletmişti, ayrıca belli belirsiz bir suçluluk duygusu da hissediyordum, bir zaman tuhaf yol arkadaşıma bir şey söyleyemedim. Aramızdaki sessizliği ilk bozan yine onun sesi oldu.

"Size bir şey sormak istiyorum," dedi aniden. "Londra'da çok tanıdığınız var mı?"

"Evet, epey çok var."

"Makam mevki sahibi çok insan tanıyor musunuz?" Bu tuhaf soruyu yöneltirken ses tonundaki şüpheyi fark etmemek mümkün değildi. Cevap verip vermemekte tereddüt ettim.

Bir anlık sessizlikten sonra, "Birkaç tane," dedim.

Olduğu yerde durdu, soran gözlerle yüzüme baktı: "Baronet* unvanlı çok kişi tanıyor musunuz?"

Cevap veremeyecek kadar şaşırmış olduğumdan soruya soruyla karşılık verdim.

"Niçin soruyorsunuz?"

"Çünkü o baronetler arasında öyle biri var ki umarım onu tanımıyorsunuzdur, yoksa benim için çok kötü olur."

"Bana onun adını söyleyecek misiniz?"

"Söyleyemem, söylemeye cesaret edemem, ondan bahsettiğimde kendimi kaybediyorum." Sesi yükseldi, hiddetlenmiş gibiydi, yumruk yaptığı elini havaya kaldırdı, hırsla salladı; derken, aniden, yine zapt etti kendisini, sesini alçalttı ve sözlerine fısıldayarak devam etti: "*Siz* hangilerini tanıyorsunuz, bana onu söyleyin."

Böyle önemsiz bir meselede isteğini geri çevirmem söz konusu bile olmadığından ona üç isimden bahsettim. Bunlardan ikisi, kızlarına resim dersi verdiğim ailelerin reisleriydi; diğeri, vaktiyle resmini çizmem için beni teknesiyle gezintiye çıkarmış bekâr bir baronetti.

---

* Büyük Britanya'da kullanılan unvanlardan biri. Bu unvanlar, küçükten büyüğe doğru, şövalye, baronet, baron, vikont, kont, marki, dük şeklinde sıralanır. Şövalye ve baronet unvanları, verildiği kişiyi soylu sınıfına sokmaz. (ç.n.)

Rahat bir nefes alarak, "Oh! *Onu* tanımıyorsunuz," dedi. "Siz de unvan sahibi misiniz?"

"Kesinlikle hayır. Ben sadece resim öğretmeniyim."

Sözlerim ağzımdan –belki de biraz küskünlükle– çıkarken kadın bütün hareketlerine sinmiş olan acelecilikle koluma girdi.

"Unvan sahibi değilmiş," diye kendi kendine tekrarladı. "Tanrı'ya şükür! *Ona* itimat edebilirim."

Yol arkadaşıma duyduğum saygıdan, o ana kadar merakımı dizginlemeyi başarmıştım; fakat artık kendimi tutamadım.

"Korkarım makam mevki sahibi birinden şikâyet etmek için ciddi bir sebebiniz var," dedim. "Korkarım bana adını vermek bile istemediğiniz bu baronet size büyük fenalık etmiş. Gecenin bu tuhaf saatinde burada olmanızın nedeni o mu?"

"Sormayın! Beni konuşturmayın," diye yanıtladı kadın. "Şimdi konuşacak halde değilim. Acımasızca kullanıldım, zalimce bir haksızlığa uğradım. Hızlı yürümeye devam eder, benimle konuşmazsanız bana daha da iyilik yapmış olursunuz. Şu anda eğer elimden gelirse sakinleşmeye çok ihtiyacım var."

Hızlı adımlarla yine yola koyulduk; yarım saat boyunca, belki de daha uzun bir süre, ikimiz de tek kelime etmedik. Daha fazla soru sormam yasaklanmış olduğundan ara ara yüzüne kaçamak bakışlar atıyordum. Her defasında aynıydı yüzü; dudaklar sımsıkı kapalı, kaşlar çatık, gözleri dosdoğru ileri dönük, kararlı ama dalgın. Evler görünmeye başlamıştı, yeni Wesleyan okuluna yaklaşmıştık; o katı ifadesi yumuşadı kadının ve bir kez daha söze girdi.

"Londra'da mı yaşıyorsunuz?" dedi.

"Evet." Cevap verirken, kadının benden yardım istemeye ya da tavsiye almaya niyetlenmiş olabileceği ve onu muhtemel bir hayal kırıklığından korumak için, Londra'daki evimde çok kalmayacağımı ona söylemem gerektiği dü-

şüncesi bir anda şimşek gibi çaktı beynimde. Bu yüzden sözlerime şöyle devam ettim, "Ne var ki yarın Londra'dan bir süreliğine ayrılıyorum. Taşrada bir işim var."

"Nereye?" diye sordu. "Kuzeye mi güneye mi?"

"Kuzeye, Cumberland'a."

Sevgi dolu bir sesle, "Cumberland!" diye tekrarladı. "Ah! Keşke ben de oraya gidiyor olsaydım. Bir zamanlar mutluydum Cumberland'da."

Bu kadınla aramızda asılı duran sır perdesini kaldırmayı bir kez daha denedim.

"Belki doğduğunuz yer," dedim, "o güzel Göller Bölgesi'dir."

"Hayır," diye yanıtladı kadın. "Ben Hampshire'da doğdum; fakat bir zamanlar kısa bir süreliğine Cumberland'da okula gittim. Göller Bölgesi mi? Hiç göl hatırlamıyorum ben. Tekrar görmek istediğim yer Limmeridge köyü, Limmeridge Malikânesi."

Şaşkınlıktan kalakalma sırası bendeydi. Merakım zaten iyice kabarmıştı, bir de tam o anda Mr. Fairlie'nin ikametgâhının tuhaf yol arkadaşımın dudaklarından tesadüfen döküldüğünü duymak beni hayretler içinde bıraktı.

Ben durur durmaz, "Birileri mi sesleniyor arkamızdan?" diye sordu kadın, aniden büyük bir korkuyla yolun bir aşağısına bir yukarısına bakmaya başladı.

"Hayır, hayır. Sadece Limmeridge Malikânesi adını duyunca şaşırdım. Cumberland'dan birilerinin o malikâneden bahsettiğini birkaç gün önce duydum."

"Ah! *Benim tanıdığım* insanlar değildir onlar. Mrs. Fairlie öldü, kocası öldü, küçük kızları artık evlenmiş ve evden ayrılmış olabilir. Limmeridge'de şimdi kimin yaşadığını bilemem. Eğer orada o ismi taşıyan birileri hâlâ kalmışsa, onları Mrs. Fairlie'nin hatırına sevdiğimi bilirim sadece."

Daha fazlasını söyleyecek gibiydi; fakat o konuşurken yürümeye devam ettiğimizden Avenue Road'un başındaki şehir

kapısını görecek kadar yaklaşmıştık. Koluma daha bir sıkı sarıldı kadın ve karşımızda duran kapıya endişeyle baktı.

"Nöbetçi dışarıya bakıyor mu?" diye sordu.

Bakmıyordu; biz kapıdan geçerken kimse yoktu etrafta. Havagazı lambalarını, evleri görmek huzurunu kaçırmış, onu sabırsızlaştırmıştı sanki.

"Londra'ya vardık," dedi. "Kiralayabileceğim bir atlı araba görüyor musunuz? Yorgunum ve korkuyorum. Arabaya binip kapıyı pencereyi kilitlemek, buradan uzaklaşmak istiyorum."

Yolda boş bir arabaya rastlayacak kadar talihimiz yaver gitmezse durağa kadar biraz daha yürümemiz gerektiğini izah ettim ona, sonra da Cumberland mevzuunu tekrar açmayı denedim. Fayda etmedi. Arabaya sığınma ve buradan uzaklaşma fikri artık onu tamamen ele geçirmişti. Başka bir şey düşünecek, konuşacak halde değildi.

Avenue Road'un üçte birini ancak yürümüştük ki bulunduğumuz yerden birkaç ev aşağıda, yolun öbür tarafında, bir atlı arabanın evlerden birine yanaştığını gördüm. Arabadan bir beyefendi indi, bahçe kapısını açıp içeri girdi. Arabacı tekrar sürücü mahalline çıktığında ona el ettim. Yolun karşısına geçtik; yol arkadaşımın sabırsızlığı o denli artmıştı ki neredeyse koşmaya zorluyordu beni.

"Ne kadar da geç oldu," dedi. "Telaşımın tek sebebi vaktin bu kadar geç olması."

Ben arabanın kapısını açarken, "Tottenham Court Road istikametine gitmiyorsanız sizi alamam efendim," dedi arabacı nezaketle. "Atım çok yorgun, onu ancak ahıra kadar götürebilirim."

Yol arkadaşım, "Olur, olur. Benim işimi görür. Ben o istikamete gidiyorum, o istikamete," dedi nefes almayı bile unutarak ve beni kenara sıkıştırıp arabaya bindi.

Binmesine izin vermeden önce arabacının hem ayık hem de nezih biri olduğunu iyice kontrol etmiştim. O arabanın

içinde yerine oturduktan sonra da gideceği yere sağ salim vardığını görmeme izin vermesini rica ettim.

"Hayır, hayır, hayır," diyerek hararetle karşı çıktı. "Gayet emniyette ve gayet mutluyum şimdi. Bir beyefendiyseniz verdiğiniz sözü hatırlarsınız. Ben dur diyene kadar sürsün bakalım arabacı. Teşekkür ederim; ah! Sağ olun, sağ olun!"

Elim arabanın kapısındaydı. Avuçlarına aldı elimi, öptü ve bıraktı. Aynı anda araba harekete geçti; yola fırladım, neden olduğunu tam olarak bilemesem de arabayı tekrar durdurma fikri belli belirsiz geçti aklımdan; onu korkutmaktan, sıkıntıya sokmaktan korktuğum için tereddüt ettim; en sonunda seslendim ama arabacının dikkatini çekecek kadar yüksek çıkmadı sesim. Uzaklaşan tekerleklerin sesi daha az duyulur oldu; araba yoldaki kara gölgelere karıştı; beyazlı kadın gitmişti.

Aradan on dakika, belki de biraz daha fazla geçti. Yolun hâlâ aynı tarafındaydım; mekanik hareketlerle birkaç adım ilerliyor, sonra dalgın dalgın tekrar duruyordum. Bazen kendimi yaşadığım maceranın gerçekliğinden şüphe ederken buluyor, bazen bir hata yapmış gibi bir rahatsızlığa kapılarak şaşkınlığa düşüyor, huzursuz oluyordum; sonra bu duygu da yerini doğru olanın ne olabileceğine dair bir kafa karışıklığına bırakıyordu. Nereye gittiğimi, bundan sonra ne yapmak istediğimi bilmez gibiydim; düşünmekten kafamın allak bullak olduğu dışında bildiğim hiçbir şey yoktu, ta ki arkamdan hızla yaklaşan tekerleklerin sesini duyup da bir anda kendime gelene –daha doğrusu, uyanana– kadar.

Dönüp arkaya baktığımda yolun karanlık tarafında, bahçedeki birkaç ağacın koyu gölgesinde duruyordum. Yolun daha aydınlık olan öbür tarafında, hemen biraz uzağımda, Regent's Park istikametine doğru etrafına bakına bakına bir polis memuru yürüyordu.

İki adamın sürdüğü, üstü açık, iki tekerlekli küçük bir araba yanımdan geçti.

"Dur!" diye haykırdı biri. "Bir polis memuru gördüm. Ona soralım."

Hemen atın dizginlerine asıldılar ve benim durduğum karanlık yerin birkaç metre uzağında durdurdular arabayı.

"Memur bey!" diye haykırdı ilk konuşan adam. "Bu tarafa giden bir kadın gördünüz mü?"

"Nasıl bir kadın efendim?"

"Eflatun renkte elbisesi..."

"Hayır, hayır," diye araya girdi ikinci adam. "Ona verdiğimiz kıyafetler yatağın üzerindeydi. Bize geldiği zaman üzerinde olan elbiselerle kaçmış olmalı. Beyaz elbiseli, memur bey. Beyazlar içinde bir kadın."

"Öyle bir kadın görmedim efendim."

"Siz ya da adamlarınızdan biri bu kadınla karşılaşacak olursa onu durdurun ve başına bir adam dikip şu adrese gönderin. Bütün masrafları karşılayacak, üstüne de cömert bir ödül vereceğim."

Polis memuru arabadan kendisine uzatılan karta baktı.

"Neden onu durdurmamız gerekiyor efendim? Ne yaptı?"

"Ne mi yaptı? Kadın benim tımarhanemden kaçtı. Unutmayın, beyazlar içinde bir kadın. Sür arabayı, hadi."

V

"Kadın benim tımarhanemden kaçtı!"

Bu kelimeleri duyar duymaz, akla getirdikleri korkunç çağrışımı idrak ettim dersem yalan olur. Beyazlı kadının, istediği gibi davranmasına karışmayacağıma dair pek de önünü ardını düşünmeden verdiğim sözü takiben sorduğu tuhaf soruların bir kısmı, onun ya tabiatı itibarıyla kaprisli ve kararsız ya da kısa süre önce yaşamış olduğu korkunç bir şok nedeniyle akli melekeleri zayıflamış biri olduğunu düşündürmüştü. Ne var ki hepimizin tımarhane kelimesiyle

bağdaştırdığı mutlak delilik hali, dürüstçe söyleyebilirim ki onunla ilgili olarak hiç aklıma gelmemişti. Kadının bu yakıştırmayı haklı çıkaracak ne bir konuşmasını duymuş ne de bir hareketini görmüştüm o zaman; şimdi de, yabancının polis memuruna söylemiş olduğu sözler olaylara yeni bir ışık tutmuş olmasına rağmen, göremiyordum.

Ben ne yapmıştım? Asılsız suçlamaların en korkuncuyla yok yere hapsedilen bir kurbanın kaçmasına mı yardım etmiştim, yoksa benim, aslında herkesin, görev bilinciyle merhamet gösterip zapt etmesi gereken talihsiz bir zavallıyı Londra denen koca dünyaya mı salmıştım? Kendime bu soruyu sormam gerektiğini anladığımda ve dövünerek, bu sorunun sorulması için çok geç olduğunu fark ettiğimde perişan oldum.

Nihayet Clement's Inn'deki odama dönmüştüm, fakat kafam bu kadar dağınıkken yatıp uyumayı düşünmek faydasızdı. Birkaç saat içinde Cumberland'a doğru yola koyulmam gerekecekti. Oturdum, ilk önce çizim yapmayı denedim, sonra bir şeyler okumaya çalıştım; gelgelelim beyazlı kadın kalemimi elime aldığımda, kitabımı açtığımda karşıma dikiliyordu. O kimsesiz, boynu bükük zavallıya bir zarar gelmiş miydi? İlk aklıma gelen buydu fakat bu düşünceyle yüzleşmekten bencilce kaçındım. Üzerinde düşünmesi beni daha az rahatsız eden sorular izledi bunu. Arabayı nerede durdurmuştu? Şimdi ne haldeydi? Diğer arabadaki iki adam tarafından takip edilmiş, yakalanmış mıydı? Acaba hâlâ kendi istediği gibi hareket edebiliyor muydu ve acaba biz apayrı yollardan seyahat ederek, gizemli bir gelecekte yollarımızın bir kez daha kesişeceği bir noktaya doğru mu ilerliyorduk?

Kapımı kilitleyip Londra'daki işlerime, Londra'daki öğrencilerime, Londra'daki dostlarıma veda etme ve yeni uğraşlara, yeni bir hayata doğru harekete geçmenin vakti gelince içim rahatladı. Demiryolu istasyonundaki o patırtı gürültü, o karmaşa başka zaman olsa beni çok yorar, sersemletirdi ama bu defa o bile beni canlandırdı, iyi etti.

Aldığım seyahat talimatlarına göre önce Carlisle'a gitmem, oradan da sahil istikametinde gidecek bir banliyö trenine geçmem gerekiyordu. Yolculuğum bir talihsizlikle başladı ve lokomotifimiz Lancaster'la Carlisle arasında arızalandı. Bu beklenmedik durum, Carlisle istasyonundan hemen aktarma yapmam gereken banliyö trenini kaçırmama sebep oldu. Birkaç saat istasyonda beklemek zorunda kaldım; daha geç bir saatte bindiğim başka bir tren beni nihayet Limmeridge Malikânesi'ne en yakın istasyona bıraktığında saat akşamın onunu geçmişti; o kadar karanlık bir geceydi ki Mr. Fairlie'nin beni karşılamak üzere istasyonda beklemesini emrettiği atlı arabaya doğru ilerlerken gözümün önünü zar zor seçebiliyordum.

Bu kadar geç kalmam belli ki arabacının sinirini bozmuştu. İngiliz uşaklara has o son derece saygılı somurtkanlıkla beni karşıladı. Karanlığın içinde tek kelime etmeden eve doğru yola koyulduk. Yollar kötüydü, gecenin koyu karanlığı arabanın hızlı gitmesini daha da zorlaştırıyordu. Denizin uzaklardan gelen sesini ve tekerleklerimizin düzlenmiş bir müstakil yoldaki çakılları ezdiğini duyduğumda, benim saatime göre, istasyondan ayrılmamızın üzerinden neredeyse bir buçuk saat geçmişti. Müstakil yola girmeden önce bir kapıdan geçmiştik, evin önüne yanaşmadan bir diğerinden daha geçtik. Üniformasını gündelik kıyafetleriyle değiştirmiş ağırbaşlı bir uşak tarafından karşılandım, ailenin bu gecelik odalarına çekildiği hususunda bilgilendirildim ve akşam yemeğimin beni, üzerine başka hiçbir şey konmamış, maun ağacından devasa bir yemek masasının bir ucunda boynu bükük bir halde beklediği geniş ve yüksek tavanlı bir odaya buyur edildim.

Pek yiyip içemeyecek kadar yorgundum, keyfim de yoktu; üstelik ağırbaşlı uşak, eve tek bir adam değil de küçük bir grup gelmiş ve yemek daveti veriliyormuş gibi sürekli etrafımda dolaşıp bana hizmet etmeye çalışıyordu. On beş

dakika içinde hazırdım kalacağım odanın gösterilmesine. Ağırbaşlı uşak beni güzelce döşenmiş bir odaya götürdü, "Kahvaltı saat dokuzda efendim," dedi, her şeyin yerli yerinde olduğundan emin olmak için odanın dört bir tarafına göz gezdirdi ve sessizce çekildi.

"Bu gece rüyamda ne göreceğim?" diye düşündüm kendi kendime, kandili söndürürken. "Beyazlı kadını mı? Yoksa Cumberland'daki bu malikânenin bilinmeyen sakinlerini mi?" Evi paylaştığın insanları henüz tanımadan, hatta yüzlerini bile görmeden, ailenin bir dostuymuşçasına evde uyumak garip bir histi!

VI

Ertesi sabah kalktım, penceremin güneşliğini yukarı çektim: Pırıl pırıl ağustos güneşinin altında deniz neşeyle karşıladı beni, uzaklardaki İskoçya sahili de maviliklerde eriyen kıyılarıyla ufku süslüyordu.

Gözlerimin önüne serilen manzara, Londra'da her gün o tuğla yığınlarını görmekten bıkmış usanmış olduğumdan, beni o kadar şaşırtmış, bana o kadar değişik gelmişti ki pencereden dışarı bakar bakmaz kendimi yeni bir hayata doğmuş ve yeni düşüncelerle dolmuş gibi hissettim. Geçmişe aşinalığımı bir anda yitirmiş olmanın hissettirdiği kafa karışıklığı, bunun üzerine bir de şimdi yahut gelecekte ne yapmak istediğime dair açık seçik bir fikrimin olmayışı, zihnimi ele geçirdi. Çok değil, daha birkaç gün önce içinde bulunduğum koşullar, sanki üzerinden uzun aylar geçmiş gibi, hafızamda yitip gidiyordu. Pesca'nın şimdiki işimi bana nasıl bulduğunu tuhaf ama hoş bir biçimde anlatması; annem ve kız kardeşimle geçirdiğim veda akşamı; hatta Hampstead'den eve dönerken yaşadığım esrarengiz macera; bunların hepsi sanki önceki hayatlarımdan birin-

de yaşanmış olabilecek olaylara dönüşmüştü. Beyazlı kadın her ne kadar hâlâ aklımda olsa da bendeki hayali çoktan silikleşmiş, zayıflamış gibiydi.

Saat dokuzdan biraz önce evin zemin katına indim. Koridorlarda kaybolmak üzereyken bir gece önceki ağırbaşlı uşak beni buldu ve merhamet edip kahvaltı odasına giden yolu gösterdi.

Adam kapıyı açarken etrafa bir göz gezdirdim ve ilk gördüğüm, penceresi bol, uzun bir odanın ortasında duran, donatılmış bir kahvaltı masası oldu. Gözlerimi masadan ayırıp bana en uzak pencereye çevirdim ve pencerenin önünde ayakta duran, sırtı bana dönük bir hanım gördüm. Ona bakar bakmaz endamındaki nadir güzelliğe ve duruşundaki yapmacıksız zarafete vuruldum. Uzun boyluydu ama sırık gibi değildi; alımlıydı, etine dolgundu ama şişman değildi; başı omuzlarının üzerinde rahat ve dik duruyordu ama boynu kaskatı değildi; vücudunun tam da olması gereken yerini işgal ettiği için bir erkeğin gözünde kusursuzluk timsali olan beli doğal yuvarlaklığını koruyordu; o hoş görüntüsünün korseler yüzünden deforme olmadığını açıkça görmek insana keyif veriyordu. Kahvaltı odasına girdiğimi duymamıştı; ben de kendime onu kısa bir süre daha hayranlıkla seyretme ayrıcalığını tanıdım; sonra, onun dikkatini çekmenin beni en az utandıracak yöntemi olduğunu düşündüğümden, yanımdaki sandalyelerden birini çektim. Hemen bana doğru döndü. Odanın uzak köşesinden bana doğru gelmeye başlar başlamaz attığı her adımdan, elini kolunu her oynatışından, her hareketinden zorlanmadan süzülen o zarafet, yüzünü açık seçik görme umuduyla yüreğimin çarpmasına sebep oldu. Pencereden uzaklaştı ve ben içimden, "Esmer bu kadın," dedim. Bana doğru birkaç adım daha attı ve ben içimden, "Genç bu kadın," dedim. Daha da yaklaştı ve ben içimden, (ifade etmekte kelimelerin kifayetsiz kaldığı bir şaşkınlıkla) "Çirkin bu kadın!" dedim.

O eski, dillere pelesenk olmuş "Tabiat hata yapmaz" düsturuna bu kadar alenen meydan okunduğu daha önce hiç görülmemiş; güzel bir endamın verdiği haklı umudu, o vücudun üstüne kondurulmuş başın ve yüzün bu kadar tuhaf ve insanı irkiltecek biçimde boşa çıkardığı hiç olmamıştır. Kadın adeta kara tenliydi, üst dudağındaki siyah tüyler neredeyse bıyığa kesmişti. Kadının iri, sert, erkeksi bir ağzı ve çenesi; öne doğru çıkık, insanın içine işleyen, kararlı kahverengi gözleri; alışılmadık bir biçimde, alnının neredeyse ortasından çıkmaya başlamış kalın telli, kömür karası saçları vardı. Neşeli, dürüst ve zeki bir yüz ifadesi vardı ama, konuşmadığı zamanlarda, dünyanın en güzel kadınını bile eksikliği hâlinde yarım bırakacak o kadınsı cazibeden, kibarlıktan ve mülayimlikten tamamen yoksun görünüyordu. Bir heykeltıraşın model olarak kullanmaya can atacağı omuzların üzerine böyle bir yüzün oturtulduğunu görmek; simetrik uzuvların hareketlerindeki o güzelliklerini ele veren abartısız zarafetin cazibesine kapıldıktan sonra bu kusursuz gövdenin, biçimiyle de görünüşüyle de erkeksi bir yüzle tamamlandığını görerek ondan adeta iğrenmek; işte bu, bir bakıma, uykularımızdan aşina olduğumuz, yani rüyamızda gördüğümüz anormallikleri, çelişkileri fark edip de henüz anlamlandıramadığımızda hissettiğimiz ve çaresini bulamadığımız o huzursuzluğu andıran bir duygu yaşamak demekti.

"Mr. Hartright?" dedi kadın soru sorar gibi; konuşmaya başlar başlamaz o esmer yüzü bir tebessümle aydınlanmaya, yumuşamaya ve kadınsılaşmaya başladı. "Dün gece sizden ümidi kestik ve her zamanki saatimizde yatmaya gittik. Size alaka göstermemiş gibi olduk, lütfen özürlerimi kabul ediniz; müsaadenizle öğrencilerinizden biri olarak kendimi tanıtayım. Tokalaşalım mı? Sanıyorum er ya da geç o samimiyeti kurmalıyız, o halde niye bekleyelim?"

Beni bu tuhaf sözlerle karşılarken anlaşılır, insanın kulaklarında çınlayan ve hoş bir ses tonuyla konuşuyordu kadın. Nispeten iri ama çok biçimli elini asil bir kadının

rahat, yapmacıksız güveniyle uzatmıştı. Kahvaltı masasına sanki birbirimizi yıllardır tanıyormuşuz da önceden sözleşmek suretiyle eski günleri yâd etmek için Limmeridge Malikânesi'nde buluşmuşuz gibi oturduk.

"Buraya durumunuzdan en iyi şekilde istifade etmeye içtenlikle kararlı bir halde gelmiş olduğunuzu umarım," diye devam etti kadın. "Bu sabaha, benim dışımda kimsenin size kahvaltıda eşlik etmemesine katlanarak başlamanız gerekecek. Kız kardeşim odasında, esasen kadınlara özgü o illetin, hafif baş ağrısının geçmesine uğraşıyor; ihtiyar mürebbiyesi Mrs. Vesey, bütün müşfikliği ve şifalı çayıyla onun başını bekliyor. Amcam, yani Mr. Fairlie, hiçbir yemeğimizde bize eşlik etmez: Hasta bir adam o ve kendi odasında bekâr hayatı yaşar. Evde bizden başka kimse yok. İki genç hanım vardı burada kalan ama dün, çaresizlik içinde ayrıldılar; hiç şaşırmadım. Ziyaretleri boyunca, (Mr. Fairlie'nin hastalığı yüzünden), onlara flört edebilecekleri, dans edebilecekleri, havadan sudan konuşabilecekleri karşı cinsten birini bulamadık; bu yüzden de, bilhassa akşam yemeklerinde, tartışmaktan başka hiçbir şey yapmadık. Dört kadının her gün baş başa yemek yiyip de atışmaması mümkün mü? Öyle çocukça şeylerden tartışıyoruz ki sofrada birbirimizi idare edemiyoruz. Kendi cinsim hakkında pek de iyi düşünceler beslemediğimi görüyorsunuz Mr. Hartright; –çay mı içersiniz, kahve mi?– hiçbir kadın hemcinsleri hakkında olumlu düşünmez, ne var ki pek azı benim kadar özgürce itiraf edebilir bunu. Neyiniz var, kafanız karışmışa benziyor? Neden? Kahvaltıda ne yiyeceğinizi mi düşünüyorsunuz yoksa özensiz konuşmama mı şaşırdınız? Eğer ilki diyorsanız, size bir dost olarak tavsiyem dirseğinizin oradaki soğumuş domuz pastırmasını hiç mi hiç denememeniz ve omlet gelene kadar beklemeniz. İkincisi diyorsanız, kendinizi toparlamanız için size bir fincan çay doldurayım ve dilimi tutmak için bir kadının elinden ne geliyorsa (çok da bir şey gelmez ya) yapayım."

Bana çayımı uzatırken neşe içinde gülümsedi. Su gibi akan konuşmasına, hiç tanımadığı birine gösterdiği yakınlığa, kendine özgü doğallığı ile kendisine, konumuna duyduğu, yaradılışından zahmetsizce gelen ve en cüretkâr erkeğin bile ona saygı duymasını sağlayacak güveni eşlik ediyordu. Onunla beraberken insanın mesafeli davranması, duygularını saklaması mümkün değildi ancak çizgiyi azıcık bile aşması, hatta bunu aklından geçirmesi imkânsızdan da öteydi. Onun o kendine has cıvıl cıvıl neşesi bana bulaşmış olsa da ona aynı içtenlikte ve canlılıkta karşılık verebilmek için elimden geleni yapıyor olsam da bunu içgüdüsel olarak hissediyordum.

"Evet, evet," dedi, şaşkın bakışlarımın sebebini anlatabilmek için aklıma gelen tek açıklamayı yaptığımda, "anlıyorum. Eve o kadar yabancısınız ki, evin kıymetli sakinlerinden böyle aşinalıkla bahsetmem kafanızı karıştırdı. Doğal olanı bu; daha önce düşünmüş olmam gerekirdi. Her neyse, hatamı şimdi düzeltebilirim. Sanırım kendimi takdim etmekle başlayacağım, böylece o konuyu hemen halletmiş oluruz, değil mi? Benim adım Marian Halcombe; Mr. Fairlie'ye amcam ve Miss Fairlie'ye kız kardeşim demekle tam olarak doğruyu söylemiyorum, kadınlar hep böyle değil midir? Annem iki defa evlenmiş: İlk evliliğini Mr. Halcombe ile, yani babamla; ikincisini ise Mr. Fairlie ile, yani üvey kız kardeşimin babasıyla yapmış. İkimizin de öksüz olması dışında, kız kardeşimle birbirimizden her konuda olabildiğince farklıyızdır. Benim babam yoksul bir adamdı, Miss Fairlie'nin babası ise zengindi. Benim hiçbir şeyim yok, kız kardeşimin ise bir serveti var. Ben esmer ve çirkinim, o ise açık tenli ve güzel. Herkes benim huysuz ve tuhaf olduğumu düşünür (ki son derece haklılar); onun ise iyi huylu ve cana yakın olduğunu düşünür (ki bunda daha da haklılar). Kısacası, o bir melektir; bense... Şu reçelin biraz tadına bakın Mr. Hartright ve cümleyi siz tamamlayın, çünkü bir kadın olarak bunu benim söylemem yakışık almaz. Size Mr. Fairlie hakkında ne anla-

tabilirim? Şerefim üzerine söz veririm ki inanın bilmiyorum. Emin olun kahvaltıdan sonra sizi çağırtacaktır, onu kendi gözünüzle inceleyebilirsiniz. O sizi çağırtana kadar size söyleyebileceklerim şunlar: birincisi, o müteveffa Mr. Fairlie'nin küçük kardeşi; ikincisi, bekâr bir adam; üçüncüsü, Miss Fairlie'nin vasisi. Ben kız kardeşim olmadan yaşamam, o da bensiz yaşayamaz; kendimi Limmeridge Malikânesi'nde bulmamın sebebi bu. Kız kardeşim ve ben gerçekten birbirimize düşkünüzdür; bu şartlar altında bu düşkünlüğün son derece tuhaf olduğunu söyleyeceksiniz, doğrusu ben de size hak vereceğim, fakat durum böyle. Her ikimizi de memnun etmelisiniz Mr. Hartright, eğer bunu yapamayacaksınız lütfen ikimizden de uzak durun; üstelik, yalnızca bizimle arkadaşlık edecek olmanız sizi daha da zorlayacaktır. Mrs. Vesey bütün temel meziyetlere sahip ama hiçbir işe yaramayan mükemmel bir insandır; Mr. Fairlie ise hiç kimseye arkadaşlık edemeyecek kadar hasta biridir. Nesi var bilmiyorum, doktorlar da bilmiyor nesi olduğunu, kendisi de nesi olduğunu bilmiyor. Hepimiz sorunun sinirlerde olduğunu söylüyoruz ama hiçbirimiz bunu söylerken ne kastettiğimizi bilmiyoruz. Yine de size tavsiyem, onu bugün gördüğünüzde küçük tuhaflıklarını hoş görmeniz. Madeni para, gravür ve suluboya resim koleksiyonunu takdir ederseniz kalbini kazanırsınız. Size söz veriyorum, eğer taşrada sakin bir hayatla yetinebileceksenız burada iyi vakit geçirmemeniz için hiçbir sebep göremiyorum. Mr. Fairlie'nin resimleri kahvaltıdan öğle yemeğine kadar sizi oyalar. Öğle yemeğinden sonra, Miss Fairlie ve ben çizim defterlerimizi sırtlanır, sizin gözetiminiz altında, doğayı hatalı tasvir etmek için dışarı çıkarız. Resim yapmak *onun* bu dönemki gözdesi, benim değil, aklınızda bulunsun. Kadınlar resim yapamaz; gereğinden fazla havaidirler ve ayrıntılara hiç dikkat etmezler. Önemli olan kız kardeşimin hoşuna gitmesi; ben de ona ayak uydurmak için, İngiltere'deki her kadın gibi hiç bozuntuya vermeden, boya

ve kâğıt çarçur ediyorum. Akşamlara gelince, sanırım onları rahat geçirmenize yardımcı olabiliriz. Miss Fairlie çok güzel piyano çalar. Zavallı bana gelince, bir notayı diğerinden ayırt edemem ben ama size satrançta, tavlada, iskambilde ve hatta bilardoda (kadınların bu oyundaki kaçınılmaz dezavantajlarına rağmen) rakip olabilirim. Bu program hakkında ne düşünüyorsunuz? Bizim sakin, düzenli hayatımıza katlanabilir misiniz? Yoksa huzursuzlanacak, değişiklik ve macera arzusuyla Limmeridge Malikânesi'nin can sıkıcı yeknesaklığında gizliden gizliye yanıp tutuşacak mısınız?"

Hoş ve eğlenceli tarzıyla o ana kadar sohbeti Miss Halcombe sürdürmüş, bense sadece nezaket icabı önemsiz cevaplar vermekle yetinmiştim. Ne var ki son sorusunda kullandığı ifade, daha doğrusu tesadüfen kullandığı tek bir kelime, "macera", dudaklarından öylesine dökülürken bana beyazlı kadınla karşılaşmamı hatırlattı ve içimde şiddetli bir istek uyandırdı: Tımarhanenin isimsiz kaçkını ve Limmeridge Malikânesi'nin önceki hanımı geçmiş bir tarihte bir şekilde bir araya gelmiş olmalıydı; o yabancı kadın kendisi bahsetmişti Mrs. Fairlie'den; ben de ne yapıp edip o bağlantıyı keşfetmeliydim.

"Dünyanın en yerinde duramayan insanı olsaydım dahi," dedim, "macera hevesiyle yanıp tutuşma tehlikesini bir süre daha bertaraf ederdim. Tam da bu eve gelmeden önceki gece karşılaştım bir macerayla; onun verdiği şaşkınlık ve heyecan, Miss Halcombe, sizi temin ederim ki Cumberland'daki misafirliğim boyunca, belki daha uzun bir süre, bana yeter de artar."

"Ne diyorsunuz Mr. Hartright! Bana da anlatır mısınız ne olduğunu?"

"Bunu duymaya hakkınız var. O maceranın başkişisi olan kadın bana tamamen yabancıydı, muhtemelen size de tamamen yabancı gelebilir; fakat şurası kesin ki, o kadın müteveffa Mrs. Fairlie'den en derin şükran ve saygılarıyla bahsetti."

"Annemden bahsetti demek! Bunun ne kadar ilgimi çektiğini size tarif edemem. Ne olur devam edin anlatmaya."

Beyazlı kadınla hangi koşullarda karşılaşmış olduğumu bir çırpıda, ne yaşandıysa eksiksiz aktardım; Mrs. Fairlie ve Limmeridge Malikânesi hakkında kadın bana ne söylediyse kelimesi kelimesine Miss Halcombe'a tekrarladım.

Miss Halcombe'un parlak, kararlı bakan gözleri, hikâyenin başından sonuna kadar, heyecan içinde benimkilere dikilmişti. Yüzündeki ifadeden, merakla ve heyecanla dinlediği bu hikâyeyi zihninde canlandırdığı anlaşılıyordu sadece. Bu gizemi aydınlığa kavuşturacak bir ipucu bulmaktan ben ne kadar uzaksam onun da o kadar uzak olduğu belliydi.

"Kadının annemden bahsederken bu sözleri kullandığına kesinlikle emin misiniz?" diye sordu.

"Kesinlikle eminim," diye yanıt verdim. "Kimdir bilinmez ama bu kadın bir zamanlar Limmeridge köyünün okuluna devam etmiş, Mrs. Fairlie ona hususi bir yakınlık göstermiş ve kadın, o yakınlığı minnetle andığından, ailenin hayatta kalan bütün fertlerine sevgi besliyor. Hem Mrs. Fairlie'nin hem de kocasının ölmüş olduğunu biliyordu; Miss Fairlie'den de sanki çocukluklarında birbirlerini tanıyorlarmış gibi bahsetti."

"Buralı olmadığını söylemiştiniz, değil mi?"

"Evet, bana Hampshire'dan geldiğini söyledi."

"Adını öğrenmeyi de başaramadınız, öyle mi?"

"Evet, öyle."

"Çok tuhaf. Sanırım, Mr. Hartright, o zavallı kadına özgürlüğünü vermekte gayet haklıymışsınız, çünkü sizin yanınızdayken buna layık olmadığını gösteren hiçbir şey yapmamışa benziyor. Fakat keşke kadının adını öğrenmekte biraz daha kararlı davranmış olsaydınız. Bu gizemi bir şekilde çözmemiz gerekiyor gerçekten. Henüz bundan Mr. Fairlie'ye ya da kız kardeşime bahsetmezseniz iyi olur. Onların ikisi

de, eminim ki, kadının kim olduğu, geçmişinin bizimle nasıl bir bağlantı içinde olabileceği hakkında benim bildiğimden fazlasını bilmiyordur. Öte yandan ikisi de, bunu çok farklı biçimlerde gösterseler de, oldukça endişeli ve hassas insanlardır; onlara söylemenizin bize hiçbir faydası olmayacağı gibi birini tedirgin ettiğinizle, öbürünü de telaşa düşürdüğünüzle kalırsınız. Bana gelince, meraktan yanıp tutuşuyorum ve bu andan itibaren bütün gücümü bu gizemi keşfetmeye vakfediyorum. Annem ikinci evliliğinin ardından bu eve geldiğinde köy okulunu kurmuş, okul da hâlâ o haliyle duruyor; bunu kesinlikle biliyoruz. Ne var ki eski öğretmenlerin hepsi ölmüş ya da başka yere tayin olmuş; okuldan bizi aydınlatacak bir şey çıkmasını ummak doğru olmaz. Aklıma gelen diğer tek alternatif..."

Elinde Mr. Fairlie'nin beni görmekten memnun olacağını yazdığı notla odaya giren uşak konuşmamızı burada yarıda kesti; notu okuyunca Mr. Fairlie'nin beni kahvaltımı bitirir bitirmez beklediğini anladım.

"Holde bekleyin," dedi Miss Halcombe, her zamanki aceleciliği ve hazırcevaplığıyla benim yerime uşağa o cevap verdi. "Mr. Hartright hemen geliyor. Ne diyordum," diye devam etti sözlerine, yine bana döndü, "kız kardeşimle benim elimde annemin çok sayıda mektubu var, benim babamla kız kardeşimin babasına yazmış zamanında. Bu konuda bilgi edinmenin başka bir yolunun olmaması halinde, sabahımı annemin Mr. Fairlie'yle yazışmalarını inceleyerek geçireceğim. Mr. Fairlie Londra'yı çok severdi ve taşradaki evinden sürekli uzaktaydı; annem de onun uzakta olduğu dönemlerde Limmeridge'de neler olup bittiği hakkında ona yazmaya, rapor vermeye alışmıştı. Annemin mektupları, çok yakından ilgilendiği o okulun bahsiyle doludur; tekrar bir araya geldiğimizde bir şeyler keşfetmiş olacağıma inanıyorum. Öğle yemeği saat ikide Mr. Hartright. Sizi kız kardeşimle tanıştırma zevkini o saatte tadabileceğim; öğleden sonrayı da arabayla

çevrede birkaç tur atmakla ve en sevdiğimiz yerleri size göstermekle doldururuz. O halde, saat ikide görüşmek üzere."

Her yaptığına, her sözüne sinmiş o neşe dolu zarafetiyle, hoşluğuyla incelttiği o teklifsizliğiyle beni başıyla selamladı ve odanın diğer tarafındaki kapıdan çıkıp gözden kayboldu. O beni bırakır bırakmaz adımlarımı hole yönelttim ve Mr. Fairlie'nin huzuruna ilk defa çıkmak üzere uşağın peşine düştüm.

VII

Bana rehberlik eden uşakla birlikte üst kata çıktık, dün gece uyuduğum yatak odasına uzanan koridor boyunca yürüdük, uşak yatak odamın hemen yanındaki bir odanın kapısını açtı ve içeriye bakmamı rica etti.

"Beyefendi size resim çalışmalarınızı yapacağınız odayı göstermemi ve odayı, odadaki ışığı uygun bulup bulmadığınızı öğrenmemi emretti efendim."

Odayı, odadaki herhangi bir şeyi beğenmemek için hayli müşkülpesent biri olmam gerekirdi doğrusu. Yarım daire biçimindeki çıkma pencere o sabah yatak odamdan seyredip hayran kalmış olduğum hoş manzaraya bakıyordu. Mobilyalar lüksün ve güzelliğin kusursuz bir birleşimiydi; ortadaki masa, üzerine dizilmiş parlak ciltli kitaplarla, zarif yazı takımlarıyla, güzel çiçeklerle ışıldıyordu; ikinci masanın, pencerenin yanındakinin, üstüne suluboya tabloları asmak için ihtiyaç duyulan ne kadar malzeme varsa yığılmış ve yanına, istediğim zaman açıp kapatabileceğim bir şövale tutturulmuştu; duvarlara parlak desenli pamuklu kumaştan perdeler asılmış; yere mısır sarısı ve kırmızı renkli hasır kilimler serilmişti. Daha önce gördüğüm küçük çalışma odaları içinde en güzeli, en lüks döşenmişi buydu; içten bir coşku ve hayranlıkla seyrettim odayı.

Ağırbaşlı uşak, odaya hayranlıkla bakmamdan en ufak bir memnuniyet duymuş olsa bile bunu belli etmeyecek kadar iyi yetiştirilmişti. Övgü dolu sözlerimin tükendiğini fark edince yüzündeki buz gibi ifadeyi muhafaza ederek saygıyla eğildi, usulca kapıyı açtı ve koridora tekrar çıkmamı bekledi.

Bu koridor boyunca yürüdük, sonra onu kesen ikinci ve uzun bir koridora girdik, onun sonundaki kısa merdivenden yukarı çıkıp küçük, daire şeklinde bir holden geçtik ve koyu renk çuha kaplı bir kapının önünde durduk. Uşak bu kapıyı açtı, birkaç adım ötedeki ikinci bir kapıya varana kadar önümden yürüdü, o kapıyı da açtı; artık sıra, kapının arkasına odanın iç tarafından asılmış çift kanatlı, soluk deniz yeşili ipek perdeye gelmişti; perdenin bir kanadını hiç ses çıkarmadan kaldırdı, usulca, "Mr. Hartright, efendim," diye mırıldandı ve çekildi.

Perdenin ardına geçince kendimi büyük ve yüksek tavanlı bir odada buldum; tavan muhteşem oymalarla süslenmiş, yerler adım attıkça ayaklarımın altına kat kat kadife serilmiş hissi verecek kadar kalın ve yumuşak bir halıyla döşenmişti. Odanın duvarlarından birini boydan boya kaplayan kitaplık daha önce görmediğim nadir bir ahşaptan yapılmış ve kakmalarla süslenmişti. Dolabın yüksekliği iki metre yoktu ve üstü de birbirine eşit aralıklarla dizilmiş mermer biblolarla süslenmişti. Karşısındaki duvarın önünde iki antika gümüşlük duruyordu; bu ikisinin ortasında, onlardan yukarıda kalacak şekilde, çerçevenin alt kısmındaki yaldızlı plakada Raffaello'nun* adı yazılı, camdan muhafazayla korunmuş bir "Meryem Ana ve Çocuk" tablosu asılıydı. Kapı eşiğinde durduğum yerde, sağımda ve solumda kakma işi ve marküteri** şifonyerler ve sehpalar duruyordu; üzerleri

---

* Raffaello Sanzio da Urbino (1483-1520), Rönesans dönemi İtalyan ressam ve mimarı. (ç.n.)

** Ağaç üzerinde veya diğer ahşap malzemede, mobilyada, belirlenmiş desen ve çizimlere göre oyulmuş yuvalara gümüş, sedef vb. süs maddeleri kakılıp oturtularak yapılan iş, ahşap kakmacılık. (ç.n.)

Dresden porseleninden biblolarla, nadide vazolarla, fildişi aksesuvarlarla, oyuncaklarla, altın, gümüş ve kıymetli taşlarla bezenmiş olduğundan her tarafı ışıldayan antika parçalarla doldurulmuştu. Odanın öbür ucundaki, yani tam karşımdaki pencerelere kapıyı örten soluk deniz yeşili perdelerle aynı renkte büyük kalın güneşlikler çekilmiş ve güneş ışığının odaya bütün aydınlığıyla vurması engellenmişti. Odaya böyle sızan ışık insana huzur verecek kadar yumuşak, gizemli ve soluk bir hal alıyor, bütün eşyaları aynı ölçüde aydınlatıyor, odadaki ağır sessizliğin ve mekânın ruhuna sinmiş inziva havasının daha da koyulaşmasını sağlıyor, bir kolçağına okuma tahtası, diğerine de küçük bir sehpa sabitlenmiş büyük koltuğuna bütün halsizliğiyle oturmuş ve arkasına yaslanmış evin efendisinin yalnızlığını sessiz bir huzur halesiyle çevreliyordu.

Bir insanın dış görünüşü, üzerinde kıyafetleri olduğunda ve kırk yaşını geçtiğinde, hayatının hangi dönemini yaşadığına dair güvenilir bir kılavuz olarak kabul edilebilecekse – ki buna şüpheyle yaklaşılması gerekir– Mr. Fairlie'nin, ben onu gördüğümde, elliyi geçmiş, altmışa gelmemiş olduğunu düşünmek pek de mantıksız kaçmayacak bir tahmin olurdu. İnce, çökmüş ve bembeyaz suratında kırışık yoktu; burnu kalkık ve kıvrıktı; gözleri iri, pörtlek, griye çalan soluk maviydi ve kirpiklerinin dibi biraz kızarıktı; kırlaşmaya başladığı en geç belli olan açık kumral rengi, ince telli, düz ve seyrek saçları vardı. Üzerinde elbiselik kumaştan çok daha ince bir malzemeden dikilmiş koyu renk bir redingot vardı, yeleği ve pantolonu bembeyazdı. Soluk sarı renkli ipek çoraplar geçirdiği, kadınların giydiğine benzer tunç rengi küçük deri terliklere soktuğu ayakları o kadar küçüktü ki kadın ayağı zannederdiniz. Beyaz, narin ellerini, bu işlerden hiç anlamayan benim bile paha biçilemez olduğunu tespit ettiğim iki yüzük süslüyordu. Bütün olarak bakıldığında kırılgan, hiçbir şeye mecali kalmamış ve huysuzlaşmış, aşırı

kibar bir adam olduğu görülüyordu; onda bir erkeğe yakışmayacak, rahatsızlık verecek ölçüde hassas bir şey vardı; üstelik bu hassasiyet bir kadında görülse onda da kesinlikle doğal durmaz, uygun kaçmazdı. Sabah Miss Halcombe ile tanıştığımda evdeki herkesten hoşlanacağımı sanmıştım; gelgelelim, Mr. Fairlie'yi görmemle evdekilere duyduğum yakınlığın yok olması bir oldu.

Ona doğru ilerledikçe ilk başta zannettiğim kadar boş oturmadığını anladım. Yanı başındaki büyük yuvarlak sehpada, diğer nadide ve güzel eşyaların arasında, içleri koyu mor renkte kadifeyle kaplanmış küçük tablalarına türlü türlü şekil ve ebatta madeni paraların dizildiği, abanoz ve gümüşten yapılma bir küçük dolap vardı. Bu tablalardan biri dolaptan çıkartılmış, koltuğuna sabitlenmiş küçük sehpanın üzerine konmuştu; çekmecenin yanında, hepsi madeni paralarda tespit edilebilecek kusurları gidermede kullanılmak üzere sırasını bekleyen küçücük kuyumcu fırçaları, güderiden bir "parlatma bezi", içi sıvı dolu küçük bir şişe duruyordu. Saygılı bir mesafeyi koruyarak koltuğuna yaklaşıp eğilerek selamımı verdiğimde titrek beyaz parmaklarının arasında cansız hareketlerle bir şeyi evirip çeviriyordu; bu işlerin eğitimini almadığımdan o şey gözüme kenarları çentik çentik olmuş, kurşundan, kirli bir madalyon gibi göründü.

"Sizi Limmeridge'de ağırlamaktan çok memnunum Mr. Hartright," dedi Mr. Fairlie kulak tırmalayan tiz bir tonla uyuşuk, uykulu bir vurgulamanın nahoş bir birleşimi olan titrek, hırıltılı bir sesle. "Oturun lütfen. Koltuğunuzu bana yanaştırma zahmetine de girmeyin, rica ederim. Sinirlerim bu kadar yıpranmışken hareketin her türlüsü bana şiddetli bir acı veriyor. Çalışma odanızı gördünüz mü? İşinizi görür mü?"

"Şimdi çalışma odasından geliyorum Mr. Fairlie; sizi temin ederim ki..."

Cümleyi tamamlayamadım; Mr. Fairlie gözlerini kapattı, soluk ellerinden birini yalvarırcasına havaya kaldırarak

sözümü kesti. Şaşkınlıktan devam edemedim; o hırıltılı ses beni şu açıklamayla şereflendirdi.

"Lütfen kusuruma bakmayın. Ama eğer sizi *zorlamayacaksa* konuşurken sesinizi biraz daha alçaltmanızı isteyebilir miyim? Sinirlerim bu kadar yıpranmışken her türlü yüksek ses benim için tarif edilemez bir işkenceye dönüşüyor. Hasta bir adamı mazur görürsünüz, değil mi? İçler acısı durumdaki sağlığım yüzünden herkese ne söylüyorsam size de onu söylemeye mecburum. Evet. Odayı gerçekten beğendiniz, öyle mi?"

Sesimi alçaltıp, "Daha güzel ve daha rahat bir oda düşünemezdim," diye cevap verirken Mr. Fairlie'nin sinir yıpranması dediği şeyin bencillik ve yapmacıklık olduğunu keşfetmeye başlıyordum.

"Çok memnun oldum. Burada bulunduğunuz süre zarfında, Mr. Hartright, konumunuzun hak ettiği saygıyı göreceksiniz. İngilizlerin, sanatçının toplumdaki konumuna dair aşırı kaba ve medeniyetsiz düşüncelerinden bu evde eser yoktur. Ömrümün ilk yıllarının o kadar uzun bir bölümü yurt dışında geçmiştir ki sanatçıya saygı gösterme fikri derimin altına işlemiştir. Keşke etrafımızdaki o kibar takımı –iğrenç bir kelime ama sanırım böyle demem gerekiyor– hakkında da aynı şeyleri söyleyebilseydim. Roma'yı yıkan o barbar kabile sanattan ne kadar anlarsa bunlar da o kadar anlar Mr. Hartright. Şarlken'in* eğilip Titian'ın** fırçasını yerden aldığını görseler gözleri fal taşı gibi açılacak insanlardır onlar, sizi temin ederim. Rica etsem bu tablayı dolaba kaldırıp yanındakini bana uzatır mısınız? Sinirlerim bu kadar yıpranmışken hareketin her türlüsü bana tarif edilemez bir rahatsızlık veriyor. Evet, o. Teşekkür ederim."

Mr. Fairlie'nin, bana az önce bir örneğini gösterme lütfunda bulunmuş olduğu liberal toplumsal kuramın uygulamalı

---

* Kutsal Roma İmparatoru V. Karl, (1500-1558). (ç.n.)

** Titian, Tiziano Vecellio, (1488/1490-1576). Rönesans dönemi İtalyan ressamı. (ç.n.)

bir yorumu olarak gördüğüm bu serinkanlı ricası beni biraz eğlendirdi. Elimden geldiğince kibar davranmaya çalışarak tablalardan birini yerine koydum, diğerini ona verdim. Mr. Fairlie hemen bu yeni madeni paraları ve küçük fırçaları elinde evirip çevirmeye başladı, benimle konuşurken bir yandan da feri sönmüş gözlerle hayranlık içinde onlara bakıyordu.

"Binlerce kez teşekkür eder, binlerce kez özür dilerim. Siz madeni paraları sever misiniz? Evet. Sanat dışında bir ortak zevkimizin daha olmasından çok memnun oldum. Şimdi, ücret meselesine gelelim; lütfen söyleyin, sizi tatmin etti mi sunduğum koşullar?"

"Son derece tatminkâr bir anlaşma, Mr. Fairlie."

"Çok sevindim. Şimdi, sırada ne var? Ah! Hatırladım. Evet. Resim sanatındaki başarılarınızı hizmetime sunmanız için yaptığım teklifi kabul etme inceliğini gösterdiğinizden, buradaki ilk haftanızın bitiminde vekilharcım yanınıza gelecek ve isteklerinizi soracak. Peki, sonra? Ne garip, değil mi? Söyleyeceğim pek çok şey daha vardı; şimdiyse hepsini unutmuş gibiyim. Rica etsem çıngırağı çalar mısınız? Köşedekini. Evet. Teşekkür ederim."

Zili çaldım; başka bir uşak sessiz sedasız içeri girdi. Yüzüne bir gülümseme oturtmuş, saçlarını özenle taramış bir yabancı; her halinden belliydi uşak olduğu.

"Louis," dedi Mr. Fairlie bir yandan madeni paraları temizlerken kullandığı küçük fırçaların biriyle dalgın dalgın parmak uçlarındaki tozları alarak, "not defterime bir şeyler yazmıştım bu sabah. Not defterimi bul. Binlerce kez özür dilerim, Mr. Hartright, korkarım sizi sıktım."

Ben daha cevap veremeden Mr. Fairlie bitkince gözlerini yeniden kapattığı ve üstelik beni gerçekten de sıkmış olduğu için sessizce oturdum ve kafamı kaldırıp Raffaello'nun "Meryem Ana ve Çocuk" tablosuna baktım. O esnada uşak odadan çıktı, çok geçmeden fildişi kaplı bir not defteriyle geri geldi. Mr. Fairlie hafifçe bir iç çekip rahatladıktan sonra

bir eliyle not defterini ucundan tutup kaldırınca defter yaprakları aşağı dökülür gibi açıldı, diğer eliyle de uşağa emirlerini beklemesini işaret eder gibi, küçük fırçayı tutuyordu.

"Evet. Doğru hatırlamışım!" dedi Mr. Fairlie not defterini incelerken. "Louis, resim çantasını indir aşağı." Pencerenin yanına yerleştirilmiş maun şövalelerde duran çantaları işaret etti konuşurken. "Hayır. Yeşil sırtlı olan değil, onun içinde benim Rembrandt gravürlerim var Mr. Hartright. Gravür sever misiniz? Seversiniz, değil mi? Bir ortak zevkimiz daha çıktığına çok memnunum. Kırmızı sırtlı çantayı diyorum Louis. Sakın düşürme! Eğer Louis o dosyayı düşürürse, Mr. Hartright, çekeceğim azabı hayal bile edemezsiniz. Çanta o koltukta emniyette mi? *Sizce* emniyette mi, Mr. Hartright? Düşmez, değil mi? Çok sevindim. Çantanın gerçekten emniyette olduğunu düşünüyorsanız gidip içindeki resimlere bakma lütfunda bulunur musunuz? Louis, git buradan. Seni budala. Not defterini tuttuğumu görmüyor musun? Tutmak istediğimi mi zannediyorsun? Niye o zaman ben söylemeden gelip beni bu defterden kurtarmıyorsun? Binlerce kez özür dilerim Mr. Hartright; uşaklar çok budala oluyor, öyle değil mi? Lütfen söyleyin, resimleri nasıl buldunuz? Mezattan gelmişti resimler, feci durumdalar; en son baktığımda satıcıların, komisyoncuların o kaba saba parmaklarının kokusu gelmişti sanki burnuma. Bu işin sorumluluğunu *üstlenebilir misiniz*?"

Avam tabakadan insanların parmaklarından yayılan ve Mr. Fairlie'nin burun deliklerini incitmiş kokuyu alacak kadar hassas değildim ama eğitimim, şöyle bir göz gezdirdiğim resimlerin kıymetini takdir etmeye yetecek kadar zevk sahibi yapmıştı beni. Resimlerin büyük bir bölümü, İngiliz sulubo-ya sanatının gerçekten iyi örnekleriydi ve bir önceki sahibinden görmüş oldukları anlaşılan muameleden çok daha iyisini hak etmişlerdi.

"Resimlerin," diye yanıt verdim, "özenle gerdirilmesi ve çerçevelenmesi gerekiyor; kanımca, bu zahmete..."

"Kusura bakmayın," deyip sözümü kesti Mr. Fairlie. "Siz konuşurken gözlerimi kapatsam rahatsız olur musunuz? Bu ışık bile çok fazla geliyor. Olmazsınız, değil mi?"

"Resimlerin bu zahmete fazlasıyla değeceğini söyleyecektim..."

Mr. Fairlie birden gözlerini tekrar açtı, pencereye doğru çaresiz ve telaşlı bir bakış attı.

"Sizden rica ediyorum kusuruma bakmayın Mr. Hartright," dedi dermansız, titrek bir sesle. "Ama bu duyduğum aşağıdaki bahçeden –benim özel bahçemden– gelen sevimsiz çocuk sesleri, değil mi?"

"Bilemiyorum Mr. Fairlie. Ben hiçbir şey duymadım."

"Sizden rica etsem –ah, harap olmuş sinirlerimi o kadar rahatlattınız ki şimdiye kadar– sizden rica etsem güneşliğin ucunu kaldırır mısınız? Yüzüme güneş vurmasın, Mr. Hartright! Güneşliği kaldırdınız mı? Tamam mı? O zaman rica etsem bahçeye bakıp gerçekten emin olur musunuz?"

Mr. Fairlie'nin bu yeni ricasını yerine getirdim. Özenli bir işçilikle, dört bir tarafı duvarla çevrilmişti bahçenin. Ona ayrılmış tenha bahçenin hiçbir yerinde insan, yetişkin ya da çocuk, yoktu. Bu memnun edici gerçeği Mr. Fairlie'ye bildirdim.

"Binlerce kez teşekkür. Benim kuruntum galiba. Evde hiç çocuk yok Tanrı'ya şükür; ama uşaklar (sinirleri doğuştan alınmış insanlar) köydeki çocukları şımartıyorlar. Öyle arsızlar, aman Tanrım, öyle arsızlar ki! Size bir şey itiraf edeyim mi, Mr. Hartright? Çocukların doğasında bir reform yapılmasını öyle çok istiyorum ki. Doğa onları sadece hiç durmadan gürültü yapsınlar diye yaratmış sanki. Sevgili Raffaello'muzun tasavvuru kesinlikle daha çok tercih edilecek bir yorum, öyle değil mi?"

Üst kısmında İtalyan resim sanatının geleneksel melekleri resmedilmiş, çenelerini balona benzeyen soluk sarı bulutlara yaslamış çocukların bulunduğu Meryem Ana tablosunu işaret etti eliyle.

"Tam da örnek bir aile!" dedi Mr. Fairlie, çocuk meleklere bakıp sırıtırken. "Ne hoş yuvarlak yüzleri ne hoş yumuşak kanatları var; başka da hiçbir şey yok. Ortalıkta koşturan kirli küçük bacakları yok, çığlık atacak gürültülü küçük ciğerleri yok. Mevcut doğalarına kıyasla ne kadar da üstün bir durum! Gözlerimi tekrar kapatacağım, eğer müsaadeniz olursa. Resimleri gerçekten halledebilirsiniz demek? Çok sevindim. Çözmemiz gereken başka bir mesele var mı? Varsa da aklımdan çıkmış sanırım. Louis'yi tekrar çağıralım mı?"

Görüşmeyi bir an evvel bitirmeye artık can attığımdan ve Mr. Fairlie'nin de en az benim kadar istekli olduğunu gördüğümden, bu öneriyi kendiliğimden yapmak suretiyle uşağı çağırmaya lüzum olmadığını gösterebileceğimi düşündüm.

"Konuşulacak tek konu, Mr. Fairlie," dedim, "sanırım, iki genç hanıma aktarmam beklenen resim derslerinin muhtevası."

"Ah! Tabii," dedi Mr. Fairlie. "Keşke aramızdaki anlaşmanın o kısmına girecek kadar güçlü hissetseydim kendimi, ne var ki hissetmiyorum. Cömert hizmetlerinizden faydalanacak hanımlar, Mr. Hartright, oturmalı, karar vermeli ya da işte ne gerekiyorsa yapmalı. Yeğenim sizin sanatınıza hayrandır. Kendisinde maalesef bulunan kusurların farkında olacak kadar anlıyor yaptığınız işten. Lütfen ona karşı sabırlı olun. Evet. Başka bir şey var mı? Yok. Birbirimizi gayet iyi anlıyoruz, değil mi? Sizi bu keyifli uğraşınızdan daha fazla alıkoymaya hiç hakkım yok, var mı? Her şeyi yoluna koyduğumuza çok sevindim, işi tamamlamış olmak insana ne kadar da haklı bir rahatlık veriyor. Rica etsem, çantayı odanıza kadar taşıması için çıngırağı çalıp Louis'yi çağırır mısınız?"

"Ben taşırım çantayı, Mr. Fairlie, müsaadeniz olursa."

"Gerçekten mi? O kadar kuvvetiniz var mı? Böyle güçlü olmak ne kadar güzel! Düşürmeyeceğinize emin misiniz? Sizi Limmeridge'de ağırlamaktan çok memnunum Mr.

Hartright. Öyle ıstırap çekiyorum ki size eşlik etme fırsatını çok az bulabileceğimden korkuyorum. Rica etsem kapıları çarpmamaya, çantayı da düşürmemeye çok gayret eder misiniz? Teşekkür ederim. Perdeleri yavaşça çekin, lütfen, yapacakları en ufak gürültü bile beynime bıçak gibi saplanıyor. Evet. *İyi* günler!"

Deniz yeşili perdeler çekildi, çuha kaplı kapılar ardımdan kapandı; küçük, daire şeklindeki holde bir an durdum, derin, ilaç gibi bir nefes aldım. Kendimi bir kez daha Mr. Fairlie'nin odasının dışında bulmak, derin sulara daldıktan sonra su yüzeyine çıkmak gibi geldi.

Günün geri kalanı için sevimli ve küçük çalışma odama yerleşir yerleşmez verdiğim ilk karar, beni özel bir davetle şereflendirip kendisini ziyaret etmemi istemesi gibi pek ihtimal vermediğim bir olay gerçekleşmediği takdirde, evin efendisinin odasının yakınına bile yaklaşmamak oldu. Mr. Fairlie'yle bundan sonra kuracağım ilişkinin sınırlarını çizen bu tatminkâr planı yapınca, işverenimin insana tepeden bakan yakınlığına ve küstah kibarlığına maruz kaldığım dakikalarda beni terk etmiş olan dinginliğe çok geçmeden yeniden kavuştum. Sabahın geri kalan saatleri yeterince keyifli geçti: Resimlere baktım, onları gruplara ayırdım, kenarlarındaki kırışıklıkları düzelttim ve onları çerçevelemek için gereken diğer hazırlıkları tamamladım. Sanırım bundan daha fazlasını yapmam gerekirdi, fakat öğle yemeği yaklaştıkça huzursuzlanmaya, heyecanlanmaya başladım ve dikkatimi yaptığım işe, zihnimi yormayacak basit bir iş de olsa, veremediğimi fark ettim.

Saat ikide kahvaltı odasına yeniden indim, biraz endişeliydim. Evin o bölümüne yaklaştıkça içimde bazı beklentiler uyanıyordu. Birazdan Miss Fairlie'yle tanıştırılacaktım; eğer Miss Halcombe da annesinin mektupları arasında aradığını bulabilmişse beyazlı kadının gizemini aydınlığa kavuşturmanın vakti gelmiş demekti.

VIII

Odaya girdiğimde, öğle yemeği için hazırlanmış masada Miss Halcombe'la yaşlıca bir hanımın oturduğunu gördüm.

Bu yaşlıca hanım, kendisine takdim edildiğimde anladım ki, bütün neşesiyle kahvaltıda bana eşlik eden Miss Halcombe'un "bütün temel meziyetlere sahip ve hiçbir işe yaramayan" bir insan olarak tarif ettiği, Miss Fairlie'nin bir önceki mürebbiyesi Mrs. Vesey'ymiş. Yaşlı kadının karakterini Miss Halcombe'un hakikatle tasvir ettiğine naçizane şahitlik etmekten başka elimden çok az şey geliyor. Mrs. Vesey dinginliğin ve kadınlara özgü cana yakınlığın vücut bulmuş haliydi. Sakin bir yaşantı sürmekten aldığı abartısız keyif, kadının tombul ve uysal yüzüne mahmur gülümsemeler halinde yansıyordu. Kimimizin hayatı koşturmacayla geçer, kimimiz ağır ağır çıkarız merdivenleri. Mrs. Vesey ise hayatı *oturarak* yaşıyordu. Evde, gece gündüz demeden oturmuş, bahçede oturmuş, koridorlarda hiç akla gelmeyen pencere içlerinde oturmuş, arkadaşları onu gezintiye çıkarmayı denediğinde (portatif taburede) oturmuş, bir şeye bakmadan önce, bir şey hakkında konuşmadan önce, en basit soruya 'Evet' ya da 'Hayır' demeden önce, hep o dudaklarındaki huzurlu tebessümle, hep o ilgileniyormuş gibi çevirdiği kafası ve boş bakan gözleriyle, hep o huzurunu korumak için önünde kavuşturduğu kollarıyla, evde ne değişiklik olmuş olursa olsun, oturmuştu. Doğduğu saatten bu yana aslında hayatta olduğunu düşündürecek hiçbir şey yapmamış, ılımlı, uysal, son derece sakin ve zararsız yaşlı bir kadın. Tabiat o kadar meşguldür, devasa bir çeşitlilik içinde bir arada yaşayacak varlıkları yaratmaya o kadar çok vakit ayırır ki, kimi zaman aynı anda yürüttüğü farklı süreçleri ayırt edemeyecek kadar telaşlanması, kafasının karışması normaldir. Bu bakış açısından hareketle, Mrs. Vesey doğduğunda, hepimize can veren Tabiat Ananın lahanaları yaratmakla ziyadesiyle meş-

gul olduğuna ve o iyi yürekli kadının, Tabiat Ananın aklını sebzelerle bozmuş olmasının ceremesini çektiğine ben her zaman inanacağım.

"Evet Mrs. Vesey," dedi Miss Halcombe, yanı başındaki duygularını belli etmeyen yaşlı kadının aksine her zamankinden daha canlı, zeki ve hazır görünüyordu, "ne alırsınız? Pirzola ister misiniz?"

Mrs. Vesey gamzeli, tombul ellerini masanın kenarında kavuşturdu, sakince gülümseyerek, "Evet canım," dedi.

"Mr. Hartright'ın karşısında duran nedir? Haşlanmış tavuk, değil mi? Ben sizin haşlanmış tavuğu pirzoladan daha çok sevdiğinizi zannediyordum, Mrs. Vesey?"

Mrs. Vesey gamzeli ellerini masadan çekti, kucağında birleştirdi, derin düşüncelere dalmış gibi haşlanmış tavuğa bakıp başını salladı ve "Evet canım," dedi.

"İyi ama hangisini yiyeceksiniz bugün? Mr. Hartright size biraz tavuk versin mi? Yoksa ben biraz pirzola mı vereyim?"

Mrs. Vesey gamzeli ellerinden birini tekrar masanın kenarına koydu, bütün o uyuşukluğuyla tereddüt ederek, "Hangisini istersen canım," dedi.

"İnsaf edin! Önemli olan benim değil sizin damak tadınız, canım benim. İkisinden de biraz versem? Önden tavuğu yersiniz sanırım çünkü Mr. Hartright onu sizin için kesmeye can atıyor görünüyor."

Mrs. Vesey diğer gamzeli elini masanın kenarına tekrar koydu, yüzü bir anlığına belli belirsiz parladı, sonra yine söndü; uysalca başını eğdi ve "Zahmet olmayacaksa beyefendi," dedi.

Kesinlikle ılımlı, uyumlu, son derece sakin ve zararsız bir yaşlı kadın! Fakat Mrs. Vesey'den, şimdilik muhtemelen, yeterince bahsettik.

Tüm bunlar olup biterken Miss Fairlie ortalarda yoktu. Öğle yemeğimizi bitirdik; hâlâ gelmemişti. Miss Halcombe,

ki gözünden hiçbir şey kaçmazdı, benim arada kapıya doğru kaçamak bakışlar attığımı fark etti.

"Sizi anlıyorum Mr. Hartright," dedi, "diğer öğrencinize ne olduğunu merak ediyorsunuz. Miss Fairlie aşağıya indi, baş ağrısı da geçti, fakat öğle yemeğinde bize katılacak kadar iyi hissetmedi kendini. Eğer sizi gezdirmeme izin verirseniz, sanırım onu bahçede bir yerlerde bulabilirim."

Yanındaki sandalyelerden birinde duran güneş şemsiyesini aldı Miss Halcombe, odanın diğer ucuna yürüdü, çimenliğe açılan büyük, camlı kapıdan dışarı çıktı, ben de onu takip ettim. Mrs. Vesey'yi gamzeli ellerini kavuşturmuş, masanın ucuna dayamış bir halde otururken bıraktığımızı söylemeye gerek yoktur herhalde; muhtemelen öğleden sonrayı o pozisyonda oturarak geçirmiştir kadın.

Çimenlikte yürürken Miss Halcombe bana manidar bir bakış attı, kafasını salladı.

"Sizin şu gizemli maceranız," dedi, "bir gizeme yakışan gece yarısı karanlığını koruyor. Bütün sabah annemin mektuplarını kurcaladım ve henüz hiçbir şey bulamadım. Yine de umutsuzluğa kapılmayın Mr. Hartright. Bu bir merak meselesi; müttefikiniz de bir kadın. Bu koşullarda başarı kesindir, er ya da geç. Daha bakamadığım mektuplar var. Üç kutusu duruyor, bütün akşamı onları inceleyerek geçireceğime gönül rahatlığıyla inanabilirsiniz."

Demek ki bu sabahki beklentilerimden biri hâlâ gerçekleşmiş değildi. Bunun üzerine, Miss Fairlie'yle tanıştırıldığımda, kahvaltıdan bu yana kafamda oluşan beklentilerin de hayal kırıklığıyla sonlanıp sonlanmayacağını merak etmeye başladım.

Çimenlikten çıkıp bir çalılığa doğru ilerlerken, "Mr. Fairlie'yle görüşmeniz nasıl geçti, onunla anlaşabildiniz mi?" diye sordu Miss Halcombe. "Bu sabah onu sinirlendiren bir şey oldu mu? Cevabınızı tartmakla uğraşmayın Mr. Hartright. Ne cevap vereceğinizi düşünmeye kendinizi mecbur

hissetmeniz bile benim için yeterli. Yüzünüzden anlıyorum ki Mr. Fairlie bu sabah da bir şeylere sinirlenmiş; dostunuz olarak size aynı sıkıntıyı yaşatmak istemediğimden, daha fazlasını sormuyorum."

O konuşurken dolambaçlıbir yola saptık ve minyatür bir İsviçre dağ evini andıracak şekilde inşa edilmiş ahşap bir kameriyeye geldik. Kapının önündeki basamakları çıkarken içeride genç bir hanım gördüm. Kaba bir masanın yanında ayakta durmuş, ağaçların arasındaki boşluktan görünen nehrin iç tarafında kalmış bozkırı ve tepeyi seyrediyor, yanı başındaki küçük bir çizim defterinin sayfalarını dalgın bakışlarla çeviriyordu. Miss Fairlie'ydi bu.

Onu nasıl tarif edebilirim? Kendi hislerimden ve o andan sonra yaşanmış onca olaydan nasıl ayrı tutabilirim? Gözlerimin onu ilk gördüğü andaki haliyle tekrar nasıl görebilir, onu şimdi bu sayfalarda görmek üzere olan gözlere o halini nasıl anlatabilirim?

Daha sonra Laura Fairlie'nin suluboya bir resmini yapmıştım, onu ilk gördüğüm yerde ve ilk gördüğüm haliyle çizmiştim onu; o resim, ben bu satırları yazarken masamın üzerinde duruyor. Resme bakıyorum, bir anda karşıma kameriyenin koyu yeşile çalan kahverengi fonunu aydınlatan ince, gençlik dolu bir figür çıkıyor; sade, muslin elbisesi yumuşak mavi ve beyaz, enli şeritlerle süslü. Yine aynı kumaştan bir eşarp canlı renkleriyle omuzlarını sıkı sıkıya örtmüş, başına taktığı ve sedef rengi gölgesi yüzünün üst kısmına düşen saman sarısı küçük hasır şapkanın uçlarına, elbisesine uyumlu olsun diye sade ve ince bir şerit çekilmiş. Saçları kahverenginin o kadar açık ve soluk bir tonu ki –açık sarı değil ama bir o kadar kumral; altın sarısı değil ama bir o kadar parlak– neredeyse yer yer eriyip şapkanın gölgesine karışıyor. Ortadan ikiye ayrılıp kulaklarının üzerine toplanmış saçları alnında hafif bir dalga yapıyor. Kaşları saçlarına göre biraz daha koyu; gözleri ise şairlerin dilinden düşmeyen ama

gerçek hayatta pek az rastlanan o yumuşak, berrak, turkuvaz mavisi. Gözlerinin rengi güzel, biçimi güzel; iri, yumuşak bakışlı, sakin ve düşünceli; ama her şeyden önemlisi, en derinlerde sakladığı, ifadesi ne kadar değişirse değişsin daha saf, daha iyi bir dünya umuduyla parlayan o hakikatli bakışı güzel. O gözlerin bütün bir yüze –olabilecek en narin ama en ayırt edici haliyle– kattığı cazibe, diğer ufak tefek insani kusurları öylesine örtüyor, öylesine değiştiriyor ki yüzündeki diğer özelliklerin gözlere kıyasla övgüyü hak edip etmediğini ya da kusurlu olup olmadığını değerlendirmek güçleşiyor. Yüzün alt kısmının çeneye doğru gereğinden fazla inceldiği ve üst kısımla orantısının bozulduğu; (tek başına değerlendirildiğinde ne kadar kusursuz görünürse görünsün bir kadında her zaman sert ve zalim duran) kartal gagası formunu almaktan kıl payı kurtulan burnun bu defa da yana doğru biraz fazla kaydığı ve ideal ölçülerdekinin aksine dümdüz bir çizgi halinde inmediği; hoş ve ince dudakların, gülümsediği zaman, belli belirsiz bir tikle kasıldığı ve bir tarafının yanağa doğru hafifçe yukarı kalktığı zor fark ediliyor. Başka bir kadının yüzünde insanın gözüne çarpabilecek bu kusurlar Miss Fairlie'den bahsederken kolay kolay söze dökülmez, çünkü onun yüzünde ona özgü, kişiliğini yansıtan ne varsa bu kusurlarla büyük bir zarafetle iç içe geçmiştir ve o yüzün gerçek anlamını kazanması, bütün özellikleriyle canlanması, o hayat veren gözlere sıkı sıkıya bağlıdır.

Bunları bana gösteren, ona layık olmayan bu tasvirim, uzun ve mutlu günler boyunca sevgiyle, sabırla emek vererek çizdiğim bu resim mi? Ah, o ruhsuz, el alışkanlığıyla yapılan çizimlerde ne kadar azı var o uzun ve mutlu günlerin, o resme bakarken zihnimde canlananlardaysa ne kadar çoğu! Güzel, ince bir elbise giymiş, açık tenli, narin bir kız, çizim defterinin yapraklarını çevirirken kafasını kaldırıp içtenlikle, saflıkla parlayan mavi gözleriyle bakıyor – resmin söyleyebilecekleri sadece bunlar; üzerinde kafa yorarak, yazarak daha derinle-

re nüfuz edilse bile söylenebilecekler, belki de, yine bunlarla sınırlı. Belli belirsiz güzellik anlayışımıza ilk kez hayat, ışık ve biçim veren kadın, o karşımıza çıkana kadar ruhumuzda varlığını bilmediğimiz bir boşluğu doldurur. Böyle zamanlarda, duyuların algıladığından ve dilin söyleyebildiğinden başka büyüler, sözlerin erişemeyeceği, düşüncelerin neredeyse nüfuz edemeyeceği derinliklere gizlenmiş bir bağlılık hissi uyandırır içimizde. Kadınların güzelliğinin derinlerinde yatan gizem, bizim kendi ruhumuzdaki daha derin gizemle yol arkadaşlığını ilan edene kadar, ifade edilemez değildir. İşte o zaman, ancak o zaman, bu dünyada fırçadan ve kalemden vuran ışığın aydınlattığı o dar geçidin ötesine geçer.

Onu, hemcinslerinin geri kalanının çarptırmayı hiç beceremediği kalbinizi küt küt attıran ilk kadını düşünürmüşçesine düşünün. Bırakın o yumuşak, samimi mavi gözler, benimkilerle buluştuğu gibi, her ikimizin de gayet iyi hatırladığı o eşsiz bakışla, sizinkilerle buluşsun. Bırakın onun sesi, bir zamanlar en sevdiğiniz müzik gibi tınlasın, benim kulaklarıma nasıl tatlı bir melodi gibi geldiyse sizinkine de öyle gelsin. Bırakın onun bu sayfalarda gezinen adımları, havada süzülürken bir zamanlar kalbinizle tempo tuttuğunuz o diğer adımlara benzesin. Kendi hayalgücünüzde büyüteceğiniz bir çocuk gibi kabul edin onu; işte o zaman siz de ona ısınacak, benim hayalimde yaşayan kadını sevdiğim gibi siz de onu seveceksiniz.

Gözlerim onu ilk gördüğünde kalbime doluşan duygulardan bir tanesi –çoğumuzun yüreğinde filizlenen, sonrasında çoğumuzda yine ölen ve o ışıltılı varlıkları pek azımızda yeniden hayat bulan, hepimizin bildiği tanıdık heyecanlar– beni rahatsız edip şaşırtmıştı: Miss Fairlie'nin varlığıyla tuhaf bir şekilde tutarsız gelen, açıklayamadığım bir şekilde yersiz kaçan bir duyguydu bu.

Açık teni ve kumral saçlarının cazibesiyle, yüzündeki o tatlı ifadeyle, hoş edasıyla doğurduğu o güçlü izlenime ka-

rışan, bir şeylerin eksik olduğunu bana belli belirsiz düşündürten bir intiba daha bırakmıştı bende Miss Fairlie. Bazen sanki *onda* eksik bir şey varmış gibi, bazen de sanki bende eksiklik varmış gibi geliyor, bu da onu gerektiği gibi anlamamı engelliyordu. Bu izlenimi en şiddetli bıraktığı an hep, aslında hiç de öyle olmaması gerekirken, bana baktığı andı; başka bir deyişle, yüzündeki ahengin ve çekiciliğin en fazla farkında olduğum ama aynı zamanda keşfetmemin mümkün olmadığı bir eksiklik hissinin kafamı en çok kurcaladığı zamandı. Bir şeyler eksikti, eksik bir şey vardı; o eksiklik neredeydi, neydi, bilemiyorum.

Miss Fairlie'ye dair hayallerimin sebep olduğu (o zamanlar sebebin bu olduğunu zannetmiştim) bu tuhaf düşüncenin etkisiyle, ilk tanıştığımızda kendimi onun yanında rahat hissedemedim. Beni karşılarken sarf ettiği birkaç kibar söze alışılagelmiş cevaplarla karşılık verecek kadar dahi kendime hâkim olamıyordum. Tereddütlü davrandığımı gören ve bunu, doğaldır ki, utangaç olmama veren Miss Halcombe, her zamanki rahatlığıyla araya girdi ve konuşmayı devam ettirdi.

"Şuraya bakın, Mr. Hartright," dedi, masanın üzerindeki çizim defterine ve hâlâ yaprakları üzerinde gezinmekte olan küçük nazik ele işaret etti. "İdeal öğrencinizin en sonunda bulunduğuna emin oldunuz, değil mi? Sizin geldiğinizi duyduğu anda o paha biçilmez çizim defterini kapmış, tabiatın karşısına bütün cesaretiyle çıkmış ve derslere başlamak için sabırsızlanan bir öğrenci!"

Miss Fairlie hemen neşeyle gülerek karşılık verdi ve gülümsemesiyle birlikte, gökyüzünü aydınlatan güneş ışığı kadar parlak bir demet sanki güzel yüzüne indi.

"Hak etmiyorsam kendime pay çıkarmamalıyım," dedi, parlak ve içten bakan mavi gözleri bir Miss Halcombe'a bir bana bakıyordu. "Resim yapmayı her ne kadar seviyor olsam da cehaletimin o kadar farkındayım ki endişelenmekten

ziyade korkuyorum başlamaya. Burada olduğunuzu artık biliyorum ya Mr. Hartright, kendimi çizimlerime bakarken buluyorum; küçük bir kızken, yeterince başarılı olamayacağımdan korktuğumda derslerime de böyle göz gezdirirdim."

Bu itirafı tatlı bir dille ve lafı dolandırmadan, tuhaf ve çocuksu bir içtenlikle yaptı, çizim defterini masanın kendine yakın tarafına doğru çekti. Miss Halcombe onun çekingen davrandığını görünce kendine özgü kararlı, açık sözlü tavrıyla hemen müdahale etti.

"İyi, kötü ya da vasat olması fark etmez," dedi, "öğrenci o ateşten gömleği giyecek, çizimlerini değerlendirmesi için ustasına verecek, işte o kadar. Çizimleri arabaya binerken yanımıza almaya ne dersin Laura? Mr. Hartright da böylece onları ilk kez arabanın o bitmek bilmeyen sarsıntısında, yarım yamalak incelemek zorunda kalır. Yol boyunca, manzaraya baktığında tabiatı olduğu haliyle, çizim defterlerimize baktığında da olmaması gerektiği haliyle gösterip kafasını karıştırdık mı tamamdır; o kadar köşeye sıkışır, öyle bir çaresizliğe kapılır ki Mr. Hartright, bize iltifat etmekten başka çaresi kalmaz, biz de gururumuz zerre kadar incinmeden onun mesleki değerlendirmesinden geçmiş oluruz."

Hep birlikte kameriyeden ayrılırken, "Umarım Mr. Hartright *bana* hiç iltifat etmez," dedi Miss Fairlie.

"Neden böyle bir ümit beslediğinizi biraz daha açabilir misiniz?" diye sordum.

"Çünkü bana ne söylerseniz inanacağım," dedi sadece.

O birkaç kelimeyle, Miss Fairlie bütün kişiliğini farkında olmadan gözlerimin önüne serdi: Kendisi özünde dürüst biri olduğundan, hiç çekinmeden diğer insanlara cömertçe güvenebiliyordu. O zaman sadece seziyordum bu özelliğini. Şimdiyse tecrübe ettiğim için biliyorum.

O tatlı Mrs. Vesey'i hâlâ tek başına oturduğu yemek masasından kaldırmak için başında beklememiz yetti, sonra da iki öğrencimin vaat ettiği yolculuğa çıkmak için hep birlikte

üstü açık arabaya bindik. Yaşlı kadın ve Miss Halcombe arka koltuğa geçerken Miss Fairlie ve ben de ön koltuğa yerleştik; çizim defteri açık bir şekilde ikimizin arasında duruyordu, ben de bir resim öğretmeni olarak nihayet çizimleri hakkıyla inceleyebilecektim. Çizimlere dair herhangi bir ciddi eleştiri yapmak imkânsızlaştı, çünkü ben böyle bir eleştiri yapmaya meyilli olmasam da Miss Halcombe, kendisinin, kız kardeşinin ve genel olarak kadınların elinde güzel sanatların ne kadar gülünç bir hal aldığını göstermeye kararlıydı. Çok kafa yormadan göz gezdirdiğim resimler hakkındaki konuşmamız, aramızdaki sohbetle kıyaslandığında son derece yavandı. Bilhassa sözü Miss Fairlie'nin aldığı kısımlar, daha birkaç saat önce yaşanmışçasına canlılıkla hatırımda hâlâ.

Evet! O ilk gün, yanımda duran Miss Fairlie'nin cazibesine kapılıp, konumumun gerektirdiği gibi davranmayı unuttuğumu kabul ediyorum. Fırçasını nasıl kullanacağına, boyaları nasıl karıştıracağına dair bana sorduğu o çok anlamsız sorular, öğretebileceğim ne varsa öğrenmek, gösterebileceğim ne varsa keşfetmek için öylesine samimi bir arzuyla gözlerime bakan o tatlı gözlerinin ifadesinin belli belirsiz değişmesi, geçtiğimiz yerlerdeki en güzel manzaradan ya da engebeli bozkırlarla dümdüz sahilin üzerinde birbirine karışıp eriyen ışık ve gölgelerden daha çok dikkatimi çekmişti. İçinde yaşadığımız doğaya ait nesnelerin kalbimizde ve zihnimizde ne kadar az yer tutabildiğini görmek, ne zaman olursa olsun, hangi koşulda olursa olsun, tuhaf değil mi? Zora düştüğümüzde keyiflenmek, neşelendiğimizde paylaşmak için doğaya dönüşümüz yalnızca kitaplardadır. Modern şiirin bol bol ve etkileyici biçimde tasvir ettiği, cansız dünyaya ait o güzelliklere duyulan hayranlık, en iyilerimizde dahi, doğuştan gelen bir içgüdü değildir. Çocukken hiçbirimizde yoktur bu içgüdü. Hiçbir eğitimsiz erkekte ya da kadında yoktur. Hayatlarını neredeyse tamamen denizde ya da karada sürekli değişen harikalar arasında geçirenler,

aynı zamanda yaptıkları işle doğrudan ilgili olmayan doğal unsurlara en az duyarlı olan insanlardır. Üzerinde yaşadığımız toprağın güzelliğini takdir etme kapasitemiz, işin doğrusu, hepimizin bir sanat olarak öğrendiği medeni becerilerden biridir; üstelik, o kapasiteyi ancak zihinlerimizin en uyuşuk, en az düşünceyle meşgul olduğu zamanlarda kullanırız. Bize ya da dostlarımıza zevk veren ya da acı çektiren meşgalelerimizde, duygularımızda doğanın güzelliklerinin ne kadar payı olmuştur? Her gün birbirimize küçük öyküler halinde aktardığımız binlerce kişisel tecrübede ne kadar yer işgal etmişlerdir? Zihnimizle kavrayabileceğimiz, kalbimizle öğrenebileceğimiz ne varsa, dünyanın en zengin yerinde olduğu kadar en fakir yerinde de aynı kesinlikle, aynı faydayı sağlayarak ve aynı tatmini alarak başarılabilir. Yaratılanın, içine doğduğu dünyayı anlamamasına sebep olan ve doğuştan gelen bu eksikliğin muhakkak bir sebebi vardır ve bunun açıklaması muhtemelen, insanın kaderiyle fiziksel dünyasının kaderinin bu kadar farklı olmasında yatar. Gözün görebildiği en yüksek, en büyük dağ silsilesinin kaderi yerle yeksan olmaktır. Saf yüreklerde hissedilen, insana özgü en küçük duygunun payına ise ölümsüzlük düşer.

Araba Limmeridge Malikânesi'nin kapılarından tekrar girdiğinde dışarıda neredeyse üç saat geçirmiştik.

Dönüş yolunda, hanımların ertesi gün öğleden sonra benim gözetimimde resmedecekleri ilk manzarayı kendilerinin belirlemesine izin vermiştim. Onlar akşam yemeği için hazırlanmak üzere odalarına çekilip de ben küçük çalışma odamda yine yalnız kaldığımda birden keyfim kaçtı. Sebebini pek bilemesem de huzursuzlandım, kendime kızdım. Galiba yolculuğumuzu bir resim öğretmeninden ziyade evin bir konuğu olarak yapmış, bundan da keyif almış olduğumu ilk defa kabulleniyordum. Belki de Miss Fairlie'yle ilk defa tanıştırıldığımda kafamı karıştırmış olan ve onda mı, bende mi olduğunu bilemediğim o tuhaf eksiklik hissi hâlâ yakamı

bırakmıyordu. Öyle ya da böyle, yemek vaktinin gelmesiyle yalnızlığımdan sıyrıldım ve evin hanımlarına eşlik etmek üzere aşağıya indim, böylece keyfim de yerine geldi.

Küçük salona girdiğimde, hanımların akşam yemeği için giymiş olduğu kıyafetlerin renklerinden ziyade kumaşlarının tuhaf zıtlığı merakımı uyandırdı. Mrs. Vesey ile Miss Halcombe (her ikisi de yaşına en uygun düşecek şekilde) gösterişli, ilki gümüş grisi, ikincisi de koyu tenine ve siyah saçına fevkalade yakışan zarif çuha çiçeği sarısı kıyafetlere bürünmüşken Miss Fairlie düz beyaz muslinden, iddiasız, hatta neredeyse zevksiz denebilecek bir elbise giymişti. Elbisenin temizliğine kusur bulmak mümkün değildi; Miss Fairlie'nin üzerinde çok iyi durmuştu; fakat yine de yoksul bir adamın karısının yahut kızının giyebileceği tarzda bir elbiseydi ve yalnızca dış görünüşe bakılacak olursa, onu kendi mürebbiyesinden daha az müreffeh koşullarda yaşıyor gibi göstermişti. Sonraları, Miss Fairlie'nin kişiliği hakkında daha çok bilgi sahibi olduğumda, aleyhine görünen söz konusu tuhaf tezadın onun doğal hassasiyetinden ve zenginliğini sergileyecek en ufak bir davranıştan dahi kaçınmasından kaynaklandığını keşfettim. Ne Mrs. Vesey ne de Miss Halcombe, giyim kuşam konusundaki üstünlüğün iki fakir hanımda değil de zengin hanımda bulunması gerektiğine onu ikna edebilmişti.

Akşam yemeği bitince ben hanımlarla birlikte küçük salona döndüm. Mr. Fairlie her ne kadar (Titian'ın fırçasını yerden alıp ona uzatan hükümdarın muhteşem alçakgönüllülüğüne özendiğinden) kâhyasına, yemeğin üzerine hangi şarabı tercih edeceğimi sormasını tembihlemiş olsa da ben seçtiğim şarap şişelerinin arasında tek başına haşmetle oturmanın cazibesine dayanacak kadar kararlı, Limmeridge Malikânesi'nde kaldığım sürece, başka medeni ülkelerde âdet olduğu üzere masadan onlarla birlikte kalkmak için hanımlardan müsaade isteyecek kadar duyarlıydım.

Akşamın geri kalanını geçirmek üzere çekildiğimiz küçük salon giriş katındaydı, kahvaltı odasıyla aynı plana sahipti ve aynı büyüklükteydi. Diğer uçtaki bü ük camlı kapılar, ön tarafı bol miktarda çiçekle çok güzel süslenmiş bir terasa açılıyordu. İçeri girdiğimizde yumuşak, sisli ışığıyla akşam olmak üzereydi, alacakaranlığın gösterişsiz gölgeleri yaprakları da tomurcukları da kaplamıştı, çiçeklerin akşam vakti saldığı o tatlı koku açık camlı kapılardan süzülüp bize hoş geldiniz diyordu. Tatlı Mrs. Vesey köşedeki koltuklardan birine yerleşti (ilk oturan her zaman o olurdu) ve hiç etrafına bakmadan uyuklamaya başladı. Benim ricamla Miss Fairlie piyanonun başına geçti. Yakınında bir yere oturmak için onun peşinden gittiğim sırada, Miss Halcombe'un, annesinin mektuplarını okumaya devam etmek için günün son solgun ışıklarından faydalanmak üzere pencere içlerinden birine geçtiğini gördüm.

Küçük salondaki o huzurlu ev tablosu nasıl da canlılıkla aklıma geliyor yazarken! Oturduğum yerden Miss Halcombe'un yarısı yumuşak bir ışıkla aydınlanmış, yarısı gizemli bir gölgeyle örtülmüş o zarif siluetini görebiliyordum; eğilmiş, dikkatle kucağındaki mektuplara bakıyordu; o esnada, daha yakınımda, piyanonun başındaki hanımın açık teni, odanın belli belirsiz koyulaşan duvarıyla hoş bir tezat oluşturuyordu. Dışarıda, terasta, öbek öbek çiçekler, uzun yeşil otlar, sarmaşıklar akşamın yumuşaklığında öyle usul usul salınıyordu ki hışırtıları bize kadar gelmiyordu. Gökyüzünde tek bir bulut yoktu ve ayın o gizemli ışığı ufkun doğusunda kendisini çoktan göstermeye başlamıştı. Etrafımızı saran huzur, gözlerden ırak oluşumuz bütünüyle yumuşatmıştı düşüncelerimizi, hislerimizi, başka âlemlere ait bir sükûnet içinde vecde gelmiştik; insanın ruhuna huzur veren o sükûnet hava karardıkça derinleşiyor, sanki o tatlı etkisini daha da artırarak üstümüzde geziniyor, Mozart'ın o cennetten çıkmışçasına yumuşak müziği bizi bizden alıyordu. Gördüklerimi, duyduklarımı asla unutamayacağım bir akşamdı.

Hava kararana kadar hepimiz ilk başta seçmiş olduğumuz yerlerde sessizce oturuyorduk: Mrs. Vesey uyumaya, Miss Fairlie piyano çalmaya, Miss Halcombe okumaya devam ediyordu. Bu esnada ay usulca terasın hizasına kadar gelmiş, yumuşak, gizemli ışıklarını eğip pencerelerden demet demet içeri sokmuş ve odanın aşağısını aydınlatmaya çoktan başlamıştı. Alacakaranlığın soluk ışıklarından sonra bu değişiklik o kadar güzel gelmişti ki uşağın getirdiği lambaları karar birliğiyle geri gönderdik ve o büyük odayı, piyanonun üstüne konmuş iki mumun titrek ışığı haricinde, karanlıkta bıraktık.

Yarım saat kadar daha devam etti müzik. Derken Miss Fairlie ayışığının cazibesine kapılıp terasa çıktı, ben de onun peşinden gittim. Miss Halcombe, ışıktan istifade edip mektuplarını incelemeye devam etmek istediğinden, mumlar yakılıp piyanonun üstüne konulduğunda yerini değiştirmişti. Onu piyanonun yanındaki küçük taburede bıraktık; okumaya o kadar dalmıştı ki bizim terasa çıktığımızı fark etmemiş gibiydi.

Miss Fairlie'yle birlikte terasa çıkalı galiba daha beş dakika bile olmamıştı, camlı kapının hemen önünde duruyorduk ve Miss Fairlie, tavsiyem üzerine, gecenin serinliğinden korunmak için beyaz fularıyla başını örtmeye çalışıyordu ki Miss Halcombe'un –her zamanki canlılığından farklı, alçak ve sabırsız bir tonda– bana seslendiğini duydum.

"Mr. Hartright," dedi, "biraz buraya gelir misiniz lütfen? Sizinle konuşmak istiyorum."

Hemen yeniden içeri girdim. Duvarı aşağı yukarı ortalayan piyanonun terasa en uzak tarafında Miss Halcombe oturuyor, kucağına yayılmış mektuplardan seçtiği birini mum ışığına tutuyordu. Terasa en yakın tarafta bir puf vardı, ben de oraya oturup yerimi aldım. Bu konumda camlı kapıdan fazla uzak değildim, parlak ayışığında Miss Fairlie'nin terasın bir ucundan diğer ucuna ağır ağır yürüdüğünü, terası defalarca katettiğini gayet iyi görebiliyordum.

"Bu mektubun son birkaç paragrafını okuyacağım, dinlemenizi istiyorum," dedi Miss Halcombe. "Londra'ya gelirken yaşadığınız garip macerayı aydınlatıp aydınlatmadığını bana söyleyin. Mektup, annem tarafından ikinci kocasına, Mr. Fairlie'ye yazılmış ve tarihine bakılırsa üzerinden on bir ya da on iki yıl geçmiş. O dönemde Mr. ve Mrs. Fairlie, üvey kardeşim Laura'yla birlikte, epey bir zamandır bu evde yaşıyordu; bense eğitimimi tamamlamak üzere Paris'teki bir okula gönderildiğimden onlardan ayrıydım."

Samimi görünüyordu, samimi konuşuyordu Miss Halcombe ve öyle sanıyorum ki biraz da huzursuz olmuştu. Mektubu okumak için mum ışığına tuttuğunda Miss Fairlie terasta bizim hizamızdan geçiyordu, bir anlığına bize baktı, meşgul olduğumuzu görünce yavaşça devam etti yürümeye.

Miss Halcombe okumaya başladı:

> "'Sürekli okulumdan ve öğrencilerimden bahsediyorum, dinlemekten yorulacaksın, benim canım Philip'im. Bunu lütfen benden değil, Limmeridge'deki hayatın sıkıcı tekdüzeliğinden bil. Üstelik bu defa gerçekten ilginç bir şey var sana anlatacağım, yeni bir öğrenci hakkında.
>
> Köy bakkalındaki ihtiyar Mrs. Kempe'i bilirsin. İşte, doktor en sonunda ondan ümidi kesti, kadın yıllarca çekti hastalığını, şimdi de yavaş yavaş, günden güne ölüyor. Yaşayan tek bir akrabası, bir kız kardeşi varmış, ona bakmak için geldi geçen hafta. Bu kız kardeş ta Hampshire'dan geliyor, ismi Mrs. Catherick. Dört gün önce Mrs. Catherick beni görmeye geldi, yanında da tek çocuğu, bizim sevgili Laura'mızdan aşağı yukarı bir yaş büyük, tatlı küçük bir kız...'"

Bu son cümle Miss Halcombe'un dudaklarından dökülürken, Miss Fairlie bir kez daha bizim hizamızdan geçti terasta. O akşam çalmış olduğu melodilerden birini kendi kendine, yumuşak sesiyle mırıldanıyordu. Gözden kaybolmasını bekledi Miss Halcombe, sonra mektubu okumaya devam etti:

"'Mrs. Catherick düzgün, terbiyeli, saygın bir kadın; orta yaşlı, şimdiki haline bakılırsa gençliğinde biraz, çok değil, güzel sayılırmış. Bununla birlikte, tavırlarında, görünüşünde anlam veremediğim bir şeyler var. Kendinden bahsetmeyi sevmiyor, ketum bir kadın, yüzünde öyle bir ifade var ki –tarif etmem mümkün değil– sanki aklından bir şey geçiyor. Senin anlayacağın tam bir sır küpü. Limmeridge Malikânesi'ndeki göreviyse gayet basitti. Hastalığının son dönemlerinde kız kardeşine, Mrs. Kempe'e bakmak için Hampshire'dan ayrıldığında, kızını da beraberinde getirmeye mecbur kalmış, çünkü küçük kızını bırakabileceği kimsesi yokmuş. Mrs. Kempe haftaya çıkamayabileceği gibi aylarca da sürünebilir; Mrs. Catherick'in beni ziyaret etmedeki maksadı da kızının, Anne'in, Mrs. Kempe'in ölümünden sonra annesiyle birlikte evine dönmek üzere okuldan ayrılması koşuluyla, okuluma devam edip edemeyeceğini sormakmış. Tereddütsüz kabul ettim ricasını ve Laura'yla yürüyüşe çıktığımızda (daha on bir yaşındaki) küçük kızı da yanımıza alıp hemen o gün okula gittik.'"

Miss Fairlie'nin o kar beyazı muslin elbisesi içindeki parlak, yumuşak silueti, çenesinin altından bağladığı fuların beyaz kenarlarıyla hoş bir şekilde çevrelenen yüzü bir kez daha önümüzden geçti ayışığında. Miss Halcombe bir kez daha bekledi onun gözden kaybolmasını, sonra yine devam etti okumaya:

"'Sana sürpriz yapmak için son ana kadar saklamaya kararlı olduğum bir sebeple, Philip, yeni öğrencimden çok hoşlandım. Annesi nasıl kendisi hakkında hiç konuşmuyorsa çocuğu hakkında da bana çok az şey anlattığından, o zavallı küçük şeyin zekâsının yaşına göre gelişmemiş olduğunu keşfetmek bana kaldı, (onu derse soktuğum ilk gün anladım bunu zaten). Bunu fark edince ertesi gün kızı eve getirdim, gelip onu gözlemlemesi, sorular sorması ve ne düşündüğünü bana söylemesi için kimseye söylemeden doktoru ayarladım. Doktorun görüşü, kızın bu geriliği büyüdükçe üzerinden atacağı yönünde. Ne var ki doktora göre kızın okulda iyi

bir eğitim alması tam da bu aşamada çok önemliymiş, çünkü kızın fikirleri kavramaktaki olağandışı yavaşlığı, o fikirler bir kez kafasına girdikten sonra, onları aklında tutmada olağandışı bir azmi olduğunu gösteriyormuş. Şimdi, canım, acele karar verip aptalın birine bağlanmakla uğraştığımı düşünmemelisin. Bu zavallı Anne Catherick tatlı, cana yakın, değerbilir bir kız ve (senin de hemen takdir edeceğin üzere) hiç beklenmedik anlarda, şaşkınlıkla, hatta biraz korkuyla öyle tuhaf ama öyle hoş, öyle tatlı şeyler söylüyor ki! Çok temiz ve sade giyinmekle birlikte, renk ve desen uyumu açısından acınacak bir zevki olduğu elbiselerinden anlaşılıyor. Bu yüzden, dün, sevgili Laura'mızın eski beyaz elbiselerinin ve beyaz şapkalarının bazılarını Anne Catherick'e göre düzelttirdim; onun ten rengine sahip küçük kızların başka renktense sırf beyaz giymeleri halinde kıyafetlerinin daha çok yakışacağını ona açıkladım. Bir an tereddüt etti, kafası karışır gibi oldu, sonra kızardı ve anlamış göründü. O küçük eliyle bir anda elimi tuttu. Elimi öptü, Philip, ve "Ömrüm boyunca hep beyaz giyeceğim. Buradan ayrılıp sizi artık göremediğimde sizi hatırlamama yardımcı olacak bu, hanımım," dedi (o kadar içtendi ki!). Son derece tatlı bir dille söylediği tuhaf ama hoş şeylerden yalnızca biri bu. Zavallı küçük çocuk! Bir sürü beyaz elbisesi olacak, elbiselerde de yeterince pay bırakılacak ki büyüdükçe de giyebilsin..."'

Miss Halcombe durdu, piyanonun öbür ucundan bana baktı.

"Yolda rastladığınız kimsesiz, boynu bükük kadın genç mi duruyordu?" diye sordu. "Yirmi iki ya da yirmi üç yaşında olabilecek kadar genç miydi?"

"Evet Miss Halcombe, o kadar gençti."

"Ve tuhaf bir şekilde, baştan aşağı beyaz giyinmişti, öyle mi?"

"Tepeden tırnağa beyazlar giymişti."

Sorunun cevabı dudaklarımdan dökülürken, Miss Fairlie terasta üçüncü kez görüş alanımıza girdi. Yürüyüşüne devam etmek yerine durdu, bize sırtını döndü, terasın par-

maklıklarına yaslandı, aşağıdaki bahçeye baktı. Gözlerim, Miss Fairlie'nin ayışığıyla aydınlanan muslin elbisesinin ve fularının beyaz parıltısına sabitlendi ve bir hissin, adlandıramadığım, nabzımı hızlandıran, kalbimi küt küt attıran bir hissin esiri olmaya başladım.

"Tepeden tırnağa beyazlar giymişti, öyle mi?" diye tekrarladı Miss Halcombe. "Mektubun en önemli cümleleri, Mr. Hartright, size şimdi okuyacağım son cümleler. Ne var ki, sizin rastladığınız kadının beyaz kıyafetiyle annemin küçük öğrencisinin o tuhaf cevabı vermesine yol açan beyaz elbiseler arasındaki tesadüfe biraz daha dikkat çekmeden edemeyeceğim. Doktor, çocuğun zekâsındaki sorunu teşhis edip 'büyüdükçe üzerinden atacağını' söylerken yanılmış olabilir. Kız bu durumu asla üzerinden atamamış olabilir; küçük kız için önemli olan, anneme müteşekkir olduğu için beyazlar giyme hayali, genç kadın için hâlâ önemli olabilir."

Birkaç kelimeyle karşılık verdim ama ne dediğimi pek hatırlamıyorum. Bütün dikkatim Miss Fairlie'nin muslin elbisesinin beyaz parıltısında toplanmıştı.

"Mektubun son cümlelerini dinleyin," dedi Miss Halcombe. "Sanırım sizi şaşırtacak bu cümleler."

Miss Halcombe mektubu kaldırıp mumun ışığına tutarken Miss Fairlie parmaklıkları bıraktı, arkasını döndü, kararsız gözleri terası boylu boyunca süzdü, camlı kapıya doğru bir adım attı ve durdu, yüzü bize dönüktü.

İşte o sırada Miss Halcombe bahsettiği son cümleleri bana okuyordu:

> "'İşte şimdi, aşkım, mektubumun sonuna geldiğime göre sıra artık küçük Anne Catherick'i bu kadar sevmemin asıl sebebine, şaşırtıcı sebebine geldi. Sevgili Philip, insan bazen o rastlantısal benzerliklerin olağanüstü tuhaflığıyla karşılaşıyor işte; her ne kadar onun yarısı kadar güzel olmasa da saçıyla, teniyle, gözlerinin rengiyle, suratıyla bu kız tam bir benzeri bizim...'"

Miss Halcombe sözlerinin gerisini getiremeden oturduğum yerden bir anda fırladım. O ıssız yolda omzuma dokunulduğunda içimi ürperten hisle bir kez daha sarsılmıştım.

Miss Fairlie işte orada duruyordu, ayışığında tek başına, beyazlar içinde; tavırlarıyla, başını çevirişiyle, teniyle, suratıyla, aynı bu mesafeden ve bu koşullarda gördüğüm beyazlı kadına tıpatıp benziyordu! Uzun saatler boyunca içime dert olan şüphe bir anda kesin bir gerçekliğe dönüştü. Tımarhane kaçkınıyla Limmeridge Malikânesi'ndeki öğrencim arasındaki uğursuz benzerliği fark etmiş olduğum için "eksik bir şey var" deyip duruyormuşum!

"Gördünüz işte!" dedi Miss Halcombe. Artık bir işe yaramayan mektubu elinden bıraktı, göz göze geldiğimizde gözleri parladı. "Annemin on bir yıl önce gördüğünü şimdi siz de gördünüz!"

"Gördüm, hem de hiç istemeden. O boynu bükük, arkadaşsız, kaybolmuş kadını sadece tesadüfle açıklanabilecek bir benzerlikle dahi olsa Miss Fairlie'yle bağdaştırmak, şimdi durup bize bakan parlak varlığın geleceğine gölge düşürmek gibi geliyor. Bırakın bu görüntüyü hemen atayım kafamdan. İçeri çağırın onu, o korkunç ayışığından uzaklaşsın, rica ediyorum içeri çağırın onu!"

"Mr. Hartright, beni şaşırtıyorsunuz. On dokuzuncu yüzyıla gelmişiz, kadınları anlarım anlamasına da erkeklerin batıl inançlara kapılmayacak kadar makul olduğunu zannederdim."

"Rica ediyorum, onu içeri çağırın!"

"Sakin olun, sakin olun! Zaten kendi içeriye giriyor. Onun yanında hiçbir şeyden bahsetmeyin. Bırakın bu benzerliğin keşfi sizinle aramızda bir sır olarak kalsın. Gel Laura, içeri gel ve Mrs. Vesey'i piyano çalarak uyandır. Mr. Hartright biraz daha müzik dinlemek istediğini söyleyip duruyor, bu defa en hafifinden ve en canlısından bir şeyler duymak istiyormuş."

IX

Limmeridge Malikânesi'ndeki olaylı ilk günüm işte böyle sona erdi.

Miss Halcombe ve ben sırrımızı sakladık. Benzerliği keşfetmiştik, ancak beyazlı kadının gizemine tutmaya çalıştığımız hiçbir ışık yolumuzu aydınlatacak kadar parlak değildi. Miss Halcombe, Miss Fairlie'nin şüphelenmeyeceğine emin olduğu ilk fırsatta üvey kardeşiyle dikkatlice konuşup annelerinden, eski zamanlardan ve Anne Catherick'ten bahsetmesini sağladı. Ne var ki Miss Fairlie'nin Limmeridge'deki küçük öğrenciye dair aklında kalanlar sadece çok belli belirsiz ve ayrıntıya inmeyen hatıralardı. Kendisi ile annesinin gözde öğrencisi arasındaki benzerliği, sanki bu geçmişte kalmış olması gereken bir benzerlikmiş gibi hatırlıyordu; fakat anlattıkları arasında, Anne'e hediye edilen beyaz elbiseler ya da çocuğun hediyelerden duyduğu memnuniyeti ifade ederken saflıkla kullandığı garip kelimeler geçmiyordu. Anne'in Limmeridge'de yalnızca birkaç ay kaldığını, sonra da Hampshire'daki evine dönmek üzere ayrıldığını anımsıyordu; o ana kız Limmeridge'e hiç dönmüş müydü, onlardan bir daha hiç haber alınmış mıydı, bilmiyordu. Miss Halcombe'un Mrs. Fairlie'den kalan ve henüz okumamış olduğu az sayıda mektupta yaptığı inceleme de hâlâ kafamızı karıştıran belirsizlikleri gidermede bize yardımcı olmadı. Bir gece yarısı karşılaştığım zavallı kadının Anne Catherick olduğunu teşhis etmiş, kadıncağızın tepeden tırnağa beyazlar giymesindeki garipliği ve Mrs. Fairlie'ye duyduğu çocuksu minnettarlığı ilerleyen yaşında da devam ettirmesini zekâsındaki muhtemel geriliğe bağlayarak en azından bir parça ilerleme kaydetmiştik, fakat, o zaman için bildiğimiz kadarıyla, keşfettiklerimiz bundan ibaretti.

Günler günleri, haftalar haftaları kovaladı, yaz yeşili ağaçlarda sonbaharın altın sarısı parıltıları artık iyice belirgin hale geldi. Ey o huzurlu, fark etmeden geçen, mutlu zaman-

lar! Siz nasıl benim yanı başımdan akıp gittiyseniz hikâyem de öyle akıp gidecek. Hiç düşünmeden kalbime doldurduğunuz onca neşeden, tadını çıkardığım onca anıdan geriye, bu sayfalara yazılmasının bir maksadı, bir kıymeti olacak ne kaldı? Hiçbir şey; bir erkeğin yapabileceği itirafların en acıklısı –kendi aptallığının itirafı– dışında hiçbir şey.

O itirafın açığa çıkaracağı sırrı anlatmak için çok çaba harcamaya gerek yok, çünkü zaten ele verdi kendini. O acınası, güçsüz sözler Miss Fairlie'yi anlatmakta kifayet etmemiştir ama onun bende uyandırdığı duyguları ele vermeyi başarmıştır. Hepimiz için böyledir bu. Bizi yaralamaya gelince devlere dönüşen sözlerimiz, iş bize hizmet etmeye geldiğinde küçülüp cüceleşir.

Ben onu sevdim.

Ah! O üç kelimenin içine sığdırdığı ne kadar üzüntü ne kadar alay varsa bilirim. Bu hazin itirafımı okuyup bana acıyacak kadınların en şefkatlisiyle birlikte oturup ağlayabilirim. Okuyup da bir kenara fırlatacak, beni kınayacak erkeklerin en taş kalplisiyle birlikte acı acı gülebilirim halime. Onu sevdim ben! İster anlayın ne hissettiğimi, isterseniz beni hakir görün, hakikati aynı sarsılmaz kararlılıkla sahiplenip itiraf ediyorum.

Mazur gösterecek hiçbir şey yok muydu beni? Limmeridge Malikânesi'ne hizmet ettiğim dönemde hangi koşullarda çalıştığıma bakıldığında, şüphesiz, bu mazeretleri üretmek mümkündü.

Kendi odamda sessizce, gözlerden ırak çalışarak değerlendirdiğim sabah saatleri olaysız geçiyordu. İşverenim Mr. Fairlie'nin tablolarını çerçevelemek bana keyif verir, ellerimi ve gözlerimi meşgul ederken zihnim gem vurulmamış düşüncelerin tadını çıkarmak gibi tehlikeli bir lükse kendini kaptırmakta özgürdü. Tehlikeli bir yalnızlıktı bu; çünkü zihnimi güçten düşürecek kadar uzun, bedenimin kuvvetlenmesine yetmeyecek kadar kısa sürüyordu. Tehlikeli bir yalnızlıktı bu;

çünkü o sabahların ardından her gün, her hafta, biri zarafet, kıvrak zekâ ve asaletle elde edilebilecek her şeye, diğeri ise güzellikle, narinlikle ve yalın hakikatle gelen ve bir erkeğin kalbini arındırıp boyunduruk altına alabilecek bütün cazibeye sahip iki kadının eşliğinde geçirilen ikindi ve akşamlar geliyordu. Öğrenciyle öğretmen arasındaki samimiyetin arttığı o tehlikeli yakınlaşmada, elimin Miss Fairlie'nin eline yakın olmadığı, birlikte eğilip çizim defterine baktığımızda yanağımın onunkine neredeyse değmediği tek bir gün geçmedi. Fırçamın her bir darbesini ne kadar büyük bir dikkatle izlerse, ben de onun saçındaki parfümü, nefesindeki ılık kokuyu daha yakından içime çekiyordum. Tam da gözlerinin ışıltısında yaşamak, bazen, ona doğru eğildiğimde, o kadar yaklaştığım göğsüne dokunabileceğimi içim titreye titreye düşünmek, bazen onun bana doğru eğilmesi, neyle uğraştığımı görmek için dibime sokulması, benimle konuştuğunda sesinin alçalması, rüzgârla savrulan kurdelelerinin, onları çekmesine fırsat kalmadan, yüzümü okşaması benim için ibadet etmek gibiydi.

Resim yapmak için gezintiye çıktığımız öğleden sonraları takip eden akşamlar, bu kaçınılmaz yakınlaşmaları dizginleyeceğine çeşitlendiriyordu. Onun öylesine yumuşak bir dokunuşla, öylesine kadınsı ve zarif bir üslupla çaldığı müziğe benim hiç yabancılık çekmeden kapılmam, benim resim sanatımı icra ederek ona tattırdığım zevki onun kendi sanatı olan müziği icra ederek bana yaşatmakta hiç yabancılık çekmemesi, bizi ilmek ilmek birbirimize dokuyan bağlardan yalnızca bir tanesiydi. Dil sürçmeleri, sofrada nasıl oturacağımız gibi küçük bir detayı bile düzenleyen basit alışkanlıklar; Miss Halcombe'un benim bir öğretmen olarak duyduğum kaygıları hedef almakla başlayan ve Laura'nın bir öğrenci olarak duyduğu hevese uzanan alaycılığının hiç eksik olmaması; zavallı Mrs. Vesey'nin mahmur gözlerinden okunan ve Miss Fairlie'yle beni, kendisini hiç rahatsız etmeyen iki örnek genç insan olarak gördüğünü anlatan o

zararsız yüz ifadesi; bunlar ve benzeri nice ufak tefek şey bizi aynı çatı altında birleştiriyor, ikimizin de farkında olmadığı aynı umutsuz sona götürüyordu.

Malikânedeki konumumu aklımdan çıkarmamam, diğerlerine belli etmeden kendimi korumam gerekirdi. Oysa bunları yaptığımda iş işten geçmişti. Başka kadınlar söz konusu olduğunda faydasını gördüğüm, beni baştan çıkarılmaktan alıkoyan bütün o sağduyum, tecrübem onun yanında hiçbir işe yaramadı. Mesleğim gereği, uzun yıllardır, her yaştan genç kızla, güzeliyle çirkiniyle, bu kadar yakınlaştığım hep olmuştu. Kendimi böyle pozisyonlarda bulmayı mesleğimin bir parçası olarak kabul etmiş, yaşımla münasip bütün hislerimi, işverenimin evine geldiğimde şemsiyemi nasıl hiç düşünmeden kapının yanına bırakıyorsam öyle bırakmak için eğitmiştim kendimi. Toplumdaki yerimin, kız öğrencilerimden herhangi birinin bana resim öğrenmenin gerektirdiğinden daha fazla ilgi duyması halinde bu ilgiye karşılık vermeyeceğimin, kendime hâkim olacağımın ve doğru hareket tarzını benimseyeceğimin teminatı olarak görüldüğünü, güzel ve baş döndürücü kadınların arasına alınmamın zararsız bir evcil hayvanın eve alınmasından farklı olmadığını öğreneli çok olmuştu. Öğrencilerimin bu şekilde koruyucusu olma tecrübesini erken yaşta edinmiştim; kendi zavallı sınırlı yaşam çizgimde bu tecrübenin tavizsiz, katı kılavuzluğunda hiç şaşmadan, bir kez bile sağa sola savrulmadan yürümüştüm. Oysa şimdi, güvendiğim tılsımımla yollarımız ilk defa ayrılıyordu. Evet, büyük zahmetlerle edindiğim o kendimi kontrol altında tutma becerim elimden kayıp gitmişti, sanki öyle bir becerim hiç olmamıştı; kadınlarla ilgili başka kritik durumlarda diğer erkekler nasıl her gün kontrollerini kaybediyorsa ben de öyle kaybetmiştim. Şimdi biliyorum ki daha en baştan kendimi sorgulamalıydım. Evin herhangi bir odasına o girdiğinde neden kendimi orada evimdekinden rahat hissettiğimi, odadan çıktığındaysa neden çöllerde kay-

bolmuşa döndüğümü kendime sormalıydım; kıyafetindeki, başka hiçbir kadında dikkat etmediğim, aklımda kalmayan küçük değişiklikleri neden fark ettiğimi, hatırladığımı, neden onu gördüğümü, duyduğumu, (geceleri ve sabahları el sıkıştığımızda) ona dokunduğumu ve neden hayatım boyunca başka hiçbir kadını öyle görmediğimi, duymadığımı, onlara öyle dokunmadığımı sorgulamalıydım. Kendi kalbimin derinliklerine bakmalı, orada bu yeni aşkın filizlendiğini görmeli ve daha tazeyken söküp atmalıydım. Kendimi tutmanın bu en rahat, en kolay yolu neden bana hep zor geldi? Bunun açıklaması, itirafımdaki o üç kelimeyle zaten verilmişti; üç kelime yetmişti açıklamaya. Ben onu seviyordum.

Günler günleri, haftalar haftaları kovaladı; Cumberland'da üçüncü ayıma girmek üzereydim. Gözlerden ırak, sakin hayatımızın o haz dolu tekdüzeliğine kapılmıştım, kendini akıntıya bırakmış bir yüzücü gibiydim. Geçmişe dair bütün hatıraları, geleceğe dair bütün düşünceleri, içinde bulunduğum durumun yanlışlığına, umutsuzluğuna dair bütün hisleri içimde bastırmış, kendimi aldatıyordum. Sirenlerin şarkılarıyla büyülenip gemilerinin dümenini kayalıklara kıran denizciler gibiydim; kalbimin söyledikleriyle rehavete kapılmış, tehlike işaretlerine gözlerimi, kulaklarımı tamamen kapatmış bir şekilde, beni ölüme çağıran kayalıklara doğru sürükleniyordum. Beni en sonunda kendime getiren, panik içinde bir anda kendi zayıflığımın farkına varıp kendimi suçlamama yol açan uyarı, bana yapılabilecek uyarıların en açık seçiği, en gerçeği ve en kibarıydı, çünkü bu uyarıyı, hem de hiçbir şey söylemeden, *o* yapmıştı.

Bir gece her zamanki gibi vedalaşmıştık. Dudaklarımdan, ne o anda ne de ondan önceki herhangi bir anda, beni ele verecek ya da onun gerçeği bir anda keşfetmesine yol açacak tek bir söz çıkmış değildi. Ne var ki sabah tekrar buluştuğumuzda ona bir haller olmuştu; bu değişiklik bana her şeyi anlatıyordu.

Onun kalbinin en derinliklerindeki gizli mabedi işgal etmiş, kendi mabedimin kapılarını başkalarına nasıl açtıysam onunkileri de açmış olmaktan ürkmüştüm o zaman, hâlâ da aklıma geldikçe ürkerim. Şu kadarını söylemekle yetineyim, ki bundan kesinlikle eminim, sırrımı öğrenip beni gafil avlaması, kendi sırrını öğrenip hayretler içinde kalması ve ayrıca bana karşı davranışının değişmesi o bir gece içinde oldu. Başkalarını kandıramayacak kadar dürüst, kendisini kandıramayacak kadar asil bir yaradılışı vardı onun. Benim uykulara yatırmış olduğum şüphe onun kalbine bütün ağırlığıyla ilk çöktüğünde, o hakikatli kız gerçekle yüzleşti, kendine has dürüstlüğü ve sadeliğiyle kararını verdi: Bana böyle hissettirdiği için, kendisi böyle hissettiği için üzgündü.

Kararı bununla sınırlı değildi ama ben her şeye o zaman anlam verememiştim. Tavırlarındaki değişikliği görmemem mümkün değildi; yanımızda başkaları varken bana daha çok yakınlık gösteriyor, bütün isteklerimi hemen yerine getirmek için hazır bekliyor ama olur da baş başa kalırsak kendisini geri çekiyor, üstüne bir hüzün çöküyor, tedirgin bir telaşla bulabildiği ilk işe kendisini vermeye çalışıyordu. O tatlı hassas dudakların neden artık o kadar az ve o kadar ölçülü gülümsediğini, o berrak mavi gözlerin neden bazen bana acıyan bir melek, bazen de kafası karışmış masum bir çocuk gibi baktığını anlıyordum. Ne var ki bu değişiklikte daha da fazlası vardı. Elleri başka türlü soğuktu, yüzündeki kayıtsızlık doğal değildi, hiçbir şey söylemese de ruhunu bitmek bilmeyen bir korkunun ele geçirdiği, kendini suçlamaktan vazgeçmediği her hareketinden anlaşılıyordu. Onda ve kendimde izini sürebildiğim, ikimizin de hissettiği ama konuşmadığı duygular bunlar değildi. Ondaki değişiklikte bizi hâlâ gizliden gizliye birbirimize çeken taraflar olduğu gibi bizi birbirimizden, yine gizliden gizliye, uzaklaştıran taraflar da vardı.

Şaşkındım, şüpheye düşmüştüm, ortada yardım almadan çözmem gereken gizli bir şey olmasından belli belirsiz kuşkulanıyordum; Miss Halcombe'un bakışlarından, tavırların-

dan bir ipucu yakalamaya çalıştım emin olmak için. Bizim gibi dip dibe yaşandığında, herhangi birimizde başkalarının duygularını etkilemeyen hiçbir değişiklik meydana gelemezdi. Miss Fairlie'deki değişiklik üvey kardeşine de yansıdı. Her ne kadar Miss Halcombe bana karşı hissettiklerinde bir değişiklik olduğunu ima eden en ufak bir söz bile etmemiş olsa da insanın içine işleyen bakışlarıyla beni sürekli gözetlemek gibi yeni bir âdet edinmişti. Bu bakış bazen bastırılmış bir öfke, bazen de bastırılmış bir korkuyu çağrıştırıyordu; bazen ikisi de değildi, başka bir deyişle, anlam verebileceğim bir şey değildi. Bir hafta geçti, üçümüz de birbirimize hâlâ gizli bir ölçülülükle yaklaşıyorduk. Çok geç fark ettiğim o acınası zayıflığım ve ihmalkârlığım, içinde bulunduğum durumun acısını daha da artırıyordu. Eziyet çektiğim bu durumdan derhal ve kati olarak kurtulmam gerektiğini hissettim; ne var ki en iyi hareket tarzının ya da ilk söylenmesi gereken sözün ne olduğunu bilemiyordum.

Beni bu çaresizlikten, aşağılanmadan kurtaran Miss Halcombe oldu. Kulaklarım o acı, o duyulması gereken, o beklenmeyen gerçeği onun dudaklarından dökülen sözlerle işitti; bunları duyunca yaşadığım şoku atlatmamı onun o içten şefkati sağladı; benim için ve Limmeridge Malikânesi'ndeki diğer insanlar için çok kötü neticeler verebilecek bir olay, onun sağduyusu ve cesareti sayesinde yön değiştirip iyi bir şekilde sonuçlandı.

X

Bu olay bir perşembe günü, Cumberland'daki geçici ikametimin üçüncü ayı bitmek üzereyken yaşandı.

O sabah kahvaltı odasına her zamanki saatte indim; sofrada Miss Halcombe'a ayrılmış yer, onunla tanıştığımdan beri ilk kez, boştu.

Miss Fairlie dışarıda, çimenlikteydi. Başını hafifçe eğip bana selam verdi ama içeri girmedi. Ne benim ne de onun dudaklarından ikimizden birini tedirgin edebilecek herhangi bir söz döküldü, ne var ki ikimizin de hissettiği ama açıkça itiraf edemediği o utanç nedeniyle ikimiz de baş başa kalmaktan imtina ediyorduk. Mrs. Vesey ya da Miss Halcombe gelene kadar o çimenlikte, ben de kahvaltı odasında bekledim. Oysa daha on beş gün önce nasıl da hemen onun yanına giderdim, nasıl da hemen el sıkışır ve farkında bile olmadan gündelik konuşmamıza dalardık.

Çok geçmeden Miss Halcombe içeri girdi. Zihnini meşgul eden bir şeyler olduğu yüzünden anlaşılıyordu, geç kaldığı için özür diledi ama aklı başka yerdeydi.

"Mr. Fairlie'nin benimle konuşmak istediği bir aile meselesi vardı," dedi, "bu yüzden kahvaltıya geç indim."

Miss Fairlie bahçeden içeri girdi, her sabah yaptığımız gibi tokalaştık. Eli her zamankinden soğuktu elime değdiğinde. Kafasını kaldırmadı elini uzatırken, yüzü de çok solgundu. Onun hemen ardından kahvaltı odasına giren Mrs. Vesey'nin dahi dikkatini çekti bu durum.

"Hava dönüyor, herhalde ondandır," dedi yaşlı kadın. "Kış geliyor, ah tatlım benim, kış kapıya dayandı!"

Miss Fairlie'yle benim kalplerimize çoktan gelmişti oysa kış!

Sabahki öğünümüz kısa sürdü, kimse pek konuşmadı, oysa bir zamanlar günün geri kalanını nasıl geçireceğimizi büyük bir keyifle uzun uzun planlardık o sofrada. Miss Fairlie bu uzun sessizlikten bunalmış olacak ki arada bir iki laf etsin diye yalvaran gözlerle kız kardeşine bakıyordu. Miss Halcombe onda görmeye hiç alışkın olmadığımız bir tavırla biraz tereddüt etti, bir şeyler söyleyecek gibi olup sustu, sonra nihayet lafa girdi.

"Bu sabah amcanla görüştüm Laura," dedi. "Hazırlanması gereken odanın mor oda olduğunu düşünüyor ve sana daha önce söylediğimi de teyit ediyor. Salı değil, pazartesi."

Bunlar söylenirken Miss Fairlie başını önüne eğmiş, masaya bakıyordu. Gergindi, parmaklarını masa örtüsüne saçılmış ekmek kırıntılarının üzerinde gezdiriyordu. Yanaklarındaki solgunluk dudaklarına indi, dudaklarındaki titreme gözle görülür hale geldi. Sofrada bunu fark eden tek kişi ben değildim. Miss Halcombe da gördü ve hemen sofradan kalktı, biz de ona ayak uydurduk.

Mrs. Vesey ile Miss Fairlie kahvaltı odasından birlikte ayrıldı. Miss Fairlie o sevecen ve hüzünlü mavi gözleriyle, gelmekte olan ve uzun sürecek bir vedayı önceden bilmenin üzüntüsü içinde bir anlığına gözlerime baktı. O bakışa cevabı, tam da kalbime saplanan, çok geçmeden onu kaybedeceğimi, kaybettiğim için de ona olan aşkımın büyüyeceğini anlatan sancının verdiğini hissettim.

Kapı onun arkasından kapanınca bahçeye doğru döndüm. Miss Halcombe elinde şapkası, omzunda şalıyla çimenliğe açılan büyük camlı kapının yanında durmuş, dikkatle bana bakıyordu.

"Kendi odanızdaki işlere girişmeden önce," dedi, "bana biraz vakit ayırabilir misiniz?"

"Elbette Miss Halcombe. Her zaman emrinize amadeyim."

"Sizinle özel olarak konuşmak istediğim bir husus var Mr. Hartright. Şapkanızı alın, bahçeye çıkın lütfen. Sabahın bu saatinde bahçede bizi kimsenin rahatsız edeceğini zannetmiyorum."

Biz çimenliğe çıktığımızda bahçıvan yamaklarından biri –daha çocuk yaştaydı– yanımızdan geçti, elinde bir mektupla eve doğru gidiyordu. Miss Halcombe çocuğu durdurdu.

"O mektup bana mı?" diye sordu.

"Hayır hanımım; Miss Fairlie'ye olduğu söylendi sadece," diye cevap verdi çocuk, mektubu uzattı.

Miss Halcombe mektubu çocuğun elinden aldı, üzerindeki adrese baktı.

"Garip bir el yazısı," dedi kendi kendine. "Laura'ya bu mektubu yazan kim olabilir? Nereden aldın bu mektubu?" diye sordu bahçıvan yamağına.

"Şey, hanımım," dedi çocuk, "az önce bir kadından aldım."

"Nasıl bir kadın bu?"

"Hayli geçkin biriydi."

"Yaşlı bir kadın yani. Tanıdığın biri mi?"

"Tanıdığım biri dersem yalan olur."

"Ne tarafa gitti kadın?"

"Şu kapıya doğru," dedi bahçıvan yamağı, büyük bir kararlılıkla güneye çevirdi yüzünü ve koluyla öyle bir hat çizdi ki güney İngiltere'nin tamamını işaret etti.

"Tuhaf," dedi Miss Halcombe. "Herhalde yardım dilenmek için yazmışlar. Al bunu," dedi, mektubu tekrar çocuğa uzatıp, "eve götür, uşaklardan birine ver. Şimdi Mr. Hartright, sakıncası yoksa bu taraftan yürüyelim."

Önde o, arkada ben, çimenlikten geçtik, Limmeridge Malikânesi'ne geldikten sonraki ilk gün onu takip ettiğim o patika boyunca yürüdük.

Laura Fairlie ile birbirimizi ilk defa gördüğümüz o küçük kameriyede durdu ve birlikte yürürken özenle korumuş olduğu sessizliği bozdu.

"Size ne söyleyeceksem burada söyleyebilirim."

Bu sözleri söyleyip kameriyeye girdi, içerideki küçük yuvarlak masanın etrafındaki sandalyelerden birini çekti, bana da diğerini almamı işaret etti. Kahvaltı odasında benimle konuştuğunda olacaklardan şüphelenmiştim; şimdiyse emindim.

"Mr. Hartright," dedi, "size samimi bir itirafta bulunarak başlayacağım. Size bakışımın, bizimle birlikte geçirdiğiniz sürede, güçlü bir dostlukla desteklenen bir saygıya dönüştüğünü süslü püslü sözler etmeden, ki bundan iğrenirim, ya da size iltifat etmeden, ki bundan da enikonu nefret ede-

rim, söyleyeceğim. Öyle olağanüstü koşullarda tanıştığınız o mutsuz kadına nasıl davrandığınızdan ilk bahsettiğinizde sizden olumlu etkilenmiştim. O meselede tamamen ihtiyatlı davranmamış olabilirsiniz ama yaptıklarınız, beyefendiliği yaradılışından gelen bir erkeğin soğukkanlılığını, hassasiyetini ve şefkatini taşıdığınızı gösterdi. Böyle olunca da beklentilerim yükseldi, siz de beni hayal kırıklığına uğratmadınız."

Konuşmasına ara verdi ama devam etmek için benden cevap beklemediğini gösterircesine bir eli havadaydı. Kameriyeye girdiğimde beyazlı kadın hiç aklımdan geçmiyordu. Fakat şimdi Miss Halcombe'un sözleri o macerayı hafızamda tekrar canlandırmıştı. Görüşmemiz boyunca aklımdan çıkmadı, bunun da bir sebebi vardı.

"Dostunuz olarak," diye sözlerine devam etti, "hemen konuya girip bütün samimiyetimle, açık sözlülüğümle, dobralığımla, başka kimseden yardım, ipucu, akıl almadan sırrınızı keşfetmiş olduğumu söylüyorum. Mr. Hartright, bunu yapmamanız gerektiğini bile bile düşüncesizce davranıp kız kardeşim Laura'ya bağlandınız; korkarım ki niyetinizde ciddisiniz ve kendinizi kaptırdınız. Sizi uzun uzun konuşturacak, kız kardeşime duyduğunuz sevgiyi itiraf ettirerek size acı çektirecek değilim, çünkü görüyorum ve biliyorum ki bunu inkâr etmeyecek kadar dürüstsünüz. Hatta sizi suçluyor bile değilim: Kalbinizi umutsuz bir sevdaya açtığınız için size acıyorum. El altından kendinize bir avantaj sağlamaya yeltenmediniz; kız kardeşimle gizliden gizliye konuşmadınız. Sizin suçunuz zayıflığınız ve kendi çıkarlarınızı en iyi koruyacak şekilde hareket etmeyi ihmal etmeniz; başka bir suçunuz yok. Eğer bu meseleye biraz daha az hassasiyetle, biraz daha ölçüsüz yaklaştığınızı gösteren en ufak bir davranışta bulunmuş olsaydınız bu evi terk etmenizi sizden hemen o an, hiç kimseye danışmaya gerek görmeden isterdim. Şimdiyse *sizi* değil, gençliğinize ve konumunuza verdiğim talihsizliğinizi suçluyorum. El sıkışalım, size acı verdim, daha da

vereceğim ama elimden bir şey gelmez; dostunuzla, Marian Halcombe'la, el sıkışın önce."

Belki gereğinden fazla sert ama hassasiyetle sarf edilen sözlerle doğrudan kalbime, şerefime ve cesaretime hitap eden bu hiç beklenmedik şefkat –bana hiç üstten bakmayan bu insaflı, candan, asil ve korkusuz yakınlık– beni bir anda alt etti. Elimi tuttuğunda ona bakmaya çalıştım ama gözlerim görmüyordu. Ona teşekkür etmeye çalıştım ama sesim bir türlü çıkmadı.

"Beni dinleyin," dedi Miss Halcombe, kontrolümü yitirdiğimi tamamen görmezden gelerek yine beni düşündüğünü belli etti. "Beni dinleyin ki şu meseleyi bir an önce halledelim. Şimdi söylemek zorunda olduğum şeylerin toplumsal eşitsizlikle, ki en çetin ve acımasız meselenin bu olduğunu düşünürüm, ilgisi olmadığı için kendimi gerçekten rahatlamış hissediyorum. Şartların böyle gelişmesi *sizi* can evinizden vururken, aynı çatı altında dostça bir yakınlık içinde yaşamış olduğum bir adama, toplumdaki yerini onu küçük düşürecek şekilde hatırlatıp acı çektirme mecburiyetinden *beni* kurtarıyor. Limmeridge Malikânesi'nden ayrılmalısınız Mr. Hartright, kimse daha fazla zarar görmemeli. Size bunu söylemek benim görevim; İngiltere'deki en köklü ve en zengin aileye mensup olsaydınız bile bu, size bunları yine bu ciddiyetle ve bu mecburiyetle söyleme sorumluluğumu zerre azaltmazdı. Bizi terk etmeli ve bunu resim öğretmeni olduğunuz için değil..."

Bir an durdu, sonra yüzünü tamamen bana dönüp masanın öbür ucundan uzandı ve kolumu sıkı sıkı tuttu.

"Resim öğretmeni olduğunuz için değil," diye tekrarladı sözlerini, "Laura Fairlie nişanlı olduğu için yapmalısınız. Laura evlenecek."

O son kelime kalbime kurşun gibi saplandı. Kolum o kadar uyuşmuştu ki Miss Halcombe'un elini hissetmiyordum. Hiç kıpırdamadım, hiç konuşmadım. Ayaklarımızın altın-

daki kuru yaprakları süpüren keskin sonbahar esintisi, bir anda, sanki benim çılgın ümitlerim de rüzgârın önüne katıp sürüklediği kuru yapraklarmış gibi, içimi üşüttü. Ümitler! Nişanlı ya da değil, Laura *bana* her halükârda aynı uzaklıktaydı. Başka erkekler benim yerimde olsalardı akıllarına bu gelir miydi acaba? Benim kadar sevmiş olsalardı, hayır.

Sancı geçti, geriye sadece beni içten içe uyuşturan acısı kaldı. Miss Halcombe'un elini yeniden hissettim, kolumu daha bir sıkı tutuyordu şimdi; kafamı kaldırdım, ona baktım. O iri siyah gözler bana sabitlenmiş, yüzümün beyaza dönmesini izliyor, benim hissettiğimi o görüyordu.

"Paramparça edin o acıyı!" dedi. "Burada, Laura'yı ilk gördüğünüz yerde, paramparça edin! Ezilmeyin altında kadın gibi. Çıkartıp atın içinizden; bir erkek gibi ayaklarınızın altında çiğneyin!"

Sesindeki bastırılmış öfkenin, gözlerime sabitlediği bakışında ve hâlâ bırakmadığı kolumu tutuşunda yoğunlaşmış iradesinin bana verdiği kuvvet beni kendime getirdi. İkimiz de bir dakika sessizce bekledik. O bir dakikanın sonunda erkekliğime duyduğu cömert inancı haklı çıkarmış, kendimi kontrol edebilmeyi başarmıştım, en azından dışarıdan öyle görünüyordum.

"Kendinize geldiniz mi?"

"Sizden ve ondan özür dileyecek kadar topladım kendimi Miss Halcombe. Tavsiyelerinize göre hareket edecek ve eğer elimden başka türlüsü gelmiyorsa, minnetimi o şekilde gösterecek kadar."

"Bu sözlerinizle," diye cevap verdi, "göstermiş oldunuz bile. Mr. Hartright, artık aramızda gizli saklı kalmadı. Kız kardeşimin *bana* farkında olmadan göstermiş olduğu şeyi *sizden* saklamaya çalışamam. Onun iyiliği için bizi terk etmelisiniz, hem bu sizin de iyiliğinize olacak. Sizin buradaki varlığınız, bizimle kurmak zorunda olduğunuz yakınlık, ne kadar zararsız da olsa, Tanrı biliyor ya, her bakımdan onun

dengesini bozdu, onu perişan etti. Onu canımdan çok seven ben –o saf, asil, masum varlığa Tanrı'ya iman eder gibi iman etmeyi öğrenmiş olan ben– Laura'nın, nişanlısına sadakatsizlik ettiği şüphesinin kalbine değmesine engel olamadığı andan beri gizliden gizliye kendini suçlamaktan perişan düştüğünü maalesef gayet iyi biliyorum. Nişanlandı diye kalbinde o adama açtığı yer büyümedi Laura'nın; son üç ayda olup bitenlerden sonra bunu iddia etmenin bir manası yok zaten. Verilen sözlerin tutulması için yapılmış bir nişan bu, sevgiden doğmuş değil; babası ona iki yıl önce, ölüm döşeğinde verdirmişti bu sözü; ne isteyerek kabul etti nişanı Laura ne de geri adım attı, sözünü yerine getirdi sadece. Siz buraya gelene kadar, evleneceği erkeği ne kadar çekici ya da ne kadar itici bulduğuna bakmadan evlenen, onları sevmeyi, (tabii eğer nefret etmezlerse!) evlenmeden önce değil sonra öğrenen yüzlerce kadından farkı yoktu onun. Malikânenin eski huzurunu ve dengesini bozmuş bu yeni düşüncelerin, hislerin asla yok edilemeyecek kadar derinlere kök salmamış olduğunu ne kadar yürekten umduğumu anlatacak söz bulamıyorum; siz de kendinizi feda etme pahasına ummalısınız bunu. Sizin yokluğunuz, (şerefinize, cesaretinize ve sağduyunuza bu kadar inandığım için söyleyebiliyorum bunu), sizin yokluğunuz benim çabalarımı destekleyecek ve zaman üçümüzün de ilacı olacak. Size bir kez güvendim ve güvenimin yersiz olmadığını gördüm; bu benim için önemliydi. Mesafeli davranmanız gerektiğini unutma talihsizliğinde bulunmuş olduğunuz öğrenciye karşı, size yalvarışı karşılıksız kalmayan o yabancı, o kenara itilmiş kadına gösterdiğiniz dürüstlüğün, beyefendiliğin ve düşünceliliğin daha azını sergilemeyeceğinizi bilmek de benim için önemli."

Yine beyazlı kadından bahsetmişti laf arasında! Anne Catherick'i hatırlatmadan, kaçınmanın mümkün olmadığı bir kadermiş gibi aramıza koymadan Miss Fairlie ve benden konuşulmasının hiçbir yolu yok muydu?

"Mr. Fairlie'yle yaptığım anlaşmayı bozmuş olacağım için ona nasıl bir mazeret sunmalıyım, söyleyin bana," dedim. "Mazeretim kabul edildikten sonra malikâneden ne zaman ayrılmam gerektiğini söyleyin. Size ve tavsiyelerinize sorgusuz sualsiz uyacağıma söz veriyorum."

"Her şeyi doğru zamanda yapmak önemli," diye yanıt verdi. "Bu sabah, önümüzdeki pazartesiden ve mor odayı hazır etmemiz gerektiğinden bahsettiğimi duydunuz. Pazartesi beklediğimiz misafir..."

Daha açık konuşmasını bekleyecek halde değildim. Şimdi bildiklerimi düşününce, Miss Fairlie'nin kahvaltı sofrasındaki bakışını, tavırlarını hatırlayınca, Limmeridge Malikânesi'nde beklenen misafirin onun müstakbel kocası olduğunu anladım. Sözlerimi kendime saklamaya, bastırmaya çalıştım fakat o an bir şeyler irademi alt etti ve Miss Halcombe'un sözünü kestim.

"Bırakın bugün gideyim," dedim acı acı. "Ne kadar erken, o kadar iyi."

"Hayır, bugün olmaz," diye karşılık verdi Miss Halcombe. "Malikâneden, anlaşmanız sona ermeden ayrılmak için Mr. Fairlie'ye gösterebileceğiniz tek sebep, beklenmedik bir acil durumun çıkması ve bir an önce Londra'ya dönmek için ondan müsaade istemeye sizi mecbur bırakmasıdır. Ona bu konuyu açmak için yarına, posta arabası gelene kadar beklemek zorundasınız; o zaman, bu talebinizi Londra'dan gelen bir mektupla ilişkilendireceğinden, planlarınızdaki ani değişikliği anlayacaktır. İnsanın yalan söyleyecek kadar alçalması, ne kadar zararsız bir yalan olursa olsun, berbat, iğrenç bir durum; fakat ben Mr. Fairlie'yi tanırım, eğer onu hafife aldığınızdan bir kez olsun şüphelenirse, gitmenize izin vermeyecektir. Onunla cuma sabahı konuşun; sonrasında kendinizi (mesleki itibarınız için en iyisi bu olacağından) yarım kalan işlerinizi olabildiğince toparlamaya verin ve burayı cumartesi terk edin. Cumartesi gitmeniz, Mr. Hartright, hem size hem bize yeterli zamanı verecektir."

Miss Halcombe'a isteklerini milim şaşmadan yerine getireceğime güvenebileceğinin sözünü vermeme fırsat kalmadan çalılıktan gelen ayak sesleriyle ikimiz de irkildik. Evden buraya birileri bizi aramaya geliyordu! Yanaklarımın bir anda al al olduğunu, sonra da kanımın çekildiğini hissettim. Bize hızla, hem de böyle bir zamanda ve bu koşullar altında, yaklaşan üçüncü kişi Miss Fairlie olabilir miydi?

Miss Fairlie'nin gözündeki yerimi artık kaybetmiştim; bu beni o kadar üzmüş, o kadar çaresiz bırakmıştı ki bizi rahatsız eden kişi kameriyenin girişinde belirdiğinde ve onun Miss Fairlie'nin hizmetçisinden başka biri olmadığını anladığımda derin bir oh çektim.

"Sizinle bir saniye konuşabilir miyim hanımım?" dedi kız, biraz telaşlı, biraz huzursuz bir hali vardı.

Miss Halcombe kameriyenin merdivenlerinden çalılığa indi ve hizmetçiyle birlikte biraz yürüdü.

Yalnız başıma kalınca, bildiğim hiçbir kelimeyle tarif edemediğim o boynu bükük sefaletimi içimde hissettim ve Londra'da tek başıma yaşadığım evin yalnızlığına, çaresizliğine dönme vaktimin yaklaştığını düşündüm. İyi yürekli ihtiyar annemi düşündüm, Cumberland'da beni bekleyen fırsatlara o temiz kalbiyle annemle birlikte sevinen kız kardeşimi düşündüm; kendisini ihmal eden eski dostlarının ardından, ona duydukları sevgi eksilmese de yas tutan insanlar geldi aklıma; anneme ve kız kardeşime kalbimde uzun zamandır yer vermemiş olduğumu ilk defa fark ettim ve bundan utandım, kendimi ayıpladım. Hampstead'deki kır evinde geçirdiğimiz o son mutlu gecenin ardından beni büyük umutlarla yolcu etmiş olan annem, kız kardeşim, anlaşmamı bozup yanlarına döndüğümde, o berbat sırrımı onlara itiraf ettiğimde acaba ne hissedeceklerdi?

Anne Catherick yine çıktı karşıma! Anneme ve kız kardeşime veda ettiğim o geceyi bile Londra'ya dönüşte ayışığında yaptığım o yürüyüşle bağlantısını kurmadan hatırla-

yamıyorum artık. Bu ne anlama geliyordu? O kadınla bir kez daha karşılaşacak mıydık? Mümkündü bu, en azından ihtimali vardı. Londra'da yaşadığımı biliyor muydu? Evet, o tuhaf sorusundan önce ya da sonra söylemiştim ona; büyük bir şüpheyle, baronet unvanlı çok kişi tanıyıp tanımadığımı sormuştu. Ya önceydi ya sonraydı; hangisi olduğunu aklımda tutacak kadar sağlıklı düşünemiyordum o zaman.

Miss Halcombe'un hizmetçiyi gönderip tekrar yanıma gelmesi birkaç dakika daha sürdü. O da telaşlı ve huzursuzdu şimdi.

"Gerekli bütün ayarlamaları yaptık Mr. Hartright," dedi. "Dostların yapması gerektiği gibi birbirimizi anladık, şimdi hemen eve dönebiliriz. Sizden saklayacak değilim, Laura için endişeleniyorum. Derhal beni görmek istiyormuş, onun için yollamış hizmetçiyi; bu sabah aldığı bir mektubun hanımını fazlasıyla tedirgin ettiğinin yüzünden anlaşıldığını söylüyor hizmetçi; hiç şüphe yok ki biz buraya gelmeden önce eve yollattığım mektuptan bahsediyor."

Çalılıkların sardığı patikayı telaşla geri yürüdük. Her ne kadar Miss Halcombe söylemeyi kendince gerekli gördüğü her şeyi söylemiş olsa da ben henüz aklımdaki her şeyi söylememiştim. Limmeridge Malikânesinde beklenen ziyaretçinin Miss Fairlie'nin müstakbel kocası olduğunu keşfettiğim andan itibaren onun kim olduğunu merak ediyor, bunu öğrenmek için kıskançlıkla karışık bir istekle yanıp tutuşuyordum. İleride karşıma bir fırsat çıkmaması muhtemeldi, bu yüzden eve dönerken cesaret edip sordum bu soruyu.

"Birbirimizi anladığımızı söyleme nezaketini gösterdiğinize göre Miss Halcombe," dedim, "hoşgörünüze minnettar olduğumdan ve isteklerinize boyun eğeceğimden artık emin olduğunuza göre, cüretimi mazur görürseniz, Miss Fairlie'nin..." (Cümlemi tamamlayamadım, o adamın kim olduğunu düşünmek zordu ama ondan, Miss Fairlie'nin müstakbel kocası diye bahsetmek daha da zor geliyordu.)

"Miss Fairlie ile nişanlanan beyefendinin kim olduğunu sorabilir miyim?"

Aklı hâlâ kız kardeşinden gelen haberle meşguldü, belliydi. Telaşlı ve dalgın bir halde yanıtladı sorumu:

"Hampshire'da büyük mülkü olan bir beyefendi."

Hampshire! Anne Catherick'in doğduğu yer. Bir kez daha, bir kez daha o beyazlı kadın. *Gerçekten de* kaderin bir oyunuydu bu.

"Adı nedir peki?" dedim, elimden geldiğince sakin ve kayıtsız davranmaya çalışarak.

"Sör Percival Glyde."

*Sör**—Sör Percival! Anne Catherick'in sorusunu –tanıyor olabileceğim baronet unvanlı adamlar hakkındaki o şüphe uyandıran soruyu– Miss Halcombe kameriyede tekrar yanıma geldiğinde kafamdan zor bela atmıştım, şimdiyse verdiği bu cevapla tekrar aklıma sokmuştu. Aniden durdum, ona baktım.

"Sör Percival Glyde," diye tekrar etti, daha önce söylediğinde duymadığımı zannetmişti.

"Şövalye mi baronet mi?" diye sordum, artık tedirginliğimi daha fazla saklayamıyordum.

Bir an duraksadı, sonra biraz soğuk bir ses tonuyla yanıtladı sorumu:

"Tabii ki baronet."

XI

Tek bir kelime daha konuşmadık, ne o ne ben ağzımızı açtık, yürüyüp eve döndük. Miss Halcombe aceleyle kız kardeşinin odasına çıktı hemen, ben de çalışma odama çekildim ve Mr. Fairlie'nin tabloları arasında henüz çerçevelemediklerimi, onarmadıklarımı benden sonra bu işi devrala-

* Bu hitap tarzı, baronet ya da şövalye unvanı taşıyan erkeklerden bahsederken kullanılır. (ç.n.)

caklara teslim etmeden önce derleyip toplamaya giriştim. O ana kadar dizginlediğim düşünceler, evdeki konumumu her zamankinden katlanılmaz hale getiren o düşünceler yalnız kalmamı fırsat bilip başıma üşüştü.

Mrs. Fairlie nişanlıydı, müstakbel kocası Sör Percival Glyde'dı. Baronet unvanlı bir adamdı, Hampshire'da mülk sahibiydi.

İngiltere'de yüzlerce baronet, Hampshire'da düzinelerce mülk sahibi vardı. İspat hukukunun olağan kurallarına göre bakıldığında, beyazlı kadının beni sorgularken söylemiş olduğu kuşku uyandıran sözlerle Sör Percival Glyde arasında bir bağlantı kurmak için en küçük bir sebebim yoktu. Yine de adamı o sözlerle ilişkilendirdim. Bu, aralarındaki o uğursuz benzerliği keşfettiğim geceden beri Miss Fairlie'yle Anne Catherick arasında bağlantı kurduğum, şimdi de bu adamla Miss Fairlie'yi bağlantılandırdığım için miydi? Sabahki olaylar beni sıradan ihtimallerin, sıradan tesadüflerin hayalgücüme oynayabileceği oyunların insafına bırakacak kadar sinirlerimi mi bozmuştu? Bilemiyordum. Hissedebildiğim tek şey, Miss Halcombe'la aramda kameriyeden eve dönerken geçmiş o konuşmanın üzerimde tuhaf etkiler bırakmış olduğuydu. Ne getireceği bilinmeyen o karanlık geleceğe sinmiş, hiçbirimizin göremediği, keşfedilmesi imkânsız bir tehlikenin varlığını kuvvetle seziyordum. Cumberland'dan kısa bir süre sonra ayrılacak olmamın dahi koparmaya gücünün yetmeyeceği bir olaylar zincirine takılmış bir halka haline gelip gelmediğim, aramızdan herhangi birinin bu işin sonunu bütün çıplaklığıyla görüp görmediği şüphesi zihnime çöken bulutları giderek daha da karartıyordu. Kısa süren cüretkâr aşkımın hazin bir biçimde sonlanması yüzünden çektiğim acı, ne kadar ıstırap verici olursa olsun, gizliden gizliye yaklaşan, görünmeden bizi tehdit eden bir şeylerin varlığını zamanın sürekli yüzümüze vurmasıyla sanki köreliyor, uyuşuyordu.

Kapı çaldığında yarım saatten biraz daha fazla bir zamandır resimlerle uğraşıyordum. Müsait olduğumu söyle-

yince kapı açıldı, içeriye Miss Halcombe girdi; onu beklemiyordum.

Öfkeli ve tedirgin bir hali vardı. Ben teklif edemeden kendine bir sandalye kaptı ve yanı başıma oturdu.

"Mr. Hartright," dedi, "en azından bugün için konuşmamız gereken bütün can sıkıcı konuları tüketmiş olduğumuzu umuyordum. Ne var ki kısmet değilmiş. Kız kardeşimin evliliğine az kaldı ama birileri, onun yüreğine bu evliliğe dair korku düşürmek için sinsice ve alçakça işler peşinde. Bahçıvan yamağını, elinde Miss Fairlie'ye hitaben garip bir el yazısıyla yazılmış bir mektupla eve yolladığımı siz de gördünüz, değil mi?"

"Kesinlikle."

"İsimsiz bir mektup bu; Sör Percival Glyde'ı kız kardeşimin gözünden düşürmek için yapılmış alçakça bir iş. Kız kardeşimi o kadar tedirgin etmiş, o kadar korkutmuş ki yanından ayrılıp buraya gelmeme izin verecek kadar sakinleşmesi ve kendini toplaması için çok büyük çaba harcamam gerekti. Bunun size danışmamam gereken bir aile meselesi olduğunu, sizi etkilemediğini ve bu konuyla ilgilenmemenizin son derece tabii olduğunu biliyorum."

"Rica ederim Miss Halcombe. Mrs. Fairlie'nin ya da sizin mutluluğunuzu etkileyen her şey beni de son derece etkiler, ilgilendirir."

"Bunu söylemenize sevindim. Bu evde ya da dışarıda bana tavsiyede bulunacak tek kişi sizsiniz. Mr. Fairlie'den medet ummak, sağlık durumunu, her türlü zorluğun ve belirsizliğin onu nasıl dehşete düşürdüğünü göz önüne alacak olursak imkânsız. Limmeridge Kilisesi'nin papazı iyi ve zayıf bir adam, vazifesinin gerektirdiği rutin dışında hiçbir şey bilmez; komşularımız ise tam da derde, tehlikeye düştüğünüzde arayıp sormamanız gereken rahatına düşkün tanıdıklardır sadece. Bilmek istediğim şu: Mektubu kimin yazdığını bulmak için bir an önce harekete geçip elimden ne geliyorsa yapmalı mıyım? Yoksa beklemeli ve yarın Mr. Fairlie'nin avukatına

mı danışmalıyım? Sorun bugünü kaybedip kaybetmeyeceğimiz, muhtemelen çok önemli bir soru bu. Ne düşündüğünüzü söyleyin, Mr. Hartright. Şartlar beni çok hassas bir konuda size güvenmeye zaten mecbur bırakmış olmasaydı, bu çaresiz halim dahi kapınızı çalmamın bahanesi muhtemelen olmazdı. Gelgelelim, aramızda geçen onca şeyden sonra, aramızdaki dostluğun yalnızca üç aylık bir geçmişi olduğunu unutmakla hata yapmış olamayacağımı düşünüyorum."

Mektubu bana verdi. Mektup herhangi bir hitap sözü olmaksızın doğrudan konuya giriyordu:

> Rüyalara inanır mısınız? Umarım, kendi iyiliğiniz için, inanıyorsunuzdur. Rüyalar ve rüyaların nasıl gerçek çıktığı hakkında Kutsal Kitap ne diyor bakın (Yaratılış 40:8; Daniel 4:18-25),* size yaptığım uyarıyı iş işten geçmeden dikkate alın.
>
> Dün gece sizi rüyamda gördüm, Miss Fairlie. Rüyamda bir kilisede, mihrabı çevreleyen parmaklıkların iç tarafında duruyordum; mihrabın bir tarafında ben vardım, diğer tarafında beyaz cübbesi ve dua kitabıyla papaz.
>
> Bir süre sonra, yan koridordan bir erkekle bir kadının bize doğru yürüdüğünü gördüm, nikâhlarını kıydırmaya geliyorlardı. Kadın sizdiniz. Güzel beyaz ipek elbisenizin içinde, uzun beyaz dantelden duvağınızla o kadar güzel ve saf görünüyordunuz ki yüreğim burkuldu, gözlerime yaş doldu.
>
> Bunlar, genç bayan, Tanrı katında kutsanmış merhamet gözyaşlarıydı ve hepimizin her gün döktüğü yaşların aksine, gözlerimden sicim gibi akmak yerine mihrapta yanınızda duran adama doğru eğimlenerek yaklaşan ve en sonunda onun göğsüne dokunan iki ışık demetine dönüştüler. Bu iki ışık demeti, bir ucu bende bir ucu onda duran iki gökkuşağı gibiydi. Işık demetleri boyunca baktım ve onun kalbinin en derinliklerini gördüm.

---

* *Eski Ahit*, Yaratılış, 40:8. Yusuf Tutsakların Düşünü Yorumluyor: "Düş gördük ama yorumlayacak kimse yok," dediler. Yusuf, "Yorum Tanrı'ya özgü değil mi?" dedi. "Lütfen düşünüzü bana anlatın."
Eski Ahit, Daniel, 4:18-25. Nebukadnessar'ın İkinci Düşü. (ç.n.)

Sizin evlenmek üzere olduğunuz adamın dış görünüşü fena değildi. Ne uzun ne de kısa boylu bir adamdı; orta boyludan biraz kısaydı. İnce, hareketli, ateşli bir adam; bakacak olursanız, kırk, kırk beş yaşlarında. Solgun bir yüzü vardı, alnı açılmıştı ama başının geri kalan kısımlarındaki saçlar koyu renkti. Çenesi tıraşlıydı ama favorileri ve bıyığı güzel bir koyu kahverengiydi. Gözleri de kahverengiydi ve ışıl ışıldı; burnu dümdüz ve güzeldi, bir kadında güzel duracak kadar narindi. Elleri de aynıydı. Zaman zaman bir kuru öksürükle sarsılan adam solgun sağ eliyle ağzını kapattığında, eski bir yaranın kırmızı izleri görünüyordu elinin arkasında. Rüyamda doğru adamı görmüş müyüm? En iyisini siz bilirsiniz Miss Fairlie ve kandırılıp kandırılmadığımı siz söyleyebilirsiniz. Şimdi sıra o dış görünüşün altında ne gördüğüme geldi, okumaya devam edin; size yalvarıyorum, okuyun, kârlı çıkacaksınız.

O iki ışık demeti boyunca baktım ve onun kalbinin en derinliklerini gördüm. Gece gibi karaydı kalbi ve üzerinde, alevler içinde yanan kırmızı harflerle, ki bunlar cennetten kovulmuş o meleğin elinden çıkmadır, şöyle yazıyordu: "Acıması yoktur, pişmanlık duymaz. Başkalarının yolunu ıstırapla döşedi bu adam ve yanında duran bu kadının da yolunu ıstırapla döşemek için yaşayacak." Ben o yazıyı okuduktan sonra ışık demetleri yön değiştirdi ve adamın omuzlarının ardını işaret etti; işte orada, adamın arkasında, gülen bir iblis duruyordu. Işık demetleri bir kez daha yön değiştirdi ve sizin omuzlarınızın ardına yöneldi; işte orada, sizin arkanızda, ağlayan bir melek duruyordu. Derken ışık demetleri üçüncü kez yön değiştirdi ve tam da sizinle o adamın arasına girdi. Genişlediler, genişlediler, büyük bir kuvvetle her ikinizi de ittiler, birbirinizden ayırdılar. Sonra papaz evlilik akdinin olduğu sayfaları boş yere aradı: O sayfalar kitaptan uçup gitmişti, papaz kitabı kapadı ve çaresizlik içinde bir kenara koydu. Derken gözlerim yaş dolu, kalbim çarpa çarpa uyandım, çünkü ben rüyalara inanırım.

Siz de inanın Miss Fairlie; size yalvarıyorum, kendi iyiliğiniz için, benim gibi siz de inanın. Yusuf, Danyal, Kutsal Kitap'taki diğerleri rüyalara inandı. Sizi onun zavallı karısı yapacak sözleri söylemeden önce, elinde yara izi olan o adamın geçmiş hayatını araştırın. Size bu uyarıyı kendi çıkarım için değil, sizin çıkarınız

için yapıyorum. Nefes alıp verdiğim sürece, sizin iyi olmanız için uğraşacağım. Annenizin kızının benim kalbimde çok özel bir yeri vardır; çünkü anneniz benim ilk, en iyi ve tek dostumdur.

Bu sıradışı mektup bu şekilde bitiyordu, altında herhangi bir isim yoktu.

Mektuptaki el yazısından bir ipucu çıkartmak mümkün değildi. Bir çizgili defterin üzerine konmuş kopya kâğıdına, kargacık burgacık küçük harflerle yazılmıştı. Cılız ve okunaksız bir yazıydı, kâğıda mürekkep lekeleri bulaşmıştı ama bunların dışında ayırt edici bir özelliği yoktu.

"Okuma yazma bilmeyen birinin elinden çıkmış bir mektup değil bu," dedi Miss Halcombe, "aynı zamanda, üst tabakaya mensup eğitimli biri tarafından yazılmış olamayacak kadar tutarsız olduğu da kesin. Mektupta gelinlikten, duvaktan bahsedilmesi ve diğer bazı ifadeler, yazanın bir kadın olduğuna işaret ediyor sanki. Siz ne dersiniz Mr. Hartright?"

"Ben de öyle düşünüyorum. Bana öyle geliyor ki, bu mektubu yazan kadın aynı zamanda..."

"Akli dengesi yerinde olmayan bir kadın mı diyeceksiniz?" diye lafımı tamamladı Miss Halcombe. "O düşünce benim de aklıma geldi."

Cevap vermedim. Bir yandan konuşuyor, bir yandan mektubun son cümlesine dikkatle bakıyordum: "Annenizin kızının kalbimde çok özel bir yeri vardır; çünkü anneniz benim ilk, en iyi ve tek dostumdur." Bu kelimeler, mektubu yazan kişinin akıl sağlığına dair az önce ağzımdan kaçırmış olduğum şüpheyle birleşti ve açık açık ifade etmeye ya da gizliden gizliye düşünmeye gerçekten korktuğum bir fikri aklıma getirdi. Kendi akli melekelerimi yitirme tehlikesiyle karşı karşıya olduğumdan şüphe etmeye başladım. Yaşanmış her tuhaf olayın, söylenmiş her beklenmedik sözün izini sürüp onları hep aynı gizli kaynağa ve aynı uğursuzluğa bağlamak adeta bir saplantı halini almıştı. Bu defa, kendi

cesaretimi ve akıl sağlığımı korumak adına, çıplak gerçeğin desteklemediği hiçbir konuda hüküm vermemeye, akla yatkın geldi diye tahminlere kapılmamaya karar verdim.

Mektubu Miss Halcombe'a geri verip, "Bu mektubu yazan kişinin izini sürme şansımız az da olsa mevcutsa," dedim, "ortaya çıktığı anda bu şansı değerlendirmekten hiçbir zarar gelmeyecektir. Sanırım bahçıvan yamağına bu mektubu ona veren yaşlı kadın hakkında birkaç soru daha sormalı, sonra da araştırmamıza köyde devam etmeliyiz. Ama önce size bir soru sormama müsaade edin. Az önce, yarın Mr. Fairlie'nin avukatıyla görüşmenin de bir seçenek olduğundan bahsettiniz. Onunla daha önce iletişime geçmek hiç mi mümkün değil? Niye bugün görüşmüyoruz?"

"Bu sorunuzu açıklığa kavuşturmak için," diye cevap verdi Miss Halcombe, "kız kardeşimin evliliğiyle ilgili ve bu sabah size bahsetmeyi gerekli görmediğim, arzu etmediğim bazı özel konulara girmem gerekir. Sör Percival Glyde'ın pazartesi günü buraya gelmekteki bir amacı, bugüne dek biraz havada kalmış nikâh tarihini belirlemek. Yıl sona ermeden bu evliliğin gerçekleşmesinde istekli Sör Percival."

"Miss Fairlie onun bu arzusundan haberdar mı?" diye merakla sordum.

"Onun aklından bile geçmiyordur; bu olup bitenlerden sonra, onu bu konuda aydınlatmayı kendime vazife edecek de değilim. Sör Percival bu konudaki görüşlerinden yalnızca Mr. Fairlie'ye bahseder; Mr. Fairlie, Laura'nın vasisi olarak, Sör Percival'ın arzularını Laura'ya iletmeye can attığını bana kendisi söyledi. Londra'daki aile avukatımıza, Mr. Gilmore'a, bu konuyla ilgili bir mektup yazmıştı Mr. Fairlie. Mr. Gilmore bu sıralar bir iş gezisi için Glasgow'daymış ve Mr. Fairlie'ye yazdığı cevapta, Londra'ya dönerken Limmeridge Malikânesi'ne uğramayı önermiş. Yarın burada olacak, bizimle birkaç gün geçirip Sör Percival'ın sunacağı şartları dinleyecek. Eğer bu şartlara ikna olursa, kız kardeşi-

min evlilik sözleşmesini hazırlaması için gereken talimatlarla birlikte Londra'ya dönecek. Hukuki görüş almak için yarına kadar beklememiz gerektiğini neden söylediğimi şimdi anlıyor musunuz Mr. Hartright? Mr. Gilmore, Fairlie ailesine iki nesildir hizmet eden eski bir dosttur, hep bu ailenin yanında olmuştur; ondan başka güvenebileceğimiz hiç kimse yok."

Evlilik sözleşmesi! Bu iki kelimeyi duymak bile kıskançlıkla yüklü bir umutsuzluğun beni bir hayvandan ayıran asil dürtüleri zehirlemesine yetti. Aklıma ilk gelen –bunu itiraf etmek zor olsa da anlatmaya artık kararlı olduğum o korkunç hikâyenin başından sonuna kadar hissettiğim hiçbir şeyi içime atmamalıyım– aklıma ilk gelen, Sör Percival Glyde'a o isimsiz mektupta yöneltilen muğlak suçlamaların doğru çıkmasına can attığım ve bunun için de kendimden iğrendiğim oldu. Ya o uçuk kaçık suçlamalar asılsız değilse? Ya o suçlamaların gerçek olduğu, sonu ölümle bitecek evlilik yeminleri edilmeden, evlilik sözleşmesi imzalanmadan ispatlanabilirse? Beni o an harekete geçiren duygunun Miss Fairlie'nin çıkarlarına duyduğum sadakatten başka bir şey olmadığını, o günden beri, düşünmeye çalışıyorum, ne var ki kendimi kandırıp buna inanmakta asla başarılı olamadım, bu yüzden de şimdi diğer insanları kandırmaya yeltenmemeliyim. Bu duyguya yol açan sadece ve sadece, onunla evlenmek üzere olan adama duyduğum pervasız, intikam yüklü, kendi çaresizliğinde kaybolmuş nefretimdi.

Beni ele geçirmiş o yeni duygunun etkisiyle, "Burada boş boş oturduğumuz her dakika mektubu yazanın kim olduğunu bulmaktan uzaklaşıyoruz," dedim. "Bahçıvan yamağını bir kez daha sorguya çekmeyi, sonra da vakit kaybetmeden köye gidip olayı biraz da orada soruşturmayı bir kez daha öneriyorum."

"Sanırım ikisinde de size yardımcı olabilirim," dedi Miss Halcombe ve yerinden kalktı. "Gidelim hemen Mr. Hartright ve birlikte elimizden ne geliyorsa yapalım."

Ona kapıyı açmak için kalktım, kapı koluna uzandım, fakat kapıyı açmadan ansızın durdum; işe koyulmadan önce sormak istediğim önemli bir soru vardı.

"O isimsiz mektubun bir paragrafında," dedim, "kişisel özelliklerin büyük bir ayrıntıyla tarif edildiği cümleler var. Sör Percival Glyde'dan ismen bahsedilmiyor, biliyorum; fakat o tarif ona hiç benziyor mu?"

"Eksiksiz uyuyor, yaşının kırk beş olması bile..."

Kırk beş demek; Miss Fairlie'yse daha yirmi birine bile basmamıştı! Onun yaşındaki erkekler Miss Fairlie'nin yaşındaki kızlarla her gün evleniyordu; o evliliklerin çoğu zaman en mutlu evlilikler olduğu da tecrübeyle sabitti. Biliyordum bunu, ne var ki adamın yaşından bahsedilmesi bile, Laura'nın yaşıyla kıyasladığımda, adama duyduğum kör nefreti ve şüpheyi körükledi.

"Eksiksiz bir tarif," diye devam etti Miss Halcombe, "sağ elindeki, İtalya'da seyahat ettiği yıllardan kalma yara izi bile tutuyor. Mektubu yazanın onun fiziksel özelliklerini son derece iyi bildiğine dair en ufak bir şüphe yok."

"Mustarip olduğu öksürükten bile bahsedilmiş, doğru hatırlıyorum, değil mi?"

"Evet, hem de doğru bir biçimde bahsedilmiş. Sör Percival hafife alıyor ama bazen dostlarının onun için endişelenmesine sebep oluyor bu öksürük."

"Karakterini kötüleyen hiçbir şey duyulmamıştır sanırım, değil mi?"

"Mr. Hartright! O rezil mektubun sizi etkilemesine izin verecek kadar vicdansız davranmayacağınızı umuyorum."

Yüzüme ateş bastığını hissettim, çünkü biliyordum, mektup beni *gerçekten* etkilemişti.

Zihnim allak bullak bir halde, "Umarım davranmam," diye yanıt verdim. "Belki de bunu sormaya hakkım yoktu."

"Bunu sormanız beni üzmedi," dedi, "çünkü böylece Sör Percival'ın itibarının hakkını verme imkânı buldum. Benim

ya da ailemin kulağına, Mr. Hartright, onun aleyhine tek bir fısıltı dahi gelmiş değildir. Kendisi iki tane çekişmeli seçimi kazanmış ve bu zorlu mücadeleden ismine en ufak bir leke getirmeden çıkmıştır. İngiltere'de bunu yapabilen adam, karakteri sağlam bir adamdır."

Sessizce ona kapıyı açtım, sonra da peşinden dışarı çıktım. Beni ikna etmemişti Miss Halcombe. Yazıcı melek onun söylediklerini teyit etmek için gökyüzünden yeryüzüne inmiş, amel defterini açıp şu fani gözlerimin önüne koymuş olsa o da beni ikna edemezdi.

Bahçıvan yamağını her zamanki işlerini yaparken bulduk. Onu ne kadar sorgularsak sorgulayalım, etrafı aşılmaz bir aptallık duvarıyla örülmüş bu çocuktan kayda değer tek bir yanıt almak mümkün olmadı. Ona mektubu veren ihtiyar bir kadınmış, çocukla tek kelime konuşmamış, büyük bir aceleyle güneye doğru gitmiş. Bahçıvan yamağının bize söyleyebildiği sadece buydu.

Evin güneyine düşüyordu köy. Bir sonraki durağımız orası oldu.

XII

Limmeridge'deki soruşturmamızı sabırla, dört bir tarafa bakarak, kadın erkek ya da genç yaşlı demeden herkesle görüşerek yürüttük. Ne var ki hiçbir sonuç çıkmadı. Köylülerden üçü, genel kaide haline gelmiş kara cahilliğin bu üç parlak istisnası, kendilerinden emin bir şekilde, kadını gördüklerini söyledi ama onu tarif etmeyi pek beceremediklerinden, üstelik onu son gördüklerinde kadının tam olarak hangi istikamete gittiğinde uzlaşmaktan âciz olduklarından, bize aslında bir işe yaramayan, etraflarında olup bitene dikkat etmeyen komşularından daha fazla destek olmuş sayılmazlardı.

Bir sonuç vermeyen soruşturmamız bizi bir süre sonra köyün öbür ucuna, Mrs. Fairlie'nin kurduğu okulların oraya götürdü. Erkek çocukların kullanımına ayrılmış binanın yanından geçerken, Miss Halcombe'a, son bir kez de okul müdürüyle, bulunduğu makamdan ötürü köyün en akıllısı olduğunu varsayabileceğimiz kişiyle konuşmanın işe yarayabileceğini düşündüğümü söyledim.

"Korkarım," dedi Miss Halcombe, "kadın köye girip çıkarken öğrencileriyle meşgulmüş okul müdürü. Yine de sormaktan zarar gelmez."

Okulun bahçesine girdik, binanın arka tarafına düşen giriş kapısına kestirmeden varmak için kenardan, pencerelere yakın taraftan yürüdük. Pencereden içeriye bir göz atmak için durdum.

Okul müdürü kürsüsüne çıkmış, sırtı bana dönük oturuyor, biri hariç hepsini önüne dizdiği öğrencilere belli ki nutuk çekiyordu. O biri, herkesten ayrı bir köşede tabure üstünde dikilmiş gürbüz, sarı saçlı bir çocuktu; aldığı tecrit cezasının utancını kendi ıssız adasında çeksin diye yalnız bırakılmış kimsesiz, küçük bir Crusoe.

Geldiğimizde kapı aralıktı, okul müdürünün sesini olduğu gibi duyuyorduk, ikimiz de durduk, bir süre girişte bekledik.

"Bakın, çocuklar," diyordu ses, "size söylediklerime kulak verin. Eğer bu okulda hayaletler hakkında bir kelime daha duyarsam hepiniz için daha kötü olur. Hayalet diye bir şey olmaz, demek ki hayaletlere inanan bir çocuk gerçek olamayacak şeylere inanıyordur; Limmeridge Okulu'nda okuyan ve gerçek olamayacak şeylere inanan çocuk, mantığa ve disipline sırtını dönmüş demektir ve uygun bir şekilde cezalandırılmalıdır. Orada taburenin üstünde utanç içinde dikilen Jacob Postlethwaite'i hepiniz görüyorsunuz. O cezalı, fakat dün gece bir hayalet gördüğünü söylediği için değil, mantığın sesini dinlemeyecek kadar saygısız ve inatçı olduğu, benim ona hayalet diye bir şeyin gerçek olamayacağını söylememe rağmen

hayaleti gördüğünü söylemekte ısrar ettiği için cezalı. Eğer mecbur kalırsam, alırım elime sopamı, Jacob Postlethwaite'i döve döve o hayaleti çıkartırım, eğer içinizden birilerinden daha hayalet lafını duyarsam bir adım daha ileri gider ve hayaleti def edene kadar bütün okulu sopaya çekerim."

Miss Halcombe okul müdürünün konuşmasının bittiğini anlayınca kapıyı açtı, "Galiba ziyaret için ters bir zaman seçmişiz," dedi, ben de onun peşinden içeri girdim.

Bizim geldiğimizi gören çocuklar hayli heyecanlandı. Jacob Postlethwaite'in sopaya çekildiğini görmek için hazır beklediğimizi düşünüyorlardı sanki.

"Jacob dışında," dedi okul müdürü, "hepiniz akşam yemeği için evlerinize. Jacob olduğu yerde kalacak; bakalım hayaletin gönlü olup da ona yemeğini getirecek mi?"

Hem okul arkadaşlarının onu terk ettiğini hem de akşam yemeği ümidinin yok olduğunu anlayan Jacob daha fazla dayanamadı. Cebinden çıkardığı ellerine baktı sinirli sinirli, yumruk yumruk sıktığı ellerini ağır ağır kaldırdı ve gözlerini yavaş yavaş ovuşturmaya başladı; gözlerini ovuştururken bir yandan da başı belada bir yeniyetmenin her zaman yaptığı gibi düzenli aralıklarla, merasim toplarından çıkana benzer bir sesle, kesik kesik burnunu çekiyordu.

Miss Halcombe okul müdürüne dönerek, "Buraya size bir soru sormaya gelmiştik Mr. Dempster," dedi; "hayalet kovalamakla meşgul olduğunuzu görmek pek bir şaşırttı bizi. Bütün bunlar ne anlama geliyor? Ne oldu gerçekten?"

"Şu ahlaksız çocuk dün akşam bir hayalet gördüğünü söyledi ve bütün okulu korkuttu Miss Halcombe," dedi müdür; "ve o kadar konuşmama rağmen saçma hikâyesinde hâlâ ısrar ediyor."

"Ne kadar tuhaf," dedi Miss Halcombe, "bu çocukların herhangi birinde hayalet görecek kadar geniş bir hayalgücü olabileceğini düşünmezdim. Limmeridge'deki genç dimağları şekillendirmek için verdiğiniz zorlu uğraşta yeni bir aşama

kat etmişsiniz, size bütün kalbimle başarılar diliyorum Mr. Dempster. Fazla vaktimiz yok, müsaade ederseniz neden burada olduğumu ve ne istediğimi anlatayım."

Köyde neredeyse herkese sormuş olduğumuz sorunun aynısını bu defa da okul müdürüne sordu Miss Halcombe. Aldığımız cevap aynı ölçüde hayal kırıklığı yarattı: Mr. Dempster aradığımız yabancıyı görmemişti.

"Eve dönsek iyi olur Mr. Hartright," dedi Miss Halcombe, "görünen o ki aradığımız bilgiye ulaşamayacağız."

Mr. Dempster'a selamını vermiş, sınıftan çıkmak üzereydi Miss Halcombe; ne var ki nedamet taburesinde yürekleri parçalayan bir iç çekişle bekleyen Jacob Postlethwaite'in yanından geçerken çocuğun o boynu bükük hali dikkatini çekti ve içinde, kapıyı açmadan önce bu küçük mahkûmla bir iki kelime konuşma isteği uyandı.

"Seni ahmak çocuk," dedi, "niye Mr. Dempster'dan af dilemiyorsun, niye hayaletten bahsedip duruyorsun?"

"Gördüm ama hayaleti!" diye ısrar etti Jacob Postlethwaite, dehşetle bakan gözlerine yaşlar dolmuştu.

"Saçma sapan konuşma! Hiç öyle bir şey görmedin. Hayaletmiş! Ne hayaleti..."

"Rica ediyorum Miss Halcombe," diye araya girdi okul müdürü, biraz rahatsız olmuştu; "ama çocuğu sorgulamazsanız daha iyi olur kanaatindeyim. Aptalca bir inatla uydurduğu hikâyesinin akla mantığa sığar tarafı yok; anlatmaya zorlarsanız istemeden sizin..."

"İstemeden benim, ne?" diye sertçe araya girdi Miss Halcombe.

"İstemeden duygularınızı sarsabilir," dedi Mr. Dempster, rahatının kaçtığı anlaşılıyordu.

"İnanın bana Mr. Dempster, duygularımın şu bacaksızın sözleriyle sarsılabilecek kadar zayıf olduğunu düşünmekle bana büyük bir iltifat ediyorsunuz!" Jacob'a döndü ve onu doğrudan sorgulamaya başladı; Mr. Dempster'a meydan

okuduğu, onunla dalga geçtiği tavırlarından belliydi. "Gel bakalım!" dedi. "Her şeyi bilmek istiyorum bu hayaletle ilgili. Seni yaramaz çocuk, ne zaman gördün hayaleti?"

"Dün akşam, ortalık kararırken," diye cevap verdi Jacob.

"Ah! Demek dün akşam, alacakaranlık vakti gördün? Peki neye benziyordu bu hayalet?"

"Tepeden tırnağa beyazlar içindeydi, hayalet nasıl giyinirse öyle giyinmişti," diye yanıtladı hayaleti gören çocuk, yaşı ufaktı ama söylediklerine çok güveniyordu.

"Peki nerede gördün onu?"

"Şurada, ötede, kilisenin mezarlığında; tam da bir hayaletin olması gereken yerdeydi."

"Hayalet nasıl giyinirse, hayalet nerede olursa; niye böyle bebekliğinden beri hayaletlerle içli dışlıymışsın gibi konuşuyorsun, seni küçük aptal! Ne sorarsam sorayım cevabın hazır, öyle değil mi? Biraz daha konuşsan bunun kimin hayaleti olduğunu da söylersin sen."

Başını sallayıp, "Söylerim, ne var ki?" diye yanıt verdi Jacob, zorlu şartlarda zafer kazanmış bir komutan edasıyla.

Miss Halcombe öğrencisini sorguya çekerken Mr. Dempster birkaç defa lafa girmeye çalışmıştı, artık araya girip sözünü dinletmeye kararlıydı.

"Kusuruma bakmayın Miss Halcombe," dedi, "ama çocuğa bu soruları sormanız onu cesaretlendirmekten başka bir işe yaramıyor."

"Sadece bir soru daha Mr. Dempster, onu da sorunca merakımı gidermiş olacağım." Çocuğa dönüp sözlerine devam etti, "Peki, kimin hayaletiydi o?"

Yanıtını fısıldayarak verdi Jacob, "Müdire Fairlie'nin hayaletiydi."

Bu acayip yanıtın Miss Halcombe'da yarattığı etki, okul müdürünün endişe içinde kadının bu yanıtı duymasını engellemeye çalışmasını tamamen haklı çıkardı. Yüzü öfkeden kıpkırmızı olan Miss Halcombe dönüp küçük Jacob'a öyle

kızgın bir bakış fırlattı ki çocuk tekrar gözyaşlarına boğuldu; çocuğa bir şeyler söyleyecekken son anda kendini tuttu, dönüp müdürle konuşmaya başladı.

"Böyle bir çocuğu," dedi, "söylediklerinden sorumlu tutmak faydasız. Onun kafasına bu fikri başkasının soktuğundan hiç şüphem yok. Eğer bu köyde annemin hatırasına hak ettiği saygıyı, minnettarlığı göstermeyi unutmuş insanlar varsa Mr. Dempster, onları bulacak ve eğer Mr. Fairlie'de birazcık hatırım varsa, bu yaptıklarına pişman edeceğim."

"Umarım, yani eminim, Miss Halcombe, yanılıyorsunuzdur," dedi okul müdürü. "Bu mesele tamamen bu çocuğun ahlaksızlığından, aptallığından ibaret. Çocuk dün akşam mezarlıktan geçerken beyazlar içinde bir kadın görmüş, gördüğünü zannetmiş; gördüğü kadın, gerçek mi hayal ürünü mü bilinmez, mermer haçın yanında duruyormuş; o haçın Mrs. Fairlie'nin mozolesinin bir parçası olduğunu Limmeridge'deki herkes gibi o da bilir. Bu iki olayın üst üste gelmesi, çocuğun aklına, haliyle sizi son derece sarsan o yanıtı düşürmeye yetmiş."

Miss Halcombe her ne kadar ikna olmamış görünse de okul müdürünün yaptığı bu açıklamanın açıktan açığa karşı çıkılamayacak kadar mantıklı olduğunu hissettiği belliydi. Müdüre konuyla ilgilendiği için teşekkür etmekle ve şüpheleri giderildiğinde onu tekrar görmeye geleceğine söz vermekle yetindi. Sonra da selamını verdi, sınıftan çıktı, ben de peşinden gittim.

Bu garip sahnenin tamamında ben bir kenarda durmuş, konuşulanları dikkatle dinlemiş ve kendimce sonuçlara varmıştım. Tekrar baş başa kalır kalmaz Miss Halcombe duyduklarımdan bir sonuç çıkartıp çıkartmadığımı sordu.

"Çok sağlam bir fikre ulaştım," diye yanıtladım; "çocuğun hikâyesinde bir doğruluk payı olduğuna inanıyorum. Mrs. Fairlie'nin mozolesini görmek ve mezarlığı incelemek için sabırsızlandığımı itiraf etmeliyim."

"Mezarı göreceksiniz."

Miss Halcombe bu yanıtı verdikten sonra sustu ve biraz yürüdükten sonra az önce olanlardan bahsetmeye başladı. "Sınıfta yaşananlar," diye devam etti sözlerine, "bana mektubun konusunu o kadar unutturdu ki, tekrar o konuya dönmeye çalıştığımda biraz kafam karışıyor. Acaba daha fazla soruşturma fikrinden tamamen vazgeçip mektubu yarın Mr. Gilmore'un ellerine teslim etmeyi mi beklemeliyiz?"

"Kesinlikle olmaz Miss Halcombe. O sınıfta olanlar beni, araştırmamızda sebat etmeye teşvik ediyor."

"Niye, Mr. Hartright?"

"Çünkü mektubu okumam için bana verdiğinizde hissettiğim şüphe, sınıfta olup bitenlerin ardından daha bir elle tutulur hale geldi."

"O şüpheyi bu ana kadar benden saklamış olmak için yeterli sebebiniz olduğunu umuyorum Mr. Hartright."

"İçimde büyütmeye korktum o şüpheyi. Düpedüz saçmalık diye baktım, kendi hayalgücümün sebep olduğu bir garabet olarak gördüm, doğru olabileceğine itimat etmedim. Fakat artık böyle davranamam. Sadece o çocuğun sizin sorularınıza verdiği kendi cevapları değil, çocuğun hikâyesini açıklamaya çalışırken okul müdürünün dudaklarından tesadüfen dökülen rasgele bir tabir de bu fikri tekrar kafama soktu. Yaşayacaklarımız bu fikrin bir yanılsama olduğunu ispatlayabilir Miss Halcombe, ama şimdi, mezarlıkta görüldüğü sanılan o hayaletle isimsiz mektubun yazarının bire bir aynı kişi olduğuna kuvvetle inanıyorum."

Miss Halcombe olduğu yerde durdu, yüzü sarardı, merakla yüzüme baktı.

"Kimmiş o?"

"Okul müdürü farkında olmadan söyledi size. Çocuğun mezarlıkta gördüğü suretten bahsederken 'beyazlar içinde bir kadın' dedi."

"Anne Catherick olmasın sakın?"

"Evet, Anne Catherick."

Miss Halcombe koluma girdi, bütün ağırlığıyla bana yaslandı.

"Neden bilmiyorum ama," dedi fısıltıyla, "sizin bu şüpheniz şimdi beni de tedirgin etmeye, endişelendirmeye başladı. Öyle hissediyorum ki..." Durdu, gülüp geçiştirmeye çalıştı düşüncelerini. "Mr. Hartright," diye devam etti, "size mezarı gösterecek ve sonra dönüp hemen eve gideceğim. Laura'yı çok uzun süre yalnız bırakmamalıyım. Gidip yanında olmalıyım."

Miss Halcombe konuşurken mezarlığa yaklaştık. Gri taştan yapılma iç karartıcı bir binaydı kilise, onu çepeçevre saran bozkırdan esen soğuk rüzgârlardan korunması amacıyla küçük bir vadinin içine inşa edilmişti. Kilisenin yan tarafına kurulan mezarlık genişlemiş, bayıra doğru çıkmaya başlamıştı. Mezarlığın bir ucunda, taşlı bayırdan aşağı doğru inceden akan bir derenin geçtiği, birkaç bodur ağacın dar gölgelerini kısa, cılız çimenlerin üzerine düşürdüğü bir yer vardı; orası haricinde, bu korunaksız, gökyüzüne bakan mezarlığın etrafı çıplak taştan örülmüş kaba bir duvarla çevriliydi. Derenin ve ağaçların hemen arkasında, mezarlığın üç farklı yerine koyulmuş ve duvarın üzerinden aşıp mezarlığa girişi sağlayan taş basamaklardan birinin pek de uzağında olmayan bir yerde, Mrs. Fairlie'nin mezarını etrafına rasgele yerleştirilmiş daha mütevazı mozolelerden ayıran beyaz mermer haç yükseliyordu.

"Benim daha fazla gelmeme gerek yok," dedi Miss Halcombe, mezarı işaret etti. "Az önce bahsettiğiniz düşünceleri teyit edecek herhangi bir şey bulursanız bana haber verirsiniz. Eve geldiğinizde görüşelim."

Beni orada bıraktı Miss Halcombe. Vakit kaybetmeden mezarlığa indim ve doğrudan Mrs. Fairlie'nin mezarına uzanan taş basamaktan geçip içeri girdim.

Mezarın etrafındaki o kısacık çimenler, o sert toprak ayak izi tutmayacak cinstendi. Hayal kırıklığına uğramış-

tım, bu defa haça, haçın altındaki mermer bloğa ve bloğun üzerindeki yazıya dikkatle baktım.

Hava koşulları yüzünden haçın doğal beyazlığında yer yer lekeler oluşmuştu; haçın altına denk gelen, yazıların bulunduğu yüze bakıldığında, mermer bloğun yarısından biraz fazlasının da aynı durumda olduğu görülüyordu. İlk dikkatimi çeken, mermer bloğun öbür yarısının en ufak bir leke ya da pislik tutmamış olmasıydı. Daha yakından baktım, bloğun bir kısmının yukarıdan aşağıya doğru, hem de yakın bir zamanda, temizlenmiş olduğunu gördüm. Nerenin temizlenip nerenin temizlenmediğini belirleyen hattı, yazının arasındaki boşluklarda takip etmek mümkündü; doğal yollarla oluşmamış bir hat olduğundan takibi çok kolaydı. Mermer bloğu temizlemeye kim başlamış, kim yarım bırakmıştı?

Bu meselenin nasıl çözüme kavuşacağını merak ede ede etrafı kolaçan ettim. Bulunduğum yerden civardaki yerleşim yerlerini seçmek mümkün değildi, mezarlık tamamen ölülerin ıssız ev sahipliğine terk edilmişti. Kiliseye doğru yürüdüm, binanın etrafından dolanıp arka tarafına çıktım; kiliseyi çevreleyen duvarı, yine taş basamaklardan çıkmak suretiyle aştım ve kendimi terk edilmiş bir taş ocağına inen bir patikanın başında buldum. Sırtını taş ocağının bir duvarına vermiş iki odalı küçük bir kulübe gördüm; kapının hemen dışında, ihtiyar bir kadın çamaşır yıkamakla meşguldü.

Kadının yanına gittim, kiliseden, mezarlıktan bahsetmeye başladım. Kadın konuşmaya dünden razıydı, daha konuşmaya başlar başlamaz kocasının hem kilise görevlisi hem de mezarlığın bakıcısı olduğunu anlattı. Ben de bunun üzerine Mrs. Fairlie'nin mozolesini öven birkaç kelime ettim. İhtiyar kadın kafasını salladı ve bana mozolenin bu aralar biraz bakımsız olduğunu söyledi. Kocasının göreviymiş bu ama adam aylardır o kadar hastaymış, o kadar güçten kuvvetten düşmüş ki pazar günleri vazifesini yapmak üzere kiliseye bile sürünerek gidebiliyormuş, haliyle mozole de ihmal

edilmiş. Şimdilerde biraz daha iyileşmiş kocası, bir hafta on gün içinde işe koyulup mozoleyi temizleyecek kadar gücünü toplamış olmayı umuyormuş.

Cumberland şivesinin olabilecek en aksanlı haliyle konuşan, konuşurken de konudan konuya atlayan kadının laflarından çıkardığım bu bilgi, en çok merak ettiğim şeyleri öğrenmeme yetti. Zavallı kadına az bir bahşiş bırakıp oradan ayrıldım ve hemen Limmeridge Malikânesi'ne döndüm.

Mozoledeki kısmi temizliğin o kadının kocası dışında biri tarafından yapılmış olduğu belliydi. O ana kadar keşfettiklerimi, alacakaranlıkta görülmüş hayaletin hikâyesini dinledikten sonra şüphelendiklerimle birleştirince, o akşam gün batımında mezarlığa gitmem ve gece çökene kadar Mrs. Fairlie'nin mezarını gizlice gözetleyebileceğim bir yerde beklemem gerektiğini anladım; daha fazlasını öğrenmeye ihtiyacım yoktu bu kararı vermek için. Mozolenin temizliği yarım kalmıştı ve o temizliğe başlayan kişi, işini tamamlamak için dönebilirdi.

Eve dönünce, aklımdan geçeni Miss Halcombe'a söyledim. Maksadımı ona anlatırken şaşırmış, rahatsız olmuş görünüyordu ama beni kararımdan vazgeçirmek için somut bir gerekçe sunmadı. Sadece, "Umarım iyi sonuçlanır bu yaptığınız," dedi.

Miss Halcombe tam yanımdan tekrar ayrılmak üzereyken onu durdurdum, elimden geldiğince sakin kalmaya çalışarak Miss Fairlie'nin sağlık durumunu sordum. Miss Fairlie'nin durumu daha iyiymiş ve Miss Halcombe, akşam güneşi çekilmeden bahçede kısa bir yürüyüş yapmaya onu ikna etmeyi umuyormuş.

Resimlere çekidüzen vermeye kaldığım yerden devam etmek için kendi odama geçtim. Bunu yapmam gerekiyordu; dikkatimi o akşam yapmayı planladıklarımı ve beni bekleyen umutsuz geleceği düşünmekten başka bir şeye verebilmek için bilhassa gerekliydi. İşimi yaparken ara ara durup pencereden dışarı baktım, güneşin ufka yaklaşmasını seyret-

tim. Bir defasında, penceremin altındaki geniş çakıllı yolda yürüyen birini gördüm. Miss Fairlie'ydi bu.

Onu sabahtan beri görmemiştim, zaten gördüğümde pek bir şey de konuşamamıştık. Limmeridge'de geçireceğim tek bir günden başka elimde hiçbir şey kalmamıştı, o günden sonra onu bir daha asla göremeyebilirdim. Bu düşünce yetmişti pencereden ayrılmamama. Başını kaldırıp yukarı bakarsa beni görmesin diye güneşliği ayarlayacak kadar üzerine titriyordum fakat ben peşinden gidemesem de en azından gözlerim onu gözden kaybolana kadar takip etsin diye içimde kabaran arzuya karşı koyacak kadar güçlü değildim.

Laura'nın üzerinde kahverengi bir pelerin, pelerinin altında simsiyah ipek bir elbise vardı. O sade hasır şapka yine başındaydı, ilk tanıştığımız sabah da onu takmıştı. Şapkaya iliştirilmiş tül, Laura'nın yüzünü benden saklıyordu. Narin derisini sert havalardan korumak için kızıl kumaştan şık bir kıyafet giydirilmiş küçük bir İtalyan tazısı yanında hızlı adımlarla yürüyordu; ona bütün yürüyüşlerinde eşlik eden evcil hayvanıydı bu. Laura köpeğin farkında değildi sanki. Başını hafifçe yana devirmiş, ellerini pelerininin içinde kavuşturmuş bir halde dümdüz yürüyordu. Sabahleyin onun evleneceği haberini aldığımda rüzgârın benim ayaklarımın altına savurduğu kuru yapraklar, solan gün ışığında yürürken onun önünde savruluyor, rüzgârla havalanıp ayaklarının dibine düşüyordu. Köpek ürpermişti, titriyordu, onun dikkatini, ilgisini çekmek için sabırsızca elbisesine sürtündü. Ne var ki Laura ona hiç aldırış etmedi. Yürümeye devam etti, yoluna savrulmuş kuru yaprakların arasından geçip benden gitgide uzaklaştı; ona bakmaktan ağrıyan gözlerim onu artık göremez olana kadar devam etti yürümeye ve ben bir kez daha üzgün kalbimle baş başa kaldım.

Bir saat daha geçti, işimi bitirmiştim ve güneş batmak üzereydi. Holden şapkamı ve şemsiyemi aldım, kimseye görünmeden evden gizlice çıktım.

Gökyüzünün batısındaki bulutlar hallaç pamuğu gibi atılmıştı ve denizden esen rüzgâr soğuğu getiriyordu. Kıyı uzak olmasına uzaktı ama mezarlığa girdiğimde dalgaların sesinin bozkırı aştığını, kasvetli bir uğultu halinde kulaklarımda patladığını duydum. Etrafta tek bir canlı görünmüyordu. Yerimi aldım, beklemeye başladım, Mrs. Fairlie'nin mezarının üzerinde yükselen beyaz haça gözlerimi diktim; mezarlık her zamankinden daha ıssız görünüyordu.

XIII

Mezarlığın etrafının açık olması, beni duracağım yeri seçerken ihtiyatlı davranmaya zorlamıştı.

Kilisenin ana girişi mezarlığın yan tarafındaydı, giriş kapısı her iki tarafı duvarla örülmüş bir sundurmayla korunuyordu. Sundurmaya girmekte biraz tereddüt ettim, çünkü maksadımı gerçekleştirmek için gizlenmem kaçınılmaz olsa da kendimi gizlemeyi oldum olası sevmezdim. Yan duvarların her birine, gözetleme amacıyla birer yarık açılmıştı. Bu yarıklardan birinden baktığımda Mrs. Fairlie'nin mezarını görebiliyordum. Diğeri, bir duvarına mezarlık bakıcısının kulübesinin inşa edildiği taş ocağına bakıyordu. Ön tarafa, yani sundurmanın girişinden ileri doğru bakıldığında, mezarlar için ayrılmış küçük bir toprak parçası, bir sıra alçak taş duvar ve kuvvetli, kesintisiz rüzgârın günbatımında önüne kattığı yağmur yüklü bulutların üzerinde dolandığı, bir başına kalmış kahverengi tepenin küçük bir bölümü görünüyordu. Tek bir canlıya rastlamak, tek bir canlının bile sesini duymak mümkün değildi; etrafımda tek bir kuş uçmuyor, mezarlık bakıcısının kulübesinden tek bir havlama sesi gelmiyordu. Tekdüze bir tempoyla kıyıyı döven dalgalardan fırsat kaldığında Mrs. Fairlie'nin mezarının etrafındaki bodur ağaçların hüzünle hışırdadığı ve derenin, taşlı yatağında soğuk ve cılız bir sesle

aktığı duyuluyordu. Manzara kasvetli olduğu gibi vakit de kasvetliydi. Saklandığım sundurmada karanlığın inmesi için dakikaları sayarken şevkim hızla kırılıyordu.

Alacakaranlık daha çökmemişti, batan güneşin ışığı hâlâ gökyüzünü aydınlatıyordu ve bir başıma tuttuğum nöbetin ilk yarım saati henüz geçmişti ki birilerinin bana doğru yürüdüğünü, aralarında konuştuklarını duydum. Kilisenin diğer tarafından geliyordu ayak sesleri, duyduğum ses bir kadına aitti.

"Mektuptan endişen olmasın canım," dedi o ses. "Çocuğa mektubu teslim etmeye giderken hiç sorun yaşamadım, o da hiçbir şey sormadan aldı. O kendi yoluna gitti, ben kendi yoluma, sonra da beni kimse takip etmedi; bundan emin olabilirsin."

Bu sözler dikkat kesilmeme sebep oldu, beklemek artık öyle zorlaşmıştı ki neredeyse acı vericiydi. Az önce konuşan kadın durdu, bir sessizlik oldu, sonra ayak sesleri mezara doğru ilerlemeye devam etti. Hemen sonra iki kişi, ikisi de kadındı, sundurmadaki yarığın elverdiği kadarıyla görüş alanıma girdi. Dosdoğru mezara yürüyorlardı, bu yüzden de sırtları bana dönüktü.

Kadınlardan biri başına bir şapka takmış, omuzlarına bir şal sarmıştı. Diğeri uzun, lacivert bir pelerin giymiş, pelerinin kapüşonunu başına geçirmişti. Pelerinin altından elbisesinin etekleri azıcık görünüyordu. Elbisenin rengine dikkat ettiğimde kalbim hızla çarpmaya başladı: Beyaz bir elbiseydi.

Kiliseyle mezarlık arasındaki yolu neredeyse yarıladıklarında durdular, pelerinli kadın başını çevirip beraberindeki kadına baktı. Ne var ki pelerinli kadının şapka takmış olsaydı profilden görebileceğim yüzü, kapüşonunun uzun, kalın kıvrımlarının ardına saklanmıştı.

"O rahat, sıcak pelerini üzerinden çıkarma sakın," dedi artık aşina olduğum ses, şallı kadının sesiydi bu. "Mrs. Todd dün senin tepeden tırnağa beyazlar giyince çok dikkat çek-

tiğini söylemekte haklı. Sen buradayken biraz dolaşayım, mezarlıklar pek bana göre değil, artık sen ne buluyorsan onlarda. Ben gelene kadar işini bitir ki gece çökmeden eve dönmüş olalım."

Kadın bu sözleri söyledikten sonra geri döndü, aynı yoldan, yüzü bana dönük bir halde ilerledi. Yaşlı bir kadının yüzüydü bu, esmer, sert ve sağlıklı bir yüzdü, dışarıdan bakıldığında insana dürüst gelmeyen, şüphe uyandıran hiçbir tarafı yoktu. Kiliseye yaklaşınca durdu kadın, şalını daha bir sıkı sarındı.

"Tuhaf kız," dedi kendi kendine, "her zaman tuhaftı, onu bildim bileli böyle garip istekleri, tavırları vardı. Zararı dokunmazdı kimseye, ne yalan söyleyeyim, küçük bir çocuk kadar zararsızdı."

İç çekti, endişeyle mezarlıkta gezdirdi gözlerini, bu kasvetli manzaranın ona hiçbir şekilde huzur vermediğini göstermek istercesine kafasını salladı ve köşeyi dönüp gözden kayboldu.

Onu takip etmeli miydim, konuşmalı mıydım, bir an kararsız kaldım. Beraberindeki kadınla yüzleşmeye can atıyordum, kararsızlığımı gideren de bu oldu. Mezarlığın yakınında beklersem, döndüğünde şallı kadını görebilecektim; ne var ki ulaşmaya çalıştığım bilgiyi bana onun verebileceğini hiç sanmıyordum. Mektubu çocuğa kimin verdiği pek önemli değildi. Esas merak ettiğim, esas bilgi alabileceğim kişi mektubu yazmış olan kişiydi ve o kişinin mezarlıkta karşımda durduğuna artık ikna olmuştum.

Aklımdan bu düşünceler geçerken pelerinli kadının mezara daha da yaklaştığını ve durup bir süre mezarı seyrettiğini gördüm. Derken etrafına bakındı, pelerininin içinden beyaz keten bez ya da mendil gibi bir şey çıkardı ve derenin aktığı tarafa döndü. Duvarın altındaki küçücük bir kemerden mezarlığa giren dere, birkaç metre kıvrılarak aktıktan sonra benzer bir kemerden tekrar dışarı çıkıyordu. Kadın

elindeki bezi suya batırıp ıslattı, mezara döndü. Beyaz haçı öptüğünü, mermer bloktaki yazının önünde diz çöküp eğildiğini ve ıslak beziyle yazıyı temizlemeye giriştiğini gördüm.

Onu korkutma ihtimalini en aza indirecek şekilde kendimi ona göstermenin yolunu düşündüm ve bunu önümdeki duvarı aşıp etrafından dolaşarak mezarlığın dışına çıkmak, mezara yakın taş basamaktan mezarlığa tekrar girmek ve böylece yaklaşırken beni görmesini sağlamak suretiyle yapabileceğime karar verdim. Elindeki işle o kadar meşguldü ki taş basamağa adımımı atıp mezarlığa girene kadar geldiğimi duymadı. Sonra kafasını kaldırdı, inceden bir çığlık atarak telaşla ayağa kalktı ve karşıma dikildi; korkudan ne konuşabiliyor ne de kılını kıpırdatabiliyordu.

"Korkmayın," dedim. "Eminim beni hatırlamışsınızdır."

Konuşurken olduğum yerde durdum, sonra yavaş yavaş birkaç adım daha attım, sonra yine durdum, ona yaklaşana kadar böyle ufak ufak ilerledim. Hâlâ daha bir şüphe kırıntısı kaldıysa da bu defa tamamen temizlemiştim zihnimden. İşte oradaydı; ilk defa bir şose yolda bir gece vakti karşıma çıkmış o yüz, şimdi dehşet içinde Mrs. Fairlie'nin mezarı başında karşımda duruyordu.

"Beni hatırlıyor musunuz?" dedim. "Çok geç bir saatte karşılaşmıştık, Londra'ya giden yolu bulmanıza yardım etmiştim. Bunu unutmamışsınızdır herhalde?"

Rahatladı, derin bir nefes aldı kadın. Korkusundan ötürü ölüme benzer bir durgunluk çökmüş yüzünün beni tanımasının verdiği rahatlıkla yeniden canlanmaya başladığını gördüm.

"Benimle konuşmaya çalışmanız için daha erken," diye devam ettim sözlerime. "Acele etmeyin, bir nefeslenip kendinizi toparlayın, dostluğumdan emin olmakta acele etmeyin."

"Bana çok iyi davranıyorsunuz," diye mırıldandı kadın. "O zamanki gibi kibarsınız."

Durdu, ben de üzerime düşeni yapıp sessiz kaldım. Sadece kendini toplaması için ona vakit tanıyor değildim, kendim için de zaman kazanıyordum. Bu ıssız akşamın solgun ışığında kader o kadını ve beni bir kez daha bir araya getirmişti; aramızda bir mezar, etrafımızda ölüler, dört bir tarafımızda bizi kuşatan ıssız tepeler vardı. Akşamın durgunluğu çökmüş o kasvetli vadide yüz yüze bakarken kendimizi içinde bulduğumuz zaman, mekân ve koşullar; tesadüfen ağzımızdan çıkabilecek sözlere pamuk ipliğiyle bağlı olabilecek bir ömürlük çıkarlarımız; Laura Fairlie'nin bütün geleceğinin, iyisiyle kötüsüyle, annesinin mezarı başında titreyerek duran o kimsesiz zavallı kadının güvenini kazanmama yahut kaybetmeme bağlı olduğu hissi... Eğer şimdi bu meselenin çözümünde bir milim dahi ilerleyeceksem, bütün bu saydıklarımın tehdidi altındaki sağduyuma ve irademe sahip çıkmaya mecburdum. Bütün gücümle mücadele ettim, çünkü etmem gerektiğini hissediyordum; düşünmesi için ona tanıdığım kısa zamanı en iyi şekilde değerlendirmesi için elimden geleni yaptım.

Onunla tekrar konuşma vaktinin geldiğini düşünür düşünmez, "Şimdi biraz daha sakinleştiniz mi?" diye sordum. "Benimle korkmadan, bir dost olduğumu unutmadan konuşabilecek durumda mısınız?"

"Siz buraya nasıl geldiniz?" diye sordu bana, biraz önce ne söylediğime dikkat etmemişti.

"Son karşılaştığımızda Cumberland'a gittiğimi söylediğimi hatırlamıyor musunuz? O zamandan beri hep Cumberland'dayım, hep Limmeridge Malikânesi'nde kalıyorum."

"Limmeridge Malikânesi'nde mi?" Bu sözleri tekrarlarken solgun yüzü ışıldadı, meraklı gözleri bir anda gelişen bir ilgiyle gözlerime sabitlendi. "Ah, ne kadar mutlu olmalısınız!" dedi; yüzüne az önceki güvensizliğinden zerre iz taşımayan bir ifade geldi, merakla bana bakıyordu.

Bana yeni duymaya başladığı güvenden istifade ettim ve ihtiyatlı davranmak adına o ana kadar göstermekten imtina

ettiğim bir dikkat ve merakla onun yüzünü incelemeye başladım. Terastaki o gece, ayışığı altında, meşum bir benzerlikle bana bu kadını hatırlatan o diğer tatlı yüzü aklımdan hiç çıkarmayarak ona baktım. Miss Fairlie'ye baktığımda onu Anne Catherick'e benzetmiştim. Şimdiyse Anne Catherick'e baktığımda onu Miss Fairlie'ye benzettim; benzerlik bütün hatlarıyla ortaya çıkmaya başlamıştı gözümde, çünkü ikisinin birbirini andıran özellikleri kadar farklı özellikleri de karşımda duruyordu. Bu iki kadının genel hatlarıyla yüzlerine ve diğer özelliklerinin birbiriyle uyum içinde olup olmadığına –saçlarının rengine, dudaklarının belli belirsiz bir endişeyle kıvrılmasına–, boylarına, vücut yapılarına, endamlarına bakıldığında, aralarında daha önce hiç hissetmediğim kadar şaşırtıcı bir benzerlik olduğunu görüyordum. Ne var ki benzerlik bunlarla sınırlıydı ve benzemezlik, ayrıntılardaki uyumsuzluk kendini göstermeye başlıyordu. Miss Fairlie'nin yüzündeki o narin güzelliğe, gözlerindeki berraklığa, tenindeki o pürüzsüz yumuşaklığa, dudaklarındaki o tazeliğe, şimdi karşımda duran o yorgun, yıpranmış yüzde rastlamak mümkün değildi. Böyle bir şeyi düşündüğüm için bile kendimden nefret ediyor olmakla birlikte, karşımdaki kadına baktıkça, kusurlarını ayrıntılarda gizlediğini şimdi gördüğüm o benzerliğin tamama ermesi için gelecekte yaşanabilecek tek bir üzücü değişikliğin kâfi gelebileceği fikri aklıma zorla giriyordu. Eğer olur da bir gün, hüzün ve ıstırap Miss Fairlie'nin yüzündeki gençlik ve güzelliğe saygısızca damgasını vurursa, işte ancak o zaman Anne Catherick ile Miss Fairlie tesadüfi benzerlikleri yüzünden ikiz kardeş sanılabilir, birbirinin aynadaki yansımaları haline gelebilirdi.

Bunu düşününce tüylerim ürperdi. O körü körüne, o mantıkla açıklanamayacak kuşkuyu duymaya, böyle bir geleceği sadece aklımdan geçirmiş olmak bile yetiyordu ve bu korkunç bir histi. Anne Catherick'in elini omzuma koyduğunu fark edip düşüncelerimden sıyrılmak bana çok iyi gel-

di. İlk karşılaştığımız gece baştan ayağa taş kesmeme sebep olan o dokunuşu kadar gizemli ve aniydi bu defaki de.

Nefes almadan konuşur gibi garip bir sesle, "Bana bakıyorsunuz, bir şey düşünüyorsunuz," dedi. "Nedir o?"

"Anormal bir şey değil," diye yanıt verdim. "Buraya nasıl geldiğinizi merak ediyordum sadece."

"Bana çok iyi davranan bir dostumla geldim. Daha iki gün oldu geleli."

"Dün bu mezara geldiniz, değil mi?"

"Nereden biliyorsunuz?"

"Sadece tahmin ettim."

Döndü, bir kez daha mermer bloktaki yazıların önünde diz çöktü.

"Buraya gelmeyip de nereye gidecektim?" dedi. "Bana bir anneden daha yakın davranmış olan dostum, Limmeridge'de ziyaret etmem gereken tek dostum. Ah, onun mezarında lekeler görmek kalbimi acıtıyor! Onun anısına duyulan saygıdan ötürü her daim kar beyazı olmalı bu mezar. Dün temizlemeye başlayayım istedim, bugün de mezara yeniden gelip devam etmeden duramadım. Bunda kötü bir şey var mı? Sanmam. Mrs. Fairlie'nin anısını korumak için yaptığım hiçbir şey yanlış olamaz herhalde, değil mi?"

Zamanında ona yardım elini uzatmış o hayırsever kadının iyiliğine eskiden beri duyduğu minnettarlık, bu zavallı kadının hareketlerine hâlâ yön veriyordu; daha genç ve daha mutlu olduğu günlerde zihnine kazınmış bu minnettarlığın yerini alabilecek her şeye kapılarını kapalı tutmuş olduğu belliydi. Güvenini kazanmanın en iyi yolunun, onu mezarlığa gelmesine neden olan ve bütün saflığıyla yapmak istediği o işe devam etmeye teşvik etmek olduğunu gördüm. Mezarı temizlemesinde yanlış bir şey olmadığını söyler söylemez kaldığı yerden devam etti, o sert mermere sanki ellerini hissedebilecek bir varlıkmış gibi şefkatle dokundu, sanki genç kızlığının kayıp günleri geri dönmüş de bir kez daha Mrs.

Fairlie'nin dizlerinin dibinde sabırla ders çalışıyormuş gibi, mermer bloktaki yazıyı tekrar tekrar fısıldayarak okudu.

"Sizi burada görmenin benim için memnuniyet verici ve bir o kadar da beklenmedik bir gelişme olduğunu itiraf etsem," dedim, birazdan soracağım soruların yolunu açarken elimden gelen ihtimamı göstermeye çalışarak, "sizi çok şaşırtmış olur muyum? Arabaya binip benden ayrılmanızın ardından sizin için çok endişelendim."

Kafasını kaldırdı ve şüphe içinde yüzüme baktı Anne Catherick.

"Endişelendiniz, öyle mi?" diye tekrar etti sözlerimi. "Neden?"

"O gece biz ayrıldıktan sonra tuhaf bir şey oldu. İki adam yanımdan geçti faytonla. Durduğum yeri göremiyorlardı ama yakınımda bir yerde durup yolun karşı tarafındaki bir polis memuruyla konuştular."

Mezarla uğraşmayı bir anda bıraktı kadın. Nemli bezle mermer bloktaki yazıyı temizleyen eli boşa düştü. Diğer eliyle mezarın başındaki mermer haça tutundu. Yüzünü yavaşça bana çevirdi, gözlerine bir kez daha o korku dolu bakışlar sinmişti. Artık ne olacaksa olsun diye düşündüm, geri adım atmak için çok geçti.

"İki adam polis memuruyla konuştu," dedim, "ve sizi görüp görmediğini sordu. Polis memuru sizi görmemişti; derken o iki adamdan biri tekrar konuştu ve sizin onun tımarhanesinden kaçtığınızı söyledi."

Sanki bu lafları etmemle takipçileri yine peşine düşmüş gibi bir anda ayaklandı kadın.

"Durun! Sonunu dinleyin!" diye bağırdım. "Durun! Eğer beni dinlerseniz size nasıl yardım etmiş olduğumu anlayacaksınız. Sizin hangi istikamete gittiğinizi o adamların öğrenmesi benim bir sözüme bakardı; o sözü asla etmedim. Kaçmanıza yardım ettim, güvende olmanızı sağladım. Düşünün, düşünmeye çalışın. Size ne anlattığımı anlamaya çalışın."

Tavrım onu sözlerimden daha çok etkilemiş gibiydi. Bu yeni fikri kavramaya gayret etti. Tereddüt içindeydi; onu ilk gördüğüm gece küçük çantasını nasıl bir elinden diğerine aldıysa şimdi de o nemli bezi bir elinden diğerine geçiriyordu. Kafası karışmıştı, endişelenmişti ama söylediklerimi kabullenmek zor da gelse maksadımı yavaş yavaş anlıyordu. Yavaş yavaş o gerginliği azalmaya, gözlerindeki korku yerini hızla meraka bırakmaya başladı.

"Yeniden tımarhanede olmam gerektiğini düşünmüyorsunuz *siz*, değil mi?" dedi.

"Kesinlikle düşünmüyorum. Oradan kaçtığınıza çok memnunum, kaçmanıza yardım ettiğime çok memnunum."

"Evet, evet, bana yardım ettiniz gerçekten; en zor kısmında yardım ettiniz bana," diye devam etti, biraz dalgınlaşmıştı. "Kaçmak kolaydı, yoksa oradan hiç uzaklaşamazdım. Diğerlerinden şüphelendikleri gibi şüphelenmediler benden asla. Çok sessizdim, çok uyumluydum, hemen de korkardım her şeyden. Londra'yı bulmak işin zor kısmıydı, onda da siz yardımcı oldunuz bana. O zaman size teşekkür etmiş miydim? Şimdi canıgönülden teşekkür ediyorum size."

"Tımarhane, bana rastladığınız yere uzak mıydı? Gelin! Dostunuz olduğuma inandığınızı gösterin ve bana tımarhanenin nerede olduğunu söyleyin."

Tımarhanenin olduğu yerden bahsetti; bulunduğu yere bakılırsa özel bir tımarhaneydi; onu gördüğüm yere pek de uzak olmayan özel bir tımarhane; bu söylediklerini ne maksatla kullanacağımdan şüphelendiği belli bir halde, daha önce sorduğu soruyu endişeyle tekrarladı: "Tımarhaneye geri götürülmem gerektiğini düşünmüyorsunuz *siz*, değil mi?"

"Bir kez daha söylüyorum, kaçmış olduğunuza memnunum; benden ayrıldıktan sonra işlerinizin yolunda gitmiş olmasına sevindim," diye yanıt verdim. "Londra'da bir dostunuza gideceğinizi söylemiştiniz o akşam. Onu bulabildiniz mi?"

"Evet. Çok geç saatte vardım evine ama birileri ayaktaydı, nakış işleyen bir kız, Mrs. Clements'ı uyandırmama o yardım etti. Mrs. Clements benim dostumdur. İyi yürekli, cana yakın bir kadındır ama Mrs. Fairlie gibi değildir. Ah, hayır, kimse Mrs. Fairlie gibi olamaz!"

"Mrs. Clements sizin eski bir dostunuz mu? Onu uzun zamandır tanıyor musunuz?"

"Evet, Hampshire'dayken, evimizdeyken komşumuzdu bir zamanlar, beni severdi, küçük bir kızken benimle ilgilenirdi. Yıllar önce bizden ayrılırken, dua kitabıma Londra'da nerede yaşayacağını yazdı ve 'Olur da başın sıkışırsa Anne, bana gel. Dırdır edecek kocam, ardını toplayacak çocuğum yok, ben sana bakarım.' Ne kadar güzel sözler, değil mi? Güzel oldukları için hatırlıyorum onları galiba. O sözlerden başka çok az şey hatırlıyorum, çok az, çok az!"

"Size bakacak babanız ya da anneniz yok muydu?"

"Babam? Onu hiç görmedim, annemin ondan bahsettiğini hiç duymadım. Babam? Ah canım! Ölmüştür herhalde."

"Peki ya anneniz?"

"Onunla iyi geçinemeyiz. Deli deliyi görünce çomağını saklarmış."

Deli deliyi görünce! Bu sözleri duyunca, onu tımarhaneye kapatan kişinin annesi olabileceğinden ilk defa kuşkulandım.

"Annem hakkında bir şey sormayın bana," diye devam etti sözlerine Anne Catherick. "Mrs. Clements'tan bahsetmeyi tercih ederim. Mrs. Clements sizin gibidir, o da tımarhaneye dönmem gerektiğini düşünmez ve o da oradan kaçmış olduğuma en az sizin kadar memnundur. Başıma gelen talihsizliği duyunca ağladı, bunun herkesten saklamamız gereken bir sır olduğunu söyledi."

"Talihsizliği." Bu kelimeyi ne manada kullanıyordu acaba? İsimsiz mektubu yazmaktaki maksadını açıklayabilecek miydi böyle diyerek? Pek çok kadını, hayatını mahveden erkeğin başka bir kadınla evlenmesine engeller çıkarmaya ve

bunu yaparken de kimliğini gizlemeye iten o çok sıradan ve çok alışılmış gerekçeye sığındığını mı anlatıyordu? İkimiz de daha fazla konuşmadan bu şüpheyi gidermeye karar verdim.

"Ne talihsizliği?" diye sordum.

"Tımarhaneye kapatılmam," diye yanıt verdi, soruma şaşırdığı her halinden belliydi. "Daha nasıl bir talihsizlik gelebilir ki başıma?"

Mümkün olduğu kadar hassas davranarak, sabırla hareket ederek ısrarımı sürdürmeye kararlıydım. Artık belli bir aşama kaydetmiş olduğum bu soruşturmada bundan sonra atacağım her adımdan kesinlikle emin olmam çok büyük önem taşıyordu.

"Bir kadının başına başka bir talihsizlik de gelebilir," dedim, "ve bu yüzden bir ömür boyu ıstırap ve utanç içinde yaşamak zorunda kalabilir."

"Nasıl bir talihsizlik?" diye merakla sordu.

"Kendi erdemine ve sevdiği adamın sadakatine, şerefine bütün masumiyetiyle inanma talihsizliği," diye yanıtladım.

Kafasını kaldırdı, yüzünde bir çocuğun masum şaşkınlığıyla bana baktı. İçinde ne hissediyorsa aynı berraklıkla dışarıya yansıtan, bütün duygularını ele veren o yüzünde utandığına dair en ufak bir emare, suçunu bilmenin getireceği en hafif bir pembeleşme, bastırılmış bir utancın yüzeye çıkmak için büyük gayret sarf ettiğini gösteren en küçük bir iz bile yoktu. Mektubu onun yazmış ve Miss Fairlie'ye göndermiş olduğuna dair bulduğum, ona yakıştırdığım gerekçenin açıkça ve kesinlikle yanlış olduğuna Anne Catherick'in o anki bakışları ve hali kadar hiçbir söz ikna edemezdi beni. Her halükârda, o şüphe artık kafamdan silindi; fakat tam da o şüphenin giderilmiş olması nedeniyle, yeni bir belirsizlik ortaya çıktı. Mektup, ben okuduğum için biliyordum ki, her ne kadar içinde ismi açık açık geçmese de Sör Percival Glyde'ı işaret ediyordu. O adamı Miss Fairlie'ye kendi kimliğini gizleyerek, mektupta kullanmış olduğu ağır ithamlarla kötüle-

mesi için Anne Catherick'in sağlam bir gerekçesi olmalıydı ve belli ki bu gerekçe onun masumiyetinin kirletilmiş, kişiliğinin yok edilmiş olmasına bağlanamazdı. Sör Percival Glyde, Anne Catherick'e nasıl bir kötülük yapmış olursa olsun, o kötülüğü yapmış değildi. Peki ne yapmış olabilirdi?

"Sizi anlamıyorum," dedi, ona son söylediğim sözlerin manasını kavramak için çok çaba harcadığı, bunda da başarılı olamadığı açıkça görülüyordu.

"Merak etmeyin," diye yanıt verdim. "Konuşmamıza devam edelim. Londra'da Mrs. Clements'ın yanında ne kadar kaldığınızı, buraya nasıl geldiğinizi anlatın bana."

"Ne kadar mı?" diye tekrar etti. "Mrs. Clements'ın yanında, iki gün önce ikimiz de buraya gelene kadar kaldım."

"Köyde yaşıyorsunuz o halde," dedim. "Geleli sadece iki gün olmuş ama sizden bahsedildiğini hiç duymadım, tuhaf."

"Hayır, hayır, köyde kalmıyoruz. Köyün üç mil uzağında bir çiftlikteyiz. Biliyor musunuz orayı? Todd Çiftliği derler oraya."

Çiftliğin yerini tam olarak hatırlıyordum, Miss Fairlie ve Miss Halcombe'la yaptığımız gezintilerde yakınlarından çok geçerdik. Civardaki en eski çiftliklerden biriydi orası, iki tepenin arasında, korunaklı bir mevkide, tek başına dururdu.

"Todd Çiftliği'nin sahipleri, Mrs. Clements'ın akrabaları," diye devam etti Anne Catherick, "Mrs. Clements'a sık sık söylerlermiş gelip onları ziyaret etmesini. O da çiftliğe gideceğini, sakinliği ve temiz havası için beni de yanında götüreceğini söyledi. Ne kadar düşünceli bir davranış, değil mi? Ben sakin ve güvenli bir hayat sürmek için, göz önünde olmamak için her yere gitmeye hazırdım. Todd Çiftliği'nin Limmeridge yakınlarında olduğunu duyduğumdaysa... Ah! O kadar mutlu olmuştum ki... Okulları, köyü ve Limmeridge Malikânesi'ni yeniden görebilmek için Londra'dan buraya yalınayak yürürdüm gerekirse. Todd Çiftliği'ndekiler çok iyi insanlar. Umarım orada uzun zaman kalırım. Sade-

ce bir şey rahatsız ediyor beni, hem onlarda hem de Mrs. Clements'ta..."

"Nedir sizi rahatsız eden?"

"Tepeden tırnağa beyazlar giydiğim için dalga geçiyorlar benimle, çok göze batıyormuşum. Onlar nereden bilecek ki? Mrs. Fairlie en iyisini bilirdi. O bana asla giydirmezdi bu çirkin mavi pelerini! Ah! Hayatı boyunca beyaza düşkündü o, işte, mezarının başında beyaz bir taş; onun hatırına temizleyip bembeyaz yapacağım o taşı. Kendisi de çoğu zaman beyaz giyerdi, küçük kızına da her zaman beyazlar giydirirdi. Miss Fairlie iyi mi, mutlu mu? Küçük bir kızken hep beyazlar giyerdi, şimdi de giyiyor mu?"

Miss Fairlie'yle ilgili soruları sorarken sesi düştü, başını öbür tarafa çevirip bakışlarını iyice benden kaçırdı. O isimsiz mektubu göndermekle aldığı riskin farkına vardığını, bundan da rahatsız olduğunu tavrındaki değişiklikten anlar gibi oldum; sorusuna vereceğim cevapla onu şaşırtabileceğimi ve böylece mektubu sahiplenmesini sağlayabileceğime karar verdiğimde artık bundan emindim.

"Miss Fairlie bu sabah çok iyi değildi, çok mutlu değildi," dedim.

Bir şeyler mırıldandı, fakat o kadar kafası karışık bir halde ve o kadar alçak bir sesle konuşuyordu ki söylediklerinin ne anlama geldiğini tahmin bile edemedim.

"Miss Fairlie'nin bu sabah neden iyi olmadığını, neden mutlu olmadığını mı sordunuz bana?" diye devam ettim.

Hemen cevap verdi, sabırsızlanmıştı: "Hayır, hayır, hiç sormadım öyle bir şey."

"Siz sormadan ben söyleyeyim," diye sözlerime devam ettim. "Mektubunuz Miss Fairlie'nin eline geçti."

Anne Catherick bir süredir dizlerinin üzerine çökmüş, biz konuşurken bir yandan da yazının üzerindeki son lekeleri dikkatlice temizliyordu. Az önce söylediklerimin ilk kısmını duyunca aniden durdu, yazıları temizlemeyi bıraktı, ayağa

kalkmadan yavaş yavaş olduğu yerde döndü, yüzünü bana çevirdi. İkinci kısmı duymak ise onu neredeyse taşa çevirdi. Elindeki bez yere düştü, ağzı bir karış açıldı, zaten solgun yüzündeki bir tutam renk de bir anda uçtu gitti.

"Siz nereden biliyorsunuz?" dedi cılız bir sesle. "Mektubu size kim gösterdi?" Yüzüne tekrar renk geldi, hatta söyledikleriyle kendisini ele verdiğini anlayınca iyice kızardı yüzü. Çaresizce kavuşturdu ellerini. Korkmuş, nefes nefese kalmıştı, "Ben hiç mektup yazmadım," dedi; "mektup hakkında hiçbir şey bilmiyorum!"

"Pekâlâ biliyorsunuz," dedim, "mektubu siz yazdınız. Öyle bir mektubu göndermekle, Miss Fairlie'yi korkutmakla yanlış yaptınız. Söyleyeceğiniz şeyi onun duyması doğruyduysa ve onun yararınaydıysa Limmeridge Malikânesi'ne siz gitmeliydiniz, o genç hanım sizin ağzınızdan duymalıydı."

Eğildi, mezarın üzerine kapandı, yüzü görünmez olmuştu, bana cevap vermedi.

"Miss Fairlie size annesi kadar iyi ve cana yakın davranacaktır, eğer sizin de niyetiniz iyiyse," diye devam ettim sözlerime. "Miss Fairlie sırrınızı saklayacak, size zarar gelmesine izin vermeyecektir. Yarın onu görmeye çiftliğe gelir misiniz? Yoksa onunla Limmeridge Malikânesi'nin bahçesinde mi buluşursunuz?"

"Ah, keşke ölsem de *sizin* yanınıza saklansam ve rahata ersem!" Neredeyse mezar taşına yapıştırdığı dudaklarından dökülen bu fısıltıyla, mezardaki ölüye duyduğu içten sevgiyi gösteriyordu. "Sizin çocuğunuzu, sizin hatırınıza, nasıl sevdiğimi *siz* biliyorsunuz! Ah, Mrs. Fairlie! Mrs. Fairlie! Onu nasıl kurtaracağımı söyleyin bana. Bir kez daha sevin beni, bir kez daha bana annelik yapın, onun iyiliği için ne yapabileceğimi söyleyin."

Dudaklarının mezar taşını öptüğünü duydum, ellerini tutkuyla, sanki kapıyı yumruklar gibi, mezar taşına vurduğunu gördüm. Duyduğum ve gördüğüm beni derinden et-

kiledi. Ona doğru eğildim, incitmemeye çalışarak o zavallı çaresiz elleri tuttum, onu sakinleştirmeye çalıştım.

Hiçbir faydası olmadı. Ellerini ellerimden kaçırdı, mezar taşından milim ayırmadı yüzünü. Onu bir şekilde acilen sakinleştirmem ve bunu ne pahasına olursa olsun yapmam gerektiğini anlayınca, ben ya da benim onun hakkında düşündüklerim söz konusu olduğunda taşıyor göründüğü tek kaygıdan, akıl sağlığının yerinde olduğuna beni inandırma kaygısından, faydalanmaya karar verdim.

"Gelin, gelin," dedim usulca. "Kendinizi toparlamaya çalışın, yoksa hakkınızdaki düşüncem değişecek. Sizi tımarhaneye kapatan kişinin haklı bir gerekçeyle hareket etmiş olabileceğini düşündürmeyin bana..."

Sözlerimin devamını getiremedim. Onu tımarhaneye kapatmış kişiden laf arasında bahsetmem bir riskti ve bunu duyar duymaz doğrulup yerinden fırladı. Son derece tuhaf ve ürkütücü bir hal aldı bakışları. Normal bir zamanda, o endişeli duyarlılığıyla, zayıflığıyla ve ne yapacağını bilmezliğiyle, baktıkça hep insanın içini acıtan yüzünün her bir kıvrımı, vahşi ve doğaüstü bir güçle donanmış gibi delice bir öfke ve korkuyla bir anda karardı. Göz bebekleri, vahşi bir hayvanınki gibi, akşamın soluk ışığında büyüdü. Biraz önce elinden düşürdüğü bezi, öldürebileceği bir canlıyı yakalamış gibi, hışımla yerden aldı ve iki eliyle birden öyle bir kuvvetle sıktı ki bezde kalmış son birkaç damla su süzülüp mezara damladı.

Dişlerini sinirden sıkmış, fısıldayarak, "Başka bir şeyden bahsedin," dedi. "Eğer o şeyden konuşursanız kendimi kaybedeceğim."

Daha bir dakika öncesine kadar zihnini işgal eden o ince düşüncelerden hiçbir eser kalmamış gibiydi. Mrs. Fairlie'nin iyiliğinin bıraktığı izin, tahmin ettiğimin aksine, hafızasında yer etmiş tek kuvvetli iz olmadığı belliydi. Limmeridge'deki okulda geçirdiği günleri şükranla anmakla birlikte, onu tı-

marhaneye kapatarak ona yapılmış kötülüğü de hatırlıyor ve bunu yapandan intikam almak istiyordu. O kötülüğü Anne Catherick'e kim yapmıştı? Annesi gerçekten böyle bir şey yapmış olabilir miydi?

Soruşturmaya sonuna kadar devam etmekten vazgeçmek zordu ama kendimi zorladım ve soruşturmayı sürdürme fikrini bir kenara attım. Onu bu halde görüp de kendine gelmesine yardım etmek gibi zaruri ve insani bir çaba göstermek dışında bir şey yapmayı düşünmek canavarca olurdu.

Sesimi yumuşatıp, "Sizi üzecek hiçbir şeyden bahsetmeyeceğim," dedim.

"İstediğiniz bir şey var," diye sertçe karşılık verdi, benden şüphelenmişti. "Bana öyle bakmayın. Söyleyin, ne istiyorsunuz?"

"Tek istediğim sakinleşmeniz, sakinleştikten sonra da az önce söylediklerimi tekrar düşünmeniz."

"Söyledikleri mi?" Durdu, elindeki bezi bir o yöne bir bu yöne sıktı, kendi kendine fısıldayarak, "Ne söyledi ki?" dedi. Tekrar bana doğru döndü ve sabırsızca başını salladı. Bir anda sinirlenip, "Niçin bana yardım etmiyorsunuz?" diye sordu.

"Tamam, tamam," dedim, "size yardım edeceğim, sizin de hatırlamanız uzun sürmeyecek. Sizden, yarın Miss Fairlie'yi görmenizi ve ona mektup hakkındaki gerçeği anlatmanızı istiyorum."

"Ah! Miss Fairlie... Fairlie... Fairlie..."

O sevdiği ve bildiği ismin dudaklarından dökülmesi bile onu sakinleştirmişe benziyordu. Yüzüne bir gevşeme geldi, o eski ifadesine tekrar kavuştu kadın.

"Miss Fairlie'den korkmanıza hiç gerek yok," diye devam ettim, "mektup yüzünden başınızın derde girmesinden de korkmayın. Mektupta ne yazdığını gayet iyi bildiği için ona anlatmakta hiç zorluk çekmeyeceksiniz. Gizlenecek pek bir şey kalmadığında gizlemeye ihtiyaç da hiç olmaz. Mek-

tupta hiç kimseden ismen bahsetmemişsiniz, fakat Miss Fairlie biliyor ki hakkında yazdığınız kişi Sör Percival Glyde..."

O ismi telaffuz etmemle birlikte Anne Catherick'in yerinden fırlaması bir oldu, öyle bir çığlık attı ki mezarlık inledi, korkudan kalbim çıkacaktı. Yüzünden daha yeni çekip alabildiğim, moral bozukluğunun verdiği o karanlık ve biçimsiz ifade şimdi yüzüne katbekat şiddetlenerek yeniden oturdu. İsmi duyar duymaz attığı çığlık, o çığlığın peşi sıra gözlerine yeniden sinen öfke ve korku dolu bakış her şeyi anlatıyordu. Artık en ufak bir kuşku bile kalmamıştı aklımda. Onu tımarhaneye kapatma suçunu işleyen annesi değildi. Bir adam kapatmıştı onu oraya ve o adam Sör Percival Glyde'dı.

Anne Catherick'in çığlığını duyan yalnızca ben değildim. Bir tarafta mezarlık bakıcısının kulübesinin kapısının açıldığını duydum; diğer taraftan da arkadaşının, Mrs. Clements diye bahsettiği kadının, şallı kadının sesi geldi.

"Geliyorum! Geliyorum!" diye bağıran bir ses duyuldu bodur ağaçların arkasından.

Hemen ardından Mrs. Clements yanımıza geldi.

"Siz kimsiniz?" diye bağırdı, taş basamaktan adımını atarken sertçe yüzüme baktı. "Zavallı çaresiz bir kadını ne cüretle böyle korkutursunuz?"

Daha ben cevap veremeden Anne Catherick'in yanına geçmiş, destek olmak için kolunu ona sarmıştı. "Ne oldu canım?" dedi. "Bu adam sana ne yaptı?"

"Hiçbir şey," diye cevap verdi zavallı kadın. "Hiçbir şey. Korktum, o kadar."

Mrs. Clements'ın, Anne Catherick'in uğradığını düşündüğü haksızlığa tepkisini korkusuzca karşıma dikilerek göstermesi bende saygı uyandırdı.

"O kızgın bakışı hak etmiş olsaydım kendimden gerçekten de utanırdım," dedim. "Ne var ki hak etmiyorum. Niyetim öyle olmasa da maalesef huzursuz ettim onu. Anne Catherick beni ilk defa görmüş değil. Kendisine sorun, o da

size söyleyecektir ki ben ona ya da herhangi bir kadına isteyerek zarar verebilecek biri değilim."

Anne Catherick beni duyup anlasın diye tane tane konuşmuştum; söylediğim sözlerin ne anlama geldiğini, bunları söylerken ne kastettiğimi fark ettiğini yüzüne bakınca anladım.

"Evet, evet," dedi Anne Catherick; "zamanında bana iyi davranmıştı o, yardım etmişti..." Sözlerinin geri kalanını arkadaşının kulağına fısıldadı.

Şaşkın bakışlarla, "Ne tuhaf!" dedi Mrs. Clements. "Yine de bu her şeyi değiştirir. Size öyle çıkıştığım için kusuruma bakmayın bayım; fakat siz de kabul etmelisiniz ki dışarıdan bakan biri için şüpheli bir manzaranın içindeydiniz. Sizden çok benim hatam bu; onun kaprislerine boyun eğdim, böyle bir yerde tek başına kalmasına izin verdim. Anne, tatlım, gel evimize gidelim artık."

Dönüşteki yürüyüşün bu iyi niyetli kadını biraz huzursuz ettiğini düşündüm ve eve varana kadar onlarla birlikte yürümeyi önerdim. Mrs. Clements bana kibarca teşekkür edip teklifimi reddetti. Bozkıra varır varmaz çiftlik çalışanlarından bir ikisiyle karşılaşacaklarına emin olduğunu söyledi.

Anne Catherick'in yola koyulmak üzere dostunun koluna girdiğini görünce, "Beni bağışlamaya çalışın lütfen," dedim. Onu korkutmak, tedirgin etmek gibi bir niyetim asla olmamakla birlikte, o zavallı, solgun, korkmuş yüze bakınca yüreğim parçalandı.

"Deneyeceğim," diye yanıt verdi. "Fakat çok şey biliyorsunuz, ne yazık ki beni hep korkutacaksınız artık."

Mrs. Clements bana şöyle bir baktı, başını bana acırcasına salladı.

"İyi geceler bayım," dedi. "Elinizde değildi, biliyorum; fakat keşke korkuttuğunuz o değil de ben olsaydım."

Birkaç adım uzaklaştılar. Ayrıldığımızı zannetmiştim ama Anne bir anda durdu, dostundan ayrıldı.

"Biraz bekle," dedi. "Vedalaşmam gerekiyor."

Mezara döndü, mermer haçı iki eliyle birden şefkatle tuttu ve öptü.

"Şimdi daha iyiyim," deyip iç çekti, sessizce başını kaldırıp bana baktı. "Sizi affediyorum."

Arkadaşının koluna tekrar girdi, birlikte mezarlıktan ayrıldılar. Kilisenin yanında durduklarını, kulübesinden çıkıp gelen ve bizi uzaktan seyreden mezarlık bakıcısının karısıyla konuştuklarını gördüm. Sonra tekrar bozkıra uzanan patikada ilerlediler. Anne Catherick gözden kaybolana kadar, alacakaranlık onun bütün izlerini silene kadar ardından baktım; sanki bu dünyada Beyazlı Kadın'ı son görüşümmüş gibi, endişe ve üzüntü doluydu bakışlarım.

XIV

Yarım saatte eve döndüm ve gelir gelmez olup biten ne varsa Miss Halcombe'a anlattım.

Beni başından sonuna kadar istifini bozmadan, sesini çıkarmadan, dikkatle dinledi; onun sabrını ve mizacını düşününce, anlattıklarımın onun üzerinde ne kadar ciddi bir etki yarattığına gösterilebilecek en sağlam kanıttı bu.

Anlatmayı bitirdiğimde sadece, "Kaygılanıyorum," dedi. "Gelecek günlerden maalesef kaygılanıyorum."

"Bugünü nasıl değerlendirdiğimiz," diyerek lafa girdim, "geleceği nasıl yaşayacağımızı belirleyebilir. Anne Catherick'in benden ziyade bir kadınla daha kolay konuşması ve ona daha fazlasını anlatması ihtimal dışı değil. Eğer Miss Fairlie..."

"Bunu bir an bile aklınızdan geçirmeyin," diye sözümü kesti Miss Halcombe, onu daha kararlı görmemiştim.

"O halde, önerim," diye devam ettim, "Anne Catherick'i sizin gidip görmeniz ve onun güvenini kazanmak için eliniz-

den geleni yapmanız. Ben zaten o zavallı kadını olabilecek en berbat şekilde telaşlandırmış olduğumdan onu bir kez daha telaşlandırmanın düşüncesi bile beni irkiltiyor. Yarın çiftliğe giderken bana eşlik etmeye bir itirazınız olur mu?"

"Hiç olmaz. Laura'nın iyiliği için her yere gitmeye, her şeyi yapmaya hazırım. Kaldığı yerin adına ne demiştiniz?"

"İyi biliyorsunuzdur orayı. Todd Çiftliği denen yer."

"Tabii ki biliyorum. Orası Mr. Fairlie'nin çiftliklerinden biridir. Bizim süthanedeki kız da çiftçinin küçük kızıdır. Bu evle babasının çiftliği arasında sürekli mekik dokur, bilmemizde fayda olabilecek bir şeyler duymuş ya da görmüş olabilir. Kız buradaysa hemen öğreniriz, ne dersiniz?"

Miss Halcombe çıngırağı çaldı, gelen uşağa mesajını söyleyip gönderdi. Uşak geri döndü ve kızın o sırada çiftlikte olduğunu söyledi. Kız son üç gündür çiftliğe gitmemiş, öyle olunca kâhya kıza o akşam evine gitmesi için bir iki saat izin vermiş.

"Kızla yarın konuşabilirim," dedi Miss Halcombe, uşak odadan tekrar çıktığında. "Bu esnada, Anne Catherick'le görüşmem ne işimize yarayacak, anlamak istiyorum. Onu tımarhaneye kapatan kişinin Sör Percival Glyde olduğu hakkında aklınızda hiç mi şüphe kalmadı?"

"Şüpheden eser kalmadı. Hâlâ sırrını çözemediğim tek şey, Sör Percival Glyde'ın bunu ne *maksatla* yaptığı. Onun konumuna bakıyorum, sonra dönüp kızınkine bakıyorum, aralarındaki büyük statü farkı bana bu ikisinin birbiriyle çok çok uzaktan bile akraba olamayacağını düşündürüyor; hadi diyelim Anne Catherick'in gerçekten tımarhaneye kapatılması gerekiyordu, bu ciddi sorumluluğu üzerine almış kişinin neden *Sör Percival* olduğunu bilmek büyük önem taşıyor. Anne Catherick'i neden Sör Percival Glyde..."

"Özel bir tımarhaneye kapatmış, öyle demiştiniz, değil mi?"

"Evet, özel bir tımarhaneye kapatmış; oraya bir hasta yatırmak, bakımını yaptırmak için yüklü miktarda para ödenmiş olması gerekir, yoksul biri bulamaz o kadar parayı."

"Neden kuşkulandığınızı anlıyorum, Mr. Hartright, ve size söz veriyorum, Anne Catherick yarın bize yardım etsin ya da etmesin, kuşkunuz giderilecek. Sör Percival Glyde, Mr. Gilmore'un ve benim sorularıma tatminkâr yanıtlar veremezse bu evde uzun süre kalamaz. Kız kardeşimin geleceği benim bu hayatta üzerine en çok titrediğim şeydir ve evliliği söz konusu ise, onun geleceğine ilişkin tasarrufta bulunabilecek kadar nüfuzum vardır kız kardeşimin üzerinde."

Geceyi sona erdirip odalarımıza çekildik.

Ertesi sabah kahvaltımızı yaptıktan sonra vakit kaybetmeden çiftliğe gitmemizi, bir önceki gece yaşanan olaylar nedeniyle aklımdan tamamen çıkmış bir mesele engelledi. Bu benim Limmeridge Malikânesi'ndeki son günümdü; Miss Halcombe'un tavsiyesine uymam ve sözleşmemi, beni acilen Londra'ya dönmek mecburiyetinde bırakan mazerete istinaden, bir ay erken sonlandırmak için Mr. Fairlie'den izin istemem gerekiyordu; bu işi posta arabası geldikten hemen sonra yapmalıydım.

Şansıma, o sabahki postayla Londra'daki arkadaşlarımdan iki mektup gelmesi bu mazeretin inandırıcılığını arttırdı ve zevahiri kurtarmamı sağladı. Mektupları alıp hemen odama çıktım, işle ilgili bir hususta kendisini hemen görmek istediğimi belirten bir pusula yazıp uşağa verdim ve Mr. Fairlie'ye götürmesini istedim.

Uşağın geri dönmesini, efendisinin talebimi öğrenince nasıl bir tepki vereceğine dair en ufak bir endişeye kapılmadan bekledim. Mr. Fairlie müsaade etsin ya da etmesin, gitmeliydim. Hayatımı Miss Fairlie'ninkinden ayıracak o korkunç yolculuğun ilk adımını artık atmış olduğumu bilmek beni ilgilendiren her konuya dair hassasiyetimi köreltmiş gibiydi. Zavallı erkeklere mahsus o kırılgan gururumu bir kenara bırakmış, küçük sanatçı kaprislerimden de geçmiştim. Mr. Fairlie'nin yapacağı hiçbir küstahlık, eğer öyle davranmayı seçerse, artık beni yaralayamazdı.

Uşak, hazırlıksız yakalandığımı söylemeyeceğim bir pusulayla geri geldi. Mr. Fairlie beni kabul etmekten memnun olacağını, ancak sağlığının, bilhassa o sabah, kendisini o zevkten kesinlikle mahrum bırakacak kadar kötü olduğunu üzülerek belirtmişti notunda. Bu sebeple, özürlerini kabul etmemi ve ne söyleyeceksem bir mektupla ona iletmemi rica ediyordu. Malikânede geçirmiş olduğum üç ay boyunca, değişik zamanlarda, benzer pusulalar iletilmişti bana. O üç ayın tamamında Mr. Fairlie beni "ağırlamaktan" kıvanç duyduğunu hep belirtmiş ancak sağlığı asla beni ikinci kez kabul edecek kadar düzelmemişti. Düzeltip çerçevelettiğim resimleri gruplar halinde uşağa verip efendisine "saygılarımla" götürmesini istiyordum; o da eli boş bir şekilde bana dönüyor ve Mr. Fairlie'nin, sağlık durumunun onu kendi odasında yalnız bir mahkûm olarak kalmaya hâlâ mecbur etmesi nedeniyle, "en içten dileklerini", "teşekkürlerini" ve "gerçekten mahcup olduğunu" ilettiğini söylüyordu. Her iki tarafı da daha çok tatmin edecek bir anlaşma herhalde yapılamazdı. Mr. Fairlie'nin yıpranmış sinirlerine ayak uydurmak zorunda kalmanın bu şartlarda hangimizi daha çok minnettar kıldığını söylemek, hele bu durumda, zordu.

Hemen oturup mektubu yazmaya koyuldum ve durumumu olabildiği kadar nazikçe, açıkça ve özetle ifade ettim. Mr. Fairlie cevabını göndermekte acele etmedi. Mektubu elime ulaşana kadar neredeyse bir saat geçti. Fildişi gibi pürüzsüz ve âdeta karton kalınlığında bir kâğıdın üzerine mor mürekkeple, son derece düzgün ve özenli bir biçimde yazılmıştı mektup:

"Mr. Fairlie'den Mr. Hartright'a selamlarla,

Mr. Fairlie, Mr. Hartright'ın talebini okuduğunda, (şimdiki sağlık durumu sebebiyle), kelimelerin kifayet edemeyeceği kadar şaşırmış ve hayal kırıklığına uğramıştır. Mr. Fairlie sözleşme şartlarıyla uğraşacak biri değildir ancak vekilharcına, bu işlerden o anladığı için, danışmıştır. Mr. Fairlie, Mr. Hartright'ın sözleşmesini

bozmasına izin verilmesi talebini, ölüm kalım meselesi haricinde, meşru gösterecek herhangi bir gerekçenin olmadığını düşünmektedir ve vekilharcı da bunu teyit etmiştir. Sanatın ve sanatçıların kıymetini takdir etme arzusu, Mr. Fairlie'nin ıstıraplı hayatı için bir teselli ve mutluluk kaynağıdır; eğer bu arzuyu dindirmek öyle kolay olsaydı Mr. Hartright'ın bu hareket tarzıyla dinerdi. Ne var ki dinmedi; Mr. Hartright'ın kendi kıymeti azaldığıyla kaldı.

Mr. Fairlie bu konuda ne düşündüğünü, aslında, had safhada yıpranmış sinirlerinin elverdiği kadarıyla belirtmiş olup, kendisine iletilmiş bu son derece usulsüz talebe istinaden vereceği kararı duyurmak dışında ilave edeceği bir şey bulunmamaktadır. Yaptığı işte beden ve akıl sağlığının tam bir uyum içinde olması son derece önem taşıyan Mr. Hartright'ın her iki tarafa da esastan rahatsızlık verecek koşullarda bu evde kalmaya devam etmesi o uyumu bozacağından, Mr. Fairlie ona bu ıstırabı çektirmeyecektir. Bu nedenle Mr. Fairlie, yalnızca ve yalnızca kendi huzurunu koruma maksadıyla, Mr. Hartright'ın talebini reddetme hakkından feragat eder ve kendisine malikâneden ayrılabileceğini bildirir."

Mektubu katladım, diğer kâğıtlarımın arasına koyup kaldırdım. Eskiden olsa bu mektupta yazanları kendime hakaret kabul edip içerlerdim, şimdiyse onu sözleşmemi bozmama izin verildiğini gösteren yazılı bir belge olarak kabul ediyordum. Kahvaltı odasına inip Miss Halcombe'a onunla birlikte çiftliğe kadar yürümeye hazır olduğumu söylediğimde artık bu konuyu düşünmüyordum, hatta neredeyse aklımdan çıkıp gitmişti.

"Mr. Fairlie size tatminkâr bir yanıt verdi mi?" diye sordu Miss Halcombe, birlikte evden çıkarken.

"Gitmeme müsaade etti Miss Halcombe."

Bir an bana baktı, sonra, onu tanıdığımdan beri ilk defa, kendiliğinden koluma girdi. İşimi bırakmama nasıl müsaade edilmiş olduğunu anladığını, hesap vermek zorunda olduğum biri olarak değil, bir dostum olarak üzüntümü paylaştığını bu hareketinden daha zarifçe ifade edecek bir söz bu-

lamazdı. Adamın küstah mektubu bana hiç dokunmamıştı ama kadının onun yaptıklarını telafi etmek için gösterdiği cana yakınlık içime derinden işledi.

Çiftliğe doğru giderken, eve sadece Miss Halcombe'un girmesini, benimse dışarıda, çağırınca gelebilecek bir mesafede beklememi kararlaştırdık. Bu şekilde hareket etmeyi seçmemizin sebebi, bir önceki gece mezarlıkta yaşananlar nedeniyle benim varlığımın Anne Catherick'in korkularını yeniden tetikleyebilecek ve yabancı gördüğü bir kadının kendisine yaklaşma çabasından daha da şüphe duymasına yol açabilecek olmasıydı. Miss Halcombe eve girdiğinde ilk önce çiftçinin karısıyla konuşma niyetiyle yanımdan ayrıldı (kadının kendisine elinden gelen her türlü yardımı yapmaya can attığından gayet emindi), ben de evin hemen yakınlarında onu beklemeye başladım.

Bir süre yalnız kalacağımı ummuştum gerçekten. Bir de baktım ki daha beş dakika geçmeden Miss Halcombe geri geldi.

Şaşkınlık içinde, "Anne Catherick sizi görmeyi ret mi etti yoksa?" diye sordum.

"Anne Catherick gitmiş," diye yanıt verdi Miss Halcombe.

"Gitmiş mi?"

"Mrs. Clements'la birlikte gitmiş. İkisi de bu sabah saat sekizde çiftlikten ayrılmış."

Nutkum tutulmuştu; bu sırrı çözmekteki son şansımızın da onlarla birlikte uzaklaştığı dışında hiçbir şey hissedemiyordum.

"Mrs. Todd konukları hakkında ne biliyorsa bana anlattı," diye devam etti Miss Halcombe, "ben ne kadar bilmiyorsam, o da o kadar bilmiyor ne olduğunu. İkisi de dün akşam sizden ayrıldıktan sonra salimen eve gelmiş, akşamın ilk kısmını her zaman olduğu gibi Mr. Todd'un ailesiyle birlikte geçirmişler. Gelgelelim, akşam yemeğinden hemen önce Anne Catherick hiç beklenmedik bir şekilde fenalaşıp bayı-

lınca hepsi telaşlanmış. Çiftliğe geldiği gün de buna benzer bir nöbet geçirmiş, dünkü kadar şiddetli değilmiş gerçi; Mrs. Todd kızın o günkü bayılmasını, masanın üzerinde duran ve bayılmadan yalnızca bir iki dakika önce eline aldığı bizim yerel gazetede okuduğu bir habere bağlamış."

"Mrs. Todd gazetedeki hangi haberin kızı öyle etkilediğini biliyor mu?" diye sordum.

"Hayır," diye yanıt verdi Miss Halcombe. "Kadın gazeteye tekrar bakmış, içinde kimseyi tedirgin edecek bir şey görmemiş. Yine de gazeteyi bir de ben okuyayım diye kadından izin istedim ve ilk sayfayı açınca gördüm ki yazar efendi kısıtlı haber bültenini bizim aile meselelerimizi didikleyerek zenginleştirmiş; '*Sosyete Evlilikleri*' köşesinde, Londra gazetelerinden kopyaladığı diğer birkaç duyuruyla birlikte, kız kardeşimin nişanlandığını haber yapmış. Anne Catherick üzerinde çok tuhaf etki bırakan paragrafın bu olduğunu hemen anladım, buna ilaveten, sanırım kızın evimize ertesi gün bir mektup göndermesinin sebebinin o haber olduğunu da gördüm."

"Bu iki hususta haklı olduğunuza şüphe yok. Peki kızın dün akşamki ikinci bayılma nöbeti hakkında ne duydunuz?"

"Hiçbir şey. Sebebi tamamen sır. İçeride yabancı biri yokmuş. Daha önce Mr. Todd'un kızlarından biri olduğunu söylediğim bizim süthanedeki kız haricinde dışarıdan gelen kimse olmamış, evde konuşulanlar da Limmeridge'de olup bitenlerin dedikodusundan ibaretmiş. Anne Catherick'in çığlık attığını duymuşlar, bir anda betinin benzinin attığını görmüşler ama neden olduğunu anlayamamışlar. Mrs. Todd ve Mrs. Clements kızı yukarıya, odasına çıkarmışlar, Mrs. Clements da kızın yanında kalmış. Anne Catherick ile Mrs. Clements'ın her zamanki yatma saatlerini geçirip uzun uzun konuştuklarını duymuşlar ve Mrs. Clements, bu sabah erkenden Mrs. Todd'u bir kenara çekip gitmeleri gerektiğini söyleyince kadın şaşkınlıktan ne diyeceğini bilememiş. Mrs.

Todd'un, konuğunun ağzından alabildiği tek açıklama bir şeyler olduğu, çiftlikteki kimsenin bunda kusuru bulunmadığı ama bu olayın, Anne Catherick'in Limmeridge'i hemen terk etme kararı vermesine yetecek kadar ciddi olduğu olmuş. Mrs. Clements'ı biraz daha açık konuşmaya zorlamak faydasızmış. Mrs. Clements kafasını sallamakla yetinmiş ve Anne'in hatırı için, kimsenin ona bir şey sormamasını yalvar yakar rica etmiş. Anne'in gitmek zorunda olduğunu, kendisinin da kızla birlikte gitmek zorunda olduğunu, ikisinin birlikte gideceği istikametin herkesten gizli tutulması gerektiğini döne döne söylerken, kadının da bu olaydan ötürü ciddi bir endişeye kapıldığı her halinden anlaşılıyormuş. Mrs. Todd bütün misafirperverliğiyle bu duruma itiraz etmiş, onları göndermeyi reddetmiş ama bana uzun uzun anlattığı bu nafile çabasıyla sizi sıkacak değilim. Sonuçta Mrs. Todd ikisini de en yakın tren istasyonuna arabasıyla götürmüş, bunun üzerinden de üç saatten fazla zaman geçmiş. Yolda çok uğraşmış biraz daha etraflıca anlatsınlar olayı diye ama muvaffak olamamış, öyle olunca da onları istasyonun kapısında indirmiş; nezaketsiz bir biçimde, apar topar kalkıp gitmelerinden, sanki dost değillermiş gibi ona zerre kadar güvenmemelerinden o kadar incinmiş, buna o kadar kırılmış ki öfkeyle uzaklaşmış oradan, veda etmek için dönüp arkasına bile bakmamış. Olay tam da bu şekilde cereyan etmiş. Hafızanızı yoklayın Mr. Hartright ve dün akşam mezarlıkta yaşanmış herhangi bir şey, o iki kadının bu sabah hiç beklenmedik bir şekilde çiftlikten ayrılmasını açıklayabilir mi, bana söyleyin."

"Açıklığa kavuşturmak istediğim ilk husus şu Miss Halcombe; benim yanımdan ayrılmasından saatler sonra, benim şanssızlık eseri sebep olmuş olabileceğim herhangi bir ağır tedirginliğin yatışması için yeterince zaman geçmesinden sonra, Anne Catherick çiftliktekileri telaşlandıran o ani değişikliği neden yaşadı? Kız bayıldığı sırada evde ne konuşulduğunu, neyin dedikodusunun yapıldığını bilhassa sordunuz mu?"

"Evet. Ne var ki Mrs. Todd evde yapması gereken işler nedeniyle dikkatini o dedikodulara tam verememiş. Bana sadece 'yeni havadislerden' konuşulduğunu söyledi, sanırım bunun anlamı, her zamanki gibi birbirlerini çekiştirdikleriydi."

"Süthanedeki kızın hafızası annesininkinden iyi olabilir," dedim. "Eve döner dönmez o kızla konuşmanız iyi olabilir Miss Halcombe."

Eve dönmemizle tavsiyeme uyulması bir oldu. Miss Halcombe ile birlikte evin arka tarafına dolanıp hizmetçilerin çalıştığı yere indik; kızı süthanede, elbisesinin kolları omuzlarına kadar kıvrılmış, güğümlerden birini temizler ve pürneşe şarkı söylerken bulduk.

"Bu beyefendiyi süthaneni görmesi için getirdim Hannah," dedi Miss Halcombe. "Burası evde görülecek yerlerden birisi, senin de hep takdir toplamanı sağlar."

Yanakları al al olan kız selamını verdi ve utangaç bir biçimde, etrafı derli toplu, temiz tutmak için her zaman elinden geleni yaptığını söyledi.

"Babanın evinden az önce geldik," diye devam etti Miss Halcombe. "Duyduğuma göre sen dün gece oradaymışsın ve evdeki misafirleri görmüşsün."

"Evet hanımım."

"Bana söylendiğine göre misafirlerden biri fenalaşıp hastalanmış. Onu korkutacak bir şey konuşulduğunu ya da yapıldığını sanmıyorum, doğru mu? Korkunç bir şeylerden konuşmuyordunuz, değil mi?"

"Ah hayır hanımım!" dedi kız, gülüyordu. "Sadece yeni havadislerden konuşuyorduk."

"Kız kardeşlerin sana Todd Çiftliği'ndeki havadisleri anlattı, öyle mi?"

"Evet hanımım."

"Sen de onlara Limmeridge Malikânesi'ndekileri anlattın?"

"Evet hanımım. O zavallı kızı korkutacak bir şey söylenmediğinden gayet eminim çünkü fenalaştığı sırada ben ko-

nuşuyordum. Ben hiç fenalaşmadığım için, hanımım, böyle bir şey görmek beni çok etkiledi."

Tam o anda, süthanenin kapısına bırakılan yumurta sepetini alması için kızı çağırdıklarından sorularımıza devam edemedik. Kız yanımızdan ayrılırken Miss Halcombe'un kulağına fısıldadım: "Limmeridge Malikânesi'nde misafirlerin beklendiğinden bahsetmiş mi dün gece, onu sorun."

Miss Halcombe beni anladığını bakışlarıyla gösterdi ve kız yanımıza döner dönmez ona bu soruyu sordu.

"A tabii ki hanımım, ondan bahsettim," dedi kız saf saf. "Misafirlerin gelişi ve benekli ineğin kazası dışında çiftliktekilere anlatacak bir havadisim yoktu zaten."

"İsim verdin mi? Sör Percival Glyde'ın pazartesi günü burada olmasının beklendiğini onlara söyledin mi?"

"Evet hanımım; Sör Percival Glyde'ın geleceğini onlara söyledim. Bir zararı olmamıştır umarım; umarım yanlış bir şey yapmamışımdır."

"Hayır, hayır, zararı olmadı. Gelin Mr. Hartright, Hannah'yı biraz daha lafa tutarsak onu işinden alıkoyduğumuzu düşünmeye başlayacak."

Baş başa kalır kalmaz durduk, birbirimize baktık.

"İçinizde *hâlâ* bir şüphe var mı Miss Halcombe?"

"O şüpheyi Sör Percival Glyde giderecek Mr. Hartright; aksi halde Laura Fairlie asla onun karısı olmayacak."

XV

Biz evin ön tarafına doğru yürürken, tren istasyonundan kiralandığı belli bir atlı araba da müstakil yoldan bize doğru ilerliyordu. Miss Halcombe araba yanaşıncaya kadar kapı eşiğinde bekledi ve ardından, atlı arabanın basamakları indirilince hemen büyük bir canlılıkla arabadan inen yaşlı beyefendiyle tokalaşmak için arabaya yaklaştı. Mr. Gilmore gelmişti.

Mr. Gilmore'la beni tanıştırdılar; yüzüne, ilgimi ve merakımı saklamakta zorlanarak baktım. Ben Limmeridge Malikânesi'nden ayrıldıktan sonra orada kalacak, Sör Percival Glyde'ın olup bitene dair açıklamalarını dinleyecek, Miss Halcombe'a kararını vermesi için tecrübesiyle yardım edecek, evlilik meselesi bir çözüme kavuşturulana kadar bekleyecek kişi bu ihtiyar adamdı; Miss Fairlie'yi evliliğine geri dönülemez biçimde bağlayacak anlaşma, eğer o mesele olumlu sonuçlanırsa, onun elinden kâğıda dökülecekti. O zaman bile, ki şimdi bildiklerime kıyasla hiçbir şey bilmiyormuşum, bana tamamen yabancı hiçbir insanın huzurunda hissetmemiş olduğum bir merakla aile avukatına baktım.

Mr. Gilmore, dış görünüşü itibarıyla geleneksel ihtiyar avukat tiplemesiyle tam bir tezat oluşturuyordu. Yanakları kırmızı kırmızıydı, beyaz saçları normalden uzun ve özenle fırçalanmıştı, siyah ceketi, yeleği ve pantolonu tam kendi ölçülerine göre dikilmiş, beyaz kravatı özenle bağlanmıştı; onun o lavanta rengi oğlak derisinden eldivenlerini modayı takip eden bir din adamı, hiç de utanıp sıkılmadan pekâlâ giyebilirdi. Eski zamanlara has nezaketin getirdiği o mesafeli zarafet ve incelik, tavırlarına karşısındakini rahatlatan bir biçimde işlemiş olan bu adam, mesleği gereği melekelerini her zaman işler durumda tutmak zorundaki insanlarda görülen bir zihin açıklığı ve isteklilikle dinçleşmiş, canlanmıştı. Sağlıklı bir bünyeyle, cömert fırsatlarla başlanan hayat, tatminkâr ölçülerde refah sağlayan ve itibar kazandıran uzun bir kariyerle devam etmiş, en sonunda da neşeli, gayretli, toplumun genelinden saygı gören bir yaşlılıkla taçlanmıştı: Mr. Gilmore'la tanıştırıldığım zamandan aklımda kalanlar genel hatlarıyla bunlardı. Ona haksızlık etmek istemem, daha sonra yaşadığım ve onu daha iyi tanımamı sağlayan tecrübeler de bu izlenimlerimi doğruladı.

Eve birlikte girmeleri, aile meselelerini bir yabancının yanında tartışmanın huzursuzluğunu yaşamamaları için yaşlı

beyefendi ile Miss Halcombe'un yanından ayrıldım. Onlar holden geçip küçük salona girerken ben de tek başıma dolaşmak için tekrar bahçeye indim.

Limmeridge Malikânesi'ndeki saatlerim sayılıydı; ertesi sabah evden ayrılacağım geri dönüşü olmayacak bir şekilde karara bağlanmış, isimsiz mektubun gerekli kıldığı soruşturmada oynadığım rol sona ermişti. Bana kalan o kısacık zamanda, mecburiyetten ötürü kalbime vurmak zorunda kalmış olduğum o soğuk, o acımasız zinciri gevşetsem, içinde mutluluğuma, aşkıma kavuştuğum o kısacık rüyayı gördüğüm yerlere veda etsem, benden başka kimseye zararı olmazdı.

İçgüdülerim beni çalışma odamın penceresinin hemen altına, Miss Fairlie'yi bir önceki akşam küçük köpeğiyle birlikte görmüş olduğum yürüyüş yoluna götürdü ve ben onun o güzel ayaklarıyla sık sık arşınladığı yoldan yürüyüp onun gül bahçesine açılan küçük kapıya vardım. O gül bahçesi artık kışın yoksunluğu ve kasvetiyle örtülüydü. Onun bana isim isim ayırt etmeyi, benimse ona tuvale geçirmeyi öğretmiş olduğum çiçekler ölmüş, tarhların arasındaki küçük beyaz yollar çoktan ıslanmış, yeşile kesmişti. Bahçeden çıktım, ağustos akşamlarının ılık kokularını birlikte içimize çekmiş, gölgelerin ve güneş ışıklarının sayısız kez birbirine dolanıp ayaklarımızın altındaki toprağı alacalandırmasına birlikte hayranlık duymuş olduğumuz ağaçlıklı yola girdim. İnleyen dallar yapraklarını ayaklarıma döküyor, havadaki o çürümüş toprak kokusu iliklerimi titretiyordu. Biraz daha ilerledim, malikânenin arazisini geride bıraktım, yokuş yukarı yumuşak bir kıvrımla en yakındaki tepelere uzanan patikayı takip etmeye başladım. Dinlenmek için oturduğumuz, ne zaman yol kenarına devrilmiş olduğunu bilmediğimiz o ihtiyar ağaç yağmuru çekmiş; onun için resmini yaptığım ve oturduğumuz ağacın önündeki kaba taş duvarın dibinde yuvalanmış aşkmerdivenleri ve çimenler, çamurlu yabani

otlardan bir adacığın etrafında çürümeye yüz tutmuş bir su birikintisine dönmüştü. Tepeye çıktım, mutlu olduğumuz zamanlarda sık sık gelip hayranlıkla seyrettiğimiz manzaraya baktım. Soğuktu, bomboştu; burası benim hatırladığım manzara değildi. Laura varlığıyla beni aydınlatmıyor, ısıtmıyor, o büyülü sesiyle kulağıma bir şeyler fısıldamıyordu artık. Şimdi durup da aşağılara baktığım yerde benimle konuşmuştu, annesini yitirdikten sonra tek kalan babasından bahsetmişti bana; birbirlerine ne kadar düşkün olduklarını anlatmış, evdeki bazı odalara girdiğinde ve zamanında babasını oyalamış eski zaman meşguliyetleriyle, ufak tefek hobilerle uğraştığında onu hâlâ daha ne kadar çok özlediğini söylemişti. O sözleri dinlerken görmüş olduğum manzara, şimdi bu tepede yalnız başıma dururken gördüğüm manzara mıydı? Manzarayı öyle bıraktım, dönüp aynı kıvrımlı yoldan aşağı doğru yürüdüm, bozkırı geçtim, kum tepeciklerinin etrafından dolaştım, sahile indim. Öfkeden kabarıp kıyıya hücum eden sayısız görkemli dalga kıyıya vurdukça beyaz beyaz kırılıyordu. Peki ama onun bir keresinde güneş şemsiyesinin ucuyla kuma gelişigüzel şekiller çizdiği yer neresiydi? Birlikte otururken benden ve evimden bahsettiği, annem ve kız kardeşim hakkındaki bütün ufak tefek ayrıntıları kadınlara özgü merakla sorduğu, tek başıma yaşadığım evimi terk edip de bir karımın, kendime ait bir evimin olmasını hiç mi istemediğimi masum masum merak ettiği yer neresiydi? Rüzgâr ve dalgalar, onun kendinden izler bıraktığı kumları çoktan düzlemişti. Yüzümü denize çevirdim, engin manzaranın tekdüzeliğine bir göz gezdirdim; anladım ki birlikte güneşin altında saatlerce aylaklık ettiğimiz o yeri ben kaybetmiş, o yerin yabancısı olmuştum; öylesine uzaklaşmıştım ki oradan, sanki orayı hiç bilmemiş, sanki hep karşı sahilde durmuştum.

Sahildeki o bomboş sessizlik yüreğime ağır geldi. Onun izlerinin hâlâ her köşede durduğu eve, bahçeye geri döndüm.

Evin batısındaki terasa giden yolda Mr. Gilmore'la karşılaştım. Beni aradığı belliydi, çünkü beni görür görmez adımlarını sıklaştırdı. O an bir yabancının bana eşlik etmesini kaldıracak halde değildim, ne var ki bu karşılaşma kaçınılmazdı ve ben de daha fazla direnmeyip elimden gelenin en iyisini yapmaya karar verdim.

"Siz tam da görmek istediğim kişisiniz," dedi yaşlı beyefendi. "Size söyleyecek bir çift sözüm var beyefendi, eğer bir itirazınız yoksa bunları hemen şimdi söyleyeceğim. Açık konuşmak gerekirse Miss Halcombe ve ben aile meselelerini konuşuyorduk –buraya geliş sebebim zaten bu meseleler– ve kendisi, konuşmamız esnasında, isimsiz mektupla bağlantılı bu tatsız meseleyi ve sizin bu meseleyi ne kadar övgüye değer ve usulüne uygun bir biçimde ele aldığınızı bana anlatma ihtiyacını tabiatıyla hissetti. Meseleyle bu şekilde ilgilenmiş olmanız, gayet iyi anlıyorum ki, başlatmış olduğunuz soruşturmanın ilerleyen günlerde emin ellere bırakılacağından emin olma isteğini de sizde doğuruyor; bu meseleyle hiç ilgilenmemiş olsanız böyle bir isteğiniz de olmayacaktı. Beyefendi, içiniz son derece rahat olsun, soruşturmayı *ben* devralıyorum."

"Mr. Gilmore, bu meselede ne yapılması gerektiğini söylemek, gerekenleri de yapmak her bakımdan, benden çok size düşer. Nasıl ilerleyeceğinize karar verip vermediğinizi sorsam patavatsızlık etmiş olur muyum?"

"Şu ana kadar ulaştığım bilgilerin imkân tanıdığı ölçüde, Mr. Hartright, bir karar verdim. Mektubun bir kopyasını, durumu özetleyen bir notla birlikte, Sör Percival Glyde'ın Londra'daki avukatına göndereceğim, kendisiyle biraz tanışıklığım vardır. Mektubun aslını burada saklayacak ve gelir gelmez Sör Percival'a göstereceğim. Mr. Fairlie'nin uşaklarından birini, güvenebileceğimiz birini, araştırma yapması için istasyona gönderdim ve o iki kadının takibini başlattım. İhtiyaç duyacağı kadar para ve talimatlarımla birlikte istasyona gönderdiğim bu kişi herhangi bir ipucuna ulaşması ha-

linde kadınları takip edecek. Sör Percival pazartesi günü buraya gelene kadar yapılabileceklerin hepsi bu. Sör Percival'ın bir beyefendiden, sözünün eri bir adamdan beklenebilecek her türlü açıklamayı yapacağından hiçbir kuşkum yok. Sör Percival çok saygın bir kişidir beyefendi, çok önemli bir mevkidedir, şüpheye yer bırakmayacak kadar itibarlıdır; benim içim rahat, hem de çok rahat, soruşturmanın nasıl sonuçlanacağı hususunda size memnuniyetle garanti verebilirim. Bu tür şeylerle hep karşılaşırım ben. İsimsiz mektuplar... talihsiz kadınlar... maalesef üzücü ama toplumun durumu bu. Bu meselenin kendine has tuhaflıkları olduğunu inkâr etmiyorum ama olayın kendisi sıradan, ne yazık ki, çok sıradan."

"Korkarım Mr. Gilmore, benim bu meseleye bakışım sizinkinden farklı."

"Hiç şaşırmadım beyefendi, hiç şaşırmadım. Ben yaşlı bir adamım, deneyimlerime göre bakarım. Siz genç bir adamsınız, duygularınıza göre karar verirsiniz. Bakış açılarımızı tartışmayalım lütfen. Ben zaten mesleğim gereği sürekli tartışma yapılan bir ortamda yaşadığımdan Mr. Hartright, o ortamdan kaçmak kadar beni mutlu eden bir şey olamaz; buraya niye geldiğimi zannediyorsunuz? Olayların gelişmesini bekleyeceğiz; evet, evet, evet; olayların gelişmesini bekleyeceğiz. Ne kadar güzel bir yer burası. Avlanmak için iyi mi? Herhalde değildir, Mr. Fairlie'nin arazilerinde avcılığın serbest olduğunu düşünmüyorum. Yine de çok güzel bir yer, insanları da çok hoş. Siz bir şeyler çiziyormuşsunuz, resim yapıyormuşsunuz duyduğuma göre, Mr. Hartright? Size gıpta ediyorum. Ne tür resim yapıyorsunuz?"

Havadan sudan konuşmaya başladık, daha doğrusu Mr. Gilmore konuştu, ben dinledim. Dikkatimi ona ve son derece akıcı biçimde nutuk çektiği konulara vermiş değildim. Eve gelmeden önceki iki saat boyunca tek başıma yaptığım yürüyüş etkisini göstermeye başlamış, Limmeridge Malikânesi'nden bir an önce ayrılma fikrini kafama sokmuş-

tu. O zorlu vedayı bir dakika bile daha geçe bırakmamın ne anlamı olacaktı? Daha fazla ne yapmam bekleniyordu, kim bekliyordu? Cumberland'da kalmamın kimseye hiçbir faydası olmayacaktı; işverenim gitmeme izin verirken saat kısıtlaması koymamıştı. Ben niye sözleşmemi hemen buracıkta sona erdirmiyordum?

Kararlıydım, malikâneden ayrılacaktım. Günbatımına daha birkaç saat vardı ve Londra'ya dönüş yolculuğuma o gün öğleden sonra çıkmamak için hiçbir sebebim yoktu. Elime geçen ilk fırsatta Mr. Gilmore'dan kibarca müsaade isteyip yanından ayrıldım ve hemen eve döndüm.

Yukarıya kendi odama çıkarken merdivenlerde Miss Halcombe'la karşılaştım. Aceleci hareketlerimden, tavırlarımdaki farklılıktan anlamıştı maksadımın değiştiğini, ne olduğunu sordu.

Bana evden daha erken ayrılmayı düşündüren nedenleri, tıpkı burada anlattığım gibi, ona anlattım.

"Hayır, hayır," dedi Miss Halcombe içtenliği ve iyi niyetiyle, "bizden dostumuz gibi ayrılın, bizimle bir kez daha ekmeğinizi bölüşün. Kalın ve akşam yemeğini birlikte yiyelim; burada kalın ve sizinle son akşamımızı elimizden geldiğince, ilk akşamlarımızda olduğu gibi, mutlu geçirmemize yardım edin. Bu akşam benim, Mrs. Vesey'nin," dedi ve kısa bir süre tereddüt ettikten sonra ekledi, "bir de Laura'nın davetlisisiniz."

O akşam kalmaya söz verdim. Tanrı biliyor ya, içlerinden herhangi birinde en küçük bir tatsız hatıra bile bırakmak istemiyordum.

Akşam yemeğine kadar vakit geçirebileceğim en uygun yer kendi odamdı. Aşağı inme zamanı gelinceye kadar orada bekledim.

O gün Miss Fairlie'yle hiç konuşmamıştım, hatta onu hiç görmemiştim. Küçük salona girip de onunla ilk karşılaştığımızda o da ben de kendimize hâkim olmak için mücadele verdik. Son akşamımızda geçmiş güzel günleri, bir daha

asla geri gelmeyecek o zamanı yeniden yaşamamız için o da elinden gelen çabayı gösterdi. Bütün kıyafetleri güzeldi ama o akşam içlerinde en çok beğendiğimi, kenarları eski moda dantellerle çok güzel işlenmiş koyu lacivert ipekten elbisesini giymişti; beni karşılamak için eskiden olduğu gibi istekli davranmış, elini bana eski güzel günlerdeki gibi samimiyetinden ve masumiyetinden ileri gelen bir iyi niyetle uzatmıştı. Parmaklarımın arasında titreyen soğuk parmakları, elmacık kemikleri al al olmuş solgun yanakları, dudaklarında tutunmaya çalışan ve daha ben ona bakarken kaybolup giden o belli belirsiz gülümsemesi, dışarıdan bakanlar çektiği zorluğu anlamasın diye ne kadar büyük fedakârlıklara katlandığını bana anlatıyordu. Ona biraz daha yaklaşmaya kalbim dayanmazdı yoksa onu şimdiye kadar hiç sevmemiş olduğum kadar severdim o an.

Mr. Gilmore'un varlığı bizim için büyük bir destek oldu. Çok neşeliydi ve bitmek bilmeyen bir enerjiyle sohbetin devam etmesini sağladı. Miss Halcombe kararlılıkla onu destekledi, ben de elimden geldiğince ona ayak uydurmaya çalıştım. İfadesindeki en belli belirsiz değişikliği yorumlamayı gayet iyi öğrenmiş olduğum o şefkatli mavi gözler, masaya otururken bir şey rica eder gibi bana bakmıştı. "Kız kardeşime yardım edin," der gibiydi o güzel ve endişeli yüz, "kız kardeşime yardım edin ki *bana* yardım etmiş olun."

Yemek bittiğinde neşemizi yeterince koruyorduk, yani dışarıdan bakan biri öyle olduğunu zannederdi. Hanımlar masadan kalkıp Mr. Gilmore ve ben yemek salonunda baş başa kaldığımızda, dikkatimizi başka bir konuya verme fırsatı karşımıza çıktı; böylece ben de kafamdaki sesleri susturmak için ihtiyaç duyduğum, bana iyi gelecek o birkaç dakikalık sessizliğe kavuşabilecektim. Anne Catherick ile Mrs. Clements'ı takip etmesi için gönderilmiş uşak elinde raporuyla dönmüş ve hemen yemek salonuna alınmıştı.

"Pekâlâ," dedi Mr. Gilmore, "neler öğrendin?"

"Her iki kadının da bizim buradaki istasyondan Carlisle'a bilet aldığını öğrendim efendim."

"Sen de Carlisle'a gittin, değil mi, bunu duyunca?"

"Gittim efendim, fakat maalesef orada izlerine rastlayamadım."

"İstasyonda soruşturdun mu?"

"Evet efendim."

"Hanlara baktın mı?"

"Evet efendim."

"Sana verdiğim yazıyı polis karakoluna bıraktın mı?"

"Bıraktım efendim."

Uşak müsaade isteyip çekildikten sonra, "O hâlde, dostum, sen elinden gelen ne varsa yaptın, ben elimden gelen ne varsa yaptım, demek ki yeni bir gelişme olana kadar bu meseleyi bir kenara bırakmalıyız. Elimizdeki kozları oynadık Mr. Hartright," diye sözlerine devam etti yaşlı beyefendi. "Kadınlar, en azından şimdilik, bizi atlattı, yapabileceğimiz tek şey Sör Percival Glyde pazartesi günü burada olana kadar beklemek. İçkinizi tazelemeyecek misiniz? İyi bir şişe bu; bozulmamış, sert, yıllanmış Porto şarabı. Gerçi mahzenimde daha iyileri var."

Mr. Gilmore'la birlikte küçük salona geçtik; ömrümün en mutlu akşamlarını geçirdiğim bu odayı, bu son gecenin ardından bir daha asla görmeyecektim. Günler kısalıp havalar soğuyunca küçük salonda da değişikliğe gidilmişti. Terasa bakan camlı kapılar kapatılmış, üzerlerine kalın perdeler çekilmişti. Bir zamanlar burada otururken alacakaranlığın o belli belirsiz aydınlığı yeterdi bize, şimdiyse lambaların yaydığı kuvvetli parlak ışık gözlerimi kamaştırıyordu. Her şey değişmişti; içeride ve dışarıda ne varsa değişmişti.

Miss Halcombe ve Mr. Gilmore birlikte oyun masasına geçti, Mrs. Vesey ise her zamanki koltuğuna kuruldu. *Onlar* kendi akşamlarını canları nasıl isterlerse öyle geçireceklerdi; bense böyle bir lüksümün olmadığını ve bir kenarda durup

onları seyrettikçe içimdeki acının büyüdüğünü biliyordum. Miss Fairlie'nin nota sehpasının yanında durduğunu, bir şeylerle oyalandığını gördüm. Eskiden olsa yanına gidebilir, ona eşlik edebilirdim. Kararsızlık içinde bekledim; nereye gideceğimi, ne yapacağımı bilemiyordum. Miss Fairlie göz ucuyla bana kaçamak bir bakış attı, nota sehpasındaki kâğıtlardan birini alıverdi ve kendi isteğiyle bana doğru ilerledi.

Tedirgin hareketlerle nota kâğıdını açtı ve gözlerini notalardan kaldırmadan, "Mozart'ın şu kısa melodilerinden birini çalayım mı, hani bir zamanlar çok sevdiğiniz?" diye sordu.

Daha ben ona teşekkür edemeden hızlı adımlarla piyanoya yöneldi. Piyanonun yanı başındaki tabure boştu; eskiden o ne zaman piyanonun başına geçse ben de oraya otururdum. Birkaç akor bastı Miss Fairlie, dönüp göz ucuyla bana baktı, sonra başını tekrar nota kâğıdına çevirdi.

Birdenbire, son derece alçak bir sesle, "Eski yerinizi almayacak mısınız?" dedi.

"Son gecem olduğu için oturabilirim," diye yanıtladım sorusunu.

Cevap vermedi, bütün dikkatiyle nota kâğıdına bakmaya devam etti; oysa hafızasına nakşetmişti bu müziği, eskiden, kâğıda hiç bakmadan defalarca çalmıştı. Beni duyduğunu, ona yakın olduğumu bildiğini sadece al yanaklarının yavaş yavaş solmasından ve sonra bütün yüzünün beyaza kesmesinden anlayabilmiştim.

"Gitmenize çok üzülüyorum," dedi; neredeyse fısıldayarak konuşuyor, nota kâğıdına daha da bir dikkatle bakıyor, parmakları onda daha önce hiç dikkat etmediğim tuhaf ve hummalı bir enerjiyle piyanonun tuşları üzerinde uçar gibi geziniyordu.

"Bu güzel sözleri Miss Fairlie, yarını arkamızda bıraktıktan uzun zaman sonra da hatırlayacağım."

Daha da solgunlaşan yüzünü iyice benden çevirdi Miss Fairlie.

"Yarından bahsetmeyin," dedi. "Bırakalım bu gece müzik konuşsun, daha mutlu sesler kalsın aklımızda."

İçindeki ürperti dudaklarına vurdu Laura'nın, belli belirsiz bir ah çekişin dudaklarından dökülmesine engel olamadı. Tuşlarda gezen parmakları birbirine dolaştı, yanlış bir nota bastı, düzeltmeye uğraşırken ne çalacağını şaşırdı, kızgınlıkla piyanodan ellerini çekti. Miss Halcombe'la Mr. Gilmore oyun masasından şaşkınlık içinde kafalarını kaldırıp bize doğru baktılar. Koltuğunda uyuklayan Mrs. Vesey bile müziğin bir anda kesilmesiyle uyandı, ne olduğunu anlamaya çalıştı.

Manidar bakışlarını bilhassa bana çeviren Miss Halcombe, "Vist* oynarsınız değil mi Mr. Hartright?" diye sordu.

Miss Halcombe'un ne kastettiğini anlamıştım; haklı olduğunu bildiğim için hemen yerimden kalkıp oyun masasına gittim. Ben piyanonun yanından ayrılırken Miss Fairlie nota kâğıdını çevirdi ve parmaklarını daha büyük bir kararlılıkla tuşların üzerine yerleştirdi.

"*Çalacağım*," dedi, sanki daha büyük bir coşkuyla basıyordu notalara. "Bu müziği son gecede *çalacağım*."

"Gelin Mrs. Vesey," dedi Miss Halcombe, "Mr. Gilmore ve ben ekarte** oynamaktan sıkıldık; gelin de vist oynarken Mr. Hartright'ın eşi olun."

İhtiyar avukat alaycı alaycı güldü. Miss Halcombe'la oynadığı oyunu kazanıyordu, eline tam da bir papaz gelmişti. Miss Halcombe'a aniden gelen bu oyunu değiştirme isteğinin, kadının kaybetmeyi bilmemesinden kaynaklandığını düşündüğü belliydi.

Akşamın geri kalanında Miss Fairlie ne tek bir kelime etti ne de oyun masasına baktı. O piyanonun başından kalkmadı, ben de oyun masasından. Ara vermeden devam etti çalmaya, kendi düşüncelerinden kaçıp sığınabileceği tek yer müzikmiş gibi çaldı. Parmakları bazen bana duyduğu yakın-

---

* Dört kişiyle oynanan bir iskambil oyunu. (ç.n.)

** İki kişiyle oynanan bir iskambil oyunu. (ç.n.)

lığın hâlâ bitmediğini söylüyordu tuşlara dokundukça; tarif etmesi çok zor, dinlemesi hüzün veren, yumuşak, dokunaklı, ölüm döşeğindeki birine gösterilen şefkate benzer bir müzik geliyordu kulağıma; bazen de parmakları karışıyor, yanlış notaya basıyor ya da sanki bu mecbur kaldıkları bir görevmiş gibi, ruhsuz ve aceleci hareketlerle geziniyordu tuşların üzerinde. Fakat yine de o parmaklar, müziğe kattıkları anlam ne kadar değişirse değişsin ne kadar bocalarlarsa bocalasın, yılmaz bir kararlılıkla çalmaya devam ediyordu. Ne zaman ki vedalaşma vakti geldi, Miss Fairlie ancak o zaman piyanonun başından kalktı.

Kapıya en yakın oturan Mrs. Vesey'di ve benimle tokalaşan ilk o oldu.

"Sizi bir daha göremeyeceğim Mr. Hartright," dedi ihtiyar kadın. "Gittiğinize gerçekten üzülüyorum. Bize karşı çok cana yakın ve nazik davrandınız, benim gibi ihtiyar bir kadın cana yakınlığı ve nezaketi hisseder. Size mutluluklar dilerim beyefendi, hoşça kalın."

Sıra Mr. Gilmore'daydı.

"Umarım ileride karşımıza dostluğumuzu pekiştirme fırsatı çıkar, Mr. Hartright. O küçük meselenin benim güvenli ellerime bırakıldığını anlıyorsunuz, değil mi? Evet, evet, tabii ki. Tanrım, ne kadar da soğuk hava! Sizi kapıda tutmayayım. Bon voyage* beyefendi, Fransızların dediği gibi, bon voyage!"

Ardından Miss Halcombe geldi.

"Yarın sabah yedi buçukta," dedi, sonra fısıldayarak ekledi, "düşündüğünüzden daha fazlasını işittim, daha fazlasını gördüm. Bu akşamki davranışınızla ömür boyu dostluğumu kazandınız."

En son Miss Fairlie geldi vedalaşmaya. Elini tuttum, ertesi sabahı düşündüm, yüzüne bakmaya cesaret edemedim.

"Çok erken saatte gitmeliyim," dedim. "Miss Fairlie, ben gittiğimde siz daha..."

---

* (Fr.) İyi yolculuklar. (ç.n.)

"Hayır, olmaz," diye telaşla sözümü kesti, "ben daha odamdayken gidemezsiniz. Marian'la birlikte kahvaltıya inerim ben. Size minnettarım, geçtiğimiz üç ayı unutacak değilim..."

Sesi titredi, elimi yavaşça ellerinin arasına aldı, sonra bir anda çekti. Ben ona "İyi geceler" diyemeden odadan ayrıldı.

Benim için her şeyin sonu hızla geliyordu, Limmeridge Malikânesi'ndeki o son sabah güneşin doğması nasıl kaçınılmazsa ben de bundan da kaçamazdım.

Aşağı indiğimde saat daha yeni yedi buçuk olmuştu ama her ikisini de kahvaltı masasına oturmuş, beni beklerken buldum. O soğuk havada, o loş ışıkta, evdeki o kasvetli sabah sessizliğinde üçümüz oturduk, yemek yemeye, sohbet etmeye çalıştık. Hiçbir şey olmamış gibi davranmak boşunaydı, bir işe yaramıyordu, ben de ayağa kalktım, müsaade isteyecektim.

Uzattığım elimi Miss Halcombe tuttu, o daha yakınımda oturuyordu; Miss Fairlie ise aniden döndü ve telaşla odadan çıktı.

Kapı kapanınca, "Böylesi daha iyi," dedi Miss Halcombe, "daha iyi, sizin için de onun için de."

Hemen lafa giremedim; sözlerle, gözlerle vedalaşmadan onu kaybetmek ağır geldi. Kendime çekidüzen verdim, münasip bir dille Miss Halcombe'dan müsaade istemeye çalıştım; ne var ki söylemeyi istediğim bütün o veda sözleri içimde eriyip gitti, geriye sadece bir cümle kaldı.

"Bana mektup yazmanızı hak etmiş miyimdir?" Tek söyleyebildiğim bu oldu.

"Gösterdiğiniz soylulukla, ikimiz de yaşadığı müddetçe sizin için yapabileceğim her şeyi hak ediyorsunuz. Nasıl biterse bitsin bu işin sonunu öğreneceksiniz."

"İleride bir gün, haddimi aştığım ve aptallık ettiğim unutulduktan çok sonra, eğer tekrar yardımım dokunabilecekse..."

Sözlerime devam edemedim. Sesimin titremesine, gözlerimin yaşarmasına engel olamadım.

İki elimi birden bir erkeğin kuvvetiyle tuttu, sıkı sıkı kavradı, siyah gözleri parıldadı, esmer yanakları al al oldu, cömertliğinden ve vicdanından gelen o saf iyilikle yüzü parladı ve güzelleşti.

"Size güveneceğim; olur da o gün gelirse sizi *dostum* ve *onun* dostu, *kardeşim* ve *onun* kardeşi olarak görüp güveneceğim." Durdu, beni iyice kendisine doğru çekti o korkusuz, asil kadın; bir kardeş gibi alnımdan öptü ve bana vaftiz ismimle seslendi. "Tanrı seni korusun Walter!" dedi. "Burada bekle ve kendine çekidüzen ver; ikimizin de iyiliği için seni yalnız bırakıyorum; gidişini yukarıdaki balkondan izlesem daha iyi olacak."

Miss Halcombe odadan çıktı. Ardından bakamadım, dönüp pencereye doğru ilerledim, sonbaharın ıssızlığı dışında hiçbir şey göremedim dışarıda; duygularımı dizginlemeye çalışarak yüzümü pencereden çevirdim ve sonra ben de o odayı sonsuza dek terk ettim.

Bir dakika geçti geçmedi, bir kapının usulca açıldığını, bana doğru yürüyen bir kadının elbisesinin eteklerinin halıda hışırdadığını duydum. Arkamı dönerken kalbim deli gibi çarpıyordu. Miss Fairlie odanın diğer ucundan bana doğru yaklaşıyordu.

Durdu, gözlerimiz buluşunca, odada yalnız olduğumuzu görünce tereddüt etti. Derken, kadınların ufak tefek meselelerde çoğunlukla kaybettiği ama iş büyüdüğünde nadiren eksikliğini hissettiği o cesaretle bana daha da yaklaştı; üzerine tuhaf bir solgunluk, tuhaf bir sakinlik çökmüştü, bir eli yanından yürüdüğü masada geziniyor, diğer eli elbisesinin kıvrımlarına gizlenmiş bir şeyi tutuyordu.

"Küçük salona yalnızca," dedi, "buna bakmaya gitmiştim. Size buraya yaptığınız ziyareti ve arkanızda bıraktığınız dostları hatırlatabilir. Bunu yaptığımda önemli bir mesafe kaydettiğimi söylemiştiniz, ben de düşündüm ki isteyebilirsiniz..."

Başını yana çevirdi ve ilk tanıştığımız yer olan kameriyeyi benden hiç yardım almadan çizdiği küçük bir resim uzattı bana. Resmi bana verirken onun elleri titredi, alırken de benimkiler.

Ne hissettiğimi söylemeye korktum, sadece, "Bu resim asla beni terk etmeyecek, bütün ömrüm boyunca en değerli hazinem bu olacak. Bunu aldığıma çok minnettarım; *size* çok minnettarım, size veda etmeden gitmeme izin vermediğiniz için," diye cevap verebildim.

"Ah," dedi Miss Fairlie masum masum, "birlikte geçirdiğimiz sayısız mutlu günün ardından, izin verebilir miydim öyle gitmenize!"

"O günler asla geri gelmeyebilir Miss Fairlie; benim hayat tarzım ile sizinki arasındaki çok mesafe var. Lakin eğer olur da, bütün kalbimle, ruhumla ve bedenimle size duyduğum sadakat size bir anlık mutluluk verecek yahut sizi bir anlık üzüntüden kurtaracak olursa, size resim yapmayı öğreten zavallı resim öğretmenini hatırlamaya gayret eder misiniz? Miss Halcombe bana güvenmeye söz verdi, siz de söz verir misiniz?"

Gözyaşlarıyla ıslanan o sevecen mavi gözler veda edecek olmanın hüznüyle belli belirsiz parladı.

Kesik kesik konuşabildi: "Söz veriyorum. Ah, bana öyle bakmayın! Bütün kalbimle söz veriyorum size güveneceğime."

Cesaretimi toplayıp ona biraz daha yaklaştım, elimi uzattım.

"Sizi seven pek çok dostunuz var Miss Fairlie. Mutlu bir geleceğiniz olmasını bütün kalbiyle umut eden pek çok insan var. Size veda ederken, benim de bütün kalbimle umut ettiğimin bu olduğunu söylememe müsaade eder misiniz?"

Miss Fairlie gözyaşlarını daha fazla tutamadı. Titreyen ellerinden biriyle masadan destek alırken diğerini bana uzattı. O eli avucuma aldım, sıkı sıkı tuttum. Başımı eğip o ele götürdüm, gözyaşlarımla o eli ıslattım, dudaklarımla o eli

öptüm. Sevgi dolu bir öpücük değildi bu, hayır, o son anlardan istifade etmeye çalışan bir öpücük de değildi; çaresizliğin sebep olduğu şiddetli ıstırabı ve razı gelmek zorunda kaldığım mahrumiyeti düşünerek öptüm o eli.

"Tanrı aşkına, bırakın beni!" dedi bitkince.

Kalbinde sakladığı sırrı daha fazla bastıramamış, itirafını o yalvaran sözlerle içinden atmıştı Miss Fairlie. Bu sözleri duymaya, onlara karşılık vermeye hakkım yoktu; nefsine hâkim olabilmek için söylediği sözlerdi bunlar ama beni o sözlerle sürgüne göndermişti. Her şey bitmişti. Elini bıraktım, tek bir kelime etmedim. Sicim gibi dökülen yaşlarımın gözüme çektiği perdeyi onu son bir kez görebilmek için elimin tersiyle araladım. Son kez baktım ona; sandalyelerden birine kendini bıraktığını, masaya yığıldığını, bitkin bir halde o güzel başını kollarına yasladığını gördüm. O son bakışla veda ettim ona, kapı üzerine kapanırken aramızdaki uçurum derinleşiyordu: Laura Fairlie'nin sureti çoktan mazideki bir hatıraya dönüşmüştü.

Hartright'ın anlattıkları burada sona eriyor.

Hikâyeye Chancery Lane'den Avukat Vincent Gilmore Devam Ediyor

I

Bu satırları dostum Mr. Walter Hartright'ın ricası üzerine kaleme alıyorum. Bunları yazmaktaki maksadım, Mr. Hartright'ın Limmeridge Malikânesi'nden ayrılmasından sonra yaşanmış ve Miss Fairlie'nin çıkarlarını ciddi ölçüde etkilemiş bazı olaylara ilişkin görüşlerimi aktarmaktır.

Benim şahsi görüşümün bu ailenin fevkalade hikâyesinin paylaşılmasına cevaz verip vermediği sorusuna cevap ver-

me ihtiyacını hissetmiyorum; anlatacaklarım bu hikâyenin önemli bir parçası, bir mütemmim cüzüdür. Mr. Hartright hikâyeyi paylaşma sorumluluğunu kendisi üstlenmiştir ve birazdan size aktarılacağı üzere, hikâyenin böyle gelişmesine neden olan koşullar ona bu hakkı fazlasıyla vermektedir; o hakkı kullanıp kullanmamak ise onun takdirindedir. Mr. Hartright'ın bu hikâyeyi başkalarına, yaşanan olaylara mümkün olduğu ölçüde sadık kalacak, bu olayların dinleyenlerin zihninde gerçeğe en yakın şekilde canlanmasını sağlayacak şekilde aktarmak için benimsemiş olduğu plan, birbirini takip eden aşamalar halinde cereyan eden olayların doğrudan içinde bulunmuş insanlar tarafından anlatılmasını gerektirmektedir. Benim burada karşınıza hikâyeyi anlatan kişi olarak çıkmam, Mr. Hartright'ın uygun gördüğü bu planın bir sonucudur. Sör Percival Glyde'ın Cumberland'da geçici bir süre ikamet ettiği dönemde ben oradaydım ve onun Mr. Fairlie'nin evinde geçirdiği kısa süreli misafirliğin doğurduğu önemli bir sonuç benim şahsımı ilgilendiriyordu. Olaylar zincirine bu yeni halkaları takmak, zincirin ucuna Mr. Hartright'ın yalnızca şimdilik bıraktığı yerden eklemeler yapmak, bu sebeple, benim vazifemdir.

Limmeridge Malikânesi'ne Cuma günü, Kasım ayının ikisinde geldim.

Maksadım, Sör Percival Glyde'ın gelişine kadar Mr. Fairlie'nin evinde kalmaktı. Bu ziyaret esnasında Sör Percival Glyde'la Miss Fairlie'nin evleneceği tarih belirlenmiş olursa gerekli talimatları alıp Londra'ya dönecek ve hanımefendinin evlilik sözleşmesini hazırlamakla uğraşacaktım.

O cuma günü Mr. Fairlie lütfedip de görüşme talebimi kabul etmedi. Uzun yıllardır hastaydı kendisi, yani öyle olduğunu zannetmek hoşuna gidiyordu ve beni kabul edecek kadar iyi durumda değildi. Aile fertleri arasında ilk gördüğüm Miss Halcombe oldu. Beni kapıda karşıladı ve bir süredir Limmeridge Malikânesi'nde kalan Mr. Hartright'la tanıştırdı.

Miss Fairlie'yi görmem o günün ilerleyen saatlerini, akşam yemeğini buldu. İyi görünmüyordu Miss Fairlie, onu bu halde görmek beni üzdü. Tatlı, sevimli bir kızdır o; etrafındaki herkese dostça davranır, özen gösterir; muhteşem annesi de bir zamanlar böyle davranırdı; ne var ki, benim fikrimi soracak olursanız, babasına benzer Miss Fairlie. Mrs. Fairlie'nin gözleri ve saçları koyu renkti; büyük kızı, yani Miss Halcombe, bana onu daha çok hatırlatır. Miss Fairlie o akşam bize piyano çaldı; eskisi kadar iyi çalmadığını düşündüm. Bir parti vist oynadık oynamasına ama o asil oyuna saygısızlık etmekten öteye gidemedik. Bizi Mr. Hartright'la ilk tanıştırdıklarında bende olumlu bir izlenim bıraktı bu beyefendi ancak çok geçmeden keşfettim ki onun akranı erkeklerin çoğunda görülen kusur, yani topluluk içinde nasıl davranacağını bilememe, onda da var. Bu nesildeki genç erkeklerin hiçbirinin yapamadığı üç şey var. Adabıyla şarap içemiyorlar, vist oynayamıyorlar ve hanımlara iltifat edemiyorlar. Mr. Hartright da bu genel kaidenin istisnası değildi. Bunun dışında, kendisini malikâneye ilk geldiğim günlerde görmüş ve birlikte az vakit geçirmiş olmamıza rağmen alçakgönüllü ve beyefendi gibi hareket eden bir genç adam izlenimi bırakmıştı bende.

Cuma günü böyle geçti. O gün ilgilendiğim daha ciddi meselelere hiç girmiyorum; Miss Fairlie'ye gönderilen isimsiz mektuba, bu meseleden bana bahsedildiğinde alınmasının uygun olacağını düşündüğüm önlemlere, Sör Percival Glyde'ın her şeye seve seve açıklık getireceğine duyduğum inanca değinmiyorum; çünkü anladığım kadarıyla benden önce Mr. Hartright'ın anlattıklarında bunların hepsine eksiksiz dikkat çekilmiş.

O cumartesi günü Mr. Hartright ben kahvaltıya inmeden malikâneden ayrılmıştı. Miss Fairlie bütün günü odasında geçirdi, Miss Halcombe'u ise sanki biraz keyifsiz gördüm. Mr. ve Mrs. Philip Fairlie'nin zamanında böyle değildi

malikâne. Kuşluk vakti kendi başıma yürüyüşe çıktım, ailenin işlerini halletmek üzere Limmeridge Malikânesi'ne otuz yıldan uzun bir süre önce gelip kaldığımda ilk defa görmüş olduğum yerleri aradı gözlerim. Onlar da eskisi gibi değildi.

Saat ikide uşağıyla haber gönderdi Mr. Fairlie ve beni görebilecek kadar iyi hissettiğini bildirdi. Onu ilk tanıdığımdan bu yana *Mr. Fairlie* de değişmemişti, hem de hiç. Konuşmak istemekteki maksadı her zamankinden farklı değildi: Kendisinden ve rahatsızlıklarından bahsetmek, muhteşem madeni para koleksiyonunu, benzersiz Rembrandt gravürlerini anlatmak. Evine gelme sebebimden söz etmeye başlar başlamaz gözlerini kapattı ve onu "üzdüğümü" söyledi. Konuyu döne döne o meseleye getirip onu üzmekte ısrar ettim. Defalarca sormak suretiyle emin olabildiğim tek şey, yeğeninin evliliğine Mr. Fairlie'nin olmuş bitmiş bir mesele olarak baktığı, Miss Fairlie'nin babasının bu evliliğe onay vermiş olduğu, kendisinin de bizzat onay verdiği, bunun arzu edilen bir evlilik olduğu ve bu evlilik telaşı geride kaldığında kendisinin şahsen memnun olacağıydı. Evlilik sözleşmesine gelince, eğer ben yeğenine danışır ve ardından aile meseleleri hakkındaki derin bilgimden istediğim ölçüde faydalanır, her şeyi hazır eder ve Mr. Fairlie'nin bu meselede, Miss Fairlie'nin vasisi sıfatıyla, üstleneceği rolü ona doğru zamanda 'Evet' dedirtmekle sınırlandırırsam, ben ne dersem tamam demekten, başkaları ne derse tamam demekten tabii ki sonsuz bir memnuniyet duyacaktı. Ben bütün bunlarla uğraşırken o odasına hapsolacak, çaresizce ıstırap çekecekti, gördüğüm buydu. Kendisiyle uğraşılmasını ister gibi bir hali var mıydı? Hayır. O halde niye onunla uğraşacaktım ki?

Aile meseleleri hakkında bildiklerim bana onun bekâr bir adam olduğunu, sahibi olmadığı Limmeridge Malikânesi ve arazisi üzerindeki hakkının ölene kadar burada yaşamakla sınırlı olduğunu hatırlatmaya yetmemiş olsaydı, Mr. Fairlie'nin, Miss Fairlie'nin vasisi olarak gösterdiği o anor-

mal kayıtsızlık beni bir nebze olsun şaşırtabilirdi. Hal böyleyken, görüşmemiz beni ne şaşırttı ne de hayal kırıklığına uğrattı. Mr. Fairlie beklentilerimi haklı çıkarmaktan öteye gidememişti; eh, beklentilerimin de bir sonu vardı.

Pazar sıkıcı bir gündü, biraz dışarıda gezinip sonra içeri girdik. Sör Percival Glyde'ın avukatının bana yolladığı mektup elime ulaştı; avukatı, isimsiz mektubun kopyasını ve durumu özetleyen notumu aldığını teyit ediyordu. Miss Fairlie bize öğleden sonra katıldı, solgun ve sıkıntılı görünüyordu, hiç kendinde değildi. Onunla biraz konuştum, kelimelerimi özenle seçerek konuyu Sör Percival'a getirmeye çalıştım. Dinledi, hiçbir şey söylemedi. Diğer bütün konulara şevkle iştirak etti, fakat bu meseleyi geçiştirdi. Şüphelendim; acaba nişanlanmış olmaktan pişmanlık mı duyuyordu? Genç hanımlar çoğu zaman duyardı bu pişmanlığı ama iş işten geçmiş olurdu.

Pazartesi günü Sör Percival Glyde geldi.

Tavırlarına ve kıyafetine bakılacak olursa son derece cazibeli bir adam vardı karşımda. Tepeden açılmış saçları ve oldukça kırışmış, yorgun yüzüyle tahmin ettiğimden biraz daha yaşlı görünüyordu ama hareketleri genç bir erkeğinki kadar canlı, morali genç bir erkeğinki kadar yüksekti. Miss Halcombe'la keyifli, samimi ve içten bir görüşme yapan Sör Percival Glyde beni, tanıştırılmamızın ardından, o kadar rahat ve sıcak bir tavırla karşıladı ki sanki iki eski dostmuşuz gibi anlaştık. O geldiğinde yanımızda olmayan Miss Fairlie aşağı yukarı on dakika sonra odaya geldi. Sör Percival ayağa kalktı ve tam bir beyefendi gibi davranıp ona iltifatta bulundu. Genç hanımın eskisinden kötüye gittiğini gören Sör Percival'ın endişeye kapıldığı, şefkatle karışık hürmetinden ve ses tonunda, söylediklerinde, tavırlarında kendini belli eden iddiasız nezaketinden açıkça anlaşılıyordu; görgü kurallarından nasibini almış, sağduyu sahibi bir adamdı. Miss Fairlie'nin onun yanında doğal davranmadığı-

nı, rahatsız olduğunu, odayı terk etmek için karşısına çıkan ilk fırsatı değerlendirdiğini görmek, hal böyleyken, beni biraz şaşırttı. Sör Percival ne Miss Fairlie'nin onu karşılarken doğal davranmadığını ne de yanımızdan aniden ayrıldığını fark etti. Miss Fairlie yanımızdayken üstüne varmadığı gibi odadan ayrıldıktan sonra lafı onun gidişine getirerek Miss Halcombe'u utandırmadı. Ben Limmeridge Malikânesi'nde onunla birlikteyken nezaketinden ve inceliğinden hiçbir durumda ödün vermedi.

Sör Percival Glyde, Miss Fairlie odadan ayrılır ayrılmaz isimsiz mektup konusunu kendisi açtı ve bizi bir mahcubiyetten kurtardı. Hampshire'dan dönerken Londra'ya uğramış, avukatını ziyaret etmiş, benim gönderdiğim belgeleri okumuş ve aklımızdaki şüpheleri en çabuk ve eksiksiz olarak giderecek açıklamayı bize yapmak üzere Cumberland'a gelmiş. Onun durumu böyle ortaya koyduğunu görünce, geldiğinde incelemesi için sakladığım mektubun aslını ona vermeyi teklif ettim. Bana teşekkür etti, teklifimi geri çevirdi, mektubun kopyasını görmüş olduğunu ve aslının bizde kalmasından gayet memnun olacağını söyledi.

Hiç vakit kaybetmeden yaptığı açıklama basit ve tatmin ediciydi; zaten bu meseleyi öğrendiğimden beri ondan daha farklı bir yanıt almayı beklemiyordum.

Sör Percival'ın bize verdiği bilgiye göre, Mrs. Catherick, aile çevresine ve ona sadakatle hizmet etmiş olduğundan o da son birkaç yıldır kendisini bu kadına yardım etmeye mecbur hissediyormuş. Kadının ne evlilikten ne çocuktan yana bahtı gülmüş; kocası onu terk ettiği gibi tek çocuğunun da küçük yaştan itibaren akli melekeleri pek yerinde değilmiş. Kadın evlendikten sonra Hampshire'ın Sör Percival'ın evine çok uzak bir yerine taşınmak zorunda kalmış olsa da Sör Percival onu gözden uzak tutmamaya özen göstermiş; Sör Percival'ın bu zavallı kadına duyduğu, geçmişte verdiği hizmetlerden ileri gelen dostane hisleri fazlasıyla kuvvet-

lendiren, kadının başına gelen felaketleri sabırla, cesaretle karşılaması olmuş. Zamanla kadının o talihsiz kızındaki akli dengesizlik öyle ciddi boyutlara ulaşmış ki kızı doğru düzgün tıbbi bakım alabileceği bir yere yerleştirmek şart olmuş. Mrs. Catherick kendisi de kabul etmiş bu mecburiyeti; fakat bir yandan da kendisi gibi toplumda saygın bir yer işgal eden kadınların genelde hissettiği o önyargıyla, kızının yoksul, kimsesiz bir zavallı gibi devletin tımarhanesine yatırılmasına izin vermeyi reddetmiş. Sör Percival, hangi konumda olurlarsa olsunlar insanların dürüstlükle beslediği hislere saygı duyduğundan, kadının bu itirazını anlayışla karşılamış ve Mrs. Catherick'in geçmişte ona, ailesine yaptığı hizmetlere duyduğu minneti, kızını güvenilir bir özel tımarhaneye yatırıp masraflarını karşılayarak göstermeye karar vermiş. Hem annesi için hem de Sör Percival için ne acıdır ki, bu bahtsız kız tımarhaneye yatırılmasında Sör Percival'ın mecburiyetten üstlenmek zorunda kaldığı rolü öğrenmiş ve bu nedenle ona derin bir nefret ve güvensizlik beslemiş. Kızın tımarhanede çıkarttığı muhtelif olaylarla açığa vurmuş olduğu bu nefret ve güvensizliğin, o tımarhaneden kaçtıktan sonra yazılmış isimsiz mektubun da sebebi olduğu açıkça ortadaymış. Eğer Miss Halcombe'un ya da benim aklımda bu mektubu kimin yazdığına dair farklı bir düşünce varsa yahut tımarhane hakkında öğrenmek istediğimiz ilave bilgiler olursa bütün sorularımızı yanıtlamaya, bütün belirsizlikleri ortadan kaldırmaya hazırdı Sör Percival. (Tımarhanenin yerini, kızın tımarhaneye yatırılması gerektiğini gösteren belgeyi imzalayan iki doktorun adını, adresini daha önce vermişti). Kızın peşine düşülmesinde ve tıbbi bakım alabileceği yere bir kez daha götürülmesinde hiçbir masraftan kaçınılmaması talimatını avukatına vermek suretiyle o mutsuz genç kadına karşı vazifesini yapmıştı ve artık tek endişesi, Miss Fairlie'ye ve onun ailesine karşı olan vazifesini aynı dürüstlük ve açıklıkla yerine getirmekti.

Sör Percival Glyde'ın bu çağrısına ilk cevap veren ben oldum. İzleyeceğim yol benim kafamda netti. Hukukun en güzel yanı, hangi koşulda ve hangi biçimde yapılmış olursa olsun, insanların söylediği her şeyi tartışmaya açabilmesidir. Sör Percival Glyde'a karşı açılacak davayı, yaptığı açıklamanın sağlamlığını da dikkate alarak, hazırlamakla görevlendirilmiş olduğumu düşünseydim kafamda hiçbir soru işareti olmadan bunu yapabilirdim. Ne var ki bana verilmiş vazife bu değildi; görevim sadece yargıç kürsüsünde oturmaktı. Daha biraz önce dinlemiş olduğumuz açıklamayı tartmam, o açıklamayı yapmış beyefendinin yüce itibarına hak ettiği kıymeti vermem ve durumun, Sör Percival'ın anlattığı şekliyle, onun lehine mi aleyhine mi olduğuna dürüstçe karar vermem bekleniyordu. Şahsi kanaatim, durumun onu haklı çıkardığının ayan beyan ortada olduğuydu ve bu kanaatime uygun davranarak, yaptığı açıklamanın sorgu sual gerektirmeyecek kadar tatminkâr olduğunu düşündüğümü beyan ettim.

Ben konuşurken gayet ciddi bir tavırla beni izleyen Miss Halcombe aşağı yukarı benimle aynı fikirde olduğunu gösteren birkaç kelimeyle olup bitenler hakkında ne düşündüğünü söyledi; ne var ki içinde bulunduğumuz şartların bence gerektirmediği bir tereddüt sinmişti sözlerine. Sör Percival'ın bu tereddüdü fark edip etmediğinden emin değilim. Sanıyorum fark etti, çünkü konuyu bilerek yeniden açtı, halbuki o anda konuyu kapatsa nezaket kuralları dışında bir şey yapmış olmazdı.

"Gerçekleri açıkça ifade ettiğim konuşmamın tek muhatabı Mr. Gilmore olsaydı," dedi, "bu tatsız meselenin tekrar gündeme getirilmesinin gereksiz olduğunu düşünürdüm. Mr. Gilmore gibi bir beyefendinin benim sözüme inanmasını beklemek ve onun bana böyle hakkaniyetli davranmasının ardından, aramızda bu konunun bir daha açılmamasını ummak hakkımdır. Ne var ki benim muhatabım aramızda bulunan bir hanım ve onunla olan münasebetim, Mr.

Gilmore'la olandan farklı. Burada söylediklerimin doğruluğunun *kanıtını* o hanıma sunmak zorundayım; oysa hiçbir erkek beni böyle bir şeye mecbur edemez. O kanıtı sizin benden talep etmeniz uygun olmaz Miss Halcombe; bu sebeple size karşı, hatta Miss Fairlie'ye karşı vazifem, sizlere bu kanıtı sunmaktır. Sizden istirham ediyorum, bu talihsiz kadının annesine, yani Mrs. Catherick'e, hiç vakit kaybetmeden bir mektup yazın ve size biraz önce anlatmış olduklarıma tanıklık etmesini isteyin."

Miss Halcombe'un renginin attığını, huzursuz olduğunu gördüm. Sör Percival'ın teklifi, her ne kadar kibarca ifade edilmiş olsa da, kadının daha biraz önce açık ettiği tereddüde nazik bir göndermeydi onun için, kaldı ki aslında ben de böyle düşünüyordum.

Hemen cevap verdi Miss Halcombe: "Sör Percival, size güvenmediğimi zannetmeyin lütfen, haksızlık edersiniz."

"Asla öyle düşünmüyorum Miss Halcombe. Bu teklifi yapmamın tek sebebi *size* değer vermem. Teklifimde ısrarcı olursam inatçılığımı bağışlarsınız, değil mi?"

Konuşurken yazı masasına ilerledi, sandalyelerden birini çekip oturdu, çekmeceyi açıp bir kâğıt çıkarttı.

"Lütfen *bana* bu iyiliği yapın ve Mrs. Catherick'e bir not yazın. En fazla birkaç dakikanızı alır. Mrs. Catherick'e sormanız gereken iki soru var sadece. Birincisi, kızının tımarhaneye onun bilgisi ve onayıyla yerleştirilmiş olup olmadığı. İkincisi, bu meseleyle ilgilenmiş olmakla onun bana müteşekkir olmasını hak edip etmediğim. Bu tatsız mesele artık Mr. Gilmore'un kafasını meşgul etmiyor, sizinkini meşgul etmiyor; rica ediyorum, bu notu yazarak benimkini de meşgul etmemesini sağlayın."

"Ricanızı geri çevirmeyi çok isterdim Sör Percival, ama beni mecbur bırakıyorsunuz."

Miss Halcombe bu sözlerle birlikte oturduğu yerden kalktı ve yazı masasına gitti. Sör Percival ona teşekkür etti,

kalemlerden birini uzattı ve masadan uzaklaşıp şömineye doğru ilerledi. Miss Fairlie'nin küçük İtalyan tazısı kilimin üzerine kıvrılmıştı. Elini uzattı, keyifle köpeğe seslendi.

"Gel Nina," dedi, "birbirimizi hatırlıyoruz, değil mi?"

Evde beslenen köpeklerin geneli gibi pısırık ve huysuz olan küçük canavar, Sör Percival'a ters ters baktı, ona doğru iyice uzattığı elinden kaçıp geriye çekildi, inledi, titredi ve koltuklardan birinin altına saklandı. Sör Percival'ın bir köpeğin kendisine bu şekilde tepki vermesi gibi önemsiz bir olay yüzünden keyfinin kaçması olacak iş değildi fakat yine de bir anda kalkıp pencereye doğru yürüdüğünü teşhis ettim. Muhtemelen Sör Percival'ın sinirlerinin hassas olduğu bir ana denk gelmişti bu olay. Eğer sebebi buysa onu anlayışla karşılayabilirim. Benim de sinirlerimin hassas olduğu zamanlar oluyor.

Miss Halcombe'un notu yazması uzun sürmedi. İşini bitirince ayağa kalktı, yazdığı kâğıdı katlamadan Sör Percival'a uzattı. Sör Percival onu hafifçe başını eğerek selamladı, kâğıdı elinden aldı, ne yazdığına bakmadan hemen katladı, mühürledi, kâğıdın üzerine gönderileceği adresi yazdı, tek kelime etmeden yeniden ona uzattı. Bir meselenin bu kadar zarafetle halledildiğine, şartlar ne gerektiriyorsa tam da o şekilde çözüldüğüne ömrüm boyunca şahit olmuş değildim.

"Bu mektubu göndermemde ısrarcısınız Sör Percival, öyle mi?" dedi Miss Halcombe.

"Göndermenizi istirham ediyorum," diye cevap verdi Sör Percival. "Artık mektup yazılmış ve mühürlenmiş olduğuna göre, mektupta bahsedilen bahtsız kadın hakkında son bir iki soru daha sormama müsaade edin. Mr. Gilmore'un nezaket gösterip avukatıma gönderdiği ve isimsiz mektubu yazan kişinin kimliğinin nasıl tespit edildiğini açıklayan notu daha önce okudum. Ne var ki o açıklamada değinilmemiş bazı hususlar var. Miss Fairlie'yi gördü mü Anne Catherick?"

"Kesinlikle görmedi," diye yanıt verdi Miss Halcombe.

"Sizi gördü mü?"

"Görmedi."

"Demek Anne Catherick, kilise mezarlığında onunla tesadüfen karşılaşan Mr. Hartright isimli biri haricinde malikâneden kimseyi görmedi?"

"Başka kimseyi görmedi."

"Mr. Hartright, Limmeridge'de resim öğretmenliği yapması için tutulmuştu, değil mi? Suluboya Ressamları Cemiyetlerinden birine üye mi bu Mr. Hartright?"

"Sanıyorum öyle," diye cevap verdi Miss Halcombe.

Sör Percival bir an duraksadı, sanki Miss Halcombe'un az önce verdiği cevabı düşünüyordu, sonra sözlerine devam etti.

"Anne Catherick'in buraya geldiğinde nerede kaldığını öğrenebildiniz mi?"

"Evet. Todd Çiftliği diye bilinen, bozkırda bir çiftlik."

"O zavallı kadının izini sürmek hepimize düşen bir ödev," diye ekledi Sör Percival. "Todd Çiftliği'nde söylemiş olduğu bir söz onu bulmamıza yardımcı olabilir. Şansımı deneyip çiftliğe gider, meseleyi araştırırım. Bu esnada Miss Halcombe, bu acı veren meseleyi Miss Fairlie'yle konuşacak gücü ben henüz kendimde bulamadığımdan, onunla konuşup gerekli açıklamaları yapmanızı, tabii gönderdiğiniz mektuba verilecek yanıtı almanızı takiben, sizden rica edeceğim."

Miss Halcombe, Sör Percival'ın bu ricasını yerine getirmeye söz verdi. Sör Percival ona teşekkür etti, başını hafifçe eğip sıcak bir selam verdi ve kendi odasına geçip yerleşmek üzere yanımızdan ayrıldı. Sör Percival kapıyı açarken, huysuz tazı saklandığı koltuğun altından sivri ağzını uzattı, adama doğru havladı, hırladı.

Yalnız kalır kalmaz, "Bu sabah iyi iş çıkarttık Miss Halcombe," dedim. "Endişeyle geçecek bir gün şimdiden iyi bitti."

"Evet," diye yanıt verdi Miss Halcombe; "ona ne şüphe. Aklınızda bir soru işareti kalmamasına çok sevindim."

"*Benim* aklımda mı? Elinizde o mektup varken sizin de içiniz rahat etmedi mi?"

"Ah, tabii, aksi düşünülebilir mi? Biliyordum öyle bir şey olamayacağını," diye devam etti sözlerine, bana hitap etmekten çok kendi kendine konuşuyordu; "ama Walter Hartright burada daha uzun kalmış, Sör Percival'ın meseleye getirdiği açıklamayı ve bana bu notu yazmayı teklif ettiğini duymuş olsa sanki daha iyi olurdu."

Miss Halcombe'un bu son söylediklerine biraz şaşırdım, belki de biraz gücendim.

"Olayların Mr. Hartright'la o mektupta yazılanlar arasında dikkat çekici bir bağ kurduğu doğrudur," dedim; "Mr. Hartright'ın, içinde bulunduğu şartlar düşünüldüğünde, büyük bir hassasiyet ve sağduyu ile hareket etmiş olduğunu da tereddütsüz teslim ederim. Yalnız, anlamakta gerçekten zorlanıyorum, onun burada bulunmuş olması, sizi ya da beni, Sör Percival'ın açıklamalarından daha fazla nasıl rahatlatacaktı?"

"Öylesine aklımdan geçiverdi," dedi Miss Halcombe dalgın dalgın. "Üzerinde durmaya gerek yok Mr. Gilmore. Sizin tecrübenizden başka bir rehbere ihtiyacım olmamalı, zaten de yok."

Miss Halcombe'un bütün sorumluluğu böyle altını çize çize omuzlarıma yıkmasından pek hoşlanmadım. Bunu Mr. Fairlie yapmış olsaydı şaşırmazdım. Ne var ki, bu dünyada kendi fikrini ifade etmekten imtina etmesini bekleyeceğim en son insan o kararlı, ne istediğini bilen Miss Halcombe'du.

"Hâlâ şüphe kaldıysa aklınızda," dedim, "neden bir an evvel bana anlatmıyorsunuz? Bana açık açık söyleyin, Sör Percival Glyde'dan kuşkulanmak için bir sebebiniz var mı?"

"Hem de hiç yok."

"Söylediklerinde akla yatkın gelmeyen yahut çelişkili hiçbir taraf var mı?"

"Açıklamasının doğruluğuna dair kanıtı bana sunduktan sonra bunu nasıl ileri sürebilirim? Anne Catherick'in annesi onun lehine tanıklık edecek Mr. Gilmore, bundan daha iyisi olabilir mi?"

"Kesinlikle olamaz. Meselenin aslını sorduğunuz o mektubunuza gelecek yanıt sizi tatmin ederse, bu defa ben, Sör Percival'ın bir dostu olarak, artık ondan bekleyebileceğimiz bir şey kalmamıştır derim."

Miss Halcombe ayağa kalktı, odadan çıkacaktı, "O halde notu yazıp postaya verelim," dedi, "ve cevap gelene kadar bu konudan bir daha bahsetmeyelim. Bu tereddüdüme hiçbir anlam yüklemeyin. Son zamanlarda Laura için fazlasıyla endişelendim, başka bir sebep gösteremem size; endişe. Mr. Gilmore, en güçlümüzün dengesini bozar."

Öyle palas pandıras ayrıldı yanımdan Miss Halcombe; normalde tok çıkan sesi, o son sözleri söylerken titriyordu. Duyarlı, coşkulu, tutkulu bir yaradılışı vardı Miss Halcombe'un; sıradanlığın, yüzeyselliğin hâkim olduğu bu çağda on bin kadın gücündeydi o. Çok küçük yaşlarından beri tanıyordum onu; ailesinin yaşadığı çok sayıda krizin içinde büyüyerek piştiğini görmüştüm ve burada ayrıntılarıyla açıklanan koşullarda onda gördüğüm tereddüde önem atfedecek kadar uzun bir zamana yayılıyordu tecrübem; başka bir kadın bu tereddüdü gösterse kesinlikle üzerinde durmazdım. Rahatsız olacak, şüphe duyacak hiçbir sebep göremiyordum ama onun bu durumu beni biraz rahatsız etmiş, aklıma hiç yokken şüphe düşürmüştü. Gençken, kafamı toparlayamamak beni tedirgin eder, o tedirginliğin üzerine gittikçe sinir olur, üzülürdüm. Oysa bu yaşımda, kalender davranıp ortada hiçbir sorun yokmuş gibi davranmayı bilecek kadar akıllıydım.

II

Akşam yemeğinde hepimiz tekrar buluştuk.

Sör Percival neşeliydi, morali çok yüksekti; sabahki görüşmemizde gösterişsiz inceliğiyle, nezaketiyle ve sağduyusuyla beni derinden etkilemiş adam bu adam mıydı diye

uzun uzun düşündüm. O eski halinden izleri yalnızca ara ara, Miss Fairlie'ye karşı tutumunda tespit edebiliyordum. Miss Fairlie'nin bir bakışıyla, bir sözüyle adamın en dolu dolu kahkahası havada asılı kalıyor, en neşeli konuşması yarıda kesiliyor ve adam, masadaki herkesi unutup bütün dikkatini bir anda kadına çeviriyordu. Miss Fairlie'yi sohbete dâhil etmeye hiçbir zaman açıktan açığa çalışmadı Sör Percival; gelgelelim, Miss Fairlie'nin, ezkaza lafa girmek istediğinde, kendisine verdiği küçük fırsatları hiç kaçırmadı ve düşüncelerini onunla paylaştı; onun yerinde bu kadar incelikli davranmayan, bu kadar nazik olmayan bir adam olsa o fırsatları gördüğü anda, aklında ne varsa kadının yüzüne karşı pat pat söylerdi. Beni daha çok şaşırtan, Miss Fairlie'nin, Sör Percival'ın gösterdiği alakanın farkında olması ancak bundan etkilenmemiş görünmesiydi. Sör Percival ara sıra ona baktığında ya da onunla konuştuğunda biraz utanır gibi olsa da Miss Fairlie adama asla yakınlık göstermedi. Bir beyefendinin sunabileceği makam, mevki, servet, iyi aile terbiyesi, yakışıklılık ve bir âşığın duyabileceği sadakat büyük bir alçakgönüllülükle Miss Fairlie'nin ayaklarının altına serilmişti ama görünüşe bakılırsa hepsi boşunaydı.

Ertesi gün, salı günü, Sör Percival sabahleyin (kendisine kılavuzluk etsin diye yanına uşaklardan birini de alıp) Todd Çiftliği'ne gitti. Oradaki soruşturmaları, sonradan duyduğuma göre hiçbir sonuç vermedi. Çiftlikten dönünce Mr. Fairlie'yle bir görüşme yaptı; öğleden sonra Miss Halcombe'la birlikte at bindiler. Kayda değer başka bir şey olmadı. Akşam her zamanki gibi geçti. Sör Percival'ın hal ve hareketlerinde bir değişiklik olmadığı gibi Miss Fairlie'ninkilerde de yoktu.

Çarşamba günü gelen postada yeni bir şey vardı: Mrs. Catherick'in yanıtı. Bu belgenin bir kopyasını almış, bugüne kadar muhafaza etmiştim ve bu belgeyi burada sunmakta bir sakınca görmüyorum. Şöyle yazıyordu gelen yanıtta:

"HANIMEFENDİ,

Kızım Anne'in tıbbi gözetim altına alınmasının bilgim ve onayım dâhilinde olup olmadığını ve Sör Percival Glyde'ın bu meselede üstlendiği rol nedeniyle beyefendiye şükran duyup duymadığımı soran mektubunuzu aldığımı teyit etmeme müsaade edin. Her iki soruya da olumlu yanıt verdiğimi bilmeniz ricasıyla en derin saygılarımı sunarım.

JANE ANNE CATHERICK."

Kısa, anlaşılır, öze dönük bir cevaptı bu; biçimiyle bir kadının kaleminden çıkmaktan ziyade bir iş mektubu gibi duran, içeriğiyle de Sör Percival Glyde'ın ifadesinin daha açık bir teyidi olamayacağını gösteren bir mektup. Benim görüşüm buydu; birkaç ufak çekince haricinde, Miss Halcombe da aynı fikirdeydi. Sör Percival, mektup kendisine gösterildiğinde, yazılanlardaki anlaşılır, kısa üsluptan çok etkilenmiş gibi görünmedi. Onun bize söylediği, Mrs. Catherick'in az konuşan, ne istediğini bilen, açık sözlü, hayal kurmakla pek işi olmayan, konuştuğu gibi kısa ve öz yazan bir kadın olduğuydu.

Bir sonraki vazife, artık mektubun cevabı da alınmış olduğuna göre, Sör Percival'ın meseleye dair açıklamasını Miss Fairlie'nin bilmesini sağlamaktı. Bu vazifeyi Miss Halcombe üstlenmiş, kız kardeşinin yanına gitmek için odadan ayrılmıştı ki aniden geri döndü, benim oturup gazetemi okuduğum koltuğun yanına ilişti. Sör Percival ahırlara bakmak üzere az önce çıkmıştı ve odada ikimizden başka kimse yoktu.

Mrs. Catherick'in mektubunu elinde evirip çevirirken, "Galiba elimizden gerçekten ne geliyorsa samimiyetle yaptık, öyle değil mi?" dedi.

"Eğer biz Sör Percival'ın dostlarıysak, onu tanıyor ve ona güveniyorsak, gereken her şeyi, hatta gereğinden fazlasını yapmışızdır," diye yanıtladım onu, o tereddüdünün tek-

rar aklına düşmesinden biraz rahatsız olmuştum. "Fakat biz onun düşmanlarıysak, ondan şüpheleniyorsak..."

"Bu seçeneği düşünmek bile doğru değil," diyerek sözümü kesti Miss Halcombe. "Biz Sör Percival'ın dostlarıyız, ona saygı duyarız ve cömertliği, hoşgörüsü sebebiyle onu takdir ederiz. Dün onun Mr. Fairlie'yle görüştüğünü, sonra da benimle dışarı çıktığını biliyorsunuz."

"Evet. Birlikte at binerken gördüm ikinizi."

"İlk başta Anne Catherick'ten ve Mr. Hartright'ın onunla ne kadar garip bir şekilde karşılaştığından konuştuk biraz. Fakat hemen sonra başka bir konuya geçtik ve Sör Percival sözü alıp, kendisini hiç mi hiç ön plana çıkarmayarak, Laura ile nişanlılığından bahsetmeye başladı. Laura'nın moralinin bozuk olduğunu gözlemlemiş olduğunu ve bu ziyaretinde Laura'nın kendisine soğuk davranmasını, eğer kendisine farklı bir sebep gösterilmezse, isimsiz mektup meselesine bağlamaya meyilli olduğunu söyledi. Gelgelelim, eğer bu değişikliğin daha ciddi bir sebebi varsa, Laura'nın isteklerine Mr. Fairlie ya da benim tarafından ket vurulmamasını rica etti. Bütün istediği, eğer durum buysa, nişanı hangi koşullarda yapmış olduklarını, görüşmeye başladıkları günden bugüne kadar Laura'ya nasıl davranmış olduğunu Laura'nın son bir defa aklına getirmesiymiş. Eğer Laura, bu iki konuyu bütün ağırlığıyla düşünüp taşındıktan sonra, Sör Percival'ın, kocası olma şerefinden vazgeçmesini cidden arzu ediyorsa –ve eğer bunu kendi ağzıyla açık açık ona söylerse– nişanı atma kararını tamamen Laura'ya bırakmak suretiyle gerekli fedakârlığı yapacakmış."

"Bir erkek daha ne söylesin Miss Halcombe. Tecrübelerim, onun konumundaki çoğu erkeğin bu kadarını bile söylemeyeceğini gösteriyor."

Ben bu sözleri edince Miss Halcombe sustu, yüzüme baktı; bakışlarından garip bir şaşkınlığa, sıkıntıya kapıldığı anlaşılıyordu.

"Kimseyi suçluyor, kimseden şüpheleniyor değilim," diye bir anda sessizliğini bozdu. "Fakat Laura'yı bu evliliğe ikna etme sorumluluğunu kabul edemem, etmeyeceğim."

Miss Halcombe'dan bunları duymak beni şaşırttı. "Sör Percival Glyde'ın sizden şahsen rica ettiği tam da böyle davranmanız," dedim. "Laura'nın isteklerini ezip geçmemeniz için yalvarmış size."

"Onları ezip geçmeye dolaylı yoldan da mecbur ediyor beni; eğer onun mesajını Laura'ya iletirsem olacağı bu."

"İyi ama bu nasıl olabilir?"

"Laura'yı ne kadar tanıdığınızı aklınıza bir getirin Mr. Gilmore. Eğer ben ona nişanı hangi koşullarda yapmış olduğunu düşünmesini söylersem onun tabiatındaki en güçlü iki duyguya bir anda hitap etmiş olurum: Babasının hatırasına olan sevgisi ve hakikatli olmaya duyduğu sarsılmaz saygı. Hayatı boyunca tek bir sözünden dönmediğini biliyorsunuz Laura'nın; bu nişanı, babasının ölümcül hastalığının ilk evrelerinde taktığını ve babasının, ölüm döşeğindeyken, kızının Sör Percival Glyde'la yapacağı evlilikten umutla ve mutlulukla bahsettiğini biliyorsunuz."

Meseleye böyle bakınca biraz şaşırdığımı itiraf ediyorum.

"Sör Percival'ın dün sizinle bu konuşmayı, az önce bahsettiğiniz gibi bir sonuca ulaşmayı umarak yapmış olduğunu düşünmüyorsunuz, değil mi?"

Sorumun cevabını sözlerinden önce yüzündeki samimi ve hiçbir şeyden korkusu olmayan ifadeyle verdi Miss Halcombe.

"Böyle bir alçaklık yaptığından şüphelendiğim bir adamın yanında bir saniye durur muyum ben?" diye yanıtladı beni, kızmıştı.

Haksızlığa duyduğu öfkeyle bana böyle çıkışması hoşuma gitti. Benim mesleğimde başkalarına zarar verme isteğiyle dolu insanları çok görürüz de haksızlıklara öfkelenenler çok azdır.

"O halde," dedim, "biz hukukçuların tabiriyle, davanın esasından saptığınızı söylememe müsaade edin. Nişanı bozmadan önce nişanlılık sürecini enine boyuna düşünmesini Laura'dan beklemek, kız kardeşinizin kararı ne olursa olsun, Sör Percival'ın hakkıdır. Eğer o talihsiz mektup Laura'nın Sör Percival hakkında olumsuz düşünmesine yol açtıysa hemen gidin ve ona, Sör Percival'ın sizin gözünüzde, benim gözümde kendisini temize çıkardığını anlatın. Bunu söyledikten sonra Laura onunla nişanlı kalmaya nasıl itiraz edebilir? Aslında iki yıldan uzun bir zaman önce kocalığa kabul etmiş olduğu bir adam hakkında fikrini değiştirmesinin nasıl bir bahanesi olabilir?"

"Kanun gözüyle ve mantık çerçevesinde, Mr. Gilmore, sanmıyorum ki bir bahanesi olsun. Eğer Laura hâlâ tereddüt ediyorsa, eğer ben hâlâ tereddüt ediyorsam, hem mektup meselesindeki hem de nişan meselesindeki bu garip davranışımızı tuhaflığımıza verebilirsiniz isterseniz; biz bu ithamla elimizden geldiğince yaşamayı biliriz."

Bu sözleri söyleyip bir anda ayağa kalktı ve yanımdan ayrıldı. Mantıklı bir kadın kendisine yöneltilen ciddi bir soruyu hafife alarak yanıtlıyorsa bu, yüzde doksan dokuz, kadının bir şeyleri gizlediğinin işaretidir. Tekrar bir göz atayım diye gazeteyi elime aldım ama Miss Halcombe ve Miss Fairlie'nin bir sırrı paylaştığına, bunu Sör Percival'dan ve benden sakladıklarına dair şüphelerim kuvvetlenmişti. Bunun ikimize de, bilhassa Sör Percival'a, ağır geleceğini düşündüm.

O gün sonraki bir saatte kendisini tekrar gördüğümde Miss Halcombe'un konuşmaları ve davranışları şüphelerimi, daha doğru ifade etmek gerekirse kanaatimi doğruladı. Kız kardeşiyle yaptığı görüşmenin neticesini bana anlatırken şüphe uyandıracak kadar kısa ve mesafeli konuştu. Miss Fairlie, görünüşe göre, mektup meselesi kendisine doğru şekliyle anlatıldığında sessizce dinlemiş, fakat Miss Halcombe daha sonra Sör Percival'ın Limmeridge'i ziyaretinin sebebi-

nin Miss Fairlie'yi ikna edip evlilik gününü belirlemek olduğunu söylediğinde ısrarla bu kararı vermek için zamana ihtiyaç duyduğunu belirtip konu hakkında daha fazla konuşmayı kesinlikle reddetmiş. Eğer Sör Percival ondan evlilik sözünü şimdi almaktan vazgeçmeye razı olursa, yıl bitene kadar ona nihai cevabını vermeyi taahhüt edecekmiş. Miss Fairlie bu talepte bulunurken o kadar endişeli ve kaygılıymış ki Miss Halcombe Sör Percival'dan bu ertelemeye rıza göstermesini istemeye, gerekirse ağırlığını koymaya söz vermiş ve böylece, Miss Fairlie'nin bu samimi ricasıyla birlikte, evlilik meselesiyle ilgili bütün tartışmalar orada son bulmuş.

Miss Fairlie'nin önerdiği bu geçici düzenleme onun hayli işine gelmiş olabilirdi fakat bu satırları kaleme alan beni biraz sıkıntıya soktuğu sonradan ortaya çıktı. Ortağımın gönderdiği ve ertesi sabahki posta arabasıyla elime ulaşan bir mektup, benim öğleden sonraki trene binip bir sonraki gün Londra'da olmamı gerektiriyordu. Son derece muhtemeldi ki yılın geri kalanında Limmeridge Malikânesi'ni ziyaret etmek için bir fırsatım daha olmayacaktı. Durum böyleyken, Miss Fairlie'nin evlilik kararını eninde sonunda vereceğini varsayarsak, onunla yüz yüze görüşmem neredeyse kesinlikle ihtimal dışı kalacaktı, oysa evlilik sözleşmesini düzenlemek için bu görüşme şarttı; eğer görüşemezsek her iki tarafın da konuşarak çözmesi gereken soruları birbirimize yazılı olarak iletmeye mecbur kalacaktık. Talep edilen erteleme hakkında Sör Percival'a bilgi verilip görüşü alınana kadar bu zorluktan hiç bahsetmedim. Sör Percival o kadar şövalye ruhlu bir beyefendiydi ki bu talebi kabul ederken bir an bile beklemedi. Miss Halcombe bu bilgiyi bana aktardığında Limmeridge'den ayrılmadan önce kız kardeşiyle muhakkak konuşmam gerektiğini ona söyledim ve böylece, Miss Fairlie'yi ertesi sabah kendi oturma odasında görmem kararlaştırıldı. Miss Fairlie akşam yemeğine inmedi, sonrasında da bize katılmadı. Bize söylenen rahatsız olduğuydu

ve bu mazereti duyunca Sör Percival'ın haklı olarak biraz bozulduğunu düşündüm.

Ertesi sabah kahvaltı biter bitmez Miss Fairlie'nin oturma odasına yöneldim. Merdivenleri çıkarken her adımda kaprisine ve kararsızlığına bir son vermesi için ona bir nutuk çekmem gerektiğini düşünüyordum, fakat odaya girdiğimde zavallı kız gözüme o kadar solgun, o kadar üzgün göründü ve beni karşılarken o kadar hevesli, o kadar cana yakın davrandı ki aklımda ne varsa o anda uçup gitti. Az önce kalkmış olduğu koltuğa kadar ona eşlik ettim, ben de geçip karşısına oturdum. Laura'nın huysuz tazısı da odadaydı ve tazının beni havlayıp hırlayarak karşılayacağından emindim. Ama gariptir, ben koltuğa oturur oturmaz o tuhaf küçük vahşi köpek kucağıma atlayıp sivri burnunu arkadaş canlısı hareketlerle elime sürterek beklediğimin aksini yaptı.

"Küçük bir çocukken sen çoğu zaman gelip dizime otururdun sevgili Laura," dedim, "şimdi de küçük köpeğin senin boşalttığın tahta kurulmaya kararlı görünüyor. O güzel resmi sen mi yaptın?"

Laura'nın yanındaki masanın üzerinde duran küçük bir resim albümünü elimle işaret ettim, belli ki ben içeri girdiğimde o da albümdeki resimlere göz atmakla meşguldü. Açık duran sayfaya küçük bir suluboya manzara resmi itinayla yerleştirilmişti. Soruma ilham veren resim buydu, alakasız bir soru olmuştu ama ağzımı açar açmaz iş konuşmaya nasıl başlayabilirdim ki?

"Hayır," dedi Laura, gözlerini resimden ayırdı, biraz mahcup gibiydi, "ben yapmadım."

Çocukluğundan hatırladığım bir huyuydu bu, ne zaman biri onunla konuşsa parmakları huzursuzlanır, eline gelen ilk şeyi alıp oynamaya başlardı. Parmakları şimdi de albüme uzanmış, küçük suluboya resmin kenarlarında dalgın dalgın geziniyordu. O melankolik ifade yüzüne daha da bir oturdu. Resme bakmıyordu, bana da bakmıyordu. Huzursuz

bakışlarla odadaki eşyalarda gezdirdiği gözleri, konuşmak için yanına gelmekteki maksadını tahmin ettiğini açıkça ele veriyordu. Bunu görünce hiç vakit kaybetmeden sadede gelmenin en iyisi olacağını düşündüm.

"Buraya gelmemin bir sebebi, sevgili Laura, seninle vedalaşmak," diye söze girdim. "Bugün Londra'ya dönmem lazım; gitmeden önce de seni ilgilendiren meseleleri seninle konuşmak istiyorum."

"Gidecek olmanıza çok üzüldüm Mr. Gilmore," dedi Laura, sevecen gözlerle bana baktı. "Siz buradayken eski mutlu günlere dönmüş gibiyim."

"Umarım geri gelebilir ve o keyifli hatıraları bir kez daha canlandırabilirim," diye sözlerime devam ettim; "fakat geleceğe dair biraz belirsizlik söz konusu olduğundan, karşıma bir fırsat çıktığında onu kaçırmamalı ve seninle şimdi konuşmalıyım. Ben senin hem eski avukatın hem de eski dostun olduğumdan, Sör Percival Glyde'la evlenmenin bir seçenek olarak karşımızda durduğunu, seni kırmadan, sana hatırlatabilirim."

Laura, küçük resim albümü sanki bir anda kızgın demire dönmüş de elini yakmış gibi aniden elini albümden çekti. Ellerini kucağına topladı, endişeyle parmaklarını birbirine doladı, gözlerini tekrar aşağı indirip yere baktı; yüzünü kaplayan sıkıntılı ifade âdeta acı çektiğini anlatıyordu.

Sesini düşürdü, "Benim yapacağım evlilikten bahsetmemiz mutlaka gerekiyor mu?"

"Bahsetmemiz gerekiyor," diye yanıtladım, "fakat enine boyuna tartışmamız şart değil. Evlenmen de evlenmemen de ihtimal dâhilinde, bunu söylemekle yetinelim. Eğer evlenecek olursan, evlilik sözleşmeni düzenlemek için önceden hazırlık yapmam lazım; sana danışmadan da bu sözleşmeyi düzenlememeliyim, nezaket bunu gerektirir. Senin ne istediğini duymak için elime başka bir fırsat geçmeyebilir. Bu sebeple, gel evleneceğini varsayalım ve sana, sözü hiç uzat-

madan, durumunun şimdi ne olduğu ve gelecekte, eğer evlenmeyi istersen, ne olabileceği hakkında bilgi vereyim."

Ona evlilik sözleşmesinin ne maksatla düzenlendiğini açıkladım ve gelecekte –ilk önce reşit olmasının, ikinci olarak da amcasının vefat etmesinin ardından– onu neler beklediğini, bu mülkte sadece ömür boyu yaşayabilecek olması ile onu istediği gibi yönetebilecek hale gelmesinin birbirinden farklı haklar olduğunun altını çizmek suretiyle tastamam söyledim. O acılı ifade hâlâ yüzünde, elleri de hâlâ kucağında endişeyle kavuşturulmuş bir halde, beni dikkatle dinledi.

"Gelelim şimdi ne yapacağımıza," diye sözlerimi toparladım, "söyle bakalım, eğer varsaydığımız bu durum gerçekleşecek olursa, evlilik sözleşmene eklememi, tabii henüz reşit olmadığın için vasinin de onayını almak kaydıyla, isteyeceğin bir şart aklına geliyor mu?"

Huzursuzca kıpırdandı koltuğunda, sonra aniden kafasını kaldırıp yüzüme baktı, gayet ciddiydi.

"Eğer gerçekten olursa," diye belli belirsiz çıktı ağzından sözler, "eğer ben..."

"Eğer evlenirsen," diye ben tamamladım sözlerini yardımcı olmak için.

Bir anda içinde bir güç buldu Laura ve ağlayarak, "Onun beni Marian'dan ayırmasına izin vermeyin," dedi. "Ah Mr. Gilmore, yalvarıyorum size, Marian'ın benimle yaşayacağına dair bir yasa çıkartın!"

Şartlar farklı olsaydı, sorumun ve öncesinde yapmış olduğum uzun açıklamanın esasen kadınlara özgü bu biçimde yorumlanmış olması beni, muhtemelen, eğlendirirdi. Gelgelelim, Laura'nın bakışları ve ses tonunda beni sıkıntıya düşüren bir şey vardı. Laura her ne kadar az konuşmuş da olsa sözleri geçmişe çaresizce tutunmuş olduğunu açık ediyordu ve bu, gelecek için kötüye işaretti.

"Marian Halcombe'un sizinle birlikte yaşayacağına dair bir hüküm tarafların rızasıyla bu sözleşmeye kolaylıkla eklenebilir," dedim. "Sanıyorum benim sorumu pek anlamadın. Sana kalacak mülkle, paranı nasıl harcayacağınla ilgiliydi sorum. Diyelim reşit oldun ve vasiyetini hazırlayacaksın, paranın kime kalmasını isterdin?"

"Marian bana hem analık hem kardeşlik yapmıştır," dedi o iyi niyetli, sevgi dolu kız, konuşurken gözleri yaşarmıştı. "Paramı Marian'a bırakabilir miyim Mr. Gilmore?"

"Tabii ki tatlım," diye cevap verdim. "Fakat ne kadar yüklü bir miktarda olduğunu unutma bu paranın. Hepsinin Miss Halcombe'a kalmasını mı istersin?"

Laura tereddüt etti; yanakları bir kızarıp bir soldu, eli farkında olmadan yine küçük resim albümüne gitti.

"Hepsinin değil," dedi. "Marian dışında biri daha var..."

Durakladı; yüzü iyice al al oldu, albümün üzerindeki parmakları istemsiz hareketlerle resmin kenarlarında yumuşak dokunuşlarla gezmeye başladı, sanki sevdiği bir melodiyi hatırlamıştı.

Konuşmaya devam edemeyecek kadar zorlandığını görünce ben sordum, "Ailenin Miss Halcombe'dan başka bir ferdini mi kastediyorsun?"

Yüzünden sonra alnı ve boynu da kızardı Laura'nın, gergin parmaklarıyla küçük albümün kenarını bir anda sıkıca kavradı.

"Bu ailenin bir ferdi değil," dedi, az önce söylediklerimi tabii ki duymuştu ama cevabı, bunu dikkate almadığını gösteriyordu; "kendisine küçük bir hatıra kalmasını isteyebilecek başka biri var, tabii eğer... eğer bırakabileceksem. Olur da ben önce ölürsem, hiçbir zararı olmaz..."

Yine durakladı. Yanakları nasıl bir anda al al olduysa aynı hızla soluverdi. Elinin parmakları gevşedi, biraz titredi ve albümü öteye iteledi. Bir an için bana baktı, sonra başını öbür yana çevirdi. Oturuşunu değiştirirken mendili yere düştü, elleri telaşlı hareketlerle yüzünü örttü.

Ne kadar üzücü! Dünyanın en canlı, en mutlu çocuğuydu bir zamanlar, ben hatırlıyorum o günleri; oysa şimdi, hayatının baharında, en güzel yaşında bu kadar çökmüş ve bu kadar yıkılmış bir halde görüyorum onu!

Laura'ya üzülmekten aradan geçen yılları, geçen zamanın ilişkimizi nasıl değiştirdiğini unuttum. Koltuğumu ona yaklaştırdım, eğilip mendilini halıdan aldım, yüzünü örten ellerini nazikçe tutup indirdim. "Ağlama sevgili Laura," dedim ve sanki karşımda duran on uzun yıl öncesinin Laura Fairlie'siymiş gibi, gözlerine dolan yaşları kendi ellerimle sildim.

Onu sakinleştirmek için elimden gelenin en iyisi buydu. Başını omzuma yasladı, gözyaşlarının arasından belli belirsiz gülümsedi.

"Çok üzgünüm, kendimi tutamadım," dedi içtenlikle. "İyi değilim, son zamanlarda fena halde zayıf ve gergin hissediyorum kendimi, yalnız kaldığımda çoğu zaman sebepsiz yere ağlıyorum. Şimdi daha iyiyim, sorularınıza doğru düzgün yanıt verebilirim Mr. Gilmore, inanın verebilirim."

"Hayır, hayır, tatlım," diye cevap verdim, "bu konuyu şimdilik hallettik sayacağız. Senin çıkarlarınla mümkün olan en iyi şekilde ilgilenmeme yetecek kadarını söylediniz, ayrıntıların üzerinden başka bir sefer geçebiliriz. Şimdilik iş meselesini bir kenara koyalım ve başka bir şeyden konuşalım."

Hiç vakit kaybetmeden konuyu değiştirip başka şeylerden konuşmasını sağladım. On dakika geçti geçmedi, morali biraz daha düzeldi, ben de müsaade isteyip kalktım.

"Tekrar gelin," dedi samimiyetle. "Bana ve benim çıkarlarıma gösterdiğiniz yakınlığa daha fazla layık olmaya çalışacağım eğer gelirseniz."

Hâlâ geçmişe tutunmaya çalışıyordu Laura; Miss Halcombe'un ona kendi bildiği şekilde, ve benim de kendi bildiğim usulde, hatırlattığım o geçmişe! Laura'nın, daha hayatının en başında, tıpkı benim kendi hayatımın sonunda yaptığım gibi, geçmişe dönüp baktığını görmek fena halde dertlendiriyordu beni.

"Eğer tekrar buraya gelme imkânı bulursam umarım seni daha iyi görürüm," dedim; "daha iyi ve daha mutlu. Tanrı seni korusun sevgili Laura!"

Öpmem için yanağını uzatarak cevap verdi bana, hiçbir şey söylemedi. Avukatların bile kalbi vardır ve Laura'nın yanından ayrılırken benimki sızlıyordu.

Bütün bu görüşmemiz yarım saat bile sürmedi; vermesi beklenen evlilik kararının onda yarattığı belli olan ama sebebi bilinmeyen sıkıntıdan ve hayal kırıklığından benim yanımda tek bir kelime etmedi, fakat gelgelelim, nasıl ve neden öyle olduğunu bilmesem de bu meselede beni kendi yanına çekmeyi başarmıştı. Laura'nın odasına, kızın kendisine karşı davranışlarından şikâyet etmekte Sör Percival Glyde'ın haklı olduğunu hissederek girmiştim. Ayrılırkense gizliden gizliye Laura'nın onun önerisini kabul edip nişanı bozmasını istiyordum. Benim yaşımda ve benim tecrübeme sahip bir adamın mantıksız davranıp bir o yana bir bu yana savrulmaması gerekirdi. Yaptıklarıma hiçbir bahane sunamam; yalnızca hakikati anlatabilir ve "işin aslı buydu" diyebilirim.

Gitme vaktim artık yaklaşıyordu. Mr. Fairlie'ye haber gönderdim ve eğer ayrılmadan önce benimle görüşmek isterse kendisini bekleyebileceğimi, ancak acelem olduğu için beni mazur görmesini bildirdim. Mr. Fairlie de bana haber gönderdi, bir kâğıt parçasının üzerine kurşunkalemle yazılmış bir nottu bu:

> "İçten sevgilerim ve en iyi dileklerimle, sevgili Gilmore.
>
> Acelenin her türlüsü sözcüklerle ifade edilemeyecek kadar sakatlıyor beni.
>
> Lütfen kendinize iyi bakın."

Ayrılmadan hemen önce Miss Halcombe'la birkaç dakika baş başa görüştük.

"İstediğiniz her şeyi söyleyebildiniz mi Laura'ya?" diye sordu.

"Evet," diye cevap verdim. "Çok halsiz ve endişeli; sizin ona göz kulak olacak olmanıza seviniyorum."

Miss Halcombe o hiçbir şeyi kaçırmayan gözleriyle beni dikkatle süzdü.

"Laura hakkındaki görüşünüzü değiştiriyorsunuz," dedi. "Düne nazaran, ona hak vermeye daha meyillisiniz."

Aklı başında hiçbir adam, önceden hazırlık yapmadan, bir kadınla söz düellosuna girmez. Cevabım sadece şu oldu: "Bana sonucu bildirirsiniz. Sizden haber alana kadar hiçbir şey yapmayacağım."

Gözleri hâlâ üzerimdeydi Miss Halcombe'un. "Umarım bu mesele bir an önce sonuçlanır ve sonucu iyi olur Mr. Gilmore; siz de öyle istiyorsunuz." Bu sözlerin ardından Miss Halcombe yanımdan ayrıldı.

Sör Percival çok kibar davranıp beni at arabasına kadar geçirmekte ısrar etti.

"Olur da yolunuz benim oralara düşerse," dedi, "sizinle dostluğumuzu pekiştirmeyi samimiyetle istediğimi lütfen aklınızdan çıkarmayın. Bu ailenin inandığı, güvendiği bu eski dosta evimin kapıları, nerede yaşarsam yaşayayım, her zaman açıktır."

Karşı koyulması gerçekten imkânsız bir adam –nazik, düşünceli, kibirden uzak– her haliyle bir beyefendi. Arabayla tren istasyonuna giderken, sanki Sör Percival Glyde'a hizmet etmek için her şeyi seve seve yapabileceğimi hissediyordum; karısıyla arasındaki evlilik sözleşmesini düzenlemek dışında her şeyi.

III

Londra'ya döneli bir haftayı geçti, Miss Halcombe'dan hâlâ haber almadım.

Sekizinci günde, masamdaki diğer mektupların arasına, onun el yazısını taşıyan bir mektup bırakıldı.

Mektup, Sör Percival Glyde'ın teklifinin kesinlikle kabul edildiğini ve evliliğin, Sör Percival Glyde'ın ilk başta arzu etmiş olduğu üzere, yıl sonundan önce gerçekleşeceğini bildiriyordu. Çok büyük ihtimalle, nikâh töreni aralık ayının son iki haftası içinde yapılacaktı. Miss Fairlie'nin yirmi birinci doğum günü mart ayının sonlarına doğruydu. Demek ki Miss Fairlie, evlilik tarihi böyle belirlendiğine göre, reşit olmasına yaklaşık üç ay kala Sör Percival Glyde'ın karısı olacaktı.

Şaşırmamış, üzülmemiş olmam gerekirdi, ne var ki yine de şaşkın ve üzgündüm. Miss Halcombe'un mektubunun beni tatmin etmeyecek kadar kısa olmasından ötürü uğradığım hayal kırıklığı, şaşkınlığım ve üzüntümle birleşti ve günün geri kalanını huzursuz geçirmemde rol oynadı. Miss Halcombe, Sör Percival'la Laura'nın evliliğine ilişkin olarak yapılacakları altı satırda bildirmiş, sonraki üç satırda Sör Percival'ın Hampshire'daki evine dönmek için Cumberland'dan ayrıldığını yazmış, en son iki satırda ise önce Laura'nın değişikliğe ve neşeli bir ortama girmeye son derece ihtiyacı olduğunu, sonra da bu değişikliğin etkisini hemen görebilmek için kız kardeşini yanına alıp Yorkshire'daki eski dostlarını ziyaret etmeye karar verdiğini belirtmişti. Mektup bu kadardı; Miss Fairlie'yi son görüşümün üzerinden bir hafta gibi kısa bir süre geçmesine rağmen Sör Percival Glyde'ın teklifini kabul etmeye onu neyin ittiğini anlatan tek bir kelime yoktu içinde.

Bu ani kararlılığın sebebi sonraki bir tarihte bana eksiksiz açıklandı. Benim işim bu sebebi size yarım yamalak, kulaktan dolma bilgilerle aktarmak değil. Miss Halcombe bizzat tanık olduğu bu değişikliği, benden sonra sözü o aldığında, her bir ayrıntıya girerek size aktaracaktır. Bu esnada –ben de kalemimi bir kenara bırakıp bu hikâyeden çekilmeden önce– benim ifa etmem gereken yegâne vazife, Miss Fairlie'nin müstakbel evliliğinin beni ilgilendiren kısmını, yani evlilik sözleşmesinin nasıl düzenleneceğini aktarmak.

Gelini bekleyen akçeli işler hakkında bazı ayrıntıları vermeden bu belgeden bahsetmek, sonra da insanların meseleyi anlamasını beklemek olmaz. Kısa ve sade bir açıklama yapmaya, açıklamamı hukuk dilinin gizemli terimlerine boğmamaya çalışacağım. Bu mesele son derece önemlidir. Bu satırları okuyan herkesin dikkatini, Miss Fairlie'ye kalacak mirasın, onun hikâyesinin çok önemli bir bölümünü oluşturduğuna çekmek isterim; eğer okuyucular birazdan bahsedeceğim hususları anlamak istiyorsa, bu ailenin geçmişi hakkında benim kadar bilgi sahibi olmalıdır.

Miss Fairlie'ye kalacak miras, o vakitte, ikiye ayrılıyordu: Bir yanda amcasının ölümü halinde ona kalacak olan gayrimenkuller, yani Limmeridge mülkü; diğer yanda reşit olduğunda, başka bir şarta bakılmaksızın eline geçecek olan menkuller, yani para vardı.

İlk önce Limmeridge mülküne bakalım.

Miss Fairlie'nin babasının babası (Büyük Mr. Fairlie diyeceğiz kendisine) hayattayken, Limmeridge mülkünün Büyük Mr. Fairlie'nin erkek çocuklarına sırayla intikal etmesi kararlaştırıldı.

Mr. Fairlie, büyük olanı, öldü ve geride üç erkek çocuk bıraktı: Philip, Frederick ve Arthur. Limmeridge mülkü, erkek kardeşlerin en büyüğü olduğu için Philip'e intikal etti. Bu mülk, eğer Philip bir erkek çocuk bırakmadan ölecek olursa, ikinci erkek kardeşe, Frederick'e, eğer o da bir erkek çocuk bırakmadan ölecek olursa, üçüncü erkek kardeşe, Arthur'a, geçecekti.

Zaman akıp gitti, Mr. Philip Fairlie vefat etti ve geride yalnızca bir kız çocuğu, yani bu hikâyedeki Laura'yı bıraktı; böyle olunca Limmeridge mülkü, veraset hukukuna uygun olarak, ikinci erkek kardeşe, bekâr bir adam olan Frederick'e geçti. Üçüncü kardeş, Arthur, Philip'in vefatından seneler önce hayata gözlerini yummuş, geride bir erkek bir de kız çocuk bırakmıştı. Arthur'un oğlunun on sekiz yaşındayken

Oxford'da boğularak ölmesi Laura'yı, Mr. Philip Fairlie'nin kızını, amcası Frederick'in bir erkek çocuk sahibi olmadan vefat edecek olması halinde, Limmeridge mülkünün bir sonraki vârisi yaptı; hayatın olağan akışı içinde, verasetin bu şekilde gerçekleşmemesi için hiçbir neden yoktu.

Mr. Frederick Fairlie'nin evlenmesi ve bir erkek çocuk sahibi olması (kaldı ki bunların ikisi de onun hayatta yapmayacağı şeylerdi) haricinde, Limmeridge mülkü onun ölümüyle birlikte Laura'ya geçecek fakat, hatırlatmak isterim ki, Laura'nın sadece intifa hakkı olacaktı. Eğer Laura hiç evlenmeden ya da çocuk sahibi olmadan ölürse Limmeridge mülkü tekrar kuzenine, Mr. Arthur Fairlie'nin kızı Magdalen'e intikal edecekti. Eğer Laura evliliği öncesinde iyi bir sözleşme yapabilirse, başka bir deyişle, benim onun için düzenlemeye kararlı olduğum sözleşmeyi yaparak evlenirse Limmeridge mülkünün geliri (yılda en az üç bin sterlin), yaşadığı sürece, onun kullanımına bırakılacaktı. Eğer Laura kocasından önce vefat ederse, bu defa kocası o gelirden, *kendisi* hayatta olduğu sürece, haliyle istifade edecekti. Eğer Laura'nın bir erkek çocuğu olursa Limmeridge mülkü o çocuğa kalacak, Laura'nın kuzeni Magdalen mirastan mahrum olacaktı. Demek oluyor ki, Miss Fairlie'yle evlenmesi, Sör Percival'a, Mr. Frederick Fairlie'nin ölümü halinde, iki türlü fayda sağlayacaktı (kaldı ki burada yalnızca Limmeridge mülkünün sağlayacağı faydalardan bahsediyoruz): Birincisi, (karısı hayattayken onun izniyle, o öldükten sonra, eğer kendisi hâlâ hayattaysa, kanuni mirasçı sıfatıyla) yıllık üç bin sterlinlik gelire kavuşması; ikincisi, eğer bu evliliğinden bir erkek çocuğu olursa, Limmeridge mülkünün ona kalması.

Miss Fairlie'nin evlenmesiyle birlikte Limmeridge mülkünün ve bu mülkün getireceği gelirin nasıl kullanılacağından yeterince bahsettik. Laura için düzenleyeceğim sözleşmede Sör Percival'ın avukatıyla aramda bu hususta herhangi bir sorun çıkmasını kesinlikle beklemiyordum.

Şimdi sıra, Miss Fairlie'nin yirmi bir yaşına bastığında hak kazanacağı menkulleri, yani parayı ele almaya geldi.

Miss Fairlie'ye kalan mirasın bu kısmı başlı başına hatırı sayılır bir servetti. Babasının vasiyetinde yazdığı için Miss Fairlie'ye bırakılmış yirmi bin sterlin tutarında bir paraydı. Bu paraya ilaveten, hayatta olduğu sürece nemalanacağı bir on bin sterlin daha vardı ki bu para, Miss Fairlie'nin ölümünün ardından, halası Eleanor'a, babasının tek kız kardeşine gidecekti. Miss Fairlie'nin mirasından bahsetmeyi kısa bir süreliğine bırakmamın ve halanın kendi payına düşen miras için neden yeğeninin ölümünü beklemek zorunda bırakıldığını açıklamamın, okuyucunun Fairlie ailesinin işlerini en sarih biçimde anlamasına büyük katkısı olacaktır.

Mr. Philip Fairlie'nin kız kardeşi Eleanor'la ilişkisi, kız kardeşi bekârken son derece iyiydi. Gelgelelim Eleanor, yaşı da biraz ilerlemişken evlenince ve bu evlilikle birlikte hayatını Fosco adında İtalyalı bir beyefendiyle, daha doğrusu –kont unvanını kullanmayı sevdiğine göre biz de öyle söyleyelim– İtalyalı bir soyluyla birleştirince, Mr. Fairlie kız kardeşinin evliliğine o kadar şiddetle karşı çıktı ki onunla bütün irtibatını kesti ve hatta bir adım daha ileri gidip onu vasiyetinden çıkardı. Ailenin diğer fertleri kız kardeşinin evlenmesine içerleyen Mr. Fairlie'nin tepkisini bu kadar ciddi bir biçimde göstermesine bir türlü anlam veremedi. Kont Fosco zengin bir adam değildi ama beş parasız bir maceracı da sayılmazdı. Az da olsa kendisine yetecek kadar geliri vardı. Yıllarca İngiltere'de yaşamış, toplumda kendisine son derece saygın bir yer edinmişti. Ne var ki bu nitelikleri Mr. Fairlie'nin gözünde ona hiçbir şey katmıyordu. Mr. Fairlie pek çok konuda eski kafalı bir İngiliz'di, yabancılardan sadece yabancı oldukları için nefret ederdi, başka bir sebebe ihtiyacı yoktu. Ailesi onu, o da yıllar sonra ve esasen Miss Fairlie'nin araya girip babasından rica etmesiyle, kız kardeşini tekrar vasiyetine eklemeye ikna etmekten fazlasını yapa-

madı. Mr. Fairlie buna ikna oldu fakat yine de kız kardeşini kendi payına düşen mirası almak için bekletti: Bu on bin sterlinin nemasından hayatta olduğu sürece Laura faydalanacak, onun ölümünün ardından anapara, eğer halası da vefat etmişse, kuzeni Magdalen'e kalacaktı. Bu iki hanımın yaşları düşünüldüğünde, halanın, hayatın doğal akışı içinde bu on bin sterline kavuşma ihtimali böylece son derece zayıflatılmıştı; Madam Fosco, kardeşinin ona bu kadar adaletsiz davranmasına, ki bu gibi vakalarda bu durumla hep karşılaşılırdı, içerledi, yeğenini görmeyi reddetti ve isminin tekrar vasiyete eklenmesi için Miss Fairlie'nin aracılık etmiş olduğuna hiç inanmadı.

On bin sterlinin hikâyesi de böyleydi. Yine bu hususta da Sör Percival'ın avukatıyla aramızda bir anlaşmazlık çıkması mümkün değildi. Paranın neması Sör Percival'ın eşinin, yani Laura'nın kullanımına bırakılacak, anapara ise onun ölümünün ardından halasına ya da kuzenine kalacaktı.

Bu vakada dikkatimizi dağıtabilecek hususları böylelikle açıklığa kavuşturduktan sonra, nihayet meselenin gerçekten düğümlendiği yerden, yani yirmi bin sterlinden bahsedebilirim.

Bu meblağ, yirmi birinci yaşını doldurmasıyla birlikte tamamen Miss Fairlie'nin tasarrufuna kalacaktı ve sonrasında bu parayı nasıl kullanacağı, öncelikle, benim ona evlilik sözleşmesiyle sağlayacağım imkânlara bağlıydı. Söz konusu belgedeki diğer maddeler her resmî sözleşmede yer alması gereken maddeler olduğundan onlardan burada bahsetmeye gerek yok. Ne var ki bu parayla ilişkili madde üzerinde durulmadan geçilemeyecek kadar önemli. Meselenin anlaşılmasına yeterli olacak kadar bir özeti birkaç satırda vermek kâfi gelecektir.

Yirmi bin sterline ilişkin olarak benim sözleşmeye eklenmesini şart koştuğum madde şundan ibaretti: Paranın tamamı, bütün neması, yaşadığı sürece hanımefendiye bıra-

kılacak şekilde değerlendirilecek, onun ölümünün ardından bu nemadan Sör Percival Glyde, hayatta olduğu sürece, istifade edecek ve daha sonra anapara bu evlilikten doğmuş çocuklara kalacaktı. Çocuklarının olmaması halinde anapara hanımefendinin vasiyetinde belirteceği şekilde kullanılacaktı; hanımefendinin kendi vasiyetini düzenleme hakkını bu maksatla sözleşmede saklı tuttum. Bu hususların sözleşmeye yazılmasının sonuçları şöyle özetlenebilir: Eğer Leydi Glyde çocuk sahibi olmadan ölecek olursa, üvey kız kardeşi Miss Halcombe'la vasiyetinden faydalandırmayı isteyebileceği diğer akraba ve dostları, kocasının ölümünün ardından, Leydi Glyde'ın parasından hanımefendinin onlara bırakmayı uygun gördüğü kadar pay alacaktı. Öte yandan eğer öldüğünde çocukları varsa, çocukların menfaati, haliyle ve ister istemez, kim olursa olsun diğer bütün tarafların menfaatinin önüne geçecekti. Sözleşmeye koymak istediğim madde buydu ve bunu okuyan kimsenin, bütün taraflar için aynı ölçüde adaletli bir madde olduğu hususunda benden farklı düşüneceğini zannetmiyorum.

Önerilerimin kocanın tarafında nasıl karşılandığını göreceğiz.

Miss Halcombe'un mektubu bana ulaştığında her zamankinden daha meşguldüm. Yine de bu sözleşmeyi hazırlayacak zamanı yaratmayı zor da olsa başardım. Sözleşmeyi düzenledim ve Miss Halcombe'un bana evlilik kararının alındığını bildirmesinin üzerinden daha bir hafta bile geçmeden, onaylaması için Sör Percival'ın avukatına gönderdim.

Aradan iki gün geçtikten sonra sözleşme bana geri gönderildi, üzerinde Baronet'in avukatının notları ve açıklamaları vardı. Avukatın itirazlarına baktığımda bunların genellikle son derece önemsiz, usule ilişkin ayrıntılar olduğunu gördüm; ta ki yirmi bin sterlinle ilgili maddeye gelene kadar. Bu maddenin üstüne kırmızı mürekkeple iki çizgi çekilmiş ve çizgilerin bittiği yere aşağıdaki not iliştirilmişti:

"Kabul edilemez.

Leydi Glyde öldüğünde Sör Percival Glyde sağsa ve çocukları yoksa *anapara* Sör Percival Glyde'a kalmalı."

Başka bir deyişle, Miss Halcombe'a ya da Leydi Glyde'ın diğer bir akrabasına, dostuna o yirmi bin sterlinden tek bir kuruş kalmayacaktı. Bütün para, eğer Leydi Glyde çocuksuz ölürse, kocasının cebine girivercekti.

Bu küstah teklife yazabildiğim kadar kısa ve sert bir cevapla karşılık verdim:

"Saygıdeğer beyefendi.

Miss Fairlie'ye kalacak para hakkında itiraz ettiğiniz maddeyi aynen sözleşmede tutuyorum.

Saygılarımla,"

Bu cevabıma on beş dakikada cevap geldi:

"Saygıdeğer beyefendi.

Miss Fairlie'ye kalacak para hakkında karşı çıktığınız itirazımı aynen koruyorum.

Saygılarımla,"

O günlerde dillere pelesenk olmuş iğrenç bir tabirle söyleyecek olursak, "kilit olmuştuk" ve müvekkillerimize danışmaktan başka çaremiz kalmamıştı.

Benim müvekkilim, Miss Fairlie'nin vasisi Mr. Frederick Fairlie'ydi çünkü Miss Fairlie henüz yirmi birinci yaşını doldurmamıştı. Mektubumu o günkü postaya yetiştirdim ve meseleyi bütün açıklığıyla önüne serdim; bunu yaparken de sadece o maddeyi benim yazdığım şekliyle sözleşmede tutmayı kabul ettirmek için aklıma gelen bütün gerekçeleri sunmakla yetinmedim, aynı zamanda bu yirmi bin sterlinin benim sözleşmeye yazdığım şekilde kullanılmasına karşı

tarafın yaptığı itirazın temelinde yatan para hırsını da kendisine açıkça anlatmaya çalıştım. *Sör Percival'a ait* resmî belgeler evlilik sözleşmesini düzenlemeden önce gerekli incelemeleri yapmam için bana sunulmuştu, olması gereken de buydu, bunlara baktığımda onun mali durumu hakkında ister istemez bilgi sahibi olmuştum. Durum açıkça ortadaydı; Sör Percival'ın dağ gibi borcu birikmişti ve geliri her ne kadar kâğıt üstünde yüksek görünse de borçlarını düştükten sonra geriye kalacak para onun konumunda bir adam için neredeyse hiçbir şeydi. Sör Percival'ın ayakta kalabilmek için hazır paraya ihtiyacı vardı ve avukatının sözleşmedeki o maddeye düştüğü not bu ihtiyacın bencilce ifadesinden başka bir şey değildi.

Mr. Fairlie'nin yanıtı ertesi sabahki postayla elime ulaştı; okuduğumda, lafı eveleyip gevelediğini, son derece alakasız bir cevap yazdığını gördüm. Basit bir dille ifade edecek olursam, aslında şunları demek istiyordu Mr. Fairlie:

> "Sevgili Gilmore, gerçekleşmesi çok zor bir ihtimalin doğurabileceği bu önemsiz mesele için dostun ve müvekkilin olan beni endişeye sevk etmeyecek kadar nazik olmanı beklerdim. Yirmi bir yaşında genç bir kadının kırk beş yaşında bir adamdan önce, üstelik hiç çocuk doğurmadan ölmesi mümkün müdür? Diğer taraftan, böylesine sefil bir dünyada, huzurumuzu ve sükûnetimizi korumak için ne bedel ödesek azdır. Tanrı'nın bahsettiği bu iki nimet için, hani olur da o bahsettiğin uzak ihtimal gerçekleşirse, yirmi bin sterlin gibi önemsiz bir dünyevi bedel ödenmesi adil bir değiştokuş değil midir? Tabii ki öyledir. O halde niye itiraz ediyorsun?"

Okuduklarımdan iğrenip mektubu bir kenara fırlattım. Havada süzülen mektup tam yere değecekken kapım çalındı ve Sör Percival'ın avukatını, Mr. Merriman'ı içeriye buyur ettiler. Bu dünyada gemisini uyanıklıkla yürütmeye çalışan meslek erbabı çeşit çeşittir fakat sanıyorum içlerinde başa çıkması en zor olanları, karşısındakine iyi davranmak mizaç-

larından gelen bir özellikleriymiş gibi yapan ama sizi hileyle alt etmeye çalışanlardır. İş yaptığınız kişi şişman, yediğine içtiğine özen gösteren, güleç yüzlü ve iş bitirici bir adamsa en fazla beyhude çabayı onunla uğraşırken verirsiniz. Mr. Merriman bu türden bir adamdı.

"Sevgili Mr. Gilmore nasıl acaba?" diye lafa girdi Mr. Merriman, sıcakkanlılığından doğan samimiyetle yüzü parıldıyordu. "Sizi böyle pek bir sağlıklı gördüğüme pek sevindim efendim. Kapınızın önünden geçiyordum, bir içeriye bakayım, belki bana söyleyeceğiniz bir şey vardır diye düşündüm. Rica ediyorum, aramızdaki bu küçük fikir ayrılığını mümkünse konuşarak çözelim lütfen! Müvekkilinizden haber aldınız mı?"

"Aldım. Siz kendi müvekkilinizden haber aldınız mı?"

"Ah efendim! Keşke ondan herhangi bir haber almış olsaydım, bütün kalbimle isterdim omuzlarımdan bu yükün kalkmış olmasını; gelgelelim inatçı biridir o –daha doğrusu kararlıdır– ve geri adım atmaz. 'Merriman, ayrıntıları sana bırakıyorum. Benim çıkarlarım için neyin doğru olduğunu düşünüyorsan öyle yap ve bu meseleyi tamamen halledene kadar beni yok say.' Sör Percival bunları on beş gün önce söyledi, şimdi de ne yaparsam yapayım aynı şeyleri tekrarlıyor. Ben zor bir adam değilim Mr. Gilmore, siz de bilirsiniz. Bana kalsa, laf aramızda, hemen şimdi üstünü çizerim sözleşmeye yazdığım o notun. Fakat eğer Sör Percival kendini geri çekiyorsa, eğer Sör Percival bütün menfaatini körü körüne benim ellerime teslim ediyorsa, onun menfaati için bastırmaktan başka ne yapabilirim ki? Elim kolum bağlı, görmüyor musunuz efendim? Elim kolum bağlı."

"O maddedeki itirazınızı harfiyen koruyorsunuz, öyle mi?" dedim.

"Evet, lanet olsun! Başka çıkar yolu yok." Şömineye yürüdü, ateşin karşısında ısındı, derinden gelen pes bir tonda, bir ezginin son notalarını mırıldanıyordu. "Sizin taraf ne diyor," diye devam etti, "lütfen söyleyin, sizin taraf ne diyor?"

Ona söylemeye utandım. Zaman kazanmaya çalıştım; hayır hayır, daha beterini yaptım. Mesleki içgüdülerim ağır bastı ve onunla pazarlık yapmaya bile kalkıştım.

"Yirmi bin sterlin, hanımefendinin dostlarının iki günde vazgeçemeyeceği kadar büyük bir meblağ," dedim.

"Çok doğru," diye yanıtladı Mr. Merriman düşünceli düşünceli çizmelerine bakarak. "Doğru ifade ettiniz efendim, çok doğru ifade ettiniz!"

"Kocanın menfaatlerini olduğu kadar hanımefendinin ailesinin menfaatlerini de gözeten bir uzlaşma belki müvekkilimi bu kadar korkutmazdı," diye devam ettim. "Haydi ama! Bu mesele pazarlıkla çözülecek eninde sonunda. Kabul edeceğiniz en düşük meblağı söyleyin bana."

"Kabul edeceğimiz en düşük meblağ," dedi Mr. Merriman, "ondokuzbindokuzyüzdoksandokuz sterlin ondokuz şilin onbir sent ve üç çeyrektir.* Ha! Ha! Ha! Kusuruma bakmayın Mr. Gilmore. Arada böyle ufak espriler de yapmasam olmaz."

"Aman ne ufak espri," diye cevap verdim. "Yaptığınız şaka tam da vazgeçtiğiniz para kadar kıymetli."

Mr. Merriman keyiflenmişti. Esprisine hemen karşılık vermeme kahkahalarla gülüyor, o pes sesi odada yankılanıyordu. Bense hiç o kadar keyif almamıştım bu işten; konuyu tekrar işe getirip görüşmemizi sona erdirdim.

"Bugün günlerden cuma," dedim. "Nihai cevabımızı vermemiz için bize önümüzdeki salıya kadar mühlet verin."

"Nasıl isterseniz," diye karşılık verdi Mr. Merriman. "Cevabınızı daha sonra da verebilirsiniz efendim, eğer is-

* Birleşik Krallık, para birimlerinde ondalık sisteme (1 sterlin=100 sent) 1971 yılında geçmiştir. Önceki dönemlerde sterlin (pound), şilin (shilling) ve sent (penny) kullanılmış olup aralarındaki dönüşüm oranları şöyledir: 1 sterlin=20 şilin=240 sent. Buna ilaveten, 1 sentten küçük para birimleri de kullanılmış olup bunlara, sırasıyla, "yarım sent (half penny)" ve "çeyrek sent (farthing)" denmiştir. Mr. Merriman, Mr. Gilmore'a verdiği cevapta, 20.000 sterlinin sadece bir çeyrek sentini almaktan vazgeçebilecekleri söyleyerek onunla dalga geçiyor. (ç.n.)

terseniz." Şapkasını aldı, odadan çıkmak üzereyken tekrar bana döndü. "Bu arada," dedi, "Cumberland'daki müvekkilleriniz o isimsiz mektubu yazan kadından yeni bir haber almadılar, değil mi?"

"Yeni bir haber yok," diye cevap verdim. "Siz kadının izini bulamadınız mı?"

"Henüz değil," dedi meslek icabı görüştüğüm adam. "Fakat umutsuzluğa kapılmıyoruz. Sör Percival, 'birisinin' kadını sakladığından şüpheleniyor ve biz de o 'birisini' izletiyoruz."

"Cumberland'da o kadınla birlikte olan yaşlı kadını mı kastediyorsunuz?" dedim.

"Aslında başka birini efendim," diye cevap verdi Mr. Merriman. "Yaşlı kadına henüz ulaşamadık. Bizim 'birisi' dediğimiz, bir adam. Onu burada, Londra'da, yakın gözetim altında tutuyoruz ve o kişinin, mektubu yazan kadının daha en başta tımarhaneden kaçmasına bir şekilde yardımcı olmuş olduğundan şüpheleniyoruz. Sör Percival bu adamı hemen sorgulamak istedi ama ben, 'Hayır. Adamı sorgulamak gardını almasından başka bir işe yaramaz – izleyelim, bekleyelim,' dedim. Ne olacağını göreceğiz. Serbest dolaşmaması gereken tehlikeli bir kadın bu, Mr. Gilmore; kim bilir bundan sonra ne yapacak? Size iyi sabahlar diliyorum efendim. Önümüzdeki salı günü sizden haber almayı iple çekiyorum." Dostça gülümsedi Mr. Merriman ve dışarı çıktı.

Meslek icabı görüştüğüm bu adamla yaptığım sohbetin sonlarına doğru dalıp gitmiştim. Miss Fairlie'ye kalacak yirmi bin sterlinin ne olacağıyla o kadar meşguldüm ki başka hiçbir konuya dikkatimi veremiyordum ve yeniden yalnız kalır kalmaz bir sonraki hamlemin ne olması gerektiğini düşünüp taşınmaya başladım.

Diğer müvekkillerimden herhangi birinin işini yapıyor olsaydım, aldığım talimatlara göre hareket eder ve ne kadar

nahoş bir durum olduğunu düşünürsem düşüneyim, yirmi bin sterlini mesele etmekten hemen oracıkta vazgeçerdim. Gelgelelim Miss Fairlie'yi sadece bir müşteri gibi görüp bu meseleye kayıtsız kalamazdım. Bütün samimiyetimle ona sevgi besliyor, onu takdir ediyordum; babasının müşterim ve dostum olarak bana gösterdiği yakınlığı başka kimseden görmediğimi minnetle hatırlıyordum; evlilik sözleşmesini düzenlerken Laura'yı kendime o kadar yakın görüyordum ki yaşlı bir bekâr değil de kız babası olmuş olsam kendi kızıma ancak bu kadar yakın hissederdim; ona hizmet ederken, onun menfaatlerini savunurken hiçbir kişisel fedakârlıktan kaçınmamaya kararlıydım. Mr. Fairlie'ye bir kez daha mektup yazmak olacak iş değildi, parmaklarımın arasından kayıp gitmesi için ona ikinci bir şans vermekten öteye gitmezdi çabam. Onu görmek ve itirazımı yüzüne karşı söylemek muhtemelen daha çok işe yarardı. Ertesi gün cumartesiydi. Olur da Mr. Fairlie'yi bu meselede adaletli, kimseye bağlı kalmadan ve şerefiyle hareket etmeye ikna edebilirim umuduyla ihtiyar kemiklerimi tren raylarında sarsmaya ve günübirlik Cumberland'a gitmeye karar verdim. Hiç şüphesiz bu zayıf bir ihtimaldi fakat bu ihtimali zorlamadan vicdanım rahat etmeyecekti. Benim konumumdaki bir adamın, eski dostunun tek çocuğunun menfaatini korumak için yapabileceği her şeyi ancak o zaman yapmış olacaktım.

Cumartesi günü hava güzeldi, günbatısından bir rüzgâr esiyor, güneş parlıyordu. Başımdaki o ağırlık ve bunaltıyı son dönemlerde yeniden hissetmeye başlamış olduğumdan, ki doktorum bu ağrılara dikkat etmem için bana ciddi bir uyarıda bulunalı iki yıldan uzun zaman geçmişti, çantamı trene önden gönderip Euston Meydanı'ndaki terminale kadar yürüyerek gitmeye ve böylece biraz daha egzersiz yapmaya karar verdim. Holborn'a geldiğimde, hızlı adımlarla yürüyen bir beyefendi yanımda durdu ve benimle konuştu. Mr. Walter Hartright'tı bu adam.

Eğer ilk selamı o bana vermemiş olsaydı ben kesinlikle onun yanından geçer giderdim. O kadar değişmişti ki onu tanımakta güçlük çektim. Solgun ve bitkin görünüyordu, telaşlı ve kararsız bir hali vardı; hele kılığı kıyafeti o kadar hırpaniydi ki onu Limmeridge Malikânesi'nde gördüğümde temiz ve bir beyefendiye yakışır kıyafetler giydiğini hatırlıyorum, kâtiplerimden biri böyle giyinse ben utanırdım.

"Siz Cumberland'dan döneli çok oldu mu?" diye sordu Mr. Hartright. "Bu yakınlarda Miss Halcombe'dan bir haber aldım. Sör Percival Glyde'ın açıklamasının tatminkâr bulunduğunu biliyorum. Evlilik yakın mı? Acaba siz biliyor musunuz Mr. Gilmore?"

O kadar hızlı konuşuyor, sorularını o kadar tuhaf ve kafa karıştırıcı bir biçimde birbirinin peşi sıra diziyordu ki onu takip etmekte güçlük çekiyordum. Rastlantılar onu Limmeridge Malikânesi'ndeyken aileyle ne kadar yakınlaştırmış olursa olsun, birilerinin ona ailenin özel hayatı hakkında bilgi vermesini nasıl bekleyebildiğini anlayamadığımdan, Miss Fairlie'nin evliliğine ilişkin sorusunu geçiştirmeye karar verirken hiç zorlanmadım.

"Zaman gösterecek bunu Mr. Hartright," dedim; "zaman gösterecek. Bu evliliğin haberini gazetelerden alırız dersek çok da yanılmış olmayız. Kusura bakmayın ama dikkatimi çekti, son karşılaşmamıza göre hiç de iyi görmedim sizi, üzüldüm."

Mr. Hartright'ın dudaklarının, gözlerinin sinirden bir an kasıldığını görür gibi oldum ve onun sorusunu bu kadar mesafeli bir biçimde yanıtladığım için biraz kendimden utandım.

"Miss Fairlie'nin evliliğine dair soru sormaya hakkım yoktu," dedi acı acı. "Bekleyip gazetelerden öğrenmeliyim ben de diğer insanlar gibi. Evet," diye lafına devam etti ben özür dileyemeden; "son zamanlarda iyi değilim. Mekân değişikliği, iş değişikliği iyi gelir belki diye başka bir ülkeye

gidiyorum. Miss Halcombe sağ olsun nüfuzunu kullanıp bana yardım etti, tavsiye mektuplarım da yeterli bulundu. Buradan gideceğim yer çok uzakta ama nereye gittiğim, orada nasıl bir iklimin beni beklediği ya da ne kadar kalacağım umurumda değil." Bunları söylerken, sağlı sollu yanımızdan geçen yolcu kalabalığından şüphelenip tuhaf bakışlarla etrafı taradı, sanki o kalabalıktan birilerinin bizi gözetlediğini düşünüyordu.

"Sağ salim gidip sağ salim dönmenizi dilerim," dedim ve sonra Fairlie ailesinden onu çok da uzaklaştırmamak için ekledim, "iş için Limmeridge Malikânesi'ne gidiyorum. Miss Halcombe ve Miss Fairlie Yorkshire'daki bazı dostlarını ziyaret etmeye gitmişler, malikânede değiller."

Mr. Hartright'ın gözleri parladı, sanki cevaben bir şey söyleyecek gibiydi, fakat aynı ani kasılma bir kez daha yüzünü yokladı. Elimi avuçlarına aldı, sıkı sıkı tuttu ve tek bir kelime etmeden kalabalığın arasında kayboldu. Benim için bir yabancıdan pek farkı yoktu bu adamın ama yine de bir an ardından baktım, neredeyse pişmanlık duydum onun için. Genç erkeklerin nerede yanlış yola saptıklarının izlerinin, işaretlerinin dışarıdan bakıldığında nasıl anlaşılacağını öğrenecek kadar tecrübe edinmiştim mesleğimde ve üzülerek söylüyorum ki, tren istasyonuna doğru tekrar yola koyulduğumda, Mr. Hartright'ın geleceğinden ziyadesiyle endişe eder olmuştum.

IV

Trenim erken saatte kalktığı için akşam yemeği vakti gelmeden Limmeridge Malikânesi'ne vardım. Ev insanın içini bunaltacak kadar boş ve sıkıcıydı. Genç hanımların yokluğunda bana sevgili Mrs. Vesey'nin eşlik edeceğini ummuştum ama o da soğuk algınlığıyla odasına kapanmıştı. Uşaklar beni gördüklerine o kadar şaşırmıştı ki saçma sapan bir telaşla

ortalıkta koşuşturup her şeyi ellerine yüzlerine bulaştırdılar. En azından kâhyanın aklı başında davranmasını beklerdim, yaşını başını almıştı neticede, fakat o bile Porto şarabını soğutup önüme koydu. Mr. Fairlie'nin sağlığını sordum uşaklara, haberler her zamankinden farksızdı; geldiğimi kendisine haber vermelerini istedim, beni ertesi sabah görmekten memnun olacağı cevabını aldım; fakat öğrendim ki malikâneye geldiğimin kendisine aniden söylenmesi, adamın akşamın geri kalanını kalp çarpıntısıyla perişan bir halde geçirmesine sebep olmuş. Bütün gece kasvetli bir rüzgâr esti, boş evin her tarafından tuhaf gıcırtılar, iniltiler geliyordu. Daha berbat bir uyku uyumuş muyumdur bilmiyorum; ertesi sabah son derece keyifsiz kalktım, tek başıma kahvaltı ettim.

Mr. Fairlie sabah saat onda beni kabul etti. Her zamanki odasındaydı, her zamanki koltuğunda oturuyordu, her zamanki gibi ruhen ve bedenen kötüye gidiyordu. İçeriye girdiğimde uşağı karşısında ayakta durmuş, eni boyu ofisimdeki yazı masası kadar, gravürlerle dolu ağır bir albümü alttan kavramış, Mr. Fairlie'nin incelemesi için havada tutuyordu. Zavallı ecnebi, efendisi sakin sakin gravürlere bakıp saklı güzelliklerini büyüteç yardımıyla incelerken, yüzünde acınası bir ifadeyle gülümsemeye çalışıyordu.

Kendini yormamak için ağır ağır arkasına yaslandı Mr. Fairlie, yüzüme baktı, "İşte, iyi ve eski dostların en iyisi geldi," dedi, "sağlığın *epey* yerinde, değil mi? Ne iyi ettin de buraya kadar gelip yalnızlığımı paylaştın. Sevgili Gilmore!"

Mr. Fairlie'nin ben içeri girince uşağı göndereceğini sanmıştım ama hiç de öyle olmadı. Uşak orada, efendisinin koltuğunun önünde, gravürlerin ağırlığından bacakları titrer bir halde dururken Mr. Fairlie de bütün sükûnetiyle oturmuş, beyaz parmaklarıyla büyüteci tutmuş evirip çeviriyordu.

"Sizinle çok önemli bir meseleyi konuşmaya geldim," dedim, "bunu söylediğim için beni mazur görün ama baş başa kalırsak daha iyi olur."

Talihsiz uşak minnettar gözlerle baktı bana. Mr. Fairlie, az önce söylediğim üç kelimenin her birini o cılız sesiyle, büyük bir şaşkınlık içinde tekrarladı: "baş başa kalırsak."

Mr. Fairlie'nin söylediklerimi hafife almasına izin verecek halde değildim, ne demek istediğimi anlamasını sağlamalıydım.

Elimle uşağı işaret edip, "Bana bir iyilik yapın ve şu adamın çekilmesine izin verin," dedim.

Mr. Fairlie kaşlarını kaldırdı, dudaklarını büzdü, şaşırmış gibi yapıyordu ama alaycılığı yüzünden okunuyordu.

"Adam mı?" diye tekrarladı. "Beni kışkırtmaya mı çalışıyorsun, ihtiyar Gilmore? Adam demekle kim bilir ne kastediyorsun? Hiç de adam değil o. Yarım saat önce bir adamdı belki, henüz daha gravürlerimi getirmesini istememiştim; belki yarım saat sonra yine bir adam olacak, gravürlere bakmayı artık istemediğimde. Şimdiyse yalnızca bir sehpa o. Gilmore, bir sehpanın odada durmasına mı itiraz ediyorsun?"

"*Evet*, ediyorum. Üçüncü kez söylüyorum, Mr. Fairlie, lütfen baş başa konuşalım."

Ses tonum ve yüz ifadem ona bu isteğimi yerine getirmek dışında bir seçenek bırakmadı. Uşağa baktı, sonra huysuz huysuz yanı başındaki koltuklardan birini işaret etti.

"Gravürleri buraya bırak ve dışarı çık," dedi. "Kaldığım yeri kaybedip sakın sinirimi bozma. Kaldığım yeri hatırlıyor musun, hatırlamıyor musun? Unutmadığına emin misin? Çıngırağımı erişebileceğim bir yere koydun mu? Koydun, değil mi? O halde daha niye sallanıyorsun lanet olası?"

Uşak dışarı çıktı. Mr. Fairlie koltuğunda yan döndü, zarif keten mendiliyle büyütecini sildi ve kendini, açık duran albümdeki gravürleri yandan yandan incelemeye verdi. Bu koşullarda sinirlerime hâkim olmam kolay değildi ama yine de sükûnetimi korumayı başardım.

"Yeğeninizin ve ailenizin menfaatlerini koruyayım diye büyük zahmete katlandım, kalktım buraya kadar geldim" dedim, "bunun karşılığında dikkatinizi bana vermenizi biraz olsun hak ettiğimi düşünüyorum."

"Zorbalık etmeyin!" diye bağırdı Mr. Fairlie ve kendini çaresizce koltuğa bırakıp gözlerini yumdu. "Rica ediyorum, zorbalık etmeyin. Bunu kaldıracak kadar güçlü değilim."

Beni kışkırtmasına izin vermemeye kararlıydım; Laura Fairlie için gelmiştim ben buraya sonuçta.

"Amacım," diye devam ettim sözlerime, "mektubunuzu bir kez daha gözden geçirmenizi ve beni yeğeninizi meşru haklarından, ona ait olan her şeyden feragat ettirmeye zorlamamanızı sizden rica etmek. Meseleyi size bir kez daha anlatmama izin verin, bu da son olsun."

Mr. Fairlie kendisine acır gibi kafasını sallayıp iç çekti.

"Kalpsizlik bu yaptığın, Gilmore, hem de büyük kalpsizlik," dedi. "Neyse, anlat bakalım."

Bütün hususları dikkatle açıkladım ona, meseleyi olabilecek her açıdan gözlerinin önüne serdim. Ben konuşurken koltuğunda geriye yaslanmış, gözleri kapalı bir şekilde beni dinledi. Konuşmayı bitirdiğimde miskin miskin açtı gözlerini, masadan gümüş koku şişesini aldı, burnuna götürüp tatlı bir keyifle koklamaya başladı.

"Sevgili Gilmore," dedi kokuyu burnuna çekerken, "ne kadar da iyisin böyle! Adamın insaniyetine dokunuyorsun!"

"Size basit bir soru sordum, Mr. Fairlie, sizden de basit bir cevap bekliyorum. Tekrar söylüyorum, Sör Percival Glyde'ın bu paranın nemasından başka zerre kadar bir şey beklemeye hakkı yok. Eğer yeğeninizin hiç çocuğu olmazsa anapara onun kontrolü altında kalmalı ve yeniden aileye geçmeli. Siz sağlam durursanız Sör Percival Glyde geri adım atmaya mecbur kalır; zaten geri adım atmak zorunda, inanın bana, yoksa Miss Fairlie'yle evlenmekteki yegâne ama-

cının onun parasına konmak olduğu gibi aşağılık bir isnada maruz kalır."

Mr. Fairlie gümüş koku şişesini şakacı bir tavırla bana doğru salladı.

"Sevgili dostum ihtiyar Gilmore, nasıl da nefret ediyorsun unvanlardan, soylu ailelerden, değil mi? Sırf baronet diye nasıl da iğreniyorsun Glyde'dan. Sen nasıl bir radikalsin, aman Tanrım, sen nasıl bir radikalsin böyle!"

Radikal mi!!! Beni ne kadar kışkırtırsa kışkırtsın dayanabilirdim fakat, bütün ömrüm boyunca en sağlam muhafazakâr ilkeleri benimsemiş biri olarak, bir radikal olmakla suçlanmayı *kaldıramazdım.* Kan beynime sıçradı, oturduğum koltuktan fırladım; öfkemden konuşamıyordum.

"Öyle bir anda ayaklanıp odayı sallama!" diye bağırdı Mr. Fairlie. "Tanrı aşkına odayı sallama! Ey Gilmore ailesinin en asil ferdi, kötü bir niyetle söylemedim bunu. Benim kendi görüşlerim bile o kadar aşırı liberal ki ben kendimi radikal zannediyorum. Evet. Biz ikimiz radikaliz. Lütfen sinirlenme. Tartışamam seninle, gücüm yok. Konuyu değiştirelim mi? Evet. Gel bu güzel gravürlere bakalım. Lütfen bırak da sana cennetten çıkma bu inci gibi çizgileri takdir etmeyi öğreteyim. Hadi ama, inatçılık etme!"

Onun ağzından böyle anlamsız, tutarsız kelimeler dökülürken ben neyse ki yavaş yavaş kendimi toparlıyordum, yoksa kendime saygımı yitirecektim. Konuşmaya tekrar başladığımda, onun bu küstahlığına hak ettiği cevabı onun seviyesine inmeyerek verecek kadar sakinleşmiştim.

"Sör Percival Glyde'a karşı önyargılı olduğum için böyle konuştuğumu düşünmekle," dedim, "tamamen yanılıyorsunuz efendim. Onunla görüşmek imkânsız hale gelsin diye, bu meselede bütün ipleri avukatının eline bu kadar kayıtsız şartsız bırakmış olmasını esefle karşılıyor olabilirim ama ona karşı önyargılı değilim. Biraz önce söylediklerim, toplumda ister yüksek ister düşük bir mevki sahibi olsun, onun duru-

mundaki herkes için geçerlidir. Benim savunduğum prensip herkes tarafından kabul görmüş bir prensiptir. Gelin en yakın kasabaya gidelim, orada ilk gördüğümüz saygın avukata soralım; benim size bir dost olarak anlattıklarımı o size bir yabancı olarak söyleyecektir. Kadına, bütün parasını evleneceği adama bıraktıracak bir sözleşme imzalatmanın bütün hukuk kurallarına aykırı olduğuna dair sizi bilgilendirecektir. Hukuktaki genel ihtiyatlılık prensibi çerçevesinde, karısının ölümü halinde yirmi bin sterlinlik geliri kocaya, hem de kayıtsız şartsız, bırakmayı reddedecektir."

"Bir avukat böyle bir şey söyler mi gerçekten Gilmore?" dedi Mr. Fairlie. "Bu konuştuklarının yarısı kadar çirkin şeylerden bahsetsin, seni temin ederim ki çıngırağımı titretip Louis'yi çağırtır ve o adamı hemen evden attırırım."

"Beni tahrik edemeyeceksiniz Mr. Fairlie; yeğeninizin hatırına, babasının hatırına, beni tahrik edemeyeceksiniz. Bu yüz kızartıcı sözleşmenin bütün sorumluluğunu üstleneceksiniz, yoksa şuradan şuraya gitmem."

"Yapma! Rica ediyorum, yapma!" dedi Mr. Fairlie. "Vaktinin ne kadar kıymetli olduğunu düşün Gilmore ve onu çar çur etme. Elimden gelse seninle tartışırdım, ama yapamam, yeterince güçlü değilim. Sen beni üzmek istiyorsun, kendini üzmek istiyorsun, Glyde'ı üzmek istiyorsun, dahası Laura'yı üzmek istiyorsun; hem de, Tanrı aşkına, en olmayacak şey için yapıyorsun bunu. Hayır sevgili dostum, huzur ve sükûnet aşkına, kesinkes hayır!"

"O halde, mektubunuzdaki kararın arkasında durduğunuzu mu anlamalıyım?"

"Evet, lütfen. Nihayet birbirimizi anlıyoruz, ne mutlu bana. Şimdi oturabilirsin, lütfen otur!"

Hemen kapıya yöneldim ve Mr. Fairlie, yapacak başka bir şey kalmadığını anladığından, elindeki küçük çıngırağı "titretti." Odadan çıkmadan önce Mr. Fairlie'ye dönüp son sözlerimi söyledim.

"Bundan sonra ne olacağı bilinmez efendim," dedim, "benim görevim yalnızca sizi uyarmaktı ve görevimi yerine getirdim, bunu aklınızdan çıkarmayın. Ailenizin sadık dostuyum, hizmetkârıyım ben ve veda ederken size şunu söylemek istiyorum: Eğer bir kızım olsaydı, Miss Fairlie için hazırlamaya beni zorladığınız sözleşmeyle evlenmesine talibi kim olursa olsun izin vermezdim."

Arkamdaki kapı açıldı, uşak eşikte bekliyordu.

"Louis," dedi Mr. Fairlie, "Mr. Gilmore'u uğurla, sonra buraya geri gel, gravürlerimi tekrar tutacaksın. Sana güzel bir öğle yemeği hazırlasınlar Gilmore. Lütfen, aylak aylak gezen o suratsız hizmetçilere söyle, sana iyi bir yemek hazırlasınlar!"

O kadar tiksinmiştim ki gördüğüm muameleden, cevap veresim gelmedi; gerisingeri döndüm, sessiz sedasız Mr. Fairlie'nin yanından çıktım. Öğleden sonra saat ikide bir tren vardı, ben de o trene binip Londra'ya döndüm.

O salı günü, değişikliklerini yaptığım ve böylece, Miss Fairlie'nin büyük bir hevesle mirasından yararlandırmayı istediğini tam da kendi ağzıyla söylediği kişileri mirastan mahrum bırakan sözleşmeyi gönderdim. Başka seçeneğim kalmamıştı. Ben reddetmiş olsaydım başka bir avukat düzenleyecekti sözleşmeyi.

Vazifemi yerine getirdim. Bu ailenin hikâyesini oluşturan olaylarda beni bizzat ilgilendiren ne varsa anlatmış oldum. Birazdan sizinle paylaşılacak tuhaf olayları başkalarının kalemi yazacak. Geçmişe düştüğüm bu kısa notu bitirirken endişeleniyorum, üzülüyorum. Limmeridge Malikânesi'ne veda ederken sarf ettiğim sözleri burada endişeyle, üzüntüyle tekrar ediyorum: Eğer bir kızım olsaydı, Miss Fairlie için hazırlamaya mecbur bırakıldığım sözleşmeyle evlenmesine talibi kim olursa olsun izin vermezdim.

Mr. Gilmore'un anlattıkları burada sona eriyor.

Hikâyeye (Günlüğünden Alıntılarla)[1] Marian Halcombe Devam Ediyor

[1]Miss Fairlie'yi ya da bu sayfalarda adı geçen kişileri ilgilendirmeyen bölümler Miss Halcombe'un günlüğünden buraya aktarılmamıştır.

I

Limmeridge Malikânesi, 8 Kasım

Bu sabah yanımızdan ayrıldı Mr. Gilmore.

Laura'yla görüşmesi, her ne kadar göstermemeye çalışsa da belli ki onu üzmüş, şaşırtmıştı. Vedalaştığımızdaki halini görünce, Laura'nın ona kendi buhranının ve benim endişemin gerçek sebebini istemeden de olsa açık etmiş olabileceğinden korktum. Mr. Gilmore gittikten sonra bu şüphe benliğimi öylesine sardı ki Sör Percival'ın birlikte at binme teklifini reddettim ve Laura'nın odasına çıktım.

Bu keşke yaşanmasaydı dediğim çetrefilli meselede, Laura'yı mutsuz eden sevginin ne kadar güçlü olduğundan habersiz olduğumu fark ettiğimden beri, maalesef kendime güvenemez oldum. Zavallı Hartright'a kendimi yakın hissetmeme, içtenlikle hayran olmama, saygı duymama sebep olan onun nezaketi, hoşgörüsü ve şerefini her şeyden üstün tutmasıydı; Laura'nın tabiatından gelen duyarlılığa, yüce gönüllülüğe en çok hitap eden özelliklerin bunlar olduğunu, Laura'nın buna karşı koyamayacağını biliyor olmam gerekirdi. Heyhat, o bana kalbinden ne geçtiğini kendi arzusuyla anlatıncaya kadar, Laura'nın yeni hissettiği bu duygunun bu kadar derinlere kök saldığından hiç mi hiç şüphelenmemiştim? Önceleri, bu duygu zamanla ve benim göstereceğim ihtimamla yok olabilir diye düşünmüştüm. Şimdiyse Laura'nın ömür boyu bu duyguyla yaşayacağından ve bir daha eskisi

gibi olamayacağından korkuyorum. Onun duygularını tartarken böyle vahim bir muhakeme hatası yapmış olduğumu keşfetmek başka her şeyde ikircikli davranmama yol açıyor. Önüme en bariz kanıtlar serilse de Sör Percival hakkında tereddüde kapılıyorum. Laura'yla konuşup konuşmamakta bile kararsızım. Daha bu sabah, odasının kapısını tutmuş açacakken, yanına gitmeme sebep olan soruları sormalı mıyım, sormamalı mıyım diye düşünüp durdum.

Odasına girdiğimde Laura'yı büyük bir sabırsızlık içinde bir aşağı bir yukarı yürürken buldum. Yüzü al aldı, heyecanlıydı; daha ben ağzımı açamadan yanıma geldi ve konuşmaya başladı.

"Seni görmek istiyordum," dedi. "Gel, yanıma otur. Marian! Daha fazla katlanamıyorum; bir son vermeliyim bu işe, vereceğim de."

Yanakları her zamankinden fazla kızarmış, hareketlerine her zamankinden büyük bir enerji dolmuş, sesi her zamankinden kararlı çıkar olmuştu Laura'nın. Bir elinde Hartright'ın çizimlerinin olduğu küçük kitabı tutuyordu; ne zaman yalnız kalsa, kaderini çizen o kitaba bakıp hayallere dalardı. Yumuşak ve kararlı bir hamleyle kitabı elinden alıp gözünün görmeyeceği bir sehpaya koymakla başladım işe.

"Gönlünden ne geçiyor canım, sakin sakin anlat bana," dedim. "Mr. Gilmore'ın tavsiyelerini mi dinliyorsun yoksa?"

Kafasını salladı. "Hayır, şu anda yapmayı düşündüklerim için değil. O bana çok nazik, çok iyi davrandı Marian, bense, utanıyorum söylemeye ama ağlayıp sızlanıp onu üzdüm. Çok çaresizim, kendimi kontrol edemiyorum. Kendi iyiliğim için, hepimizin iyiliği için bu işe son verecek cesareti bulmalıyım."

"Sör Percival Glyde'dan nişanı bozmanı kabul etmesini isteme cesaretini mi?" diye sordum.

Lafı hiç dolandırmadan, "Hayır canım, gerçeği söyleme cesaretini," dedi.

Kollarını boynuma doladı, başını sakince göğsüme yasladı. Karşı duvarda babasının küçük bir portresi asılıydı. Eğilip Laura'ya baktım; başı hâlâ göğsümde, bakışları ise o portredeydi.

"Nişanı bozmayı ben asla isteyemem," diye devam etti. "Bu iş nasıl biterse bitsin *ben* perişan olacağım. Tek yapabileceğim, Marian, sözümden dönmüş, babamın ölüm döşeğindeki sözlerini unutmuş olmanın acısını içimde taşıyarak yaşayıp bu sefaleti artırmamak."

"Ne yapmayı öneriyorsun o halde?" diye sordum.

"Sör Percival Glyde'a gerçeği kendi ağzımla söylemek ve nişanı bozup bozmama kararını –ben istediğim için değil, o her şeyi bildiği için– ona bırakmak," cevabını verdi.

"'Her şeyi' derken neyi kastediyorsun Laura? Sör Percival eğer bu nişanı arzu etmediğini bilirse gereken her şeyi (bana kendisi söyledi bunu) öğrenmiş olacak."

"Bu nişanı babam benim adıma takmışken, ben bu işe razı gelmişken, şimdi Sör Percival'a bunu söyleyebilir miyim? Sözümü tutardım, mutlu olacağımı zannetmiyorum ya, yine de razı gelirdim eğer..." Sustu, yüzünü bana çevirdi ve yanağını yanağıma yasladı; "Nişanı bozmak istemezdim, Marian, eğer kalbime yeni bir aşkın, Sör Percival'ın karısı olmaya söz verdiğimde orada olmayan bir aşkın tohumları düşmemiş olsaydı."

"Laura! Aşkını Sör Percival'a itiraf edip de kendini küçük düşürmene asla izin veremem."

"Bilakis, bilmeye hakkı olduğu bir şeyi ondan saklayarak bu nişanı bozarsam kendimi küçük düşürmüş olacağım."

"Sör Percival'ın bunu bilmeye zerre kadar hakkı yok!"

"Yanlış düşünüyorsun Marian, yanlış düşünüyorsun! Kimseyi kandırmaya hakkım yok; hele ki babamın beni evlendirmeye karar verdiği, benim de evlenmeyi kabul ettiğim adamı." Dudaklarını dudaklarıma getirdi, beni öptü. "Canım benim," dedi o yumuşak sesiyle, "sen bana çok düşkün-

sün, benimle çok gurur duyuyorsun, öyle ki kendi başına gelse aklından çıkarmayacağın şeyleri söz konusu ben olunca unutuveriyorsun. Benim Sör Percival'a zihnimde ihanet edip sonra da bu ihaneti ondan saklayarak kendi çıkarlarımın peşinde koşacak kadar acımasız davranmamdansa onun benim maksadımdan şüphe etmesi, ona açılmamdan yanlış bir sonuç çıkarması evlâdır."

Laura'yı omuzlarından tutup karşıma aldım, hayretler içinde yüzüne baktım. Ömrümüzde ilk defa onunla yer değiştirmiştik; onda tereddütten, bendeyse kararlılıktan eser yoktu. O kızın gencecik yüzündeki solgun, sakin, kaderine boyun eğmiş ifadeye baktım ve bana sevgiyle karşılık veren gözlerde o saf, o masum kalbi gördüm; aklını başına toplasın, ayakları yere bassın diye bir şeyler söyleyeyim istedim ama dilimin ucuna kadar gelmiş uyarıların, itirazların zavallılığını, anlamsızlığını fark edince sustum. Sessizce başımı eğdim. Onun yerinde ben olmuş olsaydım, pek çok kadını yalan dolana başvurmaya iten o acınası sahte gururdan bende de olur ve ben de yalan dolandan medet ummuş olurdum.

"Bana kızma Marian," dedi, sessiz kalmamı yanlış anlamıştı.

Konuşmadım, sadece ona tekrar sarılmakla yetindim. Konuşursam ağlayacağımdan korkuyordum. Gözyaşlarım öyle kolay akmaz benim; âdeta bir erkek gibi, içim parçalanıyormuş gibi kesik kesik ağlar, etrafımdaki herkesi korkuturum.

"Bunu günlerdir düşünüyorum tatlım," diye devam etti sözlerine, bir yandan da parmaklarını çocuk gibi saçlarıma dolayıp çekiştiriyordu; zavallı Mrs. Vesey ondaki bu huyu hâlâ büyük bir sabırla ama beyhude bir çabayla düzeltmeye çalışır. "Epey kafa yordum bu meseleye, vicdanımla hesaplaştım ve haklı olduğumu gördüm, demek ki artık Sör Percival'la konuşmaya cesaret edebilirim. İzin ver, yarın onunla konuşayım Marian, sen de yanımda ol. Söylediklerimin hiçbiri yanlış olmayacak, seni ya da beni utandırmayacak fakat, ah

Tanrım, bu berbat sırrı artık gizleyip saklayacak olmamak kalbimi o kadar ferahlatacak ki! Müsaade et, hesabını vermek zorunda olduğum hiçbir kandırmacanın içinde olmadığımı bileyim, hissedeyim, sonra, söyleyeceklerimi duyunca, bırakalım o karar versin bana nasıl davranacağına."

Laura iç çekip başını tekrar göğsüme yasladı. Bu işin sonunun nereye varacağına dair kötü şüpheler dolaşıyordu aklımda ama, kendime hâlâ güvenmediğimden, Laura'ya o ne istiyorsa onu yapacağımı söyledim. Bana teşekkür etti, biz de yavaş yavaş başka konulardan konuşmaya başladık.

Akşam yemeğinde bize tekrar katıldı Laura, Sör Percival'ın yanında bu kadar rahat ve kendinden emin davrandığını hiç görmemiştim. Yemekten sonra piyanonun başına oturdu, hızlı hızlı çalınıp bitirilen, ahenksiz, karman çorman yeni moda müziklerden birini seçti. Mozart'ın o güzel ve eski melodilerini Hartright gittikten sonra asla çalmadı; zavallı Hartright ne de severdi onları. Eski melodilerin olduğu defter nota sehpasında durmuyor artık. Kimse bulmasın, o melodilerden birini çalmasını ondan istemesin diye Laura kendisi kaldırdı onu oradan.

Laura'nın sabahki maksadının değişip değişmediğini anlama fırsatım hiç olmadı, ta ki Laura Sör Percival'a iyi geceler dileyinceye kadar; değişmediğini onun sözlerinden anladım. Sör Percival'a, çok kısık bir sesle, kahvaltıdan sonra onunla konuşmak istediğini, oturma odasında onu bekleyeceğini ve benim de orada olacağımı söyledi. Bu sözleri duyunca Sör Percival'ın rengi attı ve Laura'dan sonra bana iyi geceler dilemek için elimi tuttuğunda elinin biraz titrediğini hissettim. Ertesi sabah yaşanacak olay kaderini belirleyecekti ve belli ki o da bunu biliyordu.

Her gece yaptığım gibi Laura'ya uyumadan önce iyi geceler dilemek için yatak odalarımızı birbirine bağlayan kapıdan geçip odasına girdim. Onu öpmek için yatağına doğru eğildiğimde, Hartright'ın çizimlerinden oluşan küçük albü-

mü yastığının altına, çocukluğunda en sevdiği oyuncakları sakladığı yere sıkıştırdığını gördüm. Bir şey söylemeye içim elvermedi ama onaylamadığımı anlasın diye albümü işaret edip kafamı salladım. İki eliyle yanaklarıma uzandı Laura, dudaklarımız buluşana kadar yüzümü kendisine çekti.

"Bu gecelik burada kalsın," diye fısıldadı; "yarın acımasız bir gün olabilir ve ona sonsuza dek elveda demek zorunda kalabilirim."

9 Kasım

Beni mutlu ettiğini pek söyleyemeyeceğim bir olayla başladı bugün; zavallı Walter Hartright'tan bir mektup geçti elime. Anne Catherick'in mektubunun doğurduğu şüphelerden Sör Percival'ın kendisini nasıl akladığını ona anlattığım mektubuma cevaben yazmış Walter. Sör Percival'ın açıklamalarına kısa kısa, öfkeyle değinmiş, kendisinden daha üst tabakadakilerin davranışları hakkında görüş bildirmeye hiç hakkı olmadığını söylemekle yetinmiş. Bunu söylemesi üzücü, fakat kendisinden ara ara nasıl bahsettiğini okumak beni daha da kederlendiriyor. Eski alışkanlıklarına, uğraşlarına kavuşmak için verdiği çabanın kolaylaşacağına her gün daha da zorlaştığını söylüyor ve eğer yapabilirsem nüfuzumu kullanıp ona İngiltere'den ayrılmasını gerektirecek, yeni yerlere, yeni insanlara karışmasını sağlayacak bir iş bulmam için yalvarıyor. Mektubunun son paragrafını okuyunca âdeta dehşete düştüm ve bu ricasını yerine getirmeyi çok istedim.

Anne Catherick'i görmediğinden, ondan haber almadığından bahsetmiş, sonra bir anda o konuyu orada kapatmış ve Londra'ya döndüğünden beri garip kılıklı adamların sürekli onu gözetlediğini, takip ettiğini, olabilecek en tuhaf, en gizemli biçimde ima eden şeyler yazmış. Kendisini kimin takip ettiğini tespit edemediği için bu olağandışı şüpheyi kanıtlayamadığını kabul etmiş fakat gece gündüz demeden bu şüpheyle yaşıyormuş. Bu beni korkuttu, sürekli Laura'yı dü-

şünmek artık kaldıramayacağı bir yük haline gelmiş demek ki. Annemin Londra'daki nüfuzlu birkaç eski dostuna hiç vakit kaybetmeden mektup yazıp Hartright'ın talebini onlara ileteceğim. Başka bir yere gitmek, başka bir şeylerle uğraşmak gerçekten de Hartright'ın bu krizden çıkış yolu olabilir.

Uşaklardan biriyle haber gönderip özürlerini ileten Sör Percival'ın kahvaltıda bize eşlik etmemesi beni epey rahatlattı. Sör Percival sabah erken kalkıp kahvesini odasında içmiş, hâlâ odasında mektup yazmakla meşgulmüş. Saat on birde, eğer biz müsaitsek, yanımıza gelecekmiş.

Uşak bunları söylerken Laura'nın yüzüne baktım. Sabah odasına girdiğimde tuhaf bir sessizlik ve sükûnet içinde bulmuştum Laura'yı, kahvaltı boyunca da değişmedi o hali. Odasında kanepede ikimiz yan yana oturmuş, Sör Percival'ı beklerken dahi içindeki kuvvetli duyguları dışarı vurmamayı hâlâ başarıyordu Laura.

"Benden yana korkun olmasın Marian," dedi sadece; "Mr. Gilmore gibi eski bir dostun yanında kendimi kaptırabilirim, senin gibi candan bir kız kardeşin yanında da yapabilirim bunu ama Sör Percival Glyde'ın yanında yapmayacağım."

Laura'ya baktım, şaşkınlık içinde, tek kelime etmeden onu dinledim. Karakterinde taşıdığı ama harekete geçmeyi bekleyen bu güç, dip dibe yaşadığımız bütün bu yıllar boyunca kendisini benden gizlemişti; ne var ki o güç, aşk onu bulana, çektiği acı onu açığa çıkarana değin Laura'dan bile saklanmıştı.

Şöminenin üstündeki saat on biri vurduğunda Sör Percival kapıyı çalıp içeri girdi. Bastırmaya çalıştığı telaşı, endişesi, yüzündeki her çizgiden okunuyordu. Çoğu zaman onu şöyle bir yoklayıp geçen kuru, keskin öksürüğü bu defa ardı arkası kesilmeyen darbeler halinde onu rahatsız ediyordu. İkimizi de cepheden görecek şekilde masaya oturdu; Laura hâlâ benim yanımdaydı. Her ikisine de dikkatle baktım, Sör Percival daha solgun görünüyordu.

Bir iki önemsiz laf etti Sör Percival, her zamanki rahatlığını muhafaza etmek için bariz bir çaba harcıyordu. Gelgelelim sesindeki titremeyi durduramıyor, bakışlarındaki huzursuzluğu gizleyemiyordu. Bunu kendisi de hissetmiş olmalıydı, çünkü öyle bir an geldi ki rahatsızlığını gizleme çabasını bile bir tarafa bıraktı, cümlesini bitirmeden sustu.

Laura söze girene kadar odadaki ölümcül sessizlik bir an daha sürdü.

"Sizinle konuşmak istediğim," dedi, "her ikimiz için de çok önemli bir husus var Sör Percival. Kız kardeşim burada, çünkü onun varlığından destek alıyorum, kendime güvenim geliyor. Söyleyeceklerimin tek bir kelimesi için bile onun tavsiyesini almadım; onun değil benim fikirlerimi duyacaksınız konuşurken. Başlamadan önce bunları söylemek istedim, anlayacak kadar nezaket göstereceğinize eminim."

Sör Percival başını hafifçe eğerek onu anladığını belli etti. Laura konuşmayı o ana kadar, içindeki huzuru kusursuz biçimde dışarıya yansıtarak, tam da kendisine yakışır bir şekilde götürmüştü. Laura ona baktı, o da Laura'ya baktı. Galiba birbirlerini doğru anlamaya kararlıydılar, en azından dışarıdan bakıldığında öyle görünüyorlardı.

"Marian'ın söylediğine göre," diye sözlerine devam etti Laura, "nişanlılığımızı bitirmek için size nişanı bozmak istediğimi söylemem yeterli olacakmış. Bana bu haberi göndermekle hoşgörülü ve cömert davranmış oldunuz Sör Percival. Bu teklifinize minnettar olduğumu söylemekle yalnızca sizin hakkınızı teslim etmiş oluyorum; kendi hakkımı da teklifinizi kabul edemeyecek olduğumu belirtmek suretiyle teslim ettiğime inanıyor, öyle olmasını umuyorum."

Dikkatle Laura'yı dinleyen Sör Percival'ın yüzü biraz rahatladı. Fakat masanın altındaki halıda bir ayağıyla usul usul, sessiz sessiz ve kesintisiz bir ritim tutturduğunu görünce her zamankinden daha telaşlı olduğunu ve bunu gizlemeye çalıştığını hissettim.

"Evlilik teklifiyle beni onurlandırmadan önce," dedi, "babamdan müsaade istemiş olduğunuzu unutmuş değilim. Nişanlanmayı kabul ederken benim ne dediğimi de sanırım siz unutmamışsınızdır, değil mi? Size evlilik sözü verme kararını esasen babamın üzerimdeki etkisi ve tavsiyeleri neticesinde aldığımı size söyleme cesaretini göstermiştim. Babamın yönlendirmesiyle hareket ediyordum, çünkü biliyordum ki fikrine danışılacak insanlar arasında en hakikatlisi, bana hamilik edenlerin, bana dostluk gösterenlerin içinde en iyisi ve en sevgi dolusu oydu. O şimdi yok; artık sadece hatırasını sevebiliyorum onun, fakat kaybettiğim o sevgili dosta duyduğum inanç bir an bile sarsılmış değil. Her zaman olduğu gibi şu anda da içtenlikle inanıyorum ki o her şeyin en iyisini bilirdi; o benim için ne diliyorsa, ne arzu ediyorsa ben de kendim için onu diliyor, onu arzu ediyorum."

Sesi ilk defa titredi Laura'nın. Yerinde duramayan parmakları o farkında olmadan kucağıma uzandı ve elimi sıkı sıkı tuttu. Tekrar bir sessizlik oldu, sonra Sör Percival söze girdi.

"Müsaade ederseniz," dedi, "sahip olduğum başka hiçbir şeyin şu ana kadar beni bu denli onurlandırmadığı, bu denli mutlu etmediği o güvene layık olmadığımı gösteren herhangi bir davranışım olup olmadığını sorabilir miyim?"

"Sizin davranışınızda suçlanacak tek bir şey bile görmedim," diye cevap verdi Laura. "Siz bana her zaman aynı hassasiyeti, aynı müsamahayı gösterdiniz. Siz benim güvenimi hak ettiniz, üstelik benim gözümde daha da kıymetli bir şey yaptınız ve babamın güvenini hak ettiniz, ben size ondan sonra güvenmeye başladım. Nişanı bozmak için bahaneye ihtiyacım olmuş olsaydı dahi onu sizin davranışlarınızda bulamazdım. Şu ana kadar söylemiş olduklarım, size olan yükümlülüğümü bildiğimi göstermek maksadıyla söylenmiş sözlerdi. Benim o yükümlülüğe duyduğum saygı, babamın hatırasına duyduğum saygı, kendi sözüme duyduğum say-

gı, nişanlılığımızın *benim* talebimle bozulduğu bir duruma düşmekten beni alıkoyuyor. Aramızdaki nişanın bozulması tamamen sizin arzunuzla olmalı ve bu yönde adım atacak olan siz olmalısınız Sör Percival, ben değil."

Halıda tutturduğu huzursuz ritmi aniden kesen Sör Percival merak içinde bize doğru eğildi.

"Ben mi adım atmalıyım?" dedi. "Nişanı bozmak için *benim* ne gibi bir sebebim olabilir?"

Laura'nın nefesinin sıklaştığını duydum, elinin soğuduğunu hissettim. Baş başayken bana söylediklerine rağmen ne tepki vereceğinden korkmaya başladım. Yanılmışım.

"Size söylemesi çok zor bir sebep bu," diye cevap verdi. "Ben değiştim Sör Percival; nişanımızı sizin bozmak istemenizi hem sizin gözünüzde hem benimkinde haklı çıkarmaya yetecek kadar değiştim."

Sör Percival'ın rengi bir anda soldu, öyle ki dudakları bile bembeyaz oldu. Elini masadan kaldırdı, sandalyesinde biraz yan döndü, dirseğini masaya yasladı ve elini çenesine götürüp başına destek yaptı, artık onu sadece profilden görebiliyorduk.

"Ne değişikliği?" diye sordu. Öyle bir ses tonuyla sordu ki soruyu, içimin ezildiğini hissettim; acıyla bastırılmış bir şeyler vardı o tonlamada.

Laura derin bir iç çekti ve hafifçe bana doğru meyledip omzunu benimkine yasladı. İçinin ürperdiğini hissedince onu korumak için lafa girmeye çalıştım. Kucağımdaki eliyle elimi uyarı mahiyetinde sıkıp beni durdurdu ve bir kez daha Sör Percival'la konuşmaya başladı, yalnız bu defa yüzüne bakmıyordu.

"Sevgilerin en samimisinin ve en hakikatlisinin," dedi, "kadının kocasına vermesi gereken sevgi olduğunu duyarak büyüdüm ben, öyle olduğuna da inanırım. Nişanlandığımızda bu sevgiyi vermek, eğer ben vermek istiyorsam benim, sevgimi kazanmak da eğer siz hak ediyorsanız sizin eliniz-

deydi. Durumun artık böyle olmadığını itiraf edersem, Sör Percival, beni mazur görebilir, bağışlayabilir misiniz?"

Bunları söyledikten sonra sustu Laura, Sör Percival'ın cevabını bekledi; o bekleyişte gözlerinde biriken birkaç damla yaş yavaşça yanaklarından aşağıya süzüldü. Sör Percival tek kelime etmedi. Başına destek yaptığı elini Laura konuşmaya başladığında kıpırdatmış, yüzünü gizlemişti. Vücudunun üst kısmını görebiliyordum artık sadece. Kılı kıpırdamıyordu Sör Percival'ın. Başını tutan elinin parmakları saçlarına gömülmüştü. Öfkesini ya da kederini –ne hissettiğini anlamak zordu– içine attıysa bile parmakları kendisini ele verebilirdi ama elinin bariz bir şekilde titrediği de söylenemezdi. O an Sör Percival'ın ne düşündüğünü açık edecek tek bir ipucu bile yoktu; oysa hem o hem de Laura hayatlarının en buhranlı anını yaşıyordu.

Kararlıydım; Laura'nın iyiliği için, Sör Percival'ı ne hissettiğini söylemeye mecbur bırakacaktım.

"Sör Percival!" diye sertçe çıkışıp araya girdim, "söyleyecek hiçbir şeyiniz yok mu, hele ki kız kardeşim bu kadar şey söylemişken? Bana kalırsa," diye ekledim sinirlerime hâkim olamayıp, "kız kardeşim, sizin yerinizde hangi erkek olursa olsun, duymayı hak ettiğinden daha fazlasını bile söyledi."

Düşünmeden söylediğim o son cümle, elimden kurtulmasının yolunu açtı ona ve o da bu fırsatı kullanmakta gecikmedi.

"Kusura bakmayın, Miss Halcombe," dedi, yüzünü hâlâ eliyle gizliyordu, "kusura bakmayın ama böyle bir şey duymayı ben talep etmedim, hatırlatmak isterim."

Bu sözleriyle konuyu saptıran Sör Percival'ı yola getirecek kelimeler dilimin ucuna kadar gelmişti ki Laura tekrar söze girerek beni durdurdu.

"Bana acı veren bu itirafı umarım boşuna yapmamışımdır," diye devam etti. "Umarım bu itiraf, henüz söylemediklerim hususunda bana tam manasıyla güvenmenizi sağlamıştır."

"Rica ederim, bundan emin olabilirsiniz." Bu kısacık cevabı verirken ses tonunu yumuşattı, elini masaya indirdi ve yüzünü tekrar bize döndü Sör Percival. Dışarıdan anlaşılabildiği kadarıyla, ne kadar değişiklik yaşadıysa yaşamış, bitirmiş, artık eski haline dönmüştü. Merakla, beklenti içinde Laura'ya bakıyordu; yüzündeki ifade, Laura'nın şimdi ne söyleyeceğinden duyduğu büyük endişe dışında hiçbir duygu yansıtmıyordu.

"Bu konuşmayı kendi çıkarımı düşündüğüm için yapmadığımı anlamanızı isterim," dedi Laura. "Eğer, az önce duyduklarınızdan sonra benden ayrılırsanız Sör Percival, başka bir adamla evlenmeme müsaade etmiş bir şekilde terk etmiş olmayacaksınız beni, yalnızca hayatımın sonuna kadar bekâr bir kadın olarak kalmama izin vermiş olacaksınız. Size karşı işlediğim kusur kafamda başladı, kafamda da bitti. Asla daha öteye geçemez. Benimle..." Sözlerinin devamını getirmekte tereddüt etti Laura, içinde bulunduğu durumu nasıl ifade etmesi gerektiğinden emin olamıyordu; onun o bir anlık kafa karışıklığıyla tereddüt içinde kaldığını görmek çok üzücü, çok acı vericiydi. Sakin ve kararlı bir ses tonuyla yeniden söze girdi, "Benimle, sizin yanınızda ilk ve son kez şimdi bahsedeceğim o kişi arasında, benim ona ne hissettiğime ya da onun bana ne hissettiğine dair tek bir kelime geçmedi, geçemez; ben onunla ya da o benimle bu dünyada muhtemelen bir daha karşılaşmayacağız. Bütün samimiyetimle size yalvarıyorum, daha fazlasını söylemekten kurtarın beni ve size anlattıklarıma inanın, sözüme güvenin. Hakikat budur. Sör Percival, bedeli kendi duygularımdan feragat etmek de olsa, müstakbel kocamın duymaya hakkı olduğunu *düşündüğüm* hakikat budur. Onun beni affedecek kadar yüce gönüllü olduğuna güvendiğim gibi sırrımı saklayacak kadar şerefli olduğuna da güveniyorum."

"Bu iki hususta bana güvenmeniz benim için kutsaldır," dedi, "ve bu güveninizi kutsal bir emanet gibi muhafaza edeceğim."

Böyle süslü sözlerle cevap verdikten sonra duraksadı Sör Percival ve bir şeyler daha duymak istiyormuş gibi Laura'ya baktı.

"Söylemeyi arzu ettiğim ne varsa söyledim," diye sessizce ekledi Laura; "nişanı bozmanızın haklı sebeplerini fazlasıyla söyledim size."

"Nişanı *bozmamayı* hayatımın yegâne amacı haline getiren sebepleri fazlasıyla sundunuz bana," diye cevap verdi Sör Percival. Bu sözlerin ardından sandalyesinden kalktı, Laura'nın oturduğu yere doğru birkaç adım ilerledi.

Oturduğu yerde şiddetle sarsıldı Laura, belli belirsiz bir çığlık şaşkınlığını ele verdi. Söylediği her sözle, saf ve dürüst bir kadının paha biçilemez değerde olduğunu tam anlamıyla kavramış bir adama, saflığını ve dürüstlüğünü açık etmişti. Medet umduğu asil davranış baştan beri umutlarının gizli düşmanıydı. Benim de başından beri korktuğum buydu. Laura bana azıcık müsaade etmiş olsa buna engel olmuş olabilirdim. Hâlâ, iş işten geçtikten sonra bile, Sör Percival'ın bana onu hatalı çıkarma fırsatı verecek tek bir sözüne bakıyor, böyle bir söz sarf etmesini bekliyordum.

"Sizden vazgeçme kararını *bana* bıraktınız Miss Fairlie," diye devam etti Sör Percival. "Dünyanın en asil kadını olduğunu bana daha az önce göstermiş bir kadından vazgeçecek kadar kalpsiz değilim."

Sör Percival'ın o sıcak ve duygulu konuşmasına, tutku ve hevesini sözlerine geçirmesine, hele bir de kelimeleri kusursuz bir özenle seçmesine Laura dayanamadı, başını kaldırdı, yüzü biraz al al oldu, beklenmedik bir canlılık ve kararlılıkla ona baktı.

"Hayır!" dedi inatla. "Sevgisini veremeyeceği bir evliliğe razı geldiğine göre, dünyanın en sefil kadınıdır o."

"Eğer kocasının yegâne amacı o sevgiyi hak etmekse," diye sordu Sör Percival, "daha sonra da mı veremez?"

"Asla!" diye yanıtladı Laura. "Eğer nişanı bozmamakta hâlâ ısrar ediyorsanız, sizin sadık ve dürüst karınız olurum

Sör Percival; sizi seven karınız ise, eğer kendi kalbimi biliyorsam, asla!"

Hiçbir erkeğin kalbinin dayanmayacağı o cesur sözleri söylerken karşı koyulmaz bir güzelliğe büründü Laura. Bu meselede Sör Percival'ın suçlu olduğunu düşünmeye, bunu söylemeye zorladım kendimi ama kendime rağmen, kadınlığımla ona acıdım.

"Sadakatinizi ve dürüstlüğünüzü minnettarlıkla kabul ediyorum," dedi. "Bana *sizin* önerebileceğinizin en azı, benim için başka herhangi bir kadından bekleyebileceğimin en fazlasından daha kıymetli."

Laura'nın sol eli hâlâ elimi tutuyordu ama sağ eli farkında olmadan yanına düşmüştü. Sör Percival o eli yavaşça tutup kaldırdı, dudaklarına götürdü, öpmekten çok dudaklarıyla dokunuverdi Laura'nın eline, eğilip beni selamladı ve ardından, durumun gerektirdiği kusursuz hassasiyeti ve inceliği göstererek, tek kelime etmeden odayı sessizce terk etti.

Sör Percival odadan çıktığında Laura ne yerinden kıpırdadı ne de tek bir kelime etti; donuk, hareketsiz bir biçimde, gözleri yere sabitlenmiş bir halde, yanımda oturdu. Konuşmanın bir işe yaramayacağını, bir anlamı olmayacağını görünce tek yaptığım kollarımı boynuna dolamak ve sessizce ona sarılmak oldu. Bana uzun ve yorucu gelen bir süre boyunca öyle oturduk; o kadar uzun ve o kadar yorucu geldi ki rahatsız oldum ve bir değişiklik olur ümidiyle usulca onunla konuşmaya başladım.

Laura sesimi duyunca kendine gelir gibi oldu. Bir anda kendini geriye çekip benden uzaklaştı, ayağa fırladı.

"Boyun eğmek zorundayım Marian, artık elimden ne kadar geliyorsa," dedi. "Yeni hayatımın kendine özgü zorlukları olacak; işte onlardan biri bugün başlıyor."

Konuşurken pencerenin yanındaki sehpaya doğru ilerledi, sehpanın üzerinde kendi çizim malzemeleri duruyordu, dikkatle malzemeleri toparladı ve kendi dolabındaki çek-

mecelerden birine yerleştirdi. Çekmeceyi kilitledi ve anahtarı bana getirdi.

"Bana onu hatırlatan her şeye veda etmeliyim," dedi. "Anahtarı nerede istersen muhafaza edebilirsin, senden onu bir daha asla istemeyeceğim."

Ben daha tek bir kelime edemeden arkasını dönüp kitaplığına gitti ve Walter Hartright'ın çizimlerinin olduğu albümü kitaplıktan aldı. Bir an tereddüt etti, sevgiyle sarıldı o küçük albüme, sonra onu kaldırıp dudaklarına götürdü ve öptü.

"Ah, Laura! Laura!" dedim; ona kızgın değildim, onu kınıyor değildim bunları söylerken; hem sesime hem yüreğime işlemiş kederimden konuşuyordum sadece.

"Bu defa son, Marian," diye savundu kendisini Laura. "Onunla son kez vedalaşıyorum."

Albümü masanın üzerine koydu, saçlarını bir arada tutan tarağı çekip çıkardı. Eşi benzeri görülmemiş güzellikteki saçları omuzlarına ve sırtına dokundu önce, sonra bütün gövdesini sarıp belinden aşağılara uzandı. Saçlarının arasından uzun, kalın bir bukleyi ayırdı, kesti, kıvırıp halka haline getirdi ve bir iğne yardımıyla albümdeki ilk boş sayfaya özenle sabitledi. Hemen ardından albümü telaşla kapadı ve ellerime teslim etti.

"Siz Walter'la mektuplaşıyorsunuz," dedi. "Eğer ben hayattayken, Walter sana nasıl olduğumu soracak olursa ona iyi olduğumu söyle, mutsuz olduğumu asla söyleme. Onu sıkıntıya sokma Marian, *benim* hatırım için, onu sıkıntıya sokma. Eğer ben ondan önce ölecek olursam, çizimlerinin bulunduğu bu albümü, içinde bir tutam saçımla, ona vereceğine söz ver. Saçımı bu albümün içine kendi ellerimle koymuş olduğumu söylemenin, ben öldükten sonra, hiçbir zararı olmaz. Bir de, ah Marian, ona benim için de ki, –ben hiçbir zaman söyleyemeyeceğim– 'Laura seni sevmişti!'"

Kollarını boynuma sarıp kulağıma tutkuyla, sevinçle fısıldadığı bu son sözleri duymak âdeta yüreğimi parçaladı. Uzun zamandır duygularına gem vurmuştu Laura ama bu defa, ilk ve son kez, sevgisini dizginleyemedi. Kontrol edeme-

diği sert hareketlerle, boynuma doladığı kollarını çekip benden uzaklaştı, kendini kanepeye attı; bütün vücudunu baştan aşağı sarsan, hıçkırıklar içinde ağladığı bir nöbet geçiriyordu.

Onu sakinleştirmeye, sağduyulu davranması için ikna etmeye uğraştım ama nafile; ikisi için de artık çok geçti. Beklenmedik bir şekilde sona eren bu unutulmaz gün bize, ikimize hüzün getirmişti. Nöbetin tesiri geçtiğinde konuşamayacak kadar yorgun düşmüştü Laura. Uykuya dalması öğleden sonrayı buldu, ben de uyandığında görmesin diye çizimlerin olduğu albümü ortalıktan kaldırdım. Gözlerini yeniden açıp bana baktığında onu yüzümde sakin bir ifadeyle karşıladım, kalbimden neler geçtiğini belli etmedim. Sabahki sıkıntılı görüşme hakkında tek kelime daha konuşmadık. Sör Percival'ın adını geçirmedik. Günün geri kalanında Walter Hartright'ı ne o anıştırdı ne de ben.

10 Kasım

Laura'yı bu sabah sakin ve her zamanki halinde görünce dünkü can sıkıcı konuyu tekrar açtım, maksadım sadece Sör Percival ve Mr. Fairlie'yle bu 'keşke olmasaydı' dediğim evlilik hakkında, onun kendi başına ne biriyle ne öbürüyle yapabileceği sadelikte ve sertlikte konuşmama müsaade etmesi için ona yalvarmaktı. Ben ona derdimi anlatmaya çalışırken, nazik ama kararlı bir ses tonuyla sözümü kesti.

"Ben kararı düne bırakmıştım," dedi, "ve dün, kararını verdi. Geçmişe dönmek için çok geç."

Sör Percival bugün öğleden sonra benimle konuştu ve Laura'nın odasında neler geçtiğini sordu. İçimin rahat olmasını söyledi; Laura'nın ona, başka hiç kimseye duymadığı kadar güven duyduğunu göstermiş olması, onu Laura'nın masumiyetine, dürüstlüğüne o kadar inandırmış ki bir an bile, ne Laura'nın yanındayken ne de sonrasında, yakışık almayacak bir kıskançlığın pençesine düşmemiş. Laura'nın hayranlığını ve saygısını daha erken kazanmasına mâni olmuş

bu talihsiz gönül kaymasının hiç yaşanmamış olmasını canıgönülden istemekle birlikte, yaşandığı dönemde bu sevginin kabul görmediğine ve, şartlar akla gelebilecek her şekilde değişse dahi, gelecekte de konusunun edilmeyeceğine katiyetle inanıyormuş. Bu meseleyle ilgili kesin kanaati buymuş: Buna verebileceği en güçlü kanıt, şimdi söylediği üzere, bu gönül kaymasının yakın geçmişte mi yaşandığını ya da kiminle yaşandığını hiç mi hiç merak etmemesiymiş. Miss Fairlie'ye tam anlamıyla güvendiği için o kendisine ne söylemeyi uygun görüyorsa o kadarıyla yetinmeyi bilir, daha fazlasını duymakla zerre kadar ilgilenmediğini dürüstçe söyleyebilirmiş.

Bu sözlerin ardından sustu Sör Percival, bana baktı. Ona beslediğim önyargının mesnetsiz olduğunu biliyordum; artık sormamaya karar vermiş olduğunu tam da biraz önce açıkladığı o soruları kendimi tutamayıp yanıtlama ihtimalime bel bağladığından duyduğum kuşkunun hiç de yakışık almadığının o kadar farkındaydım ki biraz kendimden utanarak Sör Percival'ın konuşmamızı o tarafa çekme çabalarını bütünüyle savuşturdum. Bir taraftan da Laura'nın hakkını savunmak için elime geçecek en küçük fırsatı bile kaçırmamaya kararlıydım; lafımı hiç sakınmadan ona, Laura'ya gösterdiği yüce gönüllülüğün ona bir adım daha attırmamasına, nişanı hepten bozma kararı aldırmamasına üzüldüğümü söyledim.

Ben bunu söyleyince Sör Percival, beni yine kendisini savunmaya kalkışmayarak etkisiz hale getirdi. Miss Fairlie'nin onu bırakmasına müsaade etmesi ile –ki bu durumda Miss Fairlie'nin isteğine çaresizce boyun eğmiş olurmuş– onun Miss Fairlie'yi bırakmaya kendisini zorlaması –ümitlerini kendi elleriyle yıkmasının istenmesiyle aynı kapıya çıkarmış bu da– arasındaki farkı hatırlamamı ısrarla rica etti sadece. Laura'nın bir önceki günkü sözleri, tavırları iki yıldır beslediği ve hiç değişmeyen aşkını, hayranlığını o kadar güçlendirmiş ki Sör Percival'ın, bu duygulara karşı koymak artık kesinlikle elinde değilmiş. Kendisinin zayıf, duygusuz biri oldu-

ğunu, aslında taptığı kadına merhametsizlik ettiğini düşünüyor olmalıymışım, saygı duymak zorunda olduğu görüşlerim karşısında boynu kıldan inceymiş, ne var ki bana sormak da istiyormuş, Laura'nın bundan sonraki hayatını bekâr bir kadın olarak yaşamasının, hiçbir zaman itiraf edemeyeceği bir gönül kaymasının mutsuzluğunda eriyip gitmesinin ona, attığı adıma yüz süren bir adamın karısı olarak yaşamasından daha parlak bir gelecek vaat ettiği ileri sürülebilir miymiş? İkinci ihtimalde, ne kadar zayıf olursa olsun, zamanın yeşertebileceği bir ümit varmış ortada; ilk ihtimalde ise, Laura'nın kendi sözleriyle, zerresi bile yokmuş o ümidin.

Onu cevapsız bırakmadım; kendimi haklı çıkaracak bir sözüm olduğundan değil, bir kadın olarak dilimi tutamadığımdan, kendimi cevap vermeye mecbur hissettiğimden yaptım bunu. Laura'nın bir önceki gün benimsemiş olduğu hareket tarzının ardından avantajın ona geçmiş olduğu, isterse bunu kullanabileceği ve onun da bu avantajı kullanmayı *seçmiş olduğu* açık seçik ortadaydı. Bunu o gün de hissetmiştim, şimdi odamda bu satırları yazarken de aynı şiddetle hissediyorum. Geriye bir tek umudum kaldı, o da Sör Percival'a bütün bunları, kendisinin söylediği gibi, Laura'ya duyduğu sevginin karşı konulmaz gücünün yaptırıyor olması.

Günlüğümü bu gecelik kapatmadan önce bugün zavallı Hartright'ın işi için iki mektup yazdığımı ve annemin Londra'daki eski dostlarından ikisine gönderdiğimi not etmeliyim. İkisi de nüfuzlu ve mevki sahibi insanlardır. Ona yardım etmek için ellerinden bir şey geliyorsa yapacaklarına gayet eminim. Şu anda Walter için endişelendiğim kadar, Laura haricinde, hiç kimse için endişelenmemiştim. O yanımızdan ayrıldıktan sonra yaşanan her şey ona duyduğum büyük saygıyı ve sevgiyi yalnızca artırdı. Umarım ona yurt dışında bir iş bulması için yardım etmeye çalışmakla doğru yapıyorumdur; bütün samimiyetimle endişeleniyorum onun için, umarım bu çabam iyi sonuçlanır.

11 Kasım

Sör Percival'la Mr. Fairlie'nin görüşmesi vardı, haber gönderip benim de katılmamı istediler.

Mr. Fairlie'nin, "ailenin başındaki derdin" (yeğeninin evliliğinden böyle bahsetmek hoşuna gidiyordu) nihayet halledilecek olması sebebiyle epey rahatladığını fark ettim. O ana kadar, kendi görüşlerimden ona bahsetmek için oraya çağrılmış olduğumu hissetmemiştim, fakat ne zaman ki Mr. Fairlie, insanı çileden çıkaran o bezginliğiyle, evlilik tarihinin Sör Percival'ın arzusuna uygun olarak kararlaştırılmasına sıra geldiğini söyledi, işte o zaman Laura'nın vermesi gereken bir kararın aceleye getirilmesine dilimin döndüğünce itiraz etmek suretiyle Mr. Fairlie'nin sinirlerini yıprattım ve bundan zevk aldım. Sör Percival, itirazımın ne kadar şiddetli olduğunu gördüğünü söyleyerek beni rahatlatmakta gecikmedi ve bu önerinin ondan gelen bir müdahalenin sonucu olarak yapılmadığına inanmamı istirham etti. Mr. Fairlie koltuğunda şöyle bir arkasına yaslandı, gözlerini kapadı, ikimizin de varlığımızla insanlığı şereflendirdiğini söyledi ve sonra sanki Sör Percival da ben de itiraz etmemişiz gibi sakin sakin önerisini tekrarladı. Görüşme, benim bu konudan Laura'ya bahsetmeyi, eğer o kendi isteğiyle konuyu açmazsa, kesinlikle reddedeceğimi söylememle son buldu. Kararımı bildirdim ve hemen odayı terk ettim. Sör Percival gerçekten utanmış ve üzülmüş duruyordu, Mr. Fairlie ise tembel bacaklarını kadife pufunun üzerine uzattı, arkamdan seslendi, "Sevgili Marian! Sinir sisteminin bu kadar sağlam olmasını nasıl kıskanıyorum, bilsen! Kapıyı çarpmadan çık!"

Laura'nın odasına gittiğimde onun beni çağırttığını, Mrs. Vesey'nin de ona Mr. Fairlie'nin yanında olduğumu söylediğini öğrendim. Hemen beni niye çağırdıklarını öğrenmek istedi, ben de olan biten ne varsa anlattım, konuşulanların beni gerçekten sinirlendirdiğini, kızdırdığını saklamaya çalışmadım. Laura'nın cevabı beni anlatamayacağım kadar şaşırttı ve üzdü; ondan bekleyeceğim en son cevaptı bu.

"Amcam haklı," dedi Laura. "Seni, etrafımdaki herkesi yeterince üzdüm, yeterince kaygılandırdım. Daha fazlasına müsaade etmemelisin Marian, bırakalım da Sör Percival karar versin."

Bu kez samimiyetle sitem ettim Laura'ya ama ne söylediysem onu ikna edemedim.

Bana cevabı, "Nişanıma bağlıyım ben," oldu; "eski hayatımla yolumu ayırdım. Ben erteliyorum diye o melun gün gelmekten vazgeçecek değil. Hayır, Marian! Bir kez daha söylüyorum, amcam haklı. Yeterince üzdüm, yeterince kaygılandırdım insanları, artık bitti."

Değişmeye hevesli olmak dendi mi Laura gelirdi aklıma eskiden ama şimdi katı bir teslimiyetle, neredeyse çaresizlik içinde, kaderine boyun eğmişti. Onu her ne kadar candan sevsem de siniri tepesine çıkmış olsaydı daha az acı çekerdim; yaradılışına tamamen ters düşecek şekilde bu denli donuklaştığını, bu denli ruhsuzlaştığını görmek berbat bir duyguydu.

12 Kasım

Sör Percival kahvaltıda bana Laura hakkında bazı sorular sordu, benim de Laura'nın ne dediğini ona anlatmaktan başka çarem kalmadı.

Biz konuşurken Laura kendi isteğiyle aşağıya indi ve bize katıldı. Sör Percival'ın yanında benim yanımda olduğu kadar sakin oturdu; hiç doğal değildi bu hali. Kahvaltı bittiğinde Sör Percival Laura'yla baş başa kalma fırsatı yakaladı; pencere içlerinden birine geçip birkaç kelime konuştu onunla. İki üç dakika sürmedi bir arada durmaları, derken Laura Mrs. Vesey'yle birlikte yanımızdan ayrıldı ve Sör Percival benim yanıma geldi. Laura'ya evlilik tarihini kendi arzusuyla belirleme hakkından vazgeçmeyerek ona da bir iyilik yapmasında ısrar ettiğini söyledi. Laura ise ona verdiği yanıtta teşekkür etmekle yetinmiş, gönlünden ne geçiyorsa benimle konuşmasını söylemiş.

Daha fazla yazacak sabrım kalmadı. Sör Percival amacına ulaşmayı ve bunu ben ne yaparsam yapayım, ne söylersem söyleyeyim, en büyük payeyi kendisine çıkararak yapmayı, her defasında olduğu gibi, bu kez de başardı. Buraya ilk geldiği zaman ne arzu etmişse tabii ki şimdi de onu istiyor; Laura ise evliliğin gerektirdiği o yegâne özveriye boyun eğmiş olduğundan, bütünüyle umutsuz bir vakaya dönüştü ve öyle de kalacak. Hartright'ı hatırlatan ufak tefek hatıralara veda edeceğim derken sanki bütün şefkatine, bütün duyarlılığına veda etti. Henüz akşamüstü bile olmadı ben bu satırları yazarken, saat daha üç; Sör Percival ise çoktan yanımızdan ayrıldı, damatlığın o tatlı telaşına kendisini kaptırdı ve düğün hazırlıkları yapmak için Hampshire'daki evine gitti. Düğünün gerçekleşmesini engelleyecek olağanüstü bir olay meydana gelmediği takdirde tam da Sör Percival'ın istediği zamanda, yani yıl bitmeden evlenmiş olacaklar. Elim kopsaydı da bunları yazmasaydım!

13 Kasım

Laura için endişelenmekten uyuyamadığım bir gece. Sabaha karşı, hava değişikliğinin onu canlandırabileceğine, bunu denememem gerektiğine karar verdim. Laura'yı Limmeridge'den uzaklaştırır, etrafını onu gördüğüne sevinecek eski dostlarla çevirirsem buradaki duyarsızlığından, uyuşukluğundan da kurtulur, öyle değil mi? Biraz düşündükten sonra Yorkshire'daki Arnoldlara mektup yazıp durumu bildirmeye karar verdim. Sade, sevecen, misafirperver insanlardır ve Laura onları çocukluğundan beri tanır. Mektubu posta torbasına* koyduktan sonra gidip Laura'yla konuştum. Dirense, itiraz etse rahatlayacaktım. Ama hayır, tek söylediği şu oldu: "*Seninle* her yere giderim Marian. Elbette sen haklısın, değişiklik bana elbette iyi gelir."

---

* Victoria Dönemi İngilteresi'nde, özellikle şehir dışındaki evlerde, mektupların hizmetçiler tarafından postaneye götürülmesi ya da posta arabasına teslim edilmesi için posta torbaları kullanılırdı. (ç.n.)

14 Kasım

Mr. Gilmore'a mektup yazdım ve bu sefil evliliğin gerçekleşme ihtimalinin ete kemiğe büründüğünü haber verdim, bir de Laura'ya iyi geleceğini düşündüğüm için hava değişikliğini deneyeceğimden bahsettim. Ayrıntılara girmeye cesaret edecek halde değildim. Yıl bitmeden bunları konuşmaya yeterince vakit olacak.

15 Kasım

Bana üç mektup gelmiş. İlki Arnoldlardan; Laura'yı ve beni görecek olmanın onları ne kadar sevindirdiğini yazmışlar. İkincisi Walter Hartright için mektup gönderdiğim beyefendilerin birinden; şanslı olduğunu ve ricamı yerine getirme fırsatı bulduğunu haber veriyor. Üçüncüsü Walter'ın kendisinden; evini, ülkesini, dostlarını terk etmesi için ona bir fırsat verdim diye bütün içtenliğiyle bana teşekkür ediyor, zavallı adam. Anladığım kadarıyla, Orta Amerika'daki harabelerde kazı yapacak özel bir keşif gemisi yakında Liverpool'dan yelken açacakmış. Daha önce kazı heyetine eşlik etmekle görevlendirilmiş teknik ressam son anda ayak sürümüş, Walter da onun yerini dolduracakmış. Bu iş, gemi Honduras'a vardıktan sonra en az altı ay sürecekmiş, sonrasında da eğer kazılarda bir şey bulunur, para da yetişirse, bir yıl daha devam edecekmiş. Bütün ekip gemiye binip de onları gemiye çıkaran kılavuz kaptan yanlarından ayrılınca bana veda edeceği birkaç satır daha yazacağına söz vererek bitirmiş mektubunu. Bu meselede hem onun hem de benim en iyisini yapmaya çalıştığımızı samimiyetle ümit etmekten başka bir şey gelmiyor elimden. Bu attığı onun için o kadar önemli bir adım ki düşüncesi bile beni sarsıyor. Heyhat, o mutsuz haliyle evinde oturmasını ondan nasıl bekleyebilirim, bunu ondan nasıl isteyebilirim?

16 Kasım

Araba kapıda. Laura ve ben Arnoldlara doğru bugün yola çıkıyoruz.

Polesdean Kır Evi, Yorkshire, 23 Kasım

Hava değişikliği ve bu iyi kalpli dostlar arasında geçirdiğimiz bir hafta Laura'ya biraz iyi geldi, gerçi ben daha da toparlar diye umut ediyordum. Ziyaretimizi en azından bir hafta daha uzatmaya karar verdim. Dönmemiz mutlaka şart olmadıkça tekrar Limmeridge'e gitmenin bir faydası yok.

24 Kasım

Bu sabahki postadan üzücü bir haber çıktı. Orta Amerika seferine çıkan gemi ayın yirmi birinde yelken açmış. Dürüst bir adamla yollarımız ayrıldı, sadık bir dostu yitirdik. Walter Hartright İngiltere'yi terk etti.

25 Kasım

Dünkü mektup üzücüydü, bugünküyse kötü şeylerin habercisi. Sör Percival Glyde Mr. Fairlie'ye, Mr. Fairlie de Laura'yla bana yazmış; hemen Limmeridge'e dönmemizi istiyor.

Bu ne anlama geliyor olabilir? Yoksa evlilik tarihi bizim yokluğumuzda kararlaştırıldı mı?

II

Limmeridge Malikânesi, 27 Kasım

Korktuğum başıma geldi. Evlilik tarihi olarak Aralık ayının yirmi ikisi belirlenmiş.

Öyle görünüyor ki, Polesdean Kır Evi'ne gitmek üzere yola çıktığımızın ertesi günü, Sör Percival, Mr. Fairlie'ye, Hampshire'daki evinde yaptırması gereken tamirat ve tadilatın başlangıçta düşündüğünden çok daha fazla vakit

alacağını bildiren bir mektup göndermiş. İşlerin ne kadar süreceğine dair kabataslak hesaplar en kısa sürede usulüne uygun olarak yapılıp ona sunulacakmış, bu yüzden de nikâh töreninin yapılabileceği düşünülen tarih aralığı kesinleştirilip ona haber verilebilirse onun da ustalarla konuşup el sıkışması çok daha kolay olurmuş. Bu durumda o da kendi zamanını ayrıntılı olarak planlayabilirmiş; bir de o kış onu ziyaret etmesi daha önceden kararlaştırılmış fakat ev ustalara emanet edilmiş olacağı için gelmeleri tabii ki artık mümkün olmayacak dostlarına özür dileyerek durumu açıklayacağı mektupları yazması gerekiyormuş.

Mr. Fairlie bu mektuba cevaben, evlilik tarihini Sör Percival'ın kendisinin önermesi, bu öneriyi Miss Fairlie'nin kabul etmesi gerekeceği, ancak vasisi olarak bu onayı almak için elinden geleni seve seve yapacağı cevabını vermiş. Sör Percival hemen bir mektup daha yazmış ve (ilk mektubunda belirttiği isteklerine uygun olarak) evlilik tarihinin Aralık ayının son günlerine bırakılmasını –yirmi ikisinde, yirmi üçünde ya da hanımefendinin ve vasisinin tercih edebileceği başka bir günde– yapılmasını önermiş. Hanımefendi o sırada malikânede olmadığı ve kendi tercihini söyleyemeyeceği için, vasisi onun yokluğunda, telaffuz edilen ilk tarihte –Aralık ayının yirmi ikisinde– karar kılmış ve bu yüzden de bizi Limmeridge'e geri çağırdığı mektubu yazmış.

Mr. Fairlie, dün baş başa yaptığımız görüşmede bu ayrıntıları bana aktardıktan sonra en sevecen tavırlarını takındı ve gerekli görüşmeleri hemen bugün başlatmamı tavsiye etti. Laura'nın desteğini almadan Mr. Fairlie'ye karşı çıkmanın bir işe yaramayacağını hissettiğimden, Mr. Fairlie'ye Laura'yla konuşmaya bir itirazımın olmadığını söyledim ama bunu söylerken de Sör Percival'ın isteklerini ona kabul ettirme sorumluluğunu hiçbir koşulda üzerime almayacağımı da belirttim. Mr. Fairlie, "sarsılmaz bir vicdana" sahip olduğumu söyleyip bana iltifat etti; gerçi o sırada yürüyüşe çıkmış

olsaydık, bu defa da "sarsılmaz bir bedene" sahip olduğumu söyleyip iltifat edecekti; aile sorumluluklarından birini daha hiç uğraşmadan kendi omuzlarından atıp bana yıkmış olmaktan, o ana kadar, son derece memnun görünüyordu.

Söz vermiş olduğum gibi bu sabah Laura'yla konuştum. Sör Percival yanımızdan ayrıldığından beri garip mi garip bir kararlılıkla muhafaza ettiği soğukkanlılığı, hani neredeyse duyarsızlığı, Laura'yı ona vermek zorunda olduğum haberin yarattığı şoktan korumayı başaramadı. Rengi attı, tir tir titredi haberi aldığında Laura.

"Daha çok erken!" diye yakardı. "Ah, Marian, daha çok erken!"

Ondan beklediğim o ufacık işareti vermişti bana Laura. Hemen ayaklandım, Mr. Fairlie'nin karşısına dikilip Laura için ve Laura adına onunla mücadele etmek istiyordum.

Tam kapıyı açmak üzereydim ki elbiseme yapışıp durdurdu beni Laura.

"Bırak gideyim!" dedim. "Amcana, her şeyin onun ve Sör Percival'ın istediği gibi olamayacağını söylemeye sabırsızlanıyorum."

Acı acı iç çekti Laura, hâlâ elbisemi bırakmamıştı.

"Hayır!" dedi belli belirsiz bir sesle. "Çok geç, Marian, çok geç!"

"Bir dakika bile geç kalmış değiliz," diye sert bir karşılık verdim Laura'ya. "Bu işin zamanı *kadınlardan* sorulur ve emin ol biz de kadınlar olarak bu avantajımızı sonuna kadar kullanacağız."

Konuşurken Laura'nın elini elbisemden sökmeyi başardım, fakat bu defa iki elini birden belime doladı ve öncekinden daha büyük bir kuvvetle beni durdurmaya çalıştı.

"Başımızı daha fazla derde sokmaktan, kafamızı daha çok karıştırmaktan başka bir işe yaramayacak bu," dedi. "Seninle amcamın arasını açacak, Sör Percival'ın yeni şikâyetlerle tekrar buraya gelmesine sebep olacak..."

"Ne kadar şikâyeti olursa o kadar iyi!" diye bütün gücümle haykırdım. "Kime ne onun şikâyetlerinden? Onun kafası rahat olsun diye sen kalbinin kırılmasına izin mi vereceksin? Biz kadınların yaptığı fedakârlıkları bu dünyada hiçbir erkek hak etmiyor. Erkekler! Onlar bizim masumiyetimizin, iç huzurumuzun düşmanıdır; bizi ailelerimizin sevgisinden, kız kardeşlerimizin dostluğundan zorla ayırır, bedenimize, ruhumuza sahip olur, köpeği kulübesine zincirler gibi çaresiz hayatlarımızı kendi hayatlarına bağlarlar. En iyisi bile ne verir peki bize bunun karşılığında? Bırak gideyim Laura, düşündükçe çıldırıyorum!"

Gözlerim yaşla doldu; kadınların böyle acınası hallere düşürülmesine, böyle güçsüz bırakılmasına sinirden, öfkeden ağlıyordum. Üzgün üzgün gülümsedi Laura; başkalarında en çok kınadığım zafiyetin ağlamak olduğunu bildiğinden, bu defa bana ihanet eden gözyaşlarımı benim yerime gizlemek için mendiliyle yüzümü örttü.

"Ah, Marian!" dedi. "*Sen* ağlıyor musun? Senin yerinde ben olsaydım, o gözyaşlarını ben dökseydim bir düşün bana neler söylerdin? Bütün o sevgin, cesaretin, sadakatin değiştirmeyecek er ya da geç olması gerekeni. Bırak amcam bildiği gibi yapsın. Bırak da benim fedakârlığımın engel olabileceği derdi, tasayı, kalp ağrılarını yaşamayalım artık. Ben evlendikten sonra benimle birlikte yaşayacağını söyle yeter Marian."

Ne var ki fazlasını söyledim. *Beni* rahatlatmayan, *onu* ise üzmekten başka bir işe yaramayan o aşağılık gözyaşlarını zorla içimde tuttum ve elimden geldiğince sakin kalmaya gayret ederek onu ikna etmeye çalıştım, ona yalvardım. Hiçbir faydası olmadı. Evlendiğinde onunla yaşayacağıma dair verdiğim sözü iki defa tekrarlattı bana, sonra bir anda, onun için duyduğum üzüntüyü, acıyı yeni bir istikamete yönelten bir soru sordu.

"Biz Polesdean'deyken," dedi, "sana bir mektup gelmişti Marian..."

Ses tonundaki değişiklik, gözlerini aniden benden kaçırması, yüzünü omzuma gömmesi, sorusunu tamamlamadan susmasına sebep olan o tereddüt, Laura'nın yarım yamalak sorduğu soruyla kimi kastettiğini bana gayet açık bir şekilde gösterdi.

Kibarca, "Laura, ikimizin de ondan bir daha asla bahsetmeyeceğimizi düşünmüştüm," dedim.

"Ondan mektup mu aldın?" diye ısrar etti sorusunda.

"Evet," diye cevap verdim, "illa bilmen gerektiğini düşünüyorsan."

"Ona tekrar yazma niyetin var mı?"

Cevap vermekte tereddüt ettim. Walter'ın İngiltere'den ayrılacağını ya da onun yeni umutlar, yeni iş fırsatları peşinde koşmasını desteklemek için yaptıklarımı, gidişinde bu sebeple benim de payım olduğunu daha önce Laura'ya korkumdan söylememiştim. Ne cevap verebilirdim ki? Hiçbir mektubun ona aylarca, belki de yıllarca, ulaşamayacağı bir yere gitmişti Walter.

"Diyelim ki ona tekrar mektup yazmaya niyetim var," dedim en sonunda. "O zaman ne olacak, Laura?"

Laura'nın yanaklarının alev alev yandığını boynumda hissettim; eli kolu titremeye başladı, bana daha bir sıkı sarıldı.

"Ona *ayın yirmi ikisinden* bahsetme," diye fısıldadı. "Söz ver, Marian, lütfen bana söz ver, bir sonraki mektubunda benim adım dahi geçmeyecek."

Ona istediği sözü verdim. O sözü verirken nasıl üzüldüğümü kelimelerle anlatamam. Belime doladığı kolunu sözü alır almaz çekti, pencereye doğru yürüyüp benden uzaklaştı ve sırtı bana dönük bir şekilde pencereden dışarıya bakmaya başladı. Az sonra bir kez daha konuştu, ama sırtı bana dönüktü, yüzünü bir an olsun görmeme izin vermedi.

"Amcamın odasına mı gidiyorsun?" diye sordu. "O nasıl uygun görürse öyle davranmaya razı olduğumu ona söyler misin? Yalnız kalmamı kafana takma, Marian. Biraz yalnız kalmak daha iyi gelecek bana."

Odadan çıktım. Eğer, koridora girer girmez, şöyle bir parmağımı oynatıp Mr. Fairlie'yi ve Sör Percival Glyde'ı dünyanın en ücra yerine postalayabilecek olsaydım o parmağı kaldırmakta bir an bile tereddüt etmezdim. Beni mutsuz eden, asabileştiren bu durumu ilk defa lehime kullanacaktım. Kendimi tamamen kaybedip şiddetli bir ağlama nöbetine tutulmuş olmam gerekirdi, gel gör ki öfkemin aleviyle kavrulup gitmişti gözyaşlarım. Hışımla daldım Mr. Fairlie'nin odasına, olabildiğince yüksek bir sesle, "Laura yirmi ikisine razı geldi," diye bağırdım, cevabı duymayı bir an bile beklemeden yine hışımla çıktım. Kapıyı çarptım çıkarken; umarım Mr. Fairlie'nin sinirlerini o gün bir daha düzelemeyecek kadar yıpratmışımdır.

28 Kasım

Zavallı Hartright'ın İngiltere'den ayrıldığını Laura'dan saklamakla acaba akıllıca mı davrandım diye dünden beri inceden inceye şüpheleniyordum, bu yüzden onun veda mektubunu bu sabah baştan sona bir kez daha okudum.

Haklı olduğuma hâlâ inanıyorum. Orta Amerika seferi için yapılan hazırlıklara değinmişti Walter mektubunda; o seferin başındakilerin tehlikeli bir işe kalkıştıklarını bildikleri mektuptan anlaşılıyor. Bu tehlikeyi görmek eğer *beni* rahatsız ediyorsa, kim bilir *Laura'yı* nasıl etkiler? Walter'ın gidişinin, eğer bir gün olur da çaresiz bir halde yardıma ihtiyaç duyacak olursak, sadakatine herkesten fazla güvenebileceğimiz o dostumuzdan bizi mahrum ettiğini hissetmek zaten yeterince kötü; fakat bundan çok daha kötüsü, onun iklimi kötü, coğrafyası yabani, halkı çalkantılar içinde bir ülkedeki tehlikelerle yüzleşmek için bizden uzaklaştığını bilmek. Bu kadar açık sözlülük edip Laura'ya bunları anlatmak, eğer kati surette gerekli değilse, gerçekten acımasızlık olmaz mı?

Mektupta yazanları Laura'ya anlatmak şöyle dursun, bu mektubu, olur da bir gün yanlış ellere düşer korkusuyla, hemen şuracıkta yakmamın daha doğru olabileceğini bile düşünüyorum. Mektubu kaleme alan kişi, benimle arasında sonsuza dek bir sır olarak kalması gereken ifadelerle Laura'dan bahsetmekle kalmıyor, aynı zamanda Limmeridge Malikânesi'nden ayrıldığından beri gizlice gözetlenmekte olduğundan duyduğu o kronik, o mesnedi olmayan, insanı dehşete düşüren şüpheyi de tekrarlıyor. Londra sokaklarında onu takip eden iki tuhaf adamı, geminin sefere çıkmasını seyretmek için Liverpool limanında toplanmış kalabalığın içinde gördüğünü yazıyor ve gemiye binerken arkasında birilerinin Anne Catherick'ten bahsettiğini duyduğuna kesinlikle emin olduğunda ısrar ediyor. Mektuba şöyle yazmış:

> "Bu işin içinde bir iş var, bu olayın sonu bir yere varacak. Anne Catherick olayının gizemi henüz çözülmüş değil. Benimle yolu bir daha asla kesişmeyebilir Anne Catherick'in, fakat olur da siz karşılaşacak olursanız, Miss Halcombe, bu fırsatı benden daha iyi değerlendirin. Bu söylediklerime kuvvetle inanıyor ve sizden ne söylediğimi hatırlamanızı istirham ediyorum."

Bunlar kendi ifadeleri. Benim onları unutmam gibi bir tehlike söz konusu değil; hatta Hartright'ın Anne Catherick'ten bahsettiği her konuşmayı hafızama nakşettiğimi bile söyleyebilirim. Gelgelelim mektubu saklamam tehlikeli. Bu mektubun bilmediğim insanların eline geçmesi küçük bir rastlantıya bakar. Hastalanabilirim, ölebilirim. En iyisi mektubu hemen yakmak ve bari bunun için endişelenmemek.

Yaktım mektubu. Bana veda ettiği mektubun –belki de bana yazabileceği son mektubun– külleri küçük siyah parçalar halinde şöminenin dibinde duruyor. Bu hazin hikâye böyle hazin bir biçimde mi sona erecek? Ah, hayır, henüz bitmedi bu hikâye; kesinlikle, kesinlikle bitmedi!

29 Kasım

Evlilik hazırlıkları başladı. Terzi, gelinlik için Laura'nın ölçülerini almaya geldi. Laura bütün kadınların her şeyden çok önem verdiği bu meselede son derece pasif, son derece umursamaz davranıyor. Gelinlikle ilgili her kararı terziye ve bana bıraktı. Eğer Laura'nın evleneceği baronet bizim zavallı Hartright olmuş olsaydı, babası Laura'nın kocası olarak onu seçmiş olsaydı, kim bilir ne kadar farklı davranıyor olurdu Laura! Ne kadar telaşlı, ne kadar kaprisli davranır, en iyi terziler bile onu memnun etmekte ne kadar zorlanırdı!

30 Kasım

Sör Percival'dan her gün haber alıyoruz. Son havadis, evindeki tadilatın hakkıyla tamamlanması için dört ila altı aya daha ihtiyaç olduğu. Eğer boyacılar, duvar kâğıdı ustaları, döşemeciler bir eve ihtişam kadar mutluluk da katabilselerdi, Laura'nın evlendikten sonra kalacağı evde işlerin nasıl ilerlediğini merak ediyor olurdum. Hal böyle olunca Sör Percival'ın son mektubunda, onun bütün planlarına, projelerine kesin bir kayıtsızlıkla yaklaştığımı düşünürsek, öylesine okuyup geçmediğim tek yer balayından bahsedilen paragraflar oldu. Sör Percival, Laura'nın bünyesinin hassas olduğunu bildiği ve o kışın her zamankinden sert geçmesinden korktuğu için onu Roma'ya götürmeyi ve önümüzdeki yazın başına kadar İtalya'da kalmayı öneriyor. Eğer bu plan uygun görülmezse, her ne kadar Londra'da kendine ait bir evi olmasa da ihtiyaçlarını görecek dayalı döşeli bir ev tutmaya ve kışı orada geçirmeye bir o kadar hazırmış.

Ne hissettiğimi, ne düşündüğümü balayı meselesinin tamamen dışında tuttuğumdan (bunu yapmak benim görevim, zaten öyle de yaptım), bu tekliflerden ilkini benimsemenin şüphesiz daha uygun olacağını evvela ben düşünüyorum. Laura'yla aramıza bir ayrılığın girmesi her durumda kaçınılmaz. Londra'da kalmak yerine yurt dışına giderlerse bu

daha uzun bir ayrılık olacak; fakat bu dezavantajı, kışı daha ılıman bir iklimde geçirecek olmasının Laura'ya sağlayacağı faydayla kıyaslamamız gerekir; üstelik hayatının ilk seyahatinde dünyanın en ilginç ülkesini hayranlık ve heyecanla gezecek olmanın bile moralini düzeltmesine, evli bir kadın olarak yeni hayatına uyum göstermesine kesinlikle çok büyük katkıda bulunacağını düşünüyorum. Kendini toparlayacak gücü Londra'nın o alışılmış eğlencelerinde, heyecanlı hayatında bulacak mizaçta değil Laura. Bu berbat evliliğin boyunduruğu altına ilk defa gireceği dönemde Londra'da kalması acısını katmer katmer artırır. Onun yeni hayatının başlayacak olmasından ne kadar korktuğumu kelimelerle anlatamam; yurt dışına seyahat ederse belki bir ümit düzelir fakat İngiltere'de kalırsa asla kendini toparlayamaz.

Günlüğümde bu son yazdıklarıma dönüp bakmak, bu evlilikten, Laura'yla ayrılmaktan kesinleşmiş bir mesele olarak bahsettiğimi görmek garip. Geleceğe şimdiden bu acımasız rahatlığın gözleriyle bakmak bana çok soğuk, çok ruhsuzca geliyor. Fakat evlilik tarihi bu kadar yaklaşmışken başka nasıl bakılabilir ki? Bir ay bile sürmeyecek Laura'nın benim değil *onun* Laura'sı olması! *Onun* Laura'sı! Sanki biri beynimi uyuşturmuş, ani bir darbeyle beni sersemletmiş gibi, bu iki kelimenin ne anlama geldiğini idrak etmekte çok zorlanıyorum; Laura'nın evliliği hakkında bir şeyler yazmak onun ölümü hakkında bir şeyler yazmak gibi geliyor.

1 Aralık

Üzücü, çok üzücü bir gün; bu günü anlatmak hiç mi hiç içimden gelmiyor. Dün gece zor da olsa geçiştirdim ama bu sabah Sör Percival'ın balayı için yaptığı önerilerden Laura'ya bahsetmeye mecbur kaldım.

O nereye giderse benim de onun yanında olacağıma bütün kalbiyle inanan zavallı çocuk –evet, pek çok bakımdan hâlâ çocuk o– Floransa'daki, Roma'daki, Napoli'deki dünya

harikalarını görecek olmaktan neredeyse mutluluk duyacaktı. Onun hayallerini yıkmak, onu acı gerçekle yüzleştirmekse benim kalbimi acıtıyordu. Hiçbir erkeğin evliliğinin ilk günlerinde, sonrasında huyu değişebilir, ayrı mesele, karısının ilgisine bir rakip çıkmasına, o rakip bir kadın dahi olsa, müsamaha göstermeyeceğini ona anlatmaya mecburdum. Onu uyarmak ve onun evinde, onunla birlikte sürekli yaşayabilmemin tamamıyla Sör Percival'ın beni kıskanmamasına, bana güvenmesine bağlı olduğunu, halbuki daha evliliklerinin en başında, karısının en gizli sırlarını emanet etmeyi seçtiği kişi olarak aralarına girersem böyle bir şansımızın olmayacağını ona anlatmak zorundaydım. İçimdeki bütün asil duygular bu sefil mecburiyetten kaçınmaya çalışsa da gerçek dünyanın can acıtan bilgeliğiyle damla damla zehirledim onun o saf kalbini, o masum zihnini. Artık bitti. Payına düşen o acı, o kaçınılmaz hayat dersini aldı Laura. Genç kızlığının sade hayalleri yok artık, ben ellerimle yıktım onları. Sör Percival yıkacağına ben yıktım o hayalleri, tek tesellim bu.

Her neyse, kabul edilen, Sör Percival'ın ilk önerisi oldu. İtalya'ya gidecekler ve ben de Sör Percival'ın müsaadesiyle, İngiltere'ye döndüklerinde onları karşılayacak ve onlarla birlikte kalacağım. Başka bir deyişle, hayatımda ilk kez, birinden kendim için bir ricada bulunacağım, üstelik o biri de herhangi bir sebeple borçlu kalmayı en az arzu ettiğim insanlardan biri olacak. Ne yapalım! Laura'nın iyiliği için sanırım daha fazlasını da yapabilirim.

2 Aralık

Dönüp baktığımda, Sör Percival'dan hep küçümseyici ifadelerle bahsetmiş olduğumu görüyorum. Sonra da işler bu boyuta gelmiş. Bu önyargının bende neden oluştuğunu mutlaka araştırıp bulmalıyım, ilk ne zaman böyle düşündüğümü hatırlamıyorum. Daha önceleri kesinlikle önyargılı değildim ona karşı.

Laura'nın onun karısı olmayı gönülsüzce kabul etmesi mi beni ona düşman etti? Acaba Hartright'ın Sör Percival'a duyduğu ve sebebi kesinlikle anlaşılır önyargılar, ben hiç farkında olmadan bana da mı bulaştı? Anne Catherick'in o mektubunun doğurduğu şüphe, Sör Percival'ın açıklamalarına ve bu mektubun doğru olduğuna dair kanıtın elimde olmasına rağmen, hâlâ zihnimde pusuya yatmış bekliyor mu? Neden böyle hissettiğime açıklama getiremiyorum; emin olduğum tek şey, Sör Percival'dan haksız yere şüphelenip de ona karşı kusur işlersem vazifemi, hem de artık daha da katmerlenmiş bu vazifemi, ihmal etmiş olacağım. Eğer onun hakkında bir şeyler yazarken hep bu olumsuz ifadeleri kullanmak bende bir alışkanlığa dönüşmüşse bu yakışık almayan huyumdan kurtulmalıyım ve de kurtulacağım; varsın bu çaba nikâh kıyılana kadar günlüğümün sayfalarını kapatmaya beni zorlasın! Hiç memnun değilim bu halimden, bugün başka bir şey yazmayacağım.

16 Aralık

On dört koca gün geçti, bu sayfaları bir kez olsun açmadım. Umarım Sör Percival söz konusu olduğunda meseleleri daha sağlıklı tartacak ve daha olumlu yaklaşacak kadar uzak kalmışımdır günlüğümden.

Son iki haftada pek kayda değer bir şey yaşanmadı. Nikâh töreninde giyilecek elbiselerin hepsi neredeyse hazır, seyahatte kullanılacak yeni bavullar da Londra'dan buraya gönderildi. Zavallı Laura'm benim, bütün gün neredeyse hiç yanımdan ayrılmıyor; dün gece ikimizi de uyku tutmayınca gelip yatağımda yanıma kıvrıldı, konuşmak gelmiş içinden. "Bu kadar erken ayrılmamalıydık birbirimizden Marian," dedi, "hazır sen yanımdayken vaktimizi en iyi şekilde değerlendirmeliyim."

Limmeridge Kilisesi'nde evlenecekler ve Tanrıya şükürler olsun, komşuların hiçbiri nikâh törenine davet edilmeyecek.

Tek misafirimiz, Polesdean'den gelecek eski dostumuz Mr. Arnold; hava koşulları sağlığı açısından elverişli değil diye, odasından çıkarsa başına ne geleceğini bilemeyen amcası yüzünden Laura'yı Sör Percival'a o teslim edecek. Bundan sonra başımıza gelebilecek olayları hep iyi yanlarıyla görmeye karar vermemiş olsaydım, Laura'nın yanında, hayatının bu en önemli anında, akrabalarından bir erkeğin bulunmamasının verdiği üzüntü geleceğe son derece karamsar ve şüpheli bakmama sebep olurdu. Ama artık ne karamsarlığa kapılmak ne de şüpheye düşmek var; daha doğrusu, ne birinden bahsedeceğim bu günlükte ne de öbüründen.

Sör Percival yarın geliyor. Eğer biz, nikâh henüz kıyılmamış olduğu için, adabımuaşeret kuralları gereği onu malikânede ağırlamak istemeyecek olursak, kilisenin papazına bir mektup yazıp Limmeridge'de geçireceği kısa süre boyunca kendisini evinde misafir etmesini ondan rica edebilirmiş. Mevcut durumda, böyle önemsiz şekilci ayrıntılarla uğraşmayı ne Mr. Fairlie ne de ben gerekli gördük. Taşradaki bu vahşi bozkırda, bu büyük ıssız evde, başka yerlerdeki insanlara köstek olan önemsiz âdetlerin erişemeyeceği bir yerde olduğumuzu rahatlıkla söyleyebiliriz. Sör Percival'a yazıp nazik teklifi için teşekkür ettim ve her zaman olduğu gibi Limmeridge Malikânesi'ndeki odasında kalmasını rica ettim.

17 Aralık

Sör Percival bugün geldi, biraz yorgun ve endişeli görünüyordu, öyle olacağını da düşünüyordum ama yine de konuşması, gülmesi, keyfi son derece yerinde bir adamınkinden farksızdı. Yanında hediye olarak getirdiği gerçekten güzel birkaç mücevheri Laura büyük bir zarafetle ve en azından dışarıdan bakınca anlaşılabildiği kadarıyla, soğukkanlılığını hiç bozmadan kabul etti. Bu zor günlerde dışarıya bir şey belli etmemek için verdiğini tahmin ettiğim o büyük mücadelenin tek emaresi, Laura'nın yalnız kalma isteğini aniden

yitirmiş olması. Her zaman severdi odasına çekilmeyi ama sanki şimdi bundan korkuyor. Bugün, öğle yemeğinden sonra, yürüyüş öncesi şapkamı takmak için yukarı çıktığımda, bana eşlik etmeyi kendisi istedi, sonrasında da, akşam yemeğinden önce, odalarımızı ayıran kapıyı açtı ki giyinirken konuşabilelim. "Beni hep bir şeylerle meşgul et," dedi; "her zaman yanımda bana eşlik edecek birileri olmasını sağla. Düşünmeme müsaade etme, şimdilik tek istediğim bu Marian, düşünmeme müsaade etme."

Laura'daki bu üzücü değişiklik, Sör Percival'ın gözünde cazibesini artırmaktan başka bir işe yaramıyor. Ondaki bu değişikliği kendi lehine yorumluyor, görebiliyorum. Yanakları kızarmış Laura'nın, gözleri alev alev parlıyor, sanki ateşi çıkmış gibi; Sör Percival ise bunu Laura'nın güzelliğine yeniden kavuşmasının, moralinin yeniden düzelmesinin işaretleri olarak görüp keyifleniyor. Laura'nın bu akşam yemekte bizi hayrete düşüren o neşeli konuşmaları, o umursamaz halleri o kadar sahte ve karakterine o kadar aykırıydı ki içimden onu susturmak, alıp oradan uzaklaştırmak geldi. Sör Percival, Laura'nın bu halinden duyduğu keyfi ve şaşkınlığı ifade edecek kelime bulamıyordu. Eve geldiğinde fark etmiş olduğum endişesi tamamen yüzünden silinmişti ve bana bile gerçekte olduğundan en az on yaş daha genç görünüyordu.

Laura'nın müstakbel kocasının çok yakışıklı bir adam olduğu şüphe götürmez ama tuhaf bir inat benim bunu görmemi engelliyor. Her şeyden önce, yüz hatlarının düzgün olması insana bir avantaj sağlar; onda da bu düzgün hatlar var. Parlak kahverengi gözler, ister erkekte ister kadında, büyük cazibe unsurudur; onlar da var Sör Percival'da. Kellik bile, sadece alnın hemen yukarısının açılmış olmasıyla sınırlı kaldığında (ki onun durumu böyle), kafayı daha büyük gösterdiği ve yüzdeki o zeki ifadeyi güçlendirdiği için erkeklere daha çok yakışıyor; olması olmamasından daha

iyi. Zarafet ve esneklik, enerjisi düşmeyen bir canlılık, hazırcevaplık, farklı koşullara uyum sağlayabilme, belagat; bunların hepsi şüphesiz önemli ve onda kesinlikle olan meziyetler. Laura'nın bu evlilik için verdiği sözden pişmanlık duymasına şaşırdı diye Mr. Gilmore'u suçlamak, kızın sırrını da bilmediği düşünülürse, tabii ki olmaz, öyle değil mi? Onun yerinde kim olsa eski dostumuzla aynı görüşte olurdu. Sör Percival'da tespit ettiğim kusurları açık açık söylememi benden şimdi isteseler sadece iki tane gösterebilirim. Bunlardan biri, Sör Percival'daki o bitmek bilmeyen tez canlılık ve heyecan; kaldı ki bunların sebebinin kişiliğindeki o sıradışı enerji olması gayet doğal. Diğeri ise uşaklarla konuşurken hemen sinirlenmesi, kabalaşması; tabii bu da basit bir kötü alışkanlık neticede, kişilik özelliği denemez. Hayır, itiraz edemem ve etmeyeceğim: Sör Percival çok yakışıklı ve çok hoş bir adam. İşte! Nihayet yazdım bunu ve bu işi de aradan çıkarttığıma çok memnunum.

18 Aralık

Bu sabah yorgun ve keyifsiz hissediyorum. Laura'yı Mrs. Vesey'ye emanet edip tek başıma yürüyüşe çıktım; gün ortasında yaptığım bu kısa yürüyüşleri ne zamandır ihmal ediyordum. Bozkırdan geçip Todd Çiftliği'ne çıkan kıraç ve esintili yolu tercih ettim. Yürüyüşe çıkalı yarım saat olmuştu ki çiftlik istikametinden bana doğru gelen Sör Percival'ı görünce son derece şaşırdım. Hızlı hızlı, bastonunu sallaya sallaya yürüyordu, başı her zamanki gibi dikti ve düğmelerini iliklemediği avcı ceketi rüzgârda uçuşuyordu. Karşılaştığımızda, ona soru sormama fırsat vermeden, hemen bana, çiftliğe yapmış olduğu son ziyaretin ardından Mr. Todd'un ya da Mrs. Todd'un Anne Catherick'ten haber alıp almadığını öğrenmek için onlara uğradığını söyledi.

"Hiçbir şey duymamışlar kız hakkında tabii ki, öyle değil mi?" dedim.

"Hem de hiçbir şey," diye yanıt verdi. "Kızı kaybettiğimizden cidden korkmaya başlıyorum." Yüzüme dikkatle bakarak sözlerine devam etti, "Sizce o ressam, Mr. Hartright, bize bilmediğimiz bir şeyler söyleyebilir mi acaba?"

"Mr. Hartright Cumberland'dan ayrıldıktan sonra Anne Catherick hakkında ne bir şey duydu ne de onu gördü," diye cevap verdim.

"Çok yazık," dedi Sör Percival, hem üzülmüş hem de, gariptir ki, rahatlamış biri gibi konuşuyordu. "O zavallı kızın başına neler gelmiştir kim bilir, fakat bunların hiçbiri yaşanmayabilirdi. Onun acilen ihtiyaç duyduğu bakıma başlanması, bir an evvel yeniden koruma altına alınması için harcadığım bütün çabaların boşa çıkmasına ne kadar sinirlendiğimi anlatamam."

Bu defa gerçekten canı sıkılmış duruyordu Sör Percival. Onu teselli edecek birkaç kelime ettim, sonra da birlikte eve dönerken başka konulardan konuştuk. Onunla bozkırda tesadüfen karşılaşmam, karakterindeki güzel bir özelliği daha kesinlikle açığa çıkarmış değil miydi? Evlilik arifesindeyken Anne Catherick'i düşünmesi, Laura'nın yanında kalıp çok daha keyifli vakit geçirebilecekken ta Todd Çiftliği'ne kadar gidip onu sorması onun fevkalade anlayışlı ve bencillikten uzak biri olduğunu gösteriyor değil miydi? Katıksız merhameti dışında böyle davranmasının bir sebebi olamayacağı düşünüldüğünde, Sör Percival, içinde bulunduğu koşullarda sergilediği bu davranışla, olağanüstü iyi bir kalbi olduğunu gösteriyor ve sıradışı bir övgüyü hak ediyor. Pekâlâ! Ben de onu fazlasıyla takdir ediyor ve günlüğümü kapatıyorum.

19 Aralık

Sör Percival'ın meziyetleri cevher ocağı gibi, kazdıkça daha çok çıkıyor.

Bugün, Sör Percival Laura'yı İngiltere'ye geri getirdikten sonra benim onunla aynı çatı altında ikamet etmem konusu-

nu Sör Percival'a açmaya niyetlendim. Daha bu konuyu ima etmeye başlar başlamaz sıcakkanlı bir tavırla elimi tuttu ve bana, kendisinin de ne zamandır bana yapmak için sabırsızlandığı teklifin aynısını ona yaptığımı söyledi. Karısına arkadaşlık etmesini bütün kalbiyle istediği kişinin ben olduğumu ifade etti ve Laura'nın bekârlığında birlikte nasıl yaşadıysak evlenmelerinin ardından da aynı şartlarda onun yanında yaşama teklifini yapmakla kendisine bir ömür sürecek bir lütufta bulunmuş olduğuma inanmamı istirham etti. Sör Percival'a her ikimize gösterdiği anlayış ve nezaketten ötürü hem Laura adına hem de kendi adıma teşekkür etmemin ardından yeni konumuza geçtik ve balayından, Laura'nın takdim edileceği Roma'daki İngiliz sosyetesinden konuşmaya başladık. Bu kış yurt dışında karşılaşmayı umduğu bazı dostlarının isimlerini saydı. Aklımda tutabildiğim kadarıyla biri hariç hepsi İngiliz ismiydi. O tek istisna Kont Fosco'ydu.

Kont'un isminden bahsedilmesi, onun ve karısının gelin ve damatla Avrupa'da buluşmasının muhtemel olduğunu öğrenmem, Laura'nın evliliğine, ilk defa, gayet olumlu bir gözle bakmamı sağlıyor. Bir aile kavgasının sona erdirilmesine, yaraların sarılmasına vesile olabilecek bir gelişme bu. Madam Fosco, Laura'nın halası olarak yerine getirmesi gereken yükümlülükleri, sırf müteveffa Mr. Fairlie'nin miras paylaşımındaki tutumu nedeniyle şimdiye kadar ihmal etmişti. Gelgelelim, bu ihmalkârlığını sürdürmekte ısrarcı olması artık mümkün değil. Sör Percival'la Kont Fosco'nun arasındaki dostluk sağlamdır ve eskiye dayanır, böyle olunca da eşlerin birbirine medeni davranmaktan başka yapacak bir şeyi kalmaz. Madam Fosco genç kızlığında tanıdığım en küstah kadınlardan biriydi: Kaprisliydi, müşkülpesentti ve kendini beğenmişliği artık gülünçlüğün sınırlarını zorluyordu. Eğer Madam Fosco'nun kocası onu sağduyulu bir kadın haline getirmekte başarılı olmuşsa, başta ben olmak üzere ailenin her ferdinin takdirini hak ediyor demekti.

Kontu tanımak için sabırsızlanıyorum. O, Laura'nın kocasının en samimi dostu, öyle olduğu için benim çok ilgimi çekiyor. Ne Laura ne de ben onu daha önce gördük. Hakkında tek bildiğim, yıllar önce tesadüfen Roma'daki Trinita del Monte'nin merdivenlerinde bulunduğu ve Sör Percival'ın bir soygun ve suikast teşebbüsünden sadece elinden yaralanarak kurtulmasını sağlamış olduğu: Kont bir an geç kalsa Sör Percival oracıkta kalbinden vurulabilirmiş. Bir de şu var hatırladığım; müteveffa Mr. Fairlie'nin kız kardeşinin evliliğine saçma gerekçelerle karşı çıktığı dönemde, Kont ona bu konuyla ilgili çok ölçülü ve sağduyulu bir mektup yazmış, fakat, söylemeye utanıyorum ki mektubu cevapsız kalmıştı. Sör Percival'ın dostu hakkında bütün bildiklerim bunlar. Acaba Kont İngiltere'ye hiç gelecek mi? Acaba ondan hoşlanacak mıyım?

Yazdıklarım artık işin dedikodusuna kaçıyor. Gözümün önündeki ciddi meseleyle ilgilensem iyi olacak. Sör Percival'a cüretkâr bir teklifte bulunup karısıyla birlikte yaşamak istediğimi söyledim; o da bu teklifi fazlasıyla nazik davranarak, neredeyse sevinerek, kabul etti. Laura'nın kocasının eline benden şikâyet etmesi için bir sebep vermeyeceğimden eminim, yeter ki başladığım gibi devam edeyim bu işe. Sör Percival'ın yakışıklı, hoş biri olduğunu, talihsizliğe uğramış insanlara karşı son derece merhametli olduğunu, bana karşı da büyük bir sevgi ve saygı beslediğini daha önce söylemiştim. Sör Percival'ın en sıkı fıkı dostu haline geliverdim, kendimi tanımakta gerçekten de güçlük çekiyorum.

20 Aralık

Sör Percival'dan nefret ediyorum! Kesinlikle yakışıklı biri değil o. Fazlasıyla sinirli ve huysuz biri olduğunu, nezaketten ve merhametten payını hiç mi hiç almadığını düşünüyorum onun. Laura ve Sör Percival'ın evlendikten sonra kullanacakları kartvizitlerin olduğu paket matbaadan dün gece gel-

di. Laura paketi açtı ve müstakbel ismini ilk defa basılı olarak gördü. O esnada Sör Percival Laura'nın arkasında duruyordu ve Miss Fairlie'yi, daha nikâhları kıyılmadan, Leydi Glyde yapmış kartlara, kızın omuzlarının üzerinden, kartlarda ne yazdığını biliyor gibi baktı; insanı tiksindiren bir kendini beğenmişlikle sırıttı ve Laura'nın kulağına bir şeyler fısıldadı. Sör Percival'ın ona ne söylediğini bilmiyorum, Laura bana söylemeyi reddetti, ama kızın beti benzi öyle bir attı ki oracıkta bayılacak zannettim. Sör Percival ondaki bu değişikliği hiç fark etmedi, söyledikleriyle Laura'nın canını yakmış olduğunun bilincinde bile olmaması zalimliğindendi. Ona eskiden beslemiş olduğum düşmanca hisler hemen o an canlandı ve aradan saatler geçmiş olmasına rağmen ona olan düşmanlığım zerre kadar azalmadı. Her zamankinden daha mantıksız ve daha insafsızım artık. Sadece üç kelime yeter; kalemim ne kadar da rahat bu kelimeleri yazarken! Sadece üç kelime: Ondan nefret ediyorum.

21 Aralık

Bu telaşlı günlerin verdiği endişe beni en sonunda biraz sarstı galiba. Ciddiyetsiz bir üslupla yazıyorum son birkaç gündür; Tanrı biliyor ya, özünde böyle biri değilim ve günlüğüme dönüp baktığımda böyle yazmış olduğumu görmek beni açıkçası şaşırttı.

Belki de Laura'nın son bir haftadır yaşadığı havaleli telaş bana da bulaşmıştır. Eğer sebep buysa, nöbetlerin geride kaldığını ama hâlâ tam kendime gelemediğimi söyleyebilirim. Dün geceden beri, bu evliliğin gerçekleşmesini engelleyecek bir olayın yaşanacağı durup durup aklıma geliyor. Bu tuhaf hayali bana kurduran nedir? Laura'nın geleceğinden evhamlanmamın dolaylı bir sonucu mu yoksa bu? Yoksa düğün günü yaklaştıkça, Sör Percival'ın tavırlarına hâkim olduğunu kesinlikle teşhis ettiğim o giderek artan huzursuzluk ve sinirlilik mi bana bilinçaltımda bunları düşündürttü?

Ne olduğunu söylemek mümkün değil. Bunu düşündüğümü biliyorum, bunun böyle bir durumda bir kadının düşünebileceği en çılgın fikir olduğuna da eminim, fakat ne kadar uğraşırsam uğraşayım böyle düşünmeme neyin sebep olduğunu bulamıyorum.

Bu son gün hep kafa karışıklığıyla, hep üzüntüyle geçti. Ne yazabilirim ki bugüne dair? Heyhat, yazmam lazım. Ne yapsam kara kara düşünmekten, kasvete teslim olmaktan iyidir.

Son zamanlarda hepimizin fazlasıyla göz ardı ettiği, unuttuğu iyi kalpli Mrs. Vesey, bilmeden üzücü bir sabah yaşattı bize. Mrs. Vesey kaç aydır gizliden gizliye, çok sevdiği öğrencisini sıcak tutsun diye bir Shetland şal örüyormuş; onun yaşında, onun alışkanlıklarına sahip bir kadının bu derece güzel elişi yapması hepimize sürpriz oldu. Hediyesi bu sabah verildi Laura'ya; o zavallı, sıcak kalpli Laura, annesiz geçen çocukluğunda ona sevgisini veren, onu koruyan ve gözeten eski dostunun şalı omuzlarına gururla örtmesiyle bir anda gözyaşlarına boğuldu. Ne onları sakinleştirmeye ne de kendi gözyaşlarımı silmeye vaktim oldu çünkü Mr. Fairlie beni çağırttı; düğün günü huzurunun kaçmaması için yapılmasını istediklerini uzun uzun anlatırken onu dinleme lütfuna erişmem gerekiyormuş.

"Sevgili Laura'ya" hediyesi takdim edilecekmiş: İçine kalpten duygular ve ebedi dostluk hakkında ruhsuz bir Fransızcayla yazılmış sözlerin işlendiği, kıymetli taşlar yerine onu çok seven amcasının saçıyla süslenmiş eski püskü bir yüzük. "Sevgili Laura" bu hediyeyi düğünün hemen başında benim elimden alacakmış ki Mr. Fairlie'nin huzuruna çıkmadan önce, hediyenin ruhunda yaratacağı çalkantıları bastırmaya bol bol zamanı olabilsinmiş. "Sevgili Laura" düğün akşamı Mr. Fairlie'yi kısa süreliğine ziyaret edecek ve gerginlik yaratmamaya özen gösterecekmiş. "Sevgili Laura" onu bir kez de ertesi sabah gelinliğiyle ziyaret edecekmiş ve yine, gerginlik yaratmamaya özen gösterecekmiş. "Sevgili Laura" balayı

için yola çıkmadan önce onun odasına bir daha, üçüncü kez, uğrayacakmış ama malikâneden *ne zaman* ayrılacağını söyleyip de Mr. Fairlie'nin yüreğinin harap olmasına müsaade etmeyecek, bir de ayrılırken gözyaşı dökmeyecekmiş; "Tanrı aşkına, Marian, *Laura gözyaşı dökmesin*; bana biraz sevgisi varsa, benim özel hayatıma biraz saygı duyuyorsa, sağduyusu kalmışsa gözyaşı dökmesin!" Mr. Fairlie'nin, hele böyle bir zamanda, sadece kendisini düşünüp saçmalaması ve bu acınası hale düşmesi beni o kadar öfkelendirmişti ki, eğer Polesdean'den Mr. Arnold'un geldiğini haber alıp da yapılacak yeni işlerin peşinden aşağıya inmemiş olsaydım, ömrü boyunca duymuş olduğu en acı ve en kaba gerçekleri biraz yüzüne vurup onu şoke etmeyi gayet iyi bilirdim.

Günün geri kalanının nasıl geçtiğini anlatamam. Evde başka hiç kimsenin anladığını da zannetmiyorum. Küçük küçük ama hepsi üst üste binen olaylar herkesin kafasını allak bullak etti. Daha önce unutulup da şimdi eve gönderilen kıyafetler mi ararsınız; üç beş defa yerleştirilip boşaltılan valizler mi istersiniz; uzaktaki yakındaki, zengini fakiri, dostlardan gelen hediyeler mi dersiniz, her şey yaşandı o gün. Hepimiz gereksiz yere telaşlandık, hepimiz endişeyle ertesi günü bekledik. Bilhassa Sör Percival, beş dakika yerinde duramayacak kadar huzursuzlanıyordu artık. O kısa, kesik kesik öksürmesi her zamankinden çok sıkıntı veriyordu adama. Bütün gün bir kapıdan girdi, öbüründen çıktı, bir anda her şeyi merak etmeye başladı, öyle ki ayak işleri için eve gelen yabancıları bile sorguya çeker oldu. Bütün bunlara bir de Laura'nın ve benim aklımızdan hiç çıkarmadığımız o düşünceyi, yani ertesi gün birbirimizden ayrılacağımızı ve yüreğimize musallat olmuş o korkuyu, yani bu içler acısı evliliğin onun hayatının tek ve ölümcül hatası, benimkinin ise çaresini bulamayacağım üzüntüsü olabileceğini ekleyin. Birbirimizin yanı başında ve mutluluk içinde yaşadığımız bütün o yıllar boyunca ilk defa yüz yüze bakmaktan âdeta çekinir

olduk ve bütün akşam boyunca baş başa kalıp konuşmaktan ikimiz de imtina ettik. Daha fazla bahsedemeyeceğim bugünden. Gelecekte beni bekleyen başka üzücü olaylar da vardır muhtemelen, fakat geriye dönüp baktığımda hayatımdaki en huzursuz edici ve en berbat günün, bu Aralık ayının yirmi birinci günü olduğunu hatırlayacağım.

Bu satırları yazarken odamda tek başımayım, vakit gece yarısını çoktan geçmiş, küçük bir kız çocuğuyken yatmaya başladığı o güzel, küçük, beyaz yatağında hâlâ uyuyan Laura'ya göz ucuyla bakmaktan yeni gelmişim.

Öylece uzanmış, ona baktığımdan habersiz, sessiz, umduğumdan da sessiz bir şekilde yatmış, fakat uyumamıştı Laura. Gece lambasının zayıf ışığında gördüm gözlerinin yarı kapalı, göz kapaklarının ise belli belirsiz nemlenmiş olduğunu. Benim ona verdiğim küçük hatırayı –alt tarafı bir broş– komodinin üstüne koymuş, yanına da dua kitabını ve nereye gidersе gitsin yanından ayırmadığı, babasının minyatür portresini. Bir an durup onu seyrettim; yastığını başına çekmiş, kolunu beyaz nevresimin üstüne bırakmış; o kadar hareketsiz duruyor, o kadar sessiz nefes alıyor ki geceliğinin fırfırlı yakası bir an bile kıpırdamıyor; başında bekledim, daha önce binlerce kez yaptığım gibi ve bir daha asla yapamayacağımı bilerek, onu seyrettim, sonra hemen kendi odama geçtim. Canım benim! Bütün o zenginliğin, bütün o güzelliğin neye yarayacak, yanında hiç dostun yok ki! Senin uğruna bütün ömrünü vermeye hazır o adam ise uzaklarda, bu fırtınalı gecede, berbat bir deniz yolculuğunda bir o yana bir bu yana savruluyor. Başka kim kaldı senin yanında? Baban yok, erkek kardeşin yok; bu acıklı satırları yazan ve içinden atamadığı üzüntüsüyle, üstesinden gelemediği şüphesiyle sabaha kadar senin başında bekleyen bu çaresiz, bu işe yaramaz kadın dışında kimsen yok. Ah, o adam bir bilse yarın kendisine ne büyük bir emanet verileceğini! Sakın ola bunu unutmasın, sakın ola Laura'nın saçının tek bir teline zarar vermesin!

ARALIK AYININ YİRMİ İKİNCİ GÜNÜ. Saat sabahın yedisi

Acayip bir sabah, havada bir huzursuzluk var. Laura az önce yataktan kalktı, düne göre daha iyi ve daha sakin, artık vakti geldiğine göre böyle olması daha iyi.

Saat sabahın onu

Gelinliğini giydi Laura. Öpüştük, cesaretimizi yitirmemek için birbirimize söz verdik. Kısa bir süreliğine kendi odama çekildim. Kafam allak bullak olmuş, düşüncelerim karman çorman ama o karışıklığın içinde, evliliğin gerçekleşmesini engelleyecek bir şeyler olur mu diye soran sesi hâlâ duyabiliyorum. Acaba *Sör Percival* da duyuyor mu o sesi? Pencereden bakınca onu görüyorum, kapıdaki arabaların arasında huzursuzca bir oraya bir buraya yürüyor. Nasıl olur da böyle saçma şeyler yazabilirim! Evliliğin gerçekleşeceği artık kesin. Kiliseye gitmek üzere yola çıkmamıza yarım saatten az kaldı.

Saat sabahın on biri

Her şey bitti. Evlendiler.

Öğleden sonra, saat üç

Gittiler! Ağlamaktan göz pınarlarım kurudu; daha fazla yazamayacağım...

[Hikâyenin Birinci Bölümü burada sona eriyor.]

İkinci Bölüm

Marian Halcombe'un Hikâyesi Devam Ediyor

I

BLACKWATER PARK, HAMPSHIRE,
11 Haziran 1850

Dönüp bakıyorum da altı ay olmuş; Laura'yla birbirimizi en son gördüğümüzden beri altı koca ay, altı yalnız ay geçmiş!

Daha kaç gün bekleyeceğim? Yalnızca bir gün! Yarın, ayın on ikisinde, gezginler İngiltere'ye dönüyor. Ne kadar mutlu olduğumu zar zor idrak edebiliyorum; yirmi dört saat daha geçtiğinde Laura'yla aramızdaki ayrılığın son gününün de bitmiş olacağına inanmakta güçlük çekiyorum.

Laura ve kocası bütün kışı İtalya'da, bahar aylarını da Tirol'de geçirdi. Londra yakınlarında bir yere yerleşmeyi düşünen ve nerede ikamet edeceklerine karar verene kadar yaz aylarını Blackwater Park'ta geçirmeyi kararlaştıran Kont Fosco ve karısıyla birlikte Londra'ya dönüyorlar. Laura geri dönsün de dönerken yanında kim olursa olsun. Sör Percival isterse bütün evi silme doldursun arkadaşlarıyla, keyif onun keyfi, yeter ki karısı ve ben o evde birlikte yaşayalım.

Yeri gelmişken söyleyeyim, ben de artık Blackwater Park sakinlerinden biriyim; (malikânenin tarihini biraz araştırınca öğrendiğime göre) "Baronet Percival Glyde'a" ailesinden yâdigar kalmış bu "kadim ve ilginç malikâne", üç valiz bir çantadan ibaret bütün malı mülküyle küçücük bir odaya yerleşmiş, çayını demleyip yanı başına koymuş, hiçbir asalet unvanı taşımayan o kız kurusu Marian Halcombe'un da bundan sonraki hayatını (artık bunu söylemeye cüret edebilirim) geçireceği yer oldu.

Laura'nın Paris'ten yazdığı keyif dolu mektubu önceki gün aldım ve dün Limmeridge Malikânesi'nden ayrıldım. Onlarla Londra'da mı yoksa Hampshire'da mı buluşacağım bana daha önce bildirilmemişti; bu son mektupta Sör Percival'ın gemiden Southampton'da inmeyi ve doğrudan malikânesine geçmeyi istediğini okuyunca emin oldum. Yurt dışında o kadar çok para harcamış ki Sör Percival, bu üç ay Londra'da yaşamanın masraflarını karşılayabilecek gücü hiç kalmamış, idareli davranıp yazı ve sonbaharı Blackwater Malikânesi'nde sakince geçirmeye karar vermiş. Yaşadığı heyecan ve hava değişikliği Laura'ya fazlasıyla kâfi gelmiş ve kocasının bu sağduyulu kararı, ona taşranın sükûnetine çekilip istirahat etme imkânı sağlayacağından, onu memnun etmiş. Bense her yerde mutlu olabilirim, yeter ki Laura yanımda olsun. Dolayısıyla hepimiz yetiniyoruz elimizdekilerle, tabii herkesin gerekçesi kendisine özgü.

Dün geceyi Londra'da geçirdim, yola sabahtan çıkacaktım ama gün içinde beni oyalayan o kadar çok iş çıktı ki Blackwater Park'a ancak günbatımından sonra varabildim.

Akşam karanlığında etrafı seçmek çok zor olsa da burasının Limmeridge Malikânesi'nin tam zıddı bir yer olduğunu söyleyebilirim.

Malikâne dümdüz bir arazinin ortasına inşa edilmiş, etrafı ağaçlarla çevrili; benim gibi kuzeyin coğrafyasına alışkın biri ağaçların evi boğduğunu bile söyleyebilir. Bana kapıyı

açan uşak ile beni kendi odama kadar geçirip çayımı getiren çok kibar bir kâhya dışında hiç kimseyi görmedim. Birinci kattaki uzun bir koridorun sonunda güzel, küçük, oturma odası olarak da kullanabileceğim bir giyinme odam ve yatak odam var. Uşakların kaldığı odalar ikinci katta, o katta birkaç misafir odası da var, bütün salonlarsa zemin katta. Henüz hiçbirini görmedim, malikâne hakkında da hiçbir şey bilmiyorum; bana tek söylenen, binanın bir kanadının beş yüz yıllık olduğu, malikânenin etrafının bir zamanlar hendekle çevrilmiş olduğu ve Blackwater adının malikânenin arazisindeki bir gölden geldiği.

Ağır ve derinden gelen bir çan sesiyle anlıyorum saatin gecenin on biri olduğunu; avluya girerken gördüğüm, malikânenin ortasından yükselen ufak kuleden geliyor ses. İri bir köpek ayaklanmış, belli ki çan seslerine uyanmış, malikânenin etrafında bir yerlerde kederli kederli uluyor. Alt kattaki koridorlarda ayak seslerinin yankılandığını, malikânenin kapısının demirden kilitlerle, sürgülerle kapatıldığını duyuyorum. Uşakların yatmaya hazırlandığını anlıyorum. Ben de mi onlar gibi yapsam?

Hayır, daha göz kapaklarım bile ağırlaşmadı. Ağırlaşmak ne kelime! Bilakis, gözlerimi bir daha asla yummamalıymışım gibi hissediyorum. Yarın o tatlı yüzü göreceğimi, o aşina olduğum sesi duyacağımı bilmek bile hummalı bir heyecanla onu beklememe sebep oluyor. Eğer bir erkeğin ayrıcalıkları bana tanınmış olsaydı, Sör Percival'ın en iyi atını derhal hazırlamalarını emreder, atın sırtına atlar atlamaz onu doğuya doğru, doğan güneşi karşılamaya dörtnala koşturur, meşhur haydutun York'a yolculuğu* gibi uzun, zorlu, yorucu bir yolda durmaksızın saatlerce at üzerinde giderdim. Ama ben, ne yazık ki, ömür boyu tahammül etmeye, terbiyeli davranmaya ve etek giymeye mahkûm edilmiş bir kadından fazlası

---

* İngiliz haydut Dick Turpin, (1705-1739). Turpin'in, atı Black Bess'in sırtında, Londra'dan York'a bir gecede 320 km yol katettiği söylenir. (ç.n.)

değilim; evin kâhyası ne diyorsa onu yapmalı, beni fiziksel olarak zorlamayacak, kadınsı bir işle meşgul olup kendime çekidüzen vermeliyim.

Yatmadan önce bir şeyler okuyup rahatlamam söz konusu bile değil, dikkatimi kitaba veremiyorum. Belki yazmak bana yorgunluk verip uykumu getirir, bir de onu deneyeyim. Günlüğümü son zamanlarda çok ihmal ettim. Şimdi yeni bir hayatın eşiğindeyim; acaba son altı ay boyunca, Laura'nın evlendiği günden bu yana geçen o uzun, yorucu ve boş zaman zarfında yaşananları, insanları ve olayları, tesadüfleri ve değişimleri ne kadar hatırlayabiliyorum?

Walter Hartright hafızamda en öncelikli yeri işgal ediyor ve şimdi yanımda olmayan dostlarım hayal meyal aklımdan geçerken kortejin ön sırasında o yürüyor. Keşif heyeti Honduras'ta gemiden indikten sonra kısa bir mektup yollamıştı bana, o zamana kadar yazmış olduklarından daha neşeli, daha ümitli bir mektuptu. O mektuptan bir ay ya da altı hafta kadar sonraydı; Amerikan gazetelerinin birinden kesilmiş bir kupür görmüştüm, keşif heyetinin Honduras'ın iç bölgelerine yapacakları yolculuğa başladığı yazıyordu üzerinde. En son vahşi, tarihöncesi çağlara ait bir ormana girerken görülmüşler, herkesin tüfeği omzunda, çantası sırtında asılıymış. O günden sonra, keşif heyetinin izini tamamen yitirmiş medeni dünya. Ben de ne Walter'dan tek satır mektup aldım ne de gazetelerin birinde keşif heyetiyle ilgili küçücük de olsa bir haber gördüm.

Anne Catherick'le refakatçisi Mrs. Clements'a ne olduğu, başlarına ne geldiği yine ayrı bir muamma, moralim bozuluyor düşündükçe. İkisinden de en ufak bir haber alınmış değil. İngiltere'deler mi yoksa başka bir ülkeye mi gittiler, öldüler mi kaldılar mı, kimsenin bildiği yok. Sör Percival'ın avukatı bile onlardan ümidini tamamen kesti, bir sonuç vermediğini görünce kaçakları arama çalışmalarından vazgeçilmesini emretti.

Eski dostumuz sevgili Mr. Gilmore fiilî meslek hayatına maalesef ara vermek zorunda kaldı. İlkbaharın başında masasında baygın bir halde bulmuşlar adamı, muayene eden Doktor Mr. Gilmore'un ani bir felç geçirdiğini söylemiş; çok telaşlandık bu haberi alınca. Mr. Gilmore ne zamandır başında bir ağrı, bir basınç hissettiğinden şikâyet ediyormuş; doktoru onu uyarmış, sanki hâlâ gençmiş gibi sabahın köründen akşamın karanlığına kadar çalışmakta ısrar ederse bunun sonuçlarına katlanması gerekeceğini söylemiş. Şimdi ise bürosuna en az bir yıl uğramaması ve her zamanki hayat tarzını baştan aşağı değiştirmek suretiyle bedenini dinlendirmesi, zihnini boşaltması yönünde kesin bir talimat almış. Bürodaki işler, bu talimat doğrultusunda, Mr. Gilmore'un ortağına bırakılmış; Mr. Gilmore bu aralar Almanya'daymış, orada yerleşik, ticaretle uğraşan akrabalarının yanına ziyarete gitmiş. Gerçek dostlarımızdan, akıl danışabileceğimiz insanlardan birini daha böylece kaybetmiş olduk; bütün kalbimle umut ediyor ve inanıyorum ki bu kayıp çok uzun sürmeyecek.

Zavallı Mrs. Vesey benimle birlikte Londra'ya kadar geldi. Hem Laura hem de ben ayrıldıktan sonra onu Limmeridge Malikânesi'nin yalnızlığına terk etmek olmazdı; biz de durum böyle olunca Mrs. Vesey'nin, Clapham'da bir okul işleten bekâr kız kardeşiyle birlikte orada yaşaması için gerekli ayarlamaları yaptık. Bu sonbaharda yanımıza gelip öğrencisini –hani evlatlığını desem yeridir– görecek Mrs. Vesey. O sevgili ihtiyar kadının gitmek istediği yere sağ salim vardığını gördüm ve onu akrabasına emanet ettim; birkaç ay içinde Laura'yı tekrar görecek olma ümidiyle sakin ve mutlu bir şekilde yaşıyor orada.

Mr. Fairlie'ye gelince, malikânesi biz kadınlardan temizlendi diye ne kadar rahatladığını tarif edecek kelime bulamıyorum desem sanırım kimse beni haksızlıkla suçlamaz. Yeğenini özleyeceğini düşünmek abesle iştigal olur; eskiden de yeğenini görmeye aylarca zahmet etmediği olurdu. Beni ya da

Mrs. Vesey'yi özler mi derseniz, Mr. Fairlie'nin, malikâneden ayrılacak olmamızın kısmen kalbini kırdığını her ikimize de söylemekle aslında bizden kurtulmasına gizliden gizliye sevindiğini itiraf etmiş olduğunu düşündüğümü söylemeden geçemem. Mr. Fairlie'nin son şımarıklığı, iki fotoğrafçı tutup sahip olduğu bütün kıymetli eşyaların ve antika parçaların fotoğraflarını çekmeleri için aralıksız çalıştırmak oldu. Bu fotoğraflardan oluşan koleksiyondan eksiksiz bir takım, Carlisle Mühendis Mektebi'ne takdim edilmek üzere, en iyi kalite mukavvadan bir panoya yerleştirilecek ve altlarına gösterişli kırmızı harflerle resimlerin açıklaması yazılacakmış: "*Meryem Ana ve Çocuk*, Raffaello, Saygıdeğer Frederick Fairlie'nin Koleksiyonundan", "*Bakır Sikke, Tiglath Pileser Döneminden,* Saygıdeğer Frederick Fairlie'nin Koleksiyonundan", "Benzersiz Rembrandt gravürü. Baskı sırasında gravürün köşesinde oluşan ve başka hiçbir kopyada bulunmayan leke nedeniyle bütün Avrupa'da *'İs Lekesi'* adıyla biliniyor. Üç yüz gine değerinde. Saygıdeğer Frederick Fairlie'nin Koleksiyonundan." Ben daha Cumberland'dan ayrılmadan böyle düzinelerce parçanın fotoğrafı çekilmiş, hepsinin altı benzer yazılarla doldurulmuştu; daha da yüzlerce parça vardı sırasını bekleyen. Elini oyalayacak bu yeni merakıyla Mr. Fairlie aylarca mutlu mesut yaşayacak; o iki talihsiz fotoğrafçı ise Mr. Fairlie'nin bugüne kadar sadece özel uşağına layık gördüğü azizlik mertebesine maalesef erişecek.

Yeterince bahsettim hatıralarımda en önemli yeri işgal eden insanlardan, olaylardan. Peki kalbimde en önemli yeri dolduran insandan nasıl bahsedeceğim? Bu satırları yazarken hep Laura'yı düşündüm. Günlüğümün sayfalarını birazdan bu gecelik kapatacağım, son altı ayda Laura'dan bana kalanları hatırlamak istesem ne yazabilirim?

Tek kılavuzum mektupları, gelgelelim o satırlara dökebileceğimiz meselelerin en önemlisi hakkında tek bir mektubu bile yolumu aydınlatmıyor.

Kocası ona iyi davranıyor mu? Yanından ayrıldığım o düğün gününe kıyasla daha mutlu mu artık? Bütün mektuplarımda cevap aradım bu iki soruya; doğrudan sordum, dolambaçlı yoldan sordum, birinde öyle birinde böyle sordum; mektuplarımda ne sorduysam yanıt verdi Laura ama bu iki sorumu hep es geçti, yahut yanıt verdiyse de sanki sadece sağlığını soruyormuşum gibi cevap yazdı. Sağlığı tamamen yerindeymiş, seyahat etmek ona iyi gelmiş, hayatında ilk kez, soğuk algınlığına yakalanmadığı bir kış geçiriyormuş; her mektubunda bunları yazıyor bana; ama o mektuplarda evliliğe kendini alıştırdığını, Aralık ayının yirmi ikisine dönüp baktığında içinin artık pişmanlık ve vicdan azabı ile dolmadığını bana açık açık yazdığı tek bir satır bulamıyorum. Mektuplarında kocasından, sanki o birlikte seyahat ettikleri ve seyahatin sorunsuz geçmesi için her şeyi yapmayı üstlenmiş bir arkadaşıymış gibi, sadece ismiyle bahsediyor. "Sör Percival" şu gün yola çıkmamızı uygun gördü; "Sör Percival" arabanın şu yoldan gitmesine karar verdi. Bazen yalnızca "Percival" diye bahsediyor kocasından, ama çok nadiren yapıyor bunu; on kez bahsediyorsa dokuzunda kocasının unvanını da ekliyor isminin yanına.

Sör Percival'ın alışkanlıklarının, görüşlerinin Laura'nınkileri değiştirdiğini, etkilediğini gösteren hiçbir ayrıntıya rastlamıyorum o mektuplarda. Evliliğin getirmesi âdetten olan o ahlaki dönüşüm, yaşı genç, dimağı körpe, duyguları hassas bir kadının içine acımasızca işler; halbuki Laura bunu asla yaşamamış gibi. Gördüğü bütün o dünya harikalarına dair kendi düşüncelerini, kendi izlenimlerini, onunla birlikte seyahat eden kocası değil de benmişim gibi, alakasız birilerine anlatır gibi yazıyor. Birbirlerine karşı ne hissettiklerini, adına ister aşk deyin ister sevgi deyin, ne derseniz deyin, kesinlikle anlayamıyorum mektuplarından. Seyahatlerinden bahsetmeyi bir kenara bırakıp kendisini İngiltere'de bekleyen geleceği düşünmeye başladığında dahi Laura'nın kafası-

nı meşgul eden, benim kız kardeşim olarak nasıl yaşayacağı; Sör Percival'ın karısı olarak kendisini bekleyen hayattan bahsetmeyi ısrarla ihmal ediyor. Bütün bunları anlatırken de evlilik hayatının onu tamamıyla mutsuz ettiğinden şüphelenmeme yol açacak en ufak bir imada bile bulunmuyor. Yazışmamızdan edindiğim izlenim, Tanrı'ya şükürler olsun ki, beni böyle üzücü bir çıkarım yapmaya yönlendirmiyor. Onu eskiden beri hayatımda bulunan bir kız kardeş olarak görmekten vazgeçip ona, mektupları aracılığıyla, hayatıma yeni giren evli bir kadın olarak baktığımda gördüğüm üzücü bir hissizlikten, değişmez bir kayıtsızlıktan fazlası değil. Başka bir deyişle, son altı aydır bana mektup yazan hep Laura Fairlie olmuş, Leydi Glyde eline o kalem kâğıdı asla almamış.

Kocasının karakteri ve tavırları söz konusu olduğunda büründüğü o tuhaf sessizliği, sonlara doğru yazdığı mektuplarda kocasının candan dostu Kont Fosco'nun adı geçtiğinde de neredeyse bir o kadar kararlılıkla koruyor Laura.

Sebebini açıklamamışlar ama görünen o ki Kont ve karısı seyahat planlarını geçen sonbaharın sonunda aniden değiştirmiş ve Sör Percival'ın İngiltere'den ayrılırken onlarla buluşmayı umduğu Roma yerine Viyana'ya gitmiş. Viyana'dan ancak ilkbahar geldiğinde ayrılmış, İngiltere'ye dönüş yoluna çıkan damat ve gelinle ta Tirol'de buluşmuşlar. Laura daha ben sormadan Madam Fosco ile karşılaşmasından bol bol bahsediyor mektuplarında ve halasını olumlu yönde fazlasıyla değişmiş bulduğuna beni temin ediyor; evli bir kadın olarak sükûneti, sağduyusu, bekârlığına kıyasla, o kadar artmış ki onu burada yeniden gördüğümde tanımakta güçlük çekecekmişim. Fakat (beni karısına nazaran son derece fazla ilgilendiren) Kont Fosco'dan söz açıldığında, Laura lafı dolandırıyor, sessizliğini koruyor ve bu beni kuşkulandırıyor. Kont'un kendisinde merak uyandırdığını ve onun kendisinde bıraktığı izlenimi, ben onu görüp de tartana kadar benimle paylaşmayacağını söylemekle yetiniyor.

Laura'nın bu tavrının Kont için hiç de iyiye işaret olmadığını düşünüyorum. Dostunu düşmanını içgüdüsel olarak ayırt etmek çocuklara özgü bir haslettir ve Laura bu özelliğini ilerleyen yaşında da, pek çok insana nazaran, kusursuz biçimde muhafaza etmeyi başarmıştır; eğer Kont Fosco'nun Laura'da daha en başından olumsuz bir izlenim bırakmış olduğunu düşünmekle hata etmiyorsam, adından pek sık söz edilen o yabancıdan daha yüzünü bile görmeden şüphelenmek, ona güvenmemek herkesten önce bana düşer. Fakat sabretmek lazım, sadece sabretmek; bu ve daha bir sürü belirsizlik çok uzun süre devam etmeyecektir. Yarın bütün şüphelerimi iyisiyle kötüsüyle, er ya da geç giderecek bir güne uyanacağım.

Saat gece on ikiyi vurdu, açık duran penceremden biraz dışarıyı seyrettikten sonra günlüğümü kapatıyorum artık.

Durgun, boğucu, mehtapsız bir gece. Gökyüzünde pek yıldız yok, olanların da ışığı sönmüş. Manzarayı her taraftan kapatan ağaçlar bu mesafeden kapkara görünüyor, yekpare bir bütün gibiler, sanki büyük bir taş duvar var karşımda. Kurbağaların çok uzaklardan gelen zayıf seslerini duyuyorum; büyük saat artık on ikiyi vurmuyor ama yankıları gecenin boğucu sessizliğinde hâlâ uğulduyor. Blackwater Park gündüz vakti nasıl görünecek merak ediyorum. Geceki halini hiç sevmedim.

12 Haziran

Neler neler öğrendim, neler neler keşfettim bugün; öyle şeylerle karşılaştım ki günümün bu kadar ilginçleşeceğini hayal bile edemezdim.

Gezintime, tabii ki, malikânenin kendisinden başladım.

Binanın ana gövdesi, o gereğinden fazla kıymet verilmiş kadının, yani Kraliçe Elizabeth'in döneminden kalma. Zemin katta birbirine paralel uzanan, alçak tavanlı ve duvarlara sağlı sollu asılmış aile fertlerinin –bana kalsa hepsini yakacağım– çirkin mi çirkin portreleri yüzünden olduğundan

karanlık ve kasvetli görünen, devasa uzunlukta iki koridor var. Bir üst katta bu iki koridorun hizasına denk gelen odalar nispeten bakımlı ama çok nadiren kullanılıyor. Bu gezintimde bana rehberlik eden o kibar kâhya odaları bana göstermeyi önerdi fakat ortalığı biraz dağınık bulacağımdan korktuğunu nezaketle ekledi. İç etekliğimin ve çoraplarımın temiz kalmasına gösterdiğim özen Britanya Krallığı'nda Kraliçe Elizabeth dönemi zevklerine göre döşenmiş yatak odalarının hepsine duyduğum saygıyı katbekat aştığından şık ve temiz kıyafetlerimi kirletme riskini göze almayarak üst katlardaki kirli tozlu odaları keşfetme teklifini kesinlikle reddettim. Kâhya, "Sizinle kesinlikle hemfikirim, hanımım," dedi ve galiba çok uzun zamandır karşılaştığı en akıllı kadın olduğumu düşündü.

Neyse, ana binadan yeterince bahsettim. Binanın her iki yanına birer kanat eklenmiş. Malikâneye yaklaşırken solda kalan yarı yıkık kanat bir zamanlar müstakil bir konutmuş ve on dördüncü yüzyılda inşa edilmiş. Sör Percival'ın anne tarafından atalarından biri –hangisi olduğunu hatırlamadığım gibi merak da etmiyorum– o bahsettiğim Kraliçe Elizabeth'in döneminde bu kanadı uzatmış, diklemesine ana binaya bitiştirmiş. Kâhya, "eski kanadın" mimarisinin, hem içinin hem dışının, bu işin ehli insanlar tarafından gayet güzel bulunduğunu söyledi. Bu kanadı biraz daha gezince, bu işten iyi anlayan insanların Sör Percival'ın elindeki antika parçaya değer biçmeden önce rutubetten, karanlıktan ve farelerden rahatsız olmamayı öğrenmeleri gerektiğini keşfettim. Hal böyleyken, bu işlerden kesinlikle anlamadığımı hiç tereddüt etmeden kendime itiraf ettim ve kâhyaya, Kraliçe Elizabeth dönemi zevklerine göre döşenmiş yatak odalarına hangi gözle baktıysak "eski kanada" da o gözle bakmayı önerdim. Kâhya bir kez daha, "Sizinle kesinlikle hemfikirim, hanımım," dedi ve bir kez daha sıradışı sağduyuma duyduğu hayranlığı gizlemeye çalışmadan yüzüme baktı.

Bir sonraki durağımız sağdaki kanat oldu; burası, Blackwater Park'ın mimarisindeki o harika karmaşayı tamamlamak niyetiyle, Kral II. George döneminde inşa edilmiş.

Malikânenin yaşanabilir kısmı burası; içi, Laura gelecek diye tadilattan geçirilmiş ve yeniden döşenmiş. Bana verilen iki odayla iyi durumdaki diğer bütün yatak odaları birinci katta; zemin katta ise hepsi o ferah, modern tarzda süslenmiş, ince zevklere hitap eden modern eşyalarla çok şık döşenmiş bir küçük salon, bir yemek salonu, bir dinlenme odası, bir kütüphane, bir de Laura için hazırlanmış hoş ve küçük bir giyinme odası var. Odaların hiçbiri Limmeridge Malikânesi'ndeki odalarımız kadar büyük ve ferah değil fakat içinde yaşaması keyif vereceğe benziyor. Blackwater Park hakkında duyduklarımdan sonra, insanın belini ağrıtan antika koltuklarla, kasvetli vitraylarla, küf tutmuş, pis kokulu perdelerle, nasıl rahat yaşanacağını bilmeden dünyaya gelmiş insanların, dostlarının rahatını da hiçe sayarak medeniyetsizce biriktirdiği bütün o gereksiz eşya yığınıyla karşılaşma ihtimali beni son derece korkutmuştu. On dokuzuncu yüzyılın benim ileride yaşayacağım bu tuhaf evi işgal etmiş, "eski güzel zamanları" gündelik hayatımızda ayağımıza dolanmayacakları şekilde süpürüp atmış olduğunu görmenin beni ne kadar rahatlattığını anlatamam.

Sabahın geri kalanını vakit öldürerek geçirdim; biraz alt kattaki odalarda oyalandım, sonra dışarı çıktım, ana binanın ön cephesi ve iki kanadıyla çevrelenen, ön tarafı yüksek demir korkuluklar ve kapılarla korunan büyük avluda biraz gezindim. Avlunun ortasına büyük, yuvarlak bir havuz inşa edilmiş; kenarları taşla örülü bu havuzun ortasında canavarı simgeleyen bir kurşun heykel yükseliyor. Havuzun içi altın ve gümüş rengi balıklarla dolu ve etrafı şimdiye kadar ayak bastığım en yumuşak çimlerden geniş bir halkayla çevrelenmiş. Bu çimlerin üzerinde, gölgeli tarafta, öğlen yemeğine kadar keyif çattım, yemekten sonra da aldım geniş siperli

hasır şapkamı, insanı ısıtan o güzel gün ışığının altında tek başıma araziyi keşfe çıktım.

Gün ışığı, dün gece kapıldığım izlenimin yersiz olmadığını gösterdi; Blackwater Park'ın etrafında çok fazla ağaç vardı, ağaçlar malikâneyi boğuyordu. Bu ağaçların çoğu yakın zamanda ve dip dibe dikilmişti. Galiba, Sör Percival'ın zamanından önce, arazideki ağaçlar kereste çıkarmak için hesapsızca kesilmiş, orman yok edilmiş, malikânenin sonraki sahibi ise buna sinirlenip arazideki boşluğu mümkün olduğu kadar çok ağaçla ve bir an evvel doldurmak istemişti. Malikânenin önünde durup etrafıma bakınırken, sol tarafımda bir çiçek bahçesi gözüme çarptı, o istikamette neler keşfedebileceğimi görmek için bahçeye doğru yürüdüm.

Daha yakından bakınca bahçenin küçük, çiçeksiz ve bakımsız olduğu ortaya çıktı. Bahçeyi geçip yürümeye devam ettim, araziyi çevreleyen çitteki küçük kapıyı açtım ve kendimi köknar ağaçlarıyla dolu bir koruda buldum.

Sonradan açıldığı belli güzel bir patika yolun kıvrımlarını takip ederek ağaçların arasında ilerledim ve Cumberland'ın coğrafyasını bilmenin verdiği tecrübeyle kumlu, fundalıklarla kaplı bir araziye çıkmak üzere olduğumu anladım. Köknar ağaçlarının arasında sanırım yarım milden fazla yürüdüm, derken patikanın keskin bir dönüşle tekrar koruluğa saptığı bir yere geldim; sağımda solumda gördüğüm ağaçlar sanki tıraşlanmış gibi kayboluverdi ve kendimi bir anda büyük bir açık arazinin sınırında, malikâneye adını veren Blackwater gölünü yukarıdan seyrederken buldum.

Önümde meyilli kumluk bir arazi uzanıyordu, manzaranın tekdüzeliğini yalnızca sağda solda tek tük rastlanan fundalıklarla örtülü tepecikler bozuyordu. Belli ki göl bir zamanlar benim durduğum yere kadar uzanıyormuş, sonra peyderpey suyu çekilmiş, kurutulmuş, eskiden kapladığı alanın üçte biri kadar bile kalmamış. Çeyrek mil uzağımdaki o çukurun içinde, birbirine dolanmış sazlıkların, fundalıkların,

tepeciklerin ayırdığı irili ufaklı birikintilerde gördüm gölün durgun, donuk sularını. Karşı kıyıda yine dip dibe dikilmiş ağaçlar yükseliyor, manzarayı kapatıyor, kara gölgelerini gölün durgun, sığ sularına düşürüyor. Göle yaklaştıkça karşı kıyının zemininin yer yer balçığa, yer yer bataklığa döndüğünü, bakılıp budanmamış otların, kasvetli söğütlerin toprağı örttüğünü fark ettim. Ağaçların olmadığı, kumluk, güneşin vurduğu tarafta yeterince berrak sayılabilecek göl, karşı kıyının benim hizama denk gelen kısmında balçığa dönmüş toprağın, göle doğru eğilen sık çalıların, dalları birbirine dolanmış ağaçların gölgesinde derinleşiyor, kara ve zehirli bir su gibi görünüyordu. Gölün bataklığa dönmüş kıyısına biraz daha yaklaştım; kurbağalar susmuyor, sıçanlar sanki canlanmış gölgeler gibi karanlık suya batıp çıkıyordu. Alabora olmuş eski bir teknenin, yarısı suya batmış yarısı suyun üzerindeki çürümüş enkazını gördüm, ağaçların arasında bulduğu küçük bir boşluktan süzülen solgun bir ışık demetinin teknenin kuru kalmış tahtalarından birine vurduğunu fark ettim; sinsi sinsi hareketsiz duran bir yılan ışığın vurduğu yerin tam ortasında tuhaf bir biçimde kıvrılmış güneşleniyordu. Nereye bakarsam bakayım, gördüğüm her manzaraya iç karartıcı bir biçimde işlemişti ıssızlık ve çürümüşlük; başımın üzerinde durduğunda gökyüzünü muhteşem bir berraklığa kavuşturan yaz güneşi, aşağıya indiğinde, bakımsız arazideki o kasvetin, o verimsizliğin derinlere kök salmasını sağlamaktan başka bir işe yaramıyordu sanki. Geriye döndüm, geldiğim yoldan ilerledim ve daha yüksekteki fundalığa çıktım, yürürken yoldan biraz sapıp koruluğun dışındaki kırık dökük, eski, ahşap bir kulübeye yönelttim adımlarımı; koruluktan ilk çıktığımda ayaklarımın altına serilen o ıssız göl manzarasına yoğunlaşmış olduğumdan bu kulübeye hiç dikkat etmemişim.

Kulübeye yaklaşınca buranın bir zamanlar kayıkhane olarak kullanılmış olduğunu, kayıkhanelik vasfını yitirdikten sonra da içine köknar ağacından bir oturak, birkaç ta-

bure ve bir masa konularak lalettayin bir çardağa çevrilmeye çalışıldığını anladım. Biraz oturup dinlenirim, bir soluklanırım diye içeri girdim.

Kayıkhaneye gireli daha bir dakika bile olmamışken, aşağıdan bir yerlerden, benim hızlı hızlı nefes alıp verişimin çok garip bir şekilde yankılandığını fark edip şaşırdım. Kulak kabartıp yankıyı dinlediğimde, oturduğum yerin altından geldiğini tahmin ettiğim zayıf, boğuk, iniltili bir nefesin sesini duydum. Sinirlerim öyle her önemsiz olayda hemen bozulmaz benim; fakat bu defa korkuyla ayağa fırladım, aşağıya seslendim, yanıt alamadım, ödleklik yaptığımı fark edip cesaretimi topladım ve eğilip oturduğum yerin altına baktım.

Yüreğime korku salan şey işte orada, oturağın altında en uzak köşede iki büklüm yatıyordu; sahipsiz, zavallı bir köpekçikti bu, uzun ve sarkık kulaklı, siyah beyaz bir spanyeldi. Zavallı mahluka baktım, seslendim ama o hiç yerinden kıpırdamadı, sadece zayıf bir iniltiyle karşılık verdi bana. Oturağı kaldırıp kenara çektim ve ona yakından baktım. Zavallı köpekçiğin gözlerinin feri hızla sönüyordu, parlak beyaz tüyleri kana bulanmıştı. Güçsüz, çaresiz, sesini çıkaramayan bir mahlukun sefaletine tanık olmak bu dünyada acıklı manzaraların şüphesiz en üzücülerinden biridir. Zavallı hayvanı elimden geldiğince yumuşak hareketlerle yerinden kaldırıp kucağıma aldım, elbisemin eteğiyle sarıp sarmaladım ve ona içinde yatabileceği geçici bir hamak yapmayı başardım. Onu bu şekilde, olabildiğince az acı çektirerek ve mümkün olduğu kadar hızlı hareket ederek, eve getirdim.

Holde kimseyi bulamayınca hemen kendi oturma odama çıktım, eski şallarımdan birini yere serip köpeğe bir yatak yaptım ve çıngırağı çaldım. Evdeki bir sürü hizmetçiden gele gele en irisi ve en şişmanı kapıma geldi, o güleç yüzüne sinmiş aptallığıyla bir azizin bile sabrını zorlayacak bir kızdı. Yerde yatan yaralı hayvanı görünce, kızın o şişman, şekilsiz suratı eğilip büküldü ve kocaman bir sırıtışa dönüştü.

Benim hizmetçilerimden biri böyle davranmış olsa ne kadar sinirleneceksem kıza da o sinirle çıkıştım. "Ne gördün de gülüyorsun? Kimin köpeği bu, biliyor musun?"

"Hayır hanımım, kesinlikle bilmiyorum." Çömeldi, eğilip köpeğin yaralarına baktı –bir anda yüzü aydınlandı, aklına yeni bir fikir gelmişti– kıkır kıkır gülerek yarayı işaret etti ve "Baxter'ın işi bu, onun işi," dedi.

O kadar öfkelenmiştim ki az kalsın yüzüne şamarı indirecektim. "Baxter mı?" dedim. "Kim bu Baxter dediğin canavar?"

Bunu duyan kız daha da bir sırıtmaya başladı. "Allah iyiliğinizi versin hanımım! Baxter bizim korucu, avlanırken etrafta tanımadığı köpekleri gördü mü götürür vurur onları. Korucunun vazifesi bu hanımım, ölür artık o köpek. Burasından vurulmuş, değil mi? Baxter'ın işi bu, hanımım, hem de vazifesi."

Baxter'ın bu köpek yerine hizmetçiyi vurmuş olmasını isteyecek kadar kötülükle doldu içim neredeyse. Ayaklarımızın dibinde can çekişen hayvanı rahat ettirmekte bu kalın kafalı insan bozuntusunun bana yardım etmesini beklemenin fazlasıyla yararsız olduğunu görünce ondan kâhyayı çağırmasını istedim. Odaya nasıl girdiyse aynı o şekilde çıktı, ağzı kulaklarında sırıtarak. Kapıyı kapatırken kendi kendine usulca söyleniyordu: "Baxter yapmış bunu, vazifesi bu zaten, işte hepsi bu."

Kâhya az çok eğitimli ve zeki bir kadındı, düşünceli davranıp yanında biraz süt, biraz da ılık su getirmişti. Köpeği yerde görür görmez irkildi, beti benzi attı.

"Aman Tanrım!" diye çığlık attı, "Mrs. Catherick'in olmasın bu köpek!"

Büyük bir şaşkınlıkla, "Kimin?" diye sordum.

"Mrs. Catherick'in. Siz Mrs. Catherick'i tanıyor musunuz yoksa Miss Halcombe?"

"Tanışmadık ama ondan bahsedildiğini duydum. Mrs. Catherick burada mı yaşıyor? Kızından bir haber almış mı?"

"Hayır Miss Halcombe, bir haber çıktı mı diye sormaya gelmişti."

"Ne zaman?"

"Daha dün uğradı. Birilerinin, kızının tarifine uyan bir yabancıyı bu civarlarda gördüğünden bahsettiğini duymuş. Malikâneye hiç gelmedi böyle bir haber; Mrs. Catherick gittikten sonra ben köye birilerini gönderdim sağa sola sorsun diye, köyde de kimse duymamış bu haberi. Bu zavallı köpekçiği o beraberinde getirmişti, eminim, çünkü Mrs. Catherick malikâneden ayrıldığında köpek de peşi sıra koşturuyordu. Sanırım kadının yanından ayrılıp koruluğa daldı, birileri de vurdu onu. Köpeği nerede buldunuz Miss Halcombe?"

"Göle bakan eski kulübede."

"Ah, evet, koruluğun yakınında o kulübe, demek zavallı hayvan öleceğini anlayınca sürüne sürüne en yakın sığınağa attı kendini, köpekler böyledir işte. Siz köpeğin ağzını sütle ıslatın Miss Halcombe, ben de ılık suyla yarasına yapışan tüyleri temizleyeyim. Korkarım köpeğe iyilik yapmakta çok geç kaldık. Neyse, en azından deneyebiliriz."

Mrs. Catherick! Kâhya daha şimdi söylemiş de beni şaşırtmış gibi bu isim hâlâ kulaklarımda çınlıyordu. Biz köpekle ilgilenirken Walter Hartright'ın beni uyarmak için söylediği sözler hafızamda canlandı: "Olur da Anne Catherick'le yollarınız kesişirse Miss Halcombe, bu fırsatı benden daha iyi değerlendirin." Yaralı spanyeli bulmam sayesinde Mrs. Catherick'in Blackwater Park'ı ziyaret ettiğini öğrenmiştim, bu da daha fazlasını öğrenmemi sağlayabilirdi. Elime şimdi geçen fırsatı en iyi şekilde değerlendirmeye ve edilenbildiğim kadar bilgi edinmeye karar verdim.

"Mrs. Catherick bu civarlarda mı yaşıyor demiştin?" diye sordum.

"Ah, hayır," dedi kâhya. "Mrs. Catherick Welmingham'da yaşıyor, Hampshire'ın neredeyse öbür ucunda, buradan en az yirmi beş mil uzakta."

"Mrs. Catherick'i uzun zamandır tanıyorsun galiba."

"Aksine, Miss Halcombe, Mrs. Catherick dün buraya gelmeden önce onu hiç görmemiştim. Ondan bahsedildiğini duymuştum tabii ki, çünkü Sör Percival'ın ona bir iyilik yaparak kızını hastaneye yatırdığı kulağıma gelmişti. Mrs. Catherick hayli tuhaf davranışları olan bir insandır fakat görünüşü itibarıyla son derece saygındır. Kızının bu civarlarda görüldüğü haberinin asılsız çıktığını, en azından *bizim* bunu doğrulayamadığımızı duyduğunda fena halde canı sıkıldı."

"Mrs. Catherick'in başına gelenler beni bir hayli meraklandırdı doğrusu," diye sözlerime devam edip sohbeti elimden geldiğince sürdürmeye çalıştım. "Keşke dün buraya erken gelseydim de onu görseydim. Çok kaldı mı Mrs. Catherick malikânede?"

"Evet," dedi kâhya, "epey kaldı; Sör Percival'ın ne zaman döneceğini sormak için uğrayan tuhaf bir beyefendiyle konuşmam için beni çağırmasalardı sanırım daha da uzun oturacaktı. Hizmetçi yanıma geldi, beyefendinin ne istediğini bana söyledi, Mrs. Catherick bunu duyunca hemen toparlandı, çıktı gitti. Buraya geldiğinden Sör Percival'a bahsetmeye gerek olmadığını söyledi tam çıkarken. Bu uyarıyı, hem de benim gibi malikânede olan bitenden sorumlu birine yapmasının hayli tuhaf olduğunu düşündüm."

Ben de öyle düşündüm. Sör Percival, Limmeridge Malikânesi'ndeyken, Mrs. Catherick'le birbirine koşulsuz itimat ettiklerine beni kesinlikle inandırmıştı. Eğer öyle idiyse, Mrs. Catherick neden Blackwater Park'ı ziyaret ettiğinin ondan gizli tutulmasında ısrar etmişti?

"Muhtemelen," dedim, kâhyanın, Mrs. Catherick'in ayrılırken söylediği sözler hakkında ne düşündüğümü merak ettiğini anlayınca, "muhtemelen şöyle düşündü Mrs. Catherick, 'Burayı ziyaret ettiğimin Sör Percival'a haber verilmesi ona kayıp kızımın hâlâ bulunamadığını hatırlatır, onun da gereksiz yere canı sıkılabilir.' Mrs. Catherick bu konudan çok bahsetti mi?"

"Çok az bahsetti," diye yanıt verdi kâhya. "Ekseriyetle Sör Percival'dan konuştu, nerelere seyahat ettiğine, yeni karısının nasıl bir hanımefendi olduğuna dair bolca soru sordu. Kızının izini buralarda bulamamış olmak onu çok üzmemişti sanki; daha ziyade, keyfini kaçırmış, canını sıkmış gibiydi. 'Pes ediyorum,' dedi, hatırlayabildiğim son sözleri bunlardı Mrs. Catherick'in; 'Kayboldu gitti, onu bulamayacağım.' Sonra Leydi Glyde hakkındaki sorularını sormaya geçti hemen, Leydi Glyde'ın güzel, dost canlısı, sevimli, sağlıklı ve genç bir hanımefendi olup olmadığını bilmek istiyordu; Ah, Tanrım! Biliyordum böyle olacağını. Bakın Miss Halcombe, zavallı hayvan ıstırabından kurtuldu nihayet!"

Köpek ölmüştü. Tam da kâhya kadının dudaklarından, "sevimli, sağlıklı, genç," kelimeleri dökülürken köpek titrek bir sesle, ağlar gibi inlemiş, ayakları aniden kasılıp kalmıştı. Çok ani olmuştu bu değişim; bir an önce nefes alan hayvan şimdi ellerimizde cansız yatıyordu.

Saat sekiz. Alt katta yediğim akşam yemeğini az önce bitirip odama çıktım, yemekte yanımda kimse yoktu. Batan güneşin kızıllığı penceremden gördüğüm ağaç yığınına vuruyor ve ben de gezginlerin dönüşünü beklerken duyduğum sabırsızlığı yatıştırmak için kendimi günlüğüme veriyorum. Hesaplamalarıma göre günbatımından önce gelmiş olmaları gerekiyordu. Akşamın o sersemleten sessizliğinde ev ne kadar hareketsiz ve ıssız! Zavallı ben! Tekerlek seslerini duyup da aşağıya koşmak için, Laura'nın kollarına atılmak için daha kaç dakika beklemem lazım?

Zavallı köpekçik! Blackwater Park'taki ilk günümü keşke ölümle, sadece başıboş bir hayvan da olsa bir canlının ölümüyle bağdaştırmasaydım.

Welmingham; yalnızca bana özel bu sayfalara tekrar baktığımda, Welmingham'ın Mrs. Catherick'in yaşadığı yerin adı olduğunu görüyorum. Mutsuz kızı Anne Catherick hakkında Sör Percival'ın beni yazmak zorunda bırak-

tığı mektuba cevaben gönderdiği o notu hâlâ saklıyorum. Bir gün, elime ne beni ne Mrs. Catherick'i zora sokacak bir fırsat geçtiğinde, kendimi Mrs. Catherick'e bu notla tanıtacak ve ne olup bittiğini onunla yüz yüze görüşerek öğrenmeye çalışacağım. Buraya yaptığı ziyareti Sör Percival'dan saklamak istemesini anlamıyorum; üstelik, kızı Anne'in bu civarlarda bir yerde olmadığına, kâhyanın aksine, hiç mi hiç inanmıyorum. Walter Hartright bu olağanüstü durumla karşılaşmış olsa ne derdi? Ah, sevgili Hartright! Onun samimi tavsiyelerinin, hiç esirgemediği yardımseverliğinin eksikliğini şimdiden hissetmeye başladım.

Kesinlikle bir ses duydum. Aşağıda birileri mi koşuşturuyor? Evet! Nal sesleri bunlar, teker sesleri!

II

15 Haziran

Geldiklerinde yaşanan curcuna zamanla azaldı. Yolcuların dönmesinin üzerinden iki gün geçti, bu süre zarfında Blackwater Park'taki hayatımızın yeni düzenini az çok oturtabildik. Yazmaya her zamanki sakinliğimle devam etme şansım epey azalmış olsa da günlüğümün sayfalarını artık açabilirim.

Sanırım günlüğümü yazmaya, Laura geri döndüğünden beri aklıma girip duran tuhaf bir düşünceyi not ederek başlamam gerekiyor.

Aynı ailenin iki ferdi yahut iki yakın dost birbirinden ayrıldığında ve bu ayrılıkta biri yurt dışına gidip diğeri yerinden ayrılmadığında, yurt dışına seyahat etmiş aile ferdinin yahut dostun geri dönüşü, olduğu yerde kalmış aile ferdini yahut dostu diğeri karşısında sanki, o ilk karşılaşmalarında, zor duruma düşürür, ona acı verir. İçlerinden birinin hevesle edindiği yeni düşüncelerin, yeni alışkanlıkların, diğerinin

pek bir çaba harcamadan muhafaza ettiği eski düşüncelerle, eski alışkanlıklarla bir anda karşılaşması, ilk başta, o birbirini en çok seven aile fertlerinin, o birbirine en düşkün dostların birbirinden soğumasına ve sonra da bir anda aralarına, iki tarafın da beklemediği ve iki tarafın da kontrol edemediği bir yabancılık girmesine sebep olur sanki. Laura'yla bir araya gelmekten duyduğum mutluluğun geçmesinin, konuşabilecek kadar nefesimizi toplayıp sakinleştikten sonra el ele tutuşup bir köşeye oturmamızın ardından bu yabancılığı hemen ben de hissettim; onun da hissettiğini anlayabiliyordum. Eski alışkanlıklarımızın çoğuna artık dönmüş olduğumuzdan bu yabancılık kısmen etkisini kaybetti ve çok geçmeden de muhtemelen tamamen ortadan kalkacak. Bu yabancılık hissinden burada bahsetmemin uygun olacağını düşünmemin tek sebebi, bu hissin, birlikte yaşamaya yeniden başladığımızda onun hakkında oluşturduğum ilk izlenimleri kesinlikle etkilemiş olmasıdır.

Laura beni bıraktığı gibi bulmuşken ben onun değiştiğini görebiliyordum.

Dış görünüşü değişmiş Laura'nın, karakterinde de değişen bir şey var. Güzelliğinin eskiye nazaran azaldığını kesinlikle söyleyemem; tek söyleyebileceğim, *benim gözümde* artık o kadar güzel olmadığı.

Diğerleri, onu benim gözümle görmeyenler, onun hakkında benim hatırladıklarımı hatırlamayanlar, muhtemelen Laura'nın ilerleme kaydettiğini düşünecektir. Eskiye kıyasla yüzüne daha bir renk gelmiş ve daha kararlı, daha açık sözlü olmuş; bekârlığına nazaran, vücut hatları daha bir oturmuş ve kendisine daha çok güvendiği, kendisini daha rahat hissettiği attığı her adımdan belli oluyor. Ne var ki ona baktığımda bir şeyin eksikliğini duyuyorum; Laura Fairlie'nin o mutlu ve masum hayatına bir zamanlar ait olan ancak Leydi Glyde'ın hayatında bulamadığım bir şey bu. Eskiden Laura'nın yüzünde bir tazelik, bir yumuşaklık, her hali baş-

ka olsa da içtenliği hep baki kalan bir güzellik vardı ve bu güzelliğin cazibesini kelimelerle ifade etmek, ya da zavallı Hartright'ın sıklıkla söylediği gibi, tuvale dökmek mümkün değildi. Bu güzellik gitmiş. Döndüğü akşam, aylardan sonra birbirimizi görmenin verdiği heyecanla sararan yüzünde titrek yansımasını bir an görür gibi olduğum o güzellik bir daha asla kendisini göstermedi. Laura'nın mektuplarının hiçbiri beni görünüşünde bir değişikliğe hazırlamamıştı. Aksine, mektuplarının bende yaratmış olduğu beklenti, evliliğin onu, en azından dış görünüşü itibarıyla, neredeyse hiç değiştirmemiş olmasıydı. Belki geçmişte mektuplarını okurken yanlış düşüncelere kapılmıştım, şimdi de yüz ifadesini okurken yanlış düşüncelere kapılıyor olabilir miyim? Hiç fark etmez! Son altı ayda güzelliği ister artmış ister eksilmiş olsun, birbirimizden ayrı kalmış olmamız Laura'yı benim gözümde her zamankinden daha kıymetli yaptı ve her halükârda, evliliğinin sebep olduğu tek iyilik de bu!

Laura'daki ikinci değişiklik, yani onun karakterinde gözlemlediğim değişiklik, beni şaşırtmadı, çünkü bu defa mektuplarındaki üsluptan buna hazırlıklıydım. Birbirimizle sadece mektuplar aracılığıyla haberleşebildiğimiz o ayrılık döneminde, evlilik hayatının ayrıntılarını benimle paylaşmayı bir kez olsun istememişti Laura; şimdi yine evinde ve hâlâ bir o kadar isteksiz olduğunu görüyorum. Bu yasaklı konuyu açmayı ilk denediğimde içime işleyen, neredeyse içimi acıtan bakışıyla, elini dudaklarıma götürüşüyle bana bir genç kız olduğu günleri, birbirimizden hiçbir şey saklamadığımız o mutlu geçmişi hatırlattı Laura.

"Biz bir araya geldiğimizde, Marian," dedi, "eğer evlilik hayatımı olduğu gibi kabul eder ve bunun hakkında mümkün olduğu kadar az konuşup az düşünürsek ikimiz de diğerinin yanında daha mutlu olur, daha rahat davranırız. Anlatacaklarım benim sırlarımla sınırlı kalsa," diye devam etti Laura, bir yandan da endişeli hareketlerle belimdeki kurde-

leyi çözüp çözüp bağlıyordu, "sana kendimle ilgili her şeyi anlatırım, canım. Ama kalmaz; kocamın sırlarını da ister istemez anlatmaya başlarım; artık evli bir kadın olduğuma göre sanırım en iyisi, onun iyiliği için, senin iyiliğin için ve kendi iyiliğim için, bunları anlatmamam. Bunların seni ya da beni üzeceğini söylemiyorum; asla bunu düşünmeni istemem. Fakat, sana yine kavuştuğuma göre, çok mutlu olmak istiyorum ve senin de çok mutlu olmanı istiyorum..." Birdenbire sustu, oturup konuştuğumuz odaya, benim oturma odama göz gezdirdi. "Ah!" diye bağırdı, tanıdık bir şeyler görmenin heyecanıyla gülümsedi, ellerini çırptı. "Eski dostlarımdan birini daha buldum bile! Kitaplığını getirmişsin Marian, o şirin küçük kırık dökük eski hint ağacından kitaplığını; Limmeridge Malikânesi'nden gelirken onu da beraberinde getirmene ne kadar memnun oldum! Yağmurlu havalarda yürüyüşe çıktığında hep taşıdığın o korkunç, ağır erkek şemsiyesi de burada! Her şeyden önemlisi, ben nereye gidersem peşimden gelen o esmer yüzünde bana her zamanki gibi sevgiyle bakan zekâ dolu gözlerin burada! Yine evimdeymişim gibi hissediyorum kendimi. Acaba ne yapsak da biraz daha Limmeridge'e benzetsek burayı? Babamın portresini kendi odam yerine senin odana asacak, Limmeridge Malikânesi'nden getirdiğim bütün değerli eşyalarımı bu odada muhafaza edeceğim; burada geçireceğimiz mutlu saatlerde bize bu dört duvar arkadaşlık edecek." Aniden yerini değiştirip dizlerimin dibinde bir tabureye oturdu ve bütün içtenliğiyle yüzüme baktı Laura, "Ah, Marian," dedi, "bana söz ver, asla evlenmeyeceksin, beni bırakıp gitmeyeceksin. Bunu söylemek bencillik, fakat sen kocana çok düşkün olmadıktan sonra, bekâr bir kadın olarak çok daha iyi bir hayat yaşarsın; hem sen, benden başkasına düşkün olmayacaksın, değil mi?" Yine sustu Laura ve yüzünü, kucağıma çekip kavuşturduğu ellerime bıraktı. Kısık bir sesle, "Son zamanlarda çok mektup yazdın mı, çok mektup aldın mı?" diye sordu, ses tonu bir anda değişmişti. Sorunun

ne anlama geldiğini biliyordum, fakat onu cesaretlendirecek bir şey söylememem gerektiğini düşündüm. "Ondan haber aldın mı?" diye devam etti Laura, bu soruyu böyle doğrudan sorma cesaretini gösterdiği için ona kızmayayım diye ellerimi, yüzünü kaldırmadan, öptü. "O iyi mi, mutlu mu, mesleğinde ilerliyor mu? Kendini toparlamış mı? *Beni* unutmuş mu?"

Laura bu soruları sormamalıydı. Sör Percival'ın ona nişanlılıklarının devam etmesini istediğini söylediği ve Hartright'ın çizimlerini sonsuza dek bana emanet ettiği o sabah kendi başına vermiş olduğu kararı hatırlamalıydı. Ah, neler diyorum ben! Verdiği iyi kararda hiç aklı çelinmeden, hiç geri adım atmadan sonuna kadar sebat edecek bir hatasız kul var mı? Gerçek aşkla kalbine nakşettiği birinin hatırasını yüreğinden hakikaten söküp atabilmiş bir kadın var mı? Kitaplarda geçer ancak böyle müthiş varlıklar; peki bizim başımızdan geçenlere ne kadar yer verilir o kitaplarda?

Laura'nın bu davranışını kınamak aklımdan bile geçmedi: Belki, başka bir kadının en yakın dostlarından bile haklı gerekçelerle saklamak isteyebileceği bir şeyi görmemi sağlayan o korkusuzluğunu, o açık sözlülüğünü takdir ettim, belki kendi kalbimde, kendi vicdanımda hissettim eğer onun yerinde ben olsaydım benim de aynı soruları soracağımı, aynı düşünceleri taşıyacağımı. Dürüstlüğümü yitirmeden yapabileceğim tek şey, son zamanlarda Walter'a mektup yazmadığımı ya da ondan bir haber almadığımı söylemek ve sohbeti daha az tehlikeli konulara çevirmekti.

Döndüğünden beri Laura'yla ilk defa baş başa kalabildiğim bu görüşmede beni üzen çok şey oldu. Evliliği nedeniyle aramıza, hayatımızda ilk kez, konuşulması yasak bir konu girdi ve ilişkimiz değişti; kocasından bahsederken hep gönülsüz konuştuğu aklıma geliyor şimdi –birbirlerine hiç yakınlık duymamış, birbirlerini hiç anlamamışlar demek ki– üzülüyorum; Laura'nın o talihsiz sevgiyi (ne kadar masum, ne kadar zararsız bir sevgi olursa olsun) hâlâ kalbinden sö-

küp atamamış olduğunu fark etmek canımı sıkıyor; bunları hangi kadına anlatsanız, eğer onu benim kadar candan seven ve onun iyiliğini benim kadar isteyen biriyse, hüzünlenir.

Laura'nın gelişiyle kapıldığım bu üzüntülerin karşısına koyabileceğim tek bir şey var; beni rahatlatacağını bildiğim, rahatlattığını düşündüğüm tek bir teselli buldum bu gelişte. Laura'nın kişiliğinden kaynaklanan zarafeti, yumuşaklığı; yaradılışından gelen içten sevgisi; etrafındaki herkesin onu sevmesine, onun yanında olmaktan keyif almasına yol açan o hoş, sade, kadınsı cazibesi de onunla birlikte bana geri döndü. Bana üzüntü veren meselelerde acaba gereksiz yere mi endişeleniyorum diye zaman zaman şüpheye düştüğüm oluyor. Öte yandan, teselli bulduğum bu en son, bu en iyi, bu beni en çok mutlu eden tespitimden gitgide daha çok emin oluyorum.

Laura'yı şimdilik bir kenara bırakıp yol arkadaşlarından söz etmenin vakti geldi. İlk önce kocasından bahsetmeliyim. Döndüğünden beri Sör Percival'ı gözlemliyorum, acaba onun hakkında daha olumlu düşünmeme yol açacak neler teşhis ettim?

Pek bir şey gördüğümü söyleyemeyeceğim. Ufak tefek aksiliklerden, can sıkıcı pürüzlerden başını alamadı döndüğünden beri ve bu koşullar altında hiç kimseden en iyi halini sergilemesi beklenemez. İngiltere'den ayrıldığından daha zayıf göründü gözüme. İnsanı canından bezdiren öksürüğü, ruhuna kasvet veren huzursuzluğu kesinlikle artmış. Tavırları, en azından bana davranışı, eskisine nazaran çok daha kaba. Karşılaştığımızda, malikâneye döndüğü akşam, elimi şöyle bir sıktı, "Nasılsınız, Miss Halcombe, sizi yeniden gördüğüme memnun oldum," diye kestirip attı; eski günlerdeki saygısından, nezaketinden neredeyse eser kalmamıştı; ne kibar sözlerle karşıladı beni ne de gördüğüne özellikle sevinmiş gibi davrandı. Beni Blackwater Park'ın zorunlu demirbaşlarından biri kabul etmiş gibiydi, beni olmam ge-

reken yerde bulmaktan ve sonrasında beni hiç önemsememekten gayet memnundu.

Erkeklerin çoğu, dışarıda gizlediği huylarını kendi evinde bir parça ele verir; eskiden tanıdığım Sör Percival'ı düşündüğümde, onda bir düzen ve intizam takıntısı olduğunun yeni yeni ortaya çıktığını söylemeliyim. Kütüphaneden aldığım kitabı masada mı bıraktım, peşimden gelip kitabı tekrar yerine koyuyor. Oturduğum koltuğu kalktığımda düzeltmedim mi, hemen gelip koltuğu duvar dibindeki eski yerine çekiyor. Halının üzerine dökülmüş çiçek yapraklarını topluyor, toplarken huzursuzlanıyor, sanki şömineden köz fırlamış da halıyı yakmış gibi kendi kendine söyleniyor, masa örtüsü kırışmışsa ya da bir bıçak masada olması gereken yerde değilse uşaklara hışımla bağırıp çağırıyor; sanırsınız uşaklar ona hakaret etmiş, o da buna tepki veriyor.

Sör Percival'ın döndüğünden beri ufak tefek aksiliklerle karşılaşmış olduğundan ve bunların onu rahatsız etmiş olabileceğinden daha önce bahsetmiştim. Onda gördüğüm kötüye gidişin sebebi büyük ölçüde bu aksilikler olabilir. Öyle olduğuna kendimi ikna etmeye çalışıyorum çünkü geleceğe dair umutlarımın şimdiden kırılmasını istemiyorum. Kendi evine, uzun bir yolculuğun ardından, yeniden ayak basar basmaz aksilikle karşılaşmak her erkeğin sinirini yıpratır; ben de şahidim ki, birazdan aktaracağım sinir bozucu hadise gerçekten başına geldi Sör Percival'ın.

Geldikleri günün akşamı kâhya, ev sahibini, ev sahibesini ve onların konuklarını karşılamak üzere benim peşimden kapıya kadar geldi. Sör Percival kâhyayı görür görmez son birkaç günde kendisini arayıp soran olup olmadığını sordu. Kâhya, bu soruya cevaben, daha önce bana anlattıklarını Sör Percival'a da anlattı ve ev sahibinin ne zaman döneceğini soran tuhaf beyefendinin ziyaretinden bahsetti. Sör Percival hemen o beyefendinin adını sordu. Bir isim bırakılmış değildi. Beyefendinin mesleği neydi? Bir meslekten de bahsedil-

memişti. Beyefendinin dış görünüşü nasıldı? Kâhya adamı tarif etmeye çalıştı fakat o isimsiz ziyaretçiyi Sör Percival'ın tanımasını sağlayacak belirgin bir özelliğinden bahsedemedi. Sör Percival kaşlarını çattı, ayağını sinirle yere vurdu, sonra da kimseyi umursamadan içeri girdi. Bu önemsiz meselenin onu niye bu kadar sinirlendirdiğini bilemem, fakat gerçekten sinirlendiğine hiç şüphe yoktu.

Olan biteni düşündüğümde sanırım en iyisi, Sör Percival'ın bu aksiliklerden –ne olduklarını bilmesem de adamın bunları gizliden gizliye kafasına taktığı anlaşılıyor– kurtulması için ona zaman tanımak ve tavırları, sözleri, kendi evinde nasıl davrandığı hakkında kesin bir kanaate daha sonra varmak. Bu sayfayı kapatacak ve Laura'nın kocası hakkında şimdilik daha fazla bir şey yazmayacağım.

Sıra o iki konuğa –Kont Fosco ve Kontes Fosco'ya– geldi. Kontes hakkında yazacaklarımı yazıp kurtulayım ki kadınla işimi bir an evvel bitireyim.

Halasıyla karşılaştığımda onu tanımakta büyük güçlük çekeceğimi yazmıştı bana Laura, demek hiç mi hiç abartmamış. Evlendikten sonra değişen kadınlar gördüm ama evliliğin bir kadını ne kadar değiştirebileceğine Madam Fosco'da şahit oldum.

Eleanor Fairlie iken (otuz yedi yaşındaydı o zaman) her zaman kendisini olmadığı biri gibi göstermeye çalışarak saçma sapan laflar eder, etrafındaki talihsiz erkeklere kibirli ve aptal bir kadının, ıstırabı sona ermeyen erkek cinsine çektirebileceği her türlü eziyeti çektirirdi bu kadın. Madam Fosco ise (kırk üç yaşındaydı artık) saatlerce tek kelime etmeden oturan, tuhaf tavırlarla kendi içine kapanan, put gibi duran bir kadına dönmüş. Eskiden, gülünç ve çirkin iki bukle sarkardı yüzünün iki yanından; şimdi onların yerini eski moda peruklarda görülen o kaskatı, kısacık kâküller almış. Başına örttüğü küçük sade kep ona ağırbaşlı bir hava vermiş ve onu hayatında ilk kez, ben kendisini bildim bileli, edepli

bir kadına benzetmiş. Bir zamanlar herkesin gördüğünü – kadın iskeletinin üst kısmını, köprücük kemikleriyle kürek kemikleri arasında kalan bölgeyi kastediyorum– artık kimsenin (kocası hariç elbette) görmesi mümkün değil. Yakası yüksek, üstünde hiçbir işlemesi olmayan siyah, bazen de gri, uzun elbiseler giyiyor –genç kızlığında bu elbiseleri görse ya kahkahalarla güler ya da, keyfi yerinde değilse, çığlık çığlığa kaçardı– ve bir köşeye çekilip saatlerce hiç konuşmadan oturuyor; kuru beyaz elleri (elleri öyle kuru ki derisi pul pul olmuş) hiç boş durmuyor; ya tekdüze hareketlerle nakış işlemekle ya da Kont'un özel tütününü sigara kâğıtlarına sarmakla meşgul. Soğuk mavi gözlerini işinden ayırdığı ender zamanlarda bakışlarını kocasına çeviriyor genellikle; sadık köpeklerin sahiplerine nasıl ses çıkarmadan, itaatle, ondan bir şey bekler gibi baktığını hepimiz biliriz. Buz kalıbına yatırdığı gerçek duygularının çözülür gibi olduğunu şimdiye kadar sadece, o da bir ya da iki defa, Kont'un evdeki kadınlarla (hizmetçiler dâhil) konuştuğu veya onlara iki saniyeden uzun baktığı anlarda, pençesini indirip indirmemekte kararsız kalmış dişi kaplanlar gibi kıskançlığını bastırdığında teşhis ettim. Bu özelliği haricinde Madam Fosco, ister sabah ister akşam, isterse gece, içeride veya dışarıda, hava iyi de olsa kötü de olsa, hep bir heykel kadar duygusuz ve içinden heykel çıkarılan bir taş bloğu kadar sert. Toplumun genel çıkarları açısından değerlendirildiğinde, evliliğin onda şimdiye kadar meydana getirmiş olduğu bu olağanüstü değişiklik, hiç şüphesiz iyiye işaret, çünkü onu medeni, sessiz, dikkat çekmeyen ve ayak altında dolaşmayan bir kadına dönüştürmüş. Madam Fosco'nun kendi iç dünyasında gerçekten ne ölçüde iyileştiği ya da ne ölçüde bozulduğu ise ayrı bir soru işareti. Bir ya da iki kez, o sıkı sıkı kapattığı dudaklarının aniden hareket ettiğini gördüm, o sakin sesinin birden yükseldiğini bir iki kez duydum; bu yüzden, halihazırda duygularını bastırıyor olmasının aslında yaradılışından ge-

len ve eski hayatında özgürce yaşarken içinden rahatlıkla, kimseye zarar vermeden atabildiği tehlikeli bir özelliği kilit altında tutup içinde biriktirdiğinden şüphe ettim. Bu fikrimde tamamen yanılıyor olmam pekâlâ mümkün. Öte yandan, Madam Fosco'nun bende bıraktığı intiba, benim haklı olduğum. Zaman gösterecek doğrusunu.

Peki kim bu sihirbaz? Demiri tavında dövmeyi bilen bir demirci ustası gibi bir zamanların asi İngiliz kadınını muhteşem bir dönüşümden geçirip kendi akrabaları görse güçlükle tanıyacakları hale getiren kim? Kim bu Kont?

Bir cümle yeterli onu anlatmak için: Her şeyi evcilleştirebilecek bir adama benziyor o. Eğer bir kadınla değil de bir dişi kaplanla evlenmiş olsaydı dişi kaplanı evcilleştirmiş olurdu. Eğer *benimle* evlenmiş olsaydı, şimdi ben sarıyor olurdum sigaralarını, karısının yaptığı gibi; bana baktığında çenemi kapardım, şimdi karısının kapadığı gibi.

İtiraf etmeye korkuyorum sanki, benden başka kimsenin görmeyeceği bu sayfalara bile yazamıyorum. Bu adam benim merakımı uyandırdı, beni cezbetti, beni kendisini beğenmeye zorladı. İki kısa günde onun hakkında olumlu bir yargıya varmamı sağladı; bu mucizeyi nasıl gerçekleştirmiş olduğunu burada anlatamam.

Aklıma bir kez girdi ya, onu Sör Percival'dan, Mr. Fairlie'den, Walter Hartright'tan ya da, sadece Laura'yı istisna tutabilirim bundan, şimdi aramızda olmayan herhangi birinden daha kanlı canlı bir şekilde gözümün önüne getirebildiğimi düşündükçe tedirgin oluyorum! Sanki şu an konuşuyormuş gibi duyabiliyorum sesini. Şimdi dinliyormuşum gibi biliyorum dün neden bahsettiğini. Onu nasıl tarif etmeli? Dış görünüşünde, huylarında, kişisel zevklerinde öyle tuhaflıklar var ki başka bir adamda bunları görsem ya o adamı en ağır şekilde suçlar ya da onunla hiç acımadan alay ederdim. Bu tuhaflıkları *onda gördüğüm halde* onu itham etmekten, onunla alay etmekten beni alıkoyan ne?

Misal, aşırı ölçülerde şişman. Bu zamana kadar aşırı şişman birini gördüm mü ondan bilhassa soğurdum. İnsanın vücut ölçülerinin normal sınırları aşması ile mizacının gelişip normalin ötesinde iyi bir insan olmasının ayrılmaz bir ikili olduğunu savunan o yaygın anlayışın, yalnızca iyi huylu insanların şişmanlayabileceğini ya da bu kadar kilonun bir insana kazara eklenmesinin o insanın huyları üzerinde doğrudan olumlu bir etki bıraktığını söylemekle aynı şey olduğunu hep savundum. Etraflarındaki en sıska ve en kötü insan kadar sert, acımasız ve zalim olan şişman insanlardan örnek vermek suretiyle bu saçma iddialarla sürekli savaştım. Sordum insanlara: VIII. Henry sevilecek biri miydi?* Papa VI. Aleksandr iyi biri miydi?** Mr. ve Mrs. Manning'in ikisi de aşırı şişman değil miydi?*** Bütün İngiltere'de rastlanabilecek en acımasız kadınlar olduğu söylenen kiralık hizmetçiler aynı zamanda, bütün İngiltere'de rastlanabilecek en şişman kadınlar değil midir çoğunlukla? Modern zamanlardan antik zamanlara, yerlilerden yabancılara, asillerden sıradan köylülere uzanan böyle düzinelerce örnek vardır. Bu konudaki sarsılmaz kanaatimi şimdi bile var gücümle savunmakla birlikte, VIII. Henry kadar şişman olan Kont Fosco, hem de bir gün içinde, gözüme girdi ve şişmanlığının sebep olduğu iğrenç görüntüsü buna kesinlikle engel olamadı. Hakikaten hayret ettim!

Acaba yüzü mü bana çekici geldi?

Yüzünden olabilir. Büyük Napoléon'la benzerliği çok dikkat çekici Kont Fosco'nun, onun bir boy büyüğü gibi.

---

* VIII. Henry, İngiltere Kralı, (1491-1547). Tahtta kaldığı 38 yıl boyunca altı defa evlenmiş, eşlerinden ikisinin boynunu asılsız zina suçlamalarıyla vurdurtmuştur. (ç.n.)

** Rodrigo Borgia, (1431-1503); Papa VI. Aleksandr (1492-1503). Rönesans döneminde skandallarıyla meşhur Borgia hanedanından olup metresleri ve evlilik dışı çocukları ile bilinmektedir. (ç.n.)

*** Frederick Manning ve Marie Manning. Parasına konmak istedikleri bir tefeciyi öldüren çift 1849 yılında halka açık bir infazda yan yana darağacına asılmıştır. Aslen İsviçreli olan Marie Manning, İngiltere'ye evlerde hizmetçilik yapmak için gelmiştir. (ç.n.)

Napoléon'unki gibi muhteşem düzgünlükte yüz hatları var; yüzündeki ifade, o Büyük Asker'in haşmetli sakinliğini, sarsılmaz kudretini hatırlatıyor insana. Beni ilk etkileyen bu çarpıcı benzerlik oldu elbette; gelgelelim onda beni bu benzerlikten daha fazla etkileyen bir şey var. Yüzünden başka beni neyin etkilediğini bulmak istiyorsam sanırım gözlerine bakmam gerekecek. Hayatımda ilk defa bu kadar derin bakan bir çift gri göz gördüm; o gözlerde bazen soğuk, berrak, güzel, karşı konulmaz bir parıltı yakalıyorum ve bu parıltı beni ona bakmaya zorluyor ama bakınca da hissetmemiş olmayı tercih edeceğim bir his içimi kaplıyor. Kont Fosco'nun yüzünün ve başının diğer kısımlarında tuhaflıklar var. Örneğin, o kadar solgun, o kadar açık bir teni daha önce hiç görmemiştim; koyu kestane saçlarıyla öyle bir tezat oluşturuyor ki cildi, saçlarının peruk olmasından şüpheleniyorum; sinekkaydı tıraş edilmiş suratı (Sör Percival'ın söylediğine göre) altmışına merdiven dayamış olmasına rağmen, benimkinden daha yumuşak ve daha az kırışmış. Fakat onu şimdiye kadar gördüğüm bütün erkeklerden farklı bulmama sebep olan önemli fiziksel özellikleri bunlar değil. Onu sıradan insanlardan ayıran belirgin özelliği, şimdiye kadar görebildiğim ölçüde, başlı başına gözlerindeki sıradışı ifadede ve bakışlarındaki o sıradışı güçte.

Kont Fosco'nun tavırları ve dilimize hâkimiyeti de, bir ölçüde, onun hakkında olumlu düşünceler beslememde rol oynamış olabilir. Hiç sözünü kesmeden, saygıyla dinliyor karşısındaki kadını ve dinlemekten memnun olduğunu, dinlediği şeyin ilgisini çektiğini belli ediyor; bir kadınla konuşurken ses tonunu öyle bir ayarlıyor ki içinde sakladığı şefkati hissediyorsun; hiçbir kadın, ne kadar aksini söylersek söyleyelim, buna karşı koyamaz. İngiliz diline olağanüstü hâkimiyeti burada da ister istemez Kont'un işine yarıyor. Pek çok İtalyan'ın bizim telaffuzu zor Kuzeyli aksanımıza ustalıkla hâkim olmada sıradışı bir yetenek sergilediğini çoğu kez duymuştum;

fakat, Kont Fosco'yu görene kadar, bir yabancının İngilizceyi onun gibi konuşmasının mümkün olabileceğine asla ihtimal vermemiştim. Öyle zamanlar oluyor ki, aksanına bakıp da onun bizden biri olmadığını anlamak neredeyse mümkün değil; konuşmasının akıcılığına gelince, İngiltere'de doğup büyümüş pek az insan onun kadar duraklamadan, tekrara düşmeden konuşabilir. Cümle kuruluşlarında ana dilinin etkisi az çok hissedilebilir, fakat onun yanlış bir ifade kullandığını yahut kullanacağı kelimeyi seçerken bir an bile tereddüt ettiğini şimdiye kadar hiç duymadım.

Bu tuhaf adamın karakterini oluşturan küçük parçaların tümü şaşırtıcı derecede kendisine özgü ve kafa karıştıracak derecede çelişkiler üzerine kurulu. O şişmanlığa, o yaşlılığa rağmen hayret edilecek bir çeviklik ve zarafet sinmiş hareketlerine. Biz kadınlar kadar sessiz hareket edebilir girdiği odada; üstelik, akli melekelerinin ve fiziksel gücünün yerinde olduğu su götürmez bir şekilde ortada olmasına rağmen, aramızda sinirleri en zayıf olan kadın kadar da ürkektir. Bir ses duymayagörsün, Laura gibi yerinden fırlayıverir, alışkanlık edinmiş bunu. Dün, Sör Percival spanyellerden birini dövdüğünde o kadar irkilip ürperdi ki Kont'un yanında şefkatten, duyarlılıktan yoksun kalıyorum diye ben utandım.

Bu olayı anlatırken onun en merak uyandıran tuhaflıklarından birini hatırladım, henüz bahsetmedim bundan; Kont, evcil hayvanlara olağanüstü düşkün.

Evcil hayvanlarından bazılarını Avrupa'da bırakmış ama bu eve gelirken bir Avustralya papağanı, iki kanarya ve tam takım bir beyaz fare ailesini beraberinde getirmiş. Bu tuhaf gözdelerinin bütün ihtiyaçlarıyla şahsen ilgileniyor; onlara kendisini sevmelerini ve tanımalarını şaşılacak kadar iyi öğretmiş. Başka herkesin yanında son derece hırçın davranan, tehlike saçan papağan onu gördüğünde aşka düşmüş gibi oluyor. Kont papağanı kafesinden çıkardığında kuş onun dizine atlıyor, pençeleriyle adamın iri vücudunda yukarıya tır-

manıyor ve ibiğini, akla gelebilecek en sevgi dolu hareketlerle onun kat yapmış soluk çenesine sürtüyor. O tatlı küçük akıllıca eğitilmiş mahlukların korkusuzca uçup adamın eline tünemeleri, "yukarı çıkın" dediğinde öne doğru açtığı tombul parmaklarında birer birer gezinmeleri ve en üstteki parmağa ulaştıklarında keyiften boğazlarını yırtarcasına birlikte şakımaları için kanaryaların kafeslerinin kapısını açıp onlara seslenmesi yetiyor Kont'un. Beyaz fareleri, kendisinin tasarladığı ve rengârenk boyadığı tellerden yaptığı küçük bir pagodada yaşıyor. Bu fareler âdeta kanaryalar kadar evcil ve kanaryalar gibi onlar da sürekli serbest bırakılıyor. Adamın her tarafında geziniyor, yeleğinin bir o cebine bir bu cebine girip çıkıyor, geniş omuzlarının her birinde kar beyazı çifte kumrular gibi oturuyorlar. Sanki farelerine diğer evcil hayvanlarından daha düşkün Kont; onlara gülümsüyor, onları öpüyor ve onlara türlü türlü lakaplar takıp sevgisini gösteriyor. Bir İngiliz'in böyle çocuksu hobilerden, meraklardan keyif alabileceğini diyelim ki bir an için düşündük; o erkek başka yetişkinlerin arasına karıştığında bu yaptıklarından muhakkak utanır ve özür dilemek için fırsat kollardı. Oysa Kont, devasa cüssesi ile çelimsiz küçük evcil hayvanları arasındaki şaşırtıcı tezadı, görünen o ki, hiç de gülünç bulmuyor. Tilki avına hazırlanan bir grup İngiliz'in arasında kalsa beyaz farelerini usulca öper, kanaryalarının ötüşüne karşılık verir ve o adamlar kendisine kahkahalarla gülerken yalnızca onların barbarlığına acır.

Yazarken inanması çok güç geliyor ama kesinlikle doğru; yaşlı bir kadın gibi papağanına düşkün olan, beyaz farelerini idare ederken küçük parmaklarını laterna çalan bir çocuk gibi maharetle kullanan bu adam aynı zamanda, ilgisini çeken bir konu olduğunda hemen konuşmaya başlayabilecek ve cesur düşünceleriyle, farklı dillerde yazılmış kitaplar hakkındaki bilgisiyle, Avrupa başkentlerinin yarısında toplumun nasıl yaşadığını tecrübe etmiş olmasıyla medeni dünyadaki herhangi bir toplulukta kendisine saygın

bir yer edinebilecek biri. Kanaryaları eğiten, beyaz fareler için pagoda çizip inşa eden bu adam (Sör Percival'ın kendisi söylediğine göre) deneysel kimyayla uğraşan ve hâlâ hayatta kalmayı başarmış ilk isimlerden biriymiş ve diğer bir sürü harika icadının yanı sıra, bedeni ölümden sonra taşlaştırmanın ve böylece onu sonsuza dek mermer kadar sert bir formda muhafaza etmenin bir yöntemini keşfetmiş. Bu şişman, ağırkanlı, yaşlı adam, ani bir ses duyduğunda yerinden zıplayacak, bir spanyelin kırbaçlandığını gördüğünde irkilecek kadar hassas sinirlere sahip bu adam, geldiğinin ertesi sabahı ahırların oraya gitti ve bahçede zincirle bağlanmış bir tazının –onu besleyen bakıcısının bile yemeğini verirken yanına yaklaşmaktan korktuğu vahşi bir canavarın– kafasını okşadı. Karısı ve ben o sırada Kont'un yanındaydık; sonrasında olanları, ne kadar kısa sürmüş de olsa, asla unutmayacağım.

"O köpeğe dikkat edin efendim," dedi köpeğin bakıcısı; "herkesin üstüne atlar!" "Evet, atlar dostum," diye sakin sakin cevap verdi Kont, "çünkü herkes ondan korkar. Bakalım *bana* saldıracak mı?" Sonra elini –daha on dakika öncesine kadar üzerine kanaryaların tünediği tombul, sarıbeyaz parmaklarını– o ürkütücü canavarın kafasına koydu, gözlerini gözlerine dikti. "Siz iri köpekler hep korkak olursunuz," dedi hayvana aşağılayıcı bir tonda; yüzünü bir karış mesafe kalıncaya kadar köpeğinkine yanaştırdı. "Zavallı bir kedi görsen öldürürsün, seni korkak şeytan. Karnı zil çalan bir dilenci görsen üstüne atlarsın, seni korkak şeytan. Gafil avlayabileceğin, senin o iri cüssenden, o ürkütücü beyaz dişlerinden, salyalarını saçan o kana susamış ağzından korkan ne varsa onun üstüne atlamayı düşünürsün. İstersen beni hemen şimdi şuracıkta boğazlayabilirsin seni zalim, seni sefil zorba, fakat cesaret edip de yüzüme bakamazsın çünkü ben senden korkmuyorum. Gözüne kestirebildin mi, dişlerini o kalın boynuma geçirmeyi deneyecek misin? Hah, hiç sanmıyorum!" Elini köpekten çekti Kont, arkasını döndü, bahçe-

deki adamların şaşkınlığına güldü, köpekse sürüne sürüne kulübesine girdi. "Ah! Güzel yeleğime ne olmuş böyle!" dedi, üzülmüştü. "Keşke buraya gelmeseydim. Hayvanın salyası benim güzel, temiz yeleğime bulaşmış biraz." Kont bu sözleriyle anlaşılması mümkün olmayan tuhaflıklarından birini daha gözler önüne serdi. Giyim kuşamına gösterdiği düşkünlükte dünyanın en sersem adamıyla yarışır: Blackwater Park'ta kaldığı iki gün içinde karşımıza, hepsi birbirinden harika, hepsi açık ve gösterişli renklerde ve hepsi onunki gibi bir cüsseye bile fazlasıyla büyük gelen dört ayrı yelekle çıktı.

Ufak tefek meseleleri diplomatik davranıp zekâsını kullanarak çözmesi ne kadar dikkat çekiciyse karakterindeki garip tutarsızlıklarla çocuksu, önemsiz ayrıntıları gündelik zevki, hobisi haline getirmesi de bir o kadar dikkat çekici.

Kont'un bu evde misafir olarak geçireceği sürede hepimizle son derece iyi geçinmeyi amaç edindiğini şimdiden görebiliyorum. Laura'nın kendisinden hoşlanmadığını ama belli etmemeye çalıştığını keşfettiği anlaşılıyor (kızı sıkıştırınca bana da itiraf etti bunu), fakat aynı zamanda Laura'nın çiçeklere büyük bir düşkünlüğü olduğunu da öğrenmiş. Laura ne zaman çiçek istese Kont'un elinde kendisinin topladığı ve güzelce süslediği bir demet çiçek hep oluyor. Üstelik, işte bu kısmı beni çok şaşırtıyor, buz kalıbından çıkmayan kıskanç karısının, daha o kendisini incinmiş hissetmeye fırsat bile bulamadan, gönlünü almak için, birebir aynı çiçekleri koyduğu ve birebir aynı şekilde süslediği ikinci bir demeti de hep elinin altında tutuyor. Kont'un (topluluk içinde) Kontes'i nasıl idare ettiği görülmeye değer. Kadının önünde saygıyla eğiliyor, ona hep "meleğim" diye hitap ediyor, parmaklarının üzerine tünemiş kanaryalarıyla ara ara Kontes'e ziyarete gelip kuşların onun için şakımalarını sağlıyor; Kontes ona sigaralarını uzattığında elini öpüyor; sigaranın karşılığını, cebindeki bir kutudan çıkardığı ve şen şakrak hareketlerle karısının ağzına bıraktığı şekerlemelerle

veriyor. Karısını yola getirmek için kullandığı demir çubuk bizim yanımızda asla ortaya çıkmıyor; özel bir çubuk bu ve hep üst katta muhafaza ediliyor.

Kendisini *bana* beğendirmek için kullandığı yöntem ise bunlardan tamamen farklı. Benim gururumu, benimle bir erkekle konuştuğu kadar ciddi ve mantıklı konuşarak okşuyor. Evet! Böyle yaptığını ondan uzaklaştığımda anlayabiliyorum; burada, kendi odamda onu düşündüğümde, bunları gururumu okşamak için yaptığını anlıyorum; gelgelelim, aşağıya indiğimde, yeniden onun yanına gittiğimde, o yine gözlerimi bağlayacak, ben yine gururumun okşandığını hissedeceğim; bütün bunları niye yaptığını sanki hiç anlamamışım gibi ondan etkileneceğim! Günün her saati karısını ve Laura'yı nasıl idare ediyorsa, ahırın önündeki tazıyı nasıl idare ettiyse ve Sör Percival'ı dahi nasıl idare ediyorsa, beni de öyle idare edebiliyor. "Sevgili dostum Percival! Senin o İngilizlere has kaba mizah anlayışını nasıl da seviyorum!"; "Sevgili dostum Percival! Senin o İngilizlere has şaşmaz sağduyunu nasıl da beğeniyorum!" Onun erkeklerde pek görülmeyen zevklerini, uğraşlarını en kaba ifadelerle diline dolar Sör Percival ama Kont bunları efendiliğini hiç bozmadan savuşturur; her zaman Baronet'e ilk ismiyle hitap eder, o sakin gülümsemesini takınarak üstünlüğünü belli eder, Sör Percival'ın omzunu sıvazlar ve asi oğlunu idare eden iyi huylu bir baba gibi, sevecenlikle ona katlanır.

Tuhaflıklarıyla nevi şahsına münhasır bu adamı merak etmekten kendimi alıkoyamadığım için Sör Percival'a Kont'un geçmişine dair sorular sordum.

Sör Percival bu adamın geçmişi hakkında ya fazla bir şey bilmiyor ya da bildiklerinin pek azını bana anlatıyor. Kont'la ilk tanışmaları uzun yıllar önceymiş, Roma'dalarmış o sırada; bu tanışmanın tehlikeli koşullarda gerçekleştiğine başka yerlerde değinmiştim. O zamandan beri Londra'da, Paris'te, Viyana'da hep beraberlermiş fakat bir

daha asla İtalya'da bir araya gelmemişler; Kont, ne gariptir ki, kendi öz vatanının sınırlarından içeri yıllardır girmiyormuş. Acaba Kont siyasi görüşleri nedeniyle zulme uğramış biri mi? Ne olursa olsun, İtalya'ya bağlılığını hâlâ koruyor ve İngiltere'ye yolu düşmüş olabilecek vatandaşlarının izini kaybetmemeyi görev sayıyor. Geldiği günün akşamı, en yakın kasabadan ne kadar uzakta olduğumuzu, o kasabada yaşayan bir İtalyan varsa onu tanıyıp tanımadığımızı sordu. Avrupa'dan insanlarla yazıştığı muhakkak, çünkü ona gelen mektupların üzerinde envai çeşit pul var; bu sabah o mektuplardan birini gördüm, kahvaltı masasında ona ayrılan yere bırakmışlar; mektubun üzerinde kocaman, resmî işlerde kullanıldığını düşündüren bir mühür vardı. Yoksa İtalyan hükümetiyle mi yazışıyor Kont? İyi de onun siyasi sürgün olabileceğini de düşünmüştüm; bu mektubu o düşünceyle bağdaştırmak zor olmayacak mı?

Kont Fosco hakkında ne çok şey yazmışım böyle! Sevgili dostum Mr. Gilmore, o zavallı adam, burada olsa, bir işle uğraşırken asla taviz vermediği o ciddiyetiyle sorardı bana: "Peki bütün bunlar ne anlama geliyor?" Ben de ona cevaben sadece, Kont'la daha yeni tanışmış olmamıza rağmen ondan tuhaf bir şekilde, bazen isteyerek, bazen gönülsüzce hoşlandığımı hissettiğimden emin olduğumu söyleyebilirim. Sör Percival'ı etkisi altına almış olduğu apaçık ortada olan Kont, beni de aynı şekilde etkisi altına almışa benziyor. Sör Percival bu şişman dostuna bazen kafasına estiği gibi davranıyor, hatta zaman zaman kabalaşıyor; ne var ki, onun Kontu cidden kızdırmaktan korktuğunu ben açıkça görebiliyorum. Acaba ben de korkuyor muyum? Bütün ömrüm boyunca, düşmanım olmasından bu kadar pişmanlık duyacağımı hissettiğim başka hiçbir erkekle karşılaşmadığım kesin. Acaba bunun sebebi ondan hoşlanmam mı yoksa ondan korkmam mı? Kont Fosco'nun anadilinde söyleyeceği gibi, *chi sa*? Kim bilir?

16 Haziran

Kendi düşüncelerim ve gözlemlerim dışında yazacak bir şey daha var bugün. Bir ziyaretçi geldi; Laura pek tanımıyor geleni, ben de tanımıyorum; anlaşılan, Sör Percival'ın da hiç beklemediği biri bu.

Öğle yemeğinde hepimiz birlikteydik; yemek yediğimiz oda, yeni takılan Fransız pencereleriyle verandaya bağlanıyordu; Kont'un bütün ciddiyetiyle dördüncü turtasını istemesine gülüyorduk (yatılı okullardaki kız öğrenciler dışında hiçbir insan evladının hamur işi tatlıları öyle iştahla mideye indirdiğini görmemiştim); o sırada uşak içeri girdi ve ziyaretçi geldiğini haber verdi.

"Mr. Merriman az önce geldi Sör Percival, acilen sizinle görüşmek istiyormuş."

Bunu duyan Sör Percival irkildi, haberi veren uşağa kızgınlık ve telaşla baktı.

Uşağın söylediklerini tam duyamamış, emin olamamış gibi tekrar etti Sör Percival: "Demek Mr. Merriman!"

"Evet Sör Percival; Mr. Merriman, Londra'dan."

"Nerede bekliyor?"

"Kütüphanede Sör Percival."

Sör Percival uşağın bu son cevabını duyar duymaz masadan kalktı ve hiçbirimize tek kelime etmeden telaşla odayı terk etti.

Laura bana dönerek, "Mr. Merriman kim?" diye sordu.

"En ufak bir fikrim yok," diye cevap verebildim Laura'ya sadece.

Kont dördüncü turtasını bitirmiş, hırçın papağanıyla ilgilenmek için sehpalardan birinin başına gitmişti. Dönüp yanımıza geldiğinde kuşu omzuna tünemişti.

Sakin sakin, "Mr. Merriman, Sör Percival'ın avukatıdır," dedi Kont.

Sör Percival'ın avukatı. Laura'nın sorusuna lafı hiç dolandırmadan verilmiş, ancak ne var ki, içinde bulunduğumuz şartlarda bizi tatmin etmeyen bir cevaptı bu. Eğer Mr.

Merriman'ı müvekkili bilhassa çağırtmış olsaydı, onun bu çağrıya uymak için bulunduğu yerden kalkıp gelmesi hiç de şaşırtıcı olmazdı. Gelgelelim, bir avukat, müvekkili tarafından çağrılmadan, Londra'dan Hampshire'a seyahat ediyorsa ve müvekkilinin kapısını çalması o beyefendiyi ciddi anlamda şaşırtıyorsa, müvekkillerini hukuki meseleleri görüşmek için ziyaret eden bu adamın çok önemli ve hiç beklenmedik havadisler getirdiğini kabul etmek gayet yerinde olur; bu havadisler çok iyi olabileceği gibi çok kötü de olabilir, ancak hiçbir koşulda gündelik ya da sıradan olamaz.

Laura ve ben on beş yirmi dakika daha oturduk masada, hiç konuşmadık, ne olduğunu bilmediğimizden tedirgin bir halde, Sör Percival çabucak döner de sormaya fırsatımız olur diye bekledik. Döneceğe hiç benzemiyordu Sör Percival, biz de odadan ayrılmak üzere yerimizden kalktık.

Kont kalktığımızı fark etti, her zamanki gibi dikkatliydi, papağanını beslediği köşeden bizim bulunduğumuz tarafa doğru, kuşunu omzundan indirmeden ilerledi ve bize kapıyı açtı. Laura ve Madam Fosco önden çıktı. Tam ben de onların peşinden odadan çıkmak üzere harekete geçmiştim ki Kont, yanından geçerken eliyle bana işaret etti, bir şeyler söyledi; bu çok tuhafıma gitti.

Sakin sakin, "Evet," dedi, o an kafamı meşgul eden ama söze dökmediğim düşünceyi kastediyordu, sanki ben ona güvenmiş ve aklımdakileri uzun uzun onunla paylaşmışım gibi; "evet Miss Halcombe, *gerçekten* bir şey oldu."

Kont'u, "Ben öyle bir şey demedim," diye cevaplamak üzereyken o hırçın papağan kesik kanatlarını çırpıp öyle bir çığlık attı ki bir anda bütün sinirlerim altüst oldu, odadan nasıl çıktığımı bilemedim.

Merdivenin başında Laura'ya yetiştim. Onun aklını da benimkine takılan ve Kont Fosco'nun keşfetmesine şaşırdığım düşünce kurcalıyordu; Laura söze girdiğinde Kont Fosco'nun sözlerini duyar gibi oldum. Kulağıma eğildi, başka kimse duymasın diye fısıldayarak, "Korkarım bir şey oldu," dedi.

III

16 Haziran

Yatmadan önce günlüğüme bugüne dair birkaç satır daha ekleyeceğim.

Sör Percival'ın, avukatı Mr. Merriman'ı kütüphanede kabul etmek üzere yemek masasından kalkmasından iki saat kadar sonra korulukta bir yürüyüşe çıkmak için odamdan ayrıldım. Tam merdivenlerin başına geldiğimde kütüphane kapısı açıldı ve iki beyefendi dışarı çıktı. Beni merdivenlerden inerken görürlerse rahatsız olurlar diye düşünüp onlar holü geçene kadar olduğum yerde beklemeye karar verdim. Birbiriyle konuşurken temkinli davransalar da hangisinin ne söylediğini anlayabilecek kadar işitebiliyordum konuşmalarını.

"Aklınızda soru işareti kalmasın, Sör Percival," dediğini duydum avukatın; "her şey Leydi Glyde'ın elinde."

Onları kütüphaneden çıkarken gördüğümde dönüp odama gitmeye niyetlenmiştim ama Laura'nın adını bir yabancının telaffuz ettiğini duyunca hemen durdum. Konuşmalarına kulak kabartmanın çok yanlış ve çok ayıp olduğunu kabul etmek zorundayım; fakat sorarım size, onurlu davranmakla sevdiği insanı, onun çıkarlarını korumak arasında kaldığında, nasıl davranması gerektiğini o soyut ahlak ilkelerine göre belirleyen bir kadın var mıdır?

Konuşmalarını dinledim, evet; bir daha olsa, başka hiçbir yol bulamazsam kulağımı anahtar deliğine dayar, yine dinlerim!

"Beni gayet iyi anladığınızı düşünüyorum Sör Percival," diye devam etti sözlerine avukat. "Leydi Glyde'ın şahit huzurunda imza atması gerekiyor; bir şahit yeter ama eğer işi bilhassa sağlama almak istiyorsanız iki şahit olsun; Leydi Glyde imzasını attıktan sonra da mühre parmağını basıp, 'İşbu imzayla devri tamamlıyorum,' diyecek. Eğer bu bir hafta içinde hanımefendinin imzasını alabilirseniz devri eksiksiz tamamlar ve endişenizi bütünüyle gideririz. Eğer yetişmezse..."

"Ne demek 'yetişmezse'?" diye sordu Sör Percival, sinirlenmişti. "Madem *yapılması şart, yapılacak*. Sözüm söz, Merriman."

"Elbette Sör Percival, elbette yapılır; fakat her türlü hukuki muamelenin lehte ya da aleyhte sonuçlanması mümkündür ve biz avukatlar her iki ihtimali de aynı cesaretle göz önünde bulundurmayı severiz. Eğer olağandışı gelişmeler neticesinde bu devir tamamlanmayacak olursa, alacaklı tarafları üç ay vadeli senet kabul etmeye ikna edebileceğimi düşünüyorum. Fakat senetlerin vadesi geldiğinde o paranın nereden bulunacağı..."

"Senetlerin canı cehenneme! Parayı bulmanın yalnızca bir yolu var ve tekrar söylüyorum, o yolla *bulunacak*. Kendine bir kadeh şarap al Merriman, sonra gidersin."

"Eksik olmayın Sör Percival, eğer Londra trenini yakalayacaksam bir saniye bile kaybetmemeliyim. İmza atılır atılmaz bana haber verirsiniz, değil mi? Bir de size tavsiye ettiğim önlemi almayı unutmazsanız..."

"Tabii ki unutmam. Araba kapıya gelmiş, seni bekliyor. Seyisim göz açıp kapayıncaya kadar seni istasyona yetiştirir. Benjamin, deli gibi sür! Atlayın hadi arabaya. Eğer Mr. Merriman treni kaçırırsa işinden olursun Benjamin. Sıkı tutun Merriman, merak etme, kötüye bir şey olmaz." Hayır duasını da böylece eden Baronet dönüp kütüphaneye yürüdü.

Konuşmaların hepsini duymuş değildim ama kulağıma gelen o azıcık kısmı bile beni rahatsız etmeye yetti. "Gerçekten olmuş" denen o "şey" besbelli ciddi bir para sıkıntısıydı ve Sör Percival'ın bu sıkıntıdan kurtulması Laura'ya bağlıydı. Kocasının gizli kapaklı sıkıntılarına Laura'nın bulaştığını görme ihtimali beni dehşete düşürdü, bu dehşet şüphesiz, ticaret hayatını bilmemem ve Sör Percival'a duyduğum güvensizliğin artık içime yerleşmiş olması nedeniyle katlanarak arttı. Dışarı çıkmaktan vazgeçtim ve duyduklarımı ona anlatmak üzere hemen Laura'nın odasına gittim.

Laura verdiğim kötü haberleri o kadar büyük bir sakinlikle karşıladı ki, beni şaşırttı. Görünen o ki kocasının karakterini, kocasının içine düştüğü sıkıntıları bana hiç belli etmese de gayet iyi biliyormuş.

"O yabancı adamın Sör Percival'ı sorduğunu ve ismini bırakmak istemediğini duyduğumda," dedi Laura, "ben de bundan korkmuştum."

"Sence kim bu yabancı adam?" diye sordum.

"Sör Percival'dan yüklü miktarda alacağı olan biri," cevabını verdi Laura, "Mr. Merriman'ın bugün buraya gelmesinin sebebi de o adam."

"Sör Percival'ın borçları hakkında ne biliyorsun?"

"Borçlu olduğunu biliyorum ama ayrıntılarını bilmiyorum."

"Okuyup anlamadan hiçbir şeye imza atmayacaksın, Laura, tamam mı?"

"Kesinlikle atmam Marian. Kimseye zarar vermeyecekse, dürüstlüğüme halel getirmeyecekse ona yardım etmek için her şeyi yaparım; bunu da ikimiz olabildiğince rahat ve mutlu yaşayabilelim diye yaparım canım. Fakat cahillik edip de günün birinde bizi utandırabilecek hiçbir şey yapmayacağım. Şimdilik bu meseleyi daha fazla konuşmayalım. Şapkanı takmışsın; evden uzaklaşmaya ve öğleden sonramızı hülyalara dalarak geçirmeye ne dersin?"

Dışarı çıktık ve adımlarımızı en yakın gölgeliğe çevirdik.

Malikânenin önündeki ağaçların arasında bulduğumuz bir boşluktan ilerlerken çimenlerin üzerinde ağır adımlarla bir ileri bir geri yürüyerek bir haziran öğleden sonrasının kızgın sıcağında güneşlenen Kont Fosco'yu gördük. Kont'un başında, etrafına mor renkli bir kurdele geçirilmiş geniş siperli bir hasır şapka vardı. İri cüssesini, göğüs kısmı beyaz elişiyle müsrifçe süslenmiş bir mavi bluzla örtmüş, bluzun üstüne, bir zamanlar belinin geçtiği tahmin edilen yere, kırmızı deriden enli bir kemer takmıştı. Kont'un belden aşağısını, ayak

bileklerine denk gelen kısmı yine beyaz el işlemeleriyle bezenmiş bir Çin bezi pantolon,* ayaklarını ise mor renkli Fas işi terlikler süslüyordu. Kont, *Sevil Berberi*'nde Figaro'nun söylediği meşhur aryayı, İtalyanlar dışında hiçbir milletin gırtlağından çıktığı duyulmamış o canlı ve akıcı tonlamayla söylüyor, erkek kılığına girmiş şişman bir Azize Cecilia** gibi kollarını kendinden geçercesine savurarak ve başını zarifçe bir sağa bir sola çevirerek çaldığı konçertina*** ile kendi kendine eşlik ediyordu. Kol boyu mesafesinde açtığı tek eliyle konçertinasını havaya kaldırıp yirmilik Figaro'nun zarafeti ve inceliğiyle eğilip bize selam verirken, "Figaro qua! Figaro là! Figaro su! Figaro giù!"**** diye aryasını söylüyordu.

Kont'un selamına güvenli bir mesafeden karşılık verirken, "Sözüme güven, Laura, bu adam Sör Percival'ın sıkıntılarından haberdar," dedim.

"Böyle düşünmene sebep olan nedir?" diye sordu Laura.

"Mr. Merriman'ın Sör Percival'ın avukatı olduğunu başka türlü nasıl bilebilirdi?" diye karşılık verdim. "Üstelik, öğle yemeğinden sonra ben sizin peşinizden odadan çıkarken beni durdurdu ve ben ona tek kelime bir şey sormadan, bir şey olmuş olduğunu söyledi. Bana inan, Kont bizden daha çok şey biliyor."

"Eğer biliyorsa ona hiçbir şey sorma. Ona güvenemeyiz!"

"Ondan hoşlanmıyor gibisin Laura, hoşlanmamakta kararlısın. Bu kararını haklı çıkaracak ne söyledi, ne yaptı Kont?"

"Hiçbir şey Marian. Aksine, İngiltere'ye dönüş yolculuğumuzda bana hep nazik ve ilgili davrandı, hatta *bana olan*

---

* Sık dokunmuş pamuktan kumaş. İlk defa Çin'in Nankin şehrinde üretildiği için Nankin bezi olarak da bilinir. (ç.n.)

** MS 3. yüzyılda Roma'da yaşamış, ölümünün ardından müziğin ve müzisyenlerin koruyucusu kabul edilmiş azize. (ç.n.)

*** Akordeona benzer bir çalgı. (ç.n.)

**** (İt.) "Figaro burada! Figaro orada! Figaro aşağıda! Figaro yukarıda!" (ç.n.)

hürmetinden, kaç defa Sör Percival'ın öfke nöbetini dizginledi. Kocamın üzerindeki nüfuzu benimkinden katbekat fazla diye ondan hoşlanmıyorum sanırım. Belki yaptıkları yüzünden ona minnet duymak gururumu incitiyor. Tek bildiğim, ondan *gerçekten* hoşlanmadığım."

Günün ve akşamın geri kalanı gayet sakin geçti. Kont ve ben satranç tahtasının başına oturduk. İlk iki oyunu benim kazanmama kibarca müsaade etti ama sonra ne yaptığını anladığımı görünce benden özür diledi ve üçüncü oyunda beni on dakikada mat etti. Sör Percival avukatın ziyaretinden bütün akşam boyunca bir kez bile bahsetmedi. Fakat ya o ziyaret ya da başka bir olay onda fevkalade olumlu bir değişikliğe sebep olmuştu. Hepimize karşı, Limmeridge Malikânesi'nde kendini bize beğendirmeye çalıştığı dönemde olduğu kadar kibar ve nazikti; hele karısıyla o kadar ilgilendi, ona o kadar iyi davrandı ki o buz kalıbı Madam Fosco bile derin bir şaşkınlık içerisinde ona bakmaktan kendini alamadı. Bu ne anlama geliyor? Sanırım sebebini tahmin edebiliyorum, korkarım Laura da tahmin edebiliyor ve eminim Kont Fosco da biliyor. Sör Percival'ı gece boyunca birkaç defa Kont'a bakarken yakaladım, sanki ondan icazet almaya çalışıyordu.

17 Haziran

Olaylı bir gün. Bütün kalbimle umuyorum ki felaketlerle dolu bir gün diye not düşmem de gerekmesin.

Sör Percival, önceki akşam olduğu gibi başımızın üstünde Demokles'in kılıcı gibi sallanan, (avukatın tabiriyle) o gizemli "devir" konusundaki sessizliğini kahvaltıda da korudu. Buna karşılık, kahvaltıdan bir saat sonra, karısıyla ben şapkalarımızı takmış, dinlenme odasında Madam Fosco'nun bize katılmasını beklerken aniden odaya girdi ve Kont'u görüp görmediğimizi sordu.

"Onunla burada buluşacaktık," dedim.

"Aslında," dedi Sör Percival endişeli adımlarla odayı arşınlarken, "Fosco ve karısıyla kütüphanede görüşmek istiyorum, işle ilgili basit bir formalite sadece, önemli bir şey değil; Laura, senin de birkaç dakikalığına gelmen iyi olur." Durdu, dışarıda yürüyüşe çıkmak üzere giyindiğimizi yeni fark etmiş gibi bize baktı. "Yeni mi geldiniz, yoksa şimdi mi çıkıyordunuz?" diye sordu.

"Bu sabah hep birlikte göle gideriz diye düşünmüştük," dedi Laura. "Ama senin aklında başka bir iş varsa..."

"Hayır, hayır," diye telaşla karşılık verdi. "Benim aklımdaki iş bekleyebilir. Kahvaltıdan sonra yapacağımıza öğle yemeğinden sonra yapsak da olur o işi. Hepiniz göle gidiyorsunuz demek? Güzel fikir. Tembellik yapalım bu sabah; ben de sizinle geliyorum."

Kendi planlarından, gerçekleştirmek istediği tasarılardan başkalarının rahatı uğruna fedakârlık edebileceğini anlatan bu sözleri tereddütsüz sarf etmenin Sör Percival'ın alışılageldik özelliklerinden biri olmadığı gözden kaçırılabilirdi fakat onun bunları söylerken her zamanki beden dilinden uzaklaştığını fark etmemek mümkün değildi. Kütüphanede halledileceğini kendi ağzıyla söylediği o formalite işi erteleyecek bir bahane bulmuş olmanın onu rahatlattığı aşikârdı. Bu formalite işin kaçınılmaz sonucunu düşündükçe içim kararıyordu.

Kont ve karısı tam bu sırada bize katıldı. Hanımefendinin elinde Kont'un dışı nakışlı tütün kesesiyle sigara kâğıtları vardı; kâğıtları hazırda tutmak ve Kont'un birini yakıp birini söndürdüğü sigaraları sarmak Kontes'in sorumluluğuydu. Beyefendi her zaman olduğu gibi bluzunu giymiş, hasır şapkasını başına takmıştı; içinde sevgili beyaz farelerinin olduğu pagoda şeklindeki rengârenk küçük kafesi elinde taşıyor, farelerine, arada da bize, karşı konulması mümkün olmayan, kararında bir sevimlilikle gülümsüyordu.

"Yüksek müsaadelerinizle," dedi Kont, "bu minik ailemi, bu zavallı-küçük-zararsız-sevimli-fareciklerimi de bizim-

le birlikte hava alsınlar diye dışarı çıkaracağım. Evin etrafı köpeklerle dolu; şu boynu bükük beyaz yavrularımı köpeklerin insafına mı bırakayım? Ah, asla!"

Kafese doğru eğildi, bir baba şefkatiyle küçük beyaz yavrularına parmaklıkların arasından cıvıldadı ve sonra göle gitmek üzere hep birlikte evden çıktık.

Sör Percival korulukta yanımızdan ayrılıp başka bir yola saptı. Hep birlikte bir yere gidildiğinde yol arkadaşlarından ayrılmak, yalnız başına kaldığında da yürüyüşlerinde baston niyetine kullanacağı dalları kesmekle hep meşgul olmak sanki onun huzursuz mizacının bir parçası. Onu mutlu eden sadece küçük baltasını rasgele sallayıp dalları kesmek, budamak. Evin her tarafını kendi yaptığı ve bir defa kullanıp kenara attığı bastonlarla doldurdu Sör Percival. Bastonu bir kez kullandı mı ona karşı bütün ilgisini yitiriyor ve gidip yenisini yapmaktan başka hiçbir şey düşünmüyor.

Eski kayıkhanede Sör Percival yine bize katıldı. Hepimiz kayıkhanedeki yerimizi aldığımızda aramızda geçen sohbeti kelimesi kelimesine aktaracağım. Önemli bir sohbet bu, en azından benim için, çünkü Kont Fosco'nun o güne kadar benim düşüncelerimi, hislerimi etkilemiş olmasından şüphelenmem ve bundan sonra da onun etkisine bütün kararlılığımla direnmem gerektiğini bana ciddi ciddi düşündürdü.

Kayıkhane hepimizi alacak kadar genişti ama Sör Percival küçük baltasıyla bastona çevirmeye çalıştığı yeni sopasını yontmakla uğraştığından içeri girmedi. Biz üç kadın geniş oturağa rahat rahat yerleştik. Laura eline nakış işini aldı, Madam Fosco da sigaralarını sarmaya başladı. Benimse, her zamanki gibi, yapacak hiçbir şeyim yoktu. Bugüne kadar hiçbir el becerim olmadı, bundan sonra da olmayacak, erkeklere benziyorum bu konuda. Kont, iri cüssesine birkaç beden küçük gelen bir tabureyi güle oynaya altına çekip oturdu, dengesini bulmak için sırtını kayıkhanenin duvarı-

na yasladı; duvar, adamın ağırlığından çatırdayıp gıcırdadı. Pagoda şeklindeki kafesi kucağına koydu, kafesin kapısını açıp saldığı farelerin her zamanki gibi üzerinde gezinmesine izin verdi. Sevimli minik hayvanlar bunlar, masum görünüyorlar ama onları birinin vücudunda sürüne sürüne dolaşırken görmek her nedense benim hoşuma gitmiyor. Sanki o fareler beynimin içinde geziniyormuş gibi tüylerim diken diken oluyor; zindanlarda çürüyen mahpusları ölüm döşeğinde büyük bir rahatlıkla kemiren sürüngenlerin o korkunç görüntüleri canlanıyor aklımda.

Rüzgârlı ve bulutlu bir sabahtı, kuruyup gitmiş gölün üzerinde gölgelerle güneş ışığının hızla yer değiştirmesi manzarayı bir kat daha yabani, esrarlı ve kasvetli hale getiriyordu.

"Bazıları resmedilmeye değer buluyor bunu," dedi Sör Percival, yontmayı tam bitirmediği bastonunu o geniş manzaranın üzerinde gezdirirken. "Oysa bana göre, soylu bir adamın arazisinin orta yerine çalınmış bir leke bu. Büyük büyükbabamın zamanında göl buraya kadar geliyormuş. Peki ya şimdi? En derin yeri dört buçuk metreyi geçmeyen bu gölde irili ufaklı su birikintilerinden başka bir şey kalmamış. Keşke bütün suyu boşaltıp yeniden ekmeye gücüm yetse. Benim icra memuru (batıl inançlı aptalın teki), Ölü Deniz gibi bu gölün de lanetli olduğuna kesinlikle emin olduğunu söylüyor. Sen ne düşünüyorsun Fosco? Tam da cinayet mahalli olacak yer, değil mi?"

"Hiç olur mu Percival," diye karşı çıktı Kont. "O yanılmaz İngiliz sağduyun neyle meşgul acaba? Su o kadar sığ ki cesedi saklayamazsın, üstelik etraf hep kum, her yer katilin ayak izleriyle dolar. Cinayet işlemeye, bütün bu özellikleriyle, daha elverişsiz başka bir yer görmedim."

Hıncını sopasından çıkaran Sör Percival, "Saçma!" dedi. "Sen ne kastettiğimi biliyorsun. Şu kasvetli manzaraya, şu ıssız ortama bak. İstesen çok rahat anlarsın beni ama işine gelmiyorsa kendimi açıklama zahmetine katlanacak değilim."

"Peki neden?" diye sordu Kont. "Ne demek istediğini iki cümleyle anlatabilecekken neden bundan kaçınıyorsun? Eğer cinayeti aptalın teki işleyecekse ilk seçeceği yer senin bu göl olur. Eğer cinayeti akıllı bir adam işleyecekse, senin bu göl cinayet için seçeceği en son yer olur. Kastettiğin bu mu? Eğer buysa, işte bak, açıklaman da hazır. Kullan bunu Percival, iyi dostun Fosco müsaade ediyor."

Bakışlarını Kont'a çevirdi Laura, ondan hoşlanmadığı yüzünden fazlasıyla okunuyordu. Kont, fareleriyle o kadar meşguldü ki onun kendisine baktığını fark etmedi.

"Göl manzarasının cinayet gibi düşünmesi bile korkunç bir şeyle bağdaştırıldığını duymak beni üzdü. Eğer Kont Fosco cinayetleri illa sınıflandırmak zorundaysa, sanırım bunu çok yanlış kelimelerle ifade etmiş oldu. Cinayet işleyen birine 'aptalın teki' demek, onlara hiç hak etmedikleri kadar hoşgörüyle yaklaşmak demektir benim gözümde. Cinayet işleyen birine 'akıllı adam' demek ise tam da kendi içinde çelişen terimleri yan yana koymak gibi gelir bana. Gerçekten akıllı adamların gerçekten iyi insanlar olduklarını ve suç işlemekten korktuklarını duymuşumdur hep."

"Sevgili hanımefendi," dedi Kont, "takdire şayan düşünceler bunlar; güzel el yazısı öğretmek için çocuklara verilen defterlerin en başına yazdıklarını görmüştüm böyle süslü örnekleri." Beyaz farelerinden birini avucunun içine koydu, elini havaya kaldırdı ve faresiyle şakalaştı. "Seni tatlı küçük pürüzsüz beyaz afacan," dedi, "işte sana bir ahlak dersi. Gerçekten akıllı fare, gerçekten iyi olan faredir. Bu ders hoşuna gittiyse kafesteki arkadaşlarınla paylaş, olur mu? Ha, bir de rica ediyorum, yaşadığınız sürece bir daha asla kafesinizin tellerini kemirmeyin."

Laura hiç tereddüt etmeden cevap verdi Kont'a, "Her şeyle dalga geçmek kolay Kont Fosco, ama bana aynı zamanda büyük bir suçlu olan akıllı adamlardan birini örnek verin desem o kadar da kolay olmaz işiniz."

Kont o geniş omuzlarını silkti, dostane bir gülümsemeyle Laura'ya baktı.

"Ne kadar doğru!" dedi. "Aptal adam, yakalanacak suçu işler; akıllı adam ise *yakalanmayacak* suçu. Size verebileceğim bir örnek olsaydı, o suçu işleyen de akıllı bir adam olmazdı. Sevgili Leydi Glyde, sizin o İngilizlere özgü sarsılmaz sağduyunuz beni fazlasıyla aşıyor. Bu defa *ben* mat oldum, değil mi Miss Halcombe?"

Kapıya yaslanmış, konuşmaları dinleyen Sör Percival alaycı alaycı güldü, "Mevziini terk etme Laura," dedi. "Bir de 'her suç ardında bir iz bırakır,' de ona. Alsana biraz daha güzel yazı defteri ahlakı Fosco. Her suç ardında bir iz bırakır. Ne saçmalık!"

Laura sakin sakin, "Ben doğru olduğuna inanıyorum," dedi.

Sör Percival kahkahalarla gülmeye başladı, o kadar taşkınlıkla, o kadar zalimce gülüyordu ki hepimizi fazlasıyla tedirgin etti; en çok da Kont rahatsız olmuştu.

"Ben de inanıyorum," dedim, Laura'ya yardım etmek istiyordum.

Bu lafı karısı söylediğinde anlaşılmaz şekilde keyiflenen Sör Percival, ben söyleyince bir o kadar anlaşılmaz bir biçimde sinirlendi. Yeni sopasını parçalamak ister gibi kuma vurdu, yanımızdan uzaklaştı.

Kont Fosco, Sör Percival'ın ardından neşeyle bakıp, "Ah, canım Percival!" diye haykırdı. "İşte bir İngiliz, huysuzluğunun kurbanı. Fakat siz sevgili Miss Halcombe, siz sevgili Leydi Glyde; sizler gerçekten inanıyor musunuz her suçun ardında bir iz bırakacağına?" Sonra karısına döndü, o henüz tek kelime etmemişti, "Ya sen, meleğim," dedi, "sen de mi öyle düşünüyorsun?"

Kontes kocasını korka korka cevapladı: "Yanımda bilgili erkekler varsa fikrimi beyan etme cüretini göstermeden önce onların ne söylediğine bakarım ben." Bu sözlerle Laura'yı ve beni ayıpladığı belliydi.

"Gerçekten bakar mısınız?" diye sordum. "Kadın haklarını savunduğunuz zamanları hatırlıyorum Kontes, kadınların fikirlerini özgürce söylemesi o haklardan biriydi."

Madam Fosco hiç istifini bozmadan ve beni hiç umursamadan sigaralarını sarmaya devam etti, dönüp kocasına, "Bu konuda siz ne düşünüyorsunuz Kont Fosco?" diye sordu.

Kont Fosco cevap vermeden önce tombul küçük parmağıyla beyaz farelerinden birini düşünceli düşünceli okşadı.

"Toplumun," dedi, "en başarısız olduğu konulardan birinde, sahte iltifatlarla kendisini bu kadar kolay avutması gerçekten şaşırtıcı. Toplumun, suçun ortaya çıkarılması için kurmuş olduğu mekanizma son derece etkisiz, acınacak halde; gelgelelim, insanların gözünü bağlamak ve sistemin ne kadar çuvalladığını göstermemek için her şeyin tıkır tıkır işlediğini söyleyen bir özlü söz icat etmek yetiyor. Her suç ardında bir iz bırakır, öyle mi? Cinayet kendini ele verir (işte size bir özlü söz daha), öyle mi? Büyük şehirlerde otopsilere giren adli tabiplere sorun bunun doğru olup olmadığını Leydi Glyde. Bunun doğru olup olmadığını hayat sigortası şirketlerinin yöneticilerine sorun Miss Halcombe. Gazetelerinizde yazanları okuyun. Kendine gazetelerde yer bulabilen az sayıda vakada, parçalanmış cesetlerin bulunduğu ama katillerin asla yakalanamadığı yazmıyor mu? Polise bildirilen vakaların sayısını *bildirilmeyen* vakaların sayısıyla, bulunan cesetlerin sayısını *bulunmayan* cesetlerin sayısıyla çarpın bakalım, ne sonuca vardınız? Sonuç ortada. Aptal suçlular yakalanır, akıllı suçlular kaçmayı başarır. Suçun gizli kalması ne demek, ortaya çıkarılması ne demek, hiç düşündünüz mü? Bir tarafta polis vardır, diğer tarafta suçu işleyen; bu iki tarafın becerileridir kapışan. Suç işleyenin acımasız, cahil, aptal biri olduğu durumlarda polis on vakanın dokuzunu çözer ve kazanır. Eğer suçlu ne yaptığını bilen, eğitimli, son derece zeki biriyse on vakanın dokuzunda polis çuvallar ve kaybeder. Eğer polis kazanırsa ne olup bittiğini genellikle

duyarsınız. Eğer polis kaybederse genellikle hiçbir şeyden haberiniz olmaz. İşte siz bu çürük temelin üzerine inşa edersiniz o konforlu ahlaki ilkelerinizi ve 'Her suç ardında bir iz bırakır,' dersiniz! Evet, bırakır; ama sadece *haberdar olduğunuz* suçlardır onlar. Peki ya iz bırakmayanlar?"

Kayıkhanenin girişinden bir ses yükseldi, "Müthiş! İşte taşı gediğine koydun, Fosco!" Biz Kont'u dinlerken Sör Percival sakinleşmiş ve kayıkhaneye geri dönmüştü.

"Kont'un anlattıklarında doğruluk payı olabilir," dedim, "ve Kont taşı gediğine koymuş da olabilir. Fakat benim anlamadığım, suçluların topluma karşı zafer kazanmasını siz neden böyle kendinizden geçercesine kutsuyorsunuz Kont Fosco? Ya da siz Sör Percival, Kont'un bu davranışını neden böyle coşkun bir tezahüratla karşıladınız?"

"Duyuyor musun Fosco?" diye sordu Sör Percival. "Sözümü dinle, bu hanımlarla daha fazla kavga etme. Onlara erdemli davranmanın iyi bir şey olduğunu söyle, hoşlarına gider, emin ol."

Kont içten içe, sessizce gülüyordu; yeleğindeki beyaz farelerden ikisi adamın vücudundaki kasılmayı fark edip dehşete düştü ve telaş içinde yelekten dışarı fırlayıp hızla kafeslerine koştu.

"Erdemin ne olduğunu, sevgili dostum Percival, *bana* hanımlar anlatacak," dedi. "Bu konuda benden daha yetkinler, çünkü erdemin ne olduğunu bilen onlar, ben bilmiyorum."

"Kont'u duydunuz mu?" dedi Sör Percival. "Ne kadar fena, değil mi?"

"Bu doğru," dedi Kont sakin sakin. "Ben bir dünya vatandaşıyım ve ömrüm boyunca erdemin o kadar farklı çeşidiyle karşılaştım ki, bu yaşıma gelmeme rağmen, hangisinin doğru hangisinin yanlış olduğunu söylerken kafam karışıyor. Burada, İngiltere'de, bir erdem var. Başka bir yerde, örneğin Çin'de, başka bir erdem var. Sıradan İngiliz, 'gerçek erdem benimki,' diyor. Sıradan Çinli de 'gerçek erdem be-

mimki,' diyor. Ben birine evet, diğerine hayır diyorum ama uzun çizmeli İngilizin erdemi ne kadar kafamı karıştırıyorsa at kuyruklu Çinlinin erdemi de o kadar kafamı karıştırıyor. Ah, tatlı küçük farem benim! Gel, bir öpücük ver bana. Sence erdemli bir adam nasıl olmalı, tatlışım benim? Seni sıcak tutmalı, istediğin kadar yiyecek vermeli, öyle mi? İyi düşünmüşsün, çünkü en azından anlaşılıyor senin gözünde erdemli olmak için ne gerektiği."

"Bir dakika, Kont," diye araya girdim. "Sizin örneğinizi kabul edecek olursak, İngiltere'de olup da Çin'de eksikliği görülen tartışılmaz bir erdemden bahsedebiliriz. Çin'de yetkililer en saçma bahanelerle binlerce masum insanı öldürüyor. Bizler İngiltere'de vicdanımızda o tür bir yük taşımıyoruz; biz hiçbir zaman öyle korkunç suçlar işlemiyoruz; bizler pervasızca kan dökülmesine bütün kalbimizle karşıyız."

"Çok haklısın, Marian," dedi Laura. "İyi düşündün ve iyi ifade ettin."

Madam Fosco kibar ama sert bir ses tonuyla, "Rica ediyorum Kont'un sözlerine devam etmesine müsaade edin," dedi. "Siz genç hanımlar göreceksiniz ki *o* hiçbir zaman altını kusursuz gerekçelerle doldurmadığı bir şey söylemez."

"Teşekkür ederim meleğim," diye karşılık verdi Kont. "Şekerleme alır mısın?" Cebinden küçük bir kutu çıkardı, içi işlemeli bu güzel kutuyu açıp masanın ortasına koydu. Bir anda, "Chocolat à la vanille,"* diye bağırdı, bu ne yaptığına akıl sır erdirilemeyen adam; kutudaki şekerlemeleri keyifle salladı ve dört bir yana eğilip herkese selam verdi: "Fosco'nun bu büyüleyici topluluğa duyduğu saygının bir nişanesi."

Karısı, "Siz lütfen devam edin Kont," dedi ve garezinden konuyu bana çevirdi, "rica ediyorum, Miss Halcombe'a cevap verin."

"Miss Halcombe'a karşılık vermek mümkün değil," diye yanıtladı o kibar İtalyan; "yani, söylediği kadarına karşılık

* (Fr.) Vanilyalı çikolata. (ç.n.)

veremem. Evet! Onunla aynı fikirdeyim. Sokaktaki İngiliz, sıradan Çinlinin işlediği suçlardan gerçekten iğrenir. Komşularının yanlışlarını bulmada ondan hızlısı yoktur ama iş kendi yanlışlarını aramaya geldi mi dünya üzerinde ondan yavaşına rastlayamazsınız. Onun kendine göre bir yol tutturması, başka bir yol seçti diye kınadığı insanlardan çok çok daha iyi olduğunu mu gösterir? İngiliz toplumu, Miss Halcombe, suçun karşısında ne kadar durduysa o kadar da yanında yer almıştır. Evet! Evet! Suçun doğası başka ülkelerde neyse bu ülkede de odur; suç, onu işleyen insana ve etrafındakilere düşmanlık ettiği kadar dostluk da eder. Diyelim ki adam ahlaksızın, namussuzun önde gideni; aslında karısının, ailesinin ihtiyaçlarını karşılıyordur. Kendisi ne kadar kötüyse ailesine o kadar üzülür, acırsınız. Bu adam çoğu zaman kendi ihtiyaçlarını da karşılar. Sürekli birilerinden borç para alan müsrif mirasyedi, artık bıçak kemiğe dayandığı için dostlarından yalnızca bir kez borç para istemiş son derece dürüst bir adama kıyasla, dostlarından daha fazla para koparacaktır. İlkinde, dostları artık bu duruma şaşırmadığı için parayı verir. İkincisinde, dostları o adamın kendilerinden para istemesine o kadar şaşırır ki parayı vermekte tereddüt ederler. O ahlaksız adamın en sonunda yakayı ele verdiğini ve hapse girdiğini düşünelim; onun yaşadığı hapishane, dürüstlük abidesi diğer adamın eninde sonunda gideceği düşkünler evinden daha mı az konforlu olacaktır? Hayırsever John Howard* sefaleti azaltmak istediğinde, aradığı şeyi bulmak için suçun süründüğü hapishanelere gider, erdemin de süründüğü kulübelere, barakalara değil. Herkesin sevgisini en çok kazanmış, en dokunaklı yazılara, en dokunaklı resimlere konu olmayı hiç zorlanmadan başarmış İngiliz şair kimdir? Hayatını bir sahtekârlıkla başlatmış

İngiliz hayırsever ve reformcu John Howard (1726-1790). Cezaevlerindeki koşulların iyileştirilmesi için çalışmalar yapmış, İngiltere ve Avrupa'daki cezaevlerini gezerek raporlar düzenlemiştir. (ç.n.)

ve intiharla sonlandırmış o güzel genç adam, size kendisini sevdiren, hayaller kurduran, size kendisini merak ettiren Chatterton'dır.* Açlıktan nefesi kokan iki fakir kadın terziden hangisi daha iyi geçinir sizce? Günahın cazibesine direnip dürüstlüğünü koruyan mı yoksa baştan çıkıp hırsızlık yapan mı? O ikinci kadının servetinin kaynağının hırsızlık olduğunu hepiniz bilirsiniz. İyi kalpli, yardımsever İngilizler ülkenin dört bir yanında bu serveti konuşur. Tanrı'nın buyruğuna uyup açlıktan ölmektense o buyruğa karşı çıkıp rahata ermiştir o kadın. Gel buraya, tatlı farem benim! Hey! Hop! Hadi bakalım! Seni, şimdilik, saygın bir hanımefendi yapıyorum. O iri elimin iri avucunda dur bakalım canım, ve beni dinle. Sevdiğin fakir adamla evlendirdik seni farecik ve arkadaşlarının yarısı sana acıdı, öbür yarısı da seni suçladı. Gel tersyüz edelim hikâyeyi; bu defa, hiç önem vermediğin bir adama kendini para karşılığında sattın. Ya şimdi? Arkadaşlarının hepsi senin adına mutlu oldu, papazın biri geldi, iki insanın yapabileceği bu en aşağılık pazarlığı başlatan korkunç evliliği kutsadı; sen de onu nikâh yemeğine davet edecek kadar kibar davrandıysan gelip masana oturdu, yüzüne yalandan gülümsedi ama arkandan pis pis sırıttı. Hey! Hop! Hadi bakalım! Tekrar fare ol ve ciyakla. Eğer hanımefendiliği çok uzatırsan, farecik, sana toplumun suçtan iğrendiğini anlatmak zorunda kalırım; sonra da farecik, o gözleri, o kulakları gerçekten kullandığından şüphe etmeye başlarım. Ah! Ben kötü bir adamım, Leydi Glyde, öyle değil mi? Başka insanların düşünmekle yetindiğini ben söylüyorum; dünyanın geri kalanı gerçek yüzlerini göstermek yerine maske takmayı kabul edecekleri gizli bir tertip peşindeyken, o kalın mukavvadan maskeyi yırtıp altındaki çıplak suratları ortaya çıkarmaya cüret eden de benim elim oluyor. Filinkinden

* İngiliz şair Thomas Chatterton, (1752-1770). Yazdığı şiirleri, kendi yarattığı hayalî bir karaktere, (15. yüzyılda yaşamış şair Thomas Rowley), aitmiş gibi göstermeye çalışmış ancak daha sonra sahtekârlığı ortaya çıkarılmıştır. (ç.n.)

hallice şu tombul bacaklarıma yüklenip kalkayım ben artık, biraz daha konuşursam bana beslediğiniz dostluğu daha fazla yitirebilirim; kalkıp biraz tek başıma dolaşır, hava alırım. Sevgili hanımlar, sizin o muhteşem Sheridan'ınızın söylediği gibi, gidiyorum, artık arkamdan konuşabilirsiniz."*

Kont ayağa kalktı, kafesi masaya bıraktı ve durup içindeki fareleri saymaya başladı. "Bir, iki, üç, dört... Ne!" Çığlığı bastı, dehşete düştüğü yüzünden belliydi. "Tanrı aşkına, beşincisi nerede? En genci, en beyazı, en sevimlisi o; Benjamin'im nerede benim!"

Laura'nın da benim de keyfimiz kaçmıştı. Kont'un kolaya kaçan, sahte alaycılığı, onun yeni bir yüzünü açığa çıkarmıştı ve bunu görmek ikimizin de içine korku düşürmüştü. Ne var ki o kadar iri bir adamın o kadar küçük bir fare kayboldu diye üzülüp gülünç hallere düşmesine direnmek imkânsızdı. İstemesek de güldük bu duruma; Madam Fosco, kocası içeriyi köşe bucak arayabilirsin diye kayıkhaneyi terk etmemize ön ayak olmak için kalkınca biz de kalkıp onunla birlikte dışarı çıktık.

Daha üç adım atmamıştı ki Kont'un bütün kayıkhaneyi hızla tarayan gözleri, kayıp farenin bizim az önce kalktığımız oturağın altında olduğunu keşfetti. Kont oturağı kenara çekti, minik fareyi avcuna alıp kaldırdı, sonra tam doğrulmak üzereyken bir anda durdu, hemen ayağının dibindeki bir yere gözlerini dikti.

Tekrar ayağa kalktığında elleri titriyordu, öyle ki fareyi tekrar kafesine koymakta zorlandı; öfkeden kudurmuş, yüzü gözü sapsarı olmuştu.

"Percival!" diye fısıldadı. "Percival! Buraya gel!"

Sör Percival son on dakikadır hiçbirimizle ilgilenmiyordu. Sopasının ucuyla kuma rakam çizmeye, sonra yine sopa-

---

* İrlandalı oyun yazarı, şair, politikacı ve tiyatrocu Richard Brinsley Butler Sheridan, (1751-1816). Yazar burada, Sheridan'ın "Skandal Oyunu" adlı eserine gönderme yapmaktadır. (ç.n.)

sının ucuyla bunları karalayıp silmeye tamamen kaptırmıştı kendini.

Ayaklarını sürüye sürüye kayıkhaneye girip, "Yine ne var?" diye sordu.

Kont sinirliydi, bir eliyle Sör Percival'ın yakasına yapıştı, diğer eliyle de fareyi bulduğu yerin yakınını işaret etti, "Orada hiçbir şey görmüyor musun?"

"Bol miktarda kurumuş kum görüyorum," diye cevap verdi Sör Percival, "ortasında da çamur lekesi var."

"Çamur değil," diye fısıldadı Kont, aniden öbür eliyle de Sör Percival'ın yakasını tuttu ve o sinirle adamı sarsmaya başladı. "Kan!"

Kont bu son kelimeyi fısıldayarak söylese de Laura onu duyabilecek kadar yakındı adama. Korku dolu gözlerle bana baktı.

"Bir şey yok, canım," dedim. "Telaşlanacak hiçbir şey yok. Zavallı başıboş bir köpeğin kanı o sadece.

Herkes hayrete düşmüş, herkes soran gözlerle bana bakmaya başlamıştı.

İlk konuşan Sör Percival oldu, "Öyle olduğunu nereden biliyorsunuz?"

"Köpeği burada ben buldum, can çekişiyordu, hepinizin seyahatten döndüğü o gün," diye yanıt verdim. "Zavallı köpek yolunu şaşırıp koruluğa dalmış, korucunuz da ateş etmiş ona."

"Kimin köpeği bu?" diye sordu Sör Percival. "Benimkilerden biri değil mi?"

"O zavallıyı kurtarmayı denedin mi?" diye ciddiyetle sordu Laura. "Onu kurtarmaya çalıştın Marian, öyle değil mi?"

"Evet," dedim, "kâhya da ben de elimizden geleni yaptık ama köpeğin yarası ölümcüldü, kucağımızda öldü."

Sör Percival sorusunu ısrarla yineledi, bu defa biraz sinirliydi, "Kimin köpeğiydi peki? Benimkilerden biri miydi?"

"Hayır, sizinkilerden biri değildi."

"Kimin köpeğiydi o halde? Kâhya biliyor muydu kimin olduğunu?"

Blackwater Park'a yaptığı ziyareti Sör Percival'ın bilmesini istemediğini Mrs. Catherick'in kâhyaya söylediğini, kâhyanın da bunu bana aktardığını, Sör Percival bu son soruyu sorar sormaz hatırladım. Bu durumdan bahsetmem doğru olur mu diye biraz tereddüt ettim; fakat insanlardaki paniği yatıştırmak için aceleci davranmış, düşüncesizce hareket edip söylememem gerekenleri söylemiştim. Şimdi geri adım atmam şüphe uyandıracak, durumu daha da kötüleştirecekti. Bir an önce yanıt vermekten başka yapacak bir şey yoktu, lafımı tartacak durumda değildim.

"Evet," dedim. "Kâhya biliyordu. Onun Mrs. Catherick'in köpeği olduğunu söyledi bana."

O ana kadar ben kapının ağzından Sör Percival'la konuşuyordum, o da Kont Fosco'yla birlikte kayıkhanenin iç tarafında duruyordu. Ne zaman ki ağzımdan Mrs. Catherick lafı çıktı, Sör Percival o an Kont'u itekleyip dışarı fırladı ve burnumun dibine kadar girdi.

Kaşlarını çattı, gözlerini gözlerime dikti, "Kâhya o köpeğin Mrs. Catherick'e ait olduğunu nereden biliyormuş?" diye sordu, ne söyleyeceğimi merak ve ilgiyle bekliyordu; bu tavrıyla beni hem kızdırdı hem korkuttu.

"Biliyordu," dedim sakince, "çünkü Mrs. Catherick köpeği beraberinde getirmiş."

"Beraberinde mi getirmiş? Nereye beraberinde getirmiş?"

"Malikâneye."

"Mrs. Catherick ne halt etmeye malikâneye gelmiş?"

Sör Percival'ın soruyu böyle sorması zaten hoş değildi ama tavırları kelimelerinden de çirkindi. Ona hiç cevap vermeden arkamı döndüm, nezaketsizliğinin beni kırdığını böyle belli etmeye çalıştım.

Tam uzaklaşıyordum ki Kont araya girdi, üzerime gelmemesi gerektiğini anlasın diye elini Sör Percival'ın omzuna koydu ve yumuşak yumuşak konuşarak onu sakinleştirmeye çalıştı.

"Percival, dostum! Sakin ol, sakin ol!"

Sör Percival dönüp Kont'a baktı, daha önce onu bu kadar kızgın görmemiştim. Kont sadece gülümsedi ve aynı yumuşak tavrını tekrarladı.

"Sakin ol sevgili dostum, sakin ol!"

Sör Percival peşimden gelip gelmemekte tereddüt etti, bana doğru birkaç adım attı, sonra durdu ve beni çok şaşırtan bir şey yapıp benden özür diledi.

"Affedersiniz Miss Halcombe," dedi. "Son zamanlarda hiç kendimde değilim, korkarım biraz asabi davranıyorum. Fakat Mrs. Catherick buraya ne maksatla gelmiş olabilir, öğrenmek isterim. Ne zaman geldi? Kâhyadan başkası onu görmedi mi?"

"Bildiğim kadarıyla," dedim, "başka gören olmadı."

Kont yine araya girdi.

"O halde niye kâhyaya sormuyorsun bu soruları?" dedi. "Neden hemen gidip de bilgiyi kaynağından öğrenmiyorsun Percival?"

"Çok doğru!" dedi Sör Percival. "Kâhya tabii ki ilk sorgulanacak kişi. Bunu benim düşünememiş olmam ne büyük aptallık!" Sör Percival bunları söyler söylemez malikâneye dönmek üzere yanımızdan ayrıldı.

Kont'un duruma müdahale etmesine ilk başta bir anlam verememiştim ama Sör Percival arkasını döner dönmez Kont bunu niye yaptığını açık etti. Mrs. Catherick hakkında, kadının Blackwater Park'ı neden ziyaret ettiği hakkında bana bir yığın soru sordu; dostu Sör Percival buradayken pek soramayacağı sorulardı bunlar. Kont Fosco'nun benden herhangi bir konuda sır alma çabasına mâni olmaya çoktan karar vermiş olduğumdan, sorularına verdiğim cevapları,

nezaketimi bozmadan, elimden geldiğince kısa tuttum. Ne var ki Laura da bana sorduğu sorularla, bilmeden de olsa, Kont'a benden istediği her bilgiyi almasında yardımcı oldu. Başka çarem kalmamıştı; ya Laura'nın sorularına cevap vermeyecektim ya da hiç istemediğim ve öyle de olmadığım halde, Sör Percival'ın sırlarını saklayan biri konumuna düşecektim. Sonuçta, yaklaşık on dakika içinde Mrs. Catherick hakkında ve bizi onun kızı Anne'le tuhaf bir biçimde bir araya getiren olaylar hakkında, Hartright'ın Anne ile tanışmasından bugüne kadar geçmiş ne varsa, ben ne kadar biliyorsam Kont da o kadar bilgi sahibi oldu.

Gelgelelim, benim verdiğim bilgilerin Kont üzerinde gayet dikkat çekici bir etki bıraktığını tespit ettim.

Sör Percival'ı çok yakından tanıyor da olsa, onunla pek çok işte ortaklık yapıyormuş gibi de dursa, Anne Catherick'in gerçek hikâyesini ben ne kadar biliyorsam Kont'un da o kadar bildiği kesin. Bu bahtsız kadının geçmişindeki çözülmemiş esrar, şimdi benim gözümde, Sör Percival'ın bu meselenin aslını, dünyadaki en samimi dostundan sakladığından kesinlikle emin olduğum için bir kat daha şüpheli hale geldi. Dudaklarımdan dökülen her kelimeye büyük bir açgözlülükle kulak kabartan Kont'un bakışlarındaki ve hareketlerindeki o telaşlı merakı yanlış anlamak mümkün değildi. Merakın binbir türlüsü vardır, bilirim; ne var ki düpedüz şaşalamanın ardındaki merakın anlaşılmayacak bir tarafı yoktur: Kont'un yüzünde gördüğüm de buydu.

Bu soru cevap faslı devam ederken hepimiz birlikte ağır aksak koruluktan eve dönüş yoluna geçmiştik. Malikâneye varır varmaz ön tarafta ilk gördüğümüz şey Sör Percival'ın arabasıydı; atı arabaya koşulmuş, seyisi de ceketini giyip arabanın başında beklemeye başlamıştı. Bu beklenmedik manzara bize, kâhyanın sorgusunun şimdiden önemli sonuçlar doğurmuş olduğunu gösteriyordu.

Seyise, "Güzel bir at, dostum," dedi Kont, adama tatlı dille yanaşarak. "Demek yola çıkacaksın?"

"Yola *ben* çıkmayacağım efendim," diye karşılık verdi adam, giydiği seyis ceketine baktı ve belli ki bu tanımadığı beyefendinin onu uşak kıyafeti zannettiğini düşündü. "Sör Percival kendisi kullanacak arabayı."

"Öyle mi," dedi Kont, "kendisi mi kullanacak? Arabayı sana sürdürebilecekken neden kendisi böyle bir zahmete giriyor, merak ettim. O güzel, tüyleri parlak, sevimli aygırı bugün çok uzaklara sürüp de yormayacaktır umarım?"

"Bilmiyorum efendim," diye cevap verdi adam. "Yanlış anlamayın ama o at bir kısrak efendim. Ahırdaki atlarımız içinde en cesurudur. O kısrağın adı Brown Molly efendim; çatlayana kadar koşar bu kız. Sör Percival kısa mesafeler için genellikle Yorklu Isaac'i koşturur arabaya."

"Uzun mesafeler için de tüyleri parlak, cesur Brown Molly'yi, öyle mi?"

Kont çevik bir hareketle bana dönüp sözlerine öyle devam etti: "Çıkarsama yaptım Miss Halcombe. Sör Percival bugün uzun yola gidiyor."

Cevap vermedim. Kâhyadan öğrendiklerimi ve şimdi gördüklerimi birleştirip kendi çıkarımlarımı yapmakla meşguldüm ve bunları Kont Fosco'yla paylaşmayı tercih etmedim.

Sör Percival Cumberland'dayken (diye düşünüyordum), Todd Çiftliği'ndeki aileye Anne hakkında sorular sormak için uzun bir yol yürümüştü. Şimdi de Hampshire'dayken, yine Anne hakkında sorular sormak için uzun yola çıkıp Welmingham'daki Mrs. Catherick'e mi gidecek?

Hep birlikte eve girdik. Biz holden geçerken Sör Percival bizi karşılamak için kütüphaneden dışarı çıktı. Telaşlı, solgun ve endişeli görünüyordu; fakat yine de bizimle konuşurken en kibar tavrını takındı.

"Sizden ayrılmak zorunda kaldığım için çok üzgünüm," diye söze girdi; "uzun bir yola gitmem gerekiyor, maalesef

erteleyemeyeceğim bir mesele çıktı. Yarın erken saatlerde dönmüş olurum, fakat gitmeden önce size bu sabah bahsettiğim o küçük formaliteyi halletmek istiyorum. Laura, kütüphaneye gelir misin? Bir dakika bile sürmez, basit bir formalite sadece. Kontes, sizi de rahatsız etsem? Fosco, senden ve Kontes'ten bir imzaya şahitlik etmenizi istiyorum, hepsi bu. Hemen gelin de şu işi halledelim."

Sör Percival onlara kapıyı açtı, hepsi içeri girene kadar bekledi, peşlerinden kendisi de kütüphaneye girdi ve kapıyı usulca kapattı.

Holde bir süre öyle tek başıma durdum; kalbim hızla çarpıyor, beni üzen şüpheyi kafamdan atamıyordum. Sonra merdivene yöneldim, basamakları ağır ağır çıkıp odama çekildim.

IV

17 Haziran

Tam odamın kapısını açacakken Sör Percival'ın aşağıdan bana seslendiğini duydum.

"Tekrar aşağı gelmenizi rica edeceğim," diyordu. "Sizi rahatsız etmem Fosco'nun suçu, benim değil. Şahitlerden birinin karısı olmasına durduk yere saçma sapan bir gerekçeyle itiraz etti, sizin de kütüphanede bize katılmanızı rica etmekten başka çare bırakmadı bana."

Hemen aşağıya indim ve Sör Percival'la birlikte kütüphaneye girdim. Laura yazı masasının yanında bekliyor, yürüyüşte taktığı şapkayı huzursuzca elinde evirip çeviriyordu. Madam Fosco onun yanındaki koltuklardan birine oturmuş, kütüphanenin diğer ucunda tek başına ayakta bekleyen ve penceredeki çiçeklerin kurumuş yapraklarını temizleyen kocasını yüzünde hiçbir heyecan belirtisi olmadan hayran hayran seyrediyordu.

Ben içeri girer girmez Kont beni karşılamak ve olup biteni kendince açıklamak için bana doğru ilerledi.

"Binlerce kez özür dilerim Miss Halcombe," dedi. "Biz İtalyanları İngilizler nasıl görür, bilir misiniz? Sokaktaki İngilizin gözünde bizler yaradılışımız itibarıyla oyunbaz ve şüpheciyizdir. Benim de diğer İtalyanlardan farkım olduğunu, rica ediyorum, düşünmeyin. Ben oyunbaz bir İtalyanım, şüpheci bir İtalyanım. Siz kendiniz öyle düşündünüz, sevgili hanımefendi, öyle değil mi? İşte! Leydi Glyde'ın atacağı imzaya ben şahitlik ederken Madam Fosco'nun da şahitlik edecek olmasına itiraz etmem, biraz oyunbazlığımdan biraz da kurnazlığımdan ötürü."

Sör Percival araya girdi, "Kont'un itirazının akla mantığa sığar hiçbir tarafı yok. İngiltere'deki kanunların, kocasının olduğu kadar Madam Fosco'nun da şahitliğini kabul ettiğini ona izah ettim."

"Kabul ediyorum," deyip kaldığı yerden sözlerine devam etti Kont, "İngiltere'deki kanunlar bu işe evet diyor; fakat Fosco'nun vicdanı da hayır diyor." Elini göğüs hizasına kaldırıp bluzunun üzerine koydu, tombul parmaklarını yelpaze gibi açtı ve ciddiyetle eğilip bizi selamladı; sanki vicdanı bu toplumun şerefli bir üyesi olmaya hazırlanıyordu da onu bize takdim ediyordu. "Leydi Glyde'ın birazdan imzalayacağı bu belgede," diye devam etti, "ne yazdığını ne biliyorum ne de merak ediyorum. Tek söylediğim, gelecekte Percival'ı yahut onun yasal temsilcilerini bu belgenin imzalanmasına şahitlik eden iki kişiye başvurmaya mecbur edecek şartların ortaya çıkabileceği; böyle bir durum yaşanırsa o iki şahidin birbirinden tamamen bağımsız iki farklı görüşe sahip olması arzu edilecektir. Benimle birlikte karım da bu belgeye şahit olarak imzasını koyarsa böyle bir bağımsızlıktan bahsedilemez, çünkü bizim ikimizin tek bir görüşü vardır ve o da benim görüşümdür. İleride bir gün birilerinin Madam Fosco'nun bu işi benim zorlamamla yaptığını ve aslında şahitlik etmiş

olmadığını söyleyip beni suçlamasını kabul edemem. Leydi Glyde'ın imzasına şahitlik edenlerden birinin (kocasının en yakın dostu sıfatıyla) ben, diğerinin de (kendisinin en yakın dostu sıfatıyla) siz olmasını önermekle, Miss Halcombe, Percival'ın çıkarını düşünmüş oluyorum. Eğer içinizi rahatlatacaksa, kılık kırk yardığımı, gereksiz yere titizlendiğimi, safsataya kapıldığımı düşünebilirsiniz ama umarım, İtalyan oluşumdan ileri gelen şüphelerimi ve vicdanımın bu işe razı gelmemesini hoş görürsünüz." Kont eğilip tekrar bize selam verirken birkaç adım geri attı ve vicdanını, bizimle tanıştırırken yaptığı gibi kibar hareketlerle aramızdan çekti.

Bu işe vicdanının razı gelmediğini söyleyen Kont kendince onurlu bir davranış sergiliyor olabilirdi, hatta kendince haklı bile olabilirdi; fakat bu gerekçelerini ifade ediş tarzını gördükçe, bu imza işine karışmamam gerektiğini daha fazla hissediyordum. Laura'nın iyiliğini bu kadar düşünmüyor olsaydım, onun imzasına şahitlik etmeye kesinlikle razı gelmezdim. Ne var ki onu yalnız bırakmaktansa onun için her şeyi riske atmama, yüzüne bir kez bakıp endişesine tanık olmam yetti.

"Ben hazırım," dedim. "Vicdan muhasebesi yapmamı gerektirecek bir sebep bulamazsam, şahitlik yapacağıma emin olabilirsiniz."

Sör Percival bir şey söyleyecekmiş gibi gözlerini bana dikti. Fakat tam bu sırada Madam Fosco'nun koltuğundan kalkmasıyla Sör Percival'ın dikkati ona çevrildi. Madam Fosco kocasıyla göz göze gelmiş ve belli ki odayı terk etme talimatını almıştı.

"Gitmenize gerek yok," dedi Sör Percival.

Madam Fosco yine ne yapması gerektiğini sorar gözlerle kocasına baktı, ondan talimatını aldı ve bizi işlerimizle baş başa bırakmasının daha iyi olacağını düşündüğünü söyleyip emin adımlarla odadan çıktı. Kont bir sigara yakıp yeniden penceredeki çiçeklere yöneldi ve sigarasının dumanını, aca-

ba böcekleri öldürüyor muyumdur diye derin bir endişe içinde, küçük halkalar halinde çiçeklerin yapraklarına üfledi.

Bu esnada Sör Percival camlı kitaplıklardan birinin altındaki dolabı açtı, içinden uzunlamasına defalarca katlanmış bir parşömen parçası çıkardı. Parşömeni masaya yerleştirdi, sadece son katını açtı ve diğerlerini eliyle kapattı. Bu son kat açılınca parşömenin altındaki boş kısım ortaya çıktı; bu kısmın üzerine belirli aralıklarla, mühürlerin nereye basılması gerektiğini gösteren küçük etiketler yapıştırılmıştı. Parşömendeki yazılar tamamıyla, Sör Percival'ın hâlâ katlı tuttuğu ve elini üzerinden kaldırmadığı bölümde kalmıştı. Laura'yla birbirimize baktık. Laura'nın beti benzi atmıştı atmasına ama yüzünde kararsızlık ya da korku yoktu.

Sör Percival kalemlerden birini mürekkep hokkasına batırıp çıkardı, karısına uzattı. Eliyle kâğıt üzerinde bir yeri işaret edip, "Şurayı imzala," dedi. "Miss Halcombe, Laura'dan sonra siz ve Fosco şu iki etiketin karşısına imzalarınızı atacaksınız. Gel buraya Fosco! Pencereden dışarı hülyalı hülyalı bakıp sigara dumanını çiçeklere üflemekle imzaya şahitlik etmiş olmuyorsun."

Kont sigarasını attı, masaya yanımıza geldi; bluzunu saran kırmızı kemere ellerini özensizce geçirmiş, gözlerini de Sör Percival'a dikmişti. Elinde kalem, kocasının öbür yanında duran Laura da Sör Percival'a bakıyordu. İkisinin arasında duran Sör Percival masanın üzerindeki katlı parşömene eliyle sıkıca bastırmış, masanın öbür ucunda oturan bana kaçamak bakışlar atıyordu; yüzündeki o uğursuz ifade Sör Percival'ın bir yandan kimseye güvenmediğini, bir yandan da yaptığından utandığını gösteriyordu; sanki evinde huzur içinde yaşayan bir beyefendi değil, parmaklıklar ardındaki bir mahkûmdu.

Sör Percival bir anda Laura'ya döndü, "Şurayı imzala," diye tekrar etti ve parşömende imzalanacak yeri bir kez daha gösterdi.

"Neyi imzalayacağım ben?" diye usulca sordu Laura.

"Açıklamaya vaktim yok," diye yanıt verdi Sör Percival. "Araba kapıda, hemen yola çıkmam lazım. Üstelik, vaktim olup da açıklasaydım da anlamazdın. Resmî bir evrak işte, baştan aşağı hukuki ayrıntılarla dolu bir şey. Hadi! Hadi! İmzala da bir an önce bitirelim şu işi."

"İmzamı atmadan önce neyi imzaladığımı bilmem gerekir, öyle değil mi Sör Percival?"

"Saçmalık! İşle ilgili bir şey bu, kadınlar ne anlar? Tekrar söylüyorum, anlatsam da anlamazsın."

"Siz bir deneyin, anlayıp anlamadığımı görürüz. Mr. Gilmore ne zaman bir iş için yanıma gelse önce bana ne olduğunu açıklardı, ben de onun ne dediğini hep anlardım."

"Açıklamıştır tabii, açıklamaz olur mu! O sana hizmet etmekle görevliydi, sana açıklamaya mecburdu. Ben senin kocanım ve benim böyle bir mecburiyetim yok. Daha ne kadar oyalayacaksın beni burada? Tekrar söylüyorum, vakit yok ne yazdığını okumaya, araba kapıda bekliyor. Son kez soruyorum, imzalayacak mısın, imzalamayacak mısın?"

Laura kalemi hâlâ elinde tutuyordu ama imzasını atacak gibi durmuyordu. "Eğer benim imzam beni bağlayacaksa," dedi, "beni neyin bağladığını bilmeye biraz olsun hakkım yok mu?"

Sör Percival parşömeni kaldırdı, sinirle tekrar masaya fırlattı.

"Açık konuş!" dedi. "Sen her zaman doğruyu söylemenle meşhursun zaten. Miss Halcombe'dan çekinmene, Fosco'dan çekinmene gerek yok; açık açık söyle işte, sen bana güvenmiyorsun."

Kont bir elini kemerinden çıkarttı, Sör Percival'ın omzuna koydu. Sör Percival sinirli bir şekilde omzunu silkip adamın elini uzaklaştırdı. Kont ise hiç istifini bozmadan elini tekrar koydu Sör Percival'ın omzuna.

"Kendine hâkim ol Percival, sinirlenmenin yeri değil," dedi, "Leydi Glyde haklı."

"Haklıymış!" diye bağırdı Sör Percival. "Bir kadın, kocasından şüphelenmekte haklı, öyle mi?"

"Beni sizden şüphelenmekle suçlamanız adaletsiz ve acımasız bir davranış," dedi Laura. "Marian'a sorun; imzalayacağım şeyin bana nasıl bir sorumluluk yüklediğini baştan öğrenmek istemekte haksız mıyım?"

"Miss Halcombe'a başvuracak değilim," diye sert bir cevap verdi Sör Percival. "Miss Halcombe'un bu meseleyle hiçbir alakası yok."

O ana kadar konuşmamıştım ve konuşmamayı da tercih ederdim. Gelgelelim, Laura dönüp bana baktığında yüzünde gördüğüm sıkıntılı ifade ve kocasının Laura'ya küstahça haksızlık etmesi, bana kendi görüşümü Laura'nın iyiliği için ve yeri gelir gelmez belirtmekten başka çıkar yol bırakmadı.

"Kusura bakmayın Sör Percival," dedim; "fakat imzaya şahitlik edecek kişilerden biri sıfatıyla, bu meselenin *beni* ilgilendirdiğini düşünüyorum. Laura'nın itirazı bana son derece haklı geliyor ve neyi imzalamasını istediğinizi evvela Laura anlamadan, onun imzasına şahitlik etme sorumluluğunu ben, kendi adıma, üzerime alamam."

"Bu ne cüret böyle!" diye bağırdı Sör Percival. "Bir daha kendinizi bir adamın evine davet ettirdiğinizde Miss Halcombe, size tavsiyem o adamın misafirperverliğine sizi ilgilendirmeyen bir meselede karısının safını tutarak cevap vermemeniz olur."

Sör Percival bana tokat atsa bu kadar sarsılmazdım. Erkek olsaydım, onu bir yumrukla kendi kapısının eşiğinde yere serer, evinden çıkıp gider, bir daha oraya geri dönmeyi de asla düşünmezdim. Ne var ki sadece kadındım ve karısını canımdan çok seviyordum!

Tanrı'ya şükür, o sadık sevgi bana yardım etti de tek kelime etmeden tekrar yerime oturdum. *Laura* biliyordu maruz kaldığım hakareti ve neleri içimde tutmuş olduğumu. Koşup yanıma geldi, gözlerinden yaşlar boşanıyordu. "Ah, Mari-

an!" diye usulca fısıldadı. "Annem ölmemiş olsaydı benim için ancak bu kadarını yapabilirdi!"

"Geri gel ve imzala!" diye bağırdı Sör Percival masanın öbür ucundan.

"İmzalayayım mı?" diye sadece benim duyabileceğim bir sesle sordu Laura; "Sen dersen imzalarım."

"Hayır," diye yanıt verdim. "Bu senin hakkın, üstelik işin doğrusu bu; okumadan önce hiçbir şey imzalama."

"Geri gel ve imzala!" diye avazı çıktığı kadar bağırdı Sör Percival, sinirlenmişti.

Laura'yı ve beni dikkatle, hiç sesini çıkarmadan izlemiş olan Kont ikinci kez araya girdi.

"Percival!" dedi. "Ben hanımların arasında olduğumu unutmadım. Rica ediyorum, sen de unutma."

Sör Percival dönüp Kont'a baktı, öfkeden dili tutulmuş gibiydi. Kont, elini Sör Percival'ın omzuna daha bir sıkı bastırmaya başladı ve söylediklerini o kararlı sesiyle sakin sakin tekrarladı: "Rica ediyorum, sen de unutma."

Birbirlerine baktılar. Sör Percival omzunu Kont'un elinden yavaşça kurtardı, Kont'un bakışlarından kurtulmak için yüzünü yavaşça öbür tarafa çevirdi, gözlerini bir süreliğine inatla masadaki parşömene dikti ve sonra konuşmaya başladı; ikna edildiği için ısrarından adabıyla vazgeçmiş bir adam değil, ehlileştirildiği için boyun eğmiş ama öfkesi içinden sökülüp alınamamış bir hayvandı o an.

"Kimseyi incitmek istemiyorum," dedi Sör Percival, "fakat karımın inatçılığı karşısında sabır taşı olsa çatlar. Ben ona bu işin formaliteden ibaret olduğunu söylemiştim, daha neyi bilmek istiyor? Siz ne derseniz deyin, ama kocasına meydan okumak katiyen kadının vazifeleri arasında değildir. Bir kez daha soruyorum Leydi Glyde, bu son, imzalayacak mısınız, imzalamayacak mısınız?"

Laura masadaki yerine geçti ve kalemi tekrar eline aldı.

"Bana sorumluluğunu bilen bir insan muamelesi yapmanız yeterli," dedi, "o zaman memnuniyetle imzalarım. Benden istenen fedakârlığın ne olduğunu çok umursamıyorum, yeter ki başkasına zarar verecek, kötü sonuçlar doğuracak bir şey olmasın..."

"Senden bir fedakârlık istendiğini söyleyen kim?" diye araya girdi Sör Percival, az önceki asabi hali yavaş yavaş geri geliyor gibiydi.

"Kastettiğim sadece," diye devam etti sözlerine Laura, "şerefime halel getirmemesi kaydıyla hiçbir tavizden kaçınmayacağımdı. Hakkında hiçbir şey bilmediğim bir anlaşmayı imzalamak vicdanımı rahatsız ediyor diye neden bu kadar üzerime geliyorsunuz? Kont Fosco vicdanının elvermediğini söylediğinde göstermiş olduğunuz hoşgörünün pek azını bana göstermeniz biraz ağırıma gitti doğrusu."

Bunu söylemek her ne kadar Laura'nın hakkı olsa da talihsiz bir karşılaştırma olmuştu bu; Kont'un onun üzerindeki olağanüstü gücünün lafın arasına sıkıştırılması, Sör Percival'ın yatışmak üzere olan sinirlerini bir anda yine tepesine çıkardı.

"Vicdanı rahatsızmış! Senin mi vicdanın rahatsızmış? Sen çok geç kaldın vicdanını düşünmek için. Sırf kendini mecbur hissediyorsun diye *benimle* evlendiğinde kaldırıp bir kenara atmıştın sen vicdanını."

Sör Percival bu sözleri söyler söylemez Laura elindeki kalemi yere fırlattı; gözlerinde, onu bu kadar yakından tanımama rağmen hiç görmemiş olduğum bir ifadeyle kocasına baktı ve tek kelime konuşmadan sırtını döndü.

Kocasına saygı duymadığını bu kadar sert bir tavırla, bu kadar bariz ve bu kadar can yakıcı bir biçimde göstermesini hiçbirimiz beklemiyorduk Laura'nın; ne diyeceğimizi bilemeyip sustuk. Kocasının az önce Laura'ya söylediği sözlerin acımasızlığını anlamak zor değildi ama bu sözlerin onu daha derinden yaraladığı su götürmezdi. O sözler, benim ne olduğunu hiç bilmediğim, gizli kapaklı bir hakareti barın-

dırıyordu içinde; Laura'nın bu sözlerle kendisini ne kadar kirletilmiş hissettiğini yabancı biri bile anlayabilirdi.

Ben bunu Laura'nın yüzünde ne kadar açıkça gördüysem Kont da gördü, o yabancı değildi. Laura'nın yanına gitmek için yerimden kalkarken, Kont'un Sör Percival'a yarım ağız fısıldadığını duydum: "Seni ahmak!"

Ben Laura'ya doğru ilerlerken o önümden geçip kapıya doğru yürüdü ve o sırada kocası ona bir kez daha seslendi.

"Demek imzanı atmayı kesinlikle reddediyorsun?" dedi, biraz önce kullanmış olduğu kelimelerin kendisine büyük zarar verdiğini anlamış bir adam gibi sesini yumuşatmıştı bu defa.

"Az önce bana söylediklerinden sonra," diye kararlı bir sesle kocasına cevap verdi Laura, "o parşömende yazanları satırı satırına okumadan imzamı atmayı reddediyorum. Gel Marian, gidelim, burada gereğinden uzun kaldık."

Sör Percival bir şey söyleyemeden Kont tekrar araya girdi, "Bir dakika! Bir dakika Leydi Glyde, size yalvarıyorum!"

Ben uyarmasam Kont'a aldırış etmeden odadan çıkacaktı Laura. "Kont'u kendine düşman etme!" diye fısıldadım kulağına. "Ne yaparsan yap, Kont'u kendine düşman etme!"

Laura sözümü dinledi. Kapıyı tekrar kapattım, ikimiz de durup beklemeye başladık. Sör Percival masadaki yerine oturdu, dirseğini katlı parşömenin üstüne koydu, başını da yumruk yapıp sıktığı eline dayadı. Kont, Sör Percival'la bizim aramızda durdu; diğer her şeyin hâkimi olduğu gibi kendimizi içinde bulduğumuz bu rezil duruma da hâkimdi.

"Leydi Glyde," dedi, tek tek kişileri değil de içine düştüğümüz bu perişan durumu tartışmak istediği üslubundaki kibarlıktan belliydi, "eğer kusuruma bakmazsanız bir öneride bulunmak isterim; bu evin sahibesi olarak size duyduğum büyük hürmetten ve kendimi size yakın hissettiğimden böyle konuştuğuma inanmanızı da bütün kalbimle istirham ederim." Bunları söyler söylemez hemen Sör Percival'a döndü.

"Masanın üzerindeki bu şeyin, dirseğinin altına sıkıştırdığın bu parşömenin hemen bugün imzalanması mutlaka şart mı?" diye sordu.

Sör Percival huysuz huysuz, "Öyle olmasını istedim çünkü ona göre plan yapmıştım," diye cevap verdi. "Fakat benim için önemli olan şey, sen de görüyorsun ki, Leydi Glyde için hiç de önemli değilmiş."

"Sen sadece soruma cevap ver. İmza işini yarına erteleyebilir miyiz? Evet mi, hayır mı?"

"Madem çok istiyorsun, evet diyelim bakalım."

"O zaman niye burada vaktini ziyan ediyorsun? Bırak imza yarına kalsın, sen dönene kadar beklesin."

Sör Percival bir küfür savurup kafasını kaldırdı, kaşları hâlâ çatıktı.

"Bu üslubundan hiç hoşlanmadım, bilesin," dedi. "Kimsenin benimle böyle konuşmasına müsaade etmem."

"Ben senin iyiliğin için söylüyorum," diye cevap verdi Kont, yüzündeki gülümsemeden Sör Percival'ı kınadığı ama bir şey söylememeyi tercih ettiği anlaşılıyordu. "Kendine zaman tanı; Leydi Glyde'a zaman tanı. Araban kapının önünde bekliyor, unuttun mu? Üslubum seni şaşırttı demek? Şaşırtır tabii ki; sinirlerine hâkim olmayı bilen insanlar böyle konuşur. Şimdiye kadar sana kaç kez öğüt vermişimdir peki? Sayamazsın bile. Yanıldığım hiç oldu mu? Hadi, şu öğüdünde yanıldın de. Şimdi git, arabana binip yola çık. İmza işi yarına kadar bekleyebilir. O işi koy bir kenara şimdilik, yarın döndüğünde yeniden ele alırsın."

Sör Percival cevap verip vermemekte tereddüt etti, saatine baktı. Kont'un sözleri, o gün çıkacağı gizli yolculuğa dair endişesini tekrar aklına getirmiş, üzerine bir de Laura'ya imza attıramamış olmanın endişesi binmişti; görünen o ki, bu ikisinden hangisine odaklanacağının kavgasını kafasında veriyordu şimdi. Kısa bir süre düşündü, sonra oturduğu koltuktan kalktı.

"Size cevap yetiştirmeye vaktim olmayınca," dedi, "beni alt etmeniz kolay tabii. Tavsiyeni dinleyeceğim Fosco; imzayı ertelemeyi istediğimden ya da bunun bir işe yarayacağına inandığımdan değil, burada daha fazla kalamayacağımdan." Sustu, karısına kötü kötü baktı. "Eğer yarın döndüğümde o imzanı atmazsan!" Kitaplığın altındaki dolabı tekrar açıp parşömeni bir kez daha orada kilit altına alırken çıkardığı gürültüde kaybolup gitti Sör Percival'ın söylediklerinin geri kalanı. Masanın üstünden şapkasını ve eldivenlerini alıp kapıya yöneldi. Laura'yla ben bir adım geriye çekildik ve geçmesine müsaade ettik. Karısına dönüp, "Yarını unutma!" dedi ve odadan dışarı çıktı.

Sör Percival holü geçip kapıya çıksın, arabasına binsin ve uzaklaşsın diye bir süre daha orada bekledik. Biz kapının yanında dururken Kont yanımıza geldi.

"Az önce Percival'ı en kötü haliyle gördünüz Miss Halcombe," dedi. "Eski bir dostu olarak, onun adına özür diliyor ve bu davranışından utandığımı belirtmek istiyorum. Eski bir dostu olarak, size söz veriyorum ki yarın bugünkü gibi ayıp etmeyecektir."

Laura, Kont konuşurken girdiği kolumu, adam sözlerini bitirdiğinde kuvvetle sıktı. Kocasının hatalı davrandığını düşünen her kadın ondan bir özür bekler; fakat kocasının arkadaşlarından biri, hiçbir şey olmamış gibi, kadının kendi evinde kocasının yerine özür dilerse, hangi kadın olursa olsun çok üzülür; *Laura* da bu duruma çok üzüldü. Kont'a kibarca teşekkür ettim ve Laura'yı kütüphaneden çıkardım. Evet! Ona teşekkür ettim; zira Blackwater Park'ta yaşamaya devam etmemi ya işine geldiği ya da sırf öyle olsun istediği için desteklediğini anlatamayacağım kadar büyük bir çaresizlik ve utançla hissetmiştim ve Sör Percival'ın bana bugün yaptığı muameleden sonra, Kont'un desteği ve Sör Percival üzerindeki nüfuzu olmazsa orada kalmaya devam edemeyeceğimi biliyordum. Herkesten çok Kont'un Sör Percival

üzerindeki nüfuzundan korkuyordum ve şimdi, bana en çok ihtiyaç duyduğu bu dönemde beni Laura'nın yanında tutabilecek tek şey Kont'un nüfuzuydu.

Arabanın tekerlerinin çakıllı yolda ilerlediğini duyduğumuzda hole geçiyorduk. Sör Percival yolculuğuna başlamıştı.

Laura fısıldayarak, "Sör Percival nereye gidiyor Marian?" diye sordu. "Her yaptığı şey gelecekle ilgili dehşete kapılmama yol açıyor. Senin şüphelendiğin bir şey var mı?"

Bu sabah yaşadıklarından sonra şüphelerimi Laura'ya anlatmaya niyetim yoktu.

"Onun sırlarını ben nasıl bilebilirim ki?" deyip lafı geçiştirdim.

"Acaba kâhya biliyor olabilir mi?" diye ısrar etti Laura.

"Kesinlikle bilmiyordur," diye cevap verdim. "O da bizim gibi her şeyden habersiz olmalı."

Laura başını kuşkuyla salladı.

"Anne Catherick'in bu civarlarda görüldüğüne dair haberler olduğunu kâhyadan öğrenmemiş miydin sen? Anne Catherick'i aramaya çıkmış olamaz mı Sör Percival?"

"Bu konuları hiç düşünmeyip kafamı toplamayı yeğlerim Laura; bu sabah olanlardan sonra sen de benim gibi yaparsan iyi olur. Benim odama gel, biraz dinlenir, sakinleşirsin."

Pencerenin yanına geçip birlikte oturduk ve yaz günlerinde havada gezinen o güzel kokuları içimize çektik.

"Aşağıda benim için nelere katlandığını düşündükçe," dedi, "yüzüne bakmaya utanıyorum Marian. Ah, canım benim, düşündükçe âdeta yüreğim parçalanıyor! Fakat kendimi sana affettirmeye çalışacağım; inan bana!"

"Sakın! Sakın!" diye yanıtladım. "Sakın böyle söyleme. Mutluluğun için yaptığın o müthiş fedakârlığın yanında benim gururumun birazcık incinmesinin lafı mı olur?"

Laura kaldığı yerden hararetle konuşmaya devam etti: "Bana ne dediğini duydun mu? Söylediklerini duydun ama o kelimelerin ne anlama geldiğini bilmiyorsun; niye kalemi

yere fırlattığımı ve ona arkamı döndüğümü bilmiyorsun." Aniden heyecanlandı, kalkıp odada dolanmaya başladı. "Seni üzmemek için, bu yeni hayatımızın daha başında seni mutsuz etmemek için pek çok şeyi senden sakladım Marian. Onun beni nasıl kullanmış olduğunu bilmiyorsun. Fakat bilmen de gerekiyor, çünkü gördün bugün bana nasıl davrandığını. Vicdanlı davranmak istedim diye beni nasıl küçümsediğini duydun; mecbur kaldığım için onunla evlendiğimi söylediğini duydun." Al al olmuş yüzüyle tekrar yerine oturdu Laura, ellerini kucağında kenetledi. "Sana şimdi anlatamam ne kastettiğini," dedi; "eğer şimdi anlatırsam gözyaşlarımı tutamam; sonra konuşuruz Marian, kendimi biraz daha toparlamam lazım. Başım ağrıyor, canım, ağrıdan çatlıyor. Nerede senin koku şişen? Şimdi söyleyeceklerim seni ilgilendiriyor. Keşke bugün atsaydım imzamı, senin iyiliğin için. Acaba yarın atmalı mıyım? Seni riske atacağıma kendimi riske atarım, daha iyi. Eğer imzalamayı yine reddedersem, sen bugün benim tarafımı tuttun diye, bütün suçu sana yükler. Ne yapsak acaba? Ah, bize yardım edecek, ne yapacağımızı söyleyecek –gerçekten güvenebileceğimiz– bir dost için neler vermezdim!"

Acı acı iç çekti Laura. Hartright'ı düşündüğü yüzünden okunuyordu, o son sözleri benim aklıma da onu getirdiği için bunu daha da iyi anladım. Laura'nın evliliğinin üzerinden sadece altı ay geçmişti ama Hartright'ın veda ederken bahsettiği sadık dostluğuna muhtaçtık. Buna ihtiyacımız olacağına hiç mi hiç inanmazdım bir zamanlar!

"Elimizden geleni yapıp bu işi kendi başımıza halletmeliyiz," dedim. "Sakin kafayla bir konuşalım bakalım Laura; bütün gücümüzle en iyisini yapmaya çalışalım."

Kocasının para sıkıntıları hakkında ne biliyorsa bana anlattı Laura, ben de avukatla konuşmalarından ne duyduysam ona söyledim; böylece, kütüphanedeki parşömenin Sör Percival'ın borç para bulmasını sağlayacağı ve o kâğıdın Sör

Percival'ın işine yaraması için de Laura'nın imzasını muhakkak taşıması gerektiği sonucuna vardık.

Cevap bulmamız gereken ikinci soru ise ikimizin de bilgisini, tecrübesini katbekat aşıyordu: Borç para bulmada kullanılacak bu kâğıtta ne yazdığının ve Laura'ya, eğer içinde ne yazdığını bilmeden imzalarsa ne ölçüde sorumluluk getireceğine hukukçu gözüyle bakılması gerekiyordu. Benim kişisel kanaatim, içinde ne yazdığı bizden gizlenen o parşömenle son derece pis, son derece sahtekârca bir işin tezgâhlandığıydı.

Ben bu kanaate, Sör Percival'ın o parşömende ne yazdığını bize göstermeyi ya da içeriğini bize açıklamayı reddetmesi yüzünden varmış değildim; çünkü Sör Percival bunu pekâlâ sırf inatçılığı ve insanları baskıyla yıldırmak istemesi yüzünden yapmış olabilirdi. Onun dürüstlüğünden şüphelenmemin tek sebebi, Blackwater Park'a geldikten sonra konuşmalarında ve tavırlarında gördüğüm değişiklikti; bu değişiklik beni, Limmeridge Malikânesi'nde geçirdiği bütün o süre zarfında, Sör Percival'ın, kendisini bize beğendirmek için rol yapmış olduğuna inandırdı. Onun o özenli duyarlılığı, Mr. Gilmore'un modası geçmiş fikirlerine son derece iyi uyum sağlayan o gösterişli kibarlığı, Laura'ya gösterdiği tevazu, bana gösterdiği içtenlik, Mr. Fairlie'yi idare etmesi; meğer bütün bunlar, uzun zamandır üzerinde çalışa çalışa kusursuz hale getirdiği ikiyüzlülüğü sayesinde amacına ulaşmış ve sonra maskesini atmış, o sabah da kütüphanede kendisini gerçek yüzüyle göstermiş aşağılık, hilekâr ve acımasız bir adamın düzmece işleriymiş. Bu sahtekârlığı keşfedince Laura için ne kadar üzüldüğümden hiç bahsetmiyorum, çünkü bunu kelimelerle ifade edebilmem mümkün değil. Aslında bundan hiç bahsetmeyecektim fakat bu sahtekârlığı görünce karar verdim ki Laura'nın bu parşömeni içinde yazanları iyice okuyup anlamadan imzalamasına, sonuçları ne olursa olsun, karşı çıkmalıydım.

Hal böyleyken, yarın o imzanın atılmasına itiraz etmek istiyorsak tek şansımız elimizde bir gerekçe olması ve bu gerekçenin Sör Percival'ı geri adım atmaya, iş hayatıyla ilgili yasalar ve yükümlülükleri biz iki kadının da onun kadar iyi bildiğini düşünmeye zorlayacak kadar sağlam bir ticari ya da hukuki zemine oturmasıydı.

Bu meseleye biraz kafa yorduktan sonra, bu çaresizliğimizde bize gizlice yardım edebileceğine güvenebileceğimiz ve de sesimizi duyurabileceğimiz tek dürüst adama bir mektup yazmaya karar verdim. O adam, Mr. Gilmore'un ortağı Mr. Kyrle'dü; eski dostumuz sağlığı elvermediği için işlerden kendini çektiğinden ve Londra'dan ayrıldığından beri avukatlık bürosunun işlerini o yürütüyordu. Ortağının dürüstlüğüne, sağduyusuna ve Laura'nın işleriyle ilgili her şeyi bildiğine güvenebileceğimizi Mr. Gilmore'un bana bizzat söylemiş olduğunu Laura'ya açıkladım ve onun da onayını aldıktan sonra hemen oturup mektubu yazmaya başladım. İlk önce Mr. Kyrle'e durumu bütün açıklığıyla anlattım, sonra da onun görüşünü almak istediğimizi sade, anlaşılır, farklı ya da yanlış yorumlamaya mahal vermeyecek ifadelerle yazdım. Mektubumu elimden geldiğince kısa tuttum; umuyorum ki kendimizi gereksiz yere haklı çıkarmaya çalışarak ya da gereksiz ayrıntılara girerek mektubu şişirmemişimdir.

Tam zarfın üzerine adresi yazıyordum ki Laura planımıza mâni olacak bir şeyi fark etti; mektubu yazmakla ve zarfı hazırlamakla meşgul olduğumdan benim dikkatimden tamamen kaçmış.

"Ne yapsak da mektubun yanıtını zamanında alsak?" diye sordu. "Mektubun yarın sabahtan önce Londra'daki adrese teslim edilmez, cevabı da en erken bir sonraki sabah elimize ulaşır."

Bu güçlüğü aşmanın tek yolu, avukatın bize cevabını özel ulakla göndermesini sağlamaktı. Bunun için mektu-

ba bir not ekledim ve mektubumun cevabını getirecek özel ulağın sabah on bir trenine yetiştirilmesini rica ettim; özel ulak o trene binerse öğlen biri yirmi geçe bizim istasyonda olacak ve böylece Blackwater Park'a en geç öğleden sonra ikide varabilecekti. Özel ulağa malikâneye gelince beni sorması, benim dışımda kimsenin sorusuna cevap vermemesi, mektubu da sadece ve sadece bana teslim etmesi tembihlenmeliydi.

"Olur da Sör Percival yarın öğlen ikiden önce gelecek olursa," dedim Laura'ya, "senin yapacağın en akıllı iş eline bir kitap ya da bir parça nakış alıp bütün sabahı dışarıda geçirmek ve özel ulak mektubu getirene kadar evde görünmemek olur. Bir talihsizlik ya da karışıklık olmasın diye ben onu bütün sabah burada beklerim. Bu planı uygularsak bir sürprizle karşılaşmayacağımızı umuyorum. Hadi şimdi küçük salona inelim. İkimiz odaya kapanıp uzun uzun vakit geçirirsek şüphe uyandırabiliriz."

"Şüphe uyandırmak mı?" diye tekrarladı Laura. "Sör Percival evde olmadığına göre kim bizden şüphelenecek ki? Kont Fosco'yu mu kastediyorsun?"

"Sanırım evet, Laura."

"Sen de benim kadar ondan hoşlanmamaya başlıyorsun, Marian."

"Hayır, hoşlanmamak değil benimki. Birinden hoşlanmıyorsan onu az ya da çok küçümsüyorsun demektir; ben Kont Fosco'da küçümsenebilecek hiçbir yön görmüyorum."

"Ondan korkmuyorsun, değil mi?"

"Belki korkuyorum; biraz ama."

"Ondan korkuyorsun demek, hem de bugün bize arka çıkmasından sonra!"

"Evet. Onun bize arka çıkması, beni Sör Percival'ın şiddetine uğramaktan daha çok korkutuyor. Kütüphanede sana ne söylediğimi unutma. Ne yaparsan yap Laura, Kont'u kendine düşman etme!"

Aşağı indik. Laura küçük salona girdi, ben de holde ilerleyip elimdeki mektubu karşımdaki duvara asılı posta torbasına koydum.

Malikânenin kapısı açıktı, kapının önünden geçerken Kont Fosco'yla karısının dışarıda, kapı eşiğinde durup konuştuğunu, yüzlerinin de bana dönük olduğunu gördüm.

Kontes biraz telaşlı hareketlerle hole geldi, beş dakika baş başa konuşmaya vaktim olup olmadığını sordu. Böyle bir insanın böyle bir ricayla yanıma gelmesi beni biraz şaşırttı; mektubumu torbaya koydum ve müsait olduğumu söyledim. Hiç alışkın olmadığım kadar dost canlısı ve samimi bir edayla koluma girdi ve beni evdeki boş odalardan birine çekeceğine dışarı çıkarıp bahçedeki geniş havuzu çevreleyen çimenlik alana götürdü.

Kapıdan çıkarken yanından geçtiğimiz Kont eğilip bizi selamladı, hafifçe gülümsedi ve hemen eve girdi, kapıyı arkasından itekledi ama tam kapatmadı.

Kontes'le birlikte havuzun çevresinde hafif tempoda yürümeye başladık. Bana olağanüstü bir sır verileceğini beklerdim fakat benimle özel olarak konuşmak isteyen Madam Fosco'nun, kütüphanede olanlardan sonra, benim adıma üzüldüğünü kibarca söylemekle yetinmesi beni hayrete düşürdü. Kocası ona olan biten her şeyi anlatmış, Sör Percival'ın benimle konuşurken ne kadar küstah davrandığından bahsetmiş. Beni ve Laura'yı düşündüğünden, kocasının bu söyledikleri onu o kadar şaşırtmış, o kadar üzmüş ki bir daha böyle bir şey yaşanacak olursa, Sör Percival'ın bu çok çirkin tutumuna evi terk ederek karşılık vermeye karar vermiş. Kontes bu fikrini Kont'a onaylatmış, şimdi de benim onaylayacağımı umuyormuş.

Madam Fosco gibi dikkat çekecek ölçüde içine kapanık bir kadından, bilhassa tam da o sabah kayıkhanede birbirimize ettiğimiz iğneli lafların ardından, böyle bir şey duymak çok garibime gitti. Bununla birlikte, yaşça benden büyük

biri bana kibarca ve dostça yaklaşıyorsa elbette bana da aynı kibarlık ve dostlukla karşılık vermek düşerdi. Kontes'e onun üslubuyla cevap verdim ve ardından, her ikimizin de söylenmesi gereken her şeyi söylediğini düşündüğüm için, eve geri dönmeye niyetlendim.

Ne var ki Madam Fosco benden ayrılmamaya kararlı gibiydi; üstelik daha da şaşırtıcı olanı, benimle konuşmaya da karar vermişti. O ana kadar ağzını bıçak açmayan kadın bir anda evlilik hayatı hakkında, Sör Percival'la Laura'nın ilişkisi hakkında, kendi mutluluğu hakkında, müteveffa Mr. Fairlie'nin miras meselesinde ona nasıl davrandığı hakkında ve bunun gibi bir düzine daha konu hakkında bülbül gibi şakımaya başladı, basmakalıp sözlerle kafamı şişirdi, havuzun etrafında yarım saatten fazla dolap beygiri gibi yürüttü ve beni enikonu yordu. Kontes yorulduğumu mu fark etti yoksa başka bir şey mi oldu, bilmiyorum, fakat kadın nasıl hiç beklenmedik bir anda konuşmaya başladıysa yine bir anda sustu; malikânenin kapısına baktı, hemen yine o buz kalıbının içine soktu kendini ve ben daha ondan nasıl bir bahaneyle kurtulacağımı bile düşünemeden kendi isteğiyle kolumdan çıktı.

Evin kapısını itekleyip hole girince bir anda Kont'la tekrar yüz yüze geldim. Tam o sırada posta torbasına bir mektup bırakmakla meşguldü Kont.

Mektubu koyup torbayı kapattıktan sonra bana Madam Fosco'yu nerede bıraktığımı sordu. Ona karısının yerini söyledim, o da karısına eşlik etmek için hemen dışarı çıktı. Benimle konuşurken her zamankinden daha sessiz ve sakin bir hali vardı Kont'un; öyle sessiz ve sakindi ki acaba hasta ya da keyfi mi yok diye düşündüm ve dönüp ardından baktım.

Bir sonraki adımımın neden, belli belirsiz bir şüpheyle, doğrudan posta torbasına gitmek ve mektubumu torbadan çıkarıp kontrol etmek olduğu, neden mektubuma ikinci defa bakınca aklıma hemen işimi daha sağlama almak için zarfı mühürlemek geldiği benim için asla çözemeyeceğim sırlar.

Kadınlar, herkesin bildiği üzere, her an, kendilerine bile açıklayamadıkları dürtülerle hareket eder; benim de tek söyleyebileceğim, bu durumda böyle hareket etmemin altında bu dürtülerin yattığıdır.

Beni hangi dürtü harekete geçirmiş olursa olsun, odama geçip de mührü hazırlamaya başlar başlamaz anladım ki bu davete icabet ettiğim için kendimi kutlamalıyım. Ben zarfı ilk başta bilinen usulle, yani yapışkanlı yeri ıslatıp üstüne bastırarak kapatmıştım; fakat şimdi, tam kırk beş dakika bastırmama rağmen, mektup açacağı kullanmama ya da yırtmama gerek kalmadan, zarf kendiliğinden açılıverdi. Acaba iyi yapıştırmamış mıydım? Acaba zarfın yapışkanı kusurlu malzemeden miydi?

Yoksa, acaba... Hayır! O üçüncü olasılığın beynimin içinde dönüp durduğunu hissetmek bile beni tiksindirirken, gerçek olması halinde ne yapacağımı hiç bilemiyorum.

Yarını düşündükçe ödüm kopuyor desem yeridir; sağduyulu davranamazsam, kendime hâkim olamazsam kaybedeceğimiz çok şey var. Yarın nasıl geçerse geçsin, şu iki hususta dikkatli davranmam gerektiğini unutmamalıyım. Kont'la aramız çok iyiymiş gibi davranmaya özen göstermeli ve avukatın bana cevaben yazdığı mektubu buraya getirecek özel ulağı tetikte beklemeliyim.

V

17 Haziran

Akşam yemeği saati gelip de tekrar toplandığımızda Kont Fosco o her zamanki müthiş keyifli haline bürünmüştü. Bizi oyalamak ve neşelendirmek için kendini paraladı, o gün öğleden sonra kütüphanede yaşanmış ne varsa hafızamızdan bütünüyle silmeye kararlı gibiydi. Seyahatleri sırasında başından geçen maceraları sanki o an yaşıyormuş

gibi anlattı, yurt dışında tanıştığı sıradışı insanlara dair eğlenceli anılarını paylaştı, Avrupa'nın dört bir tarafından gelişigüzel seçtiği kadın ve erkeklerden örnekler vererek farklı milletlerin gelenekleri arasında ilginç karşılaştırmalar yaptı, ilk gençlik yıllarında, sıradan bir İtalyan kasabasında giyim tarzıyla kendisinden söz ettirdiği ve sıradan bir İtalyan gazetesi için Fransızlara öykünerek saçma aşk romanları yazdığı dönemde yaşadığı masum çılgınlıkları mizahi bir dille itiraf etti; bütün bunları hiç duraksamadan büyük bir rahatlıkla, büyük bir keyifle anlatmayı, hepimizin ilgisini ayrı ayrı canlı tutmayı, merakını ayrı ayrı uyandırmayı öyle büyük bir incelikle başarıyordu ki Laura da ben de onu Madam Fosco kadar dikkatle ve kendimizden hiç beklemediğimiz bir hayranlıkla dinledik. Kadınlar bir erkeğin aşkına, şöhretine, dış görünüşüne ve parasına direnebilir fakat onlarla nasıl konuşacağını bilen bir erkeğin tatlı diline karşı koyamaz.

Yemekten sonra, sofrada anlattıklarıyla üzerimizde bırakmış olduğu olumlu etki tazeliğini henüz korurken, kitap okumak için kütüphaneye çekildi Kont.

Laura, bu uzun akşamı tadını çıkararak sona erdirmek için dışarıda yürümeyi teklif etti. Nezaket gereği Madam Fosco'dan da bize eşlik etmesini istedik fakat bu defa talimatlarını önceden almış olmalı ki kibarca bizden onu mazur görmemizi rica etti. "Kont muhtemelen sigaralığını yeniden doldurmamı isteyecektir," diye mazeretini sundu, "benden başkasının sardığı sigara onu memnun etmez." Bunları söylerken Madam Fosco'nun o buz mavisi gözleri âdeta parladı; kocası ve efendisi olan adamın sigara içerek rahatlaması için gerekli hazırlıkları yapmak gerçekten gurur veriyordu bu kadına!

Yürüyüşe Laura ve ben birlikte çıktık, başka kimse bize eşlik etmedi.

Puslu, ağır bir akşamdı. Havayı içine çektikçe bir çürümüşlük hissediyordu insan; bahçedeki çiçekler dökülmüş,

toprak çatlayıp kurumuştu. Gökyüzünün batısı, kıpırtısız ağaçların üzerinden gördüğümüz haliyle, soluk bir sarıya çalmıştı ve güneş sislerin ardında etkisini kaybederek batıyordu. Yağmur yaklaşıyordu; gece çökünce muhtemelen yağmur da inecekti.

"Hangi yöne gideceğiz?" diye sordum.

"İstersen göle doğru gidelim Marian," diye cevap verdi Laura.

"O kasvetli gölü neden sevdiğine bir anlam veremiyorum Laura."

"Gölü değil, etrafındaki manzarayı seviyorum. Bu koca yerde bana Limmeridge'i hatırlatan yalnızca oradaki kumluk, fundalık ve köknar ağaçları. Ama istersen başka bir tarafa da yürüyebiliriz."

"Blackwater Park arazisinde yürümeyi özellikle sevdiğim hiçbir yer yok, canım. Ha biri ha diğeri. Hadi göle gidelim; orası açık arazi, buradan daha serin gelebilir bize."

Karanlık koruluğun içinden sessizce yürüdük. Akşamın o ağır havası ikimizin de içini daraltmıştı; kayıkhaneye varınca girip içeride oturmak, dinlenmek ikimize de iyi geldi.

Gölün üstünü beyaz bir sis tabakası kaplamıştı. Karşı kıyıdaki ağaçların boşluksuz kahverengi silueti havada süzülen bodur bir orman gibi sis tabakasının üzerine çıkmıştı. Oturduğumuz yerden aşağı meyillenen kumlu toprak sis tabakasıyla birleşmek üzereyken esrarengiz bir biçimde kayboluyordu. Korkunç bir sessizlik vardı. Ne yapraklar hışırdıyor ne korulukta kuşlar ötüşüyor ne de siste kaybolmuş gölden su kuşlarının sesi geliyordu. Bu gece kurbağalar bile dillerini yutmuştu.

"Burası çok ıssız ve kasvetli," dedi Laura. "Fakat her yerden çok burada baş başa kalabiliyoruz."

Usul usul konuşuyor, düşüncelere dalmış bir halde, gözlerini ayırmadan önümüzdeki geniş kumluk araziye ve sise bakıyordu. Buna karşılık, kafasını fazlasıyla meşgul eden bir

şeyler vardı Laura'nın; dışarıdaki kasvetli manzara benim zihnime çoktan kazınmıştı ama onun dışarısıyla ilgilenmediğini görebiliyordum.

"Marian, evlilik hayatımla ilgili gerçeği sana anlatacağıma, tahmin yürütmek zorunda kalmaktan seni kurtaracağıma söz vermiştim," diye söze girdi. "İlk defa senden bir sırrımı sakladım canım, ve bunun son olmasına da kararlıyım. Şimdiye kadar sessiz kaldım; senin iyiliğin içindi bu, biliyorsun; belki biraz da kendi iyiliğimi düşündüm. Bütün hayatını adadığı adamın, kendisine verilmiş o hediyeyi en az önemseyen erkek olduğunu itiraf etmek çok zordur bir kadın için. Eğer sen evli olsaydın, Marian, hele bir de evliliğinde mutlu olsaydın, beni bekâr bir kadının, ne kadar iyi yürekli ve hakikatli olursa olsun, asla *anlayamayacağı* kadar iyi anlardın."

Laura'ya ne cevap verebilirdim ki? Elini tutmaktan, bütün sevgimle onun gözlerine bakmaktan başka bir şey gelmiyordu elimden.

"Senin şu 'yoksulluğum' dediğin şeyle nasıl gülüp eğlendiğini," diye sözlerine devam etti, "sırf dalga geçmiş olmak için beni zenginliğimden ötürü kutladığın konuşmalarını az mı dinledim? Ah, Marian, bir daha asla eğlenme yoksulluğunla. Tanrı'ya şükret yoksul olduğun için; bu sayede kendi kendinin efendisi oldun, bu sayede *benim* başıma gelen talihsizlikten kurtuldun."

Yeni evli bir kadının, evlilik hayatının daha başında neler çektiğini kendi ağzından duymak ve duyduğun o basit sözlerin gerçeğin ta kendisi olduğunu bilmek ne kadar acı! Blackwater Park'ta hep birlikte geçirdiğimiz bu birkaç gün, kocasının Laura'yla ne için evlendiğini bana ve diğerlerine göstermeye yetmişti.

"Yaşadığım hayal kırıklıklarının, çektiğim sıkıntıların," dedi, "evlendikten ne kadar sonra başladığını duyup da üzülmeyeceksin, hatta bunların ne olduğunu bile bilmeyeceksin. Bunları *benim* hatırlıyor olmam bile yeterince kötü.

Sör Percival'a bu davranışlarından ötürü ilk ve son kez serzenişte bulunduğumda bana nasıl tepki verdiğini sana anlatırsam, onun bana evliliğimiz boyunca nasıl davranmış olduğunu, sanki her şeyi uzun uzadıya anlatmışım gibi, anlayacaksın. Roma'daki günlerimizden biriydi, atlarımıza binip Cecilia Metella mozolesini ziyarete gitmiştik. Dingin ve hoş bir hava vardı, o muhteşem harabe çok güzel görünüyordu; karısını seven bir adamın onun hatırasını yaşatmak için çok uzun zaman önce diktirmiş olduğu bir mabedin başında durup o sevgiyi anmak, benim de *kendi* kocama daha önce hiç hissetmediğim kadar büyük bir sevgi beslememe ve kalbimin heyecanla çarpmasına sebep oldu. 'Sen *benim için* böyle bir mabet yaptırır mıydın Percival?' diye sordum. 'Evlenmeden önce beni çok sevdiğini söylerdin ama o zamandan beri...' Daha fazlasını söyleyemedim Marian! Sör Percival bana bakmıyordu bile! Gözlerimin yaşla dolduğunu görmemesi en iyisi diye düşünüp şapkamın tülünü yüzüme indirdim. Bu söylediklerimi hiç duymamış olsa daha iyiydi diye düşündüm ama meğer duymuş. 'Hadi, gidiyoruz,' dedi, beni atıma bindirirken kendi kendine gülüyordu. O da atına bindi ve yola çıktığımızda yine güldü. 'Eğer ben gerçekten senin için bir mabet yaptıracak olursam,' dedi, 'parası senin cebinden çıkar. Acaba Cecilia Metella zengin miydi, mabedinin parasını kendisi mi ödedi?' Hiç cevap vermedim; tülün ardına sakladığım gözlerimden yaşlar gelirken nasıl konuşabilirdim? 'Ah, siz açık tenli kadınlar, hep böyle somurtursunuz,' dedi. 'Ne istiyorsun? Sana iltifat mı edeyim, seninle hoş mu konuşayım? Pekâlâ! Bu sabah keyfim yerinde. İltifat etmişim, hoş konuşmuşum say, olsun bitsin.' Erkekler, bize söyledikleri kötü sözleri ne kadar iyi hatırladığımızı ve bu sözlerle bizi ne kadar yaraladıklarını hiç bilmez. Ağlamaya devam edebilmiş olsaydım benim için daha iyi olurdu, fakat onun beni bir de aşağılaması, gözyaşlarımı da kalbimi de kuruttu. O günden beri, Marian, bir daha asla Walter Hartright'ı

aklıma getirmemeye çalışmadım. Birbirimizi gizliden gizliye sevdiğimiz o mutlu günlerin hatırasına sahip çıkıp kendimi avuttum. Başka nerede bulabilirdim ki teselliyi? Eğer birlikte olmuş olsaydık sen bana yardım eder, doğruyu gösterirdin. Yaptığım yanlıştı, biliyorum canım, ama sebepsiz yere mi böyle davranmışım, sen söyle bana lütfen!"

Yüzümü ondan kaçırmaya mecburdum. "Bana sorma!" dedim. "Senin çektiğin acıları ben mi çektim? Bunun kararını vermek bana mı düşer?"

"Hep onu düşünürdüm," diye konuşmaya devam etti Laura, sesini daha bir alçalttı, bana biraz daha yanaştı. "Percival geceleri beni yalnız bırakıp operadan dostlarıyla gezmeye gittiğinde hep onu düşünürdüm. Tanrı beni yoksul biri olarak yaratmayı uygun görmüş olsa ve ben Walter'ın karısı olmuş olsam nasıl biri olurdum diye hayaller kurardım. Kendimi sırtımda o sade, ucuz elbiseyle evimizde otururken, evimize ekmek getirmeye çalışan Walter'ı beklerken görürdüm; evde oturduğumu, onun için ev işi yaptığımı ve onun için çalışmaya *mecbur olduğumdan* onu daha da çok sevdiğimi düşünürdüm; onun yorgun argın eve geldiğini, sırtından paltosunu, başından şapkasını alıp astığımı ve akşam yemeği için sofraya oturduğumuzda pişirmeyi onun hatırına öğrendiğim basit yemeklerle onu memnun ettiğimi hayal ederdim Marian. Ah! Umarım o hiçbir zaman beni, benim *onu* düşündüğüm ve hayal ettiğim gibi bir hayatın içinde görmeyi isteyecek kadar yalnız ve mutsuz olmaz!"

Laura bu hüzünlü sözleri söylerken sesine o kaybettiği yumuşaklığı, yüzüne de o kaybettiği güzelliği tekrar geldi. Önümüzde uzanan o çürümüş, ıssız, meşum manzaraya, sanki o kasvetli ve korkunç gecede Cumberland'dan aşina olduğu tepeleri görüyormuş gibi sevgi dolu gözlerle bakıyordu.

"Artık Walter'dan bahsetme," dedim kendimi toparlar toparlamaz. "Ah Laura, ondan bahsederek ikimizi de perişan etmekten vazgeç artık!"

Laura canlandı ve şefkatle bana baktı.

"Sana bir an olsun acı vermektense," dedi, "ondan sonsuza dek bahsetmemeyi yeğlerim."

"Senin çıkarını düşünüyorum," diye ona yalvardım; "senin iyiliğini istediğim için böyle konuşuyorum. Kocan seni duyacak olursa..."

"Duysa hiç şaşırmaz Sör Percival."

Laura'nın bu tuhaf yanıtında yılgınlığın verdiği bir sakinlik, bir donukluk vardı. Verdiği cevap kadar, o cevabı verirken yaşadığı değişiklik de beni ürküttü.

"Şaşırmaz mı?" diye tekrar sordum. "Laura! Ne söylediğinin farkında mısın? Korkutuyorsun beni!"

"Doğrusu bu," dedi; "sana bugün, odanda konuştuğumuzda anlatmak istediğim buydu. Limmeridge Malikânesi'nde Sör Percival'la konuştuğumda ona kalbimi açmış fakat ondan sadece tek bir şey saklamıştım; zararsız bir sırdı bu, sen de öyle söylemiştin Marian. Ondan sakladığım sadece Walter'ın ismiydi ve Sör Percival bu sırrımı keşfetti."

Laura'nın dediklerini duymuştum ama bir şey söyleyebilecek durumda değildim. İçimde hâlâ az da olsa bir umut vardı ama son söyledikleri o umudumu da öldürmüştü.

"Roma'da oldu bu," dedi, hâlâ yılgınlığın verdiği o sakinlik ve donuklukla. "Sör Percival'ın dostlarından birileri –Mr. ve Mrs. Markland– İngilizler için küçük bir davet vermişti, biz de oradaydık. Mrs. Markland çok güzel resim yapmasıyla meşhurdu ve konuklardan bazıları, resimlerini bize göstermeye onu ikna etti. Hepimiz çok beğendik o resimleri, fakat söylediğim bir şey kadının dikkatini bilhassa bana çekti. 'Siz de resim yapıyorsunuz, değil mi?' diye sordu. 'Bir zamanlar birkaç resim yapmıştım ama sonra bıraktım,' diye cevap verdim. 'Eğer bir kez resim yaptıysanız,' dedi Mrs. Markland, 'ileride belki yeniden başlarsınız ve eğer başlayacak olursanız, size bir resim öğretmeni tavsiye edebilirim.' Hiçbir şey söylemedim, niye olduğunu sen biliyorsun

Marian, sohbetin konusunu değiştirmeye çalıştım. Gelgelelim Mrs. Markland ısrar etti. 'Envai çeşit öğretmenim oldu benim,' diye devam etti, 'ama içlerinde bir Mr. Hartright vardı ki en iyileri, en zekileri ve en dikkatlileri oydu. Eğer resim yapmaya tekrar başlayacak olursan, onu bir denemeni salık veririm. Genç bir adam kendisi, mütevazıdır, beyefendidir; eminim onu beğenirsin.' Düşünebiliyor musun, bu sözleri bana orta yerde, yabancıların arasında, gelin ve damadı görmeye gelmiş yabancıların arasında söyledi! Kendime hâkim olabilmek için elimden geleni yaptım; kadına hiç cevap vermedim, eğilip resimlere yakından bakmaya başladım. Resimlerden başımı tekrar kaldırdığımda kocamla göz göze geldim ve o bakışlarından anladım ki yüzüm beni ele vermişti. 'Mr. Hartright meselesine bakarız,' dedi, kadınla konuşuyor ama hep bana bakıyordu; 'hele bir İngiltere'ye dönelim de. Sizinle aynı fikirdeyim Mrs. Markland; kesinlikle eminim Leydi Glyde'ın o öğretmeni beğeneceğine.' Sör Percival'ın son iki kelimeye yaptığı vurguyu duyduğumda yüzüme ateş bastı; nabzım öyle bir hızlandı ki düşüp bayılacağım zannettim. Konu orada kapandı. Davetten erken ayrıldık. Bizi otele götüren arabada hiç konuşmadı Sör Percival. İnerken bana yardım etti ve her zamanki gibi benim peşimden yukarı çıktı. Fakat biz küçük salona girer girmez kapıyı kilitledi, beni itekleyip zorla bir koltuğa oturttu, tepeme dikildi ve omuzlarımdan tutup bastırdı. 'Limmeridge Malikânesi'nde bana küstahça o itirafı yaptığından beri,' dedi, 'o adamın kim olduğunu öğrenmek istiyordum ve bu gece gözlerinden okudum. Aradığım adam resim öğretmeninmiş, adı da Hartright'mış. Sen de o adam da ömrünüzün sonuna kadar pişman olacaksınız. Şimdi git yat, istersen rüyanda o adamı gör; omuzlarına indirdiğim kırbacımın izlerine bakmayı da unutma!' Sör Percival artık ne zaman bana kızsa, senin yanında ona itiraf ettiğim şeyi yüzüme vuruyor, ya alay ediyor ya da tehdit savuruyor. Ben ona güvenip sır-

rımı paylaşmıştım; oysa şimdi bu sırrımı istediği gibi çarpıtmasına ne yapsam engel olamıyorum. Bana inanmaya ya da böyle konuşmaktan vazgeçmeye onu ikna edemiyorum. Sör Percival bugün bana, kendisiyle mecburiyetten evlendiğimi söylediğinde, bunu duyduğuna şaşırmış görünüyordun. Sinirleri yine bozulduğunda bu lafı tekrar ettiğini duyacaksın ve bu kez şaşırmayacaksın. Ah, Marian! Üzülme, üzülme sakın! Beni de üzersin!"

Laura bu sözlerin ardından kendini kollarıma bırakmıştı; pişmanlığımın sebep olduğu vicdan azabı ve ıstırapla iki yandan sıkı sıkı kavradım onu. Evet, pişmandım! Limmeridge Malikânesi'nde Walter'ı kalbinden yaralayan acımasız sözleri sarf ettiğimde onun yüzünü solduran çaresizlik, kimseye anlatamayacağım ve acısına katlanamayacağım bir utanca dönüşmüştü. Kız kardeşimin sevdiği erkeği ülkesinden ve dostlarından uzaklara adım adım götüren yolu benim elim işaret etmişti. O iki genç kalbin arasında, birbirine kavuşmalarını sonsuza dek engellemek için ben durmuş, Laura'nın da Walter'ın da hayatının gözlerimin önünde heba olup gitmesine ben izin vermiştim. Ben yapmıştım bunu, hem de Sör Percival Glyde için!

Sör Percival Glyde için.

Laura'nın bir şeyler söylediğini duydum, sesinin tonundan beni teselli etmeye çalıştığını anlıyordum; oysa ben Laura'nın *beni* sessizliğiyle cezalandırmasından başka bir şeyi hak etmiyordum. Bana acı veren düşüncelerime gömülmüştüm, ne vakit kendime gelebildim, bilmiyorum. İlk fark ettiğim Laura'nın yanağıma kondurduğu öpücük oldu, sonra etrafımda olup biten şeyleri bir anda görmeye başladı gözlerim ve anladım ki gayriihtiyari bir hareketsizlikle, karşımda duran gölü seyrediyormuşum.

"Geç oldu," diye fısıldayarak konuştuğunu duydum Laura'nın. "Koruluğa karanlık çökmek üzeredir." Kolumu sarsıp tekrarladı, "Marian! Karanlık çökecek koruluğa."

"Bana bir dakika daha müsaade et," dedim, "kendimi toplamak için bir dakikaya daha ihtiyacım var."

Henüz onun yüzüne bakmaya cesaret edemediğimden gözlerimi manzaradan ayırmadım.

Gerçekten de *geç* olmuştu. Ağaçların gökyüzüne düşürdüğü boşluksuz kahverengi siluet karanlık çöktükçe silikleşmiş, geriye duman rengi belli belirsiz çizgiler kalmıştı. Bulunduğumuz yerin aşağısında kalan gölün üzerindeki sis tabakası sinsice büyümüş ve bize yaklaşmıştı. Etrafımızdaki sessizlik her zamanki gibi nefes kesiciydi ama artık bizi korkutmuyordu; geriye yalnızca bütün heybeti ve gizemiyle o dinginliği kalmıştı.

"Evden uzaktayız," diye fısıldadı Laura. "Geri dönelim."

Aniden durdu ve dönüp kayıkhanenin kapısına baktı.

"Marian!" dedi, tir tir titriyordu. "Görmüyor musun? Baksana!"

"Nereye?"

"Oraya, aşağıya bak."

Eliyle işaret etti. Gözlerimle takip ettim elini ve ben de gördüm.

Uzakta, ıssız fundalığın içinde hareket eden bir karaltı vardı. Kayıkhanenin görüş alanına bize göre sol taraftan girdiğinde fark ettik onu; sonra karanlıktan istifade edip sis tabakasının hemen önünden ilerledi. Bizden çok uzakta bir yerde durdu, tam bizim hizamızdaydı; bekledi, sonra yürümeye devam etti; ağır ağır hareket ediyor, beyaz sis bulutunu arkasına alarak ilerliyordu; yavaş yavaş, ta ki kayıkhanenin sağ tarafına varana kadar, yürüdü, sonra birden gözden kayboldu.

O akşam yaşananlar ikimizin de sinirini bozmuştu. Laura cesaretini toplayıp koruluğa girene kadar, ben kendimi toplayıp da onu eve götürmeye karar verene kadar birkaç dakika daha geçti.

Nihayet kayıkhaneden çıkıp dışardaki karanlık ve nemli havayı teneffüs ettiğimizde Laura yine kulağıma fısıldadı, "Erkek miydi kadın mıydı?"

"Emin değilim."

"Sence?"

"Kadına benzettim."

"Pelerin giymiş bir adam çıkacak diye korktum."

"Erkek olabilir. Bu karanlıkta emin olmak mümkün değil."

"Bekle, Marian! Korkuyorum; patikayı göremiyorum. Ya o karaltı bizi takip ederse?"

"Hiç ihtimal vermiyorum Laura. Korkacak bir şey gerçekten yok. Gölün kıyıları köye o kadar da uzak değil ve isteyen herkes gece gündüz buralarda yürüyebilir. Daha önce buralarda bir insanla karşılaşmamış olmamız asıl şaşırtıcı olanı."

Artık koruluğa girmiştik. Çok karanlıktı; o kadar karanlıktı ki patikadan sapmamakta zorlandık. Laura'nın koluma girmesine müsaade ettim, dönüş yolunda elimizden geldiğince hızlı yürüdük.

Daha yolun yarısına gelmemiştik ki Laura durdu ve beni de durmaya zorladı. Etrafı dinliyordu.

"Şışşşt," diye fısıldadı. "Bir ses geldi arkamızdan."

"Kurumuş yapraklar dökülüyordur," dedim rahatlasın diye, "ya da küçük dallar."

"Yaz mevsimindeyiz Marian, hava ne kadar durgun, görmüyor musun? Dinle!"

Sesi ben de duydum; sanki biri çok ses çıkarmamaya çalışarak bizi takip ediyordu.

"Peşimizdeki kimse ya da neyse," dedim, "biz yürümeye devam edelim. Bir dakika içinde, ters bir şey olursa sesimizi duyurabilecek kadar yaklaşmış olacağız eve."

Hızla devam ettik yürümeye; o kadar hızlı yürüdük ki koruluğu arkamızda bırakmamıza çok az kalıp da evin ışıklarını gördüğümüzde Laura nefes nefese kalmıştı.

Soluklansın diye biraz Laura'yı bekledim. Tam ilerleyecekken beni tekrar durdurdu ve eliyle tekrar etrafı dinleme-

mi işaret etti. İkimiz de arkamızdan, ağaçların karanlığının arasından gelen o uzun ve derin iç çekişi gayet iyi duyduk.

"Kim var orada?" diye seslendim.

Cevap gelmedi.

Tekrar seslendim, "Kim var orada?"

Önce bir an sessizlik oldu, sonra birilerinin küçük adımlarla arkamızdan geldiğini yine duyduk. Dinledik; ayak sesleri giderek zayıflıyor, giderek karanlığa gömülüyordu; karanlık o sesleri yuttu, yuttu, yuttu ve sesler bir anda sessizlikte kayboldu.

Ağaçların arasından hızla çimenlik açık alana çıktık, hızla karşıya geçtik ve tek kelime etmeden eve vardık.

Holdeki lambanın altında bana baktı Laura; kızın beti benzi atmış, gözleri korkudan kocaman olmuştu.

"Korkudan neredeyse ölecektim," dedi. "Kimdi acaba bizi takip eden?"

"Kim olduğunu tahmin etmeye yarın çalışırız," dedim. "Bu esnada, kimseye duyduklarımızdan ve gördüklerimizden bahsetme."

"Neden bahsetmeyeyim?"

"Sessiz kalmak güvenli de ondan; bu evde güvende olmaya ihtiyacımız var."

Laura'yı vakit kaybetmeden yukarıya, odasına gönderdim, biraz bekledim, sonra şapkamı çıkarıp saçımı düzelttim ve araştırmalarıma başlamak için hemen kütüphaneye geçtim; bahanem hazırdı, aradığım bir kitap vardı.

Kont işte orada oturuyordu; evdeki en geniş koltuğu doldurmuş, sessiz sakin bir şekilde sigarasını içip kitabını okuyor, ayaklarını puflardan birine uzatmış, kravatını dizlerinin üzerine sermiş, gömleğinin yakasını iyice açmış. İşte Kontes de orada; uslu bir çocuk gibi, Kont'un yanı başına çektiği tabureye oturmuş, sigara sarıyor. Kont'un ya da Kontes'in o akşam geç bir saatte evden çıkmış, sonra da telaş içinde bizden hemen önce eve dönmüş olması hiçbir şekilde mümkün

değildi. Kütüphaneyi ziyaret etmeye karar verdiğimde aklıma gelmiş olan soruların yanıtını onları görür görmez almıştım.

Ben kütüphaneye girince Kont Fosco nezaket gösterip apar topar ayağa kalktı, kravatını bağladı.

"Rica ederim rahatsız olmayın," dedim. "Yalnızca kitap almaya geldim."

"Benim gibi cüsseli erkeklerin talihsizliği sıcaktan rahatsız olmaktır," dedi Kont, büyük, yeşil bir yelpazeyi ağır ağır sallayıp serinlerken. "Keşke harikulade eşimle yer değiştirebilseydim. Dışarıdaki havuzda yüzen balıklar kadar serin o şu anda."

Kocasının bu tuhaf benzetmesinden hoşlanan Kontes'in buzları çözülmeye başladı. Kendi meziyetlerinden birini itiraf eden bir kadının tevazuuyla, "Bana hiç sıcak gelmez Miss Halcombe," diye görüşünü belirtti.

"Leydi Glyde'la bu akşam dışarı çıktınız mı?" diye sordu Kont, ben de o esnada kütüphaneye aslında niye geldiğimi açık etmemek için rafların birinden bir kitap alıyordum.

"Evet, biraz hava almak için dışarı çıktık."

"Ne tarafa gittiğinizi sorabilir miyim?"

"Göle doğru gittik, kayıkhaneye kadar yürüdük."

"Öyle mi? Demek kayıkhaneye kadar yürüdünüz?"

Koşullar farklı olsaydı Kont'un merakı beni şüpheye düşürebilirdi. Fakat bu akşamki merakı benim gözümde, onun ya da karısının gölde esrarengiz bir biçimde karşımıza çıkan şeyle alakası olmadığını gösteren bir diğer kanıttı.

"Bu akşam başka bir macera yaşamadınız, herhalde?" diye devam etti. "Başka bir keşif yaptınız mı, bir yaralı köpek daha çıktı mı karşınıza?"

Ne kadar derin baktığı anlaşılamayan gri gözlerini bana dikti Kont; o gözlerdeki soğuk, berrak, karşı konulmaz parıltıyı ne zaman görsem kendimi ona bakmak zorunda hissediyor, baktığımda da rahatsız oluyordum. Böyle anlarda beni hep, Kont'un zorla zihnime girmeye çalıştığına dair, kelimelere dökemeyeceğim bir şüphe etkisi altına alır; şimdi de aldı.

Lafı hiç uzatmadan, "Hayır," dedim, "macera da olmadı keşif de."

Gözlerimi ondan kaçırıp kütüphaneden ayrılmaya çalıştım. Ne kadar garip de görünse, Madam Fosco bana yardımcı olup kocasının benden önce harekete geçmesini ve bakışlarını üzerimden çekmesini sağlamasaydı, bu çabam muhtemelen sonuçsuz kalacaktı.

"Kont, Miss Halcombe'u ayakta bekletiyorsun," dedi.

Kont bana bir koltuk getirmek için arkasını döner dönmez, avcuma gelmiş bu fırsatı değerlendirdim; ona teşekkür ettim, beni mazur görmelerini rica ettim ve hemen oradan sıvıştım.

Aradan bir saat geçti, Laura'nın odasındaydık, oda hizmetçisi de yanımızdaydı, lafı geceleri havanın ne kadar basık olduğuna getirdim; şimdi de uşakların o akşam vakitlerini nasıl geçirdiğini tespit etmeye çalışıyordum.

"Aşağıda çok rahatsız oluyor musunuz sıcaktan?" diye sordum.

"Hayır hanımım," dedi hizmetçi kız, "öyle lafını edecek kadar hissetmiyoruz."

"Koruya gittiniz o halde, öyle mi?"

"Bazılarımız gitmeyi aklından geçirdi hanımım. Fakat aşçı sandalyesini mutfak kapısının önüne çıkarıp avlunun serinliğinde oturacağını söyleyince şöyle bir düşündük, sonra hepimiz sandalyelerimizi oraya çıkardık."

O akşam ne yaptığını bilmediğim tek kişi kâhyaydı artık.

"Mrs. Michelson yatmış mıdır?" diye sordum.

"Zannetmiyorum hanımım," dedi kız, gülümsüyordu. "Mrs. Michelson'un yeni kalkıyor olması daha muhtemeldir bence."

"Nasıl yani? Ne demek istiyorsun? Mrs. Michelson gündüzleri yatağında uyuyarak mı geçiriyor vaktini?"

"Hayır hanımım, tam olarak öyle olmasa da neredeyse öyle diyebilirim. Mrs. Michelson bütün akşamı kendi odasındaki kanepede uyuyarak geçirdi."

Kütüphanede kendi gözlerimle gördüklerimi Laura'nın hizmetçisinden şimdi duyduklarımı birleştirmek beni kaçınılmaz olarak tek bir sonuca götürüyor. Gölde gördüğümüz karaltı Madam Fosco'ya, kocasına ya da uşaklardan birine ait değildi. Gelirken arkamızda duyduğumuz ayak sesleri bu evden birinin ayak sesi değildi.

Peki bu kim olabilirdi?

Bunu araştırmak bir sonuç vermeyecek gibi duruyor. O karaltı bir erkeğe mi yoksa bir kadına mı aitti, daha bundan bile emin olamıyorum. Tek söyleyebileceğim, bir kadına ait olduğunu düşündüğüm.

VI

18 Haziran

Dün akşam Laura'nın kayıkhanede anlattıklarını dinleyince kendimi suçlamış, vicdan azabı duymuştum; gece çöküp de odamda tek başıma kaldığımda içimde yine aynı ıstırabı hissettim, uyuyamadım, perişan düştüm.

Neden sonra odamdaki mumu yaktım ve eski günlüklerimi karıştırıp kafamdaki sorulara cevap aradım: Laura'nın evliliği korkunç bir hataydı, peki Laura'nın bu kararı almasında ben gerçekten ne kadar rol oynamıştım? Geçmişte bir şeyleri farklı yapmış olsaydım onu bu karardan döndürebilecek miydim? Günlüklerimi okuyunca biraz rahatladım; gördüm ki, her ne kadar körü körüne ve cahilce hareket etmiş olsam da hep onun iyiliğini düşünmüşüm. Ağlamak bana genellikle zarar verir; fakat dün gece öyle olmadı, galiba ağladıkça rahatladım. Bu sabah uyandığımda son derece kararlıydım, ne yapmak istediğimi biliyordum. Sör Percival ne söylerse söylesin ne yaparsa yapsın beni bir daha asla sinirlendiremeyecek; onun aşağılamalarına, hakaretlerine, tehditlerine rağmen Laura'ya hizmet etmek için, Laura'nın iyiliği için burada kaldığımı bir an için bile unutturamayacak.

Göldeki karaltı ve koruluktaki ayak seslerini bu sabah etraflıca konuşuruz diye düşünüyordum ama Laura'yı çok üzen önemsiz bir aksilik yüzünden planlarımızın hepsini askıya aldık. Evliliğinden bir gün önce ona hatıra olsun diye verdiğim küçük broşu kaybetmiş Laura. Dün akşam biz dışarı çıkarken yakasındaydı broşu, bu yüzden aklımıza tek gelen, kayıkhanede otururken ya da eve dönerken broşun elbisesinden kayıp düşmüş olabileceği. Uşakları gönderip arattık ama eli boş döndüler. Şimdi Laura kendisi aramaya çıktı broşunu. Bulur mu bulamaz mı bilmiyorum ama eğer Sör Percival, Mr. Gilmore'un ortağından beklediğimiz mektuptan evvel eve varırsa, broşun kaybolması, kocası geldiğinde Laura'nın evde olmayışının bahanesi olacak.

Saat şu anda biri vurdu. Londra'dan gelecek özel ulağı burada mı yoksa sessizce dışarı çıkıp bahçe kapısının dışında mı beklemek daha iyi olur diye düşünüyorum.

Bu evdeki herkesten ve her şeyden şüpheleniyorum, sanırım en iyisi çıkıp dışarıda beklemek. Kont kahvaltı odasında, ondan endişelenmeme gerek yok. On dakika önce yukarıya, kendi odama koşarak çıkarken kapının önünden geçtiğimde Kont'un kanaryalarını çalıştırdığını duydum: "Kafesinizden çıkın da küçük parmağıma konun haydi, tatlı kuşlarım benim! Haydi, hop! Bir, iki, üç ve yukarı! Üç, iki, bir ve aşağı! Bir, iki, üç, cik cik cik cik!" Kuşlar her zamanki gibi coşku içinde şakımaya başladı, Kont da onlara sanki kendisi de bir kuşmuş gibi cıvıldayarak ve ıslık çalarak karşılık verdi. Odamın kapısı açık, tam da şu an kuşların o tiz sesini ve Kont'un o tiz ıslığını duyuyorum. Kimseye görünmeden evden sıvışacaksam şimdi tam sırası.

Saat dört

Günlüğüme son yazdıklarımdan sonra geçen üç saat, Blackwater Park'taki olayların seyrini tamamıyla değiştirdi. Bu değişiklik iyi mi kötü mü oldu, karar veremiyorum, üstelik karar vermeye korkuyorum.

Anlatmaya üç saat öncesinden, kaldığım yerden devam edeyim yoksa bu kafa karışıklığında ben de yolumu kaybedeceğim.

Londra'dan beklediğim mektubu getirecek ulağı bahçe kapısının dışında karşılamak üzere tasarladığım gibi, odamdan çıktım. Merdivenlerde kimseyi görmedim. Holden geçerken, Kont'un hâlâ kuşlarını çalıştırdığını duydum. Fakat evin hemen önündeki avluya çıktığımda, o çok sevdiği büyük havuzun etrafında kendi başına daire çize çize yürüyen Madam Fosco'nun yanından geçtim. Hemen adımlarımı yavaşlattım çünkü aceleyle bir yere yetişmeye çalıştığımın zannedilmesini istemiyordum; hatta kendimi daha da garantiye almak için Madam Fosco'nun yanına kadar gittim ve öğlen yemeğinden önce dışarıda gezinmek isteyip istemediğini bile sordum. Madam Fosco bana son derece dostça gülümsedi ve evin civarında vakit geçirmeyi tercih ettiğini söyledi, yine de teklifimden memnuniyet duyduğunu gösterir gibi başıyla beni selamladı ve tekrar eve girdi. Dönüp baktığımda, daha ben araba girişinin yanındaki küçük kapıyı açmadan onun evin kapısını kapatmış olduğunu gördüm.

Bahçe kapısına varmam on beş dakikadan az sürdü. Gelirken yürüdüğüm patika, kapının önünde keskin bir dönemeçle sola kıvrılıyor, yaklaşık yüz metre düz devam ettikten sonra tekrar keskin bir dönüş yapıp sağındaki şose yolla birleşiyordu. Patikanın bu iki dönemeci arasında, hem bahçe kapısının hem de istasyondan gelen yolun görüş alanının dışında kalan bir kısmında, bir ileri bir geri yürüyüp bekledim. Bulunduğum yerin iki tarafını da yüksek ağaçlar çevrelemişti; benim saatimle yirmi dakika boyunca ne bir şey gördüm ne de bir şey duydum. Derken kulağıma bir araba sesi geldi, ben ikinci dönemece doğru ilerlerken karşıma istasyondan kiralandığı belli bir araba çıktı. Arabacıya durmasını işaret ettim. İşaretimi gören arabacı dizginlere asılınca bir adam pencereden başını uzattı, saygın birine benziyordu, arabanın niye durduğunu anlamaya çalıştı.

"Affedersiniz," dedim, "Blackwater Park'a gittiğinizi düşündüğümü söylesem yanılmış olmam, değil mi?"

"Evet hanımefendi."

"Birine mektup mu götürüyorsunuz?"

"Miss Halcombe'a bir mektup götürüyorum hanımefendi."

"Mektubu bana verebilirsiniz. Miss Halcombe benim."

Adam şapkasıyla beni selamladı, hemen arabadan indi ve mektubu bana verdi.

Hiç bekletmeden zarfı açtım ve mektubu okudum. Mektupta yazılanların bir kopyasını günlüğüme geçiriyorum, çünkü temkinli davranıp mektubun aslını yok etmek en iyisi.

Saygıdeğer Hanımefendi,

Bu sabah elime geçen mektubunuz beni ziyadesiyle kaygılandırdı. Mektubunuza elimden geldiğince kısa ve sade bir yanıt vermeye çalışacağım.

Sizin tarafınızdan yapılan açıklamaları dikkatle değerlendirdim; evlilik sözleşmesinin Leydi Glyde'a tanıdığı hak ve yükümlülükleri de biliyorum; bütün bu olanlardan çıkardığım sonuç, üzülerek söylemeliyim ki, Leydi Glyde yirmi bir yaşını doldurunca eline geçecek paranın bir kısmının (başka bir deyişle, Leydi Glyde'ın yirmi bin sterlinlik servetinin bir bölümünün), şimdiden Sör Percival'a borç olarak verilmesinin tasarlandığı ve bunun için hazırlanan sözleşmeye Leydi Glyde'ın da taraf olmasının istendiği; böylece, düpedüz emanete hıyanet demek olan bu işlem için onun onayı alınmış olacak ve kendisi daha sonra durumdan şikâyetçi olursa imzası kendisine karşı kullanılacak. Leydi Glyde'ın içinde bulunduğu durumu düşündüğümde, sözleşme içeriğini bilmesem de, imzasının başka hangi gerekçeyle istenmiş olabileceğine bir açıklama getirmem mümkün değil.

Leydi Glyde'ın böyle bir belgeyi imzalaması halinde, ki görevim icabı bu ihtimali de düşünmeye mecburum, onun parasını yediemin sıfatıyla yöneten kişilerin, Leydi Glyde'a ait yirmi bin

sterlinin bir kısmını Sör Percival'a borç olarak vermesinin önünde bir engel kalmayacaktır. Eğer borç olarak verilen bu para geri ödenmezse ve eğer Leydi Glyde'ın çocukları olursa, çocuklara kalacak servet, borç olarak verilen o para kadar, artık ne kadar verildiyse, azalacaktır. Daha da açık ifade etmek gerekirse, bu işlem, Leydi Glyde'ın bilip bizim bilmediğimiz bir şey yoksa, henüz doğmamış çocuklarının dolandırılmasıyla sonuçlanabilir.

Durum bu kadar vahimken, Leydi Glyde'a imzayı atmak için beklemesini ve bu beklemenin sebebi olarak, sözleşmeyi kendisi imzalamadan önce (Mr. Gilmore'un yokluğunda) aile avukatlığını yapan benim görmemi istediğini söylemesini tavsiye ederim. Leydi Glyde'ın bu talebine karşı ileri sürülebilecek hiçbir mantıklı itiraz yoktur, çünkü bu işlem tarafların dürüstlüğüne halel getirmeyecek bir işlemse, benim onay vermemde hiçbir güçlük çıkmayacaktır.

İhtiyacınız olabilecek her türlü yardımı yapmaya ve her türlü tavsiyeyi vermeye hazır olduğuma sizi içtenlikle temin ederim, Hanımefendi.

En derin saygılarımla,

WILLIAM KYRLE

İyi niyetle yazılmış ve duruma mantıklı bir açıklama getiren bu mektubu büyük bir minnetle okudum. Laura'ya, imza atmayı reddetmesi için Sör Percival'ın itiraz edemeyeceği, bizim ikimizin de anlayabileceği bir sebep sunuyordu mektup. Ben mektubu okurken ulak da yanımda durmuş, işim bitince vereceğim talimatları bekliyordu.

"Mektubu anladığımı ve çok minnettar kaldığımı lütfen iletir misiniz?" dedim. "Şimdilik başka bir şey söylemenize gerek yok."

Tam ben elimde mektubu açık bir şekilde tutmuş, ulağa bu sözleri söylerken, Kont Fosco, yolun şoseyle birleştiği köşeyi döndü ve yerden bitmiş gibi karşıma dikiliverdi.

Bu gök kubbe altında onu görmeyi en son bekleyeceğim yerde böyle birdenbire karşıma çıkması, beni tamamıyla ga-

fil avladı. Bana iyi günler dileyen ulak tekrar arabaya bindi. Ona hiçbir şey söyleyemedim, selamına bile karşılık veremedim. Ne yaptığımın ortaya çıktığına, hem de bu adam tarafından ortaya çıkarıldığına kani olduğumdan bütünüyle donup kalmıştım.

"Eve mi dönüyorsunuz Miss Halcombe?" diye sordu Kont, hiç şaşırmış gibi durmuyor, hatta o benimle konuşurken istasyon istikametinde uzaklaşan arabaya bile bakmıyordu.

Eve döneceğimi işaret edecek kadar toparlayabildim kendimi.

"Ben de eve dönüyorum," dedi. "Müsaade ederseniz size eşlik etmek isterim. Koluma girin isterseniz. Beni gördüğünüze şaşırmış gibisiniz!"

Kont'un koluna girdim çünkü kafamı toplayabildiğimde ilk aklıma gelen, onu kendime düşman etmemek için her türlü fedakârlığı yapmam gerektiğiydi.

Bir kez daha, "Beni gördüğünüze şaşırmış gibisiniz!" dedi Kont, ısrarcı olduğunda hep böyle sakindi.

Ben de elimden geldiğince sakin ve kararlı bir şekilde cevap verdim Kont'a: "Kahvaltı odasının önünden geçerken sizin ve kuşlarınızın sesini duymuştum sanki."

"Doğru duymuşsunuz. Ne var ki benim tüylü çocuklarım, sevgili Miss Halcombe, tıpkı diğer çocuklar gibidir. Onların da yoldan çıktıkları günler olur, bu sabah da o günlerden biriydi. Ben onları kafese koyarken karım geldi ve sizin tek başınıza yürüyüşe çıktığınızı söyledi. Karıma öyle söylediniz, değil mi?"

"Tabii ki."

"İşte Miss Halcombe, karşı koyamayacağım kadar büyük bir keyif benim için size eşlik etmek. Benim yaşıma gelince, bu kadarcık itiraftan zarar gelmez, gelir mi? Şapkamı kaptım ve size eşlik edip edemeyeceğimi sormak için peşinizden geldim. Yalnız yürümektense Fosco gibi şişman ve yaşlı bir adamın eşlik etmesi bile kesinlikle daha iyidir, de-

ğil mi? Sizi ararken yanlış yola saptım, çaresizlik içinde geri döndüm ve buraya, (müsaadeniz olursa böyle söyleyebilir miyim?) olmayı en çok arzuladığım yere kavuştum."

Soğukkanlılığımı korumak dışında hiçbir çaba harcamamı gerektirmiyordu Kont'un bu ardı arkası kesilmeyen iltifatlarla süslediği konuşması. Yolda ne gördüğüne ya da hâlâ elimde tuttuğum mektuba dair en ufak bir imada bulunmadı. Onun bu konuyu hiç açmaması beni kaygılandırdı ve Laura'nın çıkarlarını düşünerek avukata başvurmama sebep olan sırrı haysiyetini ayaklar altına alarak öğrenmiş olduğuna; avukatın cevabını herkesten gizli saklı aldığıma tanıklık etmeyi şimdilik yeterli gördüğüne ikna olmamı kolaylaştırdı, belli ki artık sadece, aklıma düşürdüğünden emin olduğu şüpheleri gidermeye uğraşacaktı. Hal böyleyken, onu mantıklı açıklamalarla kandırmaya çalışmayacak kadar akıllı davranabildim; öte yandan, ondan çok korkmama rağmen, koluna girmekle elimin kirlendiğini hissetmeyecek kadar kadınlığımı yitirmiş de değildim.

Evin önündeki yola geldiğimizde, ahırlara çekilen arabayı gördük. Sör Percival biraz önce dönmüştü. Bizi evin kapısında karşılamak için dışarı çıktı. Yolculuğu başka ne sonuç vermiş olursa olsun, yabaniliğini törpülemiş değildi.

"Hah! Siz ikiniz döndünüz demek," diye suratı asık bir halde bize söylendi. "Evi böyle boş bırakmak da ne demek oluyor? Leydi Glyde nerede?"

Ona kayıp broştan bahsettim ve Laura'nın broşu aramak için koruluğa gittiğini söyledim.

Huysuz huysuz homurdandı ve, "Broş falan anlamam ben," dedi, "bu öğleden sonra kütüphanede olması gerektiğini unutmasın. Yarım saat sonra kütüphanede bekliyorum onu."

Elimi Kont'un kolundan çektim ve yavaş yavaş basamakları çıktım. Kont beni o muhteşem reveranslarından biriyle selamladı ve evin çatık kaşlı efendisine dönüp neşe içinde konuşmaya başladı.

"Söyle bakalım Percival," dedi, "yolculuk keyifli geçti mi? O güzel, parlak yeleli atın Brown Molly hiç yoruldu mu?"

"Brown Molly'nin de canı cehenneme, yolculuğun da! Yemeğimi hazırlasınlar benim."

"Percival, ben de seninle beş dakika konuşmak istiyorum, yemekten önce," diye karşılık verdi Kont. "Beş dakika konuşacağız dostum, burada, çimlerin üstünde."

"Ne konuşacağız?"

"Seni çok ilgilendiren bir iş hakkında konuşacağız."

Hole girerken bu soruyu ve cevabını duyacak kadar uzun süre oyalandım ve Sör Percival'ın suratını asıp ellerini ceplerine soktuğunu gördüm.

"Eğer o lanet olası vicdani safsatalarınla kafamı ütülemek istiyorsan," dedi, "benim onları dinleyecek halim yok. Ben yemeğimi istiyorum."

Kont tekrar, "Gel buraya da konuşalım," dedi; dostunun onunla olabilecek en kaba şekilde konuşmasını hâlâ hiç mi hiç umursamıyordu.

Sör Percival basamakları indi. Kont onun koluna girdi, onu usul usul evden uzaklaştırdı. Emindim, Kont'un bahsettiği "iş" imza meselesiyle alakalıydı. Laura'dan ve benden konuştuklarına şüphem yoktu. Çok üzülmüş, kaygılanmaktan bitkin düşmüştüm. O an Kont'la Sör Percival'ın birbirine ne söylediklerini bilmek her ikimiz için de son derece önemli olabilirdi ama konuştuklarının tek kelimesini bile duymam mümkün değildi.

Çok gerilmiş, çok bunalmıştım, âdeta aklımı kaçıracaktım; avukatın mektubu koynumda, evin içinde odadan odaya dolaştım (bu defa mektubu kilit altında tutmaya bile korkuyordum). Laura'nın döneceği yoktu, çıkıp onu arasam mı diye düşündüm. Fakat sabah çektiğim sıkıntıdan, endişeden ötürü o kadar takatten kesilmiştim ki gündüzün sıcağını artık kaldıramıyordum; kapıya çıkmaya yeltendim ama küçük salona dönmeye ve kendime gelmek için ilk bulduğum kanepeye uzanmaya mecbur kaldım.

Tam kendimi toparlıyordum ki kapı usulca açıldı ve Kont kafasını içeri uzattı.

"Binlerce kez özür dilerim Miss Halcombe," dedi. "İyi haberler getirmiş olmasaydım sizi rahatsız etmeye cüret etmezdim. Percival son anda fikrini değiştirmeyi münasip gördü –onu bilirsiniz, her şeyde aklına nasıl eserse öyle yapar– ve imza meselesi şimdilik rafa kalktı. Hepimiz çok rahatladık Miss Halcombe, sizin de rahatladığınızı görmek beni çok memnun etti. Bu hayırlı değişiklikten Leydi Glyde'a bahsettiğinizde ona en derin saygılarımı ve tebriklerimi iletmenizi istirham ederim."

Şaşkınlığımı üzerimden atamadan beni odada yalnız bıraktı Kont. İmza işinin böyle hiç beklenmedik bir şekilde ertelenmesinde onun etkisinin olduğu kesinlikle su götürmezdi ve Kont'un, benim dün Londra'ya mektup göndermiş, bugün de cevabını almış olduğumu öğrenmesi, ona bu meseleye başarıyla müdahale etme imkânı tanımıştı.

Aklıma ilk gelenler bunlardı ama bedenimin yorgunluğundan sanki zihnim de pay alıyordu; bu düşüncelerimi aklımda evirip çevirip şimdiki kuşkularıma ya da gelecekteki tehditlere bağlayabilecek durumda hiç değildim. Laura'yı aramak için şöyle bir gayret dışarı çıkmayı ikinci kez denedim ama ayağa kalkınca başım döndü, dizlerimin bağı çözüldü. Hiç istemesem de elimden başka bir şey gelmiyordu, bir kez daha vazgeçtim çabalamaktan ve gidip kanepeye uzandım.

Evin içindeki sessizlik ve yazın ortaya çıkan börtü böceğin açık pencereden içeri dolan hafif vızıltıları beni rahatlattı. Gözlerim kendiliğinden kapandı, uykuyla uyanıklık arasında tuhaf bir aşamaya yavaş yavaş geçtiğimi fark ettim; uyanık değildim, zira etrafımda ne olup bittiği hakkında en ufak bir fikrim yoktu; uyuyor da değildim, zira kendi dinginliğimin bilincindeydim. Bu halde uzanmış, yorgun vücudumu dinlendirirken –transa mı geçtim desem, gündüz düşü mü gördüm desem, bilmiyorum– kafamın içinde garip

hayaller gezinmeye başladı ve sanki zihnim bedenimden ayrıldı; Walter Hartright'ı gördüm. O sabah kalktığımdan beri onu düşünmüş değildim; Laura da bana onu dolaylı ya da doğrudan anıştıran tek bir kelime etmiş değildi; buna rağmen onu şimdi karşımda görüyordum, sanki geçmiş günler geri gelmişti ve ikimiz de Limmeridge Malikânesi'ndeydik.

Yüzünü ayırt edemediğim bir sürü adamın arasında gördüm onu. Hepsi, harabeye dönmüş muazzam büyüklükte bir tapınağın merdivenlerinde yatıyordu. Tapınağın etrafını sarmış devasa tropik ağaçlar yukarıya doğru uzanıp göğü kapatmış, merdivenlere serilmiş bir avuç boynu bükük adamın üzerine kasvetli bir gölge düşürmüştü; gür sarmaşıklardan ağaçların gövdeleri görünmüyor, iğrenç taş heykeller yaprakların, ağaç gövdelerinin ve dalların arasında bulabildikleri boşluklarda parıldayıp sırıtıyordu. Toprağın içinden sinsice çıkan beyaz buharlar kıvrıla kıvrıla yükseliyor, dumandan halkalara dönüşüp adamların etrafını sarıyor, sarmalıyor ve onları, oldukları yerde birer birer öldürüp boylu boyunca yere seriyordu. Walter'a merhamet ettiğim, ölmesinden korktuğum için hissetiğim büyük acıyla dilim çözüldü ve ona kaçması için yalvardım. "Geri dön, geri dön!" dedim. "*Ona* verdiğin sözü, *bana* verdiğin sözü hatırla. Salgın sana ulaşmadan, seni de diğerleri gibi öldürüp yere sermeden bize dön!"

Bana baktı Walter, yüzüne olağanüstü bir sükûnet çökmüştü. "Bekle," dedi, "geri geleceğim. Anayolda o kaybolmuş kadınla karşılaştığım gece, henüz bilinmeyen bir tasarının benim hayatımı kendi amaçları için kullanmaya başladığı gece oldu. Ha burada kalmış, ıssız, vahşi doğanın içinde kendimi kaybetmişim, ha geri dönmüşüm ve doğduğum ülke beni bağrına basmış, ne fark eder? Beni, seni, ikimizin de sevdiği kız kardeşini o bilinmeyen cezaya ve o kaçınılmaz sona götüren karanlık yolda yürüyorum ben hâlâ. Bekle ve seyret. Herkesi vuran Salgın *beni* es geçecek."

Onu tekrar gördüm. Hâlâ ormandaydı, onun gibi ormanda yolunu kaybetmiş arkadaşlarının sayısı iyice azalmıştı. Tapınak yok olmuştu, heykeller yok olmuştu; onların yerini, birilerini öldürmek üzere ağaçların arasına gizlenmiş, yaylarını germiş, oklarını atmaya hazır esmer, cüceye benzer siluetler almıştı. Bir kez daha korktum Walter için ve bağırıp onu uyarmaya çalıştım. Walter bir kez daha dönüp bana baktı, yüzünde yine o sükûnet vardı. "Karanlık yolda," dedi, "bir adım daha attım. Bekle ve seyret. Herkese saplanan oklar *beni* bağışlayacak."

Onu üçüncü kez gördüğümde, ıssız bir denizde kıyıya yaklaşırken kumlara saplanmış bir geminin enkazındaydı. Hıncahınç dolu sandallar gemiden uzaklaşıp karaya varmaya çalışıyordu; batan gemide bir tek o kalmıştı. En gerideki sandala seslenmesi, kurtulmak için son bir çaba göstermesi için yalvardım ona. Yalvardığımı duyunca o sakin yüzüyle dönüp bana baktı ve o duygusuz sesiyle her zamanki cevabını verdi. "Bir adım daha attım o yolda. Bekle ve seyret. Herkesi boğan deniz *beni* bağışlayacak."

Onu son defa gördüm. Beyaz mermerden bir mozolenin yanında diz çökmüştü, yüzü tülle örtülmüş bir kadının gölgesi mozolenin altındaki mezardan çıkıp onun yanında beklemeye başladı. Yüzündeki olağanüstü sükûnetin yerini olağanüstü bir ıstırap almıştı. Ne var ki sözlerindeki o korkunç kesinlik hiç değişmedi. "Yol gitgide kararıyor," dedi; "gitgide uzuyor. Ölüm iyileri, güzelleri ve gençleri yanına alıyor ve *beni* bağışlıyor. Yıkıp geçen o salgın, saplanan ok, boğan deniz, aşkın ve umudun üzerine kapanan mezar; işte buralardan geçen yolculuğum beni adım adım o sona yaklaştırıyor."

Kelimelere sığmayacak bir korkunun, gözyaşlarına sığmayacak bir kederin ağırlığı çöktü kalbime. Karanlık, mermer mozolenin ziyaretçisini, mezardan çıkan yüzü tülle örtülmüş kadını ve düşünde onları seyredeni kuşattı. Gördüğüm ve duyduğum bu kadardı.

Omzuma konan bir elle uyandım. Laura'nın eliydi. Kanepenin yanında diz çökmüştü. Yüzü al al olmuş, heyecanlanmış, gözleri fal taşı gibi açılmıştı. Onu görür görmez yerimden fırladım.

"Ne oldu?" diye sordum. "Seni korkutan nedir?"

Dönüp aralık duran kapıya baktı, dudaklarını kulağıma yanaştırdı ve fısıldayarak cevap verdi: "Marian! Göldeki siluet, dün geceki ayak sesleri... Biraz önce o kadını gördüm! Biraz önce o kadınla konuştum!"

"Tanrı aşkına, kim?"

"Anne Catherick."

Laura'nın yüzüne, hareketlerine vuran tedirginliği beni o kadar rahatsız etmiş, gördüğüm rüyanın etkisinden sıyrılamamış olmak canımı o kadar sıkmıştı ki Anne Catherick'in ismi Laura'nın dudaklarından döküldüğünde aklıma ilk gelenleri söyleyebilecek durumda değildim. Kanepeye mıhlanmış gibiydim, nefes bile almadan Laura'ya bakıyordum.

O ismi duymanın bende nasıl bir etki yarattığını fark edemeyecek kadar bugün başından geçenlere kaptırmıştı kendisini Laura. "Anne Catherick'i gördüm! Anne Catherick'le konuştum!" diye, sanki ilk söylediğinde duymamışım gibi tekrarladı söylediklerini. "Ah, Marian, sana neler neler anlatacağım! Gel benimle, bir gelen olur buraya, hemen benim odama geçelim."

Telaş içinde sarf ettiği bu sözlerle beni elimden tuttu, kütüphaneden geçirdi ve zemin katın sonunda, onun için özel olarak döşenmiş giyinme odasına götürdü. Hiç kimse, hizmetçisi dışında, bu odaya çat kapı girip de bizi rahatsız edemezdi. Önden beni soktu odaya, kendisi de içeri girince kapıyı kilitledi ve içerideki kreton perdeleri çekti.

Etkisi altında olduğum tuhaf sersemliği hâlâ üzerimden atamamıştım. Öte yandan, irin toplayan yaralar nasıl uzun süre kendisini belli etmez ama sonra bir anda patlarsa, uzun zamandır hem onu hem beni tehdit eden meselelerin

de bir anda etrafımızı sarıvermiş olduğu düşüncesi zihnime işlemeye başlıyordu. Bunu kelimelere dökemiyordum, kendi düşüncelerimde bile açıkça seçemiyordum ne olduğunu. "Anne Catherick!" Hiçbir işe yaramayacağını, hiçbir faydası olmayacağını bile bile kendi kendime tekrar tekrar fısıldadım: "Anne Catherick!"

Laura beni oturabileceğim en yakın yere, odanın ortasındaki bir pufa çekti. "Bak!" dedi, "Buraya bak!" dedi ve elbisesinin göğüs kısmını işaret etti.

Kayıp broşun tekrar yerine takılmış olduğunu fark ettim. Broşu görmek, sonra ellerimi uzatıp ona dokunmak gerçek dünyada olduğumu biraz hissettirdi bana; böyle hissetmek kafamın içinde dönüp duran düşüncelerin yarattığı karmaşayı yatıştırır gibi oldu, sanki kendimi toplamamı kolaylaştırdı.

"Broşunu nerede buldun?" Ona söyleyebildiğim ilk sözler o önemsiz soruyu bu önemli anın ortasına yerleştiren sözler oldu.

"*O* buldu broşu, Marian."

"Nerede?"

"Kayıkhanede, yerde. Ah, nasıl anlatsam, nereden başlasam! Benimle çok garip konuştu Anne, o kadar hasta görünüyordu ki korktum ona bakmaktan, sonra bir anda çekip gitti!"

Başından geçenleri hatırladıkça heyecanlanıyor, heyecanlandıkça sesi yükseliyordu Laura'nın. Az evvel nasıl broşunu görünce onu sorguya çekme ihtiyacı hissettiysem, sesini yükselttiğini fark ettiğimde de bu eve karşı beslediğim ve gece gündüz demeden moralimi bozan o iflah olmaz güvensizlikten ötürü onu uyarma ihtiyacı hissettim.

"Alçak sesle konuş," dedim. "Pencere açık, bahçeye çıkan patika pencerenin altına denk geliyor. En baştan başla, Laura. Bana o kadınla aranızda ne geçtiğini kelimesi kelimesine anlat."

"Pencereyi kapatayım mı?"

"Hayır, sadece kısık sesle konuş; kocanın evinde Anne Catherick'ten bahsetmenin tehlikeli olduğunu unutma, yeter. Onu ilk kez nerede gördün?"

"Kayıkhanede, Marian. Broşumu bulmak için dışarı çıkmıştım, biliyorsun, sonra koruluğun içinden geçen patika boyunca, bastığım her yere dikkatle bakarak yürüdüm. Yerlere baka baka yürüdüğüm için kayıkhaneye varmam uzun sürdü, içeri girer girmez de yere çöküp broşumu aramaya başladım. Yere çökmüş, sırtım kapıya dönük aramaya devam ederken, sahibini çıkartamadığım yumuşak bir ses duydum arkamda: 'Miss Fairlie.'"

"Miss Fairlie mi dedi?"

"Evet, kızlık soyadımla, o çok sevdiğim, aşina olduğum ama bir daha duyamayacağımı düşündüğüm soyadımla seslendi bana. Bir anda içim ürperdi; korkmuş değildim, sesi o kadar içten ve yumuşaktı ki kimse korkmazdı ondan, fakat çok şaşırmıştım. Orada, kapının önünde bir kadın, yüzünü daha önce gördüğümü hiç hatırlamadığım bir kadın durmuş bana bakıyordu..."

"Nasıl giyinmişti?"

"Üzerinde sade, hoş bir beyaz elbise vardı, omuzlarına eski, yıpranmış, ince, koyu renk bir şal örtmüştü. Şapkası kahverengi hasırdandı, o da şal kadar eski ve yıpranmıştı. Elbisesi bu kadar güzelken geri kalan kıyafetlerinin bu kadar eski, bakımsız olması beni hayrete düşürmüştü; bunun dikkatimi çektiğini o da gördü. 'Şapkama, şalıma bakmayın,' dedi, nefes nefese kalmış gibi hızlı hızlı, kesik kesikti konuşması; 'eğer beyaz giyemeyeceksem, ne giydiğim, giydiğimin neye benzediği umurumda değil. Elbiseme istediğiniz kadar bakabilirsiniz, elbisemden utanmıyorum.' Çok garip, değil mi? Ben onu teskin edecek bir şey söyleyemeden bir elini bana uzattı Anne ve avcunun içinde broşumu gördüm. O kadar sevinmiş, o kadar minnettar kalmıştım ki içimden geçenleri söylemek için ona iyice yaklaştım. 'Küçük bir iyilik yapacak kadar mü-

teşekkür misiniz bana?' diye sordu. 'Evet, tabii ki,' diye yanıt verdim, 'gücümün yettiği her türlü iyiliği yaparım sizin için ve bundan da memnun olurum.' 'O halde, broşunuzu artık bulmuş olduğuma göre onu elbisenize takmama izin verin.' Hiç beklemediğim bir ricaydı bu, Marian; üstelik bu ricasını öyle görülmemiş bir hevesle iletti ki, ne yapmam gerektiğini tam bilemediğimden, bir iki adım geri çekildim. 'Ah,' dedi Anne, 'anneniz olsa izin verirdi broşunu takmama.' Sesinde, bakışlarında, bana sitem eder gibi annemden bahsetmesinde beni etkileyen tuhaf bir şey vardı; kendimden utandım ona güvenmediğim için. Broşumu tutan elini kavradım, usulca elbisemin göğüs kısmına götürdüm. 'Annemi tanır mıydınız?' dedim. 'Çok mu geçti üzerinden? Sizi daha önce görmüş müydüm?' Broşu takmakla meşguldü elleri; durdu ve ellerini göğsüme bastırdı. 'Limmeridge'deki o güzel bahar gününü hatırlamıyorsunuz, değil mi?' dedi. 'Annenizin okula inen patikada yürüdüğünü, iki yanında iki küçük kız olduğunu? O günden beri düşünecek başka hiçbir şeyim olmadı benim ve *ben* hatırlıyorum. Sizdiniz o küçük kızlardan biri, diğeri de bendim. Tatlı, akıllı Miss Fairlie'yle zavallı, şaşkın Anne Catherick o zamanlar şimdi olduklarından daha yakınlardı!'"

"Sana kızlık soyadını söylediğinde onu hatırladın mı, Laura?"

"Evet, senin bana Limmeridge Malikânesi'ndeyken Anne Catherick hakkında sorular sorduğunu, onu bir zamanlar bana benzettiklerini söylediğini hatırladım."

"Sana bunu ne hatırlattı, Laura?"

"O hatırlattı. Ona baktığımda hatırladım, yanı başımda durduğumda hatırladım; birbirimize benzediğimizi bir anda fark ettim! Solgun, zayıf, yorgun düşmüştü yüzü; uzun bir hastalığın ardından aynaya bakıp da kendi yüzümü görmüş gibi ürperdim o yüzü gördüğümde. Aramızdaki benzerliği keşfetmek, nedendir bilmem, beni o kadar şaşırttı ki dilim tamamen tutuldu, onunla konuşamadım."

"Sessizliğinden incinmiş gibi mi duruyordu?"

"Korkarım incinmişti. 'Yüzünüzü annenizden almamışsınız,' dedi, 'kalbinizi de. Yüzü esmerdi annenizin, kalbi ise, Miss Fairlie, bir meleğinki gibiydi.' 'Her ne kadar belli edemesem de,' dedim, 'size iyi duygular beslediğimden eminim. Neden bana Miss Fairlie diyorsunuz?' Sinirlendi Anne, sesi yükseldi, 'Çünkü Fairlie ismini seviyorum, Glyde ismindense nefret ediyorum.' Hiç de deli gibi durmuyordu o ana kadar ama o an gözlerinde o deliliği gördüğümü zannettim. 'Evlendiğimi bilmiyorsunuzdur belki diye düşündüm, başka bir şey kastetmedim,' dedim, Limmeridge Malikânesi'ndeyken bana yazdığı o çılgın mektubu hatırladığımdan onu sakinleştirmeye çalışıyordum. Acı acı iç çekti Anne ve bana arkasını döndü. 'Evlendiğinizi bilmediğimi mi düşündünüz?' dedi. 'Burada olmamın sebebi evlenmiş olmanız. Buradayım çünkü size karşı işlediğim günahın kefaretini, öbür dünyaya göçüp annenizle buluşmadan önce ödemek istiyorum.' Benden daha da uzaklaştı, kayıkhanenin hemen önüne çıktı, sonra kısa bir süreliğine eşikte durdu, etrafı seyretti, sesleri dinledi. Tekrar benimle konuşmak için yüzünü bana döndüğünde, içeri girmek yerine olduğu yerde kaldı, içeride duran bana baktı, ellerini girişin iki yanına yasladı. 'Beni dün gece gölde gördünüz mü?' dedi. 'Korulukta sizi takip ettiğimde ayak seslerimi duydunuz mu? Günlerdir bekliyorum sizi yalnız yakalayıp konuşmayı... Bu dünyadaki tek dostumu ardımda bıraktım, şimdi o endişeleniyor, korkuyordur benim için... Beni tekrar tımarhaneye tıkmaları tehlikesini göze aldım... hepsini sizin iyiliğiniz için yaptım Miss Fairlie, sizin iyiliğiniz için.' Sözleri beni çok endişelendirdi Marian, fakat öyle bir konuşuyordu ki bir yandan da ona bütün kalbimle acıyordum. Ona bütün samimiyetimle acımıştım o an, bundan eminim, çünkü o zavallı kadına içeri gelip gelmeyeceğini, kayıkhanede yanıma oturup oturmayacağını soracak kadar cesaret buldum kendimde."

"Oturdu mu peki?"

"Hayır. Başını salladı ve bana olduğu yerde durması, seyretmesi ve dinlemesi, başka birinin bize sürpriz yapmayacağından emin olması gerektiğini söyledi. Başından sonuna kadar orada, kayıkhanenin girişinde elleri iki yana yaslı, bekledi, bazen benimle konuşmak için içeriye eğildi, bazen de aniden geriye çekilip etrafına bakındı. 'Dün buradaydım ben,' dedi, 'karanlık çökmeden önce, sizi ve yanınızdaki hanımefendiyi konuşurken duydum. Ona kocanızı anlattığınızı duydum. Onu size inanmaya ve öyle konuşmaktan vazgeçmeye ikna etmeye gücünüzün yetmediğini söylediğinizi duydum. Ah! O güçsüzlüğün ne demek olduğunu ben biliyordum, içimde hissediyordum sizi dinlerken. Neden izin verdim ki onunla evlenmenize! Ah, hep o beni delirten, perişan eden, mahveden korkum yüzünden oldu bunlar!' O eski, yıpranmış şalıyla yüzünü örttü, kendi kendine sızlanıp söylendi. Kederden kendini kaybedecek diye korkmaya başladım; öyle bir durumla ikimiz de başa çıkamazdık. 'Sakinleşmeye çalışın,' dedim, 'evliliğimi nasıl engellemiş olabilirdiniz, anlatmaya çalışın.' Şalı yüzünden çekti ve boş boş bana baktı. 'Limmeridge'de kalacak kadar cesaretli olmalıydım,' diye cevap verdi. 'O adamın oraya gelmesinin beni korkutmasına asla izin vermemeliydim. Çok geç olmadan sizi uyarmalı ve kurtarmalıydım. Neden sadece size o mektubu yazmaya yetti cesaretim? İyilik yapmayı istemiş, iyilik yapmaya kalkışmışken neden sadece kötülük ettim? Ah, hep o beni delirten, perişan eden, mahveden korkum yüzünden!' O sözleri bir kez daha söyledi ve sözleri bitince eski, yıpranmış şalıyla tekrar yüzünü örttü. Onu öyle görmek, o söylediklerini duymak berbat bir duyguydu."

"Bu kadar ciddiyetle üzerinde durduğu korkunun ne olduğunu mutlaka sormuşsundur, değil mi Laura?"

"Evet, sordum ne olduğunu."

"Peki o ne söyledi?"

"O da bana, 'Sizi tımarhaneye kapatmış ve elinden gelse tekrar kapatacak bir adamdan *siz* korkmaz mıydınız?' diye sordu. 'Hâlâ korkuyor musunuz?' dedim. 'Hâlâ korkuyor olsaydınız kesinlikle burada olmazdınız, değil mi?' 'Hayır,' dedi, 'artık korkmuyorum.' Niye korkmadığını sordum. Beklenmedik bir hareketle öne doğru eğildi, 'Tahmin edemiyor musunuz niye korkmadığımı?' dedi. Kafamı salladım. 'Bakın bana,' diye devam etti sözlerine. Çok kederli, çok hasta göründüğünü, onu böyle görmenin içimi acıttığını söyledim ona. Anne ilk defa gülümsedi. 'Hasta mı görünüyorum?' diye tekrar etti söylediğimi; 'Ölüyorum ben. Artık ondan neden korkmadığımı şimdi siz de biliyorsunuz. Cennette annenizle buluşur muyum dersiniz? Eğer buluşursak beni affeder mi anneniz?' Şaşırmış, afallamıştım; cevap veremedim. 'Hep bunu düşündüm,' diye devam etti sözlerine, 'kocanızdan saklandığım, hasta yattığım bütün bu süre zarfında. Düşüne düşüne buraya geldim; kefaretimi ödemek istiyorum; vaktiyle sebep olduğum zararı elimden geldiğince telafi etmek istiyorum.' Ne demek istediğini açıklaması için ona bütün içtenliğimle yalvardım. Hâlâ gözlerini dikmiş, bomboş bakıyordu bana. Kendi kendine, emin değilmiş gibi, konuştu, 'Zararı telafi *edebilecek miyim*? Sizi kollayacak dostlarınız var. Eğer *siz* onun Sırrını bilirseniz o sizden korkacak, beni kullandığı gibi sizi kullanmaya cesaret edemeyecektir. Eğer sizden ve dostlarınızdan korkuyorsa kendi iyiliği için size merhamet etmek zorunda kalacaktır. Eğer size merhamet ederse ve eğer ben, bu benim sayemde oldu, diyebilirsem...' Daha ne söyleyecek diye can kulağıyla dinliyordum ama sustu."

"Onu konuşturmaya çalıştın mı?"

"Denedim, fakat tek yaptığı benden yine uzaklaşmak, yüzünü kayıkhanenin kapısına yaslamak oldu. Sesinde insanın tüylerini diken diken eden, endişeli bir sevecenlikle, 'Ah!' dediğini duydum, 'Ah! Ne olurdu annenizle birlikte gömülebilseydim! Ne olurdu mahşer günü gelip de ölüler

mezarlarında dirildiğinde onunla birlikte uyanabilseydim!' Marian! Tepeden tırnağa titredim, ne kadar korkunçtu onu böyle konuşurken duymak. 'Heyhat, hiç umudum yok öyle olabileceğine,' dedi, biraz kıpırdayıp yüzünü yine bana döndü, 'benim gibi zavallı bir yabancının bunları görebileceğine hiç umudum yok. Kendi ellerimle yıkadığım, onun için bembeyaz ve tertemiz bir hale getirdiğim o mermer haçın altında istirahat edemeyeceğim *ben*. Ah, hayır! Hayır! İnsanların değil, Tanrı'nın inayetiyle gideceğim ben onun yanına, kötülerin kargaşayı bıraktığı, yorgunların rahat ettiği o yere.'* Sakin ve kederliydi Anne bu sözleri söylerken, derin iç çekişinden belliydi umutsuzluğu; sonra sustu, bekledi. Kafasının karışıklığı, içindeki sıkıntı yüzüne vuruyordu; bir şeyler düşünüyor, düşünmeye çalışıyor gibiydi. Aradan bir süre geçti, 'Az önce ne söyledim ben?' diye sordu. 'Aklım annenizle meşgul olduğunda başka her şeyi unutuyor. Ne diyordum ben? Ne diyordum?' Zavallı kadına elimden geldiğince nazik ve incelikli bir biçimde hatırlattım. 'Ah, evet, evet,' dedi, hâlâ boş boş, hâlâ şaşkın şaşkın bakıyordu. 'O kötü kalpli kocanı nasıl alt edeceğini bilmiyorsun. Evet. Ben de buraya ne yapmaya geldiysem onu yapmalıyım... Daha iyi bir zamanda sesimi yükseltmeye korktuğum için başınıza gelenleri telafi etmeliyim.' 'Bana *neyi* anlatmak zorundasınız?' diye sordum. 'Acımasız kocanızın korktuğu Sırrı,' diye cevap verdi Anne. 'Ben onu bir keresinde o Sırla tehdit ettim, onu korkuttum. Siz de onu o Sırla tehdit edecek, siz de korkutacaksınız.' Yüzü karardı, gözlerine sert, kızgın bir bakış yerleşti. Bomboş, anlamsız hareketlerle bana el sallamaya başladı. 'Annem biliyor Sırrı,' dedi. 'Annem ömrünün yarısını o Sır için heba etti. Bir gün *bana* bir şeyler söyledi annem, büyüktüm o zaman. Ertesi gün, sizin kocanız...'"

---

* *Eski Ahit*, Eyüp, 3:17.
"Orada kötüler kargaşayı bırakır,
Yorgunlar rahat eder." (ç.n.)

"Evet! Evet! Devam et. Kocan hakkında sana ne söyledi Anne?"

"Yine durdu, Marian, tam da o anda..."

"Başka bir şey söylemedi mi?"

"Kulak kabarttı. 'Şışşt!' diye fısıldadı, hâlâ sallıyordu bana elini. 'Şışşt!' Kapı ağzından kenara doğru çekildi, ağır ağır ve görünmemeye çalışarak adım adım ilerledi ve kayıkhanenin köşesini dönüp kayboldu."

"Onu takip ettin, değil mi?"

"Evet, onun için endişelendiğimden, kendimde kalkıp peşinden gidecek cesareti buldum. Tam girişe geldiğimde yine bir anda, kayıkhanenin köşesinden beliriverdi Anne. 'Sır,' diye fısıldadım, 'durun da bana Sırrın ne olduğunu anlatın!' Kolumu tuttu, korkudan fal taşı gibi açılmış gözleriyle bana baktı. 'Şimdi olmaz,' dedi, 'yalnız değiliz, izliyorlar bizi. Yarın bu saatte buraya tek başınıza gelin; rica ediyorum, tek başınıza gelin.' Beni sertçe tekrar kayıkhanenin içine itti ve onu bir daha görmedim."

"Ah, Laura, Laura, bir fırsatı daha kaçırdık! Ne vardı ben de senin yanında olmuş olsaydım, o zaman bizden kaçamazdı. Hangi tarafa doğru gözden kayboldu Anne?"

"Sola doğru gitti, toprağın göçtüğü ve ağaçların en sık olduğu tarafa."

"Tekrar peşinden koştun mu? Arkasından seslendin mi?"

"Nasıl yapabilirdim ki? Hareket edemeyecek, sesimi çıkaramayacak kadar korkmuştum."

"Peki ya kendine gelince, dışarı çıkınca ne yaptın?"

"Olup bitenleri sana anlatmak için koşarak buraya geldim."

"Korulukta kimseyi gördün mü, duydun mu?"

"Hayır, ben oradan geçerken koruluk tamamıyla hareketsiz, sessiz görünüyordu."

Bir an durup düşündüm. Laura'yla Anne Catherick'in görüşmesini gizliden gizliye takip ettiği farz edilen bu üçüncü kişi gerçek miydi yoksa Anne Catherick'in coşkun hayal-

gücünün bir ürünü müydü? Ne olduğunu bilmek mümkün değildi. Kesin olan tek şey, gerçeği keşfetmeye bu kadar yaklaşmışken bir kez daha başarısızlığa uğramış olduğumuzdu; tek şansımız Anne Catherick'in yarın kayıkhanedeki randevusuna gelmesiydi.

"Olan biten her şeyi bana söylediğinden kesinlikle emin misin Laura? Kelimesi kelimesine anlattın mı?" diye sordum.

"Anlattığımı düşünüyorum," dedi Laura. "Benim hafızam seninki kadar kuvvetli değil Marian. Fakat bu görüşme beni o kadar etkiledi, o kadar meraklandırdı ki önemli hiçbir şeyi kaçırmamış olduğumu düşünüyorum."

"Sevgili Laura, Anne Catherick söz konusu olduğunda en önemsiz ayrıntılar bile önem kazanır. Bir kez daha düşün. Şu an nerede yaşadığına dair hiçbir şey kaçırmadı mı ağzından Anne?"

"Hatırladığım kadarıyla, hayır."

"Bir yol arkadaşından, dostundan bahsetmedi mi? Mrs. Clements adında bir kadından?"

"Ah, evet! Evet! Onu unutmuşum. Anne bana Mrs. Clements'ın onunla birlikte göle gelmeyi ve ona göz kulak olmayı çok istediğini, buralarda tek başına dolanmaması için yalvar yakar olduğunu söyledi."

"Mrs. Clements hakkında başka bir şey söylemedi mi?"

"Hayır, söylemedi."

"Todd Çiftliği'nden ayrıldıktan sonra saklandığı yer hakkında hiçbir şey söylemedi mi Anne?"

"Hiçbir şey söylemedi, kesinlikle eminim buna."

"O günden beri nerede yaşadığını, hastalığının ne olduğunu?"

"Hayır Marian, tek bir kelime etmedi. Söyle hadi, ne düşünüyorsun, lütfen söyle. Ben artık ne düşüneceğimi, ne yapacağımı bilmiyorum."

"Yapacağın şu, hayatım: Yarın kayıkhanedeki randevunuza muhakkak gitmelisin. Senin o kadını tekrar görme-

nin neleri değiştirebileceğini söylesem inanmazsın. İkinci kez tek başına kalmayacaksın. Ben güvenli bir mesafeden seni takip edeceğim. Beni kimse görmeyecek ama, bir şey olursa diye, ben duyabileceğim bir mesafeden izleyeceğim seni. Anne Catherick, Walter Hartright'ın elinden kurtuldu, *senin* de elinden kurtuldu. Ne olursa olsun, *benim* elimden kurtulamayacak."

Laura gözlerini gözlerime dikmiş, dikkatle bakıyordu.

"Kocamın korktuğu bu sırrın varlığına," dedi, "sen inanıyor musun? Ya bu sır sadece Anne Catherick'in hayallerinde yaşıyorsa, Marian? Belki sadece beni görmek, benimle konuşmak istedi Anne Catherick, eski tanışıklığımızın hatırına? Tavırları çok tuhaftı Marian, ondan şüphelendim diyebilirim. Sen ona başka konularda güvenir miydin?"

"Kocanın davranışlarını gözleyerek yaptığım çıkarımlar dışında hiçbir şeye güvenmem ben Laura. Anne Catherick'in söylediklerini kocanın yaptıklarının terazisinde tarttığım için ortada bir sır olduğuna inanıyorum."

Daha fazla konuşmadım, kalktım ve odadan çıktım. Biraz daha uzun konuşmuş olsaydık aklımı kurcalayan düşünceleri ona anlatabilir ve bunları bilmesine sebep olarak onu tehlikeye atabilirdim. Korkunç bir rüya görmüştüm ve beni o rüyadan Laura uyandırmıştı; sonrasında birbiri ardına anlattıkları zihnime, o rüyanın karanlığıyla ve ağırlığıyla işlenmişti. Tarifsiz dehşetiyle içimi ürperten, uzun zamandır başımızı alamadığımız ve artık elimizi kolumuzu kıpırdatmamıza izin vermeyecek kadar bizi sarmış dertlerin, aslında eşi benzeri görülmemiş bir tasarının ürünü olduğuna beni istemesem de inandıran o uğursuz geleceğin yaklaştığını hissettim. Hartright'ı düşündüm; bize veda ettiğindeki kanlı canlı halini görmüş gibi, rüyama bir ruh olarak girdiğindeki halini görmüş gibi düşündüm onu; önceden belirlenmiş ve kaçınılmaz bir sona doğru gözü kapalı gidip gitmediğimizden ben de korkmaya başladım.

Laura'yı odama çıkacağım diye yalnız bırakmıştım ama sonra evin civarındaki yürüyüş yollarını kolaçan etmeye karar verdim ve dışarı çıktım. Birinin onları izlediğini düşündüğü için Laura'nın yanından uzaklaşmıştı Anne Catherick; bu bende, gizliden gizliye, Kont Fosco'nun öğleden sonrasını nasıl geçirdiğini öğrenme isteği uyandırmış, Sör Percival'ın tek başına çıkıp daha birkaç saat önce dönmüş olduğu o yolculuğun doğurduğu sonuçlardan gizliden gizliye şüphelenmeme yol açmıştı.

Her tarafta onları arayıp hiçbir şey bulamayınca eve döndüm ve zemin kattaki odalara birer birer girip çıktım. Hepsi boştu. Tekrar hole çıktım ve Laura'nın yanına dönmek için üst kata yöneldim. Madam Fosco'nun odası da bu koridordaydı, ben Laura'nın odasına ilerlerken kapısını açtı, ben de kocasının ve Sör Percival'ın nerede olduklarını belki ondan öğrenebilirim diye düşünüp ona sordum. Evet, ikisini de odasının penceresinden göreli bir saatten fazla olmuştu. Kont her zamanki nezaketiyle yukarı bakmış, karısına en önemsiz konulardan bile bahsetmek alışkanlığı olduğundan, Sör Percival'la birlikte uzun bir yürüyüşe çıkacaklarını söylemiş.

Demek uzun bir yürüyüşe çıkmışlardı! Ben onları tanıdığımdan beri o ikisi hiç bu amaçla bir araya gelmemişti. Sör Percival için at binmenin dışında hiçbir egzersizin önemi yoktu; Kont'a gelince, (nezaket gösterip bana eşlik ettiği zamanlar haricinde) egzersizin hiçbir türlüsüne önem vermezdi.

Tekrar Laura'nın yanına geldiğimde, benim yokluğumda eli kulağındaki imza meselesini hatırladığını anladım; Anne Catherick'le yaptığı konuşmanın üzerinde durmaktan o konuyu atlamıştık. Beni gördüğünde ilk söylediği, Sör Percival'ın onu kütüphaneye çağırtmamış olmasına şaşırdığıydı.

"O konuyu aklından çıkarabilirsin," dedim. "En azından şimdilik, ne senin ne de benim bu meseledeki kararlılığımız sınanacak. Sör Percival planlarını değiştirmiş; imza meselesi ertelendi."

"Ertelendi mi?" diye hayretler içinde tekrar etti Laura. "Sana kim söyledi?"

"Benim için yetkili ağız, Kont Fosco. Kocanın aniden fikir değiştirmesini Kont'un müdahalesine borçlu olduğumuza inanıyorum."

"Bu imkânsız görünüyor, Marian. Eğer bana o imzayı attırmaktaki maksatları, bizim düşündüğümüz gibi, Sör Percival'a acilen ihtiyaç duyduğu parayı sağlamaktıysa, nasıl olur da bu mesele ertelenir?"

"Sanırım, Laura, aklımızdaki şüpheyi gidermenin anahtarı elimizde. Sör Percival'la avukatının holde yaptığı ve benim duyduğum konuşmayı unutmuş gibisin?"

"Unutmadım ama ayrıntıları..."

"Ben hatırlıyorum. İki seçenek önermişti avukat. Biri o parşömene senin imza atmanı sağlamaktı. Diğeri, alacaklılara üç ay vadeli senetler vererek zaman kazanmaktı. Bu ikinci yöntem, görünen o ki, şimdilik benimsenen yöntem ve Sör Percival'ın sıkıntılarından bir süreliğine uzak duracağımızı gönül rahatlığıyla düşünebiliriz."

"Ah, Marian, bu duyduklarım gerçek olamayacak kadar iyi geliyor kulağıma!"

"Demek öyle, canım benim? Hafızamın kuvvetini daha yeni övmüştün, şimdiyse bundan şüphe eder gibisin. Günlüğümü getireyim de bak bakalım, haklı mıyım, haksız mıyım?"

Hemen gidip günlüğümü getirdim.

Avukatın ziyareti hakkında günlüğüme ne yazdığıma bakınca, Sör Percival'a sunulan o iki seçeneğe dair hatırladıklarımın bütünüyle doğru olduğunu anladık. Hafızamın bu olayda da beni yanıltmamış olduğunu görmek Laura'yı olduğu kadar beni de rahatlattı. İçinde bulunduğumuz bu tehlikeli belirsizlikte, düzenli bir şekilde günlük tutmamın, günlüğüme yazarken de yaşananları doğru hatırlamamın ileride bizi hangi belalardan kurtarabileceğini şimdiden kestirmek çok zor.

Laura'nın yüzünden ve tavırlarından, bu endişenin benim kadar onun da kafasını kurcaladığını anladım. Her neyse, çok önemsiz bir mesele bu ve günlüğüme yazarken de biraz utanıyorum; durumumuzun çaresizliğini fena halde gün ışığına çıkarıyor sanki bunu yazıyor olmak. Hafızamın bizi hâlâ yanıltmadığını keşfetmek bizi yeni bir dost edinmişiz gibi mutlu ettiğine göre güvenebileceğimiz çok az şey var demek!

Akşam yemeğinin hazır olduğunu bildiren ilk çıngırak çalınca birbirimizden ayrıldık. Tam çıngırak susarken Sör Percival'la Kont Fosco da yürüyüşlerinden döndü. Evin efendisinin yemek beş dakika geç hazırlandığı için uşaklara bağırıp çağırdığını ve konuğunun, her zamanki nezaketi ve sabrıyla, araya girdiğini ve evdeki huzurun kaçmamasına uğraştığını duyduk.

***

Akşam gelip geçti. Hiçbir olağanüstü olay yaşanmadı. Öte yandan, Sör Percival'la Kont'un davranışlarında dikkatimi çeken bazı tuhaflıklar yüzünden, başımı yastığa koyduğumda Anne Catherick hakkında, yarının getirebilecekleri hakkında endişeli ve rahatsız edici düşüncelere kapıldım.

Emin olun, Sör Percival'ın en sahte, dolayısıyla da en kötü yüzünün kibar olmaya çalıştığında ortaya çıktığını bilecek kadar tanıyordum onu artık. Dostuyla yaptığı o uzun yürüyüş tavırlarına, özellikle de karısına karşı takındığı tavra çekidüzen vermesiyle sonuçlanmıştı. Sör Percival'ın ona ilk ismiyle hitap etmesi, son zamanlarda amcasından haber alıp almadığını merak etmesi, Mrs. Vesey'yi ne zaman Blackwater Park'a çağıracağını sorması, âdeta Limmeridge Malikânesi'nde Laura'ya kur yaptığı o iğrenç günleri hatırlatacak şekilde bir sürü ufak ayrıntıya özen göstermesi, Laura'yı –belli etmese de– şaşırttı, beni –belli etmesem de– endişelendirdi. Bunlar hiç de iyiye işaret değildi; Sör Percival'ın yemekten sonra küçük salonda uyuyakalmış

numarası yaptığını gördükten, ikimizin de ondan şüphelenmediğini düşündüğünde Laura'yı ve beni gözleriyle sinsi sinsi takip ettiğini fark ettikten sonra da olacaklardan iyice işkillendim. Tek başına çıktığı o ani yolculuğunun onu Mrs. Catherick'i sorgulamak için Welmingham'a götürdüğünden hiç şüphe etmemiştim; fakat bu akşam yaşadıklarımdan sonra, bu yolculuğun Sör Percival açısından sonuçsuz kalmadığını ve ne olduğunu bizimle kesinlikle paylaşmadığı o bilgiye ulaşmış olduğunu anlayıp korktum. Anne Catherick'in nerede olduğunu bilseydim yarın şafakla kalkar, onu uyarmaya giderdim.

Sör Percival'ın bu akşam takındığı tavırlara maalesef gereğinden fazla aşinaydım; öte yandan, Kont bana hiç bilmediğim bir yüzünü gösterdi. Duygusal tarafını görmeme ilk defa bu akşam müsaade etti; gözümüzü boyamak için öyle davranmadığına, o duyguları gerçekten hissettiğine inandım Kont'un.

Örneğin sessizdi Kont, herkese çok yumuşak davranıyordu; gözlerinden, sesinden anlaşılıyordu ölçülü duygusallığı. O güne kadar giydiği en gösterişli yeleğini geçirmişti üstüne, (sanki o süslü kıyafetleriyle en derinlerde sakladığı duyguların arasında gizli bir bağ vardı); yeleği açık tonda deniz yeşili ipekten dikilmiş, kenarları ince gümüş şeritlerle kusursuz bir şekilde işlenmişti. Ne zaman Laura'yla ya da benimle konuşsa sesi en nazik vurgularla yükselip alçalıyor, gülümsemesinde düşünceli, babacan bir hayranlık beliriyordu. Karısı, yaptığı ufak komplimanlar için ona teşekkür ettiğinde masanın altından karısının elini sıkıyordu. Onunla şarap içiyordu. Kadehini ona kaldırıyor, gözleri sevgiyle ışıldayarak, "Sağlığına ve mutluluğuna, meleğim benim!" diyordu. Yemekte neredeyse hiçbir şey yemiyor, dostu ona güldüğünde iç çekip, "Percival, sen yok musun!" diyordu. Yemekten sonra Laura'yı elinden tutup piyanonun başına götürdü ve ona, "Benim için çalma nezaketini gösterip beni mutlu eder

misin?" diye sordu. Laura, sırf şaşkınlıktan, onun bu ricasını kabul etti. Kont piyanonun yanı başına oturdu; köstekli saatinin zinciri, deniz yeşili yeleğini ileriye doğru ittiren göbeğinin üzerinde, altın kaplama bir yılan gibi kıvrım kıvrım dolanıyordu. Yana devrilmiş muazzam büyüklükteki kafasını kaldırmak için en ufak bir gayret sarf etmiyor, tütünden sararmış parmaklarından ikisiyle hafifçe tempo tutuyordu. Çalan müziği ziyadesiyle beğenen Kont, Laura'nın çalış tarzına da kibarca övgüler düzdü. Zavallı Hartright gibi güzel seslerden anlamasa da keyif alan birinin iltifatları değildi bunlar; öncelikle kompozisyonun yetkinliğini anlayabilen, derin bir müzik zevkine sahip ve enstrüman çalmayı bilen, sonra da piyanoyu çalan kişinin yetkinliğini anlayabilen birinin iltifatlarıydı. Akşam sona ererken, batmakta olan güneşin güzel ışıklarının lambaların yayacağı ışıkla kirletilmemesi, biraz daha beklenmesi için yalvardı. Onun yoluna çıkmamak, bilhassa onu görmemek için çekildiğim, salonun piyanoya en uzak penceresine insanı korkutacak kadar sessiz adımlarıyla geldi Kont, lambaların yakılmaması konusunda yaptığı itirazı desteklememi rica etti. O lambalardan birinin bile onu alevler içinde bırakabileceğini bilseydim hemen mutfağa iner, o lambayı kendi ellerimle getirirdim.

"İngiltere'deki alacakaranlığın bu mütevazı, titrek ışığını siz de beğeniyorsunuz, değil mi?" dedi usulca. "Ah! Ben bayılıyorum. Böyle bir akşamda asil olan, muhteşem olan, iyi olan, cennetten çıkma bu havayla saflaşan ne varsa onlara yaradılışımdan gelen bir hayranlık beslediğimi hissediyorum. Benim gözümde doğanın öyle bozulmaz güzellikleri, öyle yok edilemez bir yumuşaklığı var ki! Ben ihtiyar, şişman adamın tekiyim; sizin dudaklarınızdan döküldüğünde kulağa çok hoş gelecek sözleri benden duyanlar, Miss Halcombe, onları küçümsediğimi, onlarla alay ettiğimi zanneder. Böyle duygusallaştığımda bana gülmeleri, ruhumun da benim gibi yaşlı ve aşırı büyümüş olduğunu düşünmeleri,

ağırıma gider. Bakın, sevgili hanımefendi, ağaçlara vurdukça sönen şu ışığa bakın! Benim kalbime işlediği gibi, sizin kalbinize de işliyor mu o ışık?"

Sustu, bana baktı ve Dante'nin akşam vakti üzerine yazdığı o meşhur dizeleri, şiirin kendisindeki eşsiz güzelliğe güzellik katan o melodik ve duyarlı sesiyle okudu.*

O asil İtalyanca şiirin son dizesi dudaklarından döküldüğünde, "Öf!" diye bağırdı aniden; "Kendimi ihtiyar bir aptala çevirmekle kalmadım, sizleri de yordum! Gönül gözümüzü kapatalım artık ve bu dünyanın meselelerine dönelim. Percival! Lambaların yakılmasına onay veriyorum. Leydi Glyde; Miss Halcombe; Eleanor, sevgili karım; domino oynama şerefini hanginiz bahşedeceksiniz bana acaba?"

Sorusu hepimizeydi ama özellikle Laura'ya bakıyordu.

Kont'u rencide etmekten duyduğum korku Laura'ya da geçmiş olduğundan Laura teklifini kabul etti. O teklif bana gelmiş olsa, o an öyle bir şey yapamazdım. Onunla aynı masaya hangi gerekçeyle olursa olsun oturamazdım. Gece, alacakaranlığın üzerine gitgide daha fazla çökerken Kont'un gözleri sanki ruhumun en derinliklerine erişiyordu. Vücudumdaki bütün sinirleri zıplatan sesini duydukça kâh içimde alevler geziyor kâh kanım donuyordu. Gündüz gördüğüm esrarengiz ve korku dolu rüya bütün akşam fasılalarla bana musallat olmuştu; şimdiyse zihnimi esir almış, katlanamayacağım felâketlerin habercisine ve kelimelerle anlatamayacağım bir dehşete dönüşmüştü. Beyaz mozoleyi yeniden gördüm, mezardan çıkıp Hartright'ın yanına gelen, yüzü tülle örtülmüş kadını da. Laura'yı düşündükçe yüreğimin en derinliklerinde bir pınar kaynadı ve şimdiye kadar hiç ama hiç bilmediğim acılardan beslendi. Masaya doğru ilerlerken yanımdan geçen Laura'yı elinden yakaladım ve sanki o gece bizi sonsuza dek ayıracakmış gibi elini öptüm. Hepsi hayretler içinde gözünü bana dikmiş bakarken, önümde açık

* Dante, *İlahi Komedya.* (ç.n.)

duran alçak pencereye doğru koştum ve bahçeye çıktım; koşup dışarı kaçtım ki karanlıkta onlardan, hatta kendimden saklanabileyim.

O akşam her zamankinden daha geç saatte ayrıldık. Yaz gecelerinin o sessizliği, gece yarısına doğru ağaçların arasından esen hafif ve hüzünlü bir rüzgârın verdiği ürpertiyle bozuldu. Havanın aniden soğuduğunu hepimiz hissettik, fakat rüzgârın sinsi sinsi hızlandığını ilk fark eden Kont oldu. Şamdanımı benim için yakarken durdu, bizi uyarır gibi elini kaldırdı:

"Dinleyin!" dedi. "Yarın bir değişiklik olacak."

VII

19 Haziran

Dünkü olaylar bir uyarı atışıydı; eninde sonunda patlak verecek o en büyük kötülüğe hazırlanmalıydım. Ne var ki buna fırsat kalmadı; daha bugünü yaşarken en kötüsü patlak verdi.

Laura'yla birlikte elimizden geldiğince hassas bir hesaplama yaptık ve Anne Catherick'in dün öğleden sonra iki buçukta kayıkhaneye gitmiş olması gerektiği sonucuna vardık. Böylece planım netleşti: Laura bugün öğle yemeğinde şöyle bir görünecek, sonra ilk fırsatta sıvışacak, durumu idare etmek için evde kalan ben de kendimi tehlikeye atmadığımdan emin olur olmaz onun peşinden gidecektim. Bu hareket tarzı, eğer bizi geri püskürtecek bir engelle karşılaşmazsak, Laura'nın saat iki buçuktan önce kayıkhanede olmasına, benim de (uygun bir anda masadan kalkmamı takiben), koruluğa saat üçten önce ulaşmama ve kimseye görünmeden Laura'yı izleyebileceğim bir yere saklanmama imkân verecekti.

Sabah uyandığımızda havanın döndüğünü gördük; dün geceki rüzgâr bizi bu değişikliğe hazırlıklı olmamız için

uyarmıştı aslında. Kalktığımda bütün şiddetiyle yağan yağmur saat on ikiye kadar devam etti; saat on ikiyi vurduğunda bulutlar dağıldı, gökyüzü bütün maviliğiyle karşımızda belirdi ve öğleden sonra havanın açık olacağını müjdeleyen güneş tekrar parladı.

Sör Percival'ın ve Kont'un günün ilk kısmında neyle meşgul olacaklarını bilmem gerekiyordu fakat Sör Percival'ın kahvaltıdan hemen sonra yanımızdan ayrılıp yağmura rağmen kendi başına dışarı çıkması kesinlikle bu merakımı yatıştırmadı. Nereye gittiğini bize söylemediği gibi ne zaman döneceğinden de bahsetmedi. Ayağında çizmeleri, üzerinde yağmurluğuyla kahvaltı odasının penceresinin önünden telaşlı adımlarla geçtiğini gördük, hepsi bu.

Kont sakin geçirdi sabahı, içerideydi; biraz kütüphanede, biraz küçük salonda oyalandı, piyanoya oturup bir o parçayı bir bu parçayı çaldı, kendi kendine mırıldandı. Görünüşe bakılırsa, karakterindeki o duygusallık ısrarla kendisini dışarı vurmaya çalışıyordu. Pek konuşmadığı hassas bir günündeydi Kont, keyfini kaçıracak en ufak bir olayda, (yalnızca şişman erkeklerin iç çekip acı çekebileceği bir şekilde) iç çekmeye ve hiç kıpırdamadan oturup acı çekmeye hazırdı.

Öğle yemeği vakti geldiğinde Sör Percival eve dönmemişti. Kont masada dostunun yerini aldı, koca bir sürahi dolusu kremayla kaplanmış meyveli turtanın büyük kısmını hüzünle silip süpürdü ve yemeyi bitirir bitirmez bu başarının ne kadar kıymetli bir meziyet olduğunu bize açıkladı. "Tatlıdan anlamak," dedi en yumuşak sesi ve en şefkatli tavrıyla, "kadınlara ve çocuklara mahsus masum bir zevktir. Bayılırım ben bu zevki onlarla paylaşmaya; sevgili hanımlar, sizlerle benim aramızdaki bir diğer bağ da budur."

Laura on dakika sonra masadan kalktı. Ona eşlik edeyim diye içim içimi yiyordu. Gelgelelim, ikimiz birlikte dışarı çıkmış olsaydık şüphe uyandırmış olurduk; üstelik, daha da

kötüsü, Anne Catherick'in Laura'nın yanında tanımadığı ikinci bir kişiyi görmesine imkân verecek olursak, çok büyük olasılıkla onun güvenini hemen o an yitirir ve bir daha da kazanamazdık.

Hizmetçi gelip de sofrayı toplayana kadar elimden geldiğince sabırlı davranıp beklememin sebebi buydu. Odadan çıktığımda, ne evin içinde ne de dışında, Sör Percival'ın dönmüş olduğunu gösteren bir işaret vardı. Kont'u ağzında bir parça şekerle ve yeleğinden yukarı tırmanıp şekere ulaşmaya çalışan hırçın papağanıyla baş başa bıraktım; kocasının karşısında oturan Madam Fosco ise sanki hayatında hiç böyle bir şey görmemiş gibi dikkatle kocasının ve kuşunun yaptıklarını izliyordu. Koruluğa giderken, yemek yediğimiz odanın penceresinden görünmemeye dikkat ettim. Kimse beni görmedi, kimse beni takip etmedi. Koruluğa vardığımda benim saatim üçe çeyrek kalayı gösteriyordu.

Açık araziden çıkıp ağaçların arasına girince adımlarımı hızlandırdım ve koruluğun yarısından fazlasını geride bırakana kadar o tempoda yürüdüm. Sonra yavaşladım, yürümeye sağıma soluma bakarak devam ettim, fakat ne birilerini gördüm ne de etrafta bir ses duydum. Küçük adımlarla ilerledim, kayıkhanenin arka duvarını görebiliyordum artık, durdum ve etrafı dinledim, sonra kayıkhaneye iyice yaklaşana, içeride konuşan birileri olursa duyabileceğim mesafeye gelene kadar yürümeye devam ettim. Sessizlik hâlâ bozulmamıştı, etrafta bir Allah'ın kulu yoktu.

Duvarlara tutuna tutuna kayıkhanenin arkasından dolaştım ve etrafta hiçbir şey görmeyince cesaretimi toplayıp ön tarafa geçtim ve kafamı uzatıp içeriye baktım. Kayıkhane boştu.

Önce usulca, sonra yüksek sesle "Laura!" diye seslendim. Ne bir yanıt veren oldu ne de kendini gösteren. Görebildiğim, duyabildiğim kadarıyla gölün ve koruluğun civarında tek insan bendim.

Kalbim küt küt atmaya başladı ama kendime hâkim olmayı başardım ve Laura'nın buraya gerçekten gelip gelmediğini gösterecek bir iz bulurum umuduyla önce kayıkhanenin içine baktım, sonra da ön tarafı inceledim. İçeride Laura'ya dair hiçbir iz yoktu ama dışarıda, kumdaki ayak izlerinde ondan bir şeyler buldum.

İki ayrı kişiye ait ayak izleri gördüm; biri büyüktü, bir erkeğe ait olmalıydı; kendi ayağımı koyup ölçüsünü öyle kestirdiğim ikincisininse Laura'ya ait olduğuna emindim. Kayıkhanenin hemen girişinde bu iki ayak izi birbirine karışıyordu. Hemen bu ayak izlerinin yanında, sundurmanın altında, insan eliyle kazılmış olduğu şüphe götürmeyen küçük bir çukur keşfettim kumun içinde. Şöyle göz ucuyla baktım çukura, sonra hemen ayak izlerine döndüm; izleri gittiği yere kadar takip etmeli, beni nereye götüreceklerini görmeliydim.

Kayıkhanenin sol tarafından başlayan izler beni, ağaçların hizasından, sanırım iki yüz üç yüz metre kadar götürdü, sonra kumlu toprakta izler kayboldu. İzlerini sürdüğüm kişilerin buraya kadar geldikten sonra koruluğa girmiş olması gerektiğini düşündüğümden ben de koruluğa girdim. İlk başta ne yöne gideceğimi bilemedim fakat sonra ağaçların arasında belli belirsiz açılmış bir yol keşfettim ve onu takip ettim. Köye doğru epey yürüdüm, sonra başka bir keçi yolunun önümü kestiğini fark edince durdum. Bu ikinci yolun her iki tarafı da sık böğürtlenlerle kaplıydı. Ne tarafa gideceğimi kestiremez bir halde yola bakarken dikenlere takılmış kumaş parçaları gördüm, bir kadının şalından kopmuş gibi duruyorlardı. Yakından bakınca bu parçaların Laura'nın şallarından birine ait olduğundan emin oldum ve hemen o ikinci patikadan devam ettim. Yolun sonu malikânenin arkasına çıkınca derin bir oh çektim. Böyle diyorum, çünkü yol buraya çıkınca, Laura'nın, bilinmeyen bir sebeple, bu dolambaçlı yolu takip edip benden önce eve dönmüş olduğu sonucuna vardım. Avludan devam ettim ve kiler tarafından

eve girdim. Uşakların yemek yediği odada ilk karşıma çıkan Mrs. Michelson, evin kâhyası, oldu.

"Leydi Glyde yürüyüşünü bitirip eve döndü mü, biliyor musun?" diye sordum.

"Hanımım biraz önce Sör Percival ile birlikte geldi," cevabını verdi kâhya. "Korkarım çok üzücü bir şey olmuş Miss Halcombe."

Kalbim sıkıştı, bayılacak gibi oldum. "Kaza falan mı olmuş yoksa?" dedim.

"Hayır, hayır; Tanrı'ya şükür, kaza değil. Fakat hanımım gelir gelmez göz yaşları içinde yukarıya, kendi odasına koştu ve Sör Percival, Fanny'ye bir saat içinde evden ayrılmasını söylememi emretti."

Fanny, Laura'nın hizmetçisiydi, yıllardır Laura'nın yanında olan tatlı, sevecen bir kızdı, bu evde sadakatine ve bağlılığına ikimizin de güvenebileceği tek kişiydi.

"Fanny nerede?" diye sordum.

"Odamda, Miss Halcombe. Kızcağız hayli sarsıldı, ben de oturup sakinleşmeye çalışmasını söyledim ona."

Mrs. Michelson'un odasına gittim ve Fanny'yi bir köşeye büzüşmüş, eşyalarını topladığı sandığının yanı başında için için ağlarken buldum.

Neden böyle apansızın kovulduğuna dair hiçbir açıklama yapamadı bana kızcağız. Sör Percival, kızın bir aylık ihbar süresini işletmek yerine, bir aylık maaşının peşinen verilip evden gönderilmesini emretmiş. Hiçbir sebep gösterilmemiş, işlediği bir kusurdan bahsedilmemiş. Hanımından yardım istemekten, hatta kısacık bir veda etmek için bile onu görmekten menedilmiş kız. Hiçbir açıklama yapmadan, kimseyle vedalaşmadan, bir an evvel malikâneden ayrılması gerekiyormuş.

Zavallı kızı biraz teselli edip yatıştırdım, sonra da ona bu geceyi nerede geçirmeyi düşündüğünü sordum. Köydeki küçük hana gitmeyi düşündüğünü söyledi; sahibi saygıde-

ğer bir kadınmış, Blackwater Park'taki hizmetçiler tanırmış onu. Ertesi sabah, erkenden yola çıkarsa, Londra'da konaklamak zorunda kalmadan Cumberland'daki dostlarının yanına varabilirmiş.

İlk aklıma gelen, Fanny'nin malikâneden ayrılmasının bize Londra ve Limmeridge Malikânesi'yle güvenli bir şekilde haberleşme imkânı sağladığı ve bu imkândan yararlanmamızın çok önemli olabileceği oldu. Bu yüzden Fanny'ye, hanımından ya da benden bu akşam bitmeden haber alabileceğini, bizden şimdilik ayrı düşmesinin ona ne kadar zor geldiğini anladığımı ve her ikimizin de ona yardım etmek için elimizden geleni ardımıza koymayacağına emin olabileceğini söyledim. Bu sözlerin ardından Fanny'yle vedalaşıp yukarı çıktım.

Laura'nın odası koridordan bir bekleme odasıyla ayrılmıştı. Dıştaki bu odanın kapısını açmaya çalıştığımda kapının içeriden kilitlendiğini fark ettim.

Kapıyı çaldım ve karşıma yine, yaralı köpeği bulup eve getirdiğim gün aptallığı ve duyarsızlığıyla sabrımı bir hayli zorlamış olan o hantal, kız irisi hizmetçi çıktı.

O olaydan sonra bu kızın adının Margaret Porcher olduğunu, evdeki en beceriksiz, en pasaklı, en inatçı hizmetçinin de bu kız olduğunu öğrenmiştim.

Kız kapıyı açar açmaz eşiğe çıktı ve hiçbir şey söylemeden ruhsuz ruhsuz sırıtıp yüzüme baktı.

"Ne dikiliyorsun orada?" dedim. "İçeri girmek istediğimi görmüyor musun?"

Daha da pişkin bir sırıtışla, "Ah, ne yazık ki içeri girmemeniz gerekiyor," dedi kız.

"Ne cüretle benimle böyle konuşursun? Derhal önümden çekil!"

Kız kollarını açtı, iri kırmızı ellerini eşiğin her iki yanına yaslayıp geçişi engelledi ve o kuş beynini taşıdığı kafasını "hayır" der gibi salladı.

"Beyefendinin emirleri," dedi ve yine başını salladı.

Meseleyi *onunla* tartışmamın bir anlamı olmadığını, artık ne söylemem gerekiyorsa beyefendiye söylemem gerektiğini kendime telkin etmek için sabrımı sonuna kadar zorladım. Dönüp merdivenlerden aşağı indim, bir an önce Sör Percival'ı bulmam gerekiyordu. Sör Percival beni ne kadar sinir ederse etsin soğukkanlılığımı muhafaza edeceğime dair kendime verdiğim söz, bunu söylemeye utansam da, sanki hiç verilmemiş gibi aklımdan çıkmıştı şimdi. O evde çektiğim, içime attığım onca şeyden sonra, ne kadar sinirlenmiş olduğumu görmek aslında bana iyi gelmişti.

Küçük salon da kahvaltı odası da boştu. Kütüphaneye gittim ve Sör Percival'ı, Kont'u ve Madam Fosco'yu orada buldum. Üçü de ayakta, birbirlerine yakın duruyorlardı ve Sör Percival'ın elinde küçük bir kâğıt parçası vardı. Kapıyı açarken, Kont'un ona "Hayır, bin defa söyledim, hayır," dediğini duydum.

Tam karşısına dikildim Sör Percival'ın ve gözlerinin içine içine baktım.

"Sör Percival, karınızın odasının bir hapishane, hizmetçinizin de oranın gardiyanı olduğunu mu anlamalıyım?" diye sordum.

"Evet, tam da bunu anlayacaksın," diye cevap verdi Sör Percival. "Dikkat et gardiyanım çift vardiya çalışmak durumunda kalmasın; dikkat et senin odan da hapishane olmasın."

"Esas *siz* dikkat edin karınıza nasıl davrandığınıza ve *beni* nasıl tehdit ettiğinize," diye bütün sinirimle çıkıştım. "Kadınları zulümden ve zorbalıktan koruyacak yasalar var İngiltere'de. Eğer Laura'nın saçının tek bir teline zarar verirseniz, eğer benim özgürlüğüme müdahale etmeye cüret ederseniz, ne olacağını hiç düşünmem, o yasalara başvururum."

Sör Percival bana cevap vereceğine Kont'a çevirdi yüzünü.

"Dememiş miydim sana?" diye sordu. "Şimdi ne diyeceksin, bakalım?"

"Daha önce ne söylediysem onu," diye yanıtladı Kont. "Hayır!"

Sinirim tepemde olmasına rağmen Kont'un o sakin, soğuk, gri gözlerini yüzümde hissettim. Sözlerini bitirir bitirmez gözlerini karısına çevirdi ve bir şey anlatmak ister gibi karısına baktı. Madam Fosco hemen benim yanıma geldi, ikimiz de tekrar lafa girme fırsatı bulamadan Sör Percival'la konuşmaya başladı. Soğuk bir tavırla ve kendisini zor zapt ettiği belli bir üslupla, "Bana bir dakikanızı ayırmanızı rica ediyorum," dedi. "Misafirperverliğiniz için size teşekkür etmeyi bir borç bilirim, Sör Percival, ne yazık ki bu misafirperverliğinizden daha fazla yararlanmak istemediğimi de söylemeliyim. Hanımefendilere, bugün burada karınıza ve Miss Halcombe'a davranıldığı gibi davranılan hiçbir evde kalmam ben!"

Sör Percival bir adım geri çekildi ve Madam Fosco'ya baktı, ağzını bıçak açmıyordu. Az önce duymuş olduğu nutuk karşısında –kocasının izni olmadan cesaret edemezdi o nutku çekmeye Madam Fosco; Sör Percival gayet iyi biliyordu bunu, ben de gayet iyi biliyordum–şaşkınlıktan donakalmış gibiydi. Kont, olduğu yerden bir adım geriye atmadı ve karısına büyük bir hayranlıkla baktı.

"Muhteşem bir kadın!" dedi kendi kendine. Konuşurken karısının yanına geldi ve karısının elini tutup koluna girmesini sağladı. "Emrine amadeyim Eleanor," diye devam etti; onun bu kadar ağırbaşlı davranabildiğini daha önce hiç fark etmemiştim. "Tabii ki Miss Halcombe'un da emrine amadeyim, eğer kendisine sunabileceğim hizmetleri kabul ederek beni şereflendirmeyi isterse."

"Lanet olsun! Ne demek istiyorsun?" diye bağırdı Sör Percival, Kont o sırada karısıyla birlikte sessizce kapıya doğru ilerliyordu.

Başkalarının etkisi altına girmesi mümkün olmayan o İtalyan, "Ben hep ne söylüyorsam onu demek isterim; fakat

şimdi, karım ne söylüyorsa onu demek istiyorum," diye cevap verdi. "Biz bu defalık yer değiştirdik Percival; Madam Fosco'nun görüşü, benim de görüşüm."

Sör Percival elindeki kâğıdı buruşturdu, bir küfür daha salladı ve Kont'u kenara itip ondan önce kapıya vardı.

Şaşırmış, öfkelenmişti; o kısık sesiyle fısıldar gibi, "Öyle olsun bakalım," dedi. "Senin istediğin gibi olsun, bakalım ne çıkacak arkasından." Bu sözlerin ardından odadan ayrıldı.

Madam Fosco meraklı gözlerle kocasına baktı. "Apar topar çıktı Sör Percival," dedi. "Ne anlama geliyor bu?"

"Bütün İngiltere'de sinirlerine en az hâkim olabilen adamın aklını başına sen ve ben birlikte getirdik, demek oluyor," cevabını verdi Kont. Bana döndü ve, "Leydi Glyde'ın büyük bir aşağılanmadan ve sizin de affedilmez bir hakaretin tekrarlanmasından kurtulduğunuz anlamına geliyor Miss Halcombe," dedi. "Böyle zor bir zamanda sergilediğiniz tutuma ve cesaretinize duyduğum hayranlığı ifade etmeme müsaade edin."

"Gerçekten hayran kaldı," diye düzeltti Madam Fosco.

"Gerçekten hayran kaldım," diye tekrarladı Kont.

Gördüğüm zorbalığa, uğradığım haksızlığa verdiğim tepkiyi körükleyen öfkem artık biraz yatışmıştı. Bir an önce Laura'yı görmek için duyduğum yürek parçalayıcı istekle, kayıkhanede ne yaşanmış olduğunu bilmememin verdiği çaresizlik birleşmiş, omuzlarıma kaldıramayacağım kadar büyük bir yük bindirmişti. Kont ve karısı benimle hangi üslupla konuşmayı seçmişse ben de onlara aynı üslupla karşılık verip onlara bir şey belli etmemek istedim ama konuşacak gücü bulamıyordum kendimde, nefesim kesiliyordu; endişeli gözlerle sessizce kapıya bakıp duruyordum. Tedirginliğimi anlayan Kont kapıyı açtı, dışarı çıktı ve kapıyı arkasından kapattı. Tam o sırada Sör Percival'ın ağır adımlarla merdivenden indiği duyuldu. Kapının önünde

ikisinin fısıldaştığını duydum; Madam Fosco da o sırada, Sör Percival'ın yaptıklarının kocasını ve onu Blackwater Park'tan ayrılmaya mecbur bırakmamış olmasından hepimiz adına memnun olduğuna en sakin ve en alışılageldik tavırlarıyla beni ikna etmeye çalışıyordu. Daha Madam Fosco sözlerini bitirmeden dışarıdaki fısıltı kesildi, kapı açıldı ve Kont kafasını içeri uzattı.

"Miss Halcombe," dedi, "Leydi Glyde'ın bir kez daha kendi evinin hanımı olduğunu size bildirmekten mutluluk duyarım. Bu güzel değişikliği Sör Percival'dan ziyade *benden* duymanızın daha münasip olduğunu düşündüm ve vakit kaybetmeden size haber vermek istedim."

Kont'un ona göstermiş olduğu hayranlığı karşılıksız bırakmak istemeyen Madam Fosco, "Takdire şayan bir incelik!" dedi. Kont bu sözleri duyunca, sanki kibar bir yabancı ona usulen iltifat etmiş gibi gülümseyip selam verdi ve bir adım geriye çekilip bana yol verdi.

Sör Percival holde dikilmişti. Ben aceleyle merdivenlere doğru yürürken onun da telaşla Kont'u kütüphaneden hole çağırdığını duydum.

"Ne demeye orada bekliyorsun?" dedi. "Seninle konuşmak istiyorum."

"Ben de biraz yalnız kalıp düşünmek istiyorum," diye karşılık verdi Kont. "Biraz vakit geçsin Percival, biraz vakit geçsin."

Ne o ne de dostu bir kelime daha etti. Merdivenlerin başına çıktım ve koridor boyunca koştum. Acelemden, telaşımdan, bekleme odasının koridora açılan kapısını açık bıraktım ama Laura'nın odasının kapısını içeri girer girmez kapattım.

Laura, odanın kapıya uzak köşesinde tek başına oturmuş, kollarını bitkin bir şekilde masaya yaslamış, yüzünü elleriyle gizlemişti. Beni görünce bir sevinç çığlığı atıp heyecanla ayağa kalktı.

"Buraya nasıl girdin? Sana kim izin verdi? Sör Percival değil herhalde?"

Onun bana anlatacaklarını duymak için o kadar sabırsızlanıyordum ki ona cevap veremiyordum; sadece kafamdaki sorular dökülüyordu ağzımdan. Ne var ki, Laura'nın aşağıda neler olup bittiğini öğrenme hevesi karşı koyamayacağım kadar güçlüydü. Israrla sorularını tekrarladı.

"Kont tabii ki, kim olacak!" diye sabırsızca yanıtladım. "Evde kimin nüfuzu var..."

O ismi duymaktan iğrendiğini anlatan bir mimikle susturdu beni Laura.

"Ondan bahsetme," diye bağırdı. "Kont bu dünyadaki en aşağılık mahluk! Kont rezil bir casus!"

Yatak odasının kapısının hafifçe vurulmasıyla ikimiz de sustuk, tek kelime daha edemedik.

Ben daha ayaktaydım, kapıyı kimin çaldığına bakmaya önce ben gittim. Kapıyı açtığımda, elinde benim mendilimi tutan Madam Fosco'yla karşılaştım.

"Bunu aşağıda düşürmüşsünüz Miss Halcombe," dedi, "ben de hazır kendi odama geçerken bunu size bıraksam iyi olur diye düşündüm."

Madam Fosco'nun zaten solgun bir yüzü vardı, fakat şimdi öyle beti benzi atmıştı ki görünce irkildim. Elleri tir tir titriyordu, daha önce hiç rastlamamıştım böyle bir şeye; yırtıcı bir hayvan gibi bakan gözleri ise beni delip geçmiş, Laura'ya odaklanmıştı.

Kapıyı çalmadan önce bizi dinlemişti Madam Fosco! O kireç beyazı yüzünden anladım bunu, titreyen ellerinden anladım, Laura'ya bakışlarından anladım.

Kısa bir süre bekledikten sonra sessizce arkasını döndü ve yavaşça uzaklaştı Madam Fosco.

Kapıyı tekrar kapattım. "Ah, Laura! Laura! Kont'a casus dediğine ikimiz de pişman olacağız!"

"Sen olsaydın sen de öyle derdin Marian, eğer benim bildiğimi sen de bilseydin. Anne Catherick haklıydı. Dün

korulukta bizi gözetleyen üçüncü bir kişi *gerçekten* vardı ve o üçüncü kişinin..."

"Kont olduğuna emin misin?

"Kesinlikle eminim. Sör Percival'ın casusuymuş o; Sör Percival'ın muhbiriymiş; Anne Catherick ile beni bütün sabah beklesin, bizi gözetlesin diye Sör Percival'ı oraya gönderen oymuş."

"Anne'i buldular mı? Sen gördün mü onu gölde?"

"Hayır. Kayıkhaneden uzak durduğu için kendini kurtardı Anne. Ben gittiğimde kimse yoktu orada."

"Sonra? Sonra?"

"İçeri girdim ve birkaç dakika bekledim. Fakat huzursuzlandım beklerken, çıkıp biraz yürüyeyim dedim. Kapıdan çıkarken kumda bazı işaretler gördüm, girişe yakın kısımda. Eğilip inceleyince, kumda büyük harflerle yazılmış bir kelime olduğunu fark ettim. 'BAK!' yazıyordu."

"Sen de kumu eşeleyip bir çukur açtın, değil mi?"

"Marian, sen bunu nereden biliyorsun?"

"Senin peşinden kayıkhaneye gittiğimde o çukuru ben de gördüm. Devam et, devam et anlatmaya!"

"Evet, üstteki kumları biraz eşeleyince hemen altından küçük bir kâğıt parçası çıktı, kâğıtta bir şeyler yazıyordu. Yazının altında Anne Catherick'in baş harfleri vardı."

"Nerede bu kâğıt?"

"Sör Percival onu benden aldı."

"Kâğıtta ne yazdığını hatırlayabiliyor musun? Bana tekrarlayabilir misin yazanları?"

"Hepsini değil ama neden bahsettiğini hatırlıyorum Marian. Çok kısa bir yazıydı. Sen olsaydın kelimesi kelimesine hatırlardın."

"Üzerinden daha fazla zaman geçmeden anlatmaya çalış bakalım, neden bahsediliyordu?"

Laura hatırladıklarını anlatmaya başladı. Ben de o bana ne söylediyse kelimesi kelimesine buraya geçiriyorum:

Uzun boylu, şişman ve iri yarı bir yaşlı adam beni dün sizinle birlikte gördü ve kendimi kurtarmak için kaçmak zorunda kaldım. Beni takip edebilecek kadar çevik değildi ve ağaçların arasında izimi kaybetti. Bugün aynı saatte buraya gelmeyi göze alamam. Size bunları anlatmak için, sabah saat altıda bu kâğıdı kuma gömüyorum. Kocanızın Sırrını tekrar konuştuğumuzda etrafta kimse olmadığından emin olmalıyız yahut hiç konuşmamalıyız. Sabırlı olmaya çalışın. Size söz veriyorum, çok geç olmadan beni yine göreceksiniz.

A. C.

Kâğıtta "uzun boylu, şişman ve iri yarı bir yaşlı adamdan" bahsedilmesi (Laura, bu tanımı bana doğru bir şekilde tekrar ettiğinden emindi), onları kimin gizlice izlemiş olduğunu şüpheye yer bırakmayacak şekilde açıklıyordu. Bir gün önce, Laura'nın broşunu aramak için kayıkhaneye gittiğini Sör Percival'a Kont yanımdayken söylemiş olduğum aklıma geldi. Kuvvetle muhtemeldir ki Kont, bana küçük salonda Sör Percival'ın planlarındaki değişiklikten bahsettikten hemen sonra, o her zamanki işgüzarlığıyla, imza meselesindeki değişikliği anlatıp içini rahatlatmak için Laura'yı oraya kadar takip etmişti. Eğer böyle olduysa, tam Kont kayıkhaneye yaklaşmışken Anne Catherick onu fark etmiş demektir. Anne Catherick'in Laura'nın yanından şüphe uyandıracak kadar alelacele ayrılması, Kont'un onu sonuç alamasa da aramasında muhakkak rol oynamıştır. Anne'le Laura arasında daha önce geçen konuşmaları Kont duymuş olamaz. Malikâneyle göl arasındaki mesafeyi ve Kont'un benim yanımdan saat kaçta ayrıldığını düşününce, bir de bunları Laura'nın Anne Catherick'le ne zaman konuştuğu ile kıyaslayınca, Kont'un bu konuşmaları duymamış olduğu kesinlikle ispatlanıyordu.

Şimdiye kadar dinlediklerimden iyi kötü bir sonuç çıkarmıştım; artık cevabını merak ettiğim diğer büyük soru, Kont Fosco öğrendiklerini ona anlattıktan sonra Sör Percival'ın ne gibi keşiflerde bulunmuş olduğuydu.

"Nasıl oldu da mektubu elinden kaptırdın?" diye sordum Laura'ya. "Mektubu kumda bulunca ne yaptın?"

"Önce bir kez baştan sona okudum mektubu," dedi Laura, "sonra kayıkhaneye girdim, oturup ikinci bir kez okumak istiyordum. Mektubu okurken kâğıdın üzerine bir gölge düştü; kafamı kaldırıp baktığımda Sör Percival'ın eşikte durmuş, beni seyrettiğini gördüm."

"Mektubu saklamaya çalıştın mı?"

"Çalıştım, ama bana engel oldu. 'Hiç zahmet etme mektubu saklayacağım diye,' dedi. 'Ben zaten okumuştum onu.' Çaresizlik içinde yüzüne bakmaktan başka bir şey yapamadım, hiçbir şey söyleyemedim. 'Anladın mı?' diye devam etti Sör Percival. 'Ben mektubu okudum. İki saat önce kumu eşeleyip mektubu çıkardım, sonra tekrar gömdüm ve üzerine o kelimeyi yeniden yazdım ki sen fazla zorlanmayasın. Artık yalan söyleyerek de kendini kurtaramazsın. Dün gizlice buluştun Anne Catherick'le, şimdi de elinde onun mektubunu tutuyorsun. *Onu* henüz yakalayabilmiş değilim ama *seni* yakaladım. Ver o mektubu bana.' Bir adım daha atıp tepeme dikildi; beni yalnız yakalamıştı Marian, başka ne yapabilirdim? Mektubu ona verdim."

"Sen mektubu verince o ne dedi?"

"İlk başta hiçbir şey söylemedi. Kolumdan tutup kaldırdı beni, kayıkhaneden çıkardı, birinin bizi görmesinden, duymasından korkuyormuş gibi dört bir tarafa bakındı. Sonra kolumu sıkı sıkı tuttu, kulağıma eğilip, 'Dün sana ne anlattı Anne Catherick? Kelimesi kelimesine söyleyeceksin bana, anlaşıldı mı?' diye fısıldadı."

"Anlattın mı?"

"Beni yalnız yakalamıştı Marian, koparacak gibi zalimce sıkıyordu kolumu, ne yapabilirdim ki?"

"Kolunda duruyor mu hâlâ o izler? Göster bakayım."

"Niye görmek istiyorsun?"

"Görmek istiyorum Laura, çünkü bu zulme katlanmaya son verip karşı koymaya başlamamız lazım bugün. Ona

karşı silah olarak kullanacağız kolundaki izleri. Şimdi görmem lazım, ileride bir gün yemin etmem gerekebilir o izleri gördüğüme."

"Ah Marian, öyle bakma, öyle konuşma! Artık canım yanmıyor hem!"

"Bırak göreyim!"

Laura izleri bana gösterdi. Artık o izler için kederlenecek, ağlayıp üzülecek, o izlerden korkacak aşamayı çoktan geçmiştim. Biz kadınların erkeklerden daha iyi olduğu da söylenmiştir, daha kötü olduğu da. Ya o izlere baktığımda ben de bazı kadınlar gibi şeytana uyup aklımdan kötü şeyler geçirmiş olsaydım? Tanrı'ya şükürler olsun ki Laura'ya beni hiçbir şekilde ele vermedi yüz ifadem. O zarif, masum, merhametli kadın onun için korktuğumu, onun için üzüldüğümü düşündü yalnızca, hepsi bu.

"Çok üzerinde durma Marian," dedi sadece Laura, bir yandan da elbisesinin kolunu tekrar indiriyordu. "Artık canım yanmıyor."

"O izleri düşündükçe sinirlenmemeye çalışacağım, canım, senin hatırın için. Peki! Peki! Sen de Anne Catherick sana ne anlattıysa, sen bana ne anlattıysan, hepsini Sör Percival'a anlattın, öyle mi?"

"Evet, hepsini anlattım. Israr etti, beni yalnız yakalamıştı, hiçbir şey saklayamadım."

"Anlattıktan sonra bir şey dedi mi?"

"Yüzüme baktı ve alay eder gibi acı acı güldü. 'Söylemediklerini de söküp alacağım senden,' dedi, 'duyuyor musun beni? Söylemediklerini de.' Bildiğim her şeyi anlattım diye yeminler ettim ona. 'Anlatmadın,' dedi, 'anlatmayı uygun gördüklerinden çok daha fazlasını biliyorsun sen. Anlatmayacak mısın? Anlatacaksın! Eğer burada konuşturamazsam seni evde konuştururum.' Koruluğun içinden geçen garip bir yoldan götürdü beni eve, o yolda *seninle* karşılaşmamız kesinlikle mümkün değildi; evi görene kadar tek bir kelime

daha etmedi. Sonra durdu, 'Sana ikinci bir şans verecek olursam o şansı kullanır mısın? Aklına başına toplayıp bana gerisini de anlatır mısın?' Daha önce ne dediysem aynısını söylemekten başka bir şey gelmedi elimden. 'Lanet olsun sana, ne inatçıymışsın!' dedi ve yürümeye devam etti, beni de eve sürükledi. 'Beni kandıramazsın,' dedi, 'anlatmayı seçtiğinden daha fazlasını biliyorsun sen. Sırrını senden söküp almayı bilirim, senin o kız kardeşinden de söküp almayı bilirim. Bundan sonra öyle bir araya gelip fısır fısır konuşamayacaksınız, arkamdan iş çeviremeyeceksiniz. Sen gerçeği itiraf edene kadar ne sen onu göreceksin ne de o seni görecek. Sabah, öğle ve akşam izlettireceğim sizi, ta ki gerçeği itiraf edene kadar.' Ne söylediysem dinletemedim. Beni doğrudan yukarı çıkarıp odama götürdü. Fanny odada oturmuş, benim için bir şeyler yapıyordu; Sör Percival hemen kovaladı onu. 'Bu komploya *sen de* bulaşma diye elimden geleni yapacağım,' dedi Fanny'ye. 'Bu evden hemen bugün ayrılacaksın. Eğer hanımın bir hizmetçi istiyorsa benim seçtiklerimden birini alacak yanına.' Beni itekleyip odaya soktu ve kapıyı da üzerime kilitledi. Odama kimse girmesin diye de o duygusuz kadını kapıya dikti, Marian! Çıldırmış gibi bakıyor, çıldırmış gibi konuşuyordu. İnanması zor gelebilir ama gerçekten öyle duruyordu."

"Anladığıma emin olabilirsin Laura. O *zaten* delirmiş; işlediği suçları biliyor olmanın verdiği dehşet delirtmiş onu. Sen anlattıkça kesinlikle emin oluyorum ki Anne Catherick dün yanından ayrıldığında sen o alçak kocanın mahvına sebep olabilecek bir sırrı keşfetmenin arifesindeymişsin ve kocan senin o sırrı *keşfetmiş* olduğunu düşünüyor. Suçlu olmanın verdiği o kuşkuyu sen ne söylersen söyle ne yaparsan yap gideremeyecek, kendi hakikatini onun sahte tabiatına kabul ettiremeyeceksin. Bunu seni telaşa düşürmek için söylüyor değilim canım. Gözlerini açıp nasıl bir duruma düştüğünü görmen için söylüyorum, seni korumak için hâlâ

şansımız varken elimden geleni yapmama izin vermenin ne kadar büyük bir mecburiyete dönüştüğüne seni ikna etmek için söylüyorum. Kont Fosco, Sör Percival üzerindeki nüfuzunu bugün kullanıp seni görmemi sağlamış olabilir, peki ya yarın o nüfuzunu kullanmamayı seçerse? Eve gelir gelmez Fanny'yi kovdu Sör Percival çünkü o akıllı bir kızdı ve sana ölesiye sadıktı; onun yerine senin ne istediğini hiç önemsemeyen, yarım aklıyla bahçedeki bekçi köpeğinden zeki olmayan bir kadın koydu. Eğer biz elimize geçmiş fırsatları en iyi şekilde değerlendiremezsek Sör Percival'ın bundan sonra hangi önlemleri alıp da bizi zora sokacağını bilemeyiz."

"Ne yapabiliriz Marian? Ah, keşke bu evden bir daha asla geri gelmemek üzere ayrılabilsek!"

"Beni dinle canım ve ben burada senin yanında olduğum sürece zannettiğin kadar da çaresiz olmadığını düşünmeye çalış."

"Öyle düşüneceğim, zaten öyle düşünüyorum. Beni düşünürken zavallı Fanny'yi hepten unutma. Onun da yardıma, teselliye ihtiyacı var."

"Onu asla unutmayacağım. Buraya gelmeden önce ona uğradım ve bu gece onunla haberleşeceğimizi söyledim. Blackwater Park'taki posta torbasına koyduğumuz mektuplar emniyette değil ve benim bugün, seni korumak için iki mektup yazmam lazım; bu mektuplar Fanny'den başkasının eline geçmemeli."

"Hangi iki mektup?"

"İlk önce Mr. Gilmore'un ortağına bir mektup yazmayı düşünüyorum Laura; Mr. Kyrle ilk mektubunda eğer yine acil bir mesele olursa bize yardım edebileceğini yazmıştı. Her ne kadar kanunları az bilsem de eminim o gaddar adamın sana bugün yaptığı gibi bir muamele karşısında kadını koruyan bir kanun vardır. Mr. Kyrle'e yazacağım mektupta Anne Catherick'ten hiç bahsetmeyeceğim çünkü onun hakkında verebileceğim kesin bir bilgi yok. Fakat avukat,

kolundaki o izleri bilecek, sana bu odada uygulanan şiddeti bilecek; bu gece başımı yastığa koymadan yazacağım hepsini mektubuma!"

"Marian, bu olay duyulursa ne olur düşündün mü?"

"Ben hesabımı olayın duyulması ihtimaline göre yapıyorum. Sör Percival senden daha çok korkacaktır bundan. Bu olayın açığa çıkma ihtimali, başka hiçbir şeyi umursamayan bu adamı yola getirebilir."

Bu sözlerle birlikte kalkmaya hazırlandım ama Laura onu yalnız bırakmamam için yalvardı. "Onu çaresizliğe sürükleyecek ve bizi on kat daha fazla tehlikeye atacaksın," dedi.

Laura'nın sözlerindeki doğruluğu –insanın cesaretini kıran o hakikati– hissediyordum. Ne var ki bunu ona itiraf edecek cesareti kendimde bulamadım. İçinde bulunduğumuz bu dehşet verici durumda en kötüsünü göze almaktan başka çaremiz yoktu, artık bize yardım edecek bir şey kalmamıştı. Bunu Laura'ya kelimelerimi seçerek anlattım. Acı acı iç çekti fakat bana karşı çıkmadı. Yazmayı düşündüğümü söylediğim ikinci mektubu sordu sadece. Kime yazılacaktı o mektup?

"Mr. Fairlie'ye," dedim. "Amcan senin en yakın erkek akraban ve Fairlie ailesinin reisi. Duruma müdahale etmek zorunda, edecektir de."

Laura üzüntü içinde başını salladı, amcasının bu işe karışacağına ihtimal vermiyordu.

"Evet, biliyorum," diye devam ettim sözlerime, "senin amcan güçsüz, bencil, dünya zevklerine düşkün bir adam, biliyorum, ama o Sör Percival Glyde değil ve etrafında Kont Fosco gibi bir dostu yok. Ben ondan sana ya da bana iyilik yapmasını, şefkat göstermesini bekliyor değilim kesinlikle; fakat onun miskinliğini sürdürmek ve kendi huzurunu korumak için her şeyi yapacak olmasına güveniyorum. İleride başına gelmesi kaçınılmaz dertlerden, sefaletten ve sorumluluktan ancak şimdi yapacağı bir müdahaleyle kurtulabile-

ceğine onu ikna etmeme izin ver, bana yeter; kendi çıkarını düşündüğü için harekete geçecektir amcan. Ben ona nasıl muamele edeceğimi biliyorum, Laura, bu konuda biraz tecrübem oldu."

"Keşke onu ikna etsen de bir süreliğine Limmeridge Malikânesi'ne dönsem, orada seninle sessiz sakin otursam, Marian; âdeta bekârlığımdaki gibi mutlu olurum yeniden!"

Aklıma yeni bir fikir düşürdü bu sözler. Acaba Sör Percival'ı şu iki seçenek arasında sıkıştırmak mümkün olur muydu? Ya karısının bir süreliğine, amcasını ziyaret etme bahanesiyle, yanından ayrılmasına sessiz sedasız müsaade edecek ya da karısının hakkını korumak için avukatımızı devreye sokup onu bir skandalla karşı karşıya bırakacağız. Olur da onu böyle bir ikileme sokabilirsek acaba ilk seçeneği tercih edeceğine güvenebilir miydik? Pek ihtimal veremiyordum buna, hatta hiç mümkün gelmiyordu. Gelgelelim, Sör Percival'ı böyle sıkıştırmaya çalışmak ne kadar ümitsiz görünürse görünsün, kesinlikle denemeye değerdi. Daha iyi bir çözüm bulamamanın verdiği korkunç çaresizlikle bunu denemeye karar verdim.

"Amcana az önceki isteğini bildireceğim," dedim, "avukata da bu meseleye dair görüşünü soracağım. İyi bir şey çıkabilir buradan, umuyorum çıkacak."

Bunları söyledikten sonra tekrar ayağa kalktım, Laura da beni tekrar yerime oturtmaya çalıştı.

"Beni bırakma," dedi, kaygılıydı. "Benim yazı takımım şu masanın üzerinde. Mektupları burada yazabilirsin."

Kendi çıkarı için bile olsa ona hayır demek beni çok zorluyordu. Ne var ki zaten çok uzun süredir bu odaya kapanıp kalmıştık. Birbirimizi bir daha görebilmemiz, tamamen akıllarda yeni soru işaretleri uyandırmamamıza bağlı olabilirdi. Aşağıya inmemin, belki da tam bu sırada bizi düşünen, bizim hakkımızda konuşan o sefil insanların arasına sakin sakin karışıp hiçbir şey olmamış gibi davranmamın vakti gelmiş de

geçiyordu. Bu berbat mecburiyeti Laura'ya açıkladım ve onu da durumu benim yaptığım gibi kabullenmeye ikna ettim.

"Geri geleceğim canım, en geç bir saat içinde," dedim. "Bugünlük en kötüsünü geride bıraktık. Sükûnetini koru ve hiçbir şeyden korkma."

"Anahtar kapının üstünde mi, Marian? İçeriden kilitleyebilir miyim kapıyı?"

"Evet, anahtar burada. Kapıyı kilitle ve ben gelene kadar kimseye açma."

Onu öptüm ve yanından ayrıldım. Uzaklaşırken, anahtarın çevrildiğini, kapının kilitlendiğini duymak ve kapının başında başka birinin beklemediğini bilmek içimi rahatlattı.

VIII

19 Haziran

Laura'nın kapısının kilitlendiğini duyduğumda merdivenlerin başına henüz gelmiştim; bu ses bana, ihtiyatlı davranıp kendi kapımı da kilitlemem ve odadan çıktığımda anahtarı yanıma almam gerektiğini hatırlattı. Günlüğümü diğer kâğıtlarla birlikte çalışma masasının çekmecesine koyarak zaten emniyete almıştım fakat yazı takımlarım ortadaydı. Bunlardan biri, aynı kaptan su içen iki güvercin figürünün işlendiği bir mühürdü; bu figürün mühürlerde kullanıldığına çok sık rastlanırdı. Bir de mürekkep kurutma kâğıtlarım vardı masanın üzerinde; dün gece yazdığım yazıları kurutmak için bunları günlüğüme bastırdığımdan, son satırlarımın kopyası kâğıtlara çıkmıştı. Artık bir parçam haline gelmiş olan şüphe etme ihtiyacı sağlıklı düşünmemi engellediği için böyle önemsiz şeyler dahi gözüme tehlikeli görünüyordu; anahtarını emniyete almazsam, çalışma masasının kilitli çekmecesi bile, ben odada değilken, yeterince koruma sağlamazmış gibi geliyordu.

Odada, ben Laura'yla konuşurken birilerinin buraya girmiş olduğunu düşündürecek bir şey göremedim. Yazı takımlarım her zamanki gibi masaya saçılmıştı (bunlara el sürmemesi için hizmetçiyi uyarmıştım). Masanın üzerinde dağınık duran eşyalara baktığımda tek dikkatimi çeken, mührün tablada, kalemler ve balmumuyla birlikte derli toplu duruyor olmasıydı. Söylemeye utanıyorum ama ben bu özensizliğimle onu oraya koymazdım, zaten koyduğumu da hatırlamıyordum. Fakat, işin doğrusu, mührü başka nereye koymuş olabileceğimi hatırlayamadığımdan, belki bu defa farkında olmadan doğru yere koymuşumdur diye kararsız kaldığımdan, o gün yaşananları düşünmekten zaten allak bullak olmuş kafamı bir de böyle ufak meselelerle yormak istemedim. Kapıyı kilitledim, anahtarı cebime koydum ve aşağı indim.

Madam Fosco holde tek başına durmuş, barometreye bakıyordu.

"Basınç düşmeye devam ediyor," dedi. "Korkarım daha fazla yağmur gelecek."

Kendini toplamıştı Madam Fosco, yüzüne o her zamanki ifadesi ve her zamanki rengi yeniden gelmişti. Fakat parmağıyla barometrenin ibresini işaret ederken eli hâlâ titriyordu.

Laura'nın Kont'u "casus" diye kötülediğini duyduğunu, benim de o sırada Laura'nın yanında olduğumu kocasına çoktan anlatmış olabilir miydi Madam Fosco? Kadının duyduklarını Kont'a aktarmış olmasından kuvvetle şüphelenmem, bunun doğurabileceği sonuçlardan korkmaktan kendimi alamamam, (başımıza neler gelebileceğini bilemediğim için bu korkunun altında daha da ezilmem); Madam Fosco'nun, on bin sterlinlik mirasıyla arasında bilmeden duran yeğenini affetmemiş olduğu sonucuna, başkalarının yanında o nezaketli ve incelikli tavırlarını takınmayı bir an bile ihmal etmese de, kadınların akıllarından ne geçtiğini açık eden ve yalnızca diğer kadınların anlayabileceği ufak tefek muhtelif işaretlerden yola çıkarak vardığımı ısrarla aklımdan

çıkarmamam; o anda bu düşüncelerin hepsi birden aklıma düşüştü, hepsi birden beni, boş bir ümitle, Laura'nın hatasını affettirebilmek için Madam Fosco'yla konuşmaya, meseleye ağırlığımı koymaya, ikna kabiliyetimi kullanmaya zorladı.

"İyi niyetinize sığınarak sizinle konuşmayı arzu ettiğim son derece can sıkıcı bir mesele var Madam Fosco," dedim.

Kontes ellerini önünde kavuşturdu, tek kelime etmeden, gözlerini gözlerimden bir an bile ayırmadan başıyla beni hafifçe ve ciddiyetle selamladı.

"Mendilimi bana geri getirme nezaketini gösterdiğinizde," diye devam ettim, "çok ama çok üzülerek söylüyorum, Laura'nın burada tekrar etmek istemediğim, savunmaya da kalkmayacağım bir şey söylediğini sanıyorum istemeden de olsa duydunuz. Bu duyduklarınızı Kont'a bahsetmeye değmeyecek kadar önemsiz bulmuş olmanız tek ümidim, desem?"

Madam Fosco, "Hiç mi hiç önemsemedim," diye kesin ve beklenmedik bir cevap verdi. "Ne var ki," diye ekledi, o buz kalıbından çıkma tavırlarını bir anda yeniden takınıp, "önemsiz de olsa kocamdan hiç sır saklamam. Az önce ne kadar üzgün durduğumu fark etti Kont; o fark ettiyse benim de niye üzüldüğümü ona anlatmak, her ne kadar bundan konuşmak canımı sıksa da, vazifemdir; size açık açık söylüyorum Miss Halcombe, ben ona ne duyduğumu *anlattım*."

Bunu duymaya hazırdım fakat yine de onun ağzından bu sözleri duyunca buz kestim.

"Kız kardeşimin içine düştüğü üzücü durumu göz önüne alıp onu biraz olsun mazur görmenizi sizden, tabii ki Kont'tan da, bütün içtenliğimle rica ediyorum Madam Fosco. O sözleri söylerken hâlâ daha kocasının ettiği hakaretlerin, ona yaptığı haksızlığın etkisindeydi Laura, o düşüncesizliği yaparken kendinde değildi. Sizlerin anlayışına, yüce gönüllülüğüne sığınıp o sözlerin unutulacağını umabilir miyim?"

O sakin sesini arkamda duydum Kont'un, "İçiniz tamamen rahat olsun," dedi. Elinde kitabıyla kütüphaneden çıkmış, o sessiz adımlarıyla bir anda yanımızda bitivermişti.

"Leydi Glyde düşünmeden konuşmuş," diye devam etti, "bana haksızlık etmiş; çok üzüldüm duyunca ama affettim gitti. Bu konuyu bir daha asla açmayalım Miss Halcombe; şu andan itibaren hiçbirimiz hatırlamayalım o sözleri."

"Çok naziksiniz," dedim, "beni ne kadar rahatlattığınızı anlatamam."

Sözlerime devam etmeye çalıştım ama Kont'un gözleri üzerimdeydi; o geniş ve pürüzsüz yüzüne sabit bir maske gibi geçirdiği ve her şeyi ardına gizlediği ölümcül gülümsemesiyle bana bakıyordu. Sahtekârlığının ucu bucağı olmayan Kont'a duyduğum güvensizlik o kadar midemi bulandırıyor, karısının ve onun gönlünü almak için bu kadar alçalmış olabileceğimi düşünmek beni o kadar rahatsız ediyordu ki ne diyeceğimi bilemedim, orada öyle sessizce durdum.

"Dizlerimin üzerine çöküp size yalvarıyorum Miss Halcombe, tek kelime daha etmeyin; bu kadarını bile söylemeyi lüzumlu görmüş olmanız beni ziyadesiyle şaşırttı." Bu kibar konuşmayı yaparken elimi eline aldı Kont –ah, nasıl ayıplıyorum kendimi! Ah, o eli Laura'nın hatırına uzattığımı bilmek bile beni biraz olsun rahatlatmıyor!–, aldı ve o zehirli dudaklarına götürdü. Kont'un beni ne kadar dehşete düşürdüğünü meğer o ana kadar bilmiyormuşum. Kont'un kendisini bana karşı bu kadar masum, bu kadar yakın hissettiğini görmek sanki bir erkekten duyup duyabileceğim en aşağılık hakaretle karşılaşmışım gibi kanımı dondurdu. Yine de ona göstermedim kendisinden ne kadar iğrendiğimi, gülümsemeye çalıştım; ikiyüzlülük yapan kadınları bir zamanlar acımasızca küçümseyen ben, sahtekârlıkta o kadınların en kötüsüyle yarışır hale gelmiş, dudakları elime değen o Yahuda kadar sahtekâr olmuştum.*

Eğer Kont gözlerini üzerimden çekmemiş olsaydı soğukkanlılığımı korumak için haysiyetimi ayaklar altına aldığım bu duruma daha fazla katlanamazdım; zaten tek tesellim de

* Hazreti İsa'ya ihanet eden havari. (ç.n.)

katlanamayacağımı bilmek oldu. Beni kurtaran, pençesini indirip indirmemekte kararsız kalmış bir dişi kaplan gibi kıskançlıkla Kont'a müdahale eden ve onu dikkatini benden uzaklaştırmaya zorlayan karısı oldu. Buz mavisi gözlerine ışık, solgun beyaz yanaklarına renk geldi kadının; bir anda onlarca yaş gençleşiverdi.

"Kont!" dedi Madam Fosco. "İngiliz kadınları anlamaz sizin bu yabancılara özgü nazik jestlerinizi."

"Kusura bakma, meleğim!" dedi Kont ve benim elimi bıraktı, yumuşak bir hareketle karısının elini dudaklarına götürdü. "Dünyadaki en iyi, en tatlı İngiliz kadını anlıyor."

Gidip kendi odama sığınmak için merdivenleri koşarak çıktım. Eğer tekrar yalnız kaldığımda düşünmeye zamanım olmuş olsaydı düşündüklerim bana büyük acı verirdi. Ne var ki düşünmeye zaman yoktu. Ne mutlu bana ki sükûnetimi ve cesaretimi korumak için harekete geçmekten başka hiçbir şeye zamanım yoktu.

Avukata ve Mr. Fairlie'ye gönderilecek mektuplar hâlâ yazılmayı bekliyordu ve ben de hemen oturup bir an bile tereddüt etmeden kendimi bu işe vakfettim.

Başvurabileceğim çok kaynak yoktu; aksine, her şeyden önce, kendimden başka kesinlikle kimseye güvenemiyordum. Sör Percival'ın bu civarda hiçbir arkadaşı ya da akrabası yoktu ki onlara ulaşıp bu meseleyi halletmek üzere araya girmelerini rica edeyim. Toplumdaki konumu itibarıyla kendisine denk olan ve bu civarda yaşayan ailelere karşı son derece mesafeliydi Sör Percival, hatta bazılarıyla alenen kavgalıydı. Laura'yla burada kadın başımıza kalmıştık; gelip bize destek olacak babamız, erkek kardeşimiz yoktu. İşe yarayıp yaramayacağı şüpheli bu iki mektubu yazmaktan ya da Blackwater Park'tan Laura'yla birlikte gizlice kaçıp haklıyken haksız duruma düşmekten ve bu meseleyi ileride tatlıya bağlama ihtimalini tamamen ortadan kaldırmaktan başka çare yoktu. Hayati tehlikeye düşmek dışında o ikinci seçeneği tercih

etmemizi haklı gösterecek hiçbir sebep olamazdı. Önce mektuplarla şansımızı denemek gerekiyordu, ben de öyle yaptım.

Avukata yazdığım mektupta Anne Catherick'ten hiç bahsetmedim çünkü (daha önce de Laura'ya açıkladığım üzere) o mesele henüz açıklayamadığımız gizemli bir olayla bağlantılıydı, avukatı hukuki sorunlar dışında bir şeyle meşgul etmek işe de yaramazdı. Sör Percival'ın Laura'ya yüz kızartıcı muamelede bulunduğunu mektuba yazdım ama bu davranışına ben bir sebep göstermedim; avukatımız, eğer isterse, bunu para meselesinin ikisi arasında doğurduğu yeni bir anlaşmazlığa yorabilecekti. Ben sadece, Laura'nın bir süreliğine Blackwater Park'tan ayrılmasına ve benimle birlikte Limmeridge Malikânesi'ne dönmesine kocası izin vermediği takdirde, Laura'yı korumak için yasalara ne ölçüde başvurabileceğimiz hakkında görüş almakla yetindim. Limmeridge Malikânesi'ne dönme planımızla ilgili olarak Mr. Fairlie'yle görüşebileceğini belirttim, yazdığım her şeyi Laura'nın bildiğinden, onayladığından emin olabileceğini ekledim ve Laura için elinden ne geliyorsa mümkün olan en kısa sürede yapmasını önemle rica ederek mektubu tamamladım.

Sırada Mr. Fairlie'ye yazılacak mektup vardı. Mr. Fairlie'ye durumumuzu, daha önce Laura'ya bahsettiğim şekilde, onu harekete geçirmesi en muhtemel kelimeleri seçerek anlattım; durumun ne kadar ciddi olduğunu göstermek için avukata yazdığım mektubun bir kopyasını bu mektuba ekledim; Laura'nın şimdi karşı karşıya olduğu tehlikenin ve yaşadığı üzüntünün pek yakın bir gelecekte amcasını da etkilemesinin kaçınılmaz olduğunu ve bunu engelleyecek tek çözümün bizim Limmeridge Malikânesi'ne gelmemize izin vermesi olduğunu anlattım.

Mr. Fairlie'nin mektubunu da bitirince ikisini de zarflarına koydum, zarfları mühürledim, üzerlerine adreslerini yazdım, sonra da Laura görsün diye elimde mektuplarla Laura'nın odasına gittim.

Laura bana kapıyı açınca, "Seni rahatsız eden oldu mu?" diye sordum.

"Kimse kapıyı çalmadı," diye cevap verdi Laura. "Fakat bekleme odasında birilerinin gezindiğini duydum."

"Erkek miydi, kadın mıydı?"

"Kadındı. Elbisesinin hışırdadığını duydum."

"İpekli kumaşın hışırdaması gibi miydi?"

"Evet, ipekli kumaşın hışırdaması gibi."

Belli ki Madam Fosco bekleme odasını gözetlemişti. O kadının kendi başına akıl edip de çıkarabileceği fesatlıktan pek korkmaya gerek yoktu. Gelgelelim, kocasına bile bile alet olması halinde çıkarabileceği fesat, göz ardı edilemeyecek kadar korkunç sonuçlar doğurabilirdi.

"Bekleme odasından gelen hışırtılar kesildiğinde ne oldu?" diye sordum. "O sesi koridordan da duydun mu?"

"Evet, hiç kıpırdamadan dinledim ve zor da olsa duydum."

"Hangi yöne doğru uzaklaştı ses?"

"Senin odana doğru."

Tekrar düşündüm. Ben bir ses duymamıştım. Ne var ki ben de kendimi kaptırmış bir şekilde, üstelik tüy kalemle kâğıda bastıra bastıra, mektuplarımı yazıyordum. Ben elimde kalem kâğıt bir şeyler çiziktirirken Madam Fosco'nun beni duymuş olması, benim o halde onun elbisesinin hışırtısını duymuş olmamdan daha yüksek bir ihtimaldi. Mektuplarımı güvenip de holdeki posta torbasına koymamak için (buna ihtiyacım yoktu ya) bir sebebim daha olmuştu.

Laura benim düşüncelere daldığımı gördü. "Daha da zorlaşıyor!" dedi bitkin bir sesle. "Giderek daha da zorlaşıyor, daha da tehlikeli bir hal alıyor!"

"Tehlikeli değil," dedim. "Belki ufak bir zorluk, o kadar. Yazdığım iki mektubu Fanny'ye ulaştırmanın en emniyetli yolunu bulmaya çalışıyorum."

"Gerçekten yazdın mektupları, öyle mi? Ah Marian, hiç tehlikeye atma kendini; yalvarırım, yalvarırım, hiç tehlikeye atma kendini!"

"Hayır, hayır, korkmana hiç gerek yok. Dur bir düşüneyim; şimdi saat kaç?"

Saat altıya çeyrek vardı. Köydeki hana gidip akşam yemeğinden önce dönecek kadar vaktim vardı. Eğer akşamı beklersem kuşku uyandırmadan evden çıkmak için elime ikinci bir fırsat geçmeyebilirdi.

"Kapıyı kilitle ve anahtarı da kapının üzerinde bırak Laura," dedim, "benim için de korkma. Buraya gelip bir şeyler soran olursa kapının arkasından konuş, benim yürüyüşe çıktığımı söyle."

"Ne zaman dönmüş olursun?"

"Yemekten önce mutlaka dönmüş olurum. Cesur ol canım. Yarın bu saatlerde aklı başında ve güvenilir bir adamın senin iyiliğin için çalıştığını göreceksin. Mr. Gilmore'un yokluğunda en iyi dostumuz onun ortağı Mr. Kyrle."

Yalnız başıma kalır kalmaz ne yapacağımı etraflıca düşündüm ve evin alt katında neler döndüğünden emin olmadan, üzerimde dışarıda yürüyüşe çıktığımda giydiğim elbise varken birileriyle karşılaşmamın iyi olmayacağına ikna oldum. Sör Percival'ın evde olup olmadığını henüz öğrenememiştim.

Kütüphanede şakıyan kanaryaların sesini duyup aralık kalmış kapıdan sızan sigara kokusunu alınca Kont'un nerede olduğunu artık düşünmeme gerek kalmadı. Kapının önünden geçerken başımı hafifçe çevirip içeriye baktım ve Kont'u en kibar tavırlarını takınmış bir halde ve kâhyaya kuşlarının ne kadar iyi huylu olduğunu anlatmaya çalışırken gördüm. Kont onu kuşlarını görsün diye bilhassa davet etmiş olmalıydı, çünkü kâhya kütüphaneye girmeyi aklından bile geçirmezdi. Bu adam hiçbir şeyi sebepsiz yapmazdı. Acaba şimdiki maksadı neydi?

Kont'u neyin harekete geçirdiğini düşünecek zaman yoktu. Sırada Madam Fosco'nun ne yaptığını öğrenmek vardı; dışarı çıktığımda onu en sevdiği yerde buldum, havuzun etrafında daire çize çize yürüyordu.

Daha biraz önce benim sebep olmuş olduğum kıskançlık krizinden sonra Madam Fosco'nun beni nasıl karşılayacağından emin değildim. Ne var ki kocası bu zaman zarfında karısını dizginlemeyi başarmış olduğundan Kontes şimdi benimle her zamanki nezaketiyle konuşuyordu. Yanına gidip onunla konuşmaktaki tek maksadım Sör Percival'ın nerede olduğunu bilip bilmediğini öğrenmekti. Biraz zor da olsa Sör Percival'dan öylesine bahsetmeyi başardım, onun adını duyunca biraz Kontes kaçamak konuştu, biraz ben lafı dolandırdım, derken en azından Sör Percival'ın dışarı çıkmış olduğunu söyledi.

Hiç önemsememiş gibi, "Atlardan hangisini aldı?" diye sordum.

"Hiçbirini," diye cevap verdi Kontes. "İki saat önce yürüyerek gitti. Bir şeyler söyledi giderken, Anne Catherick denen kadını tekrar soruşturmak istiyordu anladığım kadarıyla. O kadının izini bulmak onda anlam veremediğim bir kaygıya dönüşmüş gibi. Siz biliyor musunuz Miss Halcombe, o kadın gerçekten tehlikeli bir deli mi?"

"Bilmiyorum Kontes."

"İçeri girecek misiniz?"

"Girerim herhalde. Birazdan akşam yemeği için hazırlanma vakti gelecek."

Birlikte eve girdik. Madam Fosco sallana sallana kütüphaneye girip kapıyı kapattı. Ben hemen gidip şapkamı ve şalımı aldım. Köydeki hana gidip Fanny'yi bulmak ve yemekten önce eve dönmüş olmak istiyorsam geçen her saniyenin önemi vardı.

Tekrar hole indiğimde kimseyle karşılaşmadım, kütüphaneden kuş sesi de gelmiyordu. Durup tekrar araştıracak vaktim yoktu. Tek yapabileceğim, kendime yolda bir engelle karşılaşmayacağımı telkin etmek ve cebimde emniyete aldığım iki mektupla evden ayrılmaktı.

Köye doğru yürürken, kendimi Sör Percival'la karşılaşma ihtimaline hazırladım. Karşıma tek başına çıktığı sürece serinkanlılığımı yitirmeyeceğime emindim. Zekâsına güvenen her kadın sinirlerini kontrol edemeyen bir erkekle her zaman başa çıkabilir. Kont'tan korktuğum kadar korkmuyordum Sör Percival'dan. Onun evden hangi gerekçeyle çıktığını öğrenmek beni telaşlandırmamış, aksine içimi rahatlatmıştı. Sör Percival'ın en büyük endişesi Anne Catherick'in izini sürmek olduğu sürece, Laura'yla ben bize çektirdiği eziyete ara vereceğini düşünebilirdik. Hem kendi iyiliğimiz hem de Anne'in iyiliği için Sör Percival'ın hâlâ onu bulamamış olmasını ümit ettim, bunun için bütün kalbimle dua ettim.

Köye çıkan yol ayrımına varana kadar o sıcak havada mümkün olduğunca hızlı yürüdüm, takip edilmediğimden emin olmak için de ara ara dönüp arkama baktım.

Yol boyunca, hemen ardımdan gelen boş bir yük arabasından başka beni izleyen olmadı. Ağır ağır dönen tekerleklerin çıkardığı ses sinirimi bozuyordu; yol ayrımına geldiğimde onun da benim gibi köye doğru gittiğini anlar anlamaz durdum, yanımdan geçip gitmesini ve sesini duyamayacağım kadar uzaklaşmasını beklemeye başladım. Araba yaklaşırken her zamankinden daha dikkatli bakınca sanki bir adamın arabanın hemen arkasından yürüdüğünü, adımını da tekerleklerin dönüşüne uydurmak için belli fasılalarla attığını görür gibi oldum; arabacıysa önde, atlarının tarafındaydı. Yol ayrımının az önce geride bırakmış olduğum kısmı o kadar dardı ki arkamdan gelen yük arabası yolun her iki tarafındaki ağaçlara, çalılara sürtünüyordu ve ben de doğru görüp görmediğimi anlamak için arabanın beni geçmesini beklemek zorunda kaldım. Anlaşılan yanlış bir izlenime kapılmışım, çünkü yük arabası beni geçtiğinde yolda kimseyi göremedim.

Sör Percival'la karşılaşmadan ve daha başka bir şey de gözüme çarpmadan hana ulaştım ve han sahibinin Fanny'yi

son derece iyi karşılamış olduğunu görünce mutlu oldum. Kızı oturup soluklanması için barın gürültüsünden uzakta, küçük bir odaya almışlar, geceyi geçirmesi için de ona hanın en üst katında temiz bir oda vermişler. Beni görmesiyle ağlamaya başlaması bir oldu; hiç kimse, onu evden gönderen efendisi bile onun en ufak bir yanlışını görmemişken, sanki affedilmez bir suç işlemiş gibi sokağa atılmış olmanın ne kadar kötü hissettirdiğini söyledi, hakkı da vardı. Ah, zavallı kız!

"Bunun seni yıkmasına izin verme Fanny," dedim. "Hanımın ve ben hâlâ senin dostunuz ve bu olayın, adını lekelemesine izin vermeyeceğiz. Şimdi beni dinle. Burada fazla kalamayacağım ve sana çok güvendiğim için büyük bir emanet vereceğim. Bu iki mektuba gözün gibi bakmanı istiyorum. Üzerine pul yapıştırılmış olanı yarın Londra'ya varır varmaz postaya vereceksin. Diğerini, Mr. Fairlie'ye yazılmış olanı, eve gider gitmez sen kendin ona teslim edeceksin. İki mektubu da üzerinde taşı ve kimseye verme. Hanımının çıkarlarının korunması için bu mektuplar son derece önemli."

Fanny mektupları koynuna soktu. "Söylediklerinizi yapana kadar," dedi, "işte yerleri burası hanımım."

"Yarın sabah tren istasyonuna vakitli gitmeye dikkat et," dedim. "Limmeridge Malikânesi'nde kâhyayı görünce benim selamımı ilet ve Leydi Glyde seni tekrar yanına aldırana kadar benim hizmetimde olacağını söyle. Kavuşmamız düşündüğünden daha yakın olabilir. Bu yüzden kalbini ferah tut ve sabah yedi trenini sakın kaçırma."

"Çok teşekkür ederim hanımım, çok sağ olun. Sesinizi yeniden duymak insana cesaret veriyor. Lütfen Leydi Glyde'a hürmetlerimi iletin ve o kısıtlı vaktimde etrafı elimden geldiğince toparlayıp çıktığımı söyleyin. Ah, Tanrım! Tanrım! Onu bu akşamki yemek için kim giydirecek? Düşündükçe inanın yüreğim parçalanıyor hanımım."

Eve geri döndüğümde kendime çekidüzen verip akşam yemeğine hazırlanmak, bir de Laura'ya uğrayıp birkaç kelime konuşmak için sadece on beş dakikam kalmıştı.

Kapısına iyice yanaşıp içeriye doğru fısıldadım, "Mektuplar Fanny'ye teslim edildi Laura. Akşam yemeğinde bize katılacak mısın?"

"Ah, hayır, hayır; hayatta olmaz."

"Bir şey mi oldu? Biri seni rahatsız mı etti?"

"Evet... az önce... Sör Percival..."

"İçeri girdi mi?"

"Yok, kapıyı dışarıdan yumruklayıp beni korkuttu. 'Kim var orada?' dedim. 'Sen biliyorsun kim olduğunu,' diye seslendi. 'Fikrini değiştirdin mi, bana her şeyi anlatacak mısın? Anlatacaksın! Er ya da geç söke söke alacağım o lafları ağzından. Anne Catherick şu anda nerede, sen biliyorsun,' dedi. 'Lütfen, lütfen,' dedim, 'bilmiyorum.' 'Biliyorsun,' diye bağırdı kapının ardından. 'O inadını kıracağım, görürsün sen! Söke söke alacağım o lafları ağzından!' Bunları söyleyip gitti, Marian, daha beş dakika oldu olmadı gideli."

Sör Percival Anne'i bulamamıştı! O gecelik emniyetteydik; daha onu bulamamıştı.

"Aşağı mı iniyorsun Marian? Sonra yine yanıma gel, olur mu?"

"Tabii, tabii. Biraz geç kalabilirim, sakın huzursuzlanma; yanlarından hemen kalkıp da onları kızdırmak istemem."

Akşam yemeğinin habercisi çıngırağı duyunca ben de telaşla uzaklaşıp aşağı indim.

Yemek salonuna girerken Madam Fosco'ya Sör Percival, bana da koluna girdiğim Kont eşlik etti. Terliyordu Kont, yüzünü ateş basmıştı; üstüne başına her zamanki özeni göstermemiş, her zamanki gibi birbiriyle uyumlu kıyafetler seçmemişti. Yoksa o da yemekten önce dışarı çıkmış,

eve dönmekte geç mi kalmıştı? Ya da sadece sıcaktan her zamankinden fazla mı etkilenmişti?

Sebebi ne olursa olsun, insanları kandırmaktaki o muhteşem kudretinin tamamıyla saklamayı başaramadığı bir sıkıntısı, bir endişesi olduğu kesinlikle belliydi. Bütün yemek boyunca neredeyse Sör Percival kadar sessiz kalan Kont, karısına ara sıra kaçamak bakışlar attığında, onda daha önce hiç görmediğim bir huzursuzluk yüzünden okunuyordu. Öte yandan Kont'un adabımuaşeret gereği benimsediği ve her zaman aynı özenle yerine getirecek kadar özümsediği tek yükümlülüğü, bana sürekli nazik davranması ve ilgi göstermesiydi. Nasıl bir alçaklığın peşinde koştuğunu hâlâ keşfetmiş değilim, fakat kafasında ne tasarlamış olursa olsun bana kibar davranmaktan, Laura'ya alçakgönüllülük göstermekten ve Sör Percival'ın zorbalıklarını (her ne pahasına olursa olsun) bastırmaktan şaşmaması, bu eve ayak bastığı o ilk andan itibaren amacına ulaşmak için azimle ve hiç geri adım atmadan uyguladığı yöntemlerdi. Sör Percival'ın kütüphanede parşömeni ortaya çıkardığı gün Kont bizim tarafımızı ilk defa tuttuğunda bundan şüphelenmiştim, şimdiyse eminim.

Madam Fosco'yla ben ayağa kalkınca, Kont da bizimle tekrar küçük salona geçmek için ayağa kalktı.

"Sen niye gidiyorsun?" diye sordu Sör Percival. "*Seni* kastediyorum Fosco."

"Gidiyorum çünkü yeterince yemek yedim, yeterince şarap içtim," diye cevap verdi Kont. "Sofraya nasıl ki hanımlarla oturuyorsam oradan onlarla kalkmak isterim; bu âdetim sana yabancı gelebilir ama rica ediyorum Percival, beni hoş gör."

"Saçmalık! Bir kadeh kırmızı şarap daha içsen ölmezsin. Otur tekrar yerine, İngilizler gibi davran. Şarabımızı içerken, sakin sakin şöyle bir yarım saat konuşalım seninle istiyorum."

"Sakin sakin konuşalım Percival, başımın üstüne; fakat şimdi olmaz, şarap içerken de olmaz. Akşamın ilerleyen saatlerinde, sen de istersen, konuşuruz."

"Nezaketmiş!" diye bağırdı Sör Percival öfkeyle. "Şu işe bak! Kendi evimde gördüğüm muameleye bak!"

Yemek esnasında Sör Percival'ın Kont'a birkaç defa endişeli gözlerle baktığını görmüş ve Kont'un o bakışlara karşılık vermekten özenle kaçındığını teşhis etmiştim. Bu gözlemimi, ev sahibinin Kont'la şarap eşliğinde sakin ve kısa bir konuşma yapmayı ısrarla istemesi ve konuğun sofraya tekrar oturmayı inatla reddetmesiyle birleştirince, o gün daha erken saatlerde, Sör Percival'ın biraz konuşmak için dostundan kütüphaneden çıkıp dışarı gelmesini rica etmiş ancak bu ricasının yine karşılıksız bırakılmış olduğu aklıma geldi. Kont, Sör Percival'ın baş başa görüşme talebini, hem bu talebin kendisine ilk defa iletildiği öğleden sonra hem de ikinci defa iletildiği akşam yemeğinde, daha sonra konuşabileceklerini söyleyerek ötelemişti. Sör Percival'la Kont'un çok geçmeden yapacakları görüşmenin konusunu bilmiyordum, gelgelelim bunun Sör Percival için önemli, Kont için ise hem önemli hem de (görüşmeye yanaşmadığı ortada olduğundan) muhtemelen tehlikeli bir konu olduğu belliydi.

Hep birlikte yemek salonundan küçük salona geçerken bunları düşünüyordum. Dostunun onu sofrada yalnız bırakmasına Sör Percival'ın sinirlenmesinin hiçbir etkisi olmamıştı Kont üzerinde. Kont inatla çay masasına kadar bize eşlik etti, bir iki dakika kadar odada bekledi, sonra hole çıktı ve elinde posta torbasıyla geri geldi. Saat artık sekize geliyordu; Blackwater Park'ta mektuplar hep o saatte posta arabasına verilirdi.

Kont elinde torbayla yanıma geldi, "Postaya verilecek mektubunuz var mı Miss Halcombe?" diye sordu.

Madam Fosco bir elinde şeker maşası, çayı hazırlamakla meşguldü; bir an duraksadığını ve ne diyeceğimi duymak için kulak kabarttığını fark ettim.

"Hayır Kont, teşekkür ederim. Bugünlük yok."

Kont torbayı uşağa verdi; piyanonun başına oturdu ve "La Mia Carolina" adındaki o şen şakrak Napoli sokak şarkısını iki defa baştan sona çaldı. Enine boyuna ölçüp biçmeden tek bir adım bile atmayan, gördüğüm kadınlar içinde en ağır ve yavaşı diyebileceğim karısı, neredeyse benim kadar hızlı hazırladı çayları; kendi fincanını iki dakikada bitirdi ve kimseye bir şey söylemeden çabucak odadan çıktı.

Madam Fosco'nun ayrıldığını görünce –biraz onun yukarıda Laura'ya bir hainlik yapmaya kalkışmasından şüphelendiğimden, biraz da kocasıyla aynı odada yalnız kalmamaya kararlı olduğumdan– ben de kalktım.

Ayağa kalktığımı gören Kont, benden bir fincan çay rica ederek beni durdurdu. Çayını verdim ve ikinci kez odadan çıkmaya çalıştım. Kont beni tekrar durdurdu; bu defa gidip piyanonun başına tekrar oturdu ve ülkesinin şerefini ilgilendirdiğini üstüne basa basa söylediği, müzikle ilgili bir soru yöneltti bana.

Müzik hakkında tam bir cahil sayılabileceğimi, müzik zevkimin hiç mi hiç gelişmediğini ısrarla söyledim ama işe yaramadı. Kont'un tek yaptığı sorusunu daha coşkulu biçimde tekrarlamak oldu; öyle ki daha fazla itiraz etsem saygısızlık etmiş olacaktım. "İngilizler ve Almanlar (her iki ulusa da öfkeli olduğu ses tonundan anlaşılıyordu), İtalyanları hep yüksek kalitede müzik eserleri yaratma becerileri olmadığını söyleyerek kötüledi. Biz İtalyanlar sürekli oratoryolarımızdan konuşurken onlar da sürekli senfonilerinden bahsetti." Kont'un ölümsüz dostu ve vatandaşı Rossini'yi İngilizler de Almanlar da unutmuş muydu yoksa?* *Musa Mısır'da* operası, bir konser salonunda duygusuzca söylenmek yerine sahnede icra edilen yüce bir oratoryo değildi de neydi?** *Giyom Tell* uvertürünün, adı dışında ne farkı vardı

* Gioacchino Rossini, (1792-1868). İtalyan opera bestecisi. (ç.n.)

** Rossini'nin 1818'de bestelediği, Hz. Musa'nın İsrailoğullarını Mısır'dan çıkartmasını konu alan üç perdelik opera. (ç.n.)

senfoniden?* *Musa Mısır'da* operasını duymuş muydum? Bir sürü eser saydı Kont ama adlarını bile aklımda tutamadım; onları bir dinlesem, ölümlü bir insanın elinden daha tanrısal, daha yüce, daha görkemli müzikler çıkabilir mi, diye sorarmışım. Bütün bunları anlatırken o sert bakışlarını yüzümden bir an olsun çekmeyen, söylediklerine onay vermemi ya da itiraz etmemi beklemeyen Kont, gümbür gümbür çalmaya ve bir yandan da o yüksek sesiyle, o coşkusuyla piyanoya eşlik etmeye başladı; yalnızca ara ara, çaldığı muhtelif eserlerin isimlerini anons etmek için duruyordu: "'Karanlık Belasındaki Mısırlı Korosu' Miss Halcombe! 'Musa'nın Yasa Levhaları Başındaki Resitatifi';** 'İsrailoğullarının Duası, Kızıldeniz'i geçerken'.*** İşte! İşte! Bu müzik tanrısal değil mi, yüce değil mi?" Kont'un kuvvetli ellerinin altında piyano zangır zangır titriyor, o gür ve derin sesiyle çıkardığı notalardan ve o iri ayaklarıyla yere vurup tuttuğu tempodan masadaki çay fincanları sallanıyordu.

Kont'un kendi şarkı söylemesinden, kendi piyano çalışından aldığı keyfi bu kadar taşkınlıkla dışarı vurması ve bu taşkınlığın, bir yandan kapıya ulaşmaya çalışan ve bir yandan da korkudan büzüşen beni nasıl etkilediğini zafer kazanmış bir komutan edasıyla izlemesi dehşet vericiydi, vahşi ve şeytani bir davranıştı. En sonunda, kendi çabalarımla değil ama Sör Percival'ın araya girmesiyle odadan çıkabildim. Yemek salonunun kapısını açtı ve "Bu berbat gürültü de ne böyle!" diye öfkeyle bağırdı. Kont hemen piyanonun başından kalktı. "Ah! Eğer Percival geliyorsa," dedi, "hem armoni hem melodi bitmiş demektir. O gelince müziğin İlham Perisi, Miss Halcombe, umutsuzluğa kapılıp bizi terk eder ve ben,

---

* Rossini'nin 1829'da, Friedrich Schiller'in *Wilhelm Tell* oyunundan esinlenerek bestelediği dört perdelik opera. Bu operanın uvertür bölümü, eserin kendisi kadar meşhur olup çoğu zaman operadan bağımsız olarak icra edilmiştir. (ç.n.)

** Resitatif: Bir operanın, oratoryonun ya da kantonun konuşur gibi okunan bölümleri. (ç.n.)

*** Rossini'nin "Musa Mısır'da" operasından bölümler. (ç.n.)

bu şişman yaşlı çalgıcı, içimdeki coşkunun kalanını açık havada şarkı söyleyerek tüketirim!" Ağır ağır verandaya çıktı Kont, ellerini ceplerine soktu ve "Musa'nın Resitatifi"ni kaldığı yerden, alçak sesle, bahçede söylemeye başladı.

Sör Percival'ın pencerenin öbür tarafından Kont'a seslendiğini duydum. Ne var ki Kont hiç oralı olmadı; Sör Percival'ı duymamaya kararlı görünüyordu. İkisi arasındaki o uzun zamandır ötelenen sakin konuşma yine yapılmayacak, mutlaka ve mutlaka Kont'un istemesi, onun keyfinin yerine gelmesi beklenecekti.

Kont, karısı yanımızdan ayrıldıktan sonra, beni küçük salonda yaklaşık yarım saat bekletmişti. Acaba o zaman zarfında karısı nereye gitmiş, neyle meşgul olmuştu?

Emin olmak için üst kata çıktım fakat hiçbir şey keşfedemedim; Laura'ya sorunca onun da hiçbir şey duymadığını öğrendim. Onu kimse rahatsız etmemiş, o ipekli elbisenin belli belirsiz hışırtısı ne bekleme odasından ne de koridordan duyulmuştu.

Saat dokuza yirmi vardı artık. Günlüğümü almak üzere odama uğradıktan sonra dönüp Laura'nın yanında oturdum; bazen yazdım, bazen yazmaya ara verip onunla konuştum. Kimse yanımıza gelmedi, hiçbir olay yaşanmadı. Saat ona kadar birlikteydik. Sonra ben kalktım, Laura'yı keyiflendirmek için son birkaç şey söyledim ve ona iyi geceler diledim. Vedalaşırken, sabah kalktığımda ilk iş gelip onu görmemi kararlaştırdık ve ben çıktıktan sonra Laura yine kapısını kilitledi.

Yatmadan önce günlüğüme eklemek istediğim birkaç cümle daha vardı; o yorucu günde Laura'nın yanından son kez ayrılıp küçük salona inerken yalnızca şöyle bir kendimi göstermeyi, müsaade istemeyi ve her zamankinden bir saat önce odama çekilmeyi kafama koymuştum.

Sör Percival'la Kont ve karısı birlikte oturuyordu. Sör Percival oturduğu koltukta esniyor, Kont bir şeyler okuyor, Madam Fosco'ysa yelpazesiyle kendini serinletiyordu. Ne

garip, şimdi *onun* yüzünü ateş basmıştı. Madam Fosco, sıcaktan hiç rahatsız olmayan o kadın, bu gece kesinlikle rahatsız olmuştu.

"Kontes, her zamanki gibi iyi hissetmiyorsunuz kendinizi galiba?" dedim.

"Ben de tam *sana* aynı şeyi söylemek üzereydim," diye karşılık verdi Kontes. "Hayatım, solgun görünüyorsun."

Hayatım! Kontes benimle konuşurken ilk defa bu kadar samimiyet göstermişti! O sözü söylerken yüzünde küstah bir gülümseme de yok değildi.

"O kötü baş ağrılarımdan biri tuttu," diye soğuk soğuk cevap verdim.

"Ah, başın ağrıyor demek? Hareketsiz kaldın herhalde? Yemekten önce yürüyüşe çıkmış olsaydın hiç öyle başın falan ağrımazdı." Kontes'in 'yürüyüşe çıkmış olsaydın' derkenki vurgusu tuhaftı. Acaba dışarı çıktığımı görmüş müydü? Görmüşse görmüş, yapacak bir şey yok. Mektuplar artık Fanny'de, emniyetteydi.

Sör Percival oturduğu koltuktan kalktı, dostuna bir kez daha huzursuz gözlerle baktı, "Gel de bir sigara içelim Fosco," dedi.

"Memnuniyetle Percival, önce hanımlar yatmaya gitsinler de," diye cevap verdi Kont.

"Siz daha otururken odama çekileceğim için kusuruma bakmayın Kontes," dedim. "Benimki gibi bir baş ağrısının tek ilacı yatıp uyumak."

Küçük salondakilerden müsaade istedim. Kontes'le vedalaşırken kadının suratında yine aynı küstah gülümseme vardı. Sör Percival hiç umursamadı gidişimi. Sabırsızlıkla Madam Fosco'ya bakıyordu ama kadının benimle birlikte kalkıp odasına çekilmeye hiç mi hiç niyeti yoktu. Kont kitabını yüzüne doğru kaldırmış, kıs kıs gülüyordu. Sör Percival'la yapacakları o sakin konuşma bir kez daha ertelenmişti ve bu defaki engel Kontes'in kendisiydi.

IX

19 Haziran

Kendi odama çekilip kapımı kilitledikten ve güvende olduğumu hissettikten sonra, o günün henüz yazmadığım kısmını kayda geçirmek üzere günlüğümü önüme açtım.

On dakika boyunca, belki de biraz daha uzun bir süre, elimde kalemim, boş boş oturdum ve son on iki saatte yaşanan olaylara kafa yordum. Nihayet işe koyulmaya karar verdiğimde, yazmakta zorlandığımı fark ettim; daha önce hiç böyle bir şey yaşamamıştım. Kafamı toplayıp günlüğüme odaklanmaya çalışmama rağmen, garip bir şekilde aklıma hep Sör Percival'la Kont geliyor, bütün gün ertelenmiş ve şimdi gecenin sessizliğinde, ıssızlığında gerçekleşecek olan o baş başa görüşmeyi düşünmekten başka bir şey yapamıyordum.

Kafam bu kadar karışıkken, sabahtan bu yana yaşanan olayları hatırlayamıyordum; günlüğümü kapatmak ve bir süreliğine ondan uzak durmaktan başka yapacak bir şey yoktu.

Yatak odamı oturma odama bağlayan kapıyı açtım ve oturma odasına geçtikten sonra, cereyan olursa tuvalet masamda duran mum devrilir, kazaya yol açar diye tekrar kapattım. Oturma odamın penceresi sonuna kadar açıktı, ben de gece vakti dışarıyı seyretmek için başımı yorgun argın dışarı uzattım.

Karanlık ve sessiz bir geceydi. Ne ay görülebiliyordu gökyüzünde ne de yıldızlar. O durgun, ağır havada yağmur kokusu gibi bir koku vardı, ben de elimi pencereden dışarı uzattım. Hayır. Sadece tehdit ediyordu yağmur, henüz başlamamıştı.

Yaklaşık on beş dakika kadar pervaza yaslandım, simsiyah karanlığa boş boş baktım, yalnızca arada bir uşakların sesi duyuluyor ya da uzaklardan, evin giriş katından, kapanan bir kapının sesi geliyordu.

Günlüğümde bugünün olayları yarım kalmıştı, yorgun argın dışarıyı seyrettiğim pencereden çekilmeli, yatak odama dönmeli ve yazdıklarımı bitirmeyi ikinci kez denemeliydim. Tam da böyle yapacaktım ki gecenin o ağırlığında burnuma sigara dumanı kokusu geldi. Hemen sonra, o zifirî karanlıkta küçük kırmızı bir parıltının evin öbür ucundan bana doğru ilerlediğini gördüm. Hiç ayak sesi duymadım, parıltı dışında bir şey de göremedim. Gecenin karanlığında ilerledi parıltı, benim durduğum pencereyi geçti ve yatak odamın, içinde mumun yanmaya devam ettiği odanın, penceresinin karşısında durdu.

Parıltı bir saniye kadar sabit kaldı, sonra geldiği istikamete doğru ilerlemeye başladı. Onu takip ederken ikinci bir kırmızı parıltı gördüm, bu ilkinden daha büyüktü ve evin öbür ucundan geliyordu. Bu ikisi karanlıkta buluştu. Kimin sigara kimin puro içtiğini hatırladığımdan, ilk önce Kont'un penceremin altına gelip etrafa bakındığı, çevreyi dinlediği ve Sör Percival'ın daha sonra ona katıldığı sonucuna vardım. İkisi de çimenlikten yürümüş olmalıydı; Kont o hafif adımlarıyla çakıl yolda bile ses çıkarmadan yürümüş olabilirdi ama Sör Percival'ın sert adımlarını mutlaka duyardım.

Sessizce pencerede bekledim, odanın karanlığından ikisinin de beni göremeyeceğine emindim.

Sör Percival kısık bir sesle, "Ne oldu?" dedi. "Niye içeri gelip oturmuyorsun?"

Kont usulca cevap verdi: "Şu penceredeki ışığın söndüğünü görmek istiyorum."

"Işığın sana ne zararı var?"

"Işık yanıyorsa Miss Halcombe daha yatmamış demektir. Bir şeylerden şüphelenecek kadar zeki ve eğer fırsatını bulursa aşağı inip bizi dinlemeye çalışacak kadar cesur o. Sabırlı ol Percival, sabırlı ol."

"Öf! Hep sabırdan bahsedersin sen."

"Şimdi başka bir şeyden bahsedeceğim. Sevgili dostum, evindeki sorunlar seni uçurumun kenarına getirdi ve şerefim

üzerine yemin ederim ki, eğer bu kadınlara bir fırsat daha vermene müsaade edecek olursam seni tuttukları gibi aşağı atacaklar!"

"Bu da ne demek şimdi?"

"Önce şu penceredeki ışık bir sönsün, sonra ben kütüphanenin iki yanındaki odalara bir göz atayım, bir de merdivenleri kontrol edeyim de ne demek istediğimi o zaman konuşuruz Percival."

Yavaşça uzaklaştı Sör Percival ve Kont; uzaklaşırken birbirlerine ne söyledikleri (alçak sesle konuşmaya devam ettikleri için) duyulmaz oldu. O kısmı duymamam önemli değildi. Duyduklarım, zekâmdan ve cesaretimden bahseden Kont'u haklı çıkaracak bir iş yapmaya karar vermeme yetmişti. O iki adam oturup konuşmaya başladığında etrafta onları dinleyecek birisi olmasına ve o birinin de Kont'un almayı planladığı önlemleri alt etmek suretiyle, benim olmam gerektiğine kırmızı parıltılar karanlıkta kaybolana kadar karar vermiştim bile. Yapacağım şeyi kendi vicdanıma kabul ettirebilmek ve bunu yapacak cesareti toplamak için sadece bir gerekçeye ihtiyacım vardı ve o da hazırdı. Laura'nın şerefi, Laura'nın mutluluğu –her şeyden evvel Laura'nın hayatı– bu gece kulağımın delik, hafızamın kuvvetli olmasına bağlı olabilirdi.

Kont'un, Sör Percival'a kafasındakileri açıklamaya başlamadan önce hem kütüphanenin iki tarafındaki odaları hem de merdiveni kontrol etmek istediğini söylediğini duymuştum. Kont'un bu önlemleri almak istediğini ifade etmesi, o konuşmanın da kütüphanede yapılmasını istediği sonucunu çıkarmama yetti. İkisi arasındaki bu konuşma bana kütüphaneyi işaret ettiği gibi Kont'un önlemlerini boşa düşürmenin bir yolunu da gösterdi; başka bir deyişle, Kont'un ve Sör Percival'ın birbirine ne söyleyeceğini alt kata inmeden dinleyecektim.

Zemin kattaki odaları tarif ederken bunların verandaya baktığından ve hepsinin tavandan yere kadar uzanan

Fransız pencereleriyle verandaya açıldığından laf arasında bahsetmişimdir. Bu verandanın üstü düzdü ve yukarıda biriken yağmur suyu borular vasıtasıyla sarnıçlara aktarılıp evin su ihtiyacını karşılıyordu. Yatak odalarını çevreleyen ve pervazların sanırsam yaklaşık bir metre kadar altından geçen dar kurşun çatının üzerine, her birinin arasında geniş boşluklar kalacak şekilde dizilmiş çiçek saksıları, şiddetli rüzgârda devrilip aşağı düşmesinler diye, işlemeli bir demir parmaklıkla emniyete alınmıştı.

Aklıma şimdi gelmiş olan plan, oturma odamın penceresinden bu çatıya çıkmak, kütüphane penceresinin hemen üzerine denk gelen yere kadar ses çıkarmadan duvarlara tutuna tutuna ilerlemek ve oraya gelince çiçek saksılarının arasına çömelip sırtımı demir parmaklığa yaslayarak konuşulanlara kulak kabartmaktı. Eğer Sör Percival ve Kont bu gece oturup sigaralarını, purolarını yaktıklarında, daha önce pek çok gece yaptıklarını gördüğüm gibi, pencere önüne çektikleri koltuklarına oturmuş, ayaklarını da verandadaki çinko sandalyelere uzatmış olurlarsa, ağızlarından çıkan her kelime, fısıltıyla konuşmadıkları sürece (hiçbir uzun konuşmanın sürekli *fısıldaşarak* yapılamayacağını da hepimiz tecrübelerimizden biliriz), mutlaka kulağıma gelecekti. Fakat diyelim ki bu gece pencereye yakın yerde değil de içeride oturmaya karar verdiler, o zaman konuştuklarını muhtemelen çok az duyacak ya da hiç duyamayacaktım; o durumda, daha büyük risk alıp alt kata inmem ve onlara yakalanmadan konuştuklarını dinlemenin bir yolunu bulmam gerekecekti.

İçinde bulunduğumuz durumun umutsuzluğu bu planı uygulamaktaki kararlılığımı artırsa da bu son çareye başvurmak zorunda kalmamak için bütün kalbimle dua ediyordum. Cesurdum cesur olmasına ama kadındım neticede; gecenin ıssızlığında alt kata inmeyi, Sör Percival'la Kont'un burnunun dibine girmeyi aklıma getirdikçe bu işten vazgeçecek gibi oluyordum.

Verandanın üstündeki kurşun çatıdan yürümek daha güvenli geldiğinden önce bu yolu denemek için usulca tekrar yatak odama geçtim.

Kıyafetimi baştan aşağı değiştirmem pek çok nedenden ötürü ihtiyaçtan öte zorunluluk haline gelmişti. İpek elbisemden kurtularak işe başladım çünkü elbisenin çıkaracağı en küçük hışırtı bile gecenin o sessizliğinde beni ele verebilirdi. Sonra elbisenin altına giydiğim muhtelif parçalardan beyaz olanları ve hareket etmemi zorlaştıranları çıkardım, bunların yerine koyu renkli pazen bir içlik giydim. İçliğin üzerine seyahatlerde kullandığım siyah pelerinimi geçirdim ve kapüşonunu başıma taktım. Akşamları giydiğim kıyafetle en az üç erkeklik yer kaplardım. Oysa şimdiki kıyafetimle, pelerinime de iyice sarınırsam, benim geçeceğim dar yerlerden hiçbir erkek kolay kolay geçemezdi. Çatının üstünde, çiçek saksılarıyla duvar ve pencereler arasında kalan küçücük boşlukta hareket etmenin zorluğu sebebiyle kıyafetimi özenle seçmem elzemdi. Eğer bir şeyleri devirecek olursam, eğer en ufak bir ses çıkaracak olursam, bunun nelere yol açabileceğini kim bilebilirdi?

Mumu söndürdükten hemen sonra kibritleri şamdanın yanına koydum, el yordamıyla tekrar oturma odasına geçtim ve iki odayı birbirine bağlayan kapıyı kilitledim; yatak odamın kapısını zaten daha önce kilitlemiştim; sonra usulca pervaza oturdum, ayaklarımı dışarı alıp yüzümü bahçeye döndüm ve pervazdan güç alarak dikkatle çatıya indim.

Yatak odam ve oturma odam, hepimizin odalarının bulunduğu ve evin yeni kanadının ana binayla birleştiği uçtaydı; bulunduğum yerden, konuşmaları dinlerken saklanırım diye düşündüğüm kütüphanenin hemen üzerindeki yere varmak için beş pencere geçmem gerekiyordu. Bunlardan ilki, o sırada kullanılmayan bir misafir odasının penceresiydi. İkincisi ve üçüncüsü, Laura'nın odasının pencereleriydi. Dördüncüsü, Sör Percival'ın odasınındı. Beşincisi, Kontes'in

odasının penceresiydi. Diğerleri, ki bunların önünden geçmeme gerek yoktu, Kont'un giyinme odasının, banyonun ve diğer boş misafir odasının pencereleriydi.

Dengemi bulup ayağa kalktığımda hiçbir şey duyamıyordum; Madam Fosco'nun penceresinin baktığı kısım haricinde verandada kör karanlığa gömülmüştüm. İşte orada, kütüphanenin hemen üstüne denk gelen ve benim ulaşmak istediğim yerde, parlak bir ışığın pencereye vurduğunu gördüm! Kontes henüz yatmamıştı.

Geri dönmek için artık çok geçti ve Kontes'in yatmasını bekleyecek kadar vakit yoktu. Bütün tehlikeleri göze alıp devam etmeye karar verdim; emniyetimi, tedbirli davranarak ve gecenin karanlığına güvenerek sağlamalıydım. Bir elimle pelerinimin açılmasını engellerken diğeriyle evin duvarına tutundum ve çatıda ilerlemeye başlarken, "Bunu Laura'nın iyiliği için yapıyorum!" diye düşündüm. Birkaç santim mesafedeki çiçek saksılarına ayağımın çarpmasındansa sırtımın duvara hafifçe sürtmesi daha iyiydi.

Ağırlığımı vermeden önce her adımda ayağımla kurşun çatıyı yoklamak suretiyle boş odanın karanlık penceresini geçtim. Laura'nın odasındaki ışıksız pencereleri geçtim ("Tanrı bu gece onu kutsasın ve korusun!"). Sör Percival'ın odasındaki karanlık pencereyi geçtim. Sonra bir an bekledim, çömeldim ve ışık vuran pencerenin pervazıyla çatının arasında kalan boşlukta görünmeden dört ayak üstünde emekleyerek ilerledim ve yerime vardım.

Cesaretimi toplayıp pencereye baktığımda pencerenin yalnızca üst kısmının açık olduğunu ve perdenin çekilmiş olduğunu fark ettim. İçeriye baktığımda, perdenin beyazlığında bir an için Madam Fosco'nun gölgesini görür gibi oldum; sonra gölge usulca tekrar uzaklaştı. Şu ana kadar beni duymamış olmalıydı Madam Fosco, yoksa –pencereyi açıp dışarı bakacak kadar cesareti olmasa bile– gölgesi muhakkak perdede kalırdı.

Önce sağımdaki ve solumdaki çiçek saksılarının yerini el yordamıyla saptadım, sonra sırtımı çatıyı çevreleyen parmaklığa verip yanlamasına oturdum. İki saksı arasında sadece benim sığabileceğim kadar mesafe vardı, fazlası yoktu. Sol tarafımdaki çiçeğin güzel kokular saçan yaprakları yanağımı okşarken ben de başımı parmaklığa hafifçe yasladım.

Aşağıdan kulağıma çalınanlar ilk başta kapı sesleriydi; üç kapı peş peşe açılmış ya da (çok büyük ihtimalle) kapanmış olmalıydı; bunlar, hiç şüphesiz, kütüphanenin hole açılan kapısıyla kütüphanenin iki yanındaki odaların kapılarıydı; Kont'un kontrol edeceğini söylediği yerlerdi bunlar. İlk gördüğüm şey, bulunduğum yerin altından gecenin karanlığında benim pencereme doğru ilerleyen kırmızı parıltıydı, bir an bekledi ve sonra tekrar başladığı yere döndü.

"Amma huzursuzlandın sen de! Gel otur artık!" diye aşağıda homurdandığını duydum Sör Percival'ın.

"Of! Bu ne sıcak böyle!" dedi Kont, bitkin bir halde oflayıp pufluyordu.

Kont'un bu şikâyetini, bahçedeki sandalyelerin verandanın karo döşemelerinde çekilme sesi izledi; her zamanki gibi pencerenin önünde oturacaklarını anlatan bu sesi duyduğuma memnun olmuştum. Şimdiye kadar şans benim yanımdaydı. Onlar koltuklarına yerleşirken, kuledeki saat gece yarısına on beş dakika kaldığını haber verdi. Madam Fosco'nun esnediğini açık pencereden duydum ve gölgesinin bir kez daha perdenin beyazlığına düştüğünü gördüm.

Bu esnada, aşağıda Sör Percival'la Kont sohbet etmeye başladı; seslerini bazen biraz alçaltsalar da konuşmaları hiçbir zaman fısıldaşmaya dönmedi. İçinde bulunduğum durumun tuhaf ve tehlikeli oluşu, Madam Fosco'nun penceresinden gelen ışığın beni korkutmasının önüne geçememem, ilk başlarda kafamı toplayıp dikkatimi sadece aşağıdaki konuşmaya vermemi neredeyse imkânsız kıldı. Birkaç dakika boyunca, aşağıda ne konuşulduğunu yalnızca genel hatlarıyla

kavrayabildim. Kont'un, ışığı yanan tek pencerenin karısının penceresi olduğunu, evin giriş katında kimsenin olmadığını ve artık ezkaza birilerine denk gelmekten korkmadan konuşabileceklerini söylediğini anladım. Sör Percival, Kont'un haklı bir gerekçesi olmamasına rağmen bütün gün onun isteklerini hafife aldığını, onun işlerini ihmal ettiğini söyleyip dostunu azarlamakla yetindi. Kont, bu itham karşısında, dikkatini bütünüyle vermesi gereken, aslında Sör Percival'ın da bildiği irili ufaklı meselelerle uğraşmak zorunda kaldığını ve bu konuşmayı, kimsenin onları rahatsız etmeyeceğinden ya da kulak misafiri olmayacağından kesinlikle emin oldukları bir zamanda yapmanın en emniyetli hareket tarzı olduğunu söyleyerek kendini savundu. "Bütün işlerimizi etkileyen ciddi bir krizle karşı karşıyayız Percival," dedi, "eğer ileride yaşayacağımız hayat üzerinde biraz olsun söz sahibi olmak istiyorsak, bu gece yalnızca ikimizin bileceği bazı kararlar almalıyız."

Konuşulanları kelimesi kelimesine anlayabilecek kadar kafamı toplayabildiğimde duyduğum ilk cümle, Kont'un bu cümlesi oldu. O andan itibaren aşağıda ne konuştuklarını, ne zaman sustuklarını ve ne zaman birbirinin sözünü kestiklerini bütün dikkatimle soluksuz dinledim ve kelimesi kelimesine takip ettim.

"Kriz mi?" dedi Sör Percival. "Sana söyleyeyim, düşündüğünden daha büyük bir kriz var karşımızda."

Diğeri hiç istifini bozmadan, "Son bir iki gündür yaptıklarına bakılırsa öyle olmalı," diye karşılık verdi. "Ama acele etme. *Bilmediklerimi* konuşmaya geçmeden önce, *gerçekten* bildiklerimden ziyadesiyle emin olalım. Geçmişin beni haklı çıkardığından emin olalım önce, sonra sana ilerisi için bazı teklifler yaparım."

"Bekle de biraz konyakla su getireyim. Sen de iç biraz."

"Teşekkürler, Percival. Soğuk suyu seve seve alırım, yanına da bir kaşık ve bir kâse şeker. *Eau sucrée*,* dostum; bu kadarı bana yeter."

* (Fr.) Şekerli su. (ç.n.)

"Senin yaşında bir adam şekerli su içsin ha! İşte, yap bakalım iğrenç karışımını. Siz yabancılar hep aynısınız."

"Şimdi dinle beni Percival. İçinde bulunduğumuz durumu sana anladığım şekliyle, açık açık anlatacağım ve sen de bana haklı mıyım haksız mıyım söyleyeceksin. Sen de ben de Avrupa'dan bu eve işlerimiz ciddi şekilde bozulmuş bir halde geldik..."

"Kısa kes! Benim birkaç bin sterline, senin de birkaç yüz sterline ihtiyacın vardı ve para bulamazsak ikimizin de hayatı kayacaktı. Durum bu. Sen nasıl anlıyorsan anla. Devam et."

"Pekâlâ Percival, senin o kunt İngilizcenle ifade edelim durumu; senin birkaç bin sterline, benim de birkaç yüz sterline ihtiyacım vardı; bu paraya kavuşmamızın tek yolu, senin, ihtiyacını görecek kadar parayı (benim ihtiyacım olan birkaç yüzü de üzerine ekleyerek) karından almandı. İngiltere'ye dönerken sana karın hakkında ne söylemiştim? Peki buraya geldiğimizde, ben Miss Halcombe'un nasıl bir kadın olduğunu kendi gözlerimle gördükten sonra, sana yine ne dedim?"

"Ne bileyim ben? Yine makineli tüfek gibi konuşmuşsundur herhalde, huyundur senin."

"Şöyle söyledim: İnsan zekâsı, dostum, bugüne kadar bir erkeğin bir kadını idare edebilmesinin yalnızca iki yolunu keşfedebilmiştir. Bunlardan biri, erkeğin kadını kaba kuvvetle yere sermesidir: Toplumun alt tabakalarındaki medenileşmemiş insanların çoğunun tercih ettiği ama daha üst tabakalardaki kültürlü ve eğitimli sınıfların kesinlikle nefret ettiği bir yöntemdir bu. Hayata geçirmesi çok daha uzun süren, çok daha zor olan ancak nihayetinde daha kesin sonuç veren diğer yöntem, kadının tahriklerine erkeğin asla kapılmamasıdır. Bu yöntem hayvanlarda tutar, çocuklarda tutar, kadınlarda tutar; kadın dediğin de büyümüş bir çocuktan fazlası değildir zaten. Hayvanların, çocukların ve kadınların alt edemediği yegâne vasıf, sükûnet ve kararlılıktır. Eğer efendilerinin bu üstün vasfını sarsmayı bir kez olsun

başarırlarsa, *onun* hakkından da gelirler. Eğer efendilerinin sükûnetini ve kararlılığını bozmayı asla başaramazlarsa, bu defa efendileri *onların* hakkından gelir. Sana, 'Karından sana para meselesinde yardımcı olmasını isterken bu yalın gerçeği aklından çıkarma,' dedim. 'Karının kız kardeşinin, Miss Halcombe'un yanında bunu bir kez daha, bir kez daha hatırla,' dedim. Sen hatırladın mı? Bu evde karşılaştığımız ufak tefek meseleler dallanıp budaklanıp büyük sorunlara dönüşürken sen bir kez olsun bunu hatırlamadın. Karın ve kız kardeşi seni her tahrik etmeye çalıştığında hemen yangına körükle gittin. Karının sözleşmeye imzasını atmamasına, avcumuzun içindeki paranın uçup gitmesine, Miss Halcombe'un avukata ilk mektubu yazmasına senin o asabiyetin sebep oldu."

"İlk mektup mu? Bir mektup daha mı yazdı?"

"Evet, bugün bir mektup daha yazdı."

Verandada bir sandalye gürültüyle devrildi, biri tekme atmıştı sanki.

Kont'un mektuplardan bahsetmesinin Sör Percival'ı böyle sinirlendirmesi benim yararımaydı. Bir kez daha yakalanmış olduğumu duyunca irkildim, ben irkilince sırtımı yasladığım parmaklık gıcırdadı. Yoksa Kont beni hana kadar takip mi etmişti? Evdeki posta torbasına verecek mektubum olmadığını söylememden, mektuplarımı Fanny'ye verdiğim sonucunu mu çıkarmıştı? Öyle düşünmüş bile olsa, benim elimden çıkar çıkmaz kızın koynuna girmiş mektupları nasıl incelemiş olabilirdi?

"Sen dua et," dediğini duydum sonra Kont'un, "evde ben varım da senin verdiğin zararı aynı hızla telafi edebiliyorum. Sen dua et, aptalca davranıp karını odasına kilitlediğin gibi Miss Halcombe'u da kilit altına almaktan söz edecek kadar aklını yitirdiğinde ben sana, 'Hayır,' dedim. Görmüyor musun? Miss Halcombe'a baktığında onun bir erkek gibi basiretli ve kararlı davranabildiğini nasıl görmezsin? O

kadın benim dostum olsa dünyayı parmağımda oynatırdım. O kadın benim düşmanım olduğunda, senin bana yüzlerce kez söylediğin gibi şeytana pabucunu ters giydirebilecek olan ben, Fosco, bütün zekâm ve tecrübeme rağmen, siz İngilizlerin deyimiyle, bin düşünüp bir yapıyorum! İşte bu yüce varlık –şekerli suyumu onun sağlığına içiyorum– işte bu yüce varlık, senin o zavallı, dayanıksız, güzel ama akılsız karınla biz ikimizin arasına girmiş, sevgisinden ve cesaretinden aldığı güçle kaya gibi sağlam duruyor; bu muhteşem kadına her ne kadar hem senin hem benim çıkarlarım adına karşı çıksam da onu bütün kalbimle takdir ediyorum ben; oysa sen, o kadın hemcinslerinden daha zeki ve daha cesur değilmiş gibi onu hiç yapmayacağı işleri yapmaya zorluyorsun. Percival! Percival! Çuvallamayı hak ediyordun ve en nihayetinde *çuvalladın.*"

Bir sessizlik oldu. Bu iblis ruhlu adamın benim hakkımda söylediklerini yazdım çünkü onları hatırlamak istiyorum; onun yüzüne bu sözleri tek tek çarpacağım günün geleceğinden ümidimi kesmedim henüz ben.

Sessizliği ilk bozan yine Sör Percival oldu.

"Peki, peki, sen istediğin kadar esip gürle," dedi asık bir suratla; "bizi bekleyen tek zorluk parayı bulmak değil. Benim bildiklerimi sen de bilseydin, bu kadınları kaba kuvvetle yola getirmek gerektiğini sen de kabul ederdin."

"Sırası gelince o ikinci zorluğu da konuşuruz," diye karşılık verdi Kont. "Sen gereksiz şeyleri dert edinip kafanı istediğin kadar karıştırabilirsin Percival, ama benimkini karıştıramayacaksın. Önce para meselesini halledelim. Senin inadını kırabildim mi? Asabi davranmanın sana hiçbir faydası olmadığını gösterebildim mi? Yoksa başa dönüp, (o dobra İngilizcenle söylediğin gibi), biraz daha mı esip gürlemeliyim?"

"Öf! *Bana* dırdırlanmak kolay. Ne yapılması gerektiğini söyle sen, o daha zor."

"Zor mu? Hah! Yapılacak şey şu: Bu geceden itibaren para meselesinden elini eteğini çekiyor ve kontrolü tamamen bana bırakıyorsun. Demek karşımda meseleleri konuşarak değil harekete geçerek çözmeyi seven Pratik Britanyalılardan biri var, öyle mi? Pekâlâ, Bay Pratik, bu yöntem sana uyar mı acaba?"

"Aklından ne geçiyor, niye her şeyi sana bırakmamı istiyorsun?"

"Önce bana cevap ver. Bana bırakacak mısın, bırakmayacak mısın?"

"Diyelim ki bıraktım; peki ya sonra?"

"Birkaç soruyu yanıtlamakla başlayalım işe, Percival. Biraz daha beklemeli, şartların neyi gerektirdiğini görmeli ve o şartların nasıl gelişeceğini, her ihtimali dikkate almak suretiyle, muhakkak bilmeliyim. Kaybedecek vakit yok. Miss Halcombe'un o avukata ikinci defa mektup yazdığını sana zaten söylemiştim."

"Nasıl öğrendin bunu? Mektupta ne yazmış Miss Halcombe?"

"Eğer bunu sana söylersem, Percival, şimdi bulunduğumuz durumdan bir adım öteye gidemeyiz. O mektubun varlığını öğrenmiş olduğumu ve senin bütün gün bana ulaşamamış olmanın sebebinin bu mektubun yarattığı irili ufaklı sıkıntılar olduğunu bilmen yeterli. Şimdi sıra senin meselen hakkında bildiklerimi tazelemeye geldi; seninle bu meseleyi konuşalı epey vakit geçti. İhtiyaç duyduğun parayı, karını imza atmaya ikna edemediğin için, üç ay vadeli senetlerle topladın; ben bu kadar parasızlık çekerken, senin o senetlere ödeyeceğin faizi düşündükçe tüylerim diken diken oluyor! Senetlerin vadesi dolduğunda, karından yardım almadan borcunu ödemenin gerçekten de hiçbir yolu yok mu?"

"Hiçbir yolu yok."

"Ne! Bankada hiç paran kalmadı mı?"

"Birkaç yüz sterlin vardır, oysa benim binlerce sterline ihtiyacım var."

"Teminat gösterip borç alabileceğin başka bir şey yok mu elinde?"

"Hiçbir şey yok."

"Halihazırda karından aldığın para ne kadar?"

"Onun yirmi bin sterlininin neması dışında hiçbir şey almıyorum, o da gündelik masraflarımızı zar zor karşılıyor."

"Karının servetinden ileride sana gelebilecek bir para var mı?"

"Amcası öldüğünde yılda üç bin sterlin gelecek."

"Fena para değil, Percival. Bu amca nasıl biri? Yaşlı mı?"

"Hayır; ne yaşlı ne de genç."

"Mizacı düzgün, kafasına göre yaşayan bir adam mı? Evli mi? Hayır; sanırım karım söylemişti, evli değildi adam."

"Tabii ki evli değil. Eğer evli olsaydı, bir çocuğu olmuş olsaydı, Leydi Glyde, Limmeridge mülkünün vârisi olmayacaktı. O adamın nasıl biri olduğunu sana anlatayım ben. Aşırı duygusal, saçma sapan konuşan, bencil bir aptal o; sağlığından şikâyet edip etrafındaki herkesi bunaltan biri."

"Öyle adamlar uzun yaşar Percival ve hiç beklemediğin bir anda evlenir, evliliği de aşktan olmaz. Yılda üç bin sterlin alma ihtimalini pek yüksek görmüyorum dostum. Karından gelebilecek paranın hepsi bu mu?"

"Hepsi bu."

"Kesinlikle o kadar mı?"

"Kesinlikle o kadar; ölümü haricinde."

"İşte! Ölmesi durumunda."

Bir sessizlik daha oldu. Kont, verandadan çıkıp çakıl yola geçti. Sesinden anlamıştım hareket ettiğini. "Yağmur nihayet başladı," dediğini duydum. *Gerçekten de* yağmur başlamıştı. Pelerinimin haline bakılacak olursa bir süredir şiddetle yağıyordu yağmur.

Kont yeniden verandaya döndü; tekrar yerine oturduğunda ağırlığının altında ezilen koltuğun gıcırdadığını duydum.

"Pekâlâ Percival," dedi, "Leydi Glyde ölecek olursa senin eline ne kadar para geçer?"

"Eğer arkasında çocuk bırakmazsa..."

"Bırakacağını zannediyor musun?"

"Hiç mi hiç zannetmiyorum..."

"Eğer bırakmazsa?"

"O zaman yirmi bin sterlini bana miras kalır."

"Hemen alır mısın parayı?"

"Hemen alırım."

Bir kez daha sessizlik oldu. Onlar sessizliğe bürünürken Madam Fosco'nun gölgesi yine perdeye düştü. Bu sefer odanın içinde dolanmıyordu, bir an için perdenin önünde, neredeyse kıpırdamadan bekledi. Parmaklarının, bir ucundan belli belirsiz kavradığı perdeyi çektiğini gördüm. Pencerenin ardında yüzünün solgun beyaz hatları belirdi, başını eğmeden benim bulunduğum tarafa dikti gözlerini. Siyah pelerinim bütün vücudumu örtüyor, beni gizliyordu; kıpırdamadan durdum. Hızını arttıran yağmur beni sırılsıklam ederken Madam Fosco'nun penceresine vurup camdan aşağı süzülüyor, kadının bir şey görmesini engelliyordu. "Yağmur artmış!" diye kendi kendine konuştuğunu duydum Madam Fosco'nun. O perdeyi çekince ben de yeniden rahat rahat nefes almaya başladım.

Bu kez Kont'un söz almasıyla aşağıdaki konuşma devam etti.

"Percival! Karına değer veriyor musun?"

"Fosco! Bu kadar açık sözlü olman şart mı?"

"Ben açık sözlü bir adamım ve tekrar soruyorum."

"Yüzüme niye öyle bakıyorsun?"

"Bana cevap vermeyecek misin? O halde, diyelim ki karın yaz bitmeden öldü..."

"Sus, Fosco!"

"Diyelim ki karın öldü..."

"Sana söylüyorum, sus!"

"Bu durumda, yirmi bin sterlin kazanacaksın ve kaybın da..."

"Yılda üç bin sterlin kazanma ihtimalim ortadan kalkacak."

"*Düşük* bir ihtimal bu, Percival, fazla heveslenme. Bir de paraya ihtiyacın var senin, hem de hemen. Kazanmanın kesin, kaybetmenin şüpheli olduğu bir durumdasın sen."

"Benim için konuşurken kendin için de konuş bakalım. İstediğim paranın bir kısmı, *senin* için borç aldığım para. Kazanç kısmına gelecek olursak, *benim karımın* ölümü halinde *senin karının* cebine on bin sterlin girecek. Zekânı teslim ediyorum Fosco, fakat Madam Fosco'nun mirastan alacağı payı unutmanın işine geldiğini de görüyorum. Bana öyle bakma! Bunu dinlemek istemiyorum! O bakışların, o soruların, yemin olsun, tüylerimi ürpertiyor!"

"Senin mi tüylerin ürperiyor? Böyle deyince vicdanlı biri olduğunu mu zannediyorsun? Başka herhangi bir şeyin gerçekleşme ihtimalinden nasıl bahsediyorsam karının ölümünden de öyle bahsediyorum. Neden olmasın? O anlaşılmaz, kargacık burgacık yazılarıyla sözleşmelerinizi, vasiyetnamelerinizi yazan o saygın avukatlar insanların yüzüne baktığında hep ne zaman öleceklerini düşünmüyor mu? Avukatlar da tüylerini ürpertiyor mu senin? Ben neden ürpertecekmişim? İçinde bulunduğun durumu hata ihtimalini ortadan kaldıracak şekilde açıklığa kavuşturmak benim bu geceki işim ve işimi artık yaptığımı kabul ediyorum. Durumun tam da şu: Eğer karın yaşarsa, o senetleri karının sözleşmeye atacağı imzayla ödersin; eğer ölürse de ölümüyle ödersin."

Kont konuşurken Madam Fosco'nun odasındaki ışık söndü ve evin ikinci katı tamamen karanlığa gömüldü.

"Sen de laf ettin şimdi!" diye homurdandı Sör Percival. "Seni duyan da karıma imzayı çoktan attırdım zanneder."

"Sen bu meseleyi bana devrettin artık," diye cevabı yapıştırdı Kont, "benim de elimde işi yoluna koymak için iki aydan fazla zaman var. Bu mesele hakkında, rica ediyorum, artık daha fazla konuşmayalım. Senetlerin vadesi geldiğin-

de, 'ettiğim lafın' bir işe yarayıp yaramadığını kendi gözünle göreceksin. Şimdi Percival, para meselesini bu gecelik kapattığımıza göre, bizim ufak tefek sorunlarımızla iç içe geçen ve seni tanımakta güçlük çekmeme yol açacak kadar olumsuz yönde değiştiren o ikinci zorluk hakkında bana danışmak istersen, dikkatimi sana verebilirim. Konuş dostum, ama kusuruma bakma; İngilizlerin sevdiği, o insanın boğazını yakan içkilerden zevk almadığımı kendime bir bardak daha şekerli su hazırlamak suretiyle gösterecek ve seni bir kez daha şaşkınlığa uğratacağım."

"Mesele konuşmak değil," diye yanıtladı Sör Percival, şimdi daha sakin ve daha kibar konuşmaya başlamıştı, "mesele nereden başlayacağını bilememek."

"Sana yardımcı olmamı ister misin?" diye sordu Kont. Kendine sakladığın bu zorluğa bir isim vermemi ister misin? Acaba bu zorluğa Anne Catherick desek nasıl olur?"

"Bak, Fosco, birbirimizi uzun zamandır tanıyoruz; sen bundan evvel benim birkaç badireyi atlatmama yardımcı olduysan ben de bunun karşılığını sana, parayla halledilebildiği kadarıyla verdim. Her ikimiz de dostların birbiri için yapabileceği fedakârlıkları fazlasıyla yaptık, fakat ikimizin de diğeriyle paylaşmadığı sırları oldu, öyle değil mi?"

"*Benden* sır saklayan sensin Percival. Burada, Blackwater Park'ta gizlediğin kirli çamaşırlarını son birkaç günde senden başkaları da gördü."

"Evet, sanırım öyle oldu. Eğer seni ilgilendirmeyen bir meseleyse ne olduğunu merak etmen de gerekmez, öyle değil mi?"

"Meraklanmış mı görünüyorum?"

"Evet, öyle görünüyorsun."

"Demek öyle! Demek yüzümden okunuyor düşüncelerim, öyle mi? Benim yaşıma gelip de gerçek düşünceleri hâlâ yüzünden okunabilen bir adam, yaradılışı itibarıyla içinde büyük bir iyilik besliyor olmalı! Hadi, Glyde! Birbirimize

karşı dürüst olalım. Senin bu sırrın *benim* peşimde dolandı: Ben *o sırrın* peşinde koşmadım. Diyelim ki bu sırrın ne olduğunu merak ediyorum; benden, eski dostun olarak, sırrına saygı duymamı, bu sırrı kendine saklamana izin vermemi, bir daha da bu konuyu açmamamı istiyor musun?"

"Evet, istediğim tam olarak bu."

"O halde merakım burada sona erdi. Şu andan itibaren öldürdüm merakımı."

"Bunu inanarak mı söylüyorsun?"

"Benden kuşkulanmana sebep olan nedir?"

"Biraz tecrübe kazandım, Fosco, amacına dolambaçlı yollardan ulaşabildiğini biliyorum; bir punduna getirip sırrımı öğrenmeye çalışmayacağından o kadar emin değilim."

Verandadaki koltuk yine bir anda gıcırdadı; çatıyı tutan kafesli sütunun baştan aşağı sallandığını hissettim. Kont ayağa kalkmış, öfkeyle sütuna vurmuştu.

"Percival! Percival" diye hiddetle bağırdı. "Bu kadar mı az tanıyorsun beni? Benim nasıl bir kişiliğe sahip olduğumu hiç mi öğretmedi sana o tecrübelerin? Ben eski zamanların adamıyım! En yüce meziyetleri sergileyebilirim ben... tabii fırsatını bulursam. Hayatımdaki en büyük şanssızlığım böyle fırsatların çok az elime geçmiş olması. Dostluğa çok büyük kıymet veririm ben! Kirli çamaşırların ortaya döküldüyse benim suçum mu bu? Merakımı neden mi itiraf ediyorum? Seni zavallı, sığ İngiliz; kendi irademi kuvvetlendirmek için yapıyorum bunu. İstesem, tereyağından kıl çeker gibi alırım ağzından o sırla ilgili ne varsa, sen de biliyorsun bunu! Gelgelelim sen benim dostluğuma sığındın; dostuna değer vermek, onu üzmemek, onun iyiliğini düşünmek kutsal vazifelerdir benim için. Bak! Yaradılışımdan gelen merakımı ayaklar altına alıyorum. Yüce duygularımla alt ediyorum merakımı. Onları takdir et, Percival! Sen de örnek al, Percival! El sıkışalım; seni bağışlıyorum."

O son sözleri söylerken sesi titredi Kont'un; sanki gerçekten gözyaşı döküyormuş gibi titredi!

Sör Percival şaşkınlık içinde Kont'tan özür dilemeye çalıştı fakat Kont onu dinlemeyecek kadar yüce gönüllüydü.

"Hayır!" dedi Kont. "Dostum beni yaraladığında, onu bağışlamak için özre ihtiyaç duymam. Bana açık açık söyle, yardımımı istiyor musun?"

"Evet, fena halde ihtiyacım var yardımına."

"Sırrını benimle paylaşmadan da benden yardım isteyebilir misin?"

"En azından denerim."

"Dene, o zaman."

"Pekâlâ, durum şu: Sana bugün, Anne Catherick'i bulmak için elimden geleni yaptığımı ama başarısız olduğumu söyledim."

"Evet, söyledin."

"Fosco! Eğer onu *bulamazsam* mahvolurum."

"Ya! Demek durum bu kadar ciddi?"

Çatının altından küçük bir ışık demeti süzüldü ve çakıl yolu aydınlattı. Kont, dostunun yüzünü iyice görmek için kütüphaneye girip lambayı getirmişti.

"Evet!" dedi Kont. "Bu defa gerçeği yansıtan *senin* yüzün. Ciddi bir mesele, demek ki, en az para meselesi kadar ciddi."

"Daha ciddi. İnan bana, daha ciddi!"

Çakıl yolu aydınlatan ışık tekrar kayboldu, Kont'la Sör Percival konuşmaya devam etti.

"Anne Catherick'in karıma yazdığı ve kuma sakladığı mektubu sana göstermiştim," dedi Sör Percival. "Mektupta hiçbir şeyi abartmamış o kız, Fosco; sırrı *gerçekten* biliyor."

"Percival, benim yanımdayken sırdan, mümkün olduğunca az bahset. Senden mi öğrendi Anne Catherick bunu?"

"Hayır, annesinden."

"Sırrına sahip olmuş iki kadın... kötü, çok ama çok kötü, dostum! Mevzu derinleşmeden bir sorum daha olacak. Bu kızı tımarhaneye kapatırken ne düşündüğünü şimdi açık se-

çik anlayabiliyorum, fakat kızın oradan nasıl kaçtığını bir türlü kafamda oturtamadım. Kızı orada tutmakla görevli olanların, hizmetlerini karşılıksız bırakmayacak kadar zengin bir düşmanın ricası üzerine, kızın kaçmasına göz yummuş olabileceğinden mi şüpheleniyorsun?"

"Hayır, tımarhanedeki en uslu hasta bu kızdı ve görevliler aptallık edip ona güvendi. Bu kız tımarhaneye kapatılacak kadar deli ve kaçtığında da beni mahvedecek kadar akıllı; ne demek istediğimi anlıyorsun, değil mi?"

"Tabii ki anlıyorum. Şimdi, Percival, sadede gel ki ben de ne yapacağımı bileyim. Şu an içinde bulunduğun durumda tehlikede olduğunu hissetmene yol açan nedir?"

"Anne Catherick bu civarlarda dolaşıyor ve Leydi Glyde'la haberleşiyor; işte sana tehlike. O kızın kuma gömdüğü mektubu okuyup da karımın, her ne kadar kendisi inkâr etse de, sırrı öğrendiğini düşünmeyecek biri var mı?"

"Bir saniye Percival. Eğer Leydi Glyde bu sırrı gerçekten biliyorsa, bunun *seni* tehlikeye atan bir sır olduğunu da biliyor olmalı. Karın olarak, bu sırrı saklamak onun da çıkarına olmayacak mı?"

"Öyle mi dersin? Şimdi o konuya geliyorum. Beni zerre kadar önemsiyor olsaydı onun çıkarına olabilirdi sırrımı saklaması. Gelgelelim, ben başka bir adamın karıma kavuşmasının önündeki engelim aynı zamanda. Benimle evlenmeden önce başka bir adama âşıktı o, şimdi de o adama âşık; resim öğretmeni diye geçinen iğrenç bir serseriye, Hartright diye birine âşık karım."

"Sevgili dostum! Bunda garip bir şey yok ki! Kadınların hepsi başka adama âşıktır. Bir kadının kalbini ilk defa kim kazanır? Ben bütün hayatım boyunca Bir Numara olmuş bir adama hiç rastlamadım. Bazen İki Numarayı tanıdığım oldu. Çoğunlukla da Üç, Dört ve Beş Numarayla karşılaştım. Bir Numarayı asla görmedim! Böyle biri vardır, şüphesiz, fakat ben onunla hiç tanışmadım."

"Dur! Daha sözümü bitirmedim. Tımarhanedeki adamlar peşindeyken Anne Catherick'e kim yardım etti sanıyorsun? Hartright. Kızı tekrar Cumberland'da gören kimdi sanıyorsun? Hartright. İkisinde de kızla baş başa konuşmuş bu adam. Dur! Sözümü kesme. Karım bu çakaldan ne kadar hoşlanıyorsa o da karımdan o kadar hoşlanıyor. O adam sırrı biliyor, karım da sırrı biliyor. Eğer bu ikisinin yeniden bir araya gelmesine izin verirsek, sırrımı ele vermek hem karımın hem de onun çıkarına olacak."

"Yavaş ol Percival, yavaş ol! Leydi Glyde'ın namuslu bir kadın olduğunu unutuyorsun galiba?"

"Namusluymuş! Ben onun zengin olduğu dışında hiçbir şeye inanmam. Görmüyor musun durumu? Tek başınayken zararsız olabilir Leydi Glyde, fakat eğer karım ve o Hartright denen serseri..."

"Tamam, tamam, anladım. Nerede bu Mr. Hartright?"

"Ülke dışında. Zaten eğer hayatına tek parça devam etmek istiyorsa, geri dönmekte acele etmemesini öneririm."

"Ülke dışında olduğuna emin misin?"

"Kesinlikle. Cumberland'dan ayrılır ayrılmaz Hartright'ın peşine adam taktım ve gemiye binene kadar takip ettirdim. Ah, dikkatli davrandım, buna inanabilirsin! Anne Catherick, Limmeridge Malikânesi yakınlarında bir çiftlikte yaşadı bir süreliğine. Benim geldiğimi duyup çiftlikten kaçtığını öğrenince çiftliğe bizzat gittim ve çiftlikte yaşayanların hiçbir şey bilmediğinden emin oldum. Kızın annesine bir mektup verdim, Miss Halcombe'a yazsın diye; mektup, kızını tımarhaneye kötü bir niyetle kapatmadığımı anlatıyordu. Kızın izini bulayım diye söylemeye utanacağım kadar çok para harcadım, fakat bütün çabalarıma rağmen kız buraya geldi ve kendi arazimde bana izini kaybettirdi! Nereden bileceğim kimlerle görüştüğünü, kimlerle konuştuğunu? İşlerime burnunu sokan o çakal Hartright, haberim bile olmadan yarın buraya dönebilir ve kızı kullanabilir!"

"Hartright gelemez Percival! Ben burada olduğum sürece, Anne Catherick malikânenin yakınlarında olduğu sürece, Mr. Hartright geri dönse bile o kadını ondan önce yakalamak benim sorumluluğumda. Anladım! Evet, evet, anladım! İlk yapılması gereken Anne Catherick'i bulmak; geri kalan işlere sen kafanı yorma. Karın burada, avcunun içinde; Miss Halcombe karının yanından ayrılmaz, dolayısıyla o da avcunun içinde; üstelik Mr. Hartright da ülke dışında. Şimdilik tek düşünmemiz gereken senin bu görünmez Anne Catherick. Sen sorup soruşturdun mu kızı?"

"Evet. Annesine uğradım, köyün altını üstüne getirdim, hiçbir şey öğrenemedim."

"Annesine güvenebilir miyiz?"

"Evet."

"Senin sırrını bir kez anlatmış."

"Bir daha anlatmayacak."

"Niye anlatmayacakmış? Senin olduğu kadar onun da işine geliyor mu o sırrı saklamak?"

"Evet, hem de fazlasıyla."

"Percival, senin hesabına bunu duyduğuma sevindim. Cesaretin kırılmasın dostum. Sana söylediğim gibi, para meselemizi halletmek için bol bol zamanımız var; ben yarın Anne Catherick'i aramaya başlarım, belki *benim* aramam daha iyi sonuç verir. Yatmaya gitmeden önce sana son bir sorum daha var."

"Nedir?"

"Sorum şu: Leydi Glyde'a, aramızda ufak bir pürüz çıkartan imza meselesinin ertelendiğini söylemek üzere kayıkhaneye gittiğimde, tuhaf bir kadının karının yanından çok şüpheli hareketlerle uzaklaştığına tesadüf ettim. Ne var ki o tesadüf, yine bu tuhaf kadının yüzünü açık seçik görecek kadar yanlarına yaklaşmama yetmedi. Görünmez Anne Catherick'imizi nasıl tanıyacağımı bilmem lazım. Kadını tarif etmen mümkün mü?"

"Tarif etmek mi? Çok kolay! Sana birkaç kelimeyle tarif edebilirim: Anne, karımın hasta halidir."

Bir kez daha koltuk gıcırdadı, sütun sallandı. Kont, bu defa şaşkınlıktan, yine ayağa kalktı.

"Ne diyorsun!" diye bağırdı.

"Karımı kötü bir hastalık geçirmiş, birkaç tahtası da eksilmiş olarak hayal et; işte sana Anne Catherick," diye cevap verdi Sör Percival.

"Akrabalık var mı aralarında?"

"Hiç yok."

"Ama yine de çok benziyorlar, öyle mi?"

"Evet, çok benziyorlar. Sen neye gülüyorsun?"

Kont'tan cevap gelmedi, en ufak bir ses bile duyulmadı. Kont'un kendine özgü hafif hafif, sessiz sessiz, için için gülüşüydü bu.

"Neye gülüyorsun?" diye sorusunu tekrarladı Sör Percival.

"Muhtemelen kendi hayalimde canlandırdıklarıma gülüyorum sevgili dostum. İtalyanlara özgü mizah anlayışımı mazur gör; Mr. Punch'ı yaratan o görkemli ulusun evladı değil miyim ben?* Pekâlâ, pekâlâ, görünce tanıyacağımı anladım Anne Catherick'i; o halde bu gecelik yeterince konuştuk demektir. Kafan rahat olsun Percival. Uyu evladım, deliksiz bir uyku çek; gün doğmadan neler doğarmış, yarın anlayacaksın. Bu koca kafamda şekilleniyor planlarım, projelerim. Sen hem o senetler için gereken parayı hem de Anne Catherick'i bulacaksın; sana şeref sözü veriyorum, ikisi de olacak! Kalbinin en güzel köşesinde ağırlayacağın bir dostun muyum, değil miyim? Daha biraz önce, kelimelerini de özenle seçerek, hatırlatmıştın bana verdiğin o borç paraları; ben buna layık mıyım, değil miyim? Ne yaparsan yap, artık duygularımı in-

* İngiliz kukla gösterisi Punch ve Judy'nin erkek karakteri, Mr. Punch. İngiltere'deki geçmişi 17. yüzyılın ortalarına uzanan bu karakterin aslı, İtalyan kukla tiyatrosundaki Pulcinella'ya dayanır. (ç.n.)

citme. Onları takdir et Percival! Sen de örnek al, Percival! Seni yine bağışlıyor ve elini sıkıyorum. İyi geceler!"

Başka tek kelime konuşulmadı. Kont'un kütüphanenin kapısını kapattığını duydum. Sör Percival'ın kepenkleri pencerelere yerleştirdiğini duydum. Yağmur hiç durmadan yağmıştı. Oturduğum yerde her tarafım tutulmuş, iliklerime kadar üşümüştüm. Hareket etmeye ilk çalıştığımda o kadar ağrıdı ki elim kolum, vazgeçmeye mecbur kaldım. İkinci kez denedim kalkmayı, bu defa ıslak çatıda dizlerimin üzerinde doğrulmayı başardım.

Sırtımı duvara verdim ve duvardan destek alıp ayağa kalktım; kafamı çevirip baktığımda Kont'un giyinme odasının penceresinin soluk bir ışıkla yavaş yavaş aydınlandığını gördüm. Kaybolmaya yüz tutmuş cesaretimi son bir gayretle topladım ve sırtımı evin duvarına dayamış, adım adım odama geri dönerken gözlerimi Kont'un penceresinden ayırmadım.

Kendi odamın pervazına tutunduğumda kuledeki saat biri çeyrek geçeyi vurdu. Geri dönerken birilerinin beni fark ettiğini düşünmeme yol açabilecek hiçbir şey görmedim, hiçbir şey duymadım.

X

20 Haziran, Saat sabahın sekizi

Gökyüzü berrak, güneş parlıyor. Yatağımın yanına hiç gitmedim. Yorgun ama tetikte bekleyen gözlerimi bir kez olsun kapatmadım. Gecenin karanlığına bakmıştım dün bu pencereden, şimdi de günün aydınlığını seyrediyorum.

Bu odaya sığındığımdan beri kaç saat geçti bilmiyorum, saate bakmadım; ama hissettiklerime bakılırsa sanki saatler değil haftalar geçmiş.

İliklerime kadar ıslanmış, bütün eklemlerim tutulmuş, soğuğu kemiklerimde hissetmiş, işe yaramaz, çaresiz, paniğe kapılmış zavallı bir mahluk gibi karanlıkta bu odaya, bu

yere yığıldığımdan beri çok az zaman geçmiş; oysa bana ne kadar uzun geliyor.

Ne zaman yerden kalktım, ne zaman duvarlara tutuna tutuna yatak odasına geçtim, ne zaman mumu yaktım ve üzerimi değişip ısınayım diye kıyafetlerimi aradım bilmiyorum (ne tuhaf, giysilerimi nerede bulacağım da ilk başta aklıma gelmedi). Bunları yaptığımı hatırlıyorum ama ne zaman yaptığımı hatırlamıyorum.

İçimdeki o üşümenin, eklemlerimdeki o tutukluğun ne zaman geçtiğini ve yerini bütün vücuduma ağrılar salan bu ateşe ne zaman bıraktığını hatırlıyor muyum peki?

Güneş doğmadan önce yer değiştirmiş olmalılar, değil mi? Evet, saatin üçü vurduğunu duydum. O ateşle birlikte bir anda zihnimde bir berraklık ve vücudumun her tarafında ağrılar hissettiğim için hatırlıyorum zamanı. Kendime hâkim olmaya, ortadan kaybolduğumuzun hemen anlaşılmayacağına, peşimize birileri düşmeyeceğine emin olduğum o ilk fırsatta Laura'yı bu korkunç yerden uzaklaştırana kadar birkaç saat daha sabırla beklemeye karar verdiğimi hatırlıyorum. O iki adamın konuştuklarının bize sadece evi terk etme gerekçesi değil, onlara karşı kendimizi savunma imkânı da verdiğine yavaş yavaş ikna olduğumu hatırlıyorum. O sözleri, zamanı istediğim gibi kullanabilecekken, hafızam hâlâ yerindeyken, kelimesi kelimesine yazıya dökmem gerektiğini içgüdülerimle hissettiğimi hatırlıyorum. Bunların hepsini açık seçik hatırlıyorum; kafam henüz karışmış değil. Her şeyi nasıl da iyi hatırlıyorum: Yatak odasından buraya, kalemim ve mürekkebimle, gün doğumundan önce geldim; serin havayı içime çekeyim diye ardına kadar açık pencerenin önünde oturdum; evdekiler uyanmadan her şeyi günlüğüme geçirmiş ve bu korkunç sabahı atlatmış olmak için durmak bilmeden, gitgide hızlanarak, ateşim yükseldikçe yükselerek, uykusuzluğum giderek artarak, mum ışığında başlayıp yeni günün ilk ışıklarına kadar yazdım!

Niye hâlâ burada kıpırdamadan oturuyorum? Niye daha fazla yazıp ateşten yanan gözlerimi, ağrıyan başımı zorluyorum? Niye uzanıp dinlenmiyorum ve beni tüketen ateşi uyuyarak söndürmeye çalışmıyorum?

Buna cesaret bile edemem. Beni avcuna alan bu korku başka hiçbir şeye benzemiyor. Derimi kavuran bu ateşten korkuyorum. Başımda hissettiğim yanma ve zonklamadan korkuyorum. Eğer şimdi uzanırsam, tekrar ayağa kalkma isteğini ve gücünü bulabileceğimden nasıl emin olabilirim?

Ah, o yağmur, o yağmur; dün gece iliklerime işleyen o acımasız yağmur!

Saat dokuz. Dokuz mu yoksa sekiz mi, saat kaçı vurdu? Herhalde dokuzu, öyle değil mi? Yine titriyorum; bu yaz sıcağında tepeden tırnağa titriyorum. Otururken uyuya mı kaldım yoksa? Ne yaptığımı bilmiyorum.

Aman Tanrım! Yoksa hasta mı oluyorum ben?

Hastalanmak, hem de böyle bir zamanda!

Başım... başım çok ağrıyor. Yazabiliyorum ama satırlar birbirine giriyor. Kelimeleri seçebiliyorum. 'Laura'; 'Laura' yazabiliyorum, yazdığımı görüyorum. Sekiz miydi, dokuz muydu saat?

Çok soğuk, çok soğuk; ah, o dün geceki yağmur! Saatin vuruşları, sayamıyorum kaçı vurduğunu ama kafamda yankılanmaya devam ediyor...

Not

[Günlük burada okunmaz hale geliyor. Son cümleyi takip eden iki üç satırda yalnızca bölük pörçük sözcükler, mürekkep lekeleri ve kalem izleri var. Kâğıttaki son işaretler, Leydi Glyde'ın isminin ilk iki harfini (L ve A) biraz andırıyor.

Günlüğün sonraki sayfasında, karşımıza başka bir kayıt çıkıyor. Daha iri, daha kalın harflerle gayet özenli yazılmış ve "21 Haziran" tarihi atılmış bu kayıttaki el yazısı bir erkeğe ait. Şu satırlar yazılmış:]

SAMİMİ BİR DOSTUN DÜŞTÜĞÜ DİPNOT, 21 Haziran

Kusursuz dostumuz Miss Halcombe'un hastalığı bana hiç beklemediğim bir anda yüksek zekâma hitap eden keyifli bir şeylerle uğraşma fırsatını sağladı.

Kapağını henüz kapattığım bu ilginç günlüğü dikkatle tetkik etmemden bahsediyorum.

Burada yüzlerce sayfa var. Her sayfanın beni büyülediğine, yeni fikirlerle tazelediğine, keyiflendirdiğine gönül rahatlığıyla yemin edebilirim.

Benim gibi duygusal bir adam için bunları söyleyebiliyor olmak kelimelerle anlatamayacağım kadar memnuniyet verici bir şey.

Takdire şayan bir kadın!

Miss Halcombe'dan bahsediyorum.

Muazzam bir çaba!

Günlüğü kastediyorum.

Evet! Bu sayfalara baktıkça hayran kalıyor insan. Bu sayfalarda gördüğüm incelik, sağduyu, eşine az rastlanan cesaret, müthiş kuvvetli hafıza, karakter tahlilindeki doğruluk, üsluptaki rahatlık ve zarafet, kadın duygusallığının ortaya dökülmesindeki büyüleyicilik; bunların hepsi bu yüce varlığa, bu muhteşem Marian'a olan hayranlığımı kelimelere sığdıramayacağım kadar artırdı. Benim karakterimin nasıl tasvir edildiği ise ustalığın son aşaması. Bu tasvirin aslına sadık olduğunu bütün kalbimle tasdik ediyorum. Böylesine güçlü, böylesine zengin, böylesine renkli bir paletle tuvale aktarılabilmiş olmak için ne kadar kanlı canlı bir izlenim bırakmış olmalıyım diyorum. Bir kez daha hayıflanıyorum çıkarlarımızın çatışmasını gerektiren, bizi birbirimize düşman eden o acımasız gerçeği düşündükçe. Şartlar daha mutlu olmamıza izin vermiş olsaydı ben Miss Halcombe'un gözünde ne kadar da değerli olurdum; Miss Halcombe BENİM gözümde ne kadar da değerli olurdu.

Kalbimin hoş bir şekilde çarpmasına sebep olan hislerim, daha mürekkebi kurumamış bu satırlarımda o En Derinlerdeki Gerçeğin ifade bulduğuna beni temin ediyor.

O hisler beni yüceltip her türlü basit kişisel hesabı geride bırakmamı sağlıyor. Eşi benzeri olmayan bu kadının Sör Percival'la benim aramda geçen özel görüşmeyi gizlice dinlemek için izlediği stratejinin mükemmelliğine ve bir de bütün konuşmayı baştan sona hatasız bir şekilde aktarmasındaki harikuladeliğe, kişisel çıkarlarımı tamamen bir tarafa bırakarak, tanıklık ediyorum.

Bu hislerim beni, Miss Halcombe'u tedavi etmek için gelen sabit fikirli doktora kimya konusundaki engin bilgimi, tıp ve manyetizma ilimlerinin* bana kazandırdığı ve sıradan insanların kolay kolay anlayamadığı aydınlatıcı deneyimimi sunmaya teşvik etti. Doktor yardımlarımı şimdiye kadar hep reddetti. Sefil adam!

Son olarak söyleyeceğim, hislerimin bu satırları nasıl bir üslupla –minnettar, anlayışlı ve babacan– kaleme alacağımı bana dikte ettirdiği. Günlüğü kapatıyorum. Adabımuaşeret kurallarına sıkı sıkıya bağlı olduğum için onu yazı masasındaki yerine (karım aracılığıyla) koyuyorum. Olaylar hızlı davranmamı gerektiriyor. Koşullar ciddi meselelerle ilgilenmeye beni sevk ediyor. Muazzam başarılar elde edeceğimi görür gibi oluyorum. Müthiş bir dinginlik içinde, kaderimde ne varsa onu gerçekleştiriyorum. Yalnızca Miss Halcombe'a hayranlığımı ifade ettiğim sözlerde iradem var; geri kalan her şey kaderimde yazılı. Onu da saygıyla, şefkatle Miss Halcombe'a bırakıyorum.

İyileşmesi için dua ediyorum Miss Halcombe'un.

Kız kardeşinin iyiliği için yapmış olduğu planların hepsinin kaçınılmaz bir biçimde başarısızlıkla sonuçlanacak olmasının acısını onunla paylaşıyorum. Aynı zamanda, onun günlüğünden edindiğim bilgilerle bu planlara hiçbir şekilde

---

* Telkin, hipnoz. (ç.n.)

müdahale etmeyeceğime ve o başarısızlıkta bu bilgilerin payının olmayacağına inanmasını rica ediyorum. Bu günlük yalnızca daha önce belirlemiş olduğum hareket tarzının doğruluğunu teyit ediyor. Bu sayfalara sadece yaradılışımdan gelen en hassas duyguları uyandırdıkları için teşekkürü bir borç biliyorum, hepsi bu.

Benimle aynı hassasiyeti taşıyan bir insan için bu yalın tespit her şeyi açıklayacak ve mazur gösterecektir.

Miss Halcombe benimle aynı hassasiyeti taşıyan bir insandır.

Bu inançla yazdıklarımın altına imzamı atıyorum.

Fosco.

Hikâyeye Limmeridge Malikânesi'nden Frederick Fairlie, Esq. Devam Ediyor ([2])

([2]) Bu ve bunu izleyen hikâyelerin nasıl elde edildiği daha sonra anlatılacaktır.

Hayatım boyunca başıma gelen en büyük talihsizlik kimsenin beni rahat bırakmamasıdır.

Herkese soruyorum, neden *beni* rahatsız ediyorsunuz? Kimse bu soruyu yanıtlamıyor, kimse beni rahat bırakmıyor. Akrabalar, dostlar, yabancılar hep el ele vermiş, beni huzursuz etmeye çalışıyor. Ne yapmışım ben? Kendime soruyorum, uşağım Louis'ye, günde elli defa soruyorum; ben ne yapmışım? İkimiz de söyleyemiyoruz. Ne kadar acayip!

Bana musallat olan son sıkıntı, bu hikâyeyi yazmamın istenmesinin verdiği sıkıntı. Sinirleri benimki kadar harap olmuş bir adam hikâye yazabilir mi? Bu son derece mantıklı itirazı ileri sürdüğümde, yeğenimle alakalı çok ciddi olayları birebir yaşadığım ve bu olayları benim anlatmamın uygun düşeceği söyleniyor. Bunları anlatırken gereken çabayı, öze-

ni göstermezsem sonuçlarına katlanmam gerektiği söylenip tehdit ediliyorum; bu sonuçların ne olduğunu söylemek şöyle dursun, düşünürken bile aşırı yoruluyorum. Beni tehdit etmeye gerçekten gerek yok. Sağlığım perişan, ailevi sıkıntılarım var, zaten darmadağın olmuşum; kimseye direnecek durumda değilim ben. Madem bu kadar ısrar ediyorsunuz, gelin beni istismar edin, ben de size hemen boyun eğeyim. Aklımda ne kaldıysa (gönülsüzce) hatırlamaya, ne yazabileceksem (yine gönülsüzce) yazmaya gayret edeceğim; benim hatırlayamadıklarımı, yazamadıklarımı, benim için Louis hatırlamalı ve yazmalı. Ahmağın tekidir o, bense hasta bir adamım; kim bilir ne hatalar yapacağız bir araya geldiğimizde? Ne utanç verici!

Benden olayın hangi tarihte yaşandığını da hatırlamamı istiyorlar. Aman Tanrım! Ben hayatım boyunca yapmadım böyle bir şey, şimdi mi başlayacakmışım?

Louis'ye sordum. Bugüne kadar onu pek bir ahmak zannediyordum ama o kadar da değilmiş. Olayın hangi tarihte yaşandığını, bir iki haftalık sapmayla, hatırlıyor o; ben de o kişinin ismini hatırlıyorum. Haziran sonu ya da temmuz başına yakın bir tarihte yaşanmıştı olay; o kişinin (bilhassa kaba bulduğum) ismi de Fanny'ydi.

Her neyse, haziran sonu ya da temmuz başında, yaşadığım yerdeki medeniyetsiz insanların zevklerini inceltmek için topladığım muhtelif sanat eserleri ile etrafım çevrili bir halde koltuğuma oturmuş, her zamanki gibi geriye yaslanmıştım. Yani, tablolarımın, gravürlerimin, madeni paralarımın fotoğraflarını etrafıma dizmiştim; günü gelince bunları (yani fotoğraflarını, asıllarını değil; İngilizce hata yapmaya o kadar açık bir dil ki insan ne kastettiğini anlatamıyor), (barbar ve vandal) üyeleri sanattan daha fazla anlasın diye Carlisle'daki (ne korkunç bir yer!) o mühendis mektebine sunmayı düşünüyorum. Halkına büyük bir ulusal hazineyi bahşetmekle uğraşan bir beyefendinin kişisel sıkıntılarla, ailevi meselelerle

meşgul edilmek gibi bir merhametsizliğe çarptırılacak son beyefendi olduğu düşünülebilir. Sizi temin ederim, söz konusu bensem fena halde yanılıyorsunuz demektir.

Her neyse, koltuğuma oturmuş, sakin bir sabahın özlemiyle, etrafıma dizdiğim sanat hazinelerine bakıyordum. Ben sakin bir sabah özlemi çekiyordum ya, tabii ki Louis odama geldi. Ben çıngırağımı çalmamış olduğum için, ona ne halt etmeye odama geldiğini sormam son derece doğal bir tepkiydi. Ben nadiren küfrederim, bir beyefendiye hiç yakışmayan bir alışkanlıktır bu; ama Louis soruma sırıtarak cevap verince benim de ona lanet okumam sanırım son derece doğal bir tepkiydi. Neyse ne, sonuçta lanet okudum Louis'ye.

Böyle sert davranmanın alt tabakadaki insanların aklını başına getirdiğini gözlemledim. *Louis'nin* aklını başına getirdi. Sırıtmaktan vazgeçip dışarıda beni bir genç kızın beklediğini söyleme lütfunda bulundu. (Hizmetçilere has o iğrenç konuşkanlığıyla) kızın adının Fanny olduğunu söyledi.

"Kim bu Fanny?"

"Leydi Glyde'ın hizmetçisi efendim."

"Leydi Glyde'ın hizmetçisinin *benimle* ne işi varmış?"

"Mektup getirmiş efendim..."

"Al mektubu."

"Sizden başkasına mektubu vermeyi reddediyor efendim."

"Mektubu kim göndermiş?"

"Miss Halcombe göndermiş efendim."

Miss Halcombe'un adını duyar duymaz soru sormaktan vazgeçtim. Benim alışkanlığımdır bu; Miss Halcombe söz konusuysa hep vazgeçerim. Bu sayede daha az gürültü çektiğimi yaşayarak öğrendim. O sefer de vazgeçtim. Ah, Marian!

"Leydi Glyde'ın hizmetçisini içeri al Louis. Dur! Kızın ayakkabıları gıcırdıyor mu?"

Bu soruyu sormaya mecburdum. Gıcırdayan ayakkabılar bütün günü huzursuz geçirmeme muhakkak sebep olur.

Genç kızı görmeye razı gelmiştim ben, genç kızın ayakkabılarının beni huzursuz etmesine *değil*. Benim tahammülümün bile bir sınırı var.

Louis, kızın ayakkabılarına güvenebileceğimizi şüpheye yer kalmayacak şekilde tasdik etti. Elimle, gelsin, diye işaret ettim. Louis kızı bana takdim etti. Söylememe gerek var mı bilmiyorum, fakat mahcubiyetini ağzını kapatıp burnundan nefes alarak gösterdi kız. Alt tabakalardan gelen kadınların doğasına aşina olanlar zaten bilir bunu.

Kızın hakkını da vermem lazım. Ayakkabıları *gıcırdamıyordu*. Fakat hizmetçilik yapan genç insanların neden hepsinin elleri terler? Neden hepsinin burunları tombul, yanakları serttir? Ve neden yüzleri, bilhassa göz kapaklarının kenarları, yarım kalmış bir resim gibi biçimsizdir? Ben bu konuların hiçbirini derinlemesine düşünecek kadar kuvvetli değilim ama düşünebilecek durumdaki meslek erbaplarına soruyorum. Neden bizim genç insanlarımız hep aynı tornadan çıkmış gibidir?

"Bana mektup mu getirdin, Miss Halcombe mu gönderdi? Masanın üzerine bırak mektubu lütfen, hiçbir şeye de dokunma. Miss Halcombe nasıl?"

"Çok iyi kendisi, teşekkür ederim efendim."

"Peki Leydi Glyde?"

Kızdan hiç cevap gelmedi. Genç kızın suratı daha da berbat bir hal aldı, sanırım ağlamaya başladı. Gözlerinde ıslaklığa benzer bir şey gördüğüme emindim. Gözyaşı mıydı o yoksa ter mi? Louis (az önce kendisine danıştım) bunun gözyaşı olduğunu düşünmeye meyilli. Louis kızla aynı sınıftan geliyor, en iyisini o bilecek tabii ki. Neyse işte, gözyaşı diyelim.

Resim sanatı, çok mantıklı bir hareketle onu rafine edip doğal halinden tamamen uzaklaştırmadığı ve bir esere konu etmediği sürece, gözyaşı görmeye kesinlikle itiraz ederim. Bilim, gözyaşlarını salgı sınıfına sokar. Bir salgının sağlıklı ya da sağlıksız diye nitelendirilmesini anlayabilirim, fakat

bir salgının duygusal bir nitelemeye konu olmasının kime ne faydası olduğunu göremiyorum. Galiba benim kendi salgılarım hep sağlıksız olduğu için bu konuda biraz önyargılıyım. Her neyse, bu defa elimden geldiğince medeni ve anlayışlı davrandım. Gözlerimi kapadım ve Louis'ye seslendim:

"Kızın ne dediğini anlamaya gayret et."

Louis anlamaya, genç kız da anlatmaya gayret etti. İkisinin de hakkını vermem lazım; birbirlerinin kafasını öyle bir karıştırdılar ki bu gayretleri esnasında, beni gerçekten eğlendirdiler. Galiba bundan sonra moralim her bozulduğunda o ikisini yanıma çağırtacağım. Bu fikrimden Louis'ye de az önce bahsettim. Ne tuhaf, sanki biraz rahatsız oldu bunu duymaktan Louis. Zavallı adamcağız!

Yeğenimin hizmetçisi niye ağladığını anlattı, İsviçreli uşağım da bildiği kadar İngilizceyle bunu bana aktardı; şimdi benim bu açıklamayı tekrar etmem beklenmiyordur herhalde? Bunun imkânsız olduğu zaten ortada. Belki kendi izlenimlerimi, benim ne hissettiğimi anlatabilirim. Bu da işe yarar, değil mi? Lütfen evet deyin.

Sanırım kız bana (Louis aracılığıyla) hikâyesini anlatmaya, efendisinin onu hanımının hizmetinden kovduğunu söyleyerek başladı. (Genç kızın patavatsızlığına dikkatinizi çekmek isterim. Kovulmuş olması benim suçum muydu?) Genç kız işten çıkarılınca, geceyi geçirmek üzere hana gitmiş. (Hanı işleten *ben* miyim, niye *bana* söylüyor?) Saat altı ile yedi arasında, Miss Halcombe, kıza veda etmek ve ona, biri bana teslim edilmek biri de Londra'da bir beyefendiye postalanmak üzere iki mektup vermek için yanına gelmiş. (*Ben* Londra'da bir beyefendi değilim; lanet olsun Londra'daki beyefendiye!) Genç kız iki mektubu özenle koynuna yerleştirmiş (kızın koynundan bana ne?); Miss Halcombe yanından ayrılınca çok mutsuz olmuş kız; yatma vakti gelene kadar tek lokma bir şey yiyip içmemiş, sonra, saat dokuza gelirken, canı bir fincan çay çekmiş. (Mutsuzlukla yükselip

çayla alçalan bu görgüsüz gelgitin sorumlusu ben miyim?) Aşağı inmiş, tam *çaydanlığı ısıtıyorken* (Louis'ye güvenip bu kelimeleri kullanıyorum; ne anlama geldiklerini o biliyormuş, bana açıklamak istiyormuş ama ben prensip gereği onu tersliyorum) tam çaydanlığı ısıtıyorken kapı açılmış ve kız, Kontes hazretlerini hanın kapısında görünce *beyninden vurulmuşa dönmüş* (Yine kızın kelimeleri bunlar; ne demek istediğini bu defa ne ben anladım ne de Louis). Yeğenimin hizmetçisinden kız kardeşimin unvanını duymak son derece hoşuma gitti. Zavallı kız kardeşim insanı canından bezdiren bir kadındır ve bir yabancıyla evlenmiştir. Devam edelim; kapı açılmış, Kontes hazretleri kızın karşısında belirmiş ve genç kız beyninden vurulmuşa dönmüş. Ne kadar ilginç!

Dinlenmezsem daha fazla devam edemeyeceğim. Gözlerimi kapatıp biraz geriye yaslanırsam, Louis de ağrıdan çatlayan şakaklarımı az bir miktar kolonyayla ovalarsa devam edecek gücü kendimde bulabilirim.

Kontes hazretleri...

Hayır. Dinlemeye devam edebilirim ama oturmaya değil. Koltuğa uzanıp Louis'ye dikte ettireceğim. Louis'nin aksanı berbattır ama İngilizceyi anlayıp yazabilir. Tam istediğim gibi oldu!

Hazretleri, yani Kontes, bu beklenmedik ziyaretin açıklaması olarak, Miss Halcombe'un telaştan unutmuş olduğu bir iki küçük mesajı iletmek için hana geldiğini söylemiş. Genç kız bunun üzerine Kontes'in kendisine ne diyeceğini merakla beklemeye başlamış; fakat Kontes hiç oralı olmuyor (kız kardeşimin insanı canından bezdiren huyudur bu!), mesajlardan bahsetmek için Fanny'nin çayını içmesini beklediğini söylüyormuş. Kontes hazretleri o konuda şaşırtıcı derecede kibar ve düşünceliymiş (kız kardeşime hiç yakıştıramadım bunu); demiş ki, "Zavallı kızım benim, eminim sen de çayını içmek istiyorsundur. Çayını içene kadar bekleyebilir mesajlar. Gel hadi, başka hiçbir şey rahat ettirmeyecek seni, belli.

Çayları ben koyarım, birlikte birer fincan içeriz." Genç kızın benim yanımda heyecanla olayı anlatırken kullandığı sözler, sanırım, bunlardı. Her neyse, Kontes çayları koymakta ısrar etmiş, bu gülünç alçakgönüllülük gösterisini kendine bir fincan çay almaya, diğerini de kıza uzatmaya kadar vardırmış. Kız çayı içmiş ve, kendi anlattığına göre, çayı içtikten beş dakika sonra bayılmış; hayatında ilk defa bayılıyormuş kız, o da bu olağanüstü karşılaşmada başına gelmiş. Burada yine kızın kendi ifadesiyle anlatıyorum olayı. Louis, bu ifadelere yüklü miktarda gözyaşı salgısının eşlik ettiğini düşünüyor. Ben bir şey söyleyemem bu konuda. Dinlemek zaten bütün gücümü tükettiğinden gözlerimi kapatmıştım.

Nerede kalmıştım? Ah, evet; Kontes'le karşılıklı birer fincan çay içtikten sonra bayılmıştı kız; eğer kızın doktoru ben olsaydım ilgimi çekerdi bu, fakat öyle olmadığım için dinlerken canımın sıkıntısından başka hiçbir şey hissetmedim. Yarım saat sonra kendine geldiğinde kanepede uzanıyormuş kız, yanında da han sahibi kadından başka kimse yokmuş. Saatin iyice geç olduğunu, handa daha fazla kalamayacağını söyleyen Kontes, kız kendine gelmeye başlar başlamaz oradan ayrılmış, han sahibi kadın da genç kızın yukarıya, yatağına çıkmasına, sağ olsun, yardımcı olmuş.

Tek başına kaldığında koynunu yoklamış kız (kızın bu tarafına ikinci kez değinmeye mecbur kaldığım için beni mazur görün), iki mektubun da yerli yerinde durduğundan emin olmuş fakat mektupların buruşturulduğunu fark edince de garibine gitmiş. Gece biraz başı dönmüş kızın ama sabah kalktığında yola çıkabilecek kadar iyi hissetmiş kendini. O yılışık yabancıya, Londra'daki beyefendiye, yazılmış mektubu postaya vermiş ve şimdi de diğer mektubu kendisine tembihlendiği gibi benim ellerime teslim etmiş. Her şeyi olduğu gibi anlatmış kız ve her ne kadar bilerek bir kusur işlemediğini düşünse de içi hiç rahat değilmiş, bir parça öğüde şiddetle ihtiyacı varmış. Kızın tekrar gözyaşı salgılamaya

bu sırada başladığını düşünüyor Louis. Muhtemelen başlamıştır; fakat tam bu sırada benim de sabrımı yitirdiğimden, gözlerimi açtığımdan ve lafa girdiğimden bahsetmek kesinlikle çok daha önemli.

"Bütün bunları niye anlattın, meramın nedir?" diye sordum kıza.

Yeğenimin patavatsız hizmetçisi bomboş gözlerle bana baktı, ağzından tek kelime çıkmadan öylece durdu.

"Açıklamaya gayret et," dedim uşağıma. "Bana tercüme et, Louis."

Louis açıklamaya gayret etti, bana tercüme etti. Başka bir deyişle, konuşmaya başlar başlamaz, onun da kafası karışık olduğundan, dipsiz bir kuyuya düşmüş gibi debelenmeye başladı ve genç kız da onun peşinden kuyuya indi. En son ne zaman bu kadar eğlendiğimi inanın bilmiyorum. Dikkatimi dağıtıp bu meseleyi düşünmememi sağladıkları sürece kuyunun dibinde çırpınmalarına müsaade ettim. Bunu yapamaz hale geldiklerinde ise zekâmı kullandım ve onları tekrar yukarı çektim.

Genç kızın meramını bu müdahalem sayesinde, tabii biraz zaman geçtikten sonra, anladığımı söylememe gerek yok.

Bana biraz önce anlattığı olaylar silsilesinin kızı, Miss Halcombe'un Kontes'e emanet ettiği ve kıza ulaştırmasını istediği ilave mesajları almaktan alıkoymuş olduğunu ve bunun onu tedirgin ettiğini ortaya çıkardım. Bu mesajların hanımının çıkarları açısından büyük önem taşıyor olmasından endişe ediyordu kız. Sör Percival'dan korktuğu için gece geç saatte Blackwater Park'a dönüp Kontes'e bu mesajları soramadığı gibi, Miss Halcombe'un kendisine verdiği talimat gereği sabahki treni kesinlikle kaçırmaması gerektiğinden ertesi gün handa da bekleyememiş. En çok endişe ettiği şey, bir talihsizlik eseri bayıldı diye hanımının onun ihmalkâr biri olduğunu düşünüp ona ikinci bir talihsizlik yaşatmasıymış ve Miss Halcombe'a bir mektup yazıp olan biteni açıklamasını,

ilave mesajları, eğer çok geç olmadıysa, yeni bir mektupla kendisine yollamasını istemesini benim tavsiye edip etmeyeceğim hakkındaki fikrimi önemle rica ediyormuş. Bu aşırı yavan paragraf için özür dilemeyeceğim. Benden bunu yazmam istendi. Hiç anlam veremesem de niye öyle olduğuna, bu olayda yeğenimin hizmetçisinin bana ne söylediğiyle, yeğenimin hizmetçisine benim ne söylediğimden daha fazla ilgilenen insanlar gerçekten var demek ki. Şaşılacak bir terslik!

"Ne yapmamın uygun olacağını lütfedip de bana söyleyecek olursanız size fazlasıyla minnettar olurum efendim," dedi genç kız.

Üslubumu beni dinleyen kişiye göre ayarlamak suretiyle, "Hiçbir şeye müdahale etme," dedim. "*Ben* hiçbir zaman hiçbir şeye müdahale etmem. Peki. Hepsi bu kadar mı?"

"Mektup yazarsam haddimi aşacağımı düşünüyorsanız efendim, tabii ki öyle bir şeye cüret etmem. Fakat öyle çok endişeleniyorum ki hanımıma sadakatle hizmet etmek için elimden geleni yapmadım diye..."

Alt tabakadaki insanlar odadan ne zaman ya da nasıl çıkacaklarını asla bilemez. Kendilerinden daha üstün insanların yardımına kaçınılmaz olarak ihtiyaç duyarlar. Bu Genç Kişiye yardım etmenin ve yolu göstermenin vakti gelmiş de geçiyordu. Basiretle seçtiğim iki kelime bu işi gördü: "İyi günler."

Bu tuhaf kızın dışında ya da içinde bir şeyler birden gıcırdadı. Louis o sırada kıza bakıyordu (bana bakmadığı belliydi), kızın reverans yaparken gıcırdadığını söyledi. Tuhaf. Gıcırdayan ayakkabıları mıydı, korsesi miydi, yoksa kemikleri miydi kızın? Louis korsesinin gıcırdadığını düşünüyor. Ne kadar tuhaf!

Yalnız kalır kalmaz ufak bir şekerleme yaptım; buna gerçekten ihtiyacım vardı. Tekrar uyandığımda, sevgili Marian'ın mektubuna gözüm ilişti. Mektupta ne yazdığı hakkında en ufak bir fikrim olmuş olsaydı mektubu açma-

ya kesinlikle kalkışmazdım. Hiçbir şeyden şüphelenmeyen biri olduğum için, maalesef öyleyim, mektubu okudum. Hemen o an altüst etti beni okuduklarım ve gün boyu kendime gelemedim.

Ben, yaradılışım icabı, şu dünyaya gelmiş en uyumlu insanlardan biriyim; herkesi hoş görürüm ve hiçbir şeyden alınmam. Gelgelelim, daha önce de dikkat çektiğim üzere, tahammülümün bir sınırı vardır. Marian'ın mektubunu masaya koydum ve incindiğimi, incinmekte de haklı olduğumu hissettim.

Bir şeye dikkatinizi çekmek istiyorum. Hiç şüphe yok ki, dikkatinizi çekeceğim bu şey şimdi konuştuğumuz bu çok ciddi mesele için de geçerli, yoksa burada konuşulmasına izin vermezdim.

İnsanoğlu bencildir, hem de tiksinti verecek kadar bencildir; kanaatimce, bu bencilliği en inandırıcı şekilde gün yüzüne çıkaran ve yine itici bulduğum davranış, toplumdaki hangi sınıfı ele alacak olursak olalım, bekâr insanların evli insanlardan gördüğü muameledir. Zaten aşırı kalabalıklaşmış bir nüfusa kendi ailenizi eklemeyecek kadar düşünceli ve fedakâr biri olduğunuzu bir kez göstermeniz yeter; sizin kadar düşünceli ve sizin kadar fedakâr olmayan evli arkadaşlarınız size kin tutmaya başlar ve sizi mimler: Siz artık onların gözünde, kendi evliliklerindeki sorunların yarısını üzerine yıkabilecekleri ve bütün çocuklarının arkadaşı olmayı kabullenmiş birisinizdir. Evliliğin getirdiği sorumluluklar kocalar ve karıların *dilinde*, bekâr erkekler ve evde kalmış kızların ise *omuzlarında* yüktür. Benim durumumu ele alalım. Ben düşünceli bir insan olarak bekârlığa devam ediyorum, zavallı sevgili kardeşim Philip ise düşüncesiz davranıp evleniyor. Peki, öldüğü zaman ne yapıyor Philip? Kızını *bana* bırakıyor. Kızı çok tatlı bir çocuk ama kıza bakmak da korkunç bir sorumluluk. Neden benim omuzlarıma bindiriyor o kızın sorumluluğunu Philip? Çünkü ben, kimseye zararı dokun-

mayan bir bekâr insan olarak, ailemin evli fertlerini bütün tasalarından kurtarmaya mecburum. Erkek kardeşimin yükümlülüğünü yerine getirmek için elimden geleni yapıyorum. Yeğenimi, binbir tantana ve binbir güçlükle, babasının evlenmesini istediği adamla evlendiriyorum. Yeğenimle kocası anlaşamıyor ve bu anlaşmazlığın tatsız sonuçları oluyor. Kız bu tatsız sonuçlarla karşılaşınca ne yapıyor? Onları *bana* devrediyor. Neden *bana* devrediyor onları? Çünkü ben, kimseye zararı dokunmayan bir bekâr insan olarak, ailemin evli fertlerini bütün tasalarından kurtarmaya mecburum. Bekâr olmak ne kadar zor! İnsancıl davranmak ne kadar zor!

Marian'ın mektubunun beni tehdit ettiğini söylememe hiç gerek yok. Herkes beni tehdit ediyor. Limmeridge Malikânesi'ni, yeğenimi ve onun başına gelen talihsizlikleri himaye edeceğim bir yere çevirmekte tereddüt edersem başıma her türlü korkunç iş gelebilirmiş. Ne var ki, bu defa gerçekten tereddüt ettim.

Benim şimdiye kadarki genel hareket tarzımın sevgili Marian'a boyun eğmek ve gürültü patırtının önünü almak olduğundan bahsetmiştim. Gelgelelim bu olayda, Marian'ın son derece düşüncesiz teklifinin doğuracağı sonuçlar beni durup düşünmeye sevk edecek cinstendi. Leydi Glyde'ı himaye etmek için Limmeridge Malikânesi'nin kapılarını açsaydım, karısına yataklık yaptım diye Sör Percival Glyde'ın *bana* öfkelenmesi, *bana* kin beslemesi ve o ruh haliyle karısının peşinden buraya gelmesi durumunda beni kim koruyacaktı? Eğer Marian'ın talebini kabul edecek olursam içinden asla çıkamayacağım dertlere dolanacağımı gördüğüm için adımlarımı dikkatli atmaya karar verdim; lafın gelişi canım, kalkıp yürüyeceğimden değil. Bu yüzden sevgili Marian'a bir mektup yazdım (başında kocası olsa ona yazardım) ve önce buraya yalnız başına gelmesini, meseleyi benimle konuşmasını önemle rica ettim. Marian'a, bu meselede yönelteceğim itirazları aklımda hiçbir şüphe

kalmayacak şekilde yanıtladığı takdirde tatlı Lauramızı malikâneye seve seve kabul edeceğime söz verdim, ancak aksi halde buna izin vermeyeceğimi belirttim.

Meseleyi bu şekilde savsaklarsam, Marian'ın erdemli davranmaya çalışırken haksızlığa uğramış insanların öfkesiyle buraya gelip kapıları yumruklamasının ihtimal dâhilinde olduğunu, tabii ki, hissetmiştim o mektubu yazarken. Öte yandan, Marian'ın talebini kabul etmemin de Sör Percival'ın erdemli davranmaya çalışırken haksızlığa uğramış insanların öfkesiyle buraya gelmesi ve yine kapıları yumruklamasıyla sonuçlanması ihtimal dahilindeydi; ikisi de öfkeli ve ikisi de kapıyı yumruklayacak bu iki insan arasında tercihimi Marian'dan yana kullandım, çünkü onu tanıyordum. Bu düşüncelerle mektubu yazıp akşam postasıyla gönderdim. Mektubu yazmam bana, hiç değilse, zaman kazandırdı. Ah yüce Tanrım! Zamana ne kadar da çok ihtiyacım vardı!

Takatim hiç kalmadığında (Marian'ın mektubunu okuduktan sonra takatimin hiç kalmamış olduğundan bahsetmiş miydim?), tekrar ayağa kalkmak hep üç günümü alır. Çok saçma bir şey yaptım ve üç gün kafamı dinleyebileceğimi zannettim. Tabii ki dinleyemedim!

Üçüncü gün gelen postayla, hiç tanımadığım birinden son derece münasebetsiz bir mektup geldi bana. Kendisini, ailemizin işlerine bakan adamın –bizim candan, dik başlı, ihtiyar avukatımız Gilmore'un– ortağı olarak tanıtan bu kişi bana, yakın bir tarihte, Miss Halcombe'un el yazısını taşıyan bir mektubun kendi adresine postayla gönderilmiş olduğunu haber veriyordu. Bu kişi zarfı açınca, mektubun içinde boş bir kâğıttan başka bir şey olmadığını görmüş ve şaşırmış. Bu durum onu o kadar şüphelendirmiş ki (hukukçuların kafası böyle çalışır, mektupla oynandığını düşünüp huzursuzlanmış) hemen Miss Halcombe'a mektup yazmış ama hiç cevap alamamış. Bu sorunla karşılaşınca, aklı başında bir adam gibi davranıp her şeyi oluruna bırakacağına,

bir akılsızlık daha yapmış ve belki ben bu konuda bir şey biliyorumdur diye bana mektup yazmaya ve *beni* taciz etmeye karar vermiş. Benim bildiğimi nereden çıkarmış? Kendisi telaşa kapılmış zaten, *beni* niye telaşlandırıyor? Aşağı yukarı bu anlama gelen bir cevap yazdım. Yazdığım en sivri dilli mektuplardan biriydi bu. Baş belasının önde gideni o adamı, Mr. Walter Hartright'ı, görevinden azletmek için yazdığım nottan beri böyle sert bir şey yazmamıştım.

Mektubum istenen sonucu verdi. Avukattan bir daha ses çıkmadı.

Muhtemelen o kadar da şaşırtıcı bir durum değildi bu. Gelgelelim, Marian'ın bana ikinci bir mektup yazmaması ve onun malikâneye doğru yola çıktığına dair emarelerin belirmemesi kesinlikle çok şaşırtıcıydı. Marian'ın bu beklenmedik yokluğu bana şaşılacak kadar iyi geldi. Bu sessizlikten, evli akrabalarımın tekrar barışmış olduğu sonucunu çıkarmak (tabii ki o sonucu çıkardım), beni çok ama çok rahatlattı ve memnun etti. Hiç kimsenin huzurumu bozmadığı, yalnızlığımla mutlu mesut geçirdiğim o beş gün kendimi bir hayli toparlamamı sağladı. Altıncı gün fotoğrafçımı çağırtacak ve daha önce bahsettiğim üzere, çevremdeki bu barbarların sanat zevkini geliştirmesi maksadıyla mühendis mektebine sunacağım kıymetli sanat eserlerimin kopyaları (fotoğrafları) üzerinde çalışmaya yeniden başlamasını isteyecek kadar kuvvetimi toparladığımı hissettim. Fotoğrafçıya yapacaklarını söyledikten sonra onu tam atölyesine göndermiş ve tam madeni paralarımla oynaşmaya başlamıştım ki Louis bir anda, elinde bir kartvizitle, kapımda belirdi.

"Bir Genç Kız daha mı geldi?" dedim. "İçeri almanı istemiyorum. Sağlığım bu haldeyken Genç Kızlar bana iyi gelmiyor. Evde yokum ben."

"Bu sefer bir beyefendi geldi efendim."

Bir beyefendi gelince işler değişirdi tabii. Louis'nin verdiği kartvizite baktım.

Aman Tanrım! İnsanı canından bezdiren kız kardeşimin ecnebi kocası, Kont Fosco gelmiş.

Ziyaretçimin kartvizitine baktığımda ilk aklıma gelenin ne olduğunu söylememe gerek var mı? Tabii ki yok! Kız kardeşim bir yabancıyla evlenmiş olduğu için, aklı başında her adam böyle bir durumda yalnızca tek bir şey hissedebilirdi. Kont tabii ki benden borç para istemeye gelmişti.

"Louis," diye seslendim, "bu adama beş şilin versek sence gider mi?"

Louis tamamen afallamış görünüyordu. Kız kardeşimin ecnebi kocasının son derece şık giyinmiş olduğunu ve kıyafetlerinden zenginlik aktığını söylemesinin beni ne kadar şaşırttığını anlatamam. Bu koşullarda, Kont hakkındaki ilk izlenimim bir ölçüde değişti. Bu defa da Kont'un kendi evliliğinde sorunlar yaşadığını ve ailenin geri kalanı gibi, bu sorunları benim omuzlarıma yıkmak için buraya geldiği yargısına vardım.

"Buraya niye geldiğinden bahsetti mi?" diye sordum.

"Kont Fosco buraya, Miss Halcombe Blackwater Park'tan ayrılacak durumda olmadığı için geldiğini söyledi efendim."

Ailede yeni sıkıntılar çıkmış demek ki. Ben o sıkıntıları çeken Kont'tur diye düşünmüştüm ama, sevgili Marian'mış. Her neyse, sıkıntı sıkıntıdır. Ah Tanrım!

Kaderime razı olup, "Kont'u içeriye buyur et," dedim.

Kont'u ilk gördüğümde gerçekten şaşırdım. İnsanı paniğe sevk edecek kadar iri yarı bir adamdı, oturduğum yerde titredim. Yürüdükçe yeri sallayacağından ve kıymetli sanat eserlerimi devireceğinden emindim. Ne yeri salladı ne de bir şeyleri devirdi. Göze hoş gelen yazlık kıyafetler giymişti; kendinden emin ve sakin hareketleriyle karşısındakini rahatlatıyor, gülümsemesiyle büyülüyordu. Hakkındaki ilk izlenimim ziyadesiyle olumluydu. Bunu söyleyince, sonradan anlaşılacağı üzere, insanları tanımakta pek de başarılı

olmadığım ortaya çıkacak ama ben yaradılış itibarıyla açık sözlü biriyim ve Kont hakkında en başta olumlu düşünmüş olduğumu *yine de* itiraf ediyorum.

"Kendimi tanıtmama izin verin, Mr. Fairlie," dedi Kont. "Ben Blackwater Park'tan geliyorum; Madam Fosco'nun kocası olma şeref ve mutluluğuna sahibim. Bu konumumdan ilk ve son kez istifade etmeme müsaade ederseniz, sizden bana bir yabancı gibi davranmamanızı rica edeceğim. Lütfen rahatsız olmayın. Lütfen yerinizden kalkmayın."

"Çok naziksiniz," diye karşılık verdim. "Keşke ayağa kalkacak gücüm kuvvetim olsaydı. Sizi Limmeridge Malikânesi'nde gördüğüme sevindim. Lütfen oturun."

"Korkarım bugün biraz rahatsızsınız," dedi Kont.

"Her zamanki gibi," dedim. "İnsan kılığında bir sinir yumağından başka bir şey değilim ben."

Bu anlayışlı adam, "Zamanında pek çok konuda çalışmalar yaptım," diye karşılık verdi. "Sinirler gibi derya deniz bir konu da vardı çalışmalarım arasında. Size hemen uygulaması son derece basit ve hayatınızı kökünden değiştirecek bir öneride bulunabilir miyim? Odanıza ne kadar ışık gireceğini yeniden ayarlamama müsaade eder misiniz?"

"Tabii ki ederim; yalnız sizden rica ediyorum, odaya giren ışık bana doğrudan vurmasın."

Kont pencereye yürüdü. Sevgili Marian'la taban tabana zıtlar! Son derece düşünceli biri olduğunu her hareketiyle gösteriyor Kont!

"Işık," dedi Kont, hasta bir adama güven verip içini rahatlatan o ses tonuyla, "yaşamak için ihtiyaç duyduğumuz ilk şeydir. Işık canlandırır, besler, bozulmayı engeller. Çiçekler nasıl ışıksız yapamazsa, Mr. Fairlie, siz de artık ışıksız yaşayamayacaksınız. Bakın. Buraya, oturduğunuz yere bakan kepenkleri kapatıyorum ki rahatsız olmayın. Şuraya, sizin oturmadığınız yere bakan perdeleri açıyor ve insana yaşama enerjisi veren güneş ışığının içeri girmesine

izin veriyorum. Üzerinize ışık vurmasına katlanamıyorsanız odanıza girmesine izin verin. Işık Tanrı'nın en yüce tasarrufudur efendim. Tanrı'yı nasıl kabul ediyorsanız ışığı da aynı şekilde kabul ediniz."

Kont'un çok ikna edici ve incelikli biri olduğunu düşündüm. Işıkla ilgili söylediklerivle beni kesinlikle kendi safına çekmişti.

Yerine dönerken, "Size karşı mahcubum," dedi; "şerefim üzerine yemin ediyorum Mr. Fairlie, karşınıza bu şekilde çıkmaktan hicap duyuyorum."

"Bunu duymak beni çok şaşırttı. Nedenini sorabilir miyim?"

"Efendim, (hasta halinizle oturduğunuz) bu odaya girip de bu hayranlık uyandırıcı sanat eserlerinin etrafınızı sardığını gördükten sonra, sizin son derece hassas, etrafta olan bitenlere son derece duyarlı bir adam olduğunuzu anlamamam mümkün mü? Lütfen söyleyin, mümkün mü bunu görmememem?"

Eğer koltuğumda dik oturabilecek kadar gücüm kuvvetim yerinde olsaydı, hiç şüphesiz, eğilip Kont'u selamlardım. Yeterince güçlü olmadığım için, söylediklerinden duyduğum memnuniyeti gülümseyerek ifade etmekle yetindim. Bu da pekâlâ işe yaradı, birbirimizi anladık.

"Sizden rica ediyorum, söyleyeceklerimi dikkatle dinleyin," diye sözlerine devam etti Kont. "İnce duygulara sahip olan ben, burada, yine ince duygulara sahip birinin huzurunda oturuyorum. Çok üzücü ailevi meselelere değinmek suretiyle söz konusu hassasiyetleri yaralamaktan başka bana çare bırakmayan bir sebeple karşınızda bulunduğumun bilincindeyim. Bunun kaçınılmaz sonucu nedir? Size bunu daha önce söyleme fırsatını elde ettiğim için kendimi şanslı addediyorum. Size karşı mahcubum."

Kont'un beni sıkıntıdan patlatacağından şüphelenmeye o sırada mı başlamıştım? Sanırım o sırada başladım.

"Bu tatsız meselelerden bahsetmek muhakkak gerekli mi?" diye sordum. "Biz İngilizlerin yalın tabiriyle, 'kurcalamasak olmaz mı?'"

Kont iç çekip kafasını salladı, o kadar ciddiydi ki telaşa kapıldım.

"Gerçekten duymam şart mı bunları?"

Omuzlarını silkti Kont (odaya girdiğinden beri ilk defa yabancılara özgü bir hareket yapmıştı), içime işlemesinden rahatsızlık duyduğum bakışlarını bana yöneltti. İçgüdülerim gözlerimi kapamamın daha iyi olacağını söylüyordu. İçgüdülerime boyun eğdim.

"Rica ediyorum, tane tane ve kibarca anlatın," diye Kont'a yalvardım. "Biri mi öldü?"

"Ölü mü!" diye bağırdı Kont, yabancılara özgü ve aslında gerekli de olmayan bir sertlik vardı sesinde. "Mr. Fairlie, siz İngilizlerin soğukkanlılığı beni korkutuyor. Tanrı aşkına, ne dedim, ne söyledim ki beni ölüm habercisi zannettiniz?"

"Lütfen özürlerimi kabul edin," diye cevap verdim. "Sizin söylediğiniz ya da yaptığınız bir şey sebep olmuş değil buna. Böyle üzücü durumlarda hep en kötüsüne hazırlanmayı kural haline getirdim ben. Hazırlıklı olunca, yaşayacağım şokun etkisi azalıyor. Kimsenin ölmemiş olduğunu duymak beni, tabii ki, anlatamayacağım kadar rahatlattı. Biri mi hastalandı?"

Gözlerimi açtım ve Kont'a baktım. Odaya girdiğinde mi rengi çok sarıydı adamın yoksa son bir iki dakikada mı çok sararmıştı? Gerçekten bilemiyorum, Louis'ye de soramadım çünkü bunlar konuşulurken odada değildi.

Kontun, İngilizlere özgü soğukkanlılığımın etkisinden hâlâ kurtulamamış olduğunu görünce, "Biri mi hastalandı?" diye tekrar sordum.

"Kötü haberlerimden biri bu, Mr. Fairlie. Evet. Biri hastalandı."

"Tabii ki müteessir oldum. Hangisi bu hastalanan?"

"Bunu söylemekten büyük bir üzüntü duyuyorum, Miss Halcombe hastalandı. Bunu duymaya bir parça hazırlamış mıydınız kendinizi yoksa? Yoksa siz, Miss Halcombe sizin önerdiğiniz gibi buraya tek başına gelmediğinde, size ikinci defa yazmadığında, sevginizden ileri gelen endişenizle onun hasta olduğundan korkmuş muydunuz?"

Sevgimden ileri gelen endişemin bir ara kendimi melankoliye kaptırmama yol açtığından hiç şüphem yoktu fakat sinirlerim gibi hafızam da perişan bir durumda olduğundan, hangi gerekçeyle melankoliye kapıldığımı o an kesinlikle hatırlayamadım. Yine de, kendime haksızlık etmemek adına, evet dedim. Fazlasıyla şaşırmıştım. Hastalanmak, sevgili Marian gibi son derece sağlıklı bir insana o kadar yakışmıyordu ki sadece başına bir kaza gelmiş olabileceğinden şüphelendim. Attan düşmüştür, merdivende ayağı takılmıştır ya da işte buna benzer bir şeyler olmuştur diye düşündüm.

"Durumu ciddi mi?" diye sordum.

"Ciddi olduğuna şüphe yok," diye yanıt verdi Kont. "Fakat umuyor ve inanıyorum ki tehlikeli değil. Miss Halcombe maalesef şiddetli yağmurda dışarıda kalmış, iliklerine kadar ıslanmış. Üstelik feci üşütmüş. Bunun sonucunda da tabii en kötüsüyle uğraşıyor şimdi: yüksek ateş."

Yüksek ateş kelimesini duyunca, bir de aynı anda, şimdi karşımda oturup benimle konuşan vicdansız adamın Blackwater Park'tan daha yeni gelmiş olduğunu hatırlayınca, oracıkta düşüp bayılacağım sandım.

"Aman Tanrım!" dedim. "Bulaşıcı bir şey olmasın?"

"Şimdilik yok," diye cevap verdi Kont, adamın soğukkanlılığından ben iğrendim. "Sonradan çıkabilir belki ama ben Blackwater Park'tan ayrılırken böyle ürkütücü bir komplikasyon gerçekleşmemişti. Miss Halcombe'un durumuyla çok yakından ilgilendim Mr. Fairlie. Aile doktoruna hastalığın takibinde yardımcı olmak için çok çaba harcadım; sizi temin ederim, ben son gördüğümde bulaşıcı bir rahatsızlığı yoktu Miss Halcombe'un."

Beni temin edermiş! Hayatım boyunca temin edilmekten bu kadar uzak olduğumu hatırlamıyorum. Yemin etse bile inanmazdım ona. Rengi o kadar sararmış bir adama inanılmazdı. Ayaklı bir salgın hastalık deposuna benziyordu adam. O kadar iri cüsseliydi ki, üzerinde tonlarca tifüs mikrobu ya da halıyı öksürüğüyle kırmızıya boyayacak kadar kızıl humma mikrobu taşıyor olabilirdi. Bazı acil durumlarda şaşılacak kadar çabuk karar veririm. Hemen Kont'tan kurtulmaya karar verdim.

"Hasta bir adamın kusuruna bakmazsınız umarım," dedim; "fakat uzun görüşmelerin her türlüsü beni yoruyor, elimde değil. Şeref duyduğum bu ziyaretinizi tam olarak neye borçlu olduğumu söylemenizi rica etsem?"

Bu dikkat çekecek kadar açık ve iğneli sözün Kont'un dengesini bozmasını, kafasını karıştırmasını, onu nazikçe özür dilemekle yetinmek zorunda bırakmasını, kısacası, odadan çıkarmasını bütün kalbimle istedim. Aksine, koltuğuna iyice yerleşmekten başka bir tepki vermedi adam. Daha ciddi, daha ağırbaşlı ve daha gizemli bir havaya büründü. O iğrenç parmaklarından ikisini bana doğru kaldırdı ve huzur kaçıran delici bakışlarını tekrar bana yöneltti. Ne yapabilirdim ki? Onunla tartışacak kadar güçlü kuvvetli değildim. Sizden rica ediyorum, beni anlamaya çalışın. Kelimeler kifayetsiz kalmıyor mu anlatmaya? Bence kalıyor.

"Parmaklarıma bakarsanız," dedi, artık Kont'u zapt etmek mümkün değildi, "sizi iki sebepten ziyaret ettiğimi anlayacaksınız. Bunlardan birincisi, Sör Percival'la Leydi Glyde arasında hiç yaşanmamış olmasını istediğim anlaşmazlıklara ilişkin tanıklığımı, derin bir üzüntüyle, sizinle paylaşmak. Ben Sör Percival'ın en eski dostuyum. Eşim tarafından Leydi Glyde'ın akrabasıyım. Ben Blackwater Park'ta yaşanmış ne varsa görgü tanığıyım. Bu üç sıfatım sebebiyle, olup bitenler hakkında konuştuğum zaman buna hakkım olduğuna, söylediklerimin doğruluğuna güvenebileceğinize ve bunları

büyük bir üzüntüyle anlattığıma inanmanızı istirham ederim. Beyefendi! Siz Leydi Glyde'ın ailesinin başısınız; Miss Halcombe'un size hitaben yazdığı o mektupta hiçbir şeyi abartmadığını söylemek isterim. O saygıdeğer hanımefendinin önerdiği çözümün, sizi herkesin gözü önünde yaşanacak bir skandalın dehşetinden koruyacak tek çözüm olduğunu ben de onaylıyorum. Geçici bir ayrılık, karı koca arasındaki bu anlaşmazlığın sulh içinde çözülmesinin tek yoludur. Siz onları şimdilik ayırın, aralarındaki sürtüşmeyi ortadan kaldıralım, sonra ben, şimdi sizin karşınızda konuşma şerefine nail olan ben, Sör Percival'ın aklını başına getireceğimi taahhüt ediyorum. Leydi Glyde masumdur, Leydi Glyde'ın gururu incinmiştir; fakat –lütfen bu söylediğime kulak verin!– tam da bu sebeple (utanarak söylüyorum ama) kocasıyla aynı çatı altında yaşadığı sürece ikisinin sürtüşmesine sebep olan yine Leydi Glyde'dır. Sizin evinizden başka bir eve gitmesi yakışık almaz. Sizden ona evinizi açmanızı rica ediyorum."

Oh, ne güzel. İngiltere'nin güneyinde bir evde fırtınalar kopuyor, elbisesinin her tarafı ayrı mikrop saçan bir adam buraya kadar geliyor ve beni, İngiltere'nin kuzeyinden kalkıp oralara müdahale etmeye, yağmurun altına geçip sucuk gibi ıslanmaya davet ediyor. Meramımı, tıpkı burada olduğu gibi, zorla da olsa anlatmaya çalıştım. Kont kasıtlı bir hareketle o iğrenç parmaklarından birini indirdi, diğerini açık tuttu ve konuşmaya devam etti; âdeta üzerime sürdü atlarını, üstelik beni devirmeden önce, arabacıların yaptığı gibi, "Hey, çekil oradan!" diye bağırma nezaketi bile göstermedi.

"Size anlatacaklarımı bir kez daha dikkatle takip etmenizi rica ediyorum," diye sözlerine devam etti Kont. "Ziyaretimin ilk sebebini duymuş oldunuz. Bu eve gelmemin ikinci sebebi ise Miss Halcombe'un kendisinin yapmak istediği ancak hastalığının engel olduğu şeyi yapmak. Blackwater Park'ta karşılaşılan her zorlukta benim engin tecrübeme başvurulur; Miss Halcombe'a yazdığınız o ilginç mektup hakkında da

dostane bir tavsiyede bulunmam rica edildi. Leydi Glyde'ı Limmeridge Malikânesi'ne davet etmeyi taahhüt etmeden önce neden Miss Halcombe'un buraya tek başına gelmesini istediğinizi hemen anladım ben; çünkü siz neye önem veriyorsanız ben de ona önem veriyorum. Kocasının onu geri almak için size baskı yapmayacağından gayet emin olmadan, karısını evinize kabul etmekte tereddütlü davranmakta sonuna kadar haklısınız beyefendi. Buna hak veriyorum. Aynı zamanda, böylesine zorlu bir meselenin gerektireceği hassas açıklamaların yalnızca yazarak yapılamayacak açıklamalar olduğuna da katılıyorum. Buraya (büyük bir zahmete ve mahcubiyete katlanarak) gelmiş olmam, söylediklerimde samimi olduğumun kanıtıdır. Bahsettiğim hassas açıklamalara gelelim; ben, Sör Percival'ı Miss Halcombe'dan çok daha iyi tanıyan Fosco, size şerefim üzerine söz veririm ki, karısı bu evde yaşadığı sürece, Sör Percival ne bu evin yakınlarına gelecek ne de bu evden bir haber almaya çalışacaktır. Sör Percival iş hayatında bazı sıkıntılar yaşıyor. Leydi Glyde'ı yanınıza alıp Blackwater Park'tan uzaklaştırmak suretiyle Sör Percival'a özgürlüğünü teklif edin. Size söz veriyorum, Sör Percival bu teklifinizi kabul edecek ve İngiltere'den ayrılabileceği ilk fırsatta tekrar Avrupa'ya gidecektir. Sizin gözünüzde de tam anlamıyla açıklığa kavuştu mu meselenin nasıl çözüleceği? Evet, kavuştu. Bana sormak istediğiniz bir soru var mı? Buyurun, sorun; size cevap vermek için buradayım ben. Sorun Mr. Fairlie, canınız ne istiyorsa sorun."

Kont zaten itirazlarıma rağmen bir sürü şey söylemişti; başka itirazlar yapsam bu defa çok daha fazlasını söyleyebilecek gibi de duruyordu; bu hali beni çok korkuttuğundan ben de sırf kendimi korumak için onun bu dostane davetini geri çevirdim.

"Çok teşekkür ederim," diye karşılık verdim. "Hızla tükeniyor gücüm. Sağlığım elvermediğinden bazı şeyleri olduğu gibi kabullenmek zorundayım. Müsaade ederseniz

bu defalık öyle yapacağım. Birbirimizi gayet iyi anlıyoruz. Evet. Bu meseleye müdahil olma nezaketini gösterdiğiniz için, tabii ki, size çok minnettarım. Eğer olur da iyileşirsem, eğer olur da karşımıza birbirimizi daha yakından tanıma fırsatı çıkarsa..."

Kont ayağa kalktı. Gidiyor zannettim. Hayır. Daha da konuştu, bulaşıcı hastalıkları yaymak için daha çok zaman harcadı. Üstelik *benim* odamda; dikkatinizi çekerim, *benim* odamda!

"Bir dakikanızı daha rica ediyorum," dedi, "sizden müsaade istemeden önce bir dakikanızı daha rica ediyorum. Size veda ederken, acilen çözülmesi gereken bir meseleye dikkatinizi çekmeme izin verin. Mesele şu, beyefendi. Leydi Glyde'ı buraya kabul etmek için Miss Halcombe'un iyileşmesini beklemek gibi bir düşünce aklınızdan geçmemeli. Miss Halcombe'un başında bir doktor, Blackwater Park'ın kahyâsı ve bir de tecrübeli bir hastabakıcı bekliyor; bu üç kişinin becerisine ve bağlılığına ben her şeyimle kefilim. Size bunu söylemek isterim. Size ayrıca, kız kardeşinin geçirdiği hastalığın Leydi Glyde'da kaygıya ve telaşa neden olduğunu, onun sağlığını, moralini şimdiden kötü etkilediğini ve onu, hastaya kesinlikle hiçbir faydası dokunmayacak bir duruma düşürdüğünü söylemek isterim. Kocasıyla ilişkisi her geçen gün daha içler acısı ve daha tehlikeli bir hal alıyor Leydi Glyde'ın. Eğer onun Blackwater Park'ta kalmasına daha fazla müsaade ederseniz, kız kardeşinin iyileşmesini hızlandıracak bir şey yapmış olmayacağınız gibi, ailenin kutsal menfaatleri adına sizin ve benim, aslında hepimizin kaçınması gereken, uluorta yaşanacak bir skandalın da önünü açmış olursunuz. Leydi Glyde'a bir mektup yazıp onun bir an evvel buraya gelmesini isteyerek, çözümü geciktirmenin ağır sorumluluğunu omuzlarınızdan atmanızı bütün içtenliğimle tavsiye ederim. Yeğeninize duyduğunuz sevginin ve aile şerefinizin gerektirdiği kaçınılmaz vazifeyi yerine getirin ki ileride ne olursa olsun

kimse suçu *sizin* üzerinize atamasın. Engin tecrübeme dayanarak konuşuyor ve size dostane bir tavsiyede bulunuyorum. Kabul ediyor musunuz? Evet mi, hayır mı?"

Kont'a baktım, sadece baktım. Adamın kendine duyduğu güven bende şaşkınlık yaratmıştı; çıngırağımı sallayıp Louis'yi çağırmak ve Kont'u dışarıya çıkarmasını istemekteki kararlılığım giderek artıyordu; yüzümdeki her çizgiden bu kararlılığım okunabiliyorken Kont'a baktım. Yüzümdeki ifadenin Kont'u zerre kadar etkilememiş olmasına hiç anlam veremedim ama o hakikaten de hiç mi hiç etkilenmemişti. Doğmadan önce sinirlerini aldırmış bu adam, besbelli aldırmış.

"Kararsız mı kaldınız?" dedi. "Mr. Fairlie! Anlıyorum o tereddüdü. İtiraz ediyorsunuz çünkü –bakın beyefendi, nasıl da içinizi okuyorum!– çünkü Leydi Glyde'ın Hampshire'dan buraya o uzun yolculuğu tek başına yapacak kadar sağlıklı ve moralli olmadığını biliyorsunuz. Leydi Glyde'ın kendi hizmetçisi, bildiğiniz üzere, onun yanından uzaklaştırıldı; Blackwater Park'ta da onunla birlikte seyahat etmeye, İngiltere'yi bir uçtan bir uca geçmeye sağlığı elverecek hiçbir uşak kalmadı. Bir itirazınız daha var; buraya yapacağı yolculukta, Leydi Glyde'ın Londra'da rahat rahat mola veremeyeceğini, dinlenemeyeceğini düşünüyor; tek başına, kimsenin onu tanımadığı bir hana gitse sıkıntı çekeceğini görüyorsunuz. İki itirazınızı birden soluksuz kabul ediyor ve hemen akabinde, ikisini birden ortadan kaldıracağımı söylüyorum. Sizden rica ediyorum, söyleyeceklerime son kez kulak verin. Sör Percival'la birlikte İngiltere'ye döndüğümde niyetim Londra yakınlarında bir yere yerleşmekti. Ne mutlu ki bu niyetimi çok kısa bir süre önce gerçekleştirdim. St. John's Wood denen bir bölgede, altı aylığına, dayalı döşeli küçük bir ev tutmuş bulunuyorum. Bu gerçeği aklınızda tutmanızı ve şimdi önereceğim programı dikkatle dinlemenizi bilhassa istirham ediyorum. Leydi Glyde Londra'ya seyahat eder

(kısa bir yolculuktur bu). Onu istasyonda ben kendim karşılarım. Onu alır, dinlenmesi ve uyuması için kendi evime, aynı zamanda halasının evine götürürüm. Dinlenip kendine geldikten sonra ona tekrar istasyona kadar ben eşlik ederim. Leydi Glyde buraya kadar trenle gelir, (şimdi sizin evinizde yaşayan) kendi hizmetçisi buradan arabayla istasyona gider, onu karşılar ve eve getirir. Bu çözümde başından sonuna kadar Leydi Glyde'ın rahatı düşünüldü; her şeyin usulüne uygun olarak yapılması düşünüldü; bilhassa size düşen vazifelerin –mutsuz bir hanımefendiye misafirperverlik gösterme, anlayışlı davranma, kol kanat germe; her üçüne de ihtiyaç duyan bir hanımefendi bu– yerine getirilmesindeki pürüzler giderildi ve işler kolaylaştırıldı. Sizi bütün kalbimle, ailenin kutsal menfaatlerini koruma çabamda beni desteklemeye davet ediyorum beyefendi. Bugün iyiliği için gelip size yalvarmış olduğum o incinmiş, o bahtsız hanımefendiye hem sizin evinizde (ve kalbinizde) hem de benim evimde (ve kalbimde) yer açtığınızı gösteren mektubu yazmanızı ve benim elimle ona ulaştırmanızı size önemle tavsiye ediyorum."

Kont o iğrenç elini bana doğru sallayıp hastalık saçan göğsünü yumruklayarak nutuk çekti; kendimi Avam Kamarası'na hapsolmuş hissettim. Her şeyi göze alıp bu adamdan kurtulmanın bir yolunu bulmanın vakti gelmiş de geçiyordu. Louis'yi çağırtmanın ve önlem olarak odayı ilaçlatmanın da vakti çoktan gelmişti.

Bu acil durumla sınanırken aklıma bir fikir geldi; hani derler ya, hayatıma müdahale eden iki kuşu bir taşla vurmamı sağlayacağı için paha biçilmez bir fikirdi bu. Kont belagatle konuşmayı biliyordu ama onu dinledikçe canım sıkılıyordu; Leydi Glyde'ın sorunlarını dinlemek de canımı sıkıyordu; bu geveze ecnebinin ricasını kabul edip mektubu bir an evvel yazmak suretiyle iki sıkıntıyı da başımdan def etmeye karar verdim. Yeğenime göndereceğim davetin kabul edilmesi tehlikesi söz konusu bile olamazdı, çünkü Marian orada has-

ta yatarken Laura'nın Blackwater Park'tan ayrılmaya razı olması kesinlikle mümkün değildi. Beni rahatlatan ve işime gelen bu engel, her şeyi didik didik etmeyi seven Kont'un gözünden nasıl kaçmış olabilir, bunu anlamama imkân yoktu, fakat *kaçmıştı* işte. Kont'a düşünmesi için biraz daha zaman verirsem bu engeli fark edebileceğinden duyduğum korku beni öylesine kamçıladı ki, kendimi zorlayıp koltuğumda dik oturdum; yazı malzemelerimi kavradım, kelimenin tam manasıyla kavradım, ve sanki resmî bir dairede çalışan sıradan bir kâtipmişim gibi hızlı hızlı yazdım mektubu.

> Çok sevgili Laura,
> Lütfen gel, ne zaman istersen.
> Londra'da mola ver ve geceyi halanın evinde geçir.
> Marian'ın hastalığına çok üzüldüm.
> İçten sevgilerimle,

Kolumu omzumdan doğru iyice uzatarak mektubu Kont'a verdim. Tekrar koltuğuma çöktüm. "Beni mazur görün. Hiç gücüm kalmadı. Daha fazla bir şey yapamam," dedim. "İsterseniz aşağıda dinlenin, öğle yemeğinizi yiyin, olur mu? Herkese sevgilerimi, selamlarımı falan iletin. *İyi* günler."

Kont bir konuşma daha yaptı; bu adam kesinlikle yorulmak nedir bilmiyordu. Gözlerimi kapadım. Mümkün olduğu kadar az şey duymaya gayret ettim. Bütün çabalarıma rağmen pek çok şey duymaya mecbur kaldım. Kız kardeşimin çenesi durmak bilmeyen kocası görüşmemizin sonucundan ötürü kendisini tebrik etti, sonra beni tebrik etti. Kendisinin ne kadar anlayışlı olduğundan, benim ne kadar anlayışlı olduğumdan bahsederken daha da çok konuştu. Berbat haldeki sağlığıma hayıflandı. Bana bir reçete yazmayı önerdi. Işığın önemi hakkında ne söylemiş olduğunu unutmamam gerektiğini tekrar hatırlattı. Dinlenmesi ve öğle yemeği yemesi konusunda yaptığım nazik teklifi kabul etti. Leydi Glyde iki

üç gün sonra buraya gelecekmiş gibi hazırlık yapabileceğimi söyledi. Veda edip hem kendisine hem bana acı çektirmektense, iple çekeceği bir sonraki görüşmemizi ayarlamak için benden müsaade istedi. Daha pek çok şey söyledi Kont ama, neyse ki, söylerken dinlemedim, şimdi de hatırlamıyorum ne söylediğini. Konuşurken kulağa hoş gelen sesinin benden giderek uzaklaştığını duydum; fakat, o kadar iri cüsseli bir adam olmasına karşın otururken, kalkarken, yürürken, sağa sola dönerken *ses çıkarttığını* duymadım. Mutlak sessizlik içinde hareket etmek gibi olumsuz bir özelliği vardı Kont'un. Kapıyı ne zaman açtığını, ne zaman kapattığını bilmiyorum. Odada bir süre sessizlik oldu, sonra ben gözlerimi tekrar açmaya cesaret ettim; Kont gitmişti.

Çıngırağımı sallayıp Louis'yi çağırdım ve banyoma geçtim. Alınması gerektiği belli önlemler, benim için kokulu sirkeyle takviye edilmiş ılık su dolu bir banyo hazırlanması ve çalışma odamın da bol buharla dezenfekte edilmesiydi; bu önlemleri tabii ki aldım. Başarılı olduklarını sevinerek söyleyebilirim. Öğleden sonra her zamanki gibi biraz kestirdim. Nemli ve serinlemiş bir şekilde uyandım.

Gözümü açınca ilk önce Kont'u sordum. Ondan gerçekten kurtulmuş muyduk? Evet. Öğleden sonraki trenle buradan ayrılmıştı. Öğle yemeği yemiş miydi, ne yemişti? Sadece meyveli turta ve kremayla beslenmişti. Nasıl bir adam bu! Nasıl bir mide bu!

Daha fazla bir şey söylemem bekleniyor mu? Sanırım hayır. Sınırlarımı zorladığıma inanıyorum. Sarsıcı olayların yaşandığı o sonraki dönemde, sevinerek söylüyorum ki ben orada değildim. Kimsenin, o olaylar için *beni* kısmen de olsa suçlayacak kadar kalpsiz davranmamasını bilhassa istirham ediyorum. Ben her şey iyi olsun diye uğraştım. Öngörülmesi neredeyse imkânsız, elim bir felaketin hesabını ben veremem. Yıkıldım ben o felaketle. Kimse benim kadar acı çekmedi o felaket yüzünden. Uşağım Louis (kafası pek çalışmasa da bana

gerçekten bağlıdır), bu yaşadıklarımı asla atlatamayacağımı söylüyor. Bu satırları yazdırırken mendilimle gözyaşlarımı sildiğimi görüyor. Bunun benim hatam olmadığını, çok yorulduğumu ve kalbimin çok kırıldığını söylemek istiyorum, kendime haksızlık edecek değilim. Daha ne söyleyeyim?

Hikâyeye Eliza Michelson Devam Ediyor (Blackwater Park'ın Kâhyası)

I

Benden, Miss Halcombe'un hastalığının seyri ve Leydi Glyde'ın Blackwater Park'tan hangi koşullarda ayrılıp Londra'ya gittiği hakkında ne biliyorsam açıkça anlatmam istendi.

Benden bunun istenmesine sebep olarak da gerçekleri ortaya çıkarmak için ifademe ihtiyaç duyulmuş olmasını gösterdiler. İngiltere Kilisesi'ne bağlı bir papazdı benim kocam, vefat etti (Blackwater Park'taki işi zaten bu talihsizlik yüzünden kabul etmek zorunda kaldım); bana, hakikate ulaşma çabasının her şeyden önemli olduğunu öğretti. Başka zaman olsa, ailenin sıkıntılı işlerine pek karışmak istemediğim için tereddütle yaklaşacağım bu talebi şimdi bu sebeple kabul ediyorum.

O günü bir yere not almadım, bu yüzden ayın kaçıydı emin değilim, fakat Miss Halcombe'un ağır hastalığının haziran ayının son on ya da on beş günü içerisinde başladığını söylersem sanırım yanılmış olmam. Blackwater Park'ta kahvaltı geç yapılırdı; bazen saat onu bulduğu olurdu ama asla dokuz buçuktan önce başlamazdı. Şimdi söz ettiğim günün sabahı (genellikle herkesten önce aşağıya inen) Miss Halcombe'u kahvaltı sofrasında göremedik. Bütün aile sofradaydı, on beş dakika beklediler, sonra üst kata bakan

hizmetçiyi bir baksın diye Miss Halcombe'un odasına gönderdiler fakat hizmetçi kızın içeri girmesiyle dışarı fırlaması bir oldu; ödü patlamıştı kızın korkudan. Hizmetçi kızı merdivenlerde görünce ne olduğunu anlamak için hemen Miss Halcombe'un yanına gittim. Zavallı hanımefendi bana hiçbir şey anlatabilecek durumda değildi. Elinde bir kalemle odada dolanıyor, ateşler içinde yanıyor, sayıklıyordu.

Miss Halcombe'un yanına ilk giren, kendi yatak odasından çıkıp gelen Leydi Glyde oldu (artık Sör Percival'ın hizmetinde çalışmadığım için, eski ev sahibeme 'hanımım' demek yerine ismiyle hitap etmem uygunsuz kaçmayacaktır). Leydi Glyde o kadar korktu, o kadar üzüldü ki hiçbir şeye yardım edemedi. Kont Fosco'yla hemen onun peşinden yukarı çıkan hanımı büyük bir nezaket gösterip yardımcı oldu. Kontes hazretleri, Miss Halcombe'u yatağına götürmemde bana yardım etti. Kont hazretleri oturma odasında bekledi, bana ecza çantamı getirtti ve doktoru bekleyerek vakit kaybetmeyelim diye, çantanın içindekilerle Miss Halcombe için bir şurup ve başına sürülecek serinletici bir losyon hazırladı. Miss Halcombe'a losyonu uyguladık ama şurubu içiremedik. Sör Percival doktoru kendisinin çağırtacağını söyledi. Seyislerden birine atına binmesi ve en yakın doktoru, Oak Lodge'daki Mr. Dawson'ı alıp getirmesi talimatını verdi.

Mr. Dawson'ın gelmesi bir saat bile sürmedi. Herkesin iyi tanıdığı, saygı duyduğu, yaşını almış bir adamdı Mr. Dawson; Miss Halcombe'un ağır hasta olduğunu düşündüğünü öğrendiğimizde hepimiz çok korktuk.

Kont hazretleri o nazik üslubuyla Mr. Dawson'la konuşmaya başladı, Miss Halcombe'un hastalığı ve tedavisiyle ilgili görüşlerini ona tek tek anlattı. Mr. Dawson ise, hiç de nazik olmayan bir üslupla, Kont hazretlerinin tavsiyelerinin bir doktorun tavsiyeleri olup olmadığını sordu, kendisine bunların tıpla ilgili çalışmalar yapmış ancak mesleği icra etmemiş birinin tavsiyeleri olduğu söylenince de tıpla hobi

olarak ilgilenenlere danışmaya alışkın olmadığı karşılığını verdi. Kont, gerçek Hristiyanlara özgü o alçakgönüllülükle gülümsedi ve odayı terk etti. Çıkmadan önce bana, eğer gün içinde ihtiyaç duyulacak olursa kendisini göl kenarındaki kayıkhanede bulabileceğimizi söyledi. Oraya niye gitmek istemişti, bilemiyorum. Neyse, gitti ve akşam saat yediye, yani akşam yemeğine kadar bütün gün orada kaldı. Muhtemelen evdeki kalabalığın azalmasına ön ayak olmak istedi. Kesinlikle ondan beklenecek bir davranıştı bu. Son derece düşünceli bir asilzadeydi o.

Miss Halcombe çok kötü bir gece geçirdi, ateşi bir düştü bir çıktı, sabaha karşı iyileşeceğine daha da kötüledi. Malikânede ya da civarda onun başında bekleyebilecek bir hastabakıcı olmadığından bu görevi Kontes hazretleriyle ben üstlendik, birimiz yorulduğunda diğeri Miss Halcombe'un başında durdu. Leydi Glyde yanımızda oturup beklemekte ısrar etti ama bu hiç akıllıca bir davranış değildi. Miss Halcombe'un hastalığının yarattığı endişeyi ne sinirleri ne de vücudu kaldırabiliyordu. Hiç kimseye en ufak bir yardımı dokunmadığı gibi kendine zarar verdiğiyle kaldı. Ondan daha hassas, daha sevgi dolu bir kadın gelmemiştir dünyaya ama Leydi Glyde hem ağlıyor hem de korkuyordu; bu iki zayıflığı yüzünden, hastanın yanında kalmasının kesinlikle bir faydası olmadı.

Sabah olduğunda Sör Percival'la Kont geldi ve ne durumda olduğumuzu sordu.

Sör Percival çok huzursuz ve kafası karışık görünüyordu (buna karısının çektiği ıstırabın ve Miss Halcombe'un hastalığının sebep olduğunu sanıyorum). Kont hazretleriyse Sör Percival'ın aksine, durumun gerektirdiği soğukkanlılığı gösteriyor, her şeyle ilgilenmeye çalışıyordu. Kont'un bir elinde hasır şapkası, diğerinde kitabı vardı; Sör Percival'a bugün yine dışarı çıkacağını ve göle gidip çalışacağını söylediğini duydum. "Evde gürültü yapmayalım," dedi. "Miss Halcom-

be hasta şimdi, biz de evin içinde sigara içmeyelim dostum. Sen kendi işine bak, ben de kendi işime bakayım. Çalışırken yalnız kalmak isterim. İyi günler Mrs. Michelson."

Sör Percival yanımdan ayrılırken aynı kibarlığı gösterecek kadar medeni değildi; haksızlık etmiş olmayayım da kafası pek yerinde değildi diyeyim. Aslında o evde, gerek Miss Halcombe'un hastalığında gerekse başka zamanlarda, sıkıntılı günler geçirse bile bana hanımefendi muamelesi yapan tek kişi, Kont'un kendisiydi. Her haliyle gerçek bir asilzadeydi Kont; herkese anlayışla yaklaşırdı. Leydi Glyde'ın hizmetindeki genç kızı (adı Fanny'ydi) bile yok saymazdı. Fanny, Sör Percival tarafından evden uzaklaştırıldığında, Kont hazretleri (o tatlı minik kuşlarını bana gösterirken) kıza niye böyle davranıldığını, kızın Blackwater Park'tan ayrıldığı gün nereye gideceğini falan bütün iyi niyetiyle merak edip bana sormuştu. Aristokrat bir ailede doğup büyümenin avantajları, kendini böyle ufak detaylara gösterilen hassasiyette belli eder. Bu ayrıntıları aktardığım için özür dileyecek değilim; belli çevrelerde acımasızca eleştirildiğini bildiğim Kont hazretlerinin hakkını teslim etmek için söylüyorum bunları. Sıkıntılı günler geçirse bile bir hanımefendiye saygıda kusur etmeyen, basit bir hizmetçi kızın başına gelenlerle, sanki kendi kızının başına gelmiş gibi ilgilenebilen bir asilzade, öyle laf olsun diye doğruluğundan şüphe edilemeyecek kadar yüce ilkelere inanıyor, yüce duygular besliyor demektir. Ben görüş bildirmiyorum. Ben yalnızca gerçekleri söylüyorum. Ben hayatım boyunca, kendi kusurları dururken başkalarının kusurlarını eleştiren biri olmamaya gayret ettim. Çok sevdiğim kocamın en beğenilen vaazlarından biri o ayetle ilgiliydi.* Hep okurum o ayeti –kocamı yeni kaybettiğim günlerde, parasını verip kendime bir İncil bastırmıştım– ve her okuduğumda ruhumun huzur bulduğunu, ahlakımın yükseldiğini hissederim.

---

* *Yeni Ahit*, Matta, 7:1. "Başkasını yargılamayın ki, siz de yargılanmayasınız." (ç.n.)

Miss Halcombe'un durumunda hiçbir iyileşme olmadı, ikinci gece ilkinden de kötü geçti. Mr. Dawson sürekli başında bekledi hastanın. Bir hastabakıcının yapması gereken işleri hâlâ Kontes'le ben aramızda hallediyorduk; ikimiz de Leydi Glyde'dan biraz dinlenmesini rica ettik ama o bizimle birlikte beklemekte ısrar etti. "Marian hasta yatarken yanından ayrılamam," diyor, başka bir şey demiyordu. "Hasta da olsam iyi de olsam onu görmeden yapamam."

Öğlene doğru evdeki bazı mutat işlerimle ilgilenmek üzere aşağı indim. Bir saat sonra, tekrar hastanın yanına dönerken (üç gündür sabah erkenden evden çıkan) Kont'u gördüm; eve giriyordu ve morali son derece yerindeydi. Sör Percival, tam o anda, kütüphanenin kapısını açıp kafasını koridora uzattı ve soylu dostuna, son derece büyük bir merakla şu soruyu sordu:

"Kadını buldun mu?"

Kont hazretleri tek kelime etmedi, iri suratını gamzelerle dolduran sakin bir gülümsemeyle karşılık vermekle yetindi. Sör Percival o sırada başını çevirdi, benim merdivenlere doğru yürüdüğümü gördü ve son derece kaba, sinirli tavırlarla bana baktı.

"İçeri gel de anlat ne olduğunu," dedi Kont'a. "Evde kadınlar varsa ya merdiven inerler ya merdiven çıkarlar."

"Sevgili dostum Percival," dedi Kont hazretleri kibarca, "Mrs. Michelson işini yapıyor. Rica ediyorum, işini ne kadar iyi yaptığını sen de benim kadar içtenlikle takdir et! Hastamız nasıl Mrs. Michelson?"

"Maalesef iyileşmedi Kont hazretleri."

"Üzüldüm, çok üzüldüm!" dedi Kont. "Bitkin görünüyorsunuz Mrs. Michelson. Size ve eşime yardımcı olacak bir hastabakıcı bulmamız gerekiyor kesinlikle. Sanırım ben size bu konuda yardımcı olabilirim. Madam Fosco'nun ya yarın ya da öbür gün Londra'ya seyahat etmesini gerektiren bir durum ortaya çıktı. Sabah gidip gece dönecek, dönerken de

beraberinde, sizin işinizi kolaylaştırmak için, mükemmel bir terbiye almış, işinde son derece yetkin ve bu aralar başka bir yerde çalışmayan bir hastabakıcı getirecek. Karım bu kadının güvenilir bir kişi olduğunu biliyor. Sizden rica ediyorum, o hastabakıcı buraya gelmeden önce doktora onun hakkında hiçbir şey söylemeyin, çünkü doktor, benim bulacağım her hastabakıcıya kötü gözle bakacaktır. Eve geldiğinde zaten kendisini ispatlayacak ve Mr. Dawson da onu yanında çalıştırmamak için hiçbir bahanesi olmadığını kabul etmeye mecbur kalacaktır. Leydi Glyde da aynısını söyleyecektir. Lütfen Leydi Glyde'a en derin saygılarımı ve sevgilerimi iletin."

Bu iyi niyetli ve düşünceli davranışından ötürü kendisine minnettar olduğumu Kont hazretlerine ifade ettim. Sör Percival sözümü kısa kesti ve soylu dostuna (üzülerek söylüyorum ama kaba ve çirkin bir hitapla) seslenip onu kütüphaneye çağırdı ve kendisini daha fazla bekletmemesini söyledi.

Yukarıya çıktım. Biz insanlar zavallı mahluklarız, hata yapabiliriz; bir kadın ilkelerine ne kadar sıkı sıkıya bağlı olursa olsun, boş bir meraka kapılmanın cazibesine her zaman karşı koyamayabilir. Utanarak söylüyorum bunu ama boş bir merak bu defa *benim* ilkelerimi alt etti ve Sör Percival'ın kütüphanenin kapısında soylu dostuna sormuş olduğu soruyu gereksiz yere kafamda kurcalamama sebep oldu. Kont'un sabahları çıktığı gayretkeş gezilerinde, Blackwater Park arazisinde kimi bulması bekleniyordu? Sör Percival'ın sorusuna bakılacak olursa, aradıkları bir kadındı. Kont'un ahlaklı biri olduğundan, herhangi bir uygunsuz davranışta bulunmayacağını bilecek kadar emindim. Kendime sadece şunu sordum: Kont o kadını buldu mu?

Kaldığım yerden devam ediyorum. Miss Halcombe herhangi bir iyileşme emaresi göstermeden o geceyi her zamanki gibi geçirdik. Ertesi gün Miss Halcombe biraz kendine gelir gibi oldu. Sonraki gün Kontes hazretleri sabah treniyle Londra'ya gitti; niye seyahat ettiğinden kimseye bahsettiğini

duymadım Kontes'in. O asil kocası, âdeti olduğu üzere karısını yalnız bırakmadı ve istasyona kadar ona eşlik etti.

Miss Halcombe'un sorumluluğu artık yalnızca benim omuzlarımdaydı; kız kardeşi onun yanı başından ayrılmamakta kararlı olduğu için, görünüşe göre bir sonraki hastam da Leydi Glyde'ın kendisi olacaktı.

O günkü tek kayda değer olay, doktorla Kont arasında tatsız bir görüşme daha yaşanmış olmasıydı.

Kont hazretleri istasyondan döndüğünde, hastanın durumu hakkında bilgi almak için Miss Halcombe'un oturma odasına çıktı. Mr. Dawson'la Leydi Glyde'ın ikisi de o esnada hastanın yanında olduğundan, onları yatak odasında bırakıp Kont'la konuşmak için oturma odasına geçtim. Kont bana, Miss Halcombe'a uygulanan tedavi ve onun gösterdiği belirtiler hakkında pek çok soru sordu. Tedavide "maden tuzu çözeltisinin" kullanıldığını ve ateşin yükseldiği zamanlar haricindeki belirtilerin, Miss Halcombe'un gitgide zayıfladığını ve güçten düştüğünü gösterdiğini Kont'a bildirdim. Tedavi ve semptomların ayrıntılarını anlatmayı bitirmek üzereydim ki Mr. Dawson yatak odasından çıkıp yanımıza geldi.

Kont hazretleri büyük bir kibarlık gösterip doktora doğru bir adım attı ve doktoru durdurup, "İyi günler, beyefendi. Korkarım, hastanın durumunda bugün bir iyileşme görmediniz," dedi; Kont'un o asil insanlara özgü kararlılığına doktorun karşı koyması mümkün değildi.

"Hastanın iyiye gittiğini kesinlikle görüyorum," diye cevap verdi Mr. Dawson.

"Ateşi düşürmek için bu vakada uyguladığınız tedavide hâlâ ısrarcı mısınız?" diye sözlerine devam etti Kont hazretleri.

Mr. Dawson, "Mesleki tecrübeme dayanarak uyguladığım tedavide ısrarcıyım," dedi.

"Mesleki tecrübe gibi engin bir konuda size tek bir soru sormama müsaade ediniz," dedi Kont. "Bu soruyu size tavsi-

yede bulunmak için sormuyorum. Yalnızca merakımı gidermeye çalışıyorum. Siz, beyefendi, Londra'dan ve Paris'ten, bilimsel faaliyetlerin yürütüldüğü devasa merkezlerden uzakta yaşıyorsunuz. Yüksek ateş nedeniyle zayıflayan ve bitkin düşen hastalara yapılacak kanyak, şarap, amonyak ve kinin takviyesinin hastalarda önemli ve gözle görülür ölçüde iyileşme sağladığını hiç duymuş muydunuz? En önemli tıp otoritelerinin bu yeni sapkınlığı hiç kulağınıza gelmiş miydi? Evet mi, hayır mı?"

"Bu soruyu bana tıbbı meslek edinmiş biri sorduğunda memnuniyetle kendisine cevap veririm," dedi doktor, odadan çıkmak üzere kapıyı açtı. "Siz tıbbı meslek edinmiş biri değilsiniz; rica ediyorum, *sizi* cevapsız bırakmamı mazur görün."

Kesinlikle bağışlanamayacak bu terbiyesizlik Kont'un suratına bir tokat gibi inmişti ama Kont hazretleri, ne yapması gerektiğini bilen bir Hristiyan gibi, hemen öbür yanağını çevirdi ve son derece yumuşak bir ses tonuyla, "İyi günler Mr. Dawson," dedi.*

Sevgili müteveffa kocam Kont hazretlerini tanıyacak kadar şanslı olsaydı, kim bilir birbirlerine ne kadar büyük saygı duyarlardı!

Kontes hazretleri o gece son trenle döndü ve Londra'daki hastabakıcıyı da yanında getirdi. Bana bu kişinin adının Mrs. Rubelle olduğu söylendi. Dış görünüşü ve İngilizceyi kusursuz konuşamaması, bana onun bir yabancı olduğunu düşündürdü.

Neticede onların da insan olduğunu bildiğim için yabancılara karşı her zaman hoşgörü beslemişimdir. Onlar biz İngilizlere bahşedilen nimetlere, üstünlüklere sahip değildir; çoğu, Katolik Kilisesi'nin körü körüne yaptığı yanlışlarla yetiştirilmiştir. Üstelik, bana nasıl davranılmasını istiyor-

* *Yeni Ahit*, Matta, 5:38. "Ama ben size diyorum ki, kötüye karşı direnmeyin. Sağ yanağınıza bir tokat atana öbür yanağınızı da çevirin." (ç.n.)

sam başkalarına da öyle davranmam gerektiğine her zaman inanmış ve her zaman öyle yapmışımdır; sevgili kocam da öyle inanır, öyle davranırdı (bakınız XXIX. Vaaz, Derleyen Müteveffa Papaz Samuel Michelson). Bu iki prensibimden ötürü, Mrs. Rubelle'in minyonluğunun, adaleli ve incecik vücudunun, sinsiliğinin, ellili yaşlarda oluşunun, Kreollere* benzeyen koyu kahverengi teninin, sürekli etrafı gözetleyen açık gri gözlerinin dikkatimi fazlasıyla çektiğini söylemeyeceğim. Benzer bir şekilde, az önce sunduğum gerekçelerle, kadının giydiği kıyafetin, altı üstü dümdüz siyah ipekten bir elbise olmasına rağmen, onun konumundaki biri için aşırı pahalı bir kumaştan dokunduğundan ve elbisesinin kesiminin gereğinden fazla şık olduğundan bahsetmeyeceğim. Benim hakkımda böyle şeyler söylenmesini istemezdim, bu yüzden Mrs. Rubelle hakkında böyle şeyler söylememek de benim vazifem. Kadının, belki insanı rahatsız edecek kadar mesafeli olmasa da, dikkat çekecek kadar sessiz ve çekingen davrandığını, sürekli etrafını kolaçan ettiğini ve çok az konuştuğunu –tabii bu, kendi mütevazılığından olduğu kadar Blackwater Park'taki konumundan henüz emin olamamasından da kaynaklanıyor olabilirdi– ben her ne kadar kibarlık gösterip akşam yemeğini odamda birlikte yemeyi teklif etsem de yemeğini yalnız başına yemeyi tercih ettiğini (tuhaf bir durumdu bu belki ama şüphelenmeye de gerek yoktu, öyle değil mi?) söylemekle yetineceğim.

Mrs. Rubelle'in vazifeye hemen başlamaması, ertesi sabah doktorun onu değerlendirmesinin ve göreve başlamasını onaylamasının beklenmesi kararlaştırıldı; bu öneriyi (yine her zamanki bağışlayıcılığını ve iyi kalpliliğini göstererek!) Kont getirdi ve bilhassa ısrarcı oldu. O gece Miss Halcombe'un başında ben bekledim. Leydi Glyde, yeni hastabakıcının Miss Halcombe'la ilgilenecek olması-

* Ailesinin kökeni İspanya'ya dayanan, kendisi Karayip Adaları'nda ya da İspanya'nın Kuzey Amerika'daki kolonilerinde doğmuş kişi. (ç.n.)

nı büyük bir gönülsüzlükle karşıladı. Onun gibi eğitimli ve kültürlü bir hanımefendinin bir yabancıya bu kadar bağnazlıkla yaklaşması beni çok şaşırttı. Cesaretimi toplayıp, "Hanımım, bize denk olmayan insanlar hakkında karar verirken, hele ki bu insanlar yabancı diyarlardan gelmişse, acele etmememiz gerektiğini hepimiz aklımızda tutmalıyız," dedim. Leydi Glyde beni dinlemiyor gibiydi. Yalnızca içini çekti ve Miss Halcombe'un yatak örtüsünün üzerinde duran elini öptü. Herhangi bir şekilde uyarılmaması kesinlikle tercih edilen bir hastaya böyle davranılması pek akıllıca bir hareket değildi. Ne var ki zavallı Leydi Glyde hasta bakımı hakkında, üzülerek söylüyorum ki, hiç ama hiçbir şey bilmiyordu.

Ertesi sabah Mrs. Rubelle, Miss Halcombe'un oturma odasına çağrıldı; doktor, yatak odasına geçmeden önce onu görüp onaylamak istemişti.

Leydi Glyde'ı o sırada uyuklamakta olan Miss Halcombe'un başında bıraktım; durumunun belirsizliği nedeniyle yabancılık çekmesini, gergin hissetmesini engellemek için iyi niyetle Mrs. Rubelle'in yanına gittim. Ne var ki Mrs. Rubelle bu iyi niyetimi anlamış gibi durmuyordu. Daha Mr. Dawson'la görüşmeden, göreve başlamasının onaylanacağından gayet emindi sanki; pencerenin kenarına oturmuş, sakin sakin dışarıya bakıyordu; taşra havasının tadını çıkardığı her halinden belliydi. Kadının böyle davranmasının, küstahlığını ve kendini beğenmişliğini gösterdiğini düşünebilirdi bazı insanlar. Bense bu konularda çok daha açık fikirliyim ve durumu kadının ne istediğini gayet iyi bilmesine yormak gerektiğinde ısrarcıyım.

Doktor bizim yanımıza geleceğine beni onun yanına çağırdılar. Bu değişikliği ben biraz tuhaf karşıladım fakat Mrs. Rubelle bundan hiç etkilenmiş gibi durmuyordu. Yanından ayrıldığımda hâlâ pencerenin kenarına oturmuş, sakin sakin dışarıya bakıyor ve hâlâ taşra havasının tadını çıkarıyordu.

Mr. Dawson kahvaltı odasında tek başına beni bekliyordu.

"Bu yeni hastabakıcı hakkında konuşacaktım Mrs. Michelson," dedi.

"Öyle mi efendim?"

"Öğrendiğime göre onu Londra'dan buraya, hep işime karışmaya çalışan o şişko ihtiyar ecnebinin karısı getirmiş. Mrs. Michelson, o şişko ihtiyar ecnebi şarlatanın teki."

Bu çok kaba bir sözdü. Tabii ki duyunca afalladım.

"Farkında mısınız efendim," dedim, "bir asilzadeden bahsediyorsunuz!"

"Hah! Adına bir kulp takan ilk şarlatan o değil. Onların hepsi Kont diye geçer; hepsini asmak lazım!"

"Aristokrasinin en üst tabakasına, tabii ki İngiliz aristokrasisi hariç, mensup olmasaydı, efendim, Sör Percival Glyde'la dost olamazdı."

"Pekâlâ Mrs. Michelson, o adam hakkında ne düşündüğünüz beni ilgilendirmez, biz hastabakıcıyı konuşalım. Ben zaten onun buraya gelmesine itiraz etmiştim."

"Kadını görmeden mi efendim?"

"Evet, görmeden. Dünyanın en iyi hastabakıcısı olabilir, fakat benim getirdiğim bir hastabakıcı değil o kadın. Ben bu itirazı Sör Percival'a bildirdim, çünkü evin sahibi o. Sör Percival beni desteklemiyor. Benim getireceğim hastabakıcının da Londra'dan gelecek bir yabancı olduğunu söylüyor ve karısının halası onu Londra'dan getirme zahmetine katlandığına göre bu kadını bir denemek gerektiğini söylüyor. Bu konuda ona biraz hak veriyorum ve karşı çıkacak bir sebep bulamıyorum. Ne var ki, kendisinden herhangi bir şikâyetim olduğu takdirde kadının hemen evden gönderilmesini şart koştum. Miss Halcombe'un doktoru olduğum için böyle bir şart koşmaya biraz olsun hakkım var ve Sör Percival da bunu kabul etti. Şimdi, Mrs. Michelson, size güvenebileceğimi biliyorum ve sizden, ilk bir iki gün o hastabakıcıyı sıkı sıkıya takip etmenizi ve onun Miss Halcombe'a

yalnızca benim yazdığım ilaçları verdiğinden emin olmanızı istiyorum. Sizin bu ecnebi asilzadeniz, o şarlatanlık ürünü ilaçlarını (hipnoz dâhil) benim hastamda denemek için yanıp tutuşuyor; onun karısı tarafından buraya getirilen bir hastabakıcı ona yardım etmeye dünden razı olabilir. Anlıyorsunuz, değil mi? Pekâlâ, o halde yukarı çıkabiliriz. Hastabakıcı orada mı? O kadın hastanın yanına girmeden ona bir iki şey söyleyeceğim."

Mrs. Rubelle'i yine pencerenin önünde keyif çatarken bulduk. Kadını Mr. Dawson'a takdim ettiğimde ne doktorun şüpheli bakışları ne de kadının bir açığını arayan soruları sükûnetini bozdu. Kadın bozuk İngilizcesiyle sakin sakin konuşup doktora cevap verdi ve her ne kadar doktor onu şaşırtmaya çok uğraşmış olsa da görevinin gerektirdiği mesleki bilgiye fazlasıyla sahip olduğunu gösterdi. Bu hiç şüphesiz, kadının küstahlığının ve kendini beğenmişliğinin değil, daha önce söylediğim üzere, ne istediğini gayet iyi bilmesinin bir sonucuydu.

Hep birlikte yatak odasına geçtik.

Mrs. Rubelle hastaya büyük bir dikkatle baktı, eğilip Leydi Glyde'ı selamladı, odada bir iki şeyi düzeltti, sonra bir köşeye geçip oturdu ve sessizce tekrar çağrılmayı bekledi. Hanımefendi bu tuhaf hastabakıcının bir anda ortaya çıkmasından rahatsız olmuşa benziyordu. Hâlâ hafif uykuda olan Miss Halcombe'u uyandırmamak için kimse konuşmadı; yalnızca doktor eğilip kulağıma fısıldadı ve gecenin nasıl geçtiğini sordu. Usulca, "Her zamanki gibi," diye cevap verdim ve sonra Mr. Dawson odadan çıktı. Leydi Glyde doktorun peşinden gitti, sanırım onunla Mrs. Rubelle ile ilgili konuşmak istiyordu. Bana gelince, bu sessiz yabancının hastabakıcılık yapmasına çoktan karar vermiştim. Bütün melekeleri yerli yerindeydi ve işini de kesinlikle biliyordu. Şu ana kadar gördüğüm, Miss Halcombe'un başında ben beklemiş olsaydım da daha iyisini pek yapamayacak olduğumdu.

Mr. Dawson'ın uyarısını aklımda tutarak, sonraki üç dört gün boyunca Mrs. Rubelle'i sıkı bir gözetim altına aldım ve belli aralıklarla kontrol ettim. Miss Halcombe'un odasına defalarca usulca ve aniden girdim, fakat hiçbir defasında onu şüpheli bir işle uğraşırken görmedim. Kadını benim kadar dikkatle izleyen Leydi Glyde da hiçbir şey bulamadı. İlaç şişelerinin kurcalandığını gösteren hiçbir emareye rastlamadım, Mrs. Rubelle'le Kont'un birbirlerine tek bir kelime ettiğini duymadım. Kadının, Miss Halcombe'un bakımının üstesinden büyük bir özen ve ihtiyatla geldiği su götürmezdi. Zavallı Miss Halcombe ya yarı baygın yarı uyuklar bir halde bitap düşmüş yatıyor ya da ateşi yükseldikçe belli belirsiz kendine gelip sayıklıyordu. Mrs. Rubelle, bitap halde yatıyorsa onu asla rahatsız etmiyor, belli belirsiz kendine geldiğindeyse yabancı birini görüp de korkmasın diye öyle bir anda yatağının başına gitmiyordu. Onurlandırılmayı hak edeni (ister yabancı olsun ister İngiliz) onurlandıracaksın,* ben de tarafsız davranıp Mrs. Rubelle'e hakkını teslim ediyorum. Kendisinden hiç bahsetmemesiyle dikkat çekerdi Mrs. Rubelle, hasta bakımı esnasında yapılması gerekenleri bilen deneyimli insanların verdiği tavsiyelere itiraz etmese de onları pek uygulamazdı; fakat bu kusurlarına rağmen iyi bir hastabakıcıydı ve Leydi Glyde'ın da Mr. Dawson'ın da eline ondan şikâyetçi olmalarını sağlayacak en ufak bir koz vermedi.

Evde yaşanan diğer önemli olay, Kont'un iş için Londra'ya gitmek üzere geçici bir süreliğine yanımızdan ayrılmasıydı. Kont, Mrs. Rubelle'in geldiğinin (sanırım) dördüncü günü sabahı gitti ve evden ayrılırken, benim yanımda, Leydi Glyde'la Miss Halcombe hakkında çok ciddi bir konuşma yaptı.

---

* *Yeni Ahit*, Romalılar, 13:7. "Herkese hakkını verin: Vergi hakkı olana vergi, gümrük hakkı olana gümrük, saygı hakkı olana saygı, onur hakkı olana onur verin." (ç.n.)

"Sizden rica ediyorum," dedi, "Mr. Dawson'a birkaç gün daha güvenin. Fakat eğer o zaman zarfında Miss Halcombe'un durumunda bir iyileşme olmazsa, Londra'ya haber gönderin ve şu katır gibi inatçı doktorun bile tavsiyesini kabul etmek zorunda kalacağı birinden yardım isteyin. Mr. Dawson gücenirse gücensin, biz Miss Halcombe'u kurtaralım. Şerefim üzerine yemin ederim ki bunu bütün samimiyetimle ve bütün içtenliğimle söylüyorum."

Kont hazretleri son derece yürekten ve iyi niyetle konuşmuştu. Gelgelelim, zavallı Leydi Glyde'ın sinirleri o kadar bozulmuştu ki sanki Kont'tan korkuyordu. Tepeden tırnağa titriyordu Leydi Glyde; Kont müsaade isteyip yanından ayrılırken tek kelime edemedi. Kont gittikten sonra bana döndü ve, "Ah Mrs. Michelson, kız kardeşim için yüreğim parçalanıyor ve bana öğüt verebilecek hiçbir dostum yok!" dedi. "Sen Mr. Dawson'ın yanlış yaptığını düşünüyor musun? Korkmaya, başka bir doktor çağırmaya gerek olmadığını bana bu sabah Mr. Dawson'ın kendisi söyledi."

"Mr. Dawson'a saygısızlık etmek istemem," diye yanıtladım Leydi Glyde'ı, "ama sizin yerinizde olsam Kont'un tavsiyesini dinlerdim."

Leydi Glyde aniden bana sırtını döndü; niye öyle hissettiğini anlamadım ama umutsuzluğa kapılmış gibiydi.

"*Kont'un* tavsiyesini dinleyecekmişiz!" dedi kendi kendine. "Tanrı yardımcımız olsun; *onun* tavsiyesini dinleyecekmişiz!"

Yanlış hatırlamıyorsam, Blackwater Park'tan bir hafta kadar uzak kaldı Kont.

Sör Percival'ın, belli ki Kont hazretlerinin yokluğunu muhtelif şekillerde hissediyordu, evdeki hastalıktan ve kederli havadan fazlasıyla etkilenip bunalıma girdiğini, değiştiğini de düşünüyordum. Bazen o kadar çok huysuzlanırdı ki huysuzlandığını fark etmemem mümkün olmazdı; evden çıkar, geri gelir, arazide dolaşır, bir oraya bir buraya gider dururdu. Miss Halcombe'un ve (sağlığının bozulduğundan

cidden endişe ettiğini düşündüğüm) karısının durumunu sormayı asla ihmal etmezdi. Sanırım iyice yufka yürekli olmuştu. Eğer bu dönemde yanında ona dostluk edecek iyi kalpli bir papaz olsaydı –mesela müteveffa kocam bu iş için biçilmiş kaftandı– Sör Percival manevi yönden çok güzel ilerleme kaydedebilirdi. Mutlu evliliğimde deneyimin kılavuzluğuna sahip olduğumdan bu konularda yanıldığıma pek az rastlarım ben.

Kontes hazretleri artık Sör Percival'e gündüzleri evde eşlik edebilecek tek kişiydi ama sanki onu biraz ihmal ediyordu, bana öyle gelmişti; belki de Sör Percival onu ihmal ediyordu, bilemiyorum. Onları tanımayan biri, evde baş başa kalmış bu ikilinin birbirleriyle karşılaşmamak için özellikle çaba harcadığını düşünebilirdi. Sör Percival'ın ya da Kontes hazretlerinin böyle bir niyeti olduğu tabii ki düşünülemezdi. Ne var ki evdeki manzara tam da böyleydi: Mrs. Rubelle yeni hastabakıcı olarak Kontes'in omuzlarındaki yükü tamamen almış olsa da Kontes öğle yemeğine indiğinde akşam yiyeceklerini hazırlıyor ve akşam yemeği yaklaştığında hep üst kata çıkıyordu. Sör Percival akşam yemeklerini tek başına yiyordu; (ahırı temizleyen) William'ın, efendisinin her zamanki öğününü yarıya indirip içkisini iki katına çıkardığını söylediğini ben kulaklarımla duydum. Bir uşağın yaptığı böylesine küstah bir gözlemi ben kesinlikle ciddiye almam. William'ın böyle konuşmasını o zaman ayıplamıştım, şimdi de ayıpladığımın bilinmesini isterim.

Sonraki birkaç gün boyunca, hepimiz Miss Halcombe'un kesinlikle biraz daha iyileşir gibi olduğunu düşündük. Mr. Dawson'a olan inancımız tazelendi. Mr. Dawson, Miss Halcombe'a uyguladığı tedaviden gayet emin görünüyordu ve Leydi Glyde'la tedavi süreci hakkında konuşurken ona, Miss Halcombe'un durumuyla ilgili olarak aklına en ufak bir şüphe kırıntısı düştüğü anda başka bir doktoru kendisinin çağırtacağına söz verdi.

Aramızda bu sözleri duyunca rahatlamış görünmeyen tek kişi Kontes'ti. Baş başa kaldığımız bir sırada bana, Mr. Dawson öyle söyledi diye Miss Halcombe'un iyileşme yolunda olduğunu düşünemediğini, kocası dönünce onun bu konudaki fikrini almak için sabırsızlandığını söyledi. Kocası üç gün içinde dönecekmiş, Kontes bunu mektuplarından biliyormuş. Kont hazretlerinin malikânede bulunmadığı dönemde, Kont ve Kontes her sabah düzenli olarak mektuplaştı. Evli insanların her konuda olduğu gibi bu konuda da Kont ve Kontes'i örnek alması gerekir.

Üçüncü günün akşamı Miss Halcombe'un durumunda fark ettiğim değişiklik beni ciddi ölçüde kaygılandırdı. Mrs. Rubelle de fark etti bu değişikliği. Leydi Glyde o esnada oturma odasındaki kanepeye uzanmış, uyuyordu, yorgunluktan bitap düşmüştü; ona bu konudan hiç bahsetmedik.

Mr. Dawson o akşamki vizitesine her zamankinden geç geldi. Hastasının yüzüne bakar bakmaz adamın betinin benzinin attığını fark ettim. Bize belli etmemeye çalıştı ama hem kafası karışmış hem de korkmuş görünüyordu. Doktorun ecza çantasını getirmesi için evine bir uşak yollandı, Miss Halcombe'un odası dezenfekte edildi, yine doktorun talimatıyla evde onun için bir oda hazırlandı. "Hastalık bulaşıcı bir hal mi aldı?" diye kulağına fısıldadım doktorun. "Korkarım evet," diye cevap verdi doktor; "yarın sabah daha iyi anlarız ne olduğunu."

Miss Halcombe'un durumundaki kötüleşmeyi, Mr. Dawson'ın talimatları doğrultusunda, Leydi Glyde'dan sakladık. Doktor, Leydi Glyde'ı o gece Miss Halcombe'un yatak odasında bizimle kalmaktan, yine onun sağlığını gerekçe göstererek, kesinlikle menetti. Leydi Glyde bu yasağa direnmeye çalıştı, aralarında bir tatsızlık yaşandı, fakat Mr. Dawson doktorluğunu kullanıp kararının arkasında durdu ve dediğini yaptırdı.

Ertesi sabah evdeki erkek hizmetçilerden biri, cebinde Londra'daki doktora verilecek bir mektup ve yeni dokto-

ru en erken trenle malikâneye getirmesi talimatıyla, sabah on bir treniyle Londra'ya gönderildi. O gittikten yarım saat sonra Kont, Blackwater Park'a geri döndü.

Kontes, hiç kimseye sormadan Kont'u hemen hastanın yanına çıkardı, durumu görmesini istedi. Kontes'in böyle davranmasının yakışık almadığını hiç düşünmedim. Kont hazretleri evli bir adamdı, Miss Halcombe'un babası olacak yaştaydı ve onu gördüğünde yanında hastanın bir kadın akrabası, yani Leydi Glyde'ın halası vardı. Mr. Dawson yine de Kont'un odada bulunmasına itiraz etti fakat ben doktorun bu defa ciddi bir direniş gösteremeyecek kadar korkmuş olduğunu açıkça görebiliyordum.

Zavallı hasta kadın etrafındakileri tanıyabilecek aşamayı çoktan geçmişti. Belli ki artık dostunu düşmanını ayırt edemiyordu. Miss Halcombe'un odanın dört bir tarafını döne döne taramaktan yerinde duramayan gözleri, Kont yanı başına geldiğinde, adamın yüzüne öyle bir dehşet ve korkuyla sabitlendi ki o anı ölene dek unutmayacağım. Kont, Miss Halcombe'un yanına oturdu, nabzını ve şakaklarını yokladı, büyük bir dikkatle yüzüne baktı, sonra da dönüp Mr. Dawson'a baktı; doktora öfkelendiği, yaptığı işi küçümsediği yüzündeki ifadeden öyle açık seçik anlaşılıyordu ki Mr. Dawson hiçbir şey söyleyemedi; bir an için durdu doktor, sinirden ve korkudan yüzü sararmış; beti benzi atmış bir halde, tek kelime edemeden öylece kalakaldı.

Kont hazretleri bu defa bana dönüp baktı.

"Bu değişiklik ne zaman oldu?" diye sordu.

Ona ne zaman olduğunu söyledim.

"Leydi Glyde o zamandan beri odaya girdi mi?"

Girmediğini söyledim. Doktor bir önceki akşam Leydi Glyde'ı odaya girmekten kesinlikle menetmiş, bu sabah da talimatını yinelemişti.

"Size ve Mrs. Rubelle'e durumun ne kadar kötü olduğu hakkında eksiksiz bilgi verildi mi?" Kont'un bir sonraki sorusu buydu.

Doktorun, hastalığın bulaşıcı evreye geçtiğini düşündüğünden bizi haberdar ettiğini söyledim. Daha fazla bir şey söyleyemeden beni susturdu Kont.

"Tifüs bu," dedi.

Kont'la aramızdaki bu soru cevap faslı bir dakika kadar sürdü ve Mr. Dawson o arada kendini toplayıp her zamanki kararlılığıyla Kont'a itiraz etti.

"Tifüs *değil* bu," dedi sertçe. "Bu müdahalenize müsaade edemem beyefendi. Burada soruları yalnızca ben sorarım. Ben vazifemi elimden en iyi geldiği şekliyle yaptım..."

Kont, doktorun sözünü, ona hiçbir şey söylemeden, sadece eliyle yatağı işaret ederek kesti. Mr. Dawson, elinden gelenin en iyisini yaptığını söylüyordu ama hastanın durumunun, kimse açık açık söylemese de, kendisini yalancı çıkardığını hissetmiş gibiydi ve böyle hissetmesi onu sinirlendirmekten başka bir işe de yaramıyordu.

"Ben vazifemi yaptığımı söylüyorum," diye tekrar etti. "Londra'dan bir doktor çağrıldı. Yüksek ateşin sebebi hakkında ona danışacağım, başka kimseye değil. Odadan çıkmanızda ısrar ediyorum."

Kont, "Beyefendi, ben bu odaya insaniyet namına girdim," dedi. "Doktor gecikecek olursa, yine insaniyet namına, odaya tekrar gireceğim. Sizi bir kez daha uyarıyorum; yüksek ateş tifüse çevirdi ve bu üzücü değişikliğe sizin uyguladığınız tedavi sebep oldu. Eğer bu talihsiz hanımefendi ölürse, mahkemeye çıkacak ve ölümünün sebebinin sizin cehaletiniz, sizin inatçılığınız olduğuna tanıklık edeceğim."

Daha Mr. Dawson cevap veremeden, daha Kont yanımızdan ayrılamadan oturma odasının kapısı açıldı ve Leydi Glyde kapının eşiğinde belirdi.

Kendisinden hiç beklenmeyen bir kararlılıkla, "İçeri girmeye *mecburum*, beni *durduramazsınız*," dedi.

Kont, onu durdurmak yerine, oturma odasına geçti ve yatak odasına gitmesi için ona yol verdi. Bu dünyada ne

yapması gerektiğini unutacak son insandı Kont, hep öyle davranmıştı; fakat bu defa, olaylar aniden geliştiği için olsa gerek, tifüsün bulaşma tehlikesi olduğunu ve Leydi Glyde'ı zapt edip bu tehlikeden korumanın her şeyden önemli olduğunu unutmuşa benziyordu.

Mr. Dawson'ın daha soğukkanlı davrandığını görmek beni hayrete düşürdü. Hanımefendi yatağa doğru adım atar atmaz doktor onu durdurdu. "Gerçekten çok üzgünüm, gerçekten çok müteessirim," dedi. "Hastalığın bulaşıcı olmasından korkuyorum. Öyle olmadığına ben emin olana kadar, sizden odadan uzak durmanızı rica ediyorum."

Doktoru kenara itip yatağa erişmeye bir an için çabaladı Leydi Glyde, sonra aniden kolları iki yanına düştü, öne doğru devrildi. Bayılmıştı. Kontes ve ben onu doktorun kollarından aldık, kendi odasına taşıdık. Kont bizden önce odadan çıktı; ben Leydi Glyde'ın odasından çıkıp ona hanımefendinin bayginlığının geçtiğini söyleyene kadar koridorda bekledi.

Leydi Glyde'ın arzusunu yerine getirmek için tekrar doktorun yanına gittim ve ona hanımefendinin onunla hemen konuşmakta ısrar ettiğini söyledim. Doktor, hanımefendiyi yatıştırmak ve yeni doktorun birkaç saat içinde geleceğini söyleyip onu rahatlatmak için bekletmeden onun yanına gitti. O birkaç saat geçmek bilmedi. Sör Percival'la Kont alt katta birlikteydi, ara ara birini yukarı gönderip hastanın durumunu soruyorlardı. Nihayet, saat beş ile altı arasında, yeni doktor geldi ve hepimiz derin bir oh çektik.

Mr. Dawson'dan daha genç, çok ciddi ve çok ölçülü bir adamdı yeni doktor. Miss Halcombe'a daha önce uygulanan tedavi hakkında ne düşündüğünü bilemem, fakat bana ve Mrs. Rubelle'e Mr. Dawson'dan çok daha fazla soru sorması, Mr. Dawson'ın hastasını muayene ederken onun söylediklerini büyük bir ilgiyle dinliyormuş gibi görünmemesi epey garibime gitti. Bunları görünce, Kont'un bu hastalığı daha en başından doğru teşhis etmiş olduğundan kuşkulan-

maya başladım ve Mr. Dawson, biraz gecikmeyle de olsa, Londra'daki doktorun buraya çağrılmasının esas sebebi olan o önemli soruyu sorup meseleyi açıklığa kavuşturduğunda, kuşkulanmakta haklı olduğumu tabii ki anladım.

"Hastanın yüksek ateşi hakkındaki görüşünüz nedir?" diye sordu Mr. Dawson.

"Tifüs," diye cevap verdi yeni doktor. "Tifüs olduğuna hiçbir şüphe yok."

O sakin ecnebi, Mrs. Rubelle, ince esmer ellerini önünde kavuşturdu ve yüzünde anlamlı bir gülümsemeyle bana baktı. Kont eğer o sırada odada olsaydı ve kendi görüşünün teyit edildiğini duysaydı bile bu cevaba Mrs. Rubelle'den daha fazla sevinmesi pek mümkün değildi.

Yeni doktor, hastaya nasıl bakmamız gerektiği konusunda bize birkaç faydalı talimat verdikten ve beşinci gün yeniden gelip hastayı ziyaret edeceğini söyledikten sonra, Mr. Dawson'la baş başa görüşmek için odadan ayrıldı. Miss Halcombe'un iyileşme ihtimali hakkında hiçbir görüş belirtmedi; hastalığın bu evresinde gidişatın ne yönde olacağını söylemenin mümkün olmadığını belirtti.

O beş günü endişe içerisinde geçirdik.

Miss Halcombe'un durumu giderek kötüleştiği için, daha fazla bakım ve ihtimam gerektirdiğinden, Kontes Fosco'yla ben dönüşümlü olarak Mrs. Rubelle'e yardım edip onun yükünü hafiflettik. Çok zor günler geçirdik. Leydi Glyde olağanüstü çaba sarf edip yardımımıza koştu, ondan hiç beklemeyeceğim bir irade ve kararlılık gösterdi (Mr. Dawson'ın söylediği gibi, kız kardeşinin durumunun belirsizliğinin yarattığı daimi stres onu ayakta tutuyordu). Miss Halcombe'un durumunu kendi gözleriyle görmek istediği için günde üç dört kez odasına girmekte ısrarcıydı; eğer Mr. Dawson o kadarına izin verecek olursa, yatağa çok yanaşmayacağına söz verdi Leydi Glyde. Mr. Dawson hiç istemese de kendisinden beklenen tavizi verdi. Sanırım

onunla tartışmanın hiçbir sonuç vermeyeceğini gördü. Leydi Glyde her gün kız kardeşinin yanına geldi, canını hiçe sayıp sözünü tuttu. Miss Halcombe'un bu durumunun ona nasıl acı verdiğini görmek beni şahsen ziyadesiyle üzdüğü için (çünkü bana kocamın son hastalığı sırasında çektiğim ıstırabı hatırlatıyordu), müsaadeniz olursa bu konu üzerinde daha fazla durmayacağım. Mr. Dawson'la Kont arasında hiçbir yeni tartışma geçmediğinden bahsetmek daha çok hoşuma gider. Kont hazretleri bütün sorularını uşaklar aracılığıyla sordu ve vaktini sürekli aşağıda, Sör Percival'la birlikte geçirdi.

Beşinci gün yeni doktor tekrar malikâneye geldi ve bizi biraz olsun ümitlendirdi. Tifüs teşhisinin konulmasından sonraki onuncu günde hastalığın ne yöne seyredeceğinin büyük ihtimalle belli olacağını söyledi ve bir sonraki ziyaretini bu onuncu güne denk getireceğini belirtti. O beş gün de önceki gibi zor geçti; malikânedeki tek değişiklik, Kont'un bir sabah yine Londra'ya gitmesi ve geceleyin dönmesi oldu.

Onuncu gün, Tanrı'nın inayetiyle bütün ev halkı daha fazla kaygılanmaktan ve telaşlanmaktan kurtuldu. Yeni doktor, Miss Halcombe'un tehlikeyi atlattığına dair bize kesin bir güvence verdi. "Miss Halcombe'un artık bir doktora ihtiyacı yok; bir süre daha durumunun dikkatle gözlenmesi ve iyi bir bakım görmesi yeterli olur, bu ihtiyaçlarının zaten karşılandığını da görüyorum." Doktor bunları kendisi söyledi. O akşam kocamın Hastalığı Atlatma konulu vaazını bir kez daha okudum; daha önce hiç böyle büyük bir mutlulukla ve kendime (ruhsal anlamda) fayda sağlayarak okumamıştım o vaazı.

Bu güzel haberin zavallı Leydi Glyde üzerinde çok sarsıcı bir etki yarattığını üzülerek söylemeliyim. Böyle ani değişikliklere verdiği tepkiyi kaldıramayacak kadar zayıftı vücudu. Bir iki gün geçti geçmedi, kadıncağıza bir bitkinlik, bir bezginlik çöktü. Artık odasından çıkamıyordu. İstirahat, huzur

ve hava değişikliği dışında Mr. Dawson'ın ona önerebileceği bir tedavi yoktu. Leydi Glyde'ın durumunun daha ağır bir tedavi gerektirmemesi iyi oldu çünkü odasına çekildiğinin hemen ertesi günü, Kont'la Mr. Dawson arasında bir konuda daha anlaşmazlık yaşandı. Bu defa aralarındaki sürtüşme o kadar ciddiydi ki Mr. Dawson evden ayrıldı.

Ben o sırada yanlarında değildim, fakat öğrendim ki yüksek ateş nedeniyle güçsüz düşen Miss Halcombe'a nekahet döneminde verilecek gıdanın miktarı konusunda tartışmışlar. Mr. Dawson, hastası tehlikeli dönemi artık atlatmış olduğundan, doktor olmayan birinin hastayla ilgili bir konuda işine karışmasına her zamankinden daha fazla direnmiş, Kont ise daha önceleri son derece akıllıca davranıp koruduğu soğukkanlılığını (sebebini anlamadığım bir şekilde) bütünüyle yitirmiş ve Miss Halcombe'un yüksek ateşinin tifüse çevirmesindeki hatasını tekrar tekrar doktorun yüzüne vurmuş. Bu talihsiz tartışma, Mr. Dawson'ın Sör Percival'a yaşananları anlatması ve onu, Kont'un müdahalelerinin önü derhal alınmazsa (malikâneden ayrılmasının artık nasıl olsa Miss Halcombe için hayati bir tehlike arz etmeyeceğini düşündüğünden) vazifesinden çekilmekle tehdit etmesiyle neticelenmiş. Sör Percival (kasten kaba davranmak istemiş olmasa da) verdiği cevapla işleri kötüleştirmekten başka bir şey yapmamış ve Mr. Dawson da bunun üzerine, Kont Fosco'nun kendisini suiistimal etmesine aşırı öfkelendiğinden evden çıkıp gitmiş, hizmetleri için kestiği faturayı da ertesi sabah göndermiş.

Bir doktordan yardım alma imkânından işte bu sebeple mahrum kalmıştık. Her ne kadar bir doktorun varlığına fiilen ihtiyaç duymuyor olsak da –yeni doktorun da söylediği gibi, Miss Halcombe'un bütün ihtiyacı bakımının devam etmesi ve gözetim altında tutulmasıydı– ben yine de, eğer bana danışılmış olsaydı, formalite icabı dahi olsa başka bir yerden doktor getirtirdim.

Sör Percival meseleye böyle bakmıyordu. Miss Halcombe tekrar kötüleşecek olursa doktor çağırtmaya yeterince vaktimiz olacağını söyledi. Bu arada ufak tefek güçlüklerle karşılaşırsak Kont'a danışabileceğimizi; hastamız bu kadar güçten düşmüşken, sinirleri bu kadar zayıfken yanı başına bir yabancı dikip onu rahatsız etmemize hiç de gerek olmadığını düşünüyordu. Sör Percival'ın bu değerlendirmelerinde epey bir doğruluk payı olduğuna şüphem yoktu fakat yine de biraz tedirgindim. Buna ilaveten, Mr. Dawson'ın malikâneden ayrıldığını Leydi Glyde'dan saklamamızın – evet, saklamıştık bunu– uygun bir davranış olduğundan da pek emin değildim. Bu kandırmacaya onu düşündüğümüz için başvurduğumuzu kabul ediyorum, çünkü Leydi Glyde yeni bir endişeyi kaldırabilecek durumda asla değildi. Gelgelelim, onu kandırmıştık neticede; benim gibi ilkeli bir insanın gözünde bu, en hafif tabiriyle, şüpheli bir davranıştı.

Aynı gün yaşanan ve tamamen hazırlıksız yakalandığım ikinci bir hadise kafamı iyice karıştırdı; doktorun gönderilmesinden sonra malikânede bir şeylerin ters gittiğinden endişe etmeye başlamıştım, şimdiyse bu endişelerim büyük ölçüde çoğaldı.

Sör Percival benimle görüşmek istediği için kütüphaneye çağrılmıştım. İçeri girdiğimde onun yanında oturan Kont, beni görünce hemen kalktı ve kütüphaneden ayrılıp bizi yalnız bıraktı. Sör Percival, kibar bir şekilde, oturmamı söyledi ve sonra beni hayretler içinde bırakan şu sözleri sarf etti:

"Uzun zaman önce aldığım bir kararla ilgili konuşmak için sizi çağırttım Mrs. Michelson; size bunu daha önce söylemiş olmam iyi olurdu ama evdeki hastalıkları, sıkıntıları biliyorsunuz. Lafı uzatmayacağım, evdeki hizmetçilere bir an evvel yol vermemi gerektiren sebepler ortaya çıktı; bu işi, tabii ki, yine sizin sorumluluğunuza bırakacağım. Leydi Glyde ve Miss Halcombe seyahat edebilecek duruma gelir gelmez ikisini de hava değişimi için buradan göndermek gerekecek.

Dostlarım Kont Fosco ve Kontes o tarihten önce bizden ayrılıp Londra yakınlarındaki evlerinde yaşamaya başlayacaklar; ben de olabildiğince iktisatlı davranıp masraflarımı kısmam gereken bir dönemden geçtiğimden, bu evde artık kimseyi ağırlamayı düşünmüyorum. Sizi suçlamıyorum, fakat buradaki masraflarım altından kalkamayacağım kadar arttı. Kısacası, atları satacak, bütün uşaklara bir an evvel yol vereceğim. Hiçbir şeyi yarım yamalak yapmayı sevmem, bilirsiniz, bu yüzden de yarın bu saatler itibarıyla bir sürü gereksiz insanın bu evden gitmiş olmasını istiyorum."

Şaşkınlıktan donakalmış bir halde dinliyordum onu.

"Sör Percival, bana bağlı hizmetçileri bir aylık mehil süresini beklemeden kovmamı mı istiyorsunuz, bunu mu anlamayalım?" diye sordum.

"Kesinlikle öyle anlamalısınız. Bir ay geçmeden hepimiz evden ayrılmış olabiliriz ve uşakların burada, hizmet edecekleri kimse yokken, aylak aylak durmalarını da istemiyorum."

"Siz gidene kadar yemekleri kim pişirecek, Sör Percival?"

"Margaret Porcher'ın elinden kızartma, haşlama gelir, onu burada tutun. Yemekli davetler verecek olmadıktan sonra aşçıyla ne işim olur ki benim?"

"Bahsettiğiniz hizmetçi evdeki en akılsız hizmetçi, Sör Percival."

"Size onu tutmanızı söyledim; temizliği yapması için de köyden bir gündelikçi kadın getirtirsiniz. Haftalık masraflarım bir an evvel azaltılmalı, işte o kadar. Sizi itiraz edesiniz diye çağırtmadım Mrs. Michelson, masraflarımı kısmak için yaptığım planları uygulayasınız diye çağırttım. Evdeki bütün o tembel hizmetçi sürüsünü hemen yarın kovun, sadece Porcher kalsın. Katır kadar sağlamdır o, biz de onu katır gibi çalıştıralım."

"Müsaadeniz olursa size tekrar hatırlatmak isterim Sör Percival, eğer hizmetçileri yarın gönderirseniz, bir aylık me-

hil sürelerini vermediğimiz için bir aylık maaşlarını vermek zorunda kalırsınız."

"Veririm, sorun değil! Bir aylık maaşlarını verip bir aylık israflarından, oburluklarından tasarruf etmiş olurum."

Evi ve uşakları idare edemediğimi daha onur kırıcı bir şekilde söyleyemezdi Sör Percival. Bu kadar çirkin bir suçlama karşısında kendimi savunmaya çalışacak kadar özsaygımı yitirmemiştim henüz. Oracıkta istifamı vermemiş olmamın tek sebebi, iyi bir Hristiyan olduğum için Miss Halcombe ve Leydi Glyde'ı bu çaresiz dönemlerinde yalnız bırakmak istememem ve aniden evden ayrılırsam ikisinin de büyük zorluk çekeceğini bilmemdi. Hiç düşünmeden ayağa kalktım. Bu görüşmenin bir saniye daha uzamasına izin vermiş olsaydım kendime saygımı yitirecektim.

"Bu son söylediklerinizden sonra ben artık hiçbir şey demem Sör Percival. Talimatlarınız yerine getirilecektir." Bunları söyledim ve hemen olabildiğince soğuk bir selam verip kütüphaneden çıktım.

Ertesi gün hizmetçiler topluca malikâneden ayrıldı. Sör Percival seyisleri ve ahırdaki bakıcıları bizzat kovdu, atlardan birini kendine ayırdı ve diğerlerini onlarla birlikte Londra'ya gönderdi. Malikânede çalışan hizmetçilerden geriye yalnızca ben, Margaret Porcher ve bahçıvan kaldık; bahçıvan zaten kendi kulübesinde yaşıyordu ve ahırda bırakılan o tek atın bakımını yapsın diye malikâneden gönderilmemişti.

Malikâneye böyle tuhaf bir hava çökmüş, evi ıssızlaştırmışken, evin hanımı odasında hasta yatarken, Miss Halcombe hâlâ bir çocuk gibi bakıma muhtaçken ve Kont'un husumeti yüzünden doktor bizden uzaklaştırılmışken benim moralimin dibe vurması, her zamanki soğukkanlılığımı korumamın son derece güçleşmesi kesinlikle anormal değildi. Diken üstündeydim. O zavallı hanımefendilerin ikisinin de yeniden iyileşmesini dilerken, kendim için de Blackwater Park'tan uzaklaşmayı diliyordum.

II

Hizmetçiler gönderildikten sonra yaşanan olay o kadar acayipti ki, imanımın kuvvetiyle batıl inanışları aklımdan def etmemiş olsaydım, o şaşkınlıkla doğaüstü güçlerin varlığına inanmam işten bile değildi. Evde bir şeylerin ters gittiğini hissediyor ve bundan huzursuz oluyordum, Blackwater Park'tan bu sebeple uzaklaşmak istemiştim; ne tuhaftır ki, bu isteğim yerine geldi ve evden gerçekten ayrıldım. Evet, yalnızca geçici bir süreliğine ayrıldım fakat sürenin kısa olması bu tesadüfün önemini, bence, hiç azaltıyor değildi.

Evden nasıl ayrıldığımı anlatayım.

Hizmetçilerin hepsi gittikten bir iki gün sonra yine Sör Percival'ın yanına çağrıldım. Evi idare etme tarzıma haksız yere kara çalmıştı Sör Percival, fakat bu beni elimden gelenin en iyisini yapıp kötülüğe iyilikle karşılık vermekten, onun talebini her zamanki gibi vakit kaybetmeden ve saygıda kusur etmeden yerine getirmekten alıkoymadı; bunu söyleyebilmek beni mutlu ediyor. Duygularımı bastırmak, hepimizi yoldan çıkarmaya çalışan o şeytana uymamak için kendimi zor tuttum. Kendime hâkim olmaya alışkın olduğumdan bu fedakârlığı yapmayı başardım.

Sör Percival'ın yanına gittiğimde onu yine Kont Fosco'yla baş başa otururken buldum. Kont hazretleri bu defa biz konuşurken yanımızdan ayrılmadı ve Sör Percival'ın görüşlerini dile getirmesine yardım etti.

Sör Percival'la Kont şimdi de beni, Miss Halcombe'a ve Leydi Glyde'a iyi geleceğine hepimizin inandığı o hava değişikliğiyle ilgili bir mesele için çağırtmıştı. Sör Percival, her iki hanımefendinin de sonbaharı (Mr. Frederick Fairlie'nin daveti üzerine) muhtemelen Cumberland'daki Limmeridge Malikânesi'nde geçireceğinden bahsetti. Öte yandan Sör Percival, hanımefendilerin ilk önce Torquay'in ılıman ikliminde bir süreliğine vakit geçirmesinin ikisi için de iyi olacağını dü-

şünüyordu; (burada araya giren ve görüşmemiz bitene kadar sözü bırakmayan) Kont Fosco da bu düşünceye katıldı. Bu yüzden, ilk yapılması gereken Torquay'de hanımefendilerin ihtiyaç duyacağı her türlü konforu ve kolaylığı sağlayacak bir kiralık ev ayarlamaktı ve aşılması gereken en önemli zorluk da hanımefendilerin istediği türde bir evi seçecek kadar deneyimli birini bulmaktı. Kont, ivedilikle çözülmesi gereken bu meselede hanımefendilere yardım etmeye itirazımın olup olmadığını, onların iyiliği için Torquay'e gidip gitmeyeceğimi, Sör Percival namına, bana büyük bir kibarlıkla sordu.

Benim durumumdaki bir insanın, bu şartlarda yapılmış herhangi bir teklife somut bir itiraz getirmesi mümkün değildi.

Tek yapabildiğim, Margaret Porcher dışında evdeki bütün hizmetçilerin gönderilmiş olduğu böyle olağanüstü bir dönemde bir de benim Blackwater Park'tan uzaklaşmamın yaratacağı ciddi sıkıntıyı dilim döndüğünce anlatmaya gayret etmek oldu. Ne var ki Sör Percival ve Kont hazretleri, hasta hanımların hatırı için ikisinin de bu sıkıntıya katlanmaya razı olduğunu söyledi. Bu defa onlara, saygıda kusur etmeden, Torquay'de bir emlakçıya mektup yazıp ondan yardım isteyebileceğimizi söyledim fakat bu önerimi, bir evi görmeden kiralamanın akıllıca olmayacağını hatırlatmak suretiyle reddettiler. Bana ayrıca, Leydi Glyde bu durumdayken Kontes'in yeğenini bırakamayacağı (zaten öyle olmasa Devonshire'a Kontes'in kendisinin gideceği) Sör Percival'la Kont'un birlikte yapmaları gereken bir iş nedeniyle Blackwater Park'ta kalmaya mecbur olduğu da söylendi. Uzun lafın kısası, bu işi ben üstlenmezsem başka kimsenin yapmayacağı bana açıkça gösterilmiş oldu. Hal böyleyken, Miss Halcombe'la Leydi Glyde'ın emirlerine amade olduğumu Sör Percival'a söylemekten başka çarem kalmadı.

Böyle olunca, ertesi sabah yola çıkmam, Torquay'de şartlarımıza en uygun evleri bir iki gün incelemem, müm-

kün olan en kısa sürede dönüp durumu onlara rapor etmem kararlaştırıldı. Kont hazretleri, kiralayacağımız evin uyması gereken şartları belirten bir not hazırladı, Sör Percival da o nota, eve önerebileceğim son fiyatı ekledi.

Bu notu okuduğumda İngiltere'deki hiçbir sahil şeridinde bu özellikleri taşıyan bir ev bulunamayacağını ve, hadi şans eseri bulundu diyelim, benim önermeye yetkili olduğum fiyatla öyle bir evin ne süreliğine olursa olsun kiralanamayacağını anladım. Gördüğüm bu güçlükleri her iki beyefendiye de üstü kapalı anlatmaya çalıştım ama Sör Percival (bu defa bana cevap verme sorumluluğunu o üstlenmişti) beni anlamaya hiç de niyetli değildi. İtiraz etmeye devam etmek bana yakışmazdı. Daha fazla bir şey söylemedim ama beni koştukları iş o kadar güçlüklerle doluydu ki meselenin çözülemeyeceğinin âdeta en başından belli olduğunu derinden hissediyordum.

Ayrılmadan önce Miss Halcombe'un yanına uğrayıp durumunun iyiye gittiğinden emin olmak istedim.

Miss Halcombe'un yüzündeki acı dolu ifadeden kaygısı okunuyordu; iyileşmeye başlamakla birlikte kafasının çok da rahat olmadığından korktum. Gelgelelim, Miss Halcombe gücünü kuvvetini ummaya cesaret edemeyeceğim kadar çabuk toparlıyordu ve Leydi Glyde'a sevgi dolu mesajlar gönderebilecek hale gelmişti; hızla iyileştiğini haber veriyor, ondan da hemen ayaklanmaya çalışmayıp dinlenmesini rica ediyordu. Miss Halcombe'u hâlâ evdeki herkesten uzak duran Mrs. Rubelle'e emanet ettim. Gitmeden önce Leydi Glyde'ın kapısını tıklattım, o sırada yanında oturmuş ona eşlik eden Kontes bana onun hâlâ son derece yorgun ve halsiz olduğunu söyledi. Bindiğim araba hareket ettiğinde Sör Percival ve Kont'un birlikte bahçe kapısına doğru yürüdüklerini gördüm. Onları başımla selamladım ve Margaret Porcher dışında hiçbir hizmetçinin kalmadığı malikâneden ayrıldım.

Bu koşullarda malikâneden gönderilmemin tuhaf ötesi, hatta şüphe uyandıran bir durum olduğunu ben o günden beri içimde hissediyorum; sanırım herkes de böyle hissediyordur. Ne var ki onların emrinde çalıştığım için, başka türlü hareket etmemin mümkün olmadığını bir kez daha söylemeliyim.

Torquay'deki araştırmalarım tam da öngördüğüm şekilde sonuçlandı. O civarda bana o notla verilen şartları sağlayan hiçbir kiralık ev bulamadım; aradığım evi bulmuş olsaydım bile, sunmama izin verilen teklif, istenenden çok düşük kalacaktı. Ben de bunun üzerine Blackwater Park'a döndüm ve beni kapıda karşılayan Sör Percival'ı, bu yolculuğu boş yere yapmış olduğum hususunda bilgilendirdim. Başka işlerle o kadar meşgul görünüyordu ki Torquay'den eli boş dönmüş olmamı umursamadı bile; bana ilk söylediği sözleri duyduğumda, yokluğumda geçen o kısacık sürede dahi evde önemli bir değişiklik daha olduğunu anladım.

Kont ve Kontes Fosco, St. John's Wood'daki yeni evlerine geçmek üzere Blackwater Park'tan ayrılmıştı.

Bu ani ayrılığın gerekçesi hakkında bana bilgi verilmedi; yalnızca, ayrılırken iyi dileklerinin bana iletilmesini Kont'un bilhassa istediği söylendi. Cesaretimi toplayıp Kontes'in yokluğunda Leydi Glyde'la kimin ilgilendiğini sorduğumda Sör Percival, Margaret Porcher'ı o işle görevlendirmiş olduğunu söyledi ve alt kattaki işleri yapması için köyden bir kadının çağrılmış olduğunu ekledi.

Sör Percival'ın yanıtı beni gerçekten hayretler içerisinde bıraktı; Leydi Glyde'ın özel bakımını bir hizmetçi yardımcısına bırakmanın ne kadar uygunsuz olduğu gün gibi ortadaydı. Hemen yukarı çıktım ve yatak odasının önünde Margaret'la karşılaştım. Hanımı o sabah yatağından çıkabilecek kadar iyileşmiş olduğundan (doğaldır ki) onu odada istememiş. Sonra ona Miss Halcombe'un nasıl olduğunu sordum, fakat bana cevap verirken o kadar hımbıl, o somurtkandı ki kadının ne dediğini anlayamadım.

Sorumu tekrarlamamayı tercih ettim, terbiyesiz bir yanıt vermesinden çekindim sanırım kadının. Benim durumumdaki birinin hemen Leydi Glyde'ın odasına girmesi her halükârda daha fazla yakışık alırdı.

Hanımefendinin sağlığının son birkaç günde kesinlikle daha iyiye gitmiş olduğunu gördüm. Her ne kadar hâlâ son derece yorgun ve gergin olsa da yardım almadan yatağından çıkabiliyor, odasının içinde yavaş yavaş dolaşabiliyor ve bu yürüyüş onu, uzun süren hareketsizliğinden kalma hafif hamlık dışında, olumsuz etkilemiyordu. O sabah kimse ona Miss Halcombe'dan bir haber getirmediğinden biraz telaşlanmıştı. Bu durumun Mrs. Rubelle'in ihmalkârlığından kaynaklandığını düşündüm ama Leydi Glyde'a hiçbir şey söylemedim, yanında durup giyinmesine yardım ettim. Hazır olduğunda odadan birlikte çıktık ve Miss Halcombe'un odasına yöneldik.

Koridorda bir anda karşımıza çıkan Sör Percival bizi durdurdu. Sanki bilhassa orada durmuş, bizi bekliyordu.

"Nereye gidiyorsun?" diye sordu Leydi Glyde'a.

"Marian'ın odasına," diye cevap verdi hanımefendi.

"Onu odasında bulamayacağını bir an evvel söyleyeyim de," dedi Sör Percival, "seni hayal kırıklığından kurtarayım."

"Onu odasında bulamayacak mıyım!"

"Hayır. Dün, Fosco ve karısıyla birlikte evden ayrıldı Miss Halcombe."

Leydi Glyde, Sör Percival'ın söylediği bu olağanüstü sözlerin yarattığı şaşkınlığı kaldırabilecek kadar güçlü değildi. Yüzü öyle bir soldu ki görünce ben korktum, sonra sırtını duvara yasladı ve hiç konuşmadan kocasına baktı.

O kadar afallamıştım ki ben de ne söyleyeceğimi bilemedim. Sör Percival'a, Miss Halcombe'un Blackwater Park'tan ayrıldığını söylerken ciddi olup olmadığını sordum.

"Tabii ki ciddiyim," diye cevap verdi.

"O halde mi gitti, Sör Percival? Leydi Glyde'a bu niyetinden bahsetmeden mi gitti?"

Leydi Glyde biraz kendini toparlamıştı, Sör Percival bana yanıt veremeden söze o girdi.

Bir iki adım öne çıkıp, "Mümkün değil!" diye bağırdı Leydi Glyde, korktuğu sesinden anlaşılıyordu. "Doktor neredeydi? Marian giderken Mr. Dawson neredeydi?"

"Mr. Dawson'a ihtiyaç duyulmuyordu, bu yüzden de burada değildi," dedi Sör Percival. "Mr. Dawson kendi isteğiyle ayrıldı, bu bile Miss Halcombe'un seyahat edebilecek kadar güç toplamış olduğunu gösterir. Niye bana öyle bakıyorsun! Miss Halcombe'un gittiğine inanmıyorsan git kendin bak. Odasının kapısını aç, kontrol et, hatta istersen bütün odaların kapısını aç, hepsini kontrol et!"

Leydi Glyde, Sör Percival'ın sözünü ikiletmedi, ben de peşinden gittim. Miss Halcombe'un odasında, etrafı toparlamakla meşgul olan Margaret Porcher dışında kimse yoktu. Kullanılmayan odalara, giyinme odalarına da baktık, oralarda da kimse yoktu. Sör Percival hâlâ bizi koridorda bekliyordu. Kapısını açıp kontrol ettiğimiz son odadan ayrılırken Leydi Glyde kulağıma fısıldadı: "Gitmeyin Mrs. Michelson! Tanrı aşkına beni bırakmayın!" Ben ona cevap veremeden tekrar koridora çıktı ve kocasıyla konuşmaya başladı.

"Bu ne demek oluyor Sör Percival? Bunun ne anlama geldiğini bana söyleyeceksiniz... sizden rica ediyorum söyleyin bana."

"Bunun anlamı," dedi Sör Percival, "Miss Halcombe dün sabah yatağından çıkabilecek, kıyafetlerini giyebilecek kadar gücünü toplamıştı ve hazır Fosco Londra'ya giderken kendisi de gitmekte ısrar etti."

"Londra'ya mı!"

"Evet; oradan da Limmeridge Malikânesi'ne geçecek."

Leydi Glyde bu defa bana dönüp sordu.

"Miss Halcombe'u en son siz gördünüz," dedi. "Bana açık açık söyleyin Mrs. Michelson, sizce o yolculuğu kaldırabilecek durumda mıydı?"

"*Bence* hazır değildi, hanımefendi."

Sör Percival da hemen bana dönüp sordu.

"Siz Torquay'e gitmeden önce," dedi, "hastabakıcıya Miss Halcombe'un çok daha kuvvetlenmiş, çok daha iyileşmiş göründüğünü söylediniz mi, söylemediniz mi?"

"Kesinlikle böyle söyledim, Sör Percival."

Ben bunu söyler söylemez tekrar hanımefendiye döndü Sör Percival.

"Mrs. Michelson'ın görüşlerini adilce karşılaştır," dedi, "ve gün gibi ortada olan bir meselede mantıklı davranmaya çalış. Miss Halcombe yola çıkacak kadar iyileşmemiş olsaydı sence herhangi birimiz o riski göze alıp gitmesine izin verir miydi? Miss Halcombe'un yanında ona gerektiği gibi bakabilecek üç kişi var: Fosco, halan ve sırf onun bakımını üstlenmek için onlarla birlikte giden Mrs. Rubelle. Büyük bir araba kiraladılar dün ve olur da Miss Halcombe kendisini yorgun hissederse diye ona bir yatak hazırladılar. Fosco ve Mrs. Rubelle bugün onunla birlikte Cumberland'a devam edecek."

Hanımefendi Sör Percival'ın sözünü kesti: "Marian niye Limmeridge Malikânesi'ne gidip de beni burada tek başıma bırakıyor?"

"Çünkü amcan sana evini açmadan önce onu görmek istiyor," diye karşılık verdi Sör Percival. "Amcanın, Miss Halcombe'un hastalığının ilk günlerinde ona yazdığı mektubu unuttun mu? Sana gösterildi o mektup, sen kendin okudun, hatırlıyor olmalısın."

"Tabii ki hatırlıyorum."

"Eğer hatırlıyorsan, Miss Halcombe'un senden ayrılmasına niye şaşırıyorsun? Sen Limmeridge Malikânesi'ne dönmek istiyorsun, o da oraya gitti ki amcanın sana hangi koşullarda evini açacağını öğrensin ve senin için izin alabilsin."

Zavallı Leydi Glyde'ın gözleri yaşlarla doldu.

"Marian bana veda etmeden hiç ayrılmamıştı yanımdan," dedi.

"Bu defa da veda ederdi," diye araya girdi Sör Percival, "ama kendisinden ve senden korktu. Senin onu durdurmaya çalışacağını biliyordu, ağlayıp onu üzeceğini biliyordu. Daha fazla itiraz edecek misin? Edeceksen aşağı gelmeli ve bu soruları yemek salonunda sormalısın. Endişelerin beni üzüyor. Bir kadeh şarap lazım bana."

Selam vermeden, apar topar yanımızdan ayrıldı Sör Percival.

Bütün bu tuhaf konuşma boyunca Sör Percival'ın tavırları eski halleriyle hiç mi hiç bağdaşmıyordu. Ara ara, o da en az hanımefendi kadar geriliyor, telaşlanıyordu. Sağlığının bu kadar hassas olacağını ya da soğukkanlılığını bu kadar çabuk yitirebileceğini hiç düşünmezdim.

Leydi Glyde'ı odasına dönmeye ikna etmeye çalıştım ama bir işe yaramadı. Koridorda ilerlerken durdu, panikten düşünemez olmuş gibi bakıyordu etrafa.

"Kız kardeşime bir şey oldu!" dedi.

"Miss Halcombe'un hepimizi şaşırtacak kadar güçlü olduğunu unutmayın hanımım," diye onu sakinleştirmeye çalıştım. "Onun durumundaki kadınların yapamayacağı şeyleri rahatlıkla yapabilir. Ters bir şey olmamıştır diye umuyorum, olmadığına da gerçekten inanıyorum."

"Marian'ın peşinden gitmeliyim," dedi hanımefendi, hâlâ paniğe teslim olmuş gibiydi. "O nereye gittiyse ben de oraya gitmeli, hayatta ve sağlıklı olduğunu kendi gözlerimle görmeliyim. Gel! Gel benimle, Sör Percival'ın yanına iniyoruz."

Tereddüt ettim; Sör Percival beni Leydi Glyde'ın yanında görürse, özel hayatlarına burnumu sokmaya çalıştığımı zannedebilir diye korktum. Hanımefendiye bu tereddüdümü anlatmaya çabaladım ama beni dinlemedi. Kolumu o kadar

sıkı tutuyordu ki onunla birlikte aşağıya inmeye mecbur kaldım; yemek salonunun kapısını açtığımda, artık ne kadarcık gücü kaldıysa o kadarıyla hâlâ koluma yapıştı, bırakmadı.

Sör Percival masadaydı, önünde bir karaf şarapla oturuyordu. Biz içeri girerken kadehi dudaklarına götürdü ve bir dikişte bitirdi. Kadehi tekrar masaya koyduğunda bana sinirli sinirli baktığını gördüğümden, istemeden de olsa orada bulunduğum için özür kabilinden bir şeyler söylemeye çalıştım.

"Burada gizli kapaklı işler çevrildiğini mi zannediyorsun?" diye bir anda bağırmaya başladı. "Hiç yok öyle bir şey; ne bir şey tezgâhlanıyor ne de senden veya bir başkasından bir sır saklanıyor." Bağıra çağıra bu tuhaf lafları ettikten sonra kendisine bir kadeh daha şarap doldurdu ve Leydi Glyde'a kendisinden ne istediğini sordu.

"Eğer kız kardeşim seyahat edecek kadar iyileştiyse ben de iyileşmişimdir," dedi hanımefendi; daha önce bu kadar kararlı konuştuğunu hiç duymamıştım. "Marian için endişelenmemi hoşgörüyle karşılamanızı ve öğleden sonraki trenle hemen onun peşinden gitmeme izin vermenizi istemek için geldim."

"Yarına kadar beklemek zorundasın," diye karşılık verdi Sör Percival, "eğer yarın da benden olumsuz bir cevap almazsan gidebilirsin. Olumsuz bir cevap alacağına hiç ihtimal vermiyorum, Fosco'ya hemen bu akşam bir mektup yazarım."

Bu son sözleri söylerken kadehini havaya kaldırmış, Leydi Glyde'a bakacağına ışığın aydınlattığı kadehinin içindeki şaraba bakıyordu. Aslında, o konuşma boyunca Leydi Glyde'a bir kez bile bakmamıştı. Onun statüsündeki bir beyefendinin nezaketten bu kadar uzak olması, ziyadesiyle üzülerek söylemeliyim ki, içime işlemişti.

Leydi Glyde, son derece şaşırmış bir halde, "Kont Fosco'ya neden yazacakmışsın?"

"Öğlen treniyle geleceğini ve hazırlıklı olmasını söylemek için," dedi Sör Percival. "Londra'ya vardığında seni istasyonda o karşılayacak ve geceyi halanda geçirmen için St. John's Wood'daki eve götürecek."

Leydi Glyde'ın elinde başlayan şiddetli titremeyi, sebebini anlamasam da kolumda hissettim.

"Kont Fosco'nun beni karşılamasına hiç gerek yok," dedi Leydi Glyde. "Geceyi Londra'da geçirmemeyi yeğlerim."

"Mecbursun. Cumberland'a kadar bütün yolu bir günde gidemezsin. Londra'da bir gece dinlenmelisin; ben de tek başına bir otele gitmene müsaade edemem. Fosco, sana evini açmasını amcandan rica etti, o da uygun gördü. İşte! Amcanın sana yazdığı mektup. Bu sabah odana yollatacaktım ama unutmuşum. Oku da Mr. Fairlie sana ne diyormuş, gör bakalım."

Leydi Glyde mektuba bir iki saniye kadar baktı ve sonra benim elime tutuşturdu.

"Sen oku," dedi bana alçak sesle. "Neyim var, bilmiyorum. Ben okuyamam o mektubu."

Sadece beş satırlık bir mektuptu bu; kısalığı ve özensizliğiyle beni hayli şaşırttı. Eğer doğru hatırlıyorsam sadece şunlar yazılıydı içinde:

> Çok sevgili Laura,
> Lütfen gel, ne zaman istersen.
> Londra'da mola ver ve geceyi halanın evinde geçir.
> Marian'ın hastalığına çok üzüldüm.
> İçten sevgilerimle,

Mektup kısaydı kısa olmasına ama daha ben okumayı tam bitirmeden hanımefendi, "Oraya gitmesem daha iyi. Geceyi Londra'da geçirmesem daha iyi," diye endişeyle söze girdi. "Kont Fosco'ya yazmayın! Lütfen, lütfen ona bir şey yazmayın!"

Sör Percival karafı alıp kadehini bir kez daha doldurmak istedi fakat o kadar becerikşizce yaptı ki bu işi, kadehi devirip bütün masaya şarap döktü. "Galiba artık gözlerim görmüyor," diye kendi kendine, tuhaf, boğuk bir sesle söylendi. Kadehi usulca düzeltti, şarapla doldurdu ve bir kez daha bir dikişte içti. Korkmaya başladım, şarabın başına vurmaya başladığı Sör Percival'ın bakışlarından ve hareketlerinden anlaşılıyordu.

"Rica ediyorum, Kont Fosco'ya yazmayın," diye ısrar etti Leydi Glyde, her zamankinden daha ciddiydi.

Bir anda öfkeyle bağırdı Sör Percival: "Niye yazmayacakmışım, bir sebep göster bana!" İkimiz de korktuk. "Senin amcanın senin için seçtiği yerden, halanın evinden, daha uygun neresi var Londra'da kalabileceğin? Mrs. Michelson'a sor istersen."

Leydi Glyde için yapılan bu ayarlamanın en doğru ve en yakışık alan çözüm olduğu o kadar kesindi ki haklı bir gerekçeyle buna itiraz etmem mümkün değildi. Her ne kadar başka konularda Leydi Glyde'ı anlıyor olsam da Kont Fosco söz konusu olunca sergilediği önyargılarına anlayışla yaklaşamıyordum. Onun konumundaki bir hanımefendinin yabancılara karşı bu kadar dar görüşlü olması, ilk defa karşılaştığım bir durumdu. Ne amcasının mektubu ne de Sör Percival'ın tükenmeye başlayan sabrı onu zerre kadar etkilemişe benziyordu. Geceyi Londra'da geçirmeye hâlâ itiraz ediyor, hâlâ kocasına Kont'a mektup yazmaması için yalvarıyordu.

İyice kabalaşan Sör Percival bize sırtını döndü, "Yeter artık!" diye bağırdı. "Senin için neyin en iyisi olduğunu eğer sen kendin bilmezsen başkaları senin için bilir. Bu ayarlama yapıldı, bu iş de burada bitti. Senden tek istenen, Miss Halcombe senin için ne yaptıysa onu yapman..."

"Marian mı?" diye tekrarladı hanımefendi, son derece şaşırtmıştı; "Marian, Kont Fosco'nun evinde mi geçiriyor geceyi?"

"Evet, Kont Fosco'nun evinde geçiriyor. Bütün günü yolda geçirmemek için orada geceledi, sen de onun izinden gidecek ve amcan ne diyorsa onu yapacaksın. Bütün günü yolda geçirmemek için yarın, kız kardeşin gibi, geceyi Fosco'nun evinde geçireceksin. Bu kadar sorun çıkarma başıma! Gitmene izin verdiğime pişman etme beni!"

Ayağa fırladı Sör Percival ve hiç beklemeden, açık duran camlı kapıdan geçip verandaya çıktı.

"Hanımefendi, kusuruma bakmayın ama," diye fısıldadım Leydi Glyde'a, "burada durup Sör Percival'ın dönmesini beklemezsek daha iyi olur kanaatindeyim. Korkarım ki şaraptan ziyadesiyle etkilenmiş kendisi."

Leydi Glyde odadan çıkmayı kabul ederken bitkin ve dalgındı.

Üst kata çıkıp Sör Percival'ın hışmından kurtulduğumuzu anlar anlamaz, hanımefendinin moralini düzeltmek için elimden geleni yaptım. Mr. Fairlie'nin Miss Halcombe'a ve ona yazmış olduğu mektupların, bu ayarlamanın yapılmasına onay verdiğini, hatta bunun er ya da geç yapılmasını gerekli kıldığını hatırlattım. Bana hak verdi Leydi Glyde, hatta her iki mektubun da amcasının tuhaf karakterine kesinlikle uygun düştüğünü kabul etti; gelgelelim, onu rahatlatmak için ne söylersem söyleyeyim, Miss Halcombe için duyduğu korkuyu, sebebini açıklayamasa da Londra'da Kont'un evinde bir gece geçirecek olmaktan duyduğu anlatılmaz dehşeti zerre kadar azaltamadım. Leydi Glyde'ın Kont hazretlerine kötü gözle bakmasına karşı çıkmam gerektiğini düşündüm ve hanımefendiyi daha çok anlamaya çalışarak, ona saygıda kusur etmeden itirazlarımı dile getirdim.

Sözlerimi bitirirken, "Hanımefendi, haddimi aştığımı düşünmenizi istemem, ancak Kutsal Kitap der ki, 'Böylece sahte peygamberleri meyvelerinden tanıyacaksınız.'* Eminim ki Miss Halcombe'un hastalığı başladığı andan itiba-

* *Yeni Ahit*, Matta, 7:20. (ç.n.)

ren Kont'un bizlere sürekli iyi davranması, bizlerle sürekli ilgilenmesi, ona güvenmemizi ve saygıda kusur etmememizi gerektirir. Kont hazretlerinin Mr. Dawson'la yaşadığı o ciddi anlaşmazlık dahi Miss Halcombe'un sağlığı için endişelenmesine yorulabilir."

Hanımefendi birden meraklandı bunu duyunca, "Anlaşmazlık mı?" diye sordu.

Mr. Dawson'ın evden ayrılmasına sebep olan talihsiz olayları Leydi Glyde'a aktardım; Sör Percival'ın evde yaşananları Leydi Glyde'dan hâlâ saklıyor olmasını (benim yanımda da yapmıştı bunu) uygun bulmadığım için de anlatmakta zorlanmadım.

Hanımefendi ayağa fırladı, anlattıklarımın onu daha da gerdiği ve paniğe sürüklediği her halinden belliydi.

"Daha kötü! Sandığımdan da daha kötü!" dedi, odanın içinde delirmiş gibi bir aşağı bir yukarı yürüyordu. "Kont, Marian'ın yolculuk yapmasına Mr. Dawson'ın asla izin vermeyeceğini biliyordu; onu evden uzaklaştırmak için ona bilerek hakaret etti."

Leydi Glyde'ın söylediklerine yine itirazım vardı, "Hanımım, hanımım, lütfen!" diye araya girdim.

"Mrs. Michelson," diye çıkıştı Leydi Glyde, "kim ne derse desin beni, kız kardeşimin o adamın sözünü kendi rızasıyla dinlediğine, o adamın evinde kendi rızasıyla kaldığına inandıramaz. O adam beni o kadar dehşete düşürüyor ki, Sör Percival ne söylerse söylesin, amcam mektubunda ne yazarsa yazsın, sadece ne hissettiğime göre karar verecek olsam ne ondan gelen bir lokma ekmeği yer, ne ondan gelen bir yudum suyu içer, ne de onun çatısı altına girerim. Fakat kız kardeşimin ne halde olduğunu bilememek bana acı verdiği gibi, onun izini her yerde sürecek, hatta onun peşinden Kont Fosco'nun evine gidecek kadar cesaret de veriyor."

Leydi Glyde bunları söyleyince, Sör Percival'ın anlattıklarına bakacak olursak Miss Halcombe'un çoktan

Cumberland'a gitmiş olduğunu hanımefendiye hatırlatmanın uygun olacağını düşündüm.

"Böyle olmamasından korkuyorum!" diye cevap verdi hanımefendi. "Korkarım Marian hâlâ o adamın evinde. Eğer yanlış düşünüyorsam, eğer Marian gerçekten Limmeridge Malikânesi'ne devam etmişse, yarın geceyi Kont Fosco'nun çatısı altında geçirmemeye kararlıyım. Bu dünyada kız kardeşimden sonra en yakın dostum Londra yakınlarında yaşıyor. Benim yahut kız kardeşimin Mrs. Vesey'den bahsettiğimizi duymuşsunuzdur, değil mi? Ona mektup yazacak ve geceyi onun evinde geçirmek istediğimi haber vereceğim. Mrs. Vesey'nin evine nasıl gideceğimi bilmiyorum. Kont'u nasıl atlatacağımı da bilmiyorum. Fakat eğer kız kardeşim Cumberland'a gitmişse, bir şekilde kaçıp Mrs. Vesey'nin evine sığınacağım. Sizden tek istediğim, Sör Percival'ın Kont Fosco'ya yazacağı mektup gibi, benim de Mrs. Vesey'ye yazacağım mektubun bu gece Londra'ya doğru yola çıkması. Mektubumu aşağıdaki posta torbasına koyarsam yerine ulaşacağına güvenemem, kendimce sebeplerim var. Sırrımı saklayıp bu mektubu göndermemde bana yardımcı olur musunuz? Sizden isteyeceğim son iyilik muhtemelen bu olacak."

Cevap vermeden önce tereddüt ettim; bütün bunların çok tuhaf olduğunu düşündüm; son günlerde yaşadığı kaygıların, çektiği acıların hanımefendinin kafasını biraz bulandırmış olmasından korktum. Yine de bu riski üstlendim ve hanımefendiye ona yardımcı olacağımı söyledim. Eğer bu mektup bir yabancıya ya da bana anlatıldığı kadarıyla çok iyi bir hanımefendi olduğunu anladığım Mrs. Vesey dışında birine yazılmış olsaydı, bu teklifi geri çevirebilirdim. Sonrasında yaşanan olayları düşündükçe, Leydi Glyde'ın bu isteğine karşı gelmediğim ya da Blackwater Park'ta geçirdiği o son gün benden istemiş olduğu ne varsa yaptığım için Tanrı'ya binlerce kez şükrediyorum.

Mektup yazılıp elime teslim edildi. Köydeki posta kutusuna ben kendi ellerimle attım mektubu.

Günün geri kalanında Sör Percival'ı bir daha görmedik.

Ben o gece Leydi Glyde'ın talebi üzerine onun bitişiğindeki odada yattım ve iki oda arasındaki kapıyı açık tuttuk. Evin o ıssız ve boş hali bana o kadar tuhaf ve korkutucu geliyordu ki yanı başımda birilerinin olmasından, kendi adıma, memnundum. Hanımefendi geç saatlere kadar oturdu, mektuplarını okudu, mektuplarını yaktı, çekmecelerini, dolaplarını boşaltıp kıymet verdiği ufak tefek şeyleri çantasına koydu; sanki Blackwater Park'a bir daha dönmeyi beklemiyordu. Nihayet yattığında maalesef pek rahat uyuyamadı, birkaç defa ağladı; hatta bir defasında öyle yüksek sesle ağladı ki kendi sesine uyandı. Gördüğü rüyalar her ne idiyse, bana anlatmayı uygun görmedi. Belki de konumum itibarıyla hanımefendinin bana rüyalarını anlatmasını bekleme hakkım yoktu. Şimdi hiçbir önemi kalmadı bunların. Ben onun yaşadıklarını düşünüp üzülüyordum; bana bir şey anlatsa da anlatmasa da bütün kalbimle üzülüyordum onun için.

Ertesi gün hava güzel, güneşliydi. Sör Percival kahvaltıdan sonra yanımıza geldi, arabanın on ikiye çeyrek kala evin kapısında hazır olacağını söyledi; Londra treni de bizim istasyona bundan yirmi dakika sonra uğrayacaktı. Leydi Glyde'a dışarı çıkmak zorunda olduğunu haber verdi ama o gitmeden geri dönmüş olmayı umduğunu da ekledi. Eğer Sör Percival beklenmedik bir sebeple gecikecek olursa, Leydi Glyde'a istasyona kadar ben eşlik edecek, trene yetişmesine bilhassa özen gösterecektim. Sör Percival bu talimatları verirken telaşlıydı, odada bir aşağı bir yukarı dolanıp durdu. Hanımefendi gözlerini Sör Percival'dan hiç ayırmadı. Sör Percival ise onun bakışlarına hiç karşılık vermedi.

Sör Percival sözlerini bitirinceye kadar Leydi Glyde hiç konuşmadı, sonra, Sör Percival kapıya yaklaştığında elini uzatıp onu durdurdu.

"Seni bir daha görmeyeceğim," dedi, ses tonu çok manidardı. "Burada ayrılıyoruz, vedamız sonsuza dek sürebilir. Ben *seni* bütün kalbimle affediyorum, Percival, sen de beni affedebilecek misin?"

Sör Percival'ın bir anda beti benzi attı, alnından boncuk boncuk ter boşandı. "Geri döneceğim," dedi ve karısının veda ederken söylediği sözlerden korkmuş da kaçıyormuş gibi telaşla kapıya yöneldi.

Sör Percival'ı zaten hiçbir zaman sevmemiştim, fakat ayrılırken Leydi Glyde'a yaptığı muameleyi görünce onun ekmeğini yemiş, onun evinde yaşayıp ona hizmet etmiş olmaktan utandığımı hissettim. Zavallı hanımefendiyi rahatlatacak, Kutsal Kitap'tan hatırladığım birkaç söz söylemeyi düşündüm, fakat odasının kapısı kocasının ardından kapanınca onun yüzünde öyle bir ifade gördüm ki fikrimi değiştirdim ve sustum.

Söylendiği zamanda evin kapısına geldi araba. Hanımefendi haklıydı; Sör Percival bir daha geri gelmedi. Onu son ana kadar, boşu boşuna bekledim.

İşlerin bu hale gelmesinden kesinlikle ben sorumlu değildim, ne var ki içim yine de rahat etmiyordu. "Kendi özgür iradenizle mi gidiyorsunuz Londra'ya?" diye sordum araba bahçe kapısından çıkarken.

"Korkunç bir kaygının acısını çekiyorum şu an," dedi, "bunu sona erdirmek için nereye olsa giderim."

Bu sözleriyle Leydi Glyde, Miss Halcombe için benim de neredeyse onun kadar kaygılanmama sebep olmuştu; ben de artık onun nerede olduğunu bilememenin acısını çekiyordum hanımefendi gibi. Londra'da her şey yolunda gittiği takdirde bana bir iki satır yazmasını rica ettim. "Seve seve Mrs. Michelson," diye cevap verdi.

Mektup yazmaya söz verdikten sonra sessizleştiğini, düşüncelere daldığını görünce, "Hepimizin katlanmak mecburiyetinde olduğumuz yükleri var," dedim ona.

Leydi Glyde hiç cevap vermedi, dikkatini bana veremeyecek kadar gömülmüştü kendi düşüncelerine.

"Korkarım dün gece hiç dinlenemediniz hanımefendi," dedim az bir süre bekledikten sonra.

"Evet," dedi, "çok kötü rüyalar gördüm."

"Gerçekten mi, hanımım?" Bana rüyalarını anlatacağını zannettim ama anlatmadı; benimle tekrar konuştuğunda yalnızca bir soru sordu.

"Mrs. Vesey'ye yazdığım mektubu kendi ellerinizle postaya verdiniz, değil mi?"

"Evet hanımım."

"Sör Percival, Kont Fosco'nun beni Londra'da, tren istasyonunda karşılayacağını mı söyledi dün?"

"Söyledi hanımım."

O son sorusuna verdiğim cevapla derin bir iç çekti Leydi Glyde, sonra bir daha da konuşmadı.

İstasyona vardığımızda trenin kalkmasına iki dakika ya vardı ya yoktu. Bahçıvan (arabayla bizi istasyona o getirmişti) valizleri trene taşırken ben de hanımefendinin biletini aldım. Peronda bekleyen hanımefendinin yanına geldiğimde trenin hareket edeceğini bildiren düdük çalıyordu. Çok tuhaf bakıyordu Leydi Glyde, elini kalbine bastırmıştı, sanki o anda birdenbire göğsüne bir ağrı ya da bir korku saplanmış da onu hareketsiz bırakmış gibiydi.

Bileti ona uzattığımda içtenlikle koluma yapıştı, "Keşke siz de benimle geliyor olsaydınız!" dedi.

Eğer vakit olsaydı, eğer o gün hissettiklerimi bir önceki gün hissetmiş olsaydım, Sör Percival'a son dakika haber vermeye mecbur kalmak pahasına, bütün işlerimi ayarlamış, şimdi ona eşlik ediyor olurdum. Heyhat, bu isteği, Leydi Glyde son anda dile getirdiği için, yerine getirebilecek zamanım kalmamıştı. Bana öyle geldi ki, daha ben bir şey söyleyemeden o da anladı bu isteğini yerine getiremeyeceğimi ve yolculuğunda ona eşlik etmemi istediğini tekrar söylemedi.

Tren perona yanaştı. Leydi Glyde, bahçıvana çocuklarına götürmesi için bir hediye verdi, sonra, kompartımanına girmeden önce, o sade ve içten tavrıyla elimi tuttu.

"Bana ve kız kardeşime çok iyi davrandınız," dedi; "hem de ikimizin de bir dostun eksikliğini hissettiğimiz bir dönemde iyi davrandınız bize. Yaşadığım sürece minnetle hatırlayacağım insanlardan biri olacaksınız. Hoşça kalın, Tanrı sizi korusun!"

Leydi Glyde'ın bu sözleri nasıl bir ses tonuyla söylediğini duymak, söylerken nasıl baktığını görmek gözlerimi yaşarttı; âdeta bana sonsuza dek veda eder gibi konuşmuştu.

"Hoşça kalın hanımım," dedim, onu kompartımanına çıkardım ve neşelendirmeye çalıştım; "ayrılıyoruz ama yine görüşeceğiz; hoşça kalın, daha mutlu günlerde görüşmeyi bütün kalbimle diliyorum."

Görüşemeyeceğimizi söylemeye çalışır gibi kafasını salladı Leydi Glyde; kompartımanına yerleşirken eli ayağı titriyordu. Kondüktör kompartımanın kapısını kapadı. "Rüyalara inanır mısınız?" diye fısıldadı bana pencereden. "*Rüyalarım*, dün gecekiler, hiç görmediğim türde rüyalardı. Hâlâ üzerimden atamadım o korkuyu." Ben cevap veremeden tren düdüğünü öttürdü ve hareket etti. Leydi Glyde o solgun ve sakin yüzüyle, hüzünlü ve vakur gözleriyle bana son kez baktı pencerenin ardından. Elini salladığını gördüm bir an, sonra bir daha da onu görmedim.

Aynı günün öğleden sonrasında, saat beşe doğru, hepsi benim üstüme kalmış ev işlerinden fırsat bulup da kendime biraz vakit ayırabildiğimde, odamda tek başıma oturdum, kocamın Vaaz Kitabı'ndan parçalar okuyarak sakinleşmeye, huzur bulmaya çalıştım. O gün, hayatımda ilk defa, hep saygı duyduğum ve hep içimi ferahlatan o vaazları okurken dikkatimin dağıldığını fark ettim. Bu dikkatsizliğimden, Leydi Glyde'ın gidişinin beni düşündüğümden çok daha ciddi bir şekilde rahatsız etmiş olduğu sonucunu çıkarttım; kitabı bir

kenara koydum ve biraz yürümek için bahçeye çıktım. Sör Percival, bildiğim kadarıyla, henüz dönmemişti, bu yüzden ortalıkta gezinmekte bir sakınca görmedim.

Köşeyi dönüp karşımda bahçeyi gördüğümde, yabancı birinin orada yürüdüğünü görüp irkildim. Bu yabancı bir kadındı; sırtı bana dönük bir halde aylak aylak yürüyor, çiçek topluyordu.

Yaklaşınca ayak seslerimi duydu ve bana döndü.

Kan beynime sıçradı. Bahçedeki yabancı kadın Mrs. Rubelle'di!

Ne kıpırdayabildim ne de konuşabildim. Mrs. Rubelle, elinde çiçeklerle, her zamanki soğukkanlılığıyla, yanıma geldi.

"Ne oldu efendim?" dedi sakin sakin.

Güç bela, "*Siz* buradasınız!" diyebildim. "Londra'ya gitmemişsiniz! Cumberland'a gitmemişsiniz!"

Mrs. Rubelle şeytanca bir gülümsemeyle elindeki çiçekleri kokladı ve acır gibi baktı bana.

"Tabii ki gitmedim," dedi. "Blackwater Park'tan hiç ayrılmadım ben."

Bir soru daha sorabilmek için nefesimi ve cesaretimi toplamam gerekti.

"Miss Halcombe nerede?"

Bu defa hafifçe güldü Mrs. Rubelle ve şu sözlerle karşılık verdi: "Miss Halcombe da Blackwater Park'tan hiç ayrılmadı efendim."

Beni serseme çeviren bu yanıtı duyar duymaz Leydi Glyde'la ayrıldığımız o anı hatırladım. Kendimi suçladığımı söyleyemem pek; fakat o an, şimdi bildiklerimi bundan dört saat önce biliyor olmak için, kaç yıl çalışıp binbir zorlukla biriktirdiğim bütün parayı vermeye razıydım.

Mrs. Rubelle durdu, sakince elindeki çiçek demetini düzeltti, sanki benim bir şey söylememi bekliyordu.

Hiçbir şey söyleyemedim. Leydi Glyde'ın ne kadar yıprandığını, sağlığının ne kadar bozulduğunu hatırladım ve

benim şimdi keşfettiğim şeyi öğrendiğinde yaşayacağı şok aklıma geldikçe titredim. Zavallı Miss Halcombe'u ve Leydi Glyde'ı düşündükçe hissettiğim korku yüzünden bir iki dakika kadar konuşamadım. Derken Mrs. Rubelle çiçeklerinden başını kaldırdı, yana doğru baktı, "İşte, Sör Percival da at binmekten dönüyor efendim," dedi.

Mrs. Rubelle onu görür görmez ben de gördüm. Kamçısıyla çiçekleri acımasızca biçerken atını bize doğru sürdü. Yüzümü görecek kadar yaklaşınca durdu, kamçısını çizmesine vurdu ve öyle şiddetli, öyle vahşice bir kahkaha attı ki yanındaki ağacın dallarına konmuş kuşlar korkularından telaş içinde havalandı, uçup gitti.

"Mrs. Michelson," dedi, "siz de nihayet öğrendiniz demek ki."

Hiç cevap vermedim. Sör Percival bu defa Mrs. Rubelle'e dönüp sordu.

"Siz bahçeye ne zaman çıktınız?"

"Yarım saat kadar önce saklanmaktan vazgeçtim efendim. Leydi Glyde Londra'ya gider gitmez ortalıkta görünebileceğimi söylemiştiniz."

"Haklısınız. Sizi suçlamıyorum, sadece sorayım dedim." Bir an bekledi, sonra tekrar benimle konuşmaya başladı Sör Percival. Dalga geçer gibi, "İnanamıyorsunuz, değil mi?" dedi. "Gelin! Benimle gelin de kendiniz görün."

Atını çevirip evin ön tarafına doğru sürdü. Ben onun peşinden gittim, Mrs. Rubelle de beni takip etti. Demir kapılardan geçtikten sonra durdu Sör Percival ve kamçısıyla malikânenin kullanılmayan orta kanadını işaret etti.

"İşte orada!" dedi. "İlk kata bakın. Kraliçe Elizabeth dönemi zevklerine göre döşenmiş eski yatak odalarını biliyor musunuz o kattaki? Miss Halcombe şu anda o odaların en iyi durumda olanlarının birinde, rahatı yerinde ve emniyette. Onu içeri götürün Mrs. Rubelle, anahtarınız yanınızda, değil mi? Mrs. Michelson'ı içeri götürün de ortada bir kandırmaca olmadığını bu defa kendi gözleriyle görüp tatmin olsun."

Sör Percival'ın benimle konuşurkenki ses tonu ve bahçeden ayrıldığımızdan beri geçen bir iki dakika, kendimi biraz toparlamama yardımcı oldu. Bütün ömrüm boyunca birilerinin hizmetinde çalışmış olsaydım, bu kritik anda daha farklı davranmış olabilir miydim, bilmiyorum. Fakat öyle olmadığı için, bir hanımefendinin duygularına ve prensiplerine sahip olduğum, bir hanımefendi gibi yetiştirilmiş olduğum için doğru yolu nasıl bulabileceğimde hiç tereddüt etmedim. Hem kendime hem Leydi Glyde'a karşı duyduğum sorumluluk, ikimizi de bir sürü aşağılık yalanla utanmadan kandırmış bir adamın emrinde çalışmaya devam etmekten beni menediyordu.

"Müsaade ederseniz Sör Percival, sizinle biraz baş başa konuşmam gerekiyor," dedim. "Bu konuşmayı yaptıktan sonra, bu yanınızdaki kişiyle birlikte Miss Halcombe'un odasına gitmeye hazırım."

Başımla hafifçe işaret ederek varlığını belli etmiş olduğum Mrs. Rubelle elindeki çiçek demetini umursamazca kokladı ve son derece ağır adımlarla evin kapısına doğru yürümeye başladı.

"Pekâlâ," diye kestirip attı Sör Percival, "yine ne var?"

"Size söylemek istediğim, efendim, Blackwater Park'ta yürüttüğüm görevden istifa etmeyi arzu ettiğim." Kelimesi kelimesine böyle söyledim. Sör Percival'ın yüzüne söylemiş olmak istediğim ilk sözlerin, onun hizmetinden ayrılmayı istediğimi ifade eden sözler olmasında kararlıydım.

Gözlerinde o en kızgın bakışlarından biriyle bana baktı Sör Percival ve o sinirle ellerini uzun ceketinin ceplerine soktu.

"Neden?" dedi. "Neden, bilmek istiyorum?"

"Bu evde olmuş bitmiş bir şey hakkında görüş beyan etmek bana düşmez Sör Percival. Kimseyi kırmak istemem. Tek söylemek istediğim, Leydi Glyde'a ve kendime duyduğum sorumluluğun, sizin hizmetinizde çalışmaya devam etmemi kaldıramayacağı."

Sinirden köpürmüştü Sör Percival, bir anda parladı, "Sizin *bana* karşı sorumluluğunuz böyle karşıma geçip şüphelerinizi suratıma çarpmanızı kaldırabiliyor mu?" dedi. "Lafı nereye getirmeye çalıştığınızı görüyorum. Leydi Glyde'a masum bir yalan söylendi, kabul, fakat bu onun kendi iyiliği içindi; sizse bunu alçaklık, sinsilik sayıyorsunuz. Ona bir an evvel hava değişikliği gerekiyordu, onun sağlığı için bunu yapmak elzemdi; siz de en az benim kadar biliyorsunuz ki eğer Miss Halcombe'un hâlâ burada olduğu ona söylenmiş olsaydı, buradan gitmeyi asla kabul etmeyecekti. Leydi Glyde kendi iyiliği için kandırıldı; bu kandırmacayı kimin bildiği, kimin bilmediği de umurumda değil. Gitmek istiyorsanız gidin; sizin kadar iyi kâhya sürüsüne bereket, etrafa bir haber salmamıza bakar bulmamız. Ne zaman isterseniz o zaman gidin; fakat dikkat edin, sakın benim hizmetimden çıktığınızda sağda solda benimle, işlerimle ilgili dedikodu yapmayın. Gerçekleri söyleyin, gerçeklerden başka bir şey anlatmayın; yoksa sizin için daha kötü olur! Gidin, Miss Halcombe'u kendiniz görün; evin bu kanadında ona diğerinde olduğundan daha mı kötü bakılmış, görün. Leydi Glyde'ın mümkün olan ilk fırsatta hava değişikliğine çıkmasının doktorun kendi talimatı olduğunu hatırlayın. Bunların hiçbirini aklınızdan çıkarmayın, sonra cesaretiniz varsa benimle, işlerimle ilgili kötü konuşursunuz!"

Nefes bile almadan, kızgınlıkla boca etti bu sözleri üzerime Sör Percival; konuşurken bir ileri bir geri adım atıyor, kırbacıyla havayı dövüyordu.

Sör Percival'ın hiçbir sözü ya da davranışı, bir gün önce benim yanımda söylediği bir dizi yüz kızartıcı yalanı, Miss Halcombe'un durumundan endişe ettiği için kafasını tam toparlayamayan Leydi Glyde'ı kız kardeşinden ayırmak ve onu boşu boşuna Londra'ya göndermek için tezgâhlamış olduğu acımasız sahtekârlığı farklı bir gözle değerlendirmeme yol açmadı. Bu düşünceleri tabii ki kendime sakladım ve

daha fazla konuşup da onu sinirlendirmedim; öte yandan, istifa etmekteki kararlılığım da kesinlikle azalmış değildi. Yumuşak yanıt gazabı yatıştırır derler,* cevap verme sırası bana geldiğinde bu sözü hatırlayıp duygularımı bastırdım.

"Sizin hizmetinizdeyken, Sör Percival," dedim, "sizin neyi niye yaptığınızı sorgulamayacak kadar sorumluluğumun bilincinde davranmış olduğumu umuyorum. Hizmetinizden ayrıldıktan sonra, beni ilgilendirmeyen meselelerden bahsetmeyecek kadar da haddimi bileceğimi umuyorum."

Pat diye sözümü kesti Sör Percival, "Ne zaman gitmek istiyorsunuz?" diye sordu. "Sizi tutmaya can attığımı zannetmeyin; evden ayrılmanızı önemsediğimi zannetmeyin. Ben bu meselede, başından sonuna kadar size son derece adil ve açık sözlü davranıyorum. Ne zaman gitmek istiyorsunuz?"

"Sizin için uygun olan en yakın zamanda ayrılmak isterim Sör Percival."

"Benim için uygun olup olmamasının hiçbir önemi yok. Yarın sabah bu evden sonsuza dek ayrılmış olacağım ve sizin hesabınızı bu akşam kapatabilirim. Gitmenizin uygun olacağı zamanı kolluyorsanız Miss Halcombe'u bir düşünün derim. Mrs. Rubelle'in zamanı bugün doluyor ve kendisi birtakım sebeplerle bu gece Londra'da olmak istiyor. Eğer hemen giderseniz, burada Miss Halcombe'a bakacak tek bir Allah'ın kulu kalmayacak."

Bunları söylememe gerek bile olmamalı, fakat Leydi Glyde ve Miss Halcombe kendilerini bir anda olağanüstü bir tehlikenin içinde bulmuşken benim Miss Halcombe'un yanından kaçarcasına uzaklaşacağımı ve onu tek başına bırakacağımı düşünebilir misiniz? Miss Halcombe'un bakımını benim üstlenmem halinde Mrs. Rubelle'in hemen malikâneden ayrılmasının kesin olduğunu Sör Percival'a şüpheye yer bırakmayacak şekilde teyit ettirdikten, bir de

---

* *Yeni Ahit*, Süleyman'ın Özdeyişleri, 15:1. "Yumuşak yanıt gazabı yatıştırır, Oysa yaralayıcı söz öfkeyi alevlendirir." (ç.n.)

Mr. Dawson'ın gelip hastasına bakmaya devam etmesi hususunda Sör Percival'dan izin aldıktan sonra, Miss Halcombe iyileşinceye kadar Blackwater Park'ta kalmaya seve seve razı oldum. Malikâneden ayrılmadan bir hafta önce Sör Percival'ın avukatına haber vermemi, avukatın da yerime birini bulmak için gerekli ayarlamaları yapmasını kararlaştırdık. Öyle uzun uzadıya konuşmamız gerekmedi bu meseleyi. Konuşmamız bitince Sör Percival bir anda arkasını döndü ve Mrs. Rubelle'e eşlik etmem için beni yalnız bıraktı. O tuhaf ecnebi, Sör Percival'la konuştuğumuz süre boyunca, kapı eşiğine sakin sakin oturmuş, onun peşinden Miss Halcombe'un odasına girebileceğim anı beklemişti.

Ben daha evin kapısına yaklaşamadan, kendisi de ters istikamete yürümüş olan Sör Percival birden durdu, tekrar bana seslendi.

"Hizmetimden neden ayrılıyorsunuz?" diye sordu.

Çok garip bir soruydu, daha yeni geçmişti bunun konuşması aramızda, cevap vermekte zorlandım.

"Dikkat edin! Neden ayrıldığınızı *ben* bilmiyorum," diye devam etti Sör Percival. "Başka bir işe gireceğiniz zaman, hizmetimden ayrılma sebebinizi bana bildirmek zorunda değil misiniz? Sebebiniz nedir? Ailenin dağılması mı? Sebebi bu mu?"

"Sebep buysa, Sör Percival, buna kesinlikle itiraz edilemez..."

"Pekâlâ! Bütün bilmek istediğim bu. Bonservis mektubu isteyen olursa, ayrılma sebebiniz bu, siz de söylediniz. Aile dağıldığı için siz de işten ayrılıyorsunuz."

Ben tek kelime daha edemeden yine arkasını döndü ve hızlı adımlarla yürüyüp gitti. Kullandığı kelimeler kadar takındığı tavır da tuhaftı Sör Percival'ın. Beni telaşlandırdığını söylemeliyim.

Kapının eşiğine vardığımda Mrs. Rubelle'in bile sabrı tükenmek üzereydi.

Beni görünce, ecnebilere özgü o soğuk jestle cılız omuzlarını silkerek, "Nihayet!" dedi. Önümden yürüyüp evin halihazırda kullanılan bölümüne girdi, merdivenleri çıktı, koridorun sonundaki kapıyı anahtarıyla açtı; bu kapı, eskiden Kraliçe Elizabeth dönemi zevklerine göre döşenmiş odalara açılırdı ve ben Blackwater Park'ta çalışırken hiç kullanılmamıştı. Çeşitli vesilelerle evin öbür kanadından bu odalara daha önce girip çıkmış olduğum için odaların içini iyi biliyordum. Mrs. Rubelle, eski koridordaki üçüncü kapının önünde durdu, bana hem bu odanın hem de bu odalara açılan koridordaki kapının anahtarını verdi ve Miss Halcombe'u o odada bulacağımı söyledi. Odaya girmeden önce, görevinin sona erdiğini Mrs. Rubelle'in anladığından emin olmak istedim. Bu yüzden de hasta hanımın bakımının artık tamamıyla benim sorumluluğumda olduğunu ona açık seçik söyledim.

"Bunu duyduğuma sevindim efendim," dedi Mrs. Rubelle. "Gitmeyi çok istiyorum."

"Bugün mü ayrılıyorsunuz?" diye sordum, emin olmak istiyordum.

"Artık işleri siz devraldığınıza göre yarım saat içinde ayrılırım efendim. Sör Percival nezaket gösterdi ve bahçıvanı, arabayla birlikte, istediğim zaman kullanmam için benim emrime verdi. Arabayı hazırlatır, yarım saat içinde istasyona gitmiş olurum. Eşyalarımı toplamıştım zaten. Size iyi günler dilerim efendim."

Kıvrak bir hareketle eğilip beni selamladı ve dönüp koridor boyunca yürüdü; kendi kendine bir şarkı mırıldanıyor, neşe içinde elindeki çiçek demetiyle tempo tutuyordu. Tanrı'ya şükürler olsun ki bu, Mrs. Rubelle'i son görüşümdü.

Odaya girdiğimde Miss Halcombe uyuyordu. O kullanışsız, gereğinden fazla yüksek, eski moda yatakta yatan hanımefendiye endişeli gözlerle baktım. Onu son gördüğümden bu yana durumunun herhangi bir şekilde kötüye gittiği kesinlikle söylenemezdi. Kabul etmek zorundayım ki

dışarıdan bakmakla anlayabileceğim bir ihmale uğramamıştı Miss Halcombe. Oda kasvetli, tozlu ve karanlıktı ama içeriye temiz hava girsin diye (evin ıssız arka avlusuna bakan) pencere açılmış, odayı ferahlatmak için yapılabilecek ne varsa yapılmıştı. Zavallı Leydi Glyde çekmişti Sör Percival'ın bu kandırmacasının bütün zulmünü. O adamın ya da Mrs. Rubelle'in Miss Halcombe'a yaptığı kötülük, şimdiye kadar görebildiğim kadarıyla, hanımefendiyi buraya saklamalarıyla sınırlı kalmıştı.

Bahçıvana doktoru getirmesini tembih etmek için, huzur içinde uyumaya devam eden hasta hanımefendinin başından ayrıldım ve usulca dışarı çıktım. Adamdan, Mrs. Rubelle'i istasyona götürdükten sonra, Mr. Dawson'ın evine uğramasını, benim adımı vermesini ve gelip beni görmesini istediğimi söylemesini rica ettim. Benim adımı duyunca geleceğini bildiğim gibi, Kont Fosco'nun evden ayrılmış olduğunu duyunca da kalacağını biliyordum Mr. Dawson'ın.

Bahçıvan bir süre sonra malikâneye döndü ve Mrs. Rubelle'i istasyona bıraktıktan sonra Mr. Dawson'ın evine uğradığını söyledi. Doktor, bahçıvana, sağlığının kötü olduğunu ama eğer mümkün olursa ertesi sabah uğrayacağını söylemiş.

Mesajını ilettikten sonra yanımdan ayrılmaya hazırlanıyordu ama onu durdurdum ve karanlık çökmeden eve gelmesini, ona ihtiyaç duyacak olursam çağırdığımda gelebileceği kadar yakında olsun diye, o geceyi evdeki boş yatak odalarından birinde geçirmesini rica ettim. O ıssız evin en ıssız köşesinde bütün geceyi tek başıma geçirmek istemediğimi hemen anladı adam; akşam sekizle dokuz arasında eve gelmesini kararlaştırdık.

Bahçıvan tam vaktinde geldi; iyi ki onu eve çağıracak kadar tedbirli davranmışım. Daha gece yarısı olmamıştı ki Sör Percival'ın laçkalaşmış sinirleri boşaldı ve adam son derece şiddetli, son derece korkutucu bir öfke nöbetine tu-

tuldu; eğer bahçıvan onu hemen oracıkta sakinleştirmemiş olsaydı neler olabilirdi, düşünmeye bile korkuyorum.

Neredeyse bütün öğleden sonrayı ve akşamı huzursuz ve telaşlı bir halde kâh evin içinde kâh bahçede volta atarak geçirmişti Sör Percival; ben de onun bu halini, tek başına oturduğu akşam sofrasında muhtemelen şarabı fazla kaçırmış olmasına yormuştum. Her neyse, gece yatmadan önce ben de koridoru son kez kolaçan etmeye çıkmıştım ki Sör Percival'ın evin yeni kanadında yüksek sesle, sinirle bağırıp çağırdığını duydum. Bahçıvan hiç vakit kaybetmeden aşağı koşup onun yanına gitti, ben de iki koridoru bağlayan kapıyı kapattım ki Miss Halcombe'un bu bağırışları duymasını, eğer yapabilirsem, engelleyeyim. Bahçıvan geri geldiğinde aradan tam yarım saat geçmişti. Adamakıllı zıvanadan çıkmış efendisi, öyle söyledi; fakat bunun sebebi, benim düşündüğümün aksine, içkiyi fazla kaçırmış olması değilmiş; sanki bir sinir krizine tutulmuş, cinnet geçiriyormuş gibiydi dedi bahçıvan; niye böyle olduğunu bizim anlamamız ise mümkün değildi. Bahçıvan, Sör Percival'ı kendi başına holde bir geri bir ileri yürürken bulmuş; öfkeden kudurduğu her halinden belliymiş ve kendi evi gibi bir zindanda bir dakika daha yalnız kalmayacağına, daha fazla beklemeden gecenin o yarısında yola çıkacağına yeminler ediyormuş. Bahçıvan yaklaşınca Sör Percival onu küfürlerle, tehditlerle kovalamış, hemen atını ve arabasını hazırlamasını istemiş, bahçıvan da hazırlıkları yapmak için yanından ayrılmış. On beş dakika sonra bahçeye çıkıp bahçıvanın yanına gelmiş, yüzü kireçten de beyazmış; arabaya atlamış, atını kırbaçlamış ve dörtnala sürüp uzaklaşmış. Bahçıvan, kalksın da demir kapıları açsın diye nöbetçiye bağırdığını, küfrettiğini duymuş Sör Percival'ın; kapı açılınca, gecenin o sessizliğinde arabasını yine öfkeyle sürdüğünü duymuş; sonra sesler kesilmiş.

Ertesi gün, belki bir iki gün sonra, ne zaman olduğunu unuttum, bize en yakın kasaba olan Knowlesbury'deki eski

hanın seyisi tarafından malikâneye geri getirildi araba. Sör Percival orada mola vermiş, sonra da trenle oradan ayrılmış; arabayı getiren adam onun nereye gittiğini bilemiyordu. Sör Percival'ın daha sonra ne yaptığı hakkında ne kendisinden ne de bir başkasından bilgi aldım; şu an bile, Sör Percival İngiltere'de mi, yoksa ülke dışına mı çıktı, haberim yok. Kendi evinden, hapishaneden kaçan bir suçlu gibi, arabasıyla uzaklaştığı o günden beri onunla hiç karşılaşmadım ve bir daha da karşılaşmamayı Tanrı'dan bütün kalbimle diliyorum.

Bu ailenin hazin hikâyesinde artık benim anlatacaklarımın sonuna yaklaşıyoruz.

Miss Halcombe'un nasıl ve ne zaman kendine geldiği, beni başucunda otururken görünce aramızda neler konuşulduğu hakkında ayrıntıya girmemin, cevapları bu anlattıklarımda aranan sorular bakımından önem taşımadığı bana söylendi. Evin meskûn bölümünden bu eski kanattaki odaya nasıl taşındığını Miss Halcombe'un kendisinin de hatırlamadığını söylemem şimdilik yeterli olacaktır. O sırada derin bir uykudaymış kendisi; yalnız bu doğal bir uyku muymuş yoksa ilaç tesiriyle mi uyutulmuş, onu söyleyemedi. Benim Torquay'e gittiğim için evde bulunmadığım (iş yapmadığı zamanlarda sürekli bir şeyler yiyip içen ya da uyuyan) Margaret Porcher dışında bütün yatılı hizmetçilerin de evden gönderildiği dönemde, Miss Halcombe'un evin bir kanadından diğer kanadına gizlice taşınması hiç şüphesiz kolayca halledilmiştir. Odayı kurcalarken keşfettim ki Mrs. Rubelle, hasta hanımla birlikte mahpus gibi geçireceği o birkaç gün boyunca kullansın diye odaya erzak, ihtiyaç duyabileceği diğer malzemeler, ateş yakmadan su, et suyu gibi şeyleri ısıtabileceği gereçler bırakılmış. Miss Halcombe'un doğal olarak sorduğu soruları cevaplamayı reddetmiş Mrs. Rubelle, fakat hanımefendiye kesinlikle hiçbir şekilde kaba ya da ihmalkâr davranmamış. Böylesine iğrenç bir kandırmacaya kendisini alet etmesinin utancı dışında, Mrs. Rubelle'i başka bir utanç verici suçtan sorumlu tutamam.

Leydi Glyde'ın malikâneden hangi koşullarda ayrıldığını öğrenmenin ya da Blackwater Park'a, Miss Halcombe kendine geldikten kısa bir süre sonra ulaşan o çok daha hazin haberin hanımefendide yarattığı etki hakkında hiç ayrıntıya girmeme gerek yok (ve böyle olması da beni rahatlattı). Her iki durumda da elimden geldiği kadar nazik ve özenli davranarak onu bu kötü haberlere alıştırmaya çalıştım; bunu doktorun tavsiyesini alarak yapmak istedim, fakat Mr. Dawson sağlığı hiç yerinde olmadığı için malikâneye ancak ben ona haber gönderdikten birkaç gün sonra gelebildiğinden, sadece o son haberi verirken doktorun tavsiyesinden faydalanabildim. Kötü bir zamandı, şimdi düşünmesi, yazması bile ıstırap veriyor. Miss Halcombe onu teselli etme gayretiyle okuduğum dualara gönül kapılarını açmaya uzun süre direndi; umarım artık o da anlamış ve dua etmeye başlamıştır. Gücü kuvveti yerine gelene kadar onun yanından hiç ayrılmadım. Beni o sefil evden uzaklaştıran tren aynı zamanda onu da benden ayıran trendi. Büyük bir kederle Londra'da ayrıldık birbirimizden. Ben Londra'da trenden inip Islington'daki bir akrabamın yanına geçtim, o da Mr. Fairlie'nin Cumberland'daki evine gitmek üzere yolculuğuna devam etti.

Bu acı dolu ifademi bitirmeden önce yazmam gereken sadece birkaç satır kaldı. Bana bu satırları yazdıran, görev ve sorumluluk bilincim.

En başta, şimdi anlatmış olduğum olaylarda Kont Fosco'nun herhangi bir suçu olmadığına şahsen inandığımın kayda geçmesini istiyorum. Kont hazretleri hakkında korkunç bir şüphenin dillendirildiğinden, onun yaptıklarına çok ağır anlamlar yüklendiğinden haberim var. Buna karşılık, Kont'un masumiyetine olan inancım asla sarsılmış değil. Sör Percival'ın beni Torquay'e göndermesine yardım etmiş olabilir Kont; fakat bunu kandırıldığı için yapmıştı ve İngiliz olmayan, bölgeye yabancı birini bu tuzağa düştü diye suçlamak doğru olmaz. Mrs. Rubelle'i Blackwater Park'a Kont getirmiş olabilir; fakat o yabancı kadın evin efendisi tarafından planlanmış

ve uygulanmış bir kandırmacaya alet olacak kadar aşağılık biri çıktıysa, bu Kont'un hatası değil talihsizliğidir. Kont'un sebepsiz yere ve hatalı bir şekilde suçlanmasına karşı çıkmamın, ahlaklı olmamın bir gereği olduğunu düşünüyorum.

İkinci olarak, Leydi Glyde'ın tam olarak hangi tarihte Blackwater Park'tan ayrılıp Londra'ya gittiğini hatırlayamadığım için çok üzüldüğümü söylemek istiyorum. 'Leydi Glyde keşke çıkmasaydı' dediğim o yolculuğun tarihini kesinleştirmenin son derece önemli olduğu söylendi bana, ben de hatırlayabilmek için hafızamı çok kurcaladım. Ne var ki çabalarım sonuçsuz kaldı. Şimdi tek hatırladığım, Lady Glyde'ın o yolculuğu temmuz ayının sonuna doğru yapmış olduğu. Bir yerlere yazılıp kaydedilmediği takdirde, yaşanmış bitmiş olayların tarihini kesinleştirmenin, hele üzerinden zaman geçtikten sonra, ne kadar zor olduğunu hepimiz biliriz. Leydi Glyde'ın malikâneden ayrıldığı günün öncesinde ve sonrasında yaşanmış korkutucu, kafa karıştırıcı olaylar, benim o tarihi hatırlamakta daha büyük bir güçlük çekmeme sebep oluyor. O dönemde bu olayları bir kenara yazmış olmayı ne kadar isterdim! Kompartımanının penceresinden kederli gözlerle bana son kez bakan o zavallı hanımefendinin yüzü nasıl hafızamdan hiç silinmiyorsa, o günün tarihinin de hafızamdan silinmemiş olmasını ne kadar isterdim!

Çeşitli İfadelerle Hikâye Devam Ediyor

1. Hester Pinhorn, Kont Fosco'nun Hizmetinde Çalışan Aşçı [Dikte Ettiği İfadesi]

Maalesef benim okumam yazmam hiç olmadı. Bütün hayatı boyunca çok çalışmış, özünü de bozmamış bir kadınım ben. Olmamış bir şeyi olmuş gibi anlatmanın hem günah

hem de ayıp olduğunu bilirim, şimdi de elimden geldiğince buna dikkat edeceğim. Bildiğim ne varsa anlatacağım; bunları kâğıda geçiren beyefendiden de konuştuklarımda bir yanlış olursa düzeltip yazmasını, benim okumuş biri olmadığımı hesaba katmasını naçizane rica ederim.

Bu geçtiğimiz yaz (benim hatam değildi ama) tesadüf eseri işsiz kaldım, sonra duydum ki St. John's Wood, Forest Road, 5 Numara'da vasıfsız aşçı arıyorlarmış. İşe başladım, bir süre denemek istediler tabii. Efendimin adı Fosco'ydu. Hanımım ise İngiliz bir hanımefendiydi. Evin beyi kont, hanımı kontesti. Eve geldiğimde temizlik işlerini yapan bir kız vardı. Çok temiz ya da titiz biri değildi ama kimseye de bir zararı dokunmazdı. Evde ikimizden başka uşak yoktu.

Beyefendi ve hanımı bizden sonra geldiler; gelir gelmez de bizi alt kata çağırdılar ve Londra dışından bir yatılı misafir beklediklerini söylediler.

Bu misafir, hanımımın yeğeniymiş; birinci katın arka tarafındaki yatak odası o genç hanım için hazırlandı. Hanımım, Leydi Glyde'ın (adı buymuş) sağlığının bozuk olduğunu, yemekleri hazırlarken bunu dikkate almam gerektiğini söyledi. Yeğeni o gün gelecekti, öyle hatırlıyorum; fakat ne yaparsanız yapın, benim hafızama fazla güvenmeyin. Maalesef, bana ayın hangi günü ne oldu gibi şeyler sormayın, bir faydası olmaz. Çok çalışan bir kadın olduğum için, okuma yazma da bilmediğim için, pazar günleri hariç, haftanın hangi günüymüş, ayın kaçıymış pek umursamam. Tek bildiğim, Leydi Glyde'ın eve geldiği ve geldiği zaman da hepimizi epey bir korkuttuğu. Beyefendi onu eve nasıl getirmişti, bilmiyorum, çünkü o sırada işim çok yoğundu. Fakat o hanımı getirdiğinde, öyle sanıyorum ki, öğleden sonraydı ve hizmetçi kız kapıyı açıp onları salona buyur etti. Hizmetçi kız mutfağa yanıma ineli çok olmamıştı; bir anda yukarıda bir patırtı koptuğunu, salonun çıngırağının deli gibi çaldığını ve hanımımın yardım istediğini duyduk.

İkimiz de yukarı fırladık ve salona girdiğimizde genç hanımın kanepede yattığını, yüzünün tebeşir gibi beyaz olduğunu, ellerinin sımsıkı kenetlenmiş ve başının yana düşmüş olduğunu gördük. Hanımımın söylediğine göre bir anda korkudan bayılmış o genç hanım, beyefendinin söylediğine göre de nöbet geçiriyormuş. Hemen dışarı fırladım, o mahalleyi diğerlerinden biraz daha iyi bildiğim için en yakın doktoru çağırmaya gittim. Eve en yakın doktorlar Goodricke ve Garth'tı; bunlar birlikte çalışan, duyduğum kadarıyla bütün St. John's Wood'da iyi isim ve çevre yapmış iki doktordu. Mr. Goodricke muayenehanesindeydi ve hemen kalkıp benimle birlikte eve geldi.

Doktorun bir yardımı dokunana kadar epey vakit geçti. Zavallı talihsiz genç hanım peş peşe nöbetler geçiriyordu; takati iyiden iyiye kesilene ve en sonunda yeni doğmuş bir bebek gibi çaresiz kalana kadar sürdü bu nöbetleri. Sonra biz onu yatağına götürdük. Mr. Goodricke ilaç getirmek için evine gitti ve on beş dakika geçmeden geri geldi. Yanında ilaçlardan başka maun rengi, içi oyulmuş, boruya benzeyen bir odun parçası getirmişti doktor; biraz bekledikten sonra, bir ucunu genç hanımın kalbine dayadı, diğer ucunu kendi kulağına götürdü ve dikkatle dinlemeye başladı.

İşi bittiğinde hanımıma döndü, o sırada o da salondaydı, "Bu çok ciddi bir durum," dedi, "Leydi Glyde'ın dostlarına bir an evvel yazıp durumu haber vermenizi tavsiye ederim." Hanımım doktora, "Kalp hastalığı mı?" diye sordu. Doktor da, "Evet, hem de en tehlikelisinden," dedi. Hanımıma, genç hanımın rahatsızlığının ne olduğunu düşündüğünü tastamam anlattı doktor ama ben bunları anlayacak kadar akıllı değildim. Fakat şunu biliyorum ki doktor, kendisinin ya da başka bir doktorun fazla bir şey yapabileceğini düşünmediğini söyleyerek muayenesini bitirdi.

Hanımım bu haberi beyefendiye göre daha sakin karşıladı. Beyefendi iri yarı, şişman, tuhaf görünümlü ihtiyar bir

adamdı, kuşlarını ve farelerini beslerdi ve onlarla sanki çocuklarıymış gibi konuşurdu. Bu olay onu ziyadesiyle sarsmış gibi duruyordu. "Ah! Zavallı Leydi Glyde! Zavallı Leydi Glyde!" deyip duruyor, bir beyefendiden çok bir tiyatrocu gibi o tombul ellerini ovuştura ovuştura ortalıkta dolanıyordu. Genç hanımın iyileşme şansını hanımım doktora bir kere sorduysa o en az elli kere sordu. Söylemem lazım, efendim bu paniğiyle hepimize eziyet etti; nihayet sakinleşti efendim ve evin arkasındaki küçük bahçeye çıktı, gösterişli ama işe yaramaz çiçeklerden küçük küçük demetler yaptı, onları yukarı çıkartıp hasta odasını süslememi istedi. Sanki *o demetler* bir işe yarayacakmış gibi. Sanırım bazen aklı gidip gidip geliyordu beyefendinin. Gelgelelim, kötü bir efendi değildi; ağzı dili kocamandı ama kibar konuşmayı bilirdi; neşeliydi, rahattı, gönül almayı bilirdi. Onu hanımımdan biraz daha fazla severdim. Hanımefendi zor bir kadındı; ondan zoru var mıydı, bilemem.

Akşam geç saatte genç hanım biraz kendine gelir gibi oldu. Öncesinde, nöbetler onu o kadar bitkin düşürmüş olduğundan ne elini ne ayağını kıpırdatabiliyor ne de kimseyle konuşabiliyordu. Şimdiyse yatakta hareket ediyor, boş gözlerle odayı ve bizi süzüyordu. Sağlığı yerinde olsa güzel kadınmış; o sarı saçlar, o mavi gözler falan. Gece pek rahat uyuyamamış, bütün gece tek başına yanında bekleyen hanımımdan öyle duydum en azından. Herhangi bir yardımım dokunabilir mi diye, yatmadan önce, yalnızca bir kez uğradım yanlarına, o zaman da kafa karışıklığından sayıklar gibi kendi kendine konuştuğunu duydum. O sırada yanında olmayan biriyle fena halde konuşmak istiyor gibiydi. Genç hanım o kişinin adını ilk söylediğinde duyamadım, ikinci defa söylerken de beyefendi kapıyı çaldı, yine bir sürü soru sordu ve yine bir sürü gösterişli ama işe yaramaz çiçek demeti getirdi.

Ertesi sabah erkenden odasına girdiğimde genç hanım yine tamamen bitkin, yarı baygın yarı uyanık bir halde ya-

tıyordu. Mr. Goodricke görüşlerini almak için ortağı Mr. Garth'ı getirdi. Doktorlar genç hanımın kesinlikle rahatsız edilmemesi gerektiğini söyledi. Hanımıma, odanın öbür tarafında, genç hanımın sağlığının eskiden nasıl olduğu, önceki doktorunun kim olduğu, daha önce uzun ve yoğun geçen sıkıntılı bir dönem atlatıp atlatmadığı hakkında pek çok soru sordular. Hanımımın o son soruya, "Evet," dediğini hatırlıyorum. Derken Mr. Goodricke, Mr. Garth'a bakıp kafasını salladı; sonra Mr. Garth, Mr. Goodricke'e bakıp kafasını salladı. Belli ki, bu rahatsızlığın genç hanımın kalbindeki bir sorundan kaynaklanmış olabileceğini düşünüyordu doktorlar. Zavallım o kadar narindi ki insan incitmeye korkar, bakamazdı! Sanırım oldum olası böyleymiş genç hanım, hep güçsüzmüş.

O sabah ilerleyen saatlerde uyandığında, genç hanımın durumu beklenmedik bir şekilde değişti, sanki bir anda büyük bir iyileşme gösterdi. Tekrar odasına girip onu görmeme izin verilmedi, hizmetçi de alınmadı içeri; genç hanım yabancı birini görüp de rahatsız olmasın isteniyormuş. Genç hanımın durumunun daha iyiye gittiğini beyefendiden duydum. Bu değişiklik onu fevkalade keyiflendirdi; kıvrık siperlikli büyük beyaz şapkasını başına geçirip dışarı çıktı ve bahçeden geçerken mutfak penceresinden içeri baktı.

"Sevgili Aşçı Hanım," dedi, "Leydi Glyde'ın durumu iyiye gidiyor. Kafam artık daha rahat, ben de bu güneşli güzel yaz gününde kısa bir yürüyüş yapıp iri bacaklarımı esnetmek istiyorum. Sizin için sipariş vermemi, alışveriş yapmamı ister misiniz Aşçı Hanım? Ne pişiriyorsunuz içeride? Akşam yemeği için güzel bir turta mı yoksa? Hamuru kalın olsun lütfen; kıtır kıtır ve kalın olsun, canım, ağızda afiyetle eriyip dağılsın." Onun tarzı buydu. Altmışını geçmişti, hâlâ hamur işine düşkündü. Düşünebiliyor musunuz?

Doktor öğlene doğru tekrar geldi ve Leydi Glyde'ın uykudan daha iyi kalkmış olduğunu kendi gözleriyle gördü.

Genç hanımla konuşmamızı ya da o bizimle konuşmak istese bile buna müsaade etmemizi yasakladı, onun her şeyden önce sessizliğe ihtiyacının olduğunu, mümkün olduğu kadar çok uyumaya teşvik edilmesinin gerektiğini söyledi. Ben genç hanımı ne zaman görürsem göreyim, öyle konuşmaya istekliymiş gibi gelmedi bana; geceleri hariç, o zaman da ben ne konuştuğunu çıkartamıyordum, yorgunluktan sayıklıyordu herhalde. Mr. Goodricke hiç de beyefendi kadar ümitli değildi genç hanımın durumundan. Aşağı indiğinde, saat beşte tekrar uğrayacağından başka hiçbir şey söylemedi bize.

Aşağı yukarı o sıralarda (beyefendi henüz eve gelmemişti o vakitte) yatak odasındaki çıngırak şiddetle çalındı, hanımım sahanlığa fırladı, bana seslendi ve gidip Mr. Goodricke'i getirmemi, doktora genç hanımın bayıldığını söylememi istedi. Ben şapkamı ve şalımı almış dışarı çıkıyordum ki, şansımıza, doktor kapıda belirdi; söz verdiği gibi saat beşteki ziyareti için gelmişti.

Doktoru içeri buyur ettim ve onunla birlikte yukarı çıktım. "Leydi Glyde her zamanki gibiydi," dedi hanımım ona kapıda, "bilinci yerindeydi, tuhaf ve ümitsiz bakışlarla etrafına bakınıyordu, sonra hafif bir çığlık attığını duydum ve aniden bayıldığını gördüm." Doktor yatağın yanına gitti, eğilip hastayı kontrol etti. Genç hanıma bakınca yüzü, bir anda çok ciddi bir hal aldı ve elini hastanın kalbine koydu.

Hanımım gözlerini Mr. Goodricke'ten ayıramıyordu. Fısıldar gibi, "Öldü demeyin sakın!" dedi, tepeden tırnağa titriyordu.

"Evet," dedi doktor, çok sakin ve ciddiydi. "Ölmüş. Dün kalbini muayene ettiğimde böyle ani bir ölümden korkuyordum." Hanımım, yatağın başucundan adım adım geriye doğru geldi doktor konuşurken, hâlâ tir tir titriyordu. "Öldü!" diye kendi kendine fısıldadı. "Ölümü bu kadar ani oldu! Bu kadar çabuk oldu! Kont ne diyecek duyunca?" Mr. Goodricke, hanımıma aşağı inmesini ve biraz sakinleşmesi-

ni salık verdi. "Bütün gece ayaktaydınız," dedi, "sinirleriniz bozuldu. Bu kadın," dedi beni işaret ederek, "ben gerekli işlemleri yapması için birini gönderene kadar odada bu kadın kalacak." Hanımım, doktor kendisine ne dediyse onu yaptı. "Kont'u bu habere hazırlamalıyım," dedi. "Kont'u hazırlarken çok dikkatli olmalıyım." İşte öyle, tepeden tırnağa titrer bir halde yanımızdan ayrılıp odadan çıktı.

"Beyefendi bir yabancı," dedi Mr. Goodricke, hanımım yanımızdan ayrıldıktan sonra. "Ölüm raporu düzenlenmesi gerektiğini bilir mi?" "Ben bir şey diyemem efendim," dedim, "fakat bildiğini sanmam." Doktor biraz düşündü, sonra, "Genellikle yapmam böyle şeyler," dedi, "fakat bu defalık ölüm raporunu benim düzenlemem ailenin sıkıntısını hafifletebilir. Yarım saat sonra belediyede olacağım, gitmişken hallederim. Beyefendiye böyle yapacağımı bildirirseniz sevinirim." "Peki, efendim," dedim, "bunu düşünmeniz ne kadar büyük incelik, teşekkür ederim." "Ben defin hazırlıklarını yapması için birini yollayacağım buraya, o gelene kadar beklemenizde sorun olmaz herhalde?" dedi doktor. "Hayır, olmaz efendim," dedim; "zavallı genç hanımın başında ben beklerim o zamana kadar. Onu kurtarmak için yapılabilecek her şey yapıldı, değil mi efendim?" dedim. "Evet," dedi doktor, "her şey yapıldı; daha ben onu görmeden büyük acılar çekmiş o genç hanım, belli; ben muayene ettiğimde zaten umut vaat etmiyordu." "Ah, Tanrım! Hepimiz öleceğiz, er ya da geç, değil mi efendim?" dedim. Hiç cevap vermedi bu dediğime, konuşmak istemiyor gibiydi. "İyi günler," dedi ve çıkıp gitti.

Genç hanımın baş ucunda bekledim ve Mr. Goodricke, söz vermiş olduğu gibi, görevli kişiyi yollayana kadar oradan ayrılmadım. Gelen kadının adı Jane Gould'du. Dış görünüşü itibarıyla saygıdeğer bir kadın olduğunu düşündüm. Kendisinden ne beklendiğini bildiğini ve ömrü boyunca pek çok kişiyi hazırlamış olduğunu söylemek dışında bir yorum yapmadı.

Beyefendi bu haberi nasıl karşıladı, ilk duyduğundaki tepkisi ne oldu, yanında olmadığım için o kadarını bilemiyorum. Ben onu gördüğümde, emin olun, fena halde sarsılmıştı. Sessizce bir köşede oturuyordu, tombul ellerini kalın dizlerinin üzerine koymuş, başını öne eğmiş, gözlerini boşluğa dikmişti. Olanlar beyefendiyi üzmekten ziyade korkutmuş ve şaşırtmış gibiydi. Cenazeyle ilgili bütün işlemleri hanımım halletti. Dünya kadar masraf çıkarmıştır bu cenaze onlara; hele o tabut, ne kadar güzeldi öyle. Ölen genç hanımın kocası uzaktaymış diye duyduk, yurt dışında bir yerlerdeymiş. Fakat hanımım (genç hanımın halası olduğu için) onun uzaktaki (sanıyorum Cumberland'daki) dostlarıyla haberleşti, genç hanımın orada toprağa verilmesinde ve annesiyle aynı mezara gömülmesinde anlaştı. Cenaze töreni, tekrar söylüyorum, her bakımdan olması gerektiği gibi ayarlandı ve beyefendi oralara kadar gidip defin sırasında ailenin yanında hazır bulundu. O kocaman vakur yüzü, o ağır yürüyüşü ve o şeritli geniş şapkasıyla, yasını çok görkemli bir biçimde taşıyordu beyefendi; işin gerçeği bu!

Sonuç olarak, bana sorulan sorulara cevaben söylemeliyim ki:

(1) Beyefendinin Leydi Glyde'a herhangi bir ilaç verdiğini ne ben gördüm ne de diğer hizmetçi gördü.

(2) Bildiğim ve duyduğum kadarıyla beyefendi, Leydi Glyde'la odada hiç yalnız kalmadı.

(3) Leydi Glyde eve ilk geldiğinde hanımım onun korkudan bayıldığını söylemişti. Buna neyin sebep olduğunu bilemiyorum. Genç hanımın niye bayıldığı bana ya da diğer hizmetçiye hiç açıklanmadı.

Yukarıdaki ifade benim yanımda okundu. Ekleyecek ya da çıkaracak bir şeyim yoktur. İfademin doğru olduğuna Hristiyan bir kadın olarak yemin ederim.

(İmza yerine + işareti) HESTER PINHORN

2. Doktorun İfadesi

Aşağıda kayıtlı ölümün gerçekleştiği Bölge Nüfus Müdürlüğüne,

İşbu belgeyi düzenlemek suretiyle:

Yirmi bir yaşını doldurmuş *Lady Glyde*'ı muayene ettiğimi;

Adı geçeni en son *25 Temmuz* 1850, *Perşembe* günü gördüğümü;

Adı geçenin aynı gün *St. John's Wood, Forest Road, 5 Numara*'da vefat ettiğini;

Ölüm sebebinin *Damar Genişlemesi* olduğunu;

Hastalığın ne zamandır devam ettiğinin tarafımca bilinmediğini;

Tasdik ederim.

(İmza) ALFRED GOODRICKE

Unvanı: *İngiltere Kraliyet Cerrahlar Akademisi Mensubu, Lisanslı Eczacı*

Adresi: *St. John's Wood, Croydon Gardens, No. 12*

3. Jane Gould'un İfadesi

Yukarıdaki ölüm belgesinde adı geçen evde ölmüş olan genç hanımın naaşını defin için gerektiği şekilde hazırlatmak amacıyla Mr. Goodricke tarafından gönderilen kişi bendim. Eve geldiğimde hizmetçi Hester Pinhorn'un naaşın başında beklediğini gördüm. Naaşın başında durdum ve zamanı gelince onu defin için hazırladım. Naaş, benim huzurumda tabuta kondu ve tabut, evden çıkarılmadan önce, benim önümde çivilenip kapatıldı. Hakkım olan ücreti ancak bu işlem yapıldıktan sonra aldım ve evden ayrıldım. Hakkımda

referans isteyen kişiler beni Mr. Goodricke'ten sordurabilir. Doğruyu söylediğime ve sözüme güvenileceğine Mr. Goodricke şahitlik edecektir.

(İmza) JANE GOULD

4. Mezar Taşında Yazanlar

Laura'nın (Leydi Glyde) Aziz Hatırasına,
Hampshire, Blackwater Park'tan Baronet Sör Percival Glyde'ın karısı,
Kilisemiz mıntıkasındaki Limmeridge Malikânesi'nden müteveffa Philip Fairlie'nin, Esq., kızı,
27 Mart 1829'da doğdu, 22 Aralık 1849'da evlendi, 25 Temmuz 1850'de öldü.

5. Walter Hartright'ın Anlattıkları

Ben ve hayatta kalan yol arkadaşlarım, 1850 yazının başlarında, Orta Amerika'nın ıssız çöllerini, vahşi ormanlarını ardımızda bırakıp evimize dönmek için yola çıktık. Kıyıya vardık, İngiltere'ye giden bir gemiye bindik. Meksika Körfezi'nde karaya oturdu gemi... Denizden kurtarılan az sayıda kişiden biriydim ben. Bu benim ölümden üçüncü kurtuluşumdu: Salgın hastalıktan kırılma, yerlilerin oklarına hedef olma, denizde boğulma; üçü de yoklamış, üçü de es geçmişti beni.

Kazada hayatta kalanları, varış limanı Liverpool olan Amerikan bandıralı bir gemi kurtardı. O gemi, 1850 yılının Ekim ayının on üçüncü günü limanına girdi. Öğleden sonra geç bir saatte karaya ayak bastık, ben de aynı günün gecesi Londra'ya vardım.

Bu sayfalar evimden uzaktayken yaptığım seyahatleri, atlattığım badireleri kayda geçirmek için yazılmadı. Ülkemi, dostlarımı hangi gerekçelerle ardımda bıraktığım, neden macera ve tehlikelerle dolu yeni bir dünyaya yelken açtığım zaten biliniyor. Kendi isteğimle gittiğim o sürgünden değişmiş bir insan olarak dönmeyi umut etmiş, öyle olmasına dua etmiş, inanmıştım ve öyle de oldu. Çeliğe sertleşsin, kolay kırılmasın diye su verirler; ben de o yeni hayatın sularında mizacımı bilemiştim. Her gün değişen koşulların, her gün yaşanan tehlikelerin o müsamahasız hocalığında irademi kuvvetli olmayı, kalbim vazgeçmemeyi, aklım da kendisine inanmayı öğrenmişti. İngiltere'den uzaklaşmıştım çünkü kendi geleceğimden kaçmak istiyordum. Geri döndüm çünkü bir erkek gibi kaderimle yüzleşecektim.

Bu yüzleşmeyi yapmak istiyorsam duygularımı zapt etmemin kaçınılmaz olduğunu biliyordum. Geçmişte yaşadığım o büyük acıyı aklımdan çıkarmıştım, fakat o hatırlanmaya değer günlerin verdiği hüznü ve şefkati kalbimden söküp atmış değildim. Hayatımın, telafisi imkânsız tek hayal kırıklığını hissediyordum hâlâ. Yalnızca, onunla yaşamayı öğrenmiştim. Gemi beni alıp götürdüğünde, İngiltere'yi son kez gördüğümde aklımda sadece Laura Fairlie vardı. Gemi beni geri getirdiğinde, sabahın ilk ışıkları o aşina olduğum kıyıları aydınlattığında aklımda yine sadece Laura Fairlie vardı.

Kalbim nasıl eski aşkıma kayıyorsa kalemim de öyle eski isimlere kayıyor. Onu hâlâ Laura Fairlie olarak yazıyorum. Onu kocasının soyadıyla düşünmek, ondan o soyadıyla bahsetmek zor geliyor.

Bu hikâyede neden ikinci kez ortaya çıktığımı daha fazla açıklayan cümlelerle doldurmayacağım bu sayfaları. Yazmaya gücüm ve cesaretim olduğuna göre, hikâyemi anlatmaya şimdi başlayabilirim.

Sabah olduğunda annemi ve kız kardeşimi görmeye can atıyordum. Benden herhangi bir haber almalarının aylarca mümkün olmadığı bir ayrılığın ardından, geri dönüşümün sebep olacağı sevinç ve şaşkınlığa onları hazırlamam gerektiğini düşündüm. Sabahın ilk saatlerinde Hampstead Cottage'a bir mektup gönderdim ve ondan bir saat sonra da ben yola çıktım.

Kavuşmanın o ilk heyecanı geçtiğinde, her zamanki huzur ve sükûnetimiz yavaş yavaş kendini hissettirmeye başladığında, annemin, yüreğine çöreklenmiş ağır bir sıkıntıyı benden gizlemeye çalıştığını yüzünden anladım. Yüzüme şefkatle bakan endişeli gözlerde sevgiden fazlası vardı, hüzün vardı; yavaş yavaş elimi daha bir sıkı tutmaya başlayan o müşfik ellerde merhamet vardı. Birbirimizden hiçbir şey saklamazdık biz. Annem biliyordu umutlarımın nasıl kırıldığını, onu niye terk ettiğimi biliyordu. Miss Halcombe'dan bana hiç mektup gelip gelmediğini, kız kardeşinden hiç haber verip vermediğini elimden geldiğince sakin bir şekilde sormaya hazırlanmış, dilimin ucuna kadar getirmiştim kelimeleri. Fakat annemin yüzüne bakınca, sorumu o temkinli kelimelerle soracak cesaretimi bile kaybettim. Alacağım cevaptan korkarak, soğukkanlılığımı yitirmemeye çalışarak sadece, "Bana anlatacakların var," diyebildim anneme.

Kız kardeşim annemle benim karşımızda oturuyordu, hiçbir şey söylemeden aniden ayağa kalktı ve odadan çıktı.

Annem kanepede bana daha fazla sokuldu ve kollarını boynuma doladı. Annemin o müşfik kolları titriyor; o şefkatli, güven veren yüzü sicim gibi akan gözyaşlarıyla ıslanıyordu.

"Walter!" diye kulağıma fısıldadı. "Sen benim canımsın! Kalbim senin için parçalanıyor. Ah, oğlum benim! Oğlum! Benim hâlâ yanında olduğumu unutmamaya çalış!"

Başımı annemin göğsüne sakladım. Annem o sözleriyle her şeyi anlatmıştı.

Dönüşümün üçüncü gününün sabahıydı; on altı Ekim sabahı.

Kır evinde annemin ve kız kardeşimin yanında kalmış, geri dönmemin verdiği mutluluk *bana* zehir olmuşken bir de *onlara* zehir olmasın diye çok uğraşmıştım. O darbenin ardından ayağa kalkmak, hayatımı olduğu gibi kabullenmek için uğraşmış, çektiğim o büyük acı beni umutsuzluğa sürüklemesin, kalbimi yumuşatsın diye elimden geleni yapmıştım. Hiçbir faydası olmadı, hiç umudum kalmadı. Döktüğüm gözyaşları acımı dindirmiyor, ne kız kardeşimin gösterdiği anlayış ne de annemin verdiği sevgi beni rahatlatıyordu.

O üçüncü sabah, içimden geçenleri onlarla paylaştım. Annemin bana onun ölümünü haber verdiği o gün söylemek için yanıp tutuştuğum sözler nihayet dudaklarımdan döküldü.

"Buralardan uzaklaşıp biraz yalnız kalmama müsaade edin," dedim. "Onu ilk gördüğüm yere bir kez daha bakarsam, onu ebedi istirahatine uğurladıkları o mezarın başında diz çöküp dua edersem daha iyi kaldırabileceğim bu yükü."

Kır evinden ayrılıp yolculuğuma başladım; Laura Fairlie'nin mezarına gidiyordum.

Sessiz bir sonbahar günü, öğleden sonra, o ıssız istasyonda trenden inip o çok iyi hatırladığım yolda tek başıma yürümeye başladım. İnce beyaz bulutların arasından belli belirsiz parıldıyordu batmakta olan güneş, hava ılık ve durgundu, o huzurlu ıssız arazinin üzerine sonbaharın hüznü ve gölgesi düşmüştü.

Yürüye yürüye bozkıra vardım, tepenin yamacında yine durdum, önümde uzanan patikayı gözümle takip ettim; uzaklarda o tanıdık bahçeyi ve içindeki ağaçları, taşlık yolun çizdiği geniş yarım daireyi, Limmeridge Malikânesi'nin yüksek beyaz duvarlarını gördüm. Burada olmadığım o uzun aylar boyunca yaşanmış olaylar, değişiklikler, tehlikeler bir anda ufaldı gözümde ve aklımdan silinip gitti. Sanki daha

dün yürümüştüm o mis kokulu fundalıkların arasında. Yüzünü gölgeleyen küçük hasır şapkası, rüzgârda uçuşan sade elbisesi ve elinde her sayfası doldurulmuş çizim kitabıyla onun çıkıp gelmesini bekliyor gibiydim.

Ey ölüm, dikenini sapladın! Ey öbür dünya, zafer senin!*

Başımı çevirip yan tarafa baktım ve aşağıdaki küçük vadide o ıssız gri kiliseyi, beyazlı kadının gelmesini beklerken altına sığındığım sundurmayı, o sessiz mezarlığı çevreleyen tepeleri, taşlı yatağında soğuk suları köpüren dereyi gördüm. Şimdi altında hem annenin hem kızının yattığı mozolenin başında yükselen o tertemiz beyaz haçı gördüm.

Mezara yaklaştım. Alçak taş basamaktan bir kez daha geçtim, bu kutsal toprağa adım atarken şapkamı çıkardım. Nezaketi ve iyiliği bilene, saygıyı ve kederi bilene kutsaldı bu toprak.

Haçın yükseldiği kaidenin önünde durdum. Kaidenin bir yüzünde, bana en yakın olan yüzünde, mermere yeni kazınmış yazı dikkatimi çekti; onun yaşamını ve ölümünü anlatan o sert, keskin, acımasız siyah yazıyı gördüm. Okumaya çalıştım yazanları. Onun ismine kadar okuyabildim ancak: "Laura'nın Aziz Hatırasına..." Yaşla dolmuş o şefkatli mavi gözleri... yorgunluktan bir yana düşen o güzel başı... onu terk etmem için bana yalvaran o masum veda sözleri... ah, keşke onu daha mutlu bir anıyla hatırlayabilmem mümkün olsaydı; ondan ayrılırken yanımda götürdüğüm bu anıyı şimdi tekrar onun mezarına getirmiyor olsaydım keşke!

Kaidede yazılanları ikinci kez okumaya çalıştım. En sonda, onun öldüğü tarihi gördüm, üstünde de...

Ölüm tarihinin üstüne iki satır daha kazınmıştı; o satırlarda, ona dair düşüncelerimi bulandıran bir isim vardı. Mezarın etrafından dolanıp kaidenin diğer tarafına geçtim; kaidenin o yüzünde okuyacak hiçbir şey yoktu; onun ruhuyla

---

* *Yeni Ahit*, 1. Korintliler, 15:55. "Ey ölüm, zaferin nerede? Ey ölüm, dikenin nerede?" (ç.n.)

arama zorla girmeye çalışacak dünyevi kötülüklerin hiçbiri yoktu o tarafta.

Mezarın önünde diz çöktüm. Ellerimi, başımı o geniş beyaz taşa yasladım ve yorgun gözlerimi kapattım; artık ne etrafımdaki toprağı ne de yukarıdaki ışığı görüyordum. Onun bana geri gelmesine izin verdim. Ah, sevgilim! Sevgilim! Seni gönül gözümle görebileceğim *artık*! Daha dün ayrıldık biz seninle; daha dün elimdeydi güzel ellerin; daha dün baktım o güzel yüzüne. Sevgilim! Sevgilim!

Vakit geçip gitmiş, akşamın karanlığı çökerken etrafı da sessizlik kaplamıştı.

O cennetten çıkma huzuru bozan ilk ses, bir nefeslik rüzgârla salınmış gibi belli belirsiz hışırdayan mezarlığın çimenlerinden geldi. Ses yavaş yavaş bana yaklaştı, ta ki kulağıma bir hışırtı gibi gelmemeye başlayana kadar –sanki bana doğru ilerleyen ayak sesleriydi duyduğum– sonra ses kesildi.

Kafamı kaldırıp gökyüzüne baktım.

Güneş batmak üzereydi. Bulutlar aralanmış, güneşin eğimli ışıkları tepeleri hafifçe aydınlatmaya başlamıştı. Ölüler vadisi sessiz, günün son saatleri soğuk, aydınlık ve durgundu.

Daha ileride, mezarlığın içinde, bir arada duran iki kadın gördüm; batmakta olan güneşin soğuk ve aydınlık ışıkları kadınların üzerine vuruyordu. Mezara doğru bakıyorlardı, *bana* doğru bakıyorlardı.

İki kadın.

Biraz yaklaştılar, sonra yine durdular. Tüllerini indirmiş, yüzlerini benden saklamışlardı. Durduklarında içlerinden biri yüzündeki tülü geriye attı. Akşam güneşinin soluk ışığında Marian Halcombe'un yüzünü gördüm.

Marian Halcombe değişmişti, sanki aradan yıllar geçmiş gibi değişmişti! İri, vahşi gözlerinde tuhaf bir dehşetle bana bakıyordu. Zavallı kadının yıprandığı, çok sıkıntı çektiği

yüzünden belliydi. Sanki acıyla, korkuyla, kederle damgalamışlardı onu.

Ona doğru bir adım attım. Hiç kıpırdamadı, hiç konuşmadı. Yanında duran, yüzünü tülle örtmüş kadın belli belirsiz bir çığlık attı. Durdum. Dizlerimin bağı çözüldü, tarifsiz bir dehşet tepeden tırnağa bütün vücudumu sardı ve zangır zangır titremeye başladım.

Yüzü tülle örtülü kadın yol arkadaşından uzaklaştı ve yavaşça bana doğru ilerledi. Yalnız kalınca, tek başına kalınca, Marian Halcombe konuştu. Hatırladığım sesi oldu; korku dolu gözlerin, yıpranmış yüzün aksine, ses değişmemişti.

"Rüyam! Rüyam doğru çıktı!" O korkunç sessizlikte bu sözleri usulca söylediğini duydum. Dizlerinin üzerine çöktü Marian ve kenetlediği ellerini gökyüzüne uzattı. "Tanrım! Ona güç ver. Tanrım! Bu zor anında ona yardım et."

Kadın bana doğru ilerledi; yavaşça, hiç ses çıkarmadan ilerledi. Ona baktım, Marian'a değil; o günden sonra başka kimseye bakmadım.

Benim için dua eden ses titredi, zayıfladı; sonra aniden tizleşti ve korku dolu, oradan uzaklaşmam için yalvaran bir çığlığa dönüştü.

Ne var ki yüzü tülle örtülü kadın beni tamamıyla ele geçirmiş, bedenimi de ruhumu da teslim almıştı. Mezarın bir yanında durdu. Aramızda mezar taşı, karşı karşıya duruyorduk. Kaidenin önündeki yazıya yakın duruyordu kadın. Elbisesi kara harflere sürtünüyordu.

Ses bana iyice yaklaşıyor, yaklaştıkça daha bir coşkuyla yükseliyordu.

"Yüzünü ört! Walter, bakma ona! Ah, Tanrı aşkına, lütfen acı o adama..."

Kadın tülünü geriye attı.

"Laura'nın, Leydi Glyde'ın, Aziz Hatırasına..."

Laura, Leydi Glyde, yazının yanı başında duruyor ve mezarın üzerinden bana bakıyordu.

[Hikâyenin İkinci Bölümü burada sona eriyor.]

Üçüncü Bölüm

Hikâyeye Walter Hartright Devam Ediyor

I

Yeni bir sayfa açıyorum. Son bir haftada yaşananları es geçerek hikâyeme devam edeceğim.

Bilerek bıraktığım bu boşluğun hikâyesi asla yazıya dökülmemeli. O bir haftayı düşündükçe kalbim titriyor, zihnim karanlığa gömülüp yolunu şaşırıyor. Eğer bu hikâyeyi okuyan sizleri, bu hikâyeyi kaleme alan ben yönlendireceksem, ki doğrusu da bu, buna izin veremem. Bu hikâyenin yılankavi seyrinde bize eşlik edecek ipuçlarını kördüğüm etmeden ortaya sermek istiyorsam buna izin veremem.

Bütün ömrünüzce aynı yamacında gezindiğiniz dağın zirvesine çıktığınızda hiç bilmediğiniz bir manzara nasıl aniden suratınıza çarparsa, şimdi benim karşıma çıkan hayat da tıpkı öyle: ansızın değişmiş, bütün amacı yeniden yaratılmış, umutları, korkuları, mücadeleleri, çıkarları ve fedakârlıklarıyla bir anda ve sonsuza kadar yeni bir istikamete çevrilmiş. Limmeridge'deki kilisenin sessiz gölgesinde bıraktığım hikâyeme, bir hafta sonra, Londra'da bir sokağın hengâmesinden, kargaşasından devam ediyorum.

Kalabalık ve yoksul bir mahallede bu sokak. Bu sokaktaki evlerden birinin zemin katında küçük bir gazete bayii var, birinci ve ikinci katları ise olabilecek en mütevazı eşyalarla döşenip kiraya verilmiş.

O iki katı ben tuttum, kiralarken de sahte bir isim verdim. Birinde çalıştığım, diğerinde uyuduğum iki odanın olduğu üst katta ben yaşıyorum. Alt katta, aynı sahte isimle, herkesin kız kardeşlerim olarak bildiği iki kadın yaşıyor. Ucuz dergiler için ıstampacılık yaparak ekmek paramı çıkarıyorum. Kız kardeşlerim de ufak tefek dikiş nakış işleriyle bana yardımcı oluyor hesapta. Fakirhanemiz, sıradan işlerimiz, sahte kan bağımız, sahte isimlerimiz; bunların hepsini, Londra denen bina yığınında kendimizi gizlemekte kullanıyoruz. Bizler artık hayatını uluorta yaşayan insanlarla bir sayılmıyoruz. Ben silik, dikkat çekmeyen, yardım edecek bir hamisi yahut dostu olmayan bir adamım. Marian Halcombe, artık sadece ev işlerimizi yapmaktan elleri nasır tutmuş büyük ablam benim. Biz ikimiz, diğerlerinin nazarında, pervasız bir sahtekârlığın hem kurbanları hem de failleriyiz. Biz, onların gözünde, ölmüş Leydi Glyde'ı ismiyle cismiyle taklit eden, onun kişiliğine bürünen deli Anne Catherick'in suç ortaklarıyız.

Durumumuz bu. Bu hikâyede, şimdiden sonra ve sayfalar boyunca, üçümüzün de bu kılıkla arzıendam etmesi gerekiyor.

Adalet ve yasalar karşısında, akrabaların ve dostların gözünde, medeni toplumlarda kabul gören her türlü formalite uyarınca, "Laura, Leydi Glyde," Limmeridge'deki kilisenin mezarlığında annesinin yanına defnedilmiş, yatıyor. Philip Fairlie'nin kızı, Percival Glyde'ın karısıydı o, daha yaşarken nüfustan düşüldü; kız kardeşinin gözünde hâlâ varlığını sürdürüyor olabilir, benim gözümde hâlâ varlığını sürdürüyor olabilir, fakat kendimize kurduğumuz bu sahte dünyanın dışında kalan herkesin gözünde o bir ölü. Ondan vazgeçmiş amcasının gözünde ölü; Limmeridge Malikânesi'ne gittiğin-

de onu tanıyamamış hizmetçilerin gözünde ölü; servetinin kocasına ve halasına kalmasına izin veren resmî yetkililerin gözünde ölü; maceracı bir kadın tarafından kandırıldığıma, sahtekârlığa kurban gittiğime inanan annemin ve kız kardeşimin gözünde ölü; yapayalnız bırakılmış, değersizleştirilmiş, hakkı yenmiş ve öldürülmüş.

Fakat işte Laura hayatta! Yoksulluk içinde, gizli saklı da olsa yaşıyor. Onun için savaşacak, ve bu savaşı kazanıp onu yaşayan insanların dünyasındaki yerine yeniden taşıyacak yoksul resim öğretmeniyle birlikte hayatta.

Anne Catherick'in ona ne kadar benzediğini bilen ben, karşılaştığımız o gün yüzünü bana ilk gösterdiğinde hiç mi şüphelenmedim? Ölüm tarihinin kazılı olduğu mermer kaidenin yanında tülünü kaldırıp yüzünü bana açtığı andan itibaren zerre kadar kuşkulanmadım.

O gün güneş batmadan, kapılarını ona kapatmış evi son bir kez görmeden önce, zamanında Limmeridge Malikânesi'nde birbirimize veda ederken söylediğim o sözleri hatırladık; ben tekrar ettikçe Laura da anımsadı. "Lakin eğer olur da, bütün kalbimle, ruhumla ve bedenimle size duyduğum sadakat size bir anlık mutluluk verecek yahut sizi bir anlık üzüntüden kurtaracak olursa, size resim yapmayı öğreten zavallı resim öğretmenini hatırlamaya gayret eder misiniz?" Daha sonraki bir zamanda yaşadığı sıkıntıları, dehşeti şimdilerde çok az hatırlayan kadın o sözleri hatırladı ve zavallı başını onları söyleyen adamın göğsüne saf bir güvenle yasladı. Bana ismimle seslendiği o an, "Bana her şeyi unutturmaya çalıştılar, Walter; fakat ben Marian'ı hatırlıyorum, *seni* hatırlıyorum," dediğinde, işte o an, onu çok uzun zaman önce sevmiş olan ben, ona hayatımı verdim ve ona adayabilecek bir hayatım olduğu için Tanrı'ya şükrettim. Evet! Zamanı gelmişti. Başına ne geleceğini bilmeden yürüdüğü yollarda insanoğluna yol gösteren Tanrı, binlerce, binlerce mil uzaktan, benden daha güçlü kuvvetli yol arka-

daşlarımın yanı başımda ölüp gittiği vahşi ormanların, ıssız çöllerin arasından, üç defa baş gösteren ve üç defasında da kurtulduğum ölüm tehlikelerinin içinden bana elini uzatmış, zamanı geldiğinde burada olmamı sağlamıştı. Kimsesiz kalmış, ailesi tarafından reddedilmiş, acılarla sınanmış, değişip bozulmuş, güzelliği solmuş, aklını yitirecek gibi olmuş, kişiliği elinden alınmış, hayatı çalınmış biriydi o; onun hiçbir suçu, günahı yoktu bu olanlarda ve ben ona söz vermiş olduğum sadakati, bütün kalbimi, bütün ruhumu, bütün kuvvetimi, onun o sevgili ayaklarına serebilirdim artık. Büyük bir felaket atlatmış, yapayalnız kalmıştı, ama artık nihayet benimdi! Onu destekleyecek, koruyacak, bağrıma basacak ve iyileştirecek olan bendim. Onu sevecek ve babası gibi, ağabeyi gibi şerefini koruyacak olan bendim. Asalete ve İktidara karşı umutsuz bir mücadeleye girişecek, cephaneliğinde her türlü silah bulunan bir düzmeceye ve mevzilerini tahkim etmiş Başarıya karşı uzun bir kavgaya tutuşacak, itibarını beş paralık etme, dostsuz arkadaşsız kalma, hayatını tehlikeye atma pahasına onun için bütün tehlikeleri göze alacak ve bütün fedakârlıkları yapacak olan bendim.

II

Ben durumumu anlattım; niye böyle davrandığımı açıkladım. Şimdi, Marian'ın hikâyesi ve Laura'nın hikâyesi anlatılmalı.

Bu hikâyelerin ikisini de olayları yaşayan (ve anlatırken sıklıkla duraklayan, kafasının karışmasına engel olamayan) kişilerin cümleleriyle değil, bana ve hukuki meseleleri danıştığım kişiye yol göstermesi için hazırlamayı alışkanlık haline getirdiğim kısa, yalın ve titizlikle sadeleştirilmiş özete dayanarak nakledeceğim. Böylece arapsaçına dönmüş bu hikâyenin düğümleri en çabuk ve en anlaşılır biçimde çözülmüş olacak.

Marian'ın hikâyesi, Blackwater Park kâhyasının hikâyesinin kaldığı yerden başlıyor.

Leydi Glyde'ın kocasının evinden ayrılmış olduğu haberi, neden ve nasıl ayrılmış olduğuyla ilgili ayrıntılarla birlikte, Miss Halcombe'a kâhya tarafından verilmiş. Madam Fosco tarafından kaleme alınan ve Leydi Glyde'ın Kont Fosco'nun evinde aniden vefat ettiğini bildiren mektup ancak birkaç gün sonra ellerine ulaşmış. (Kaç gün sonra geldiğini Mrs. Michelson kesin olarak söyleyememiş çünkü mektubun geldiği tarihi bir yere not etmemiş.) Mektupta Leydi Glyde'ın hangi tarihte öldüğü yazılmadığı gibi, bu haberi Miss Halcombe'a bir anda vermek ya da hanımefendinin sağlığı iyice düzelene kadar beklemek arasındaki seçim de Mrs. Michelson'a bırakılmış.

Mrs. Michelson, (kendisi de hastalığı nedeniyle Blackwater Park'a gitmekte geciken) Mr. Dawson'a danıştıktan sonra, onun tavsiyesi üzerine ve onun huzurunda, bu haberi ya mektubun geldiği gün ya da sonraki gün Miss Halcombe'a vermiş. Leydi Glyde'ın ani ölümünü haber almasının kız kardeşi üzerinde nasıl bir etki yarattığına burada değinmeye gerek yok. Miss Halcombe'un bu haberi aldıktan sonra en az üç hafta daha seyahat edemediğini söylemek yeterli olur. Miss Halcombe, yola çıkabilecek kadar kendini toparladığında Londra'ya gitmiş, yanında kâhya da varmış. Londra'da ayrılmışlar ama Mrs. Michelson, ileride birbirleriyle haberleşmeleri gerekebilir diye düşündüğünden, Londra'da kalacağı adresi yola çıkmadan önce Miss Halcombe'a vermiş.

Miss Halcombe, kâhyadan ayrılmasının ardından, hemen Gilmore ve Kyrle Hukuk Bürosu'na gitmiş ve Mr. Gilmore orada olmadığı için Mr. Kyrle'le görüşmüş. Mr. Kyrle'e Leydi Glyde'ın ölümüyle ilgili duyduğu şüpheden bahsetmiş ve bunu (Mrs. Michelson dâhil) herkesten gizlemesinin uygun olacağını düşündüğünü belirtmiş. Miss Halcombe'a seve

seve hizmet edeceğini daha önce ispatlayan Mr. Kyrle, ona teklif edilen bu soruşturmanın gereklerini, durumun hassasiyetini ve barındırdığı tehlikeleri de göz önünde bulundurmak suretiyle, vakit kaybetmeden yerine getirmeye başlamış.

Daha fazla ilerlemeden önce hikâyenin bu bölümünü sonuca bağlamak adına, Leydi Glyde'ın ölümü hakkında henüz kendisine verilmemiş bilgileri toplaması için Miss Halcombe tarafından gönderildiğini belirterek Kont Fosco'nun kapısını çalan Mr. Kyrle'e Kont tarafından her türlü imkânın sunulduğunu söylemekte fayda olacaktır. Mr. Kyrle, Doktor Mr. Goodricke'le ve evdeki iki hizmetçiyle görüştürülmüş. Leydi Glyde'ın Blackwater Park'tan tam olarak hangi tarihte ayrıldığını teyit etmenin mümkün olmaması, doktorun ve uşakların tanıklıkları, Kont Fosco ve karısının ifadelerini kendi istekleriyle vermesi, Mr. Kyrle için yeterince inandırıcı olmuş. Miss Halcombe'un, kız kardeşini kaybetmenin verdiği şiddetli ıstırapla, son derece üzücü olsa da hatalı bir yargıda bulunduğu sonucuna varmış ve ona bir mektup yazıp, kendisine bürosunda işaret ettiği şaşırtıcı şüphenin en küçük bir doğruluk payından bile yoksun olduğunu düşündüğünü ifade etmiş. Mr. Gilmore'un ortağı tarafından yürütülen soruşturma işte böyle başlamış, böyle bitmiş.

Bu esnada, Miss Halcombe Limmeridge Malikânesi'ne geri dönmüş ve orada da edinebildiği her türlü yeni bilgiyi toplamış.

Mr. Fairlie'ye yeğeninin ölüm haberi ilk önce kız kardeşi Madam Fosco'dan aldığı ve yine kesin tarihler içermeyen bir mektupla gelmiş. Mr. Fairlie, müteveffanın Limmeridge kilise mezarlığında annesinin mezarına defnedilmesi için kız kardeşinin yaptığı öneriyi uygun bulmuş. Kont Fosco cenazeyi Cumberland'a kadar getirmiş ve Limmeridge Kilisesi'nde 30 Temmuz'da düzenlenen cenaze törenine katılmış. Bu törene, aileye saygılarının bir ifadesi olarak, Limmeridge köyündeki ve civar yerleşim yerlerindeki bütün sakinler katılmış. Ertesi

gün Leydi Glyde için hazırlanan anma yazısı, mezarın üzerindeki anıtın bir yüzüne kazınmış. (Bu yazının müteveffanın halası tarafından hazırlandığı ve onaylaması için ağabeyi Mr. Fairlie'ye sunulduğu söyleniyor.)

Cenaze günü ve ertesi gün, Kont Fosco, Limmeridge Malikânesi'nde konuk edilmiş ancak Mr. Fairlie'yle Kont arasında, Mr. Fairlie'nin ricası üzerine, yüz yüze bir görüşme gerçekleşmemiş. Uşaklar aracılığıyla gönderdikleri mektuplarla haberleşmişler; Kont Fosco, Mr. Fairlie'ye yeğeninin hastalığı ve ölümüyle ayrıntılı bilgileri bu şekilde ulaştırmış. Bu bilgileri taşıyan mektupta, zaten bilinen hususlara ilave edilebilecek hiçbir yeni bilgi yokmuş, fakat mektubun sonuna dipnot olarak eklenen bir paragraflık açıklama çok dikkat çekiciymiş. Bu dipnot Anne Catherick hakkındaymış. Söz konusu paragrafta, özetle, şunlar yazıyormuş:

İlk birkaç cümlede, Mr. Fairlie'ye (hakkındaki ayrıntılı bilgileri Limmeridge Malikânesi'ne gelmesinin ardından Miss Halcombe'dan öğrenebileceği) Anne Catherick'in Blackwater Park civarlarında görülüp yakalandığı ve elinden kaçmayı bir kez başarmış olduğu doktorun gözetimi altına ikinci kez alınmış olduğu bildiriliyormuş.

Dipnotun ilk kısmında bunlardan bahsediliyormuş. İkinci kısmı ise Mr. Fairlie'yi uyarmak için yazılmış: Anne Catherick'i akıl sağlığından eden illet, kadının uzun zamandır doktor kontrolünden uzak kalmış olması nedeniyle ağırlaşmış; kadının eskiden beri en dikkat çeken sanrısı olan Sör Percival Glyde'a karşı duyduğu delicesine nefret ve şüphe son zamanlarda farklı bir biçim almış olsa da hâlâ devam ediyormuş. Zavallı kadın bu Sör Percival saplantısı yüzünden, bu defa da adamın ölmüş karısının kişiliğini gasp etmek suretiyle onu sinirlendirmeyi, üzmeyi kafasına takmış; böyle yaparsa hastaların ve hastabakıcıların gözünde daha saygın bir konuma yükseleceğine inandırmış kendini; bu karakter hırsızlığı planı belli ki, Anne Catherick'in aklına, Leydi

Glyde'dan koparmayı başarmış ve müteveffayla kendisi arasındaki tesadüfi ancak olağanüstü benzerliği gözlemlemiş olduğu bir görüşmenin ardından düşmüş. Kadının ikinci kez tımarhaneden kaçmayı başarması kesinlikle imkânsızmış ama müteveffa Leydi Glyde'ın akrabalarına mektup yazıp onları rahatsız etmenin bir yolunu bulması çok az da olsa ihtimal dâhilindeymiş ve eğer Mr. Fairlie böyle bir mektup alırsa nasıl muamele etmesi gerektiğini bilsin diye adamı önceden uyarmak istemişler.

Yukarıda özetlenen bu dipnot, Limmeridge Malikânesi'ne geldiğinde Miss Halcombe'a gösterilmiş. Leydi Glyde'ın giydiği kıyafetlerle halasının evine götürmüş olduğu eşyalar da yine Miss Halcombe'a teslim edilmiş. Söz konusu eşyaları dikkatle toplayıp Cumberland'a gönderen Madam Fosco'ymuş. Miss Halcombe, eylül ayının başlarında Limmeridge Malikânesi'ne vardığında durum böyleymiş.

Çektiği derin üzüntüye daha fazla dayanamayan vücudu zayıf düşünce, geldikten kısa bir süre sonra Miss Halcombe'un durumu yine kötülemiş ve odasında dinlenmeye çekilmek zorunda kalmış. Gücünü yeniden topladığında, yaklaşık bir ay sürmüş bu, kız kardeşinin hangi koşullarda vefat ettiğine dair kendisine anlatılanlardan duyduğu şüphenin hiç azalmadığını fark etmiş. Bu süre zarfında Sör Percival Glyde'la ilgili hiçbir haber almamış; öte yandan Madam Fosco, Miss Halcombe'a yazdığı mektuplarda kocasının da kendisinin de onu çok merak ettiğini söyleyip nasıl olduğunu soruyormuş. Bu mektuplara cevap yazmak yerine Miss Halcombe gizlice birini tutmuş ve St. John's Wood'daki evi, evde yaşayanları gözetletmiş.

Şüpheli hiçbir şeye rastlanmamış. Bunun üzerine Mrs. Rubelle'i de gizlice takibe aldırmış Miss Halcombe ama bu çabası da sonuçsuz kalmış. Mrs. Rubelle Londra'ya kocasıyla birlikte, yaklaşık altı ay önce gelmiş. Daha önce Fransa'nın Lyons kentinde yaşıyorlarmış ve buraya gelince

Leicester Square yakınlarında bir ev tutmuşlar; akıllarından geçen, evin içinde bir iki ufak tadilat yaptıktan sonra, 1851 Büyük Londra Fuarı'nı akın akın ziyaret etmesi beklenen yabancılara oda kiralamakmış. Mahallede kimse kadının ya da kocasının bir kötülüğünü görmemiş, duymamış. Sessiz, sakin insanlarmış ve şimdiye kadar kendi yağlarında kavrulup gitmişler. Son olarak Sör Percival Glyde'ı soruşturmuş Miss Halcombe. Paris'e yerleşmiş Sör Percival ve orada, az sayıdaki İngiliz ve Fransız dostlarının arasında sessiz sakin yaşıyormuş.

Bütün çabaları boşa çıkan fakat hâlâ içi rahat etmeyen Miss Halcombe, bu defa da o zamanlar Anne Catherick'in ikinci defa kapatıldığını düşündüğü zannettiği tımarhaneyi ziyaret etmeye karar vermiş. Eskiden büyük merak duyarmış bu kadına; şimdiyse iki sorusuna yanıt bulmak için onunla ilgileniyormuş. Birincisi, Anne Catherick'in Leydi Glyde'ın yerine geçmeye çalıştığından emin olmalıymış; ikincisi (eğer ilki doğruysa) zavallı kadının böyle bir kandırmacaya kalkışmasının altında yatan sebepleri bizzat öğrenmeliymiş.

Kont Fosco'nun Mr. Fairlie'ye yazdığı mektupta tımarhanenin adresi yazılmamış olsa da bu önemli bilginin mektuba konmamış olması Miss Halcombe'un işini hiç zorlaştırmamış. Mr. Hartright, Limmeridge'de Anne Catherick'le görüştüğünde, Anne Catherick ona tımarhanenin bulunduğu bölgeyi, etrafında neler olduğunu anlatmış; Miss Halcombe hem tımarhanenin hangi yöne düştüğünü hem de bu görüşmede konuşulan diğer bütün ayrıntıları Mr. Hartright'tan duyduğu şekliyle kelimesi kelimesine ta o zaman günlüğüne geçirmiş. Öyle olunca da günlüğümde ne yazmışım diye dönüp bakmış ve adresi tespit etmiş; yanına Kont'un Mr. Fairlie'ye yazdığı mektubu almış çünkü bunu hasta kadının yakını olduğunu gösteren bir tavsiye mektubu gibi kullanabileceğini düşünmüş ve Ekim ayının on birinci gününde tek başına tımarhane yoluna düşmüş.

O günün gecesini Londra'da geçirmiş. Niyeti Leydi Glyde'ın eski mürebbiyesinin yaşadığı evde kalmakmış fakat Mrs. Vesey eski öğrencisinin en yakın ve en sevgili arkadaşını görmekten o kadar müteessir olmuş ki, Miss Halcombe düşünceli davranmış ve onun yanında kalmaktan çekinmiş; Mrs. Vesey'nin evli ablasının tavsiye ettiği, o civardaki eli yüzü düzgün pansiyonlardan birine geçmiş. Ertesi gün de o büyük Londra şehrinin kuzeyine düşen, çok da uzakta olmayan tımarhaneye gitmiş.

Onu hemen tımarhane sahibinin yanına çıkarmışlar.

Adam ilk başta onu hastasıyla görüştürmemeye kesinlikle kararlı gibiymiş. Fakat Miss Halcombe Kont Fosco'nun mektubuna eklenen dipnotu gösterince, mektupta bahsedilen "Miss Halcombe"un kendisi olduğunu, müteveffa Leydi Glyde'ın yakın akrabası olduğunu ve ailevi sebeplerle, ölen kız kardeşi olduğunu iddia eden Anne Catherick'in saplantısının ne boyutlarda olduğuyla ilgilenmesinin doğal olduğunu hatırlatınca, tımarhane sahibinin hem ses tonu hem tavırları değişmiş ve adam itirazlarını geri çekmiş. Muhtemelen, hal böyleyken, Miss Halcombe'un hastasıyla görüşme talebini reddetmeye devam ettiği takdirde bunun başlı başına bir saygısızlık olmakla kalmayıp bir de kendi işletmesinde saygın yabancılar tarafından sorgulanmaması gereken işler çevrildiği şüphesini doğuracağını hissetmiş.

Miss Halcombe'un edindiği izlenim, tımarhane sahibinin, Sör Percival'la Kont'un gizli saklı işlerinden haberdar olmadığıymış. Adamın Miss Halcombe'a hastasını ziyaret etme izni vermesi bunun bir kanıtıysa, suç ortaklığı yapan birinin çok zor ağzından kaçıracağı ayrıntıları seve seve anlatması da kesinlikle diğer kanıtıymış.

Mesela, daha aralarındaki konuşma başlar başlamaz, Anne Catherick'in Kont Fosco tarafından, kadını hastaneye yatırmak için gereken bütün belgelerle birlikte, 27 Temmuz'da tımarhaneye geri getirildiğini, Kont'un Sör Per-

cival Glyde tarafından imzalanmış bir izin belgesi sunduğunu Miss Halcombe'a söylemiş. Tımarhanenin sahibi, hastasını tekrar aldığında, kadında merakını uyandıran bazı değişiklikler gördüğünü kabul etmiş. Akli dengesi bozuk kişilerde böyle değişiklikler yaşandığını daha önceki tecrübelerinden tabii ki biliyormuş. Delilerin çoğu zaman bir anı bir anını tutmaz, ruh halleri olduğu kadar dış görünüşleri de farklılaşabilirmiş; akıl sağlıklarının kötüye gitmesinin de iyiye gitmesinin de dış görünüşlerinde değişikliğe sebep olması genellikle beklenen bir durummuş. Adam bunları hesaba kattığı gibi, Anne Catherick'in hal ve tavırlarından şüpheye yer bırakmayacak şekilde anlaşılan yeni saplantısının etkisini de hesaba katmış. Gelgelelim, hastasının kaçmadan önceki hali ile geri getirildikten sonraki halini kıyasladığında, bazen hâlâ kafası bulanıyormuş. Bunlar tarif edilemeyecek kadar minik değişikliklermiş. Kadının boyunun, vücut şeklinin, ten renginin, saç ve göz renginin ya da genel hatlarıyla yüzünün kesinlikle değiştiğini söyleyemezmiş; bu minik değişiklikler, görmekten ziyade hissettiği şeylerden ibaretmiş. Uzun lafın kısası, bu kadın zaten en başından beri bir muammaymış, şimdi işler daha da karmaşıklaşmış.

Bu konuşmanın, Miss Halcombe'u birazdan yaşanacaklara azıcık bile hazırlamış olduğu söylenemezmiş. Ne var ki, konuşulanlar onun üzerinde yine de çok ciddi bir etki bırakmış. Cesareti o kadar kırılmış ki, tımarhane sahibinin peşinden hastaların tutulduğu o bölüme gidecek kadar kendini toplaması için biraz zaman geçmesi gerekmiş.

Hastabakıcılara sorulduğunda, Anne Catherick olduğu zannedilen kadının o sırada tımarhaneye bitişik avluda egzersiz yaptığı öğrenilmiş. Hastabakıcılardan biri Miss Halcombe'u avluya çıkarmaya gönüllü olmuş; tımarhane sahibinin birkaç dakika daha binada kalıp acil bir işini halletmesi gerekiyormuş, işi bitince avluya çıkıp ziyaretçisine eşlik etmeye söz vermiş.

Hastabakıcı önde, Miss Halcombe arkada, avlunun binadan uzak bir tarafına gitmişler; avlunun geri kalanına göre bakımlı bir köşeymiş burası; hastabakıcı biraz etrafına bakındıktan sonra iki tarafında çalılıklar bulunan çimenli bir yola sapmış. Bu yolun aşağı yukarı yarısına geldiklerinde, karşıdan onlara doğru yavaş yavaş yaklaşan iki kadın görmüşler. Hastabakıcı o kadınları işaret etmiş ve, "Anne Catherick şurada hanımefendi, yanındaki de özel hemşiresi. Sormak istediğiniz ne varsa ona sorabilirsiniz." Hastabakıcı bu sözleri söyledikten sonra Miss Halcombe'un yanından ayrılmış ve görevinin başına dönmüş.

Miss Halcombe kadınlara, kadınlar da ona doğru ilerlemiş. Birbirlerinin yüzünü seçebilecek mesafeye geldiklerinde kadınlardan biri aniden durmuş, tımarhanenin yabancısı kadına merakla bakmış, kolunu hemşiresinden kurtarmış ve hemen Miss Halcombe'un kollarına atılmış. Miss Halcombe kız kardeşini, bu yaşayan ölüyü, o anda tanımış.

Neyse ki o sırada yanlarında hemşireden başka kimse yokmuş; Laura'yı oradan çıkarmak için aldıkları önlemler o sayede başarıya ulaşabilmiş. Hemşire genç bir kadınmış; ilk başta o kadar heyecanlanmış ki duruma müdahale edecek gücü kendinde bulamamış. Kendini topladığında bu defa Laura'yı bırakması ve yaptığı keşfin şokuyla aklını yitirmemeye çalışmaktan bitap düşen Miss Halcombe'la ilgilenmesi gerekmiş. Birkaç dakika temiz havada, gölgelerin serinliğinde bekleyince Miss Halcombe enerjisini ve cesaretini biraz toplamış, bahtsız kız kardeşinin iyiliği için aklını başına toplaması gerektiğini anlayacak kadar kendisine hâkim olmayı başarmış.

Hemşirenin ikisini de görebileceği kadar yakında durmaları kaydıyla, hastayla baş başa konuşmak için ondan izin almış Miss Halcombe. Soru sormanın vakti değilmiş; bu mutsuz hanımefendiye soğukkanlı davranmaya mecbur olduğunu hatırlatmak, eğer böyle yaparsa çok geçmeden

ona yardım edebileceğine ve onu buradan kurtarabileceğine söz vermek dışında hiçbir şeye zamanı yokmuş Miss Halcombe'un. Kız kardeşinin talimatlarına harfiyen uyarak tımarhaneden kaçabileceği düşüncesi Leydi Glyde'ı sakinleştirmeye ve kendisinden ne beklendiğini anlamasına yetmiş. Miss Halcombe bu defa hemşireye dönmüş, cebindeki bütün parayı (üç İngiliz altını)* hemşirenin eline sıkıştırmış, onunla ne zaman ve nerede baş başa konuşabileceklerini sormuş.

Kadın ilk başta şaşırmış, Miss Halcombe'a güvenmemiş. Miss Halcombe çok heyecanlandığı için o an soramadığı bazı soruları ona sormaktan başka bir şey istemediğini, onu yanıltıp görevini ihmale zorlamanın aklından bile geçmediğini ısrarla söyleyince kadın parayı almış ve ertesi gün öğleden sonra üçte görüşebileceklerini söylemiş. O saatte hastalar yemeklerini bitirmiş olurmuş ve kadın o zaman yarım saatliğine tımarhaneden uzaklaşabilir, gözden ırak bir köşede, binanın avlusunun yoldan görülmemesini sağlayan yüksek kuzey duvarının dışında Miss Halcombe'la buluşabilirmiş. O sırada tımarhanenin sahibi yanlarına gelmek üzere olduğundan, Miss Halcombe'un sadece hemşirenin bu teklifini kabul etmeye, bir de ertesi gün kendisinden haber beklemesini kız kardeşinin kulağına fısıldamaya vakti kalmış. Adam ziyaretçisinin heyecanlandığını fark etmiş, Miss Halcombe da bu durumu, Anne Catherick'le görüşmesinin onu ilk başta biraz tedirgin ettiğini söyleyerek açıklamış. Sonra da ilk fırsatta –daha doğrusu, bahtsız kız kardeşinin yanından kendisini çekip alabilecek cesareti toplar toplamaz– müsaade istemiş ve oradan ayrılmış.

Miss Halcombe biraz düşününce, düşünebilecek kadar kendine gelince, tımarhanedeki kadının Leydi Glyde olduğunu ispat etmek ve onu oradan çıkarmak için hukuk mücadelesi vermeye kalktığı takdirde, bu çabası başarıya ulaşsa dahi, bunun zaman alacağına ve kız kardeşinin, yaşamaya mecbur

* Bir sterlin değerindeki altın para. (ç.n.)

bırakıldığı o dehşetli koşullarda zaten bozulmaya başlamış akıl sağlığını bu gecikme yüzünden geri kazanamayacak ölçüde yitirebileceğine ikna olmuş. Leydi Glyde'ı tımarhaneden kaçırmaya ve bunu yaparken de hemşirenin yardımını almaya Londra'ya dönene kadar çoktan karar vermiş.

Hemen borsadaki işlerini takip eden simsara koşmuş, nesi var nesi yok satmasını istemiş ve böylece eline yedi yüz sterline yakın bir para geçmiş. Kız kardeşinin özgürlüğünün bedelini gerekiyorsa elindeki son kuruşla ödemeye kararlı olduğundan, parasının tamamını banknotlar halinde cebine koymuş ve ertesi gün tımarhane duvarının dışındaki randevusuna gitmiş.

Hemşire oradaymış. Miss Halcombe temkinli davranıp doğrudan konuya girmemiş ve kadını yoklamak için bir sürü soru sormuş. Öğrendiği diğer ayrıntılara ilaveten, daha önce gerçek Anne Catherick'in bakımını üstlenmiş hemşirenin hastanın kaçmasından sorumlu tutulmuş olduğunu, (halbuki suçun onda olmadığını), bu yüzden işinden olduğunu da keşfetmiş. Anne Catherick olduğu düşünülen kadın eğer ikinci kez kaçarsa, aynı ceza bu defa Miss Halcombe'un konuştuğu kişiye kesilecekmiş; üstelik, bu defaki hemşirenin işinden olmamak için özel bir sebebi de varmış. Kadın nişanlıymış, yakında evlenecekmiş ve yaklaşık iki yüz üç yüz sterlin biriktirdiklerinde buradan ayrılıp müstakbel kocasıyla birlikte bir iş kuracakmış. Hemşire maaşları iyiymiş ve eğer çok iktisatlı davranabilirse o paranın kendi biriktirmesi gereken kısmını iki yılda toparlayabilirmiş.

Miss Halcombe bu ipucunu yakalayınca konuya girmiş. Anne Catherick olduğu zannedilen kadınla yakın akraba olduğunu, kadının ölümcül bir hata neticesinde tımarhaneye kapatılmış bulunduğunu, ikisinin kavuşmasına aracılık ettiği takdirde iyilik yapmış ve bir Hristiyana yakışır şekilde davranmış olacağını altını çize çize söylemiş. Kadının itiraz etmesine fırsat vermeden cebinden dört tane yüz sterlinlik

banknot çıkarmış ve kadına, göze alacağı tehlike ve kaybedeceği işi karşılığında, bu parayı önermiş.

Hemşire büsbütün kuşkulanmış Miss Halcombe'dan, böyle bir teklif yapmasını hiç beklemiyormuş, ne diyeceğini bilememiş. Miss Halcombe kadının tereddüdünün üzerine gitmiş.

"İyilik yapmış olacaksınız," diye tekrar etmiş; "bu dünyadaki en incinmiş, en mutsuz kadına yardım etmiş olacaksınız. Evleneceksiniz, para biriktirmeniz gerekiyor; işte ben o parayı size ödül olarak vereceğim. Onu bana sağ salim getirin, ben de onu teslim almadan önce bu dört yüz sterlini avcunuza sayayım."

"Sevdiğim adam bana bu parayı nereden bulduğumu soracaktır; bu söylediklerinizi bir mektuba yazıp verebilir misiniz?" diye sormuş kadın.

Miss Halcombe, "Mektubu yazar, imzalar, yanımda getiririm," diye cevap vermiş.

"O halde tehlikeyi göze alıyorum," demiş hemşire.

"Ne zaman?"

"Yarın."

Miss Halcombe'un ertesi sabah erkenden oraya tekrar gelmesini, kimseye görünmeyecek şekilde ağaçların arasında beklemesini, kuzey duvarının altındaki o ıssız köşeye hep yakın durmasını alelacele kararlaştırmışlar. Hemşire kesin bir saat verememiş Miss Halcombe'a, çünkü temkinli davranması ve duruma göre hareket etmesi gerekiyormuş. Bunda mutabık kalıp ayrılmışlar.

Miss Halcombe, ertesi sabah saat on olmadan kararlaştırdıkları yere gelmiş, söz verdiği mektup ve söz verdiği para da yanındaymış. Bir buçuk saatten fazla beklemiş. Derken, Leydi Glyde'ı kolundan tutmuş hızlı hızlı yürüyen hemşire, duvarın köşesinden belirivermiş. Kadın geldiği anda Miss Halcombe banknotları ve mektubu ona vermiş ve böylece kız kardeşler yeniden birbirine kavuşmuş.

Hemşire büyük bir akıllılık edip önceden Leydi Glyde'a kendi şapkasını, tülünü ve şalını giydirmiş. Miss Halcombe kadına sadece tımarhanedekiler bu firardan haberdar olunca arama çalışmalarını yanlış bir istikamete nasıl sevk edebileceğini söylemiş. Kadından binaya geri dönmesini, Anne Catherick'in son zamanlarda Hampshire'ın Londra'ya ne kadar mesafede olduğunu sorup durduğundan diğer hastabakıcıların duyabileceği şekilde bahsetmesini, firarın anlaşılmasının kaçınılmaz olduğu o son ana kadar beklemesini ve Anne'in kayıp olduğunu o zaman bildirmesini istemiş. Anne Catherick'in Hampshire'la ilgili sorular sorduğu tımarhanenin sahibine haber verilince adam da hastasının, kendisinin aslında Leydi Glyde olduğunu iddia etmesine sebep olan saplantısının etkisi altında kalıp Blackwater Park'a dönmüş olduğunu düşünecek ve ilk arama ekibini, çok büyük ihtimalle, o istikamete yönlendirecekmiş.

Hemşire bu önerilere uymayı, Miss Halcombe'un düşündüğünden daha kolay kabul etmiş, çünkü firar esnasında tımarhaneden ayrılmamış ve masumiyetini en azından görünüşte muhafaza etmiş olması, onu işini kaybetmekten daha kötü sonuçlarla karşı karşıya kalmaktan koruyacakmış. Kadın hemen binaya dönmüş, Miss Halcombe da hiç vakit kaybetmeden kız kardeşini beraberinde Londra'ya getirmiş. Aynı gün öğleden sonraki Carlisle trenine yetişmiş ve kazasız belasız o gece Limmeridge Malikânesi'ne varmışlar.

Yolculuklarının sonlarına doğru kompartımanda onlardan başka yolcu kalmamış ve Miss Halcombe, kafası karışmış, belleği zayıflamış kız kardeşinin geçmişe dair hatırlayabildiği ne varsa dinlemiş. Bu komplonun dehşet verici öyküsü, maalesef tutarsız ve birbiriyle pek bağlantısı olmayan kesitler halinde ona aktarılmış. Bu kesitler hikâyenin tamamını açığa çıkarmakta her ne kadar yetersiz kalsa da ertesi gün Limmeridge Malikânesi'nde yaşanan olayların aktarılıp bu açıklayıcı bölümün kapatılmasından önce buraya kaydedilmeleri yine de gerekiyor.

Leydi Glyde'ın, Blackwater Park'tan ayrılmasından sonra gelişen olaylara dair hatırladıkları, oradan bindiği trenin Güney Batı Demiryolları Londra istasyonuna varmasıyla başlamış. Yola çıkmadan önce, tren yolculuğunu hangi gün yaptığını not etmeyi ihmal etmiş Leydi Glyde. O önemli günün ayın kaçına geldiğini Leydi Glyde'ın ya da Mrs. Michelson'ın sunacağı bir kanıtla kesinleştirme umudu böylece çöpe gitmiş.

Leydi Glyde, treni perona girdiğinde, Kont Fosco'nun onu beklediğini görmüş. Kompartıman görevlisi kapıyı açar açmaz kapıda bitmiş adam. Tren her zamankinden kalabalıkmış ve herkes birden valizlerine hücum etmiş. Kont Fosco'nun beraberinde getirdiği biri, Leydi Glyde'a ait valizi bulup kompartımandan almış. Valizin üzerinde Leydi Glyde'ın adı yazıyormuş. Bindikleri arabanın neye benzediğine o sırada dikkatli bakmamış Leydi Glyde, arabada kendisinden başka sadece Kont varmış.

İstasyondan ayrıldıklarında ilk sorusu Miss Halcombe'un nerede olduğu olmuş. Kont ona, Miss Halcombe'un henüz Cumberland'a gitmemiş olduğunu, baştan öyle konuşmuş olsalar da sonra düşündüklerinde, birkaç gün dinlenmeden o kadar uzun bir yolculuğa çıkmasının akıllıca olmadığına karar verdiklerini söylemiş.

Leydi Glyde bu defa kız kardeşinin Kont'un evinde kalıp kalmadığını sormuş. Kont'un bu soruya ne cevap verdiğini çok net hatırlayamamış; emin olduğu tek şey, Kont'un onu Miss Halcombe'u görmeye götürdüğünü söylediğiymiş. Leydi Glyde Londra'yı o kadar az biliyormuş ki hangi caddelerden geçtiklerini, o sırada, anlayamamış. Fakat hep caddelerden gitmişler ve de geçtikleri yerlerde ne bir bahçe ne de bir ağaç görmüşler. Araba, meydan gibi bir yerin arkasındaki ara sokaklardan birinde durmuş; dükkânların, resmî binaların ve çok sayıda insanın olduğu bir meydanmış. Bu hatırladıkları (ki Leydi Glyde hatırladığı kadarının doğru ol-

duğuna emin), Kont Fosco'nun onu, Londra'nın banliyölerinden olan St. John's Wood'daki kendi evine götürmediğini açık seçik gösteriyor.

Eve girmişler, ya birinci ya da ikinci kata çıkıp arkadaki bir odaya geçmişler. Leydi Glyde'ın valizi itinayla içeri taşınmış. Kapıyı bir hizmetçi kadın açmış ve onları holde koyu siyah sakallı bir adam karşılamış; dış görünüşünden yabancı olduğunu tahmin ettiği bu adam son derece saygılı davranarak onlara merdivenleri göstermiş. Leydi Glyde, Miss Halcombe'u sormaya devam etmiş ve Kont da ona endişelenmesine gerek bulunmadığını, Miss Halcombe'un evde olduğunu ve kız kardeşinin geldiğinin ona hemen haber verileceğini söyleyerek cevap vermiş. Derken Kont ve yabancı adam odadan çıkmış ve Leydi Glyde odada yalnız kalmış. Fazla eşyası olmayan bir oturma odasıymış burası, etraftaki evlerin arka tarafına bakıyormuş.

Dikkat çekecek kadar sessiz bir yermiş, merdivenlerden kimse inip çıkmıyormuş; sadece hemen altındaki odada erkeklerin uğultu halinde konuştuğunu duymuş Laura. Çok uzun süre yalnız kalmamış; Miss Halcombe'un dinlendiğini ve kısa bir süre daha rahatsız edilmemesi gerektiğini söylemek için Kont tekrar gelmiş odaya. Yanında bir beyefendi varmış Kont'un (İngilizmiş bu adam) ve Kont, dostum dediği bu adamı Leydi Glyde'la tanıştırmakta ısrar etmiş.

Bu tuhaf tanışmanın ardından Kont odadan çıkmış ve Leydi Glyde bu adamla odada yalnız kalmış; hatırlayabildiği kadarıyla tanışma esnasında ne kendisinin ne bu adamın ismi geçmiş. Adam son derece kibar davranıyormuş fakat Leydi Glyde'a birtakım özel sorular sorması, bu soruları sorarken de yüzüne tuhaf tuhaf bakması onu tedirgin etmiş, kafasını karıştırmış. Adam odada kısa bir süre durduktan sonra dışarı çıkmış ve bir iki dakika sonra içeriye ikinci bir yabancı –o da İngilizmiş– girmiş. Bu kişi kendisini Kont Fosco'nun bir diğer dostu olarak tanıtmış, o da

Leydi Glyde'ın yüzüne son derece tuhaf bakmış, o da bazı özel sorular sormuş; fakat, hatırlayabildiği kadarıyla, Leydi Glyde'a hiç ismiyle hitap etmemiş ve o da ilk adam gibi kısa bir süre kaldıktan sonra odadan çıkmış. Leydi Glyde kendi başına gelebileceklerden o kadar korkmuş, kız kardeşinin başına ne geldiğinden o kadar endişelenmiş ki her şeyi göze alıp tekrar alt kata inmeyi ve evde gördüğü tek kadından, kapıyı açan hizmetçiden, kendisini korumasını, kendisine yardım etmesini istemeyi düşünmüş.

Tam Leydi Glyde sandalyesinden kalkarken Kont tekrar odaya girmiş.

Kont kapıda belirir belirmez Leydi Glyde endişe içinde, kız kardeşiyle görüşmesinin daha ne kadar erteleneceğini sormuş. Kont ilk başta kaçamak cevap vermiş, fakat Leydi Glyde ısrar edince, o ana kadar Miss Halcombe'un sağlığı yerindeymiş gibi konuştuğunu ancak aslında durumun hiç de öyle olmadığını istemeye istemeye itiraf etmiş. Bu cevabı verirken Kont'un ses tonu ve tavırları Leydi Glyde'ı o kadar dehşete düşürmüş, daha doğrusu o iki yabancı yanına girip çıktıkça hissettiği huzursuzluğu yeniden ve daha büyük bir acıyla hissetmesine sebep olmuş ki aniden bayılır gibi olmuş Leydi Glyde ve bir bardak su istemeye mecbur kalmış. Kont kapıdan seslenip su ve bir şişe nane ruhu getirmelerini istemiş. Bunların ikisini de yabancıya benzeyen sakallı adam getirmiş. Leydi Glyde suyu içmeye kalkmış fakat tadı o kadar tuhaf gelmiş ki daha fena olmuş ve hiç düşünmeden Kont Fosco'nun elinden nane ruhu şişesini alıp koklamış. Koklar koklamaz da başı dönmüş. Elinden kayıp düşen şişeyi Kont yakalamış ve Leydi Glyde'ın hatırlayabildiği son şey, Kont'un şişeyi burnuna götürüp ona tekrar nane ruhu koklattığı olmuş.

Leydi Glyde'ın o andan sonrasına dair hatırlayabildikleri karmaşık, bölük pörçük ve mantıklı bir açıklama getirmenin pek mümkün olmadığı anılardan ibaret.

Onun aklında kalan, o akşam ilerleyen saatlerde kendine geldikten sonra evden çıkıp (daha Blackwater Park'tayken ayarlamış olduğu gibi) Mrs. Vesey'nin evine gitmiş, orada çay içmiş ve geceyi Mrs. Vesey'nin çatısı altında geçirmiş olduğu. Kont Fosco'nun onu getirdiği evden nasıl, ne zaman, kiminle birlikte ayrıldığını kesinlikle söyleyemiyormuş. Gelgelelim, Mrs. Vesey'nin evine gitmiş olduğuna, hatta daha da garibi, soyunup yatağa girmesine Mrs. Rubelle'in yardım ettiğine eminmiş! Mrs. Vesey'nin evinde ne konuşulduğunu, orada başka kimleri gördüğünü yahut Mrs. Rubelle'in neden o evde olup da kendisine yardım ettiğini hatırlamıyormuş.

Leydi Glyde ertesi sabah yaşadıklarını çok daha belli belirsiz hatırladığından anlattıklarına hiç güvenilemezmiş.

Arabayla bir yere gittiklerini hayal meyal hatırlıyormuş (tam saatini söyleyemiyor); yanında Kont Fosco'yla kadın refakatçi olarak yine Mrs. Rubelle varmış. Fakat Mrs. Vesey'nin yanından ne zaman, ne sebeple ayrıldığını söyleyemiyormuş; arabanın hangi istikamete gittiğini, onu arabadan nerede indirdiklerini, baygın geçirdiği bütün o süre zarfında Kont'un ve Mrs. Rubelle'in onun yanında kalıp kalmadıklarını da bilmiyormuş. Leydi Glyde'ın üzücü hikâyesinde bu andan itibaren kocaman bir boşluk varmış. Hafızasında o günlere dair en ufak bir iz kalmamış; hiçbir fikri yokmuş bir gün mü yoksa günler boyu mu öyle yaşadığına dair; derken bir gün hiç tanımadığı bir yerde, hiç bilmediği kadınların arasında aniden kendine gelmiş.

İşte orası tımarhaneymiş. Ona Anne Catherick diye seslendiklerini ilk defa orada duymuş; ona kurulan komplonun son ve tuhaf ayrıntısını orada, üzerinde Anne Catherick'in kıyafetlerinin olduğunu kendi gözleriyle gördükten sonra fark etmiş. Tımarhanedeki ilk gecesinde hastabakıcı kadın ondan soyunmasını istemiş ve çıkardığı her çamaşırı alıp üzerindeki işaretleri ona göstermiş: "Senin kıyafetlerinin

üzerinde senin kendi adın yazıyor; Leydi Glyde olduğunu söyleyip bizi daha fazla uğraştırma, olur mu?" diye sakin sakin, kibar kibar onu uyarmış. "Leydi Glyde öldü, gömüldü; sen yaşıyorsun, gücün kuvvetin yerinde. Şimdi sen de bak bakayım kıyafetlerine! İşte, kaliteli mürekkeple hepsine yazılmış ismin; orada da eski eşyaların var, hepsini sakladık biz onların, onların üzerinde de göreceksin ismini: Anne Catherick!" Limmeridge Malikânesi'ne vardıkları gece incelemiş Miss Halcombe kız kardeşinin çamaşırlarını ve ne yazdığını o da görmüş.

Cumberland yolculuğunda ihtiyatla sorulan sorular Leydi Glyde'ın hafızasındakileri ancak bu kadar gün ışığına çıkarabilmiş; anlattıklarının hepsine şüpheyle yaklaşmak gerektiği gibi bir kısmı da çelişkiliymiş. Miss Halcombe, o günleri hatırlamanın acısını kaldıramayacak kadar zayıf düştüğü apaçık ortada olduğundan, tımarhanede yaşanan olaylar hakkında Leydi Glyde'a soru sormaktan kaçınmış. Leydi Glyde'ın tımarhaneye Temmuz ayının yirmi yedisinde götürüldüğü, sahibi kendi ağzıyla söylediği için biliniyormuş. O tarihten Ekim ayının on beşine (kurtarıldığı güne) kadar onu oraya hapsetmişler, sistematik bir biçimde Anne Catherick olduğuna inandırmaya çalışmışlar ve ilk günden son güne kadar ona âdeta deli muamelesi yapmışlar. Onun kadar hassas, onun kadar narin bir yapıda olmayanlar dahi böyle çetin bir sınavda kim bilir ne kadar zorlanırdı? Oraya bir erkek düşse o bile oradan değişmeden çıkamaz.

On beşinin akşamı Limmeridge'e vardıklarında, Miss Halcombe akıllıca bir karar vermiş ve yanındaki kadının Leydi Glyde olduğunu açıklamak için ertesi güne kadar beklemeyi uygun görmüş.

Ertesi sabah ilk yaptığı Mr. Fairlie'nin odasına gitmek olmuş, olabildiğince dikkatli davranmak ve onu mümkün olduğu ölçüde hazırlamak suretiyle en sonunda durumu ona olduğu gibi anlatmış. Mr. Fairlie, o ilk şaşkınlığını ve paniğini

atlatır atlatmaz, Miss Halcombe'a öfkeyle Anne Catherick'in tongasına düştüğünü söylemiş. Kont Fosco'nun mektubundan bahsetmiş, Anne'le müteveffa yeğeni arasındaki fiziksel benzerliği kendisine bizzat Miss Halcombe'un anlattığını hatırlatmış ve evine getirilmesini bile başlı başına bir hakaret ve rezalet kabul ettiği deli bir kadını, yalnızca bir dakikalığına bile olsa, huzuruna kabul etmeyi kesinlikle reddetmiş.

Miss Halcombe odadan çıkmış ve o ilk anki öfkesi yatışana kadar beklemiş; biraz düşününce, Mr. Fairlie'nin, bir yabancı zannettiği yeğenine kapılarını kapatmadan önce, en azından insanlık vazifesini yapıp onu görmesi gerektiğine karar vermiş ve içeriye hiç haber vermeden Leydi Glyde'la birlikte odaya girmiş. Kapıdaki uşak girmelerini engellemeye çalışmış ama Miss Halcombe ısrarcı davranmış ve elinden tuttuğu kız kardeşiyle birlikte Mr. Fairlie'nin karşısına dikilmiş.

Yalnızca birkaç dakika sürmüş o karşılaşma, fakat o esnada, şimdi Miss Halcombe'un anlatamayacağı kadar büyük acılar yaşanmış; o da bu sebeple ayrıntıya girmedi. Şu kadarını anlatmayı yeterli gördü: Mr. Fairlie, odasına getirilen bu kadını tanımadığını, kadının yüzüne bakınca, halini görünce kendi yeğeninin Limmeridge Kilisesi mezarlığında yattığından şüphe etmeye bir an bile gerek görmediğini, eğer kadın gün bitmeden evden uzaklaştırılmazsa kendisini korumaları için polis çağıracağını kesinkes söylemiş.

Mr. Fairlie son derece bencil, son derece miskin ve eskiden beri insani duygulardan yoksun biri olabilirmiş olmasına, fakat onun bile erkek kardeşinin çocuğunu gizliden gizliye tanıyıp alenen reddetmek gibi bir alçaklığı yapabileceğini düşünmek kesinlikle imkânsızmış. Miss Halcombe yine insanca, yine mantıklı davranmış ve Mr. Fairlie'nin, Anne Catherick hakkında ona daha önce anlatılmış olayların etkisinde kaldığı ve şimdi gördükleri karşısında paniğe kapıldığı için sağduyulu davranamadığı sonucuna varıp

olan bitene böyle bir açıklama getirmiş. Ne var ki, aynı sınavdan bu defa hizmetçileri geçirince, onlara gösterdiği genç kadının hanımları mı yoksa ona benzediğini hep duydukları Anne Catherick mi olduğunu sorduğunda bir tanesi dahi kesin cevap veremeyince –hatta bazıları açık açık aksini iddia etmiş– tımarhaneye kapatılmanın Leydi Glyde'da yol açtığı değişimin, ilk başta düşündüğünden çok daha büyük olduğu sonucuna varmış Miss Halcombe üzülerek. Leydi Glyde'ı ölmüş gösteren o aşağılık yalanı onun doğduğu evde, aralarında yaşamış olduğu insanların yanında dahi açığa çıkarmayı başaramamış.

Şartlar biraz daha lehlerine olmuş olsa, Leydi Glyde'ın yaşadığını kanıtlamak için orada kalmaktan ümidi kesmeyebilirlermiş.

Örneğin, Leydi Glyde'ın özel hizmetçisi Fanny o sırada Limmeridge'de değilmiş, iki gün sonra dönecekmiş ve onun Leydi Glyde'ı tanımasını sağlamaları iyi olabilirmiş; Fanny tanırmış hanımını, çünkü diğer hizmetçilere kıyasla onun yanında daha çok bulunmuş ve ona daha gönülden bağlıymış. Başka bir çözüm, gücünü kuvvetini biraz daha toparlayana, aklı biraz daha yerine gelene kadar Leydi Glyde'ı evde ya da Limmeridge köyünde saklamakmış. Yeniden hafızasına güvenebilecek hale geldiğinde, geçmişteki kişilerden ve olaylardan doğal olarak hiçbir kimlik hırsızının taklit edemeyeceği bir kesinlik, bir aşinalıkla bahsedecekmiş Leydi Glyde ve böylece, dış görünüşü şüpheleri dağıtmakta halihazırda yetersiz kalmış olsa da, zamanın da yardımıyla, kim olduğunu kendi sözleriyle ispatlayabilecekmiş.

Gelgelelim, Leydi Glyde'ın özgürlüğünü hangi koşullarda geri kazandığı düşünüldüğünde, bu gibi yollara başvurmanın hiçbir faydası olmayacağı görülüyormuş. Tımarhanedekiler Leydi Glyde'ı şimdilik Hampshire'da arıyor olabilirmiş fakat oradan sonra elbette Cumberland'a bakacaklarmış. Kaçağı aramakla görevlendirilen kişiler birkaç saat

içerisinde Limmeridge Malikânesi'nin kapısını çalabilirmiş ve Mr. Fairlie'nin, içinde bulunduğu ruh haliyle, hemen bölgedeki nüfuzunu ve itibarını kullanıp onlara yardım edeceğine şüphe yokmuş. Miss Halcombe'un Leydi Glyde'ı güvende tutabilmek için verebileceği en sağlıklı karar, zor da olsa, onun hakkını savunmak için verdiği mücadeleden vazgeçmek, onu bir an evvel kendisi için dünyanın en tehlikeli yeri haline gelen bu evden ve doğup büyüdüğü topraklardan uzaklaştırmakmış.

Vakit kaybetmeden Londra'ya dönmenin Leydi Glyde'ın güvenliğini sağlamak için alınması gereken ilk ve en doğru önlem olduğu böylece kendiliğinden ortaya çıkmış. Bütün izlerini süratle ve kesinlikle silmeleri büyük şehirde mümkün olabilirmiş. Ne hazırlık yapacak ne de birileriyle vedalaşacaklarmış. O unutulmaz 16 Ekim günü, Miss Halcombe kız kardeşinden cesaretini son kez toplamasını istemiş ve ikisi, kendi yollarını çizmek üzere, kimsenin onlara iyi yolculuklar dilemesini beklemeden, Limmeridge Malikânesi'ne sırt çevirmişler.

Kilise mezarlığına bakan tepeyi geçtiklerinde Leydi Glyde ısrar etmiş, dönüp son kez annesinin mezarını görmek istemiş. Miss Halcombe onu inadından vazgeçirmeye çalışmış ama her zamankinin aksine, bu defa ona sözünü geçirememiş. Leydi Glyde kesinlikle geri adım atmıyormuş. Bir anda parlayan solgun gözlerinin çakmak çakmak baktığı, yüzünü örten tülün ardından bile görülüyormuş; aylardır verdiği mücadelede zayıf düşmüş parmakları o ana kadar güç bela tuttuğu o dost kolu anbean daha sıkı sarmaya başlamış. Bütün kalbimle inanıyorum ki, Tanrı'dan gelen bir işaretti onları geri döndüren ve o kederli hallerinde, içlerinde en masum ve en dertli olanın o işareti görmesi istenmişti.

Geldikleri yoldan mezarlığa geri dönmüş ve biz üçümüzün yazgısını belirlemişler.

III

Geçmişin hikâyesi buydu; o ana kadar bildiğimiz kadarıyla, geçmiş buydu.

Miss Halcombe'u dinledikten sonra iki şeyden emin oldum. Birincisi, bu komployla ne amaçlandığını, pervasızca işlenen karmaşık bir suçun cezasız kalmasını sağlamak için fırsatların nasıl kollandığını, şartların nasıl uygun hale getirildiğini gördüm ve gördüklerim içimi kararttı. Bu komplonun bütün ayrıntılarını henüz bilmiyordum fakat Beyazlı Kadın'la Leydi Glyde arasındaki fiziksel benzerliğin aşağılık bir şekilde kullanıldığına hiç şüphe yoktu. Anne Catherick'in Kont Fosco'nun evindeki kişilere Leydi Glyde diye tanıtılmış olduğu, ölen kadının tımarhanedeki yerini de Leydi Glyde'ın almış olduğu açıkça ortadaydı; bu değişiklik öyle bir ustalıkla yapılmıştı ki masum insanlar (Dr. Goodricke'le iki uşak kesinlikle, tımarhanenin sahibi ise büyük ihtimalle) bu suça ortak edilmişti.

Emin olduğum bu ilk husus, kaçınılmaz olarak ikincisini de akla getiriyordu. Kont Fosco ve Sör Percival Glyde'ın bize acımayacağı kesindi. Kurdukları komplonun başarıya ulaşması neticesinde o iki adam ceplerine tam otuz bin sterlin indirmiş; biri yirmi bin sterlin kazanırken, diğeri de karısı vasıtasıyla on bin sterline kavuşmuştu. En büyük sebep paraydı ama yaptıklarının açığa çıkmamasını sağlamak, suçlarının cezasız kalması açısından olduğu gibi başka pek çok sebepten işlerine geliyordu; bu yüzden komplolarının kurbanının nereye saklandığını öğrenmek ve onu bu dünyada sahip olduğu iki dosttan –Marian Halcombe'dan ve benden– ayırmak için altına bakmayacakları taş, yok etmeye çalışmayacakları insan, denemeyecekleri sahtekârlık yoktu.

İnzivaya çekileceğimiz, dinlenip gücümüzü toplayacağımız yeri belirlerken bana yol gösteren yalnızca, bu büyük tehlikeyi ve tehlikenin her geçen gün, her geçen saat bize daha çok yaklaşıyor olabileceğini hissetmekti. Londra'nın

en doğusunu, sokakta aylak aylak gezinip etrafına bakan insanların en az olduğu yerlerden birini bu maksatla seçtim. Yoksul ve kalabalık bir mahalleyi seçtim; erkeğiyle kadınıyla hayata tutunmaya çalışan etrafımızdaki insanların verdiği mücadele ne kadar zorlu olursa, aralarına karışan yabancıları fark etmeye zaman ya da emek harcamaları da o kadar ihtimal dışı olur diye düşündüm. Kalacağımız yerin bize özellikle sağlamasını istediğim faydalar bunlardı ama bu bölge bize aynı zamanda farklı ve bir o kadar önemli bir açıdan da yarar sağladı. Benim gündelik işlerden kazandığım azıcık parayla bu mahallede geçinebilir ve dişimizden tırnağımızdan artırdığımız her kuruşu, bize yapılmış iğrenç bir yanlışı düzeltmek için verdiğimiz haklı mücadeleyi bir adım daha öteye taşımak için kullanabilirdik; ilk günden itibaren bu amacımızdan asla şaşmadım.

Bir hafta içinde Marian Halcombe'la birlikte yeni hayatlarımızın nasıl bir istikamette ilerlemesi gerektiğini kararlaştırdık.

Binada başka kiracı yoktu ve bizim kaldığımız iki katın girişi, alttaki dükkândan bağımsızdı. Marian'ın ya da Laura'nın, en azından şimdilik, yanlarında ben olmadan dışarıya çıkmamalarının ve ben evde yokken kimseyi, hangi gerekçeyle gelmiş olurlarsa olsunlar, içeri almamalarının uygun olduğuna karar verdim. Bu kuralı koyduktan sonra eskiden tanıdığım ve büyük bir işletmede ıstampacılık yapan bir dostumun yanına gittim; iş aradığımı söyledim ve konuşurken, kimliğimi birtakım sebeplerle gizli tutmak istediğimi de belirttim.

Dostum hemen borçlu olduğum sonucuna vardı, her zamanki gibi durumuma üzüldüğünü ifade etti ve benim için elinden ne geliyorsa yapmaya söz verdi. Hiç bozuntuya vermedim ve o ne iş gösterdiyse yaptım. Tecrübeme ve azmime güvenebileceğini biliyordu. Onun istediği istikrar ve ustalık bende vardı; kazancım az olsa da ihtiyaçlarımızı karşılıyor-

du. Bu işten düzenli gelir elde edeceğime emin olur olmaz, Marian Halcombe'la elimizde avcumuzda ne varsa birleştirdik. Onun iki yüz ila üç yüz sterlini kalmıştı; İngiltere'den ayrılmadan önce sattığım resim malzemelerinden ben de yaklaşık o kadar kazanmıştım. Böylece ikimizin toplam dört yüz sterlinden fazla parası olmuştu. Bu küçük serveti bankaya yatırdım; bana yardım edecek kimse bulamazsam tek başıma yürüteceğim gizli tahkikat ve soruşturmaların masrafını o hesaptan karşılayacaktım. Haftalık harcamamızı son kuruşuna kadar hesapladık ve Laura'nın ihtiyaçları dışında bankadaki küçük hesabımıza asla dokunmadık.

Eğer cesaret edip de aramıza bir yabancının girmesine izin vermiş olsaydık hizmetçiye yaptıracağımız ev işlerini, ilk günden itibaren kendi isteğiyle Marian Halcombe üstlendi. "Bir kadının elinden *hangi iş* geliyorsa," dedi, "er ya da geç, benim bu ellerimden de gelecektir." Öne doğru uzattığı elleri titriyordu. Güvenliğimizi tehlikeye atmamak için kendi elbiseleri yerine giydiği ucuz, sade elbisenin kollarını sıvadığında görünen o incecik kalmış kollar, geçmişin üzücü hikâyesinden kendi paylarına düşeni anlatıyor, fakat kadının ruhundaki o söndürülemez ateş hâlâ alev alev yanıyordu. Gözlerinin yaşla dolduğunu ve iri damlaların yavaş yavaş yanaklarından aşağı süzüldüğünü gördüm bana baktığında. Eski günlerdeki canlılığını anımsatan bir hareketle gözyaşlarını sildi; gülümsemesi ise eski günlerdeki moralli halinin silik bir yansımasıydı. Özür diler gibi, "Cesaretimden kuşkun olmasın Walter," dedi, "ağlayan bedenim sadece, *irademe* değil. Ben gözyaşlarıma söz geçiremezsem ev işleri geçirir." Sözünü de tuttu Marian; akşam eve geldiğimde bütün işleri bitirmiş, dinlenmek için bir köşeye oturmuştu. Geçmiş günlerin aydınlığını, kararlılığını gördüm bana bakan o iri, sebatkâr, siyah gözlerde. "Ben henüz yıkılmadım," dedi. "Payıma düşen işleri yapabileceğime emin olabilirsin." Daha ben cevap veremeden, fısıldayarak devam etti sözleri-

ne, "Payıma düşen riski üstleneceğime ve tehlikeye atılacağıma da. Eğer olur da zamanı gelirse, bu sözlerimi hatırla!"

Zamanı geldiğinde gerçekten hatırladım.

Ekim ayı sona ermeden hayatlarımızın gündelik akışı kararlaştırdığımız istikamette ilerlemeye başladı ve biz üçümüz, saklandığımız bu yerde, sanki yaşadığımız ev ıssız bir adaymış, dört bir yanımızı saran sokaklardan, etrafımızı çevreleyen binlerce insandan oluşan o büyük ağ da uçsuz bucaksız bir denizin suyuymuş gibi dünyadan tamamen tecrit edilmiştik. Bundan sonra nasıl hareket etmem gerektiğini, Sör Percival ve Kont'a karşı yakında girişeceğim mücadeleye kendimi en emniyetli şekilde nasıl hazırlayabileceğimi düşünecek kadar kendime ayırabileceğim zamanım vardı artık.

Laura'nın kim olduğunu ispatlamak için benim ya da Marian'ın onu görünce tanımış olmasının yeterli olmadığını artık kesinlikle kabullenmiştim. Eğer onu bu kadar candan sevmemiş olsaydık, eğer o candan sevginin bize hediyesi olan içgüdülerimizle, mantığımızla verdiğimizden daha sağlam kararlar almamış, gözlerimizle yaptığımızdan daha keskin gözlemlerde bulunmamış olsaydık biz bile onu ilk gördüğümüzde tereddüde düşmüş olabilirdik.

Demire nasıl ki çekiçle dövülerek şekil verilirse, geçmişte yaşadığı ıstırap ve dehşet de Laura'nın dış görünüşünü öyle değiştirmiş ve Anne Catherick'le aralarındaki ölümcül benzerlik insanı âdeta geri dönüşü olmadığından korkutacak kadar katmerlenmişti. Limmeridge Malikânesi'nde misafir olduğum zamanlarda yaşanan olaylardan bahsederken, Anne Catherick ve Laura'ya baktığımda, ikisi arasındaki benzerliğin genel hatlarıyla çarpıcı olduğunu gördüğümü ancak yakından bakıldığında aralarında pek çok önemli farklılıklar tespit ettiğimi yazmıştım. O zamanlarda, ikisi yan yana dursa, onlara bakan kimse birbirine karıştırmazdı; ikizler söz konusu olduğunda genellikle böyledir bu. Şimdi böyle olduğunu söyleyemem. Laura Fairlie'nin aklına belli belirsiz

de olsa düşersem onu üzer miyim, ona ıstırap çektirir miyim diye bir zamanlar kendimi suçlarken şimdi o üzüntünün, o ıstırabın Laura'nın gençliğini, güzelliğini *kirletmiş olduğunu* görüyordum; bir zamanlar aklımdan geçirdiğim ve sırf aklımdan geçirdim diye irkildiğim o ölümcül benzerlik şimdi tam da gözlerimin önünde somut, kanlı canlı bir benzerlik olarak duruyordu. Eğer Laura, tımarhaneden kurtarıldığı o ilk günlerde, onu tanımayanlara, uzaktan bir tanışıklığı bulunanlara, hatta onu bizim gözümüzle göremeyecek dostlarına gösterilmiş olsaydı, hepsi bir zamanlar görmüş oldukları Laura Fairlie bu kadın mıydı diye kuşkulanabilirdi ve kimse de onları şüpheye düştüler diye suçlayamazdı.

Geriye kalan ve ilk başta bize faydası olabileceğine inandığım tek olasılığın –Laura'nın kişiliğini çalmaya çalışan hiçbir sahtekârın bilemeyeceği kişilerden ve olaylardan bahsederek hafızasını canlandırmaya çalışma ihtimalinin– işe yaramadığı, maalesef sonraki denemelerimizde ispatlandı. Marian ve ben onunla konuşurken ne kadar temkinli davranırsak davranalım, o zayıflamış, sarsılmış melekelerini yavaş yavaş güçlendirmek için denediğimiz her çare Laura'nın kafasını karıştırıp onu o sorunlu ve korkutucu geçmişe mahkûm etme riskini bize yeniden hatırlattı.

Cesaretimizi toplayıp da onu hatırlamaya teşvik edebildiğimiz eski anılar, benim Limmeridge'e gidip ona resim çizmeyi öğrettiğim o mutlu zamanlarda evde yaşamış olduğu ufak tefek olaylarla sınırlıydı. Bahçedeki kameriyeyi çizdiği bir resmi vedalaşırken bana vermişti Laura, ben de bir daha hiç yanımdan ayırmamıştım; o resmi ona gösterip eski anılarını canlandırdığım o gün, umutlarımızın yeniden doğduğu gündü. Birlikte yürüdüğümüz, ata bindiğimiz o günlere dair cılız da olsa filizlendi anılar Laura'nın hafızasında ve o yorgun, kederli, ümitli gözler Marian'a, bana merakı tazelenmiş bir şekilde, ne hatırladığından emin olamasa da bizi düşünürmüş gibi bakmaya başladı; biz de o bakışları çok

sevdik ve canlı tuttuk. Ben ona küçük bir boya kutusu ve tanıştığımız ilk sabah elinde görmüş olduğum çizim kitabına benzer bir çizim kitabı aldım. Bir kez daha, ah Tanrım, bir kez daha, titrek dokunuşlarını düzeltmek, halsiz eline destek olmak için Londra'nın o kasvetli ışıklarında, o fakir Londra evinde onun yanında oturdum. Laura'nın bu taze merakını günbegün –ta ki o bomboş varoluşunda merakının tuttuğu yer nihayet sağlamlaşana, ta ki Laura resim yapmayı sevdiğini anlayana, resimlerden konuşana, sabırla kendi başına çalışmaya başlayana kadar– besledim, büyüttüm. Onu teşvik etmemden aldığı masum zevkin Laura'nın yüzüne belli belirsiz yansıdığını ve kaydettiği ilerlemeden aldığı keyfin gittikçe arttığını gördüm; geçmiş günlerin kayıp yaşanmışlıklarında, kayıp mutluluğunda kalmış anılar geri gelmeye başlamıştı.

Bu basit yöntemle Laura'nın hatırlamasına yardımcı olmaya çalıştık; hava güzel olduğunda onu aramıza alıp dışarı çıktık ve evin yakınlarında, kafasını karıştıracak ya da onu korkutacak hiçbir şeyin olmadığı sessiz bir meydanda yürüyüş yaptık; bankada tuttuğumuz paranın üç beş sterlinine kıyıp ona şarap ve gücünü toplamak için ihtiyaç duyduğu leziz yiyeceklerden aldık; çocukların oynadığı iskambil oyunlarıyla, yanında çalıştığım ıstampacıdan ödünç aldığım gazete kupürleriyle akşamları onu eğlendirdik; bunun gibi bir sürü ufak tefek ilginçliklerle onu sakinleştirdik, kendisini toparlamasını sağladık; ona gözümüz gibi baktık, sevgimizi ondan hiç esirgemedik, ondan hiç vazgeçmedik ve zamanla iyileşmesini ümit ettik. Gelgelelim, merhametsizlik yapıp onu kozasından çıkarmak, yabancılarla ya da yabancıdan pek bir farkı olmayan tanıdıklarıyla yüzleştirmek, büyük bir itinayla üstünü örtmeye çalıştığımız geçmiş acılarını depreştirmek derseniz, bunları yapmayı, onun çıkarına dahi olsa, aklımızdan bile geçirmedik. Ne kadar fedakârlık gerektirirse gerektirsin, iyileşmesinde ne kadar uzun, ne kadar yorucu, ne kadar yürek parçalayıcı gecikmelere sebebiyet verecek

olursa olsun, mademki ona yapılmış yanlışı insan eliyle düzeltmeye karar vermiştik, bunu ona söylemeden ve ondan yardım almadan yapacaktık.

Bu kararı aldığımıza göre, şimdi yapılması gereken önümüzdeki ilk tehlikeyi nasıl karşılayacağımızı ve ilk adımlarımızı nasıl atacağımızı belirlemekti.

Marian'a danıştıktan sonra, bu komplo hakkında toplayabileceğim ne kadar somut bilgi varsa toplamaya, daha sonra da (güvenebileceğimizi bildiğimiz) Mr. Kyrle'e danışmaya, ilk önce bu işin yasalar çerçevesinde bir çözümü olup olmadığını ona teyit ettirmeye karar verdim. Çok düşük bir olasılık dahi olsa, güvendiğimiz birilerinden destek almak ve böylece elimizi güçlendirmek mümkünse o ihtimali zorlamalı, Laura'nın bütün geleceğini tek başıma kalkışacağım işlerle tehlikeye atmamalıydım.

İlk başvurduğum bilgi kaynağı, Marian Halcombe'un Blackwater Park'tayken tuttuğu günlük oldu. Bu günlükte benimle ilgili sayfalar vardı ve Marian, benim onları görmememin en iyisi olacağını düşündü. Bu yüzden, günlüğü bana kendisi okudu ve ben onu dinlerken uygun gördüğüm yerlerde notlarımı aldım. Bu işe ancak gece geç saatlere kadar otursak vakit ayırabiliyorduk. Üç geceyi bu işe vakfettik ve Marian'ın bana anlatabileceği her şeyi dinleyip bilgi sahibi olmama bu süre yetti.

Bir sonraki hamlem, diğer insanlardan, şüphe uyandırmadan, temin edebildiğim kadar ilave bilgi temin etmek oldu. Laura'nın aklında, Londra'ya geldikten sonra bir geceyi Mrs. Vesey'de geçirdiği kalmıştı; bunun doğruluğunu teyit etmek için kadının evine bizzat gittim. Bu ziyaretimde Mrs. Vesey'nin yaşını ve sağlık durumunu göz önünde bulundurduğum için, diğer benzer ziyaretlerimde de ihtiyatlı davranmış olmak adına, üçümüzün içinde bulunduğu gerçek durumu gizledim ve Laura'dan hep "müteveffa Leydi Glyde" diye bahsetmeye özen gösterdim.

Mrs. Vesey, sorularıma verdiği cevapla, daha önce hissetmiş olduğum endişeleri teyit etmekten başka bir şey yapmadı. Laura kesinlikle ona bir mektup yazmış ve mektubunda geceyi eski dostunun çatısı altında geçirmek istediğini söylemiş, fakat onun evinin yanından bile geçmemişti.

Bu olayda Laura'nın zihni bulanmıştı; bunu birkaç olayda daha yaşamış olmasından korkuyordum ve korkularımda haklı çıktım. Laura, yapmaya sadece niyetlenmiş olduğu bir şeyi alıyor, gerçekten yapmış olduğu bir şeymiş gibi zihnindeki yerini değiştiriyordu. Farkında olmadan çelişkili ifadeler vermesini bu yolla açıklamak kolaydı, ne var ki bunun muhtemelen ciddi sonuçları olacaktı. Daha eşikten adımımızı atar atmaz tökezlememize sebep oluyordu bu durum; ulaşabildiğimiz kanıtlar kaçınılmaz biçimde aleyhimize dönüyordu.

Mrs. Vesey, Laura'nın Blackwater Park'tan ona yazmış olduğu mektubu sorduğumda mektubu bana zarfı olmadan verdi; çöpe attığı zarf çoktan yok olup gitmişti. Mektubun kendisine hiç tarih atılmamış, haftanın hangi günü olduğu bile yazılmamıştı. Mektupta sadece şunlar yazıyordu:

> Çok sevgili Mrs. Vesey,
>
> Büyük bir üzüntü ve endişe içerisindeyim, yarın gece evinize gelip geceyi sizde geçirmeyi isteyebilirim. Meselenin ne olduğunu size bu mektupta anlatamam. Bu mektubu yazdığımın öğrenilmesinden o kadar korkuyorum ki kafamı hiçbir şeye veremiyorum. Lütfen evde olun ve bana kapınızı açın. Sizi binlerce kez öpecek ve size her şeyi anlatacağım.
>
> Sizi çok seven Laura,

Bu satırların nasıl bir faydası olabilirdi ki? Hiç.

Mrs. Vesey'nin yanından ayrılıp eve döndükten sonra Marian'dan, (benim dikkat ettiğim hususları göz önünde bulundurarak) Mrs. Michelson'a bir mektup yazmasını istedim. Marian bu mektubunda, eğer kendisi de uygun görüyorsa, Kont Fosco'nun davranışlarından biraz şüphe-

lendiğinden bahsedecek ve kâhya kadından gerçekleri ortaya çıkarmak için malikânede yaşanan olayları bize olduğu gibi anlatmasını isteyecekti. Mrs. Michelson'ın bir hafta sonra elimize geçecek yanıtını beklerken ben de St. John's Wood'daki doktora uğradım ve Miss Halcombe tarafından gönderildiğimi, eğer mümkünse Miss Halcombe'un kız kardeşinin ölümü hakkında daha ayrıntılı bilgi almak istediğimi, Mr. Kyrle'ün daha önce bu konuyla ilgilenmiş olduğunu ancak vaktinin kısıtlı olması nedeniyle yeterince bilgi toplayamadığını söyledim. Mr. Goodricke'in yardımıyla ölüm belgesinin bir kopyasını edindim ve yine onun sayesinde cenazeyi defin için hazırlamakla görevlendirilen (ve adının Jane Gould olduğunu öğrendiğim) kadınla bir görüşme yaptım. Bu kişi aracılığıyla evin aşçısı Hester Pinhorn'a ulaştım. Aşçı kadın hanımıyla yaşadığı bir anlaşmazlık neticesinde kısa süre önce işinden ayrılmıştı ve yine o mahallede, Mrs. Gould'un tanıdığı bazı insanların evinde kiraladığı bir odada kalıyordu. Blackwater Park'taki kâhyanın, St. John's Wood'daki doktorun, Jane Gould'un ve Hester Pinhorn'un bu sayfalarda yer verildiği halleriyle benimle paylaştığı ifadelerine burada anlattığım şekilde ulaştım.

Söz konusu belgelerin yardımıyla ilave kanıtlara ulaştığımı düşündüğümden, Mr. Kyrle'le görüşmeye yeterince hazır olduğumu hissettim; bunun üzerine Marian adama bir mektup yazıp ona benden bahsetti, özel bir mesele için onunla görüşmek istediğim günü ve saati bildirdi.

Avukatla görüşeceğim günün sabahı, Laura'yı her zamanki gibi yürüyüşe çıkarmaya ve yürüyüşten dönünce resimlerinin başına geçip sessiz sakin oturduğunu görmeye yetecek kadar vakit buldum. Ayağa kalktım, artık gitmem gerekiyordu; Laura kafasını kaldırıp bana baktı, yüzünde aşina olmadığım bir endişe vardı ve parmakları, eski günlerdeki gibi, tedirgin hareketlerle masadaki fırçaların, kalemlerin üzerinde gezinmeye başladı.

"Daha benden sıkılmadın, değil mi?" dedi. "Benden sıkıldığın için gitmiyorsun, değil mi? Daha iyi olmaya çalışacağım, iyileşmeye çalışacağım. Ben şimdi çok solgun ve zayıfım, resim yapmayı çok yavaş öğreniyorum; acaba benden eskiden olduğu kadar hoşlanıyor musun Walter?"

Bir çocuk nasıl konuşursa benimle öyle konuşmuş, düşüncelerini bana bir çocuk nasıl ifade ederse öyle ifade etmişti. Birkaç dakika daha bekledim, belki onu eskisinden daha çok sevdiğimi söyleyebilirim diye bekledim. "İyileşmeye çalış," dedim, geleceğe dair yeni bir umudun zihninde filizlendiğini gördüm ve onu teşvik etmek istedim, "Marian'ın hatırına, benim hatırıma iyileşmeye çalış."

"Evet," dedi Laura kendi kendine, dönüp çizimleriyle uğraşmaya başladı. "Denemeliyim, çünkü ikisi de beni çok seviyor." Sonra birden kafasını kaldırıp bana baktı. "Geç kalma! Sen burada olup bana yardım etmezsen resim yapmayı öğrenemem."

"Gecikmeyeceğim canım; nasıl resim yaptığını görmek için hemen geri döneceğim."

Sesimin titremesine engel olamadım. Odadan çıkmakta zorlandım. Önümde uzun bir gün vardı ve gün içinde ihtiyaç duyabileceğim soğukkanlılığıma şimdi veda etmenin sırası değildi.

Kapıyı açarken Marian'a beni takip etmesini ve merdivenlere gelmesini işaret ettim. Sokaklarda kendimi gizlemeden dolaşmaya başlamış olduğum için er ya da geç başıma gelebileceğini hissettiğim bir duruma karşı Marian'ı hazırlamam gerekiyordu.

"Çok büyük bir ihtimalle birkaç saate geri dönmüş olurum," dedim, "sen de, her zamanki gibi, ben yokken kimseyi içeri almazsın. Fakat eğer bir şey olursa..."

Marian hemen sözümü kesti, "Ne olabilir ki? Walter, eğer başımızda bir tehlike varsa bana açık açık söyle ki ben de ne yapacağımı bileyim."

"Başımızdaki tek tehlike," diye karşılık verdim ona, "Laura'nın tımarhaneden kaçtığı duyulunca, bir ihtimal, Sör Percival'dan Londra'ya dönmesinin istenmiş olması. Biliyorsun, Sör Percival ben İngiltere'yi terk etmeden önce beni takip ettirmişti ve muhtemelen gördüğünde beni tanıyacaktır; halbuki ben onu görsem de tanıyamam."

Elini omzuma koydu Marian, tedirgin bir sessizlik içinde yüzüme baktı. Ciddi bir tehlikeyle karşı karşıya olduğumuzu anladığını bakışlarında gördüm.

"Sör Percival'ın kendisi ya da adamları," dedim, "aradan bu kadar az vakit geçmişken beni tekrar Londra'da görmeyi pek beklemiyordur. Fakat yine de, çok düşük bir ihtimal de olsa, kötü bir tesadüfe denk gelebiliriz. Eğer öyle olursa, ben bu gece eve dönmedim diye paniğe kapılmayacak ve Laura'nın benim nerede olduğuma dair sorularını, benim için uydurabileceğin en iyi mazeretle yanıtlayacaksın, tamam mı? Takip edildiğimden en ufak bir şekilde şüphelenirsem, o casusların beni bu eve kadar izlememesi için elimden geleni yapacağım. Geç kalabilirim, fakat geri döneceğimden kuşkun, hiçbir şeyden de korkun olmasın Marian."

"Hiçbir şeyden korkmuyorum!" dedi Marian, kararlı olduğu ses tonundan anlaşılıyordu. "Yardımına güvenebileceğin kişinin sadece bir kadın olduğuna pişman olmayacaksın, Walter." Sustu ama gitmeme izin vermedi. "Dikkatli ol," dedi elimi endişeyle sıkarak, "dikkatli ol!"

Marian'ın yanından ayrıldım ve Laura'ya kurulmuş komplonun sırlarını açığa çıkarmak istiyorsak yürümemiz gereken karanlık ve tehlikeli yolu aydınlatmaya başlamak için avukatın kapısına dayandım.

IV

Chancery Lane'deki Gilmore ve Kyrle Hukuk Bürosu'na giderken kayda değer en ufak bir olay yaşamadım.

Büroya vardım, kartımı takdim ettim ve Mr. Kyrle'ü beklemeye başladım; tam o sırada aklıma bir ihtimal daha geldi ve bunu daha önce düşünmemiş olduğum için derin bir pişmanlık duydum. Kont Fosco'nun, Marian'ın Blackwater Park'tan Mr. Kyrle'e gönderdiği mektuplardan ilkini kendisinin açmış, ikincisine de karısı vasıtasıyla el koymuş olduğunu Marian'ın günlüğü kesinlikle gösteriyordu. Yani Kont büronun adresini gayet iyi biliyordu ve Marian birilerinden tavsiye ve yardım isteyecek olursa –Laura tımarhaneden kaçtığına göre böyle davranması beklenirdi– Mr. Kyrle'ün tecrübesine bir kez daha başvuracağı sonucunu çıkarması doğaldı. Bu durumda Kont'un ve Sör Percival'ın gözetlenmesini isteyeceği ilk yer Chancery Lane'deki büro olurdu ve eğer bu iş için ben İngiltere'den ayrılmadan önce beni takip etsinler diye tuttukları kişileri seçmişlerse, ülkeye dönmüş olduğum büyük ihtimalle hemen bugün kesinleştirilebilirdi. Sokakta dolaşırken birilerinin beni tanıması mümkün olur mu diye daha önce aklımdan geçirmiştim ama çok da üzerinde durmamıştım; fakat büroya gelmekle bu riski bilhassa artıracağımı şimdiye kadar hiç fark etmemiştim. Bu talihsiz muhakeme hatasını tamir etmek için artık çok geçti; keşke avukatla randevumu ayarlarken kimsenin bilmediği bir yerde buluşmayı isteseydim demek için çok geç kalmıştım. Şu anda tek yapabileceğim, Chancery Lane'den ayrıldıktan sonra ihtiyatı elden bırakmamam ve şartlar ne olursa olsun doğrudan eve dönmemem gerektiğini aklımdan çıkarmamaktı.

Birkaç dakika bekledikten sonra beni Mr. Kyrle'ün odasına aldılar. Avukat solgun yüzlü, ince yapılı, sessiz, ölçülü, gözünden hiçbir şey kaçmayan, fısıldar gibi konuşan, hislerini kesinlikle belli etmeyen, (benim düşündüğümün aksine) yabancılarla konuşurken onlara hemen yakınlık göstermeyen, mesleğinden ileri gelen ağırbaşlılığı kolay kolay sarsılamayacak gibi duran bir adamdı. Amacıma daha uygun bir adam bulmam çok zor olurdu. Mr. Kyrle eğer olur da bir karar

verir, eğer bu karar da bizim lehimize olursa, elimizdeki bilgilerin bizi haklı çıkaracağı o anda ispatlanmış kadar olurdu.

"Beni buraya getiren meseleyi anlatmaya başlamadan önce," dedim, "ne kadar kısa konuşursam konuşayım biraz vaktinizi alacağımı söyleyip sizi uyarmak isterim Mr. Kyrle."

"Miss Halcombe'a istediği kadar zaman ayırabilirim," diye karşılık verdi avukat. "Miss Halcombe'u ilgilendiren her meselede, Mr. Gilmore'u hem avukat ortağı hem de dostu sıfatıyla temsil ederim. Mr. Gilmore, fiilen avukatlık yapmayı bıraktıktan sonra, böyle olmasını benden rica etti."

"Acaba Mr. Gilmore İngiltere'de mi?"

"Hayır, değil. Almanya'da, akrabalarının yanında yaşıyor. Sağlığı düzeldi ama ne zaman döneceği hâlâ belli değil."

Esas konuya girmeden önce bunları konuştuğumuz sırada o da önündeki kâğıtları karıştırıyordu; kâğıtların arasından kapalı ve mühürlü bir mektup çıkarttı. Bana vermek için aradığını düşünmüştüm mektubu ama belli ki fikrini değiştirdi ve masada bulduğu yere bıraktı, koltuğuna yerleşti ve sessizce benim ne söyleyeceğimi beklemeye başladı.

Lafı hiç eveleyip gevelemeden kendi hikâyemi anlatmaya başladım ve bu sayfalarda zaten aktarılmış olan olaylara bütünüyle hâkim olmasını sağladım.

Avukatlık iliklerine işlemiş olmasına işlemişti adamın, fakat hikâyemi duyunca bir avukata yakışmayacak kadar dengesi bozuldu. Duyduklarından hayrete düştü, kuşkuya kapıldı, tepki vermemeye çalıştı ama olmadı, ben anlatmayı bitirinceye kadar pek çok kez sözümü kesti. Yine de sebatla sonuna kadar anlattım hikâyemi ve bitirir bitirmez o önemli soruyu cesurca sordum: "Siz ne düşünürsünüz Mr. Kyrle?"

Son derece temkinli bir adamdı avukat; acele etmedi, verdiği cevapla taahhüt altına girmeden önce kendi dengesini bulmayı bekledi.

"Kendi görüşümü belirtmeden önce," dedi, "müsaade ederseniz birkaç soru sorup konuyu netleştirmek istiyorum."

Avukatın soruları canımı acıtıyor, onun benden şüphelendiğini, bana inanmadığını gösteriyordu; sorular devam ettikçe benim bir hezeyana kapılmış olduğumu düşündüğünü ve eğer beni ona Miss Halcombe tanıştırmış olmasa, kurnazca tasarlanmış bir sahtekârlığa kalkıştığımdan bile kuşkulanabileceğini açıkça görüyordum.

Beni incelemeyi bitirdiğinde ona, "Hakikati söylediğime inanıyor musunuz Mr. Kyrle?" diye sordum.

"Sizin neye inandığınıza göre karar vereceksem, hakikati söylediğinizden şüphe etmem," diye karşılık verdi. "Miss Halcombe'a büyük değer veririm ve onun böyle bir meselede aracılık etmesine güvendiği bir beyefendiye de bu yüzden saygı gösteririm. Hatta bir adım daha ileri gider ve, eğer isterseniz, nezaketi elden bırakmamak için ve bu sohbetle sınırlı kalmak kaydıyla, Leydi Glyde'ın hayatta olduğunun Miss Halcombe'un ve sizin gözünüzde kanıtlanmış bir gerçek olduğunu da kabul ederim. Ne var ki siz bana hukuki görüşümü almak için geldiniz. Bir avukat olarak, Mr. Hartright, elinizde bu meseleyi mahkemeye taşıyacak en ufak bir şey olmadığını size söylemek benim vazifem; bunu bir dostunuz olarak değil, avukatınız olarak söylüyorum."

"Durumu kesin bir dille anlattınız Mr. Kyrle."

"Yalın bir dille anlatmayı da deneyeyim. Leydi Glyde'ın öldüğünü gösteren kanıtlar sarih ve yeterli; aksi ispatlanıncaya kadar bu kanıtlar geçerlidir. Ortada halasının verdiği ifade var: Leydi Glyde'ın Kont Fosco'nun evine geldiğini, hastalandığını ve öldüğünü bu ifade ispatlıyor. Yine ortada doktorun düzenlediği ölüm belgesi var: Bu belge hem Leydi Glyde'ın öldüğünü ispatlıyor hem de ölümün doğal sebeplerden gerçekleştiğini gösteriyor. Ortada, Limmeridge Malikânesi'nde gerçekleşmiş bir cenaze, bir de mezar taşına kazınmış bir yazı var. Sizin çürütmek istediğiniz kanıtlar bunlar. Ölmüş ve gömülmüş bu kişinin Leydi Glyde olmadığını iddia ediyorsunuz: Elinizde bu iddianızı destek-

leyecek hangi kanıtlar var? İfadenizdeki belli başlı hususlar üzerinden birlikte geçelim ve neye karşılık geldiklerini görelim. Miss Halcombe, iddiasına konu özel tımarhaneye gider ve orada iddiasına konu kadın hastayı görür. Adı Anne Catherick olan ve dış görünüşü itibarıyla Leydi Glyde'a olağanüstü benzeyen bir kadının o tımarhaneden kaçmış olduğu bilinmektedir. Geçtiğimiz temmuz ayında tımarhaneye tekrar yatırılan kadının oraya, firardayken yakalanan Anne Catherick olarak getirildiği; onu geri getiren beyefendinin, bu kadının akıl sağlığını yitirmiş olduğunu ve ölmüş yeğeninin kişiliğine bürünmekle kafayı bozduğunu Mr. Fairlie'ye söyleyip onu uyardığı; bu kadının tımarhanede defalarca kendisinin Leydi Glyde olduğunu ilan ettiği (ama kimsenin ona inanmadığı) yine bilinmektedir. Bunların hepsi olgulardır. Siz bu olguların karşısına ne koyabileceksiniz? Miss Halcombe'un kadını tanıması, fakat bu tanımadan sonra yaşanan olaylar bu iddiayı ya çürütüyor ya da onunla çelişiyor. Miss Halcombe, kız kardeşi olduğunu iddia ettiği bu kadının kimliğini tımarhanenin sahibine açıklayıp da onu kurtaracak yasal yollara başvuruyor mu? Hayır. Kız kardeşinin kaçmasına izin versin diye hastabakıcılardan birine gizlice rüşvet veriyor. Ne işe yarayacağı şüpheli bu yöntemle hasta tımarhaneden çıkarılıp Mr. Fairlie'nin yanına götürüldüğünde adam onu tanıyor mu? Yeğeninin öldüğüne inanmış bu adam bir an olsun kuşkuya kapılıyor mu kadını görünce? Hayır. Evdeki hizmetçiler kadını tanıyor mu? Hayır. Kendi kimliğini ispat etmesi ve böyle bir meselede daha sonra yapılacağı kesin olan zorlu soruşturmalara göğüs germesi için Limmeridge yakınlarında bir yerde tutuluyor mu kadın? Hayır. Gizlice Londra'ya götürülüyor. Bu arada siz de onu tanıyorsunuz fakat akrabası değilsiniz; hatta siz ailenin eski bir dostu bile değilsiniz. Hizmetçilerin verdiği ifade sizin anlattıklarınızı, Mr. Fairlie'nin ifadesi Miss Halcombe'un söylediklerini

çürütürken, Leydi Glyde olduğu varsayılan kadının da bir dediği bir dediğini tutmuyor. Bu kadın, Londra'daki evde bir gece geçirdiğini iddia ediyor. Siz kendiniz ortaya çıkarmışsınız kadının o eve asla gitmemiş olduğunu; üstelik, kadının içinde bulunduğu ruh halinin sorguya çekilmeyi kaldıramayacak kadar hassas olduğunu, kendisini savunamayacağını ve bu yüzden onu hiçbir yere çıkarmadığınızı siz kendi ağzınızla söylüyorsunuz. Sizin ya da karşı tarafın sunabileceği ikinci, üçüncü derece delilleri zamandan kazanmak için bir kenara bırakıyor ve soruyorum: Eğer bu dava şimdi mahkemede görülecek olsa, eğer kendilerine sunulan ve hayatın olağan akışıyla çelişmeyen olguları kabul etmekle yükümlü olan bir jürinin önüne karşı taraf bu delilleri koysa, siz kendi iddianızı nasıl ispat edeceksiniz?"

Avukata hemen cevap verebilecek halde değildim, beklemem, kendime gelmem gerekiyordu. Laura'nın hikâyesini ve Marian'ın hikâyesini ilk defa bir yabancının gözünden görmüştüm; yolumuza dizilmiş korkunç engeller bütün çıplaklığıyla ilk defa gözlerimin önüne serilmişti.

"Hiç şüphesiz," dedim, "olgular, sizin ifade ettiğiniz haliyle, bizim aleyhimize görünüyor ama..."

"Ama bu olguları açıklamalarınızla çürütebileceğinizi düşünüyorsunuz," diyerek araya girdi Mr. Kyrle. "Müsaade ederseniz, bu hususta tecrübelerimden süzülen değerlendirmemi sizinle paylaşayım. İngiliz mahkemelerindeki jüriler, *su üstüne çıkmış* sade bir olgu ile *derinlere gömülmüş* uzun bir açıklama arasında tercih yapmaları gerektiğinde, her zaman açıklama yerine olguyu seçerler. Örneğin, Leydi Glyde (onu temsilen burada bulunduğunuz bu hanımdan şimdilik bu isimle söz ediyorum) geceyi bir evde geçirdiğini iddia ediyor ve iddiasının doğru olmadığı kanıtlanıyor. Siz bu olayı onun ruh halinden bahsederek ve bu ruh halinden doğaüstü bir sonuç çıkararak açıklıyorsunuz. Vardığınız sonucun hatalı olduğunu söylemiyorum; jürinin, onun ken-

disiyle çelişmiş olmasını bir olgu olarak kabul edeceğini ve bu olguyu, çelişkinin neden yaşandığına dair sunabileceğiniz her türlü açıklamaya tercih edeceğini sadece söylüyorum."

Israrıma devam ettim, "Sabrımız, çabamız bizi ilave kanıtlara ulaştıramaz mı? Miss Halcombe ve ben birkaç yüz sterlin biriktirmiştik..."

Acıdığını belli etmemeye çalışarak yüzüme baktı avukat, başını sallamasından da fikrimi onaylamadığı anlaşılıyordu.

"Mr. Hartright, sizin durduğunuz yerden bakmaya çalışalım meseleye," dedi. "Sör Percival Glyde'la Kont Fosco hakkında (haklı olduğunuza inanmadığımı bilmenizi isterim fakat) söylediklerinizi doğruysa, yeni kanıtlar bulmamanız için akla gelebilecek her türlü güçlük çıkarılacaktır karşınıza. Yargılama usulündeki her türlü ayrıntı sizi oyalamanın bir bahanesi olarak kullanılacak, dava mahkemede görülmeye başlandığında da söylediğiniz her şeye itiraz edilerek iş uzatılacaktır; birkaç yüz değil birkaç bin sterlin harcadığımızda da göreceğiz ki, çok büyük ihtimalle, dava aleyhimize sonuçlanmış olacak. Fiziksel benzerliklerin işin içine girdiği kimlik sahtekârlığı meseleleri, şimdi tartıştığımız vakadaki girift sorunlara gömülmemiş olsalar dahi çözülmesi başlı başına en zor olan meselelerdir. Bu olağanüstü meseleye ışık tutmanın bir yolunu gerçekten göremiyorum. Limmeridge Kilisesi'nin mezarlığına defnedilmiş kişi Leydi Glyde olmasa bile, gerçek hayatta ona o kadar benziyormuş ki, siz kendiniz söylediniz bunu, yetkili mercilere başvurup cesedin mezardan çıkarılmasını sağlasak dahi elimize hiçbir şey geçmez. Kısacası Mr. Hartright, bu söylediklerinizle mahkemeye gidilmez, gerçekten gidilmez."

Bu meseleyi gerçekten mahkemeye taşıyabileceğime inanmaya kararlıydım, o kararlılıkla meseleye başka bir açıdan yaklaştım ve bir konuda daha görüşünü almak istedim.

"Leydi Glyde'ın kim olduğu dışında ispat edebileceğimiz başka şeyler yok mu?" diye sordum.

"Elinizdeki bilgilere göre yok," diye karşılık verdi. "Bu ispatların en basiti ve sonuç vermesi en garantili olanı, yani tarihleri karşılaştırarak yapılacak ispat, anladığım kadarıyla, kesinlikle elinizden gelmiyor. Eğer doktorun düzenlediği ölüm belgesinin tarihiyle Leydi Glyde'ın Londra'ya geldiği tarih arasında bir uyumsuzluk olduğunu gösterebilirseniz, mesele bambaşka bir hal alır ve o zaman size, 'Devam edelim,' diyen ilk kişi ben olurum."

"O tarih hâlâ ortaya çıkarılabilir Mr. Kyrle."

"O tarih *gerçekten* ortaya çıkarıldığında Mr. Hartright, mahkemeye gidebileceksiniz. Eğer aklınıza o tarihe ulaşmanızı sağlayacak bir fikir geldiyse, şu anda aklınızda öyle bir şey varsa, bana söyleyin, ben de size yardım edip edemeyeceğimi söyleyeyim."

Düşündüm. Blackwater Park'taki kâhya bize yardım edemezdi, Laura yardım edemezdi, Marian yardım edemezdi. Çok büyük ihtimalle, o tarihi bilen sadece iki kişi vardı dünyada: Sör Percival ve Kont.

"Şu anda o tarihi nasıl kesinleştirebileceğim aklıma gelmiyor," dedim, "çünkü iki kişi dışında, yani Kont Fosco ve Sör Percival Glyde dışında o tarihi bildiğinden emin olduğum kimse yok."

Mr. Kyrle o ana kadar beni soğukkanlılıkla ve dikkatle dinlemişti; adamın yüzüne ilk defa bir gülümseme geldi.

"O iki beyefendinin yaptıkları hakkında ne düşündüğünüz belli," dedi, "sanırım size bu konuda yardım edeceklerini düşünmüyorsunuzdur? Yüklü miktarda paraya kavuşmak için işbirliği yapıp bir komplo kurdularsa, bu komployu itiraf etmeyeceklerdir herhalde."

"İtiraf etmeye mecbur bırakılabilirler Mr. Kyrle."

"Kim mecbur bırakacak?"

"Ben."

İkimiz de ayağa kalktık. Mr. Kyrle yüzüme baktı, o ana kadar göstermiş olduğundan daha fazla ilgileniyordu şimdi

benimle. Söylediklerimle biraz kafasını karıştırdığımı görebiliyordum.

"Çok kararlısınız," dedi. "Bu işin peşini bırakmamak için kişisel bir sebebiniz olduğuna hiç şüphe yok; o sebebin ne olduğunu sormak da bana düşmez. Eğer ileride bu işi mahkemeye taşıma imkânına kavuşursanız, size elimden gelen yardımı yapmaya hazır olacağımı bilin yeter. Bununla birlikte, hukuki meseleler hep para meselesiyle iç içe geçmiş olduğu için, Leydi Glyde'ın hayatta olduğunu en sonunda ispatlasanız dahi onun servetini kurtarma ihtimalinizi çok düşük gördüğümü size söylemeli ve sizi uyarmalıyım. Siz daha icra takibini başlatamadan o yabancı adam muhtemelen ülkeyi terk etmiş olacaktır. Sör Percival'a gelince, onun o kadar çok kişiye borcu var ve alacaklıları onu o kadar çok sıkıştırıyor ki elinde ne kaldıysa onlara vermek zorunda kalacaktır. Eminim siz de farkındasınızdır..."

O noktada sözünü kestim.

"Sizden rica ediyorum, Leydi Glyde'ın servetiyle ilgili konulara girmeyelim," dedim. "Eskiden de o konuları hiç bilmezdim, şimdi de hiç bilmiyorum; tek bildiğim servetini yitirmiş olduğu. Bu meseleyi kurcalamamın özel sebepleri olduğunu varsaymakta haklısınız. Bu sebeplerin her zaman o servetten bağımsız kalmasını istiyorum, tıpkı şimdi oldukları gibi..."

Mr. Kyrle sözümü kesip açıklama yapmaya çalıştı. Sanıyorum ona biraz kızmıştım, benden şüphelendiğini düşünmüştüm çünkü; aklımdan geçenleri onun konuşmasını beklemeden pat pat söyledim.

"Leydi Glyde'a hizmet etmeye çalışırken," dedim, "asla para gelmiyor aklıma, asla kişisel çıkarlarım gelmiyor. Doğduğu evden bir yabancı gibi kovulmuş Leydi Glyde; onu yalandan öldürmüşler ve annesinin mezarına ölüm tarihini kazımışlar; bunun sorumlusu o iki adam ise hayatta ve ellerini kollarını sallaya sallaya geziyor. Sahte cenaze-

sinde tabutunu mezara taşıyan herkesin huzurunda o ev ona yine kapılarını açacak; o yalan, ailenin reisi tarafından herkesin gözünün önünde mezar taşından silinecek; mahkeme salonlarına kurulmuş adalet o iki adamın peşine düşemeyecek kadar güçsüz olabilir ama onlar işledikleri suçun hesabını BANA verecekler. Ben bu işe hayatımı verdim; tek başıma da kalsam, Tanrı yardım ederse, amacıma ulaşacağım."

Avukat masasına döndü, hiçbir şey söylemedi. Hezeyanımın mantığıma galebe çaldığını düşündüğünü ve bana daha fazla tavsiye vermesinin kesinlikle bir işe yaramayacağına karar verdiğini yüzünden açık seçik anlıyordum.

"Bu konuda birbirimizden farklı düşünüyoruz, Mr. Kyrle," dedim, "hangimizin haklı olduğunu yaşayarak anlayacağız. Bununla birlikte, anlattıklarımı dikkatle dinlediğiniz için size çok teşekkür ederim. Bu meselenin hukuki çözümüne elimizdeki imkânlarla kavuşmamızın, her türlü imkândan bahsediyorum, mümkün olmadığını bana gösterdiniz. Mahkeme sürecinde istenecek kanıtlara ulaşamadığımız gibi doğacak masrafları ödeyecek kadar zengin de değiliz. Bunu öğrenmiş olmak da önemli."

Mr. Kyrle'e selam verdim ve kapıya yöneldim. Avukat beni tekrar yanına çağırdı ve görüşmemizin başında masaya bırakmış olduğunu gördüğüm mektubu bana uzattı.

"Birkaç gün önceki postayla geldi bu," dedi. "Mektubu siz ulaştırabilirsiniz, değil mi? Miss Halcombe'a mektubu verirken, kendisine şimdiye kadar, size verdiğim ve onu da sizden fazla memnun etmeyeceğini bildiğim tavsiyeler dışında bir yardımım dokunamamış olduğu için gerçekten üzgün olduğumu da söyler misiniz?"

O konuşurken ben mektuba baktım. Üzerinde, "Miss Halcombe. Chancery Lane'den Mr. Gilmore ve Mr. Kyrle eliyle," yazıyordu. El yazısı bana pek tanıdık gelmedi. Odadan ayrılırken son bir soru sordum.

"Sör Percival hâlâ Paris'te mi," dedim, "siz biliyor olabilir misiniz?"

"Londra'ya döndü o," diye yanıt verdi Mr. Kyrle. "En azından avukatından öyle duydum, dün karşılaştığımızda söyledi."

Bu cevabı aldıktan sonra Mr. Kyrle'ün odasından çıktım.

Bürodan ayrılırken aklıma gelen ilk önlem, aylak aylak etrafa bakınıp da dikkat çekmemek oldu. Holborn'un kuzeyindeki büyük meydanların en sakinlerinden birine doğru yürüdüm, meydanın uzun asfalt kenarı boylu boyunca yürüdükten sonra aniden durdum ve dönüp arkama baktım.

Meydanın köşesinde iki adam vardı, benim durduğumu görünce onlar da durdu, birbirleriyle konuşmaya başladı. Bir an düşündükten sonra onlara doğru yürümeye başladım, niyetim yanlarından geçmekti. Ben yaklaşınca biri harekete geçti ve meydanın caddeyle buluştuğu köşeden döndü. Diğeri olduğu yerde kaldı. Yanından geçerken adama baktım ve ben İngiltere'den ayrılmadan önce beni takip etmiş adamlardan biri olduğunu hemen anladım.

Eğer içimden geldiği gibi davranabilecek kadar serbest olsaydım, muhtemelen adamla konuşarak başlayacağım işi onu bir yumrukta yere yıkarak bitirirdim. Ne var ki yaptıklarımın sonuçlarını düşünmeye mecburdum. Herkesin görebileceği bir yerde hata yaptığım anda bütün kozları Sör Percival'ın eline vermiş olurdum. Kurnazlığa kurnazlıkla karşılık vermekten başka çare yoktu. İkinci adamın köşeyi dönüp gözden kaybolduğu caddeye girdim ben de ve kapı eşiğinde bekleyen o adamın yanından geçip gittim. Daha önce görmediğim biriydi; dış görünüşünü, ileride beni rahatsız edecek olursa onu tanıyabilecek kadar ezberledim. Bu teşhisi yaptıktan sonra yine kuzeye doğru yürüdüm ve New Road'a varana kadar durmadım. Oraya gelince istikametimi batıya çevirdim (ben yürürken adamlar hep arkamdaydı), araba duraklarından birine birkaç adım mesafede olduğunu bildiğim

bir yerde bekledim; çok sürmez, iki tekerli hızlı arabalardan biri yoldan boş geçer diye düşündüm. Birkaç dakika sonra bir arabanın geldiğini gördüm. Hemen arabaya atladım, sürücüye Hyde Park'a gitmesini ve acele etmesini söyledim. Peşimdeki casuslar ikinci bir hızlı araba bulamadı. Başka bir araba geçene ya da bir araba durağı bulana kadar beni koşarak takip etmek için yolun öbür tarafına fırladıklarını gördüm. Fakat erken davranarak onları epey geride bırakmıştım, sürücüye durmasını söyleyip arabadan indiğimde ikisi de görünürde yoktu. Hyde Park'ı çaprazlamasına geçtim ve, açık arazide olduğum için, peşimde kimse kalmadığına emin oldum. Nihayet adımlarımı evimin istikametine çevirdiğimde aradan epey bir saat geçmiş, karanlık iyice çökmüştü.

Marian'ı küçük oturma odasında tek başına beni beklerken buldum. Laura'yı dinlenmeye ikna etmek için, yaptığı çizimi ben gelir gelmez bana göstermeye söz vermesi gerekmiş Marian'ın. Küçük, silik, zayıf, boynu bükük bir çizimdi; çizgileri çok basitti ama çağrıştırdığı anılar çok dokunaklıydı; arkasına özenle yerleştirilmiş iki kitabın destek verdiği çizim, yakmayı kendimize lüks görmediğimiz tek mumun solgun ışığını en iyi alabileceği şekilde masaya yerleştirilmişti. Oturdum, bir yandan çizime baktım, bir yandan da fısıltıyla Marian'a avukatın bürosunda olup bitenleri anlattım. Oturduğumuz odayı yan taraftaki odadan ayıran bölme o kadar inceydi ki neredeyse Laura'nın nefes alıp verişini duyabiliyorduk; yüksek sesle konuşmuş olsaydık uykusunu bölebilirdik.

Mr. Kyrle'le yaptığım görüşmeyi anlatırken Marian soğukkanlılığını muhafaza etti. Fakat görüşmeden bahsettikten sonra, avukatın bürosundan çıktığımda beni takip etmeye başlayan adamlardan söz açınca ve Sör Percival'ın dönmüş olduğunu öğrendiğimi söyleyince Marian'ın yüzü asıldı.

"Kötü haber, Walter," dedi, "getirebileceğin en kötü haber. Başka anlatacak bir şeyin yok mu bana?"

"Sana vereceğim bir şey var," diye yanıt verdim ve Mr. Kyrle'ün bana emanet ettiği mektubu uzattım.

Marian mektubun kime gönderildiğine baktı ve el yazısını hemen tanıdı.

"Kimin yazdığını biliyor musun?" dedim.

"Hem de gayet iyi biliyorum," diye cevap verdi. "Mektubu yazan Kont Fosco."

Kimin yazdığını söylerken mektubu zarfından çıkardı. Okurken kıpkırmızı olan yüzünü, mektubu okumam için bana uzatırken öfkeden alev alev yanan gözlerini gördüm.

Mektupta şunlar yazıyordu:

> Size duyduğum derin saygıdan beslenen hayranlığım – ne benim ne de sizin şerefinize gölge düşürecek bir hayranlıktır bu – ve huzurlu yaşamaya devam etmenizi istiyor oluşum, beni bu birkaç kelimeyi yazmaya sevk ediyor, ey muhteşem Marian;
>
> Hiçbir şeyden korkmayın!
>
> O zarif içgüdülerinize uygun hareket edin ve inzivadan çıkmayın. Ey sevgiye, saygıya layık kadın; dikkatleri üzerinize çekip de tehlikeyi buyur etmeyin. Tevekkül yücelikten gelir; kaderinize razı olun. Evdeki huzur gösterişsizdir ama her daim tazelenir; tadını çıkarın. Dışarıda kopan fırtınalar İnziva Vadisinde ılık bir esintiye dönüşür; sevgili hanımefendi, vadiden ayrılmayın.
>
> Bunu yaparsanız, size söz veriyorum hiçbir şeyden korkmanıza gerek olmaz. Benim için kendi duygularım kadar kıymetli olan o hassas duygularınızı incitecek hiçbir yeni felaket başınıza gelmeyecek. Rahatsız edilmeyeceksiniz, inzivaya çekildiğiniz o evde size eşlik eden o narin yol arkadaşınızın peşine kimse düşmeyecek. O, sizin kalbinizde yeni bir sığınak* buldu. Bedelini ödeyemeyeceği bir sığınak! Ona imreniyor ve onu sığınağında rahatsız etmiyorum.
>
> Sizi sevdiğim, çocuğunun üzerine titreyen bir baba gibi üzerinize titrediğim için size son bir uyarıda bulunuyorum; sonra size

---

* Özgün metindeki "asylum" kelimesi hem sığınak hem tımarhane anlamına geldiğinden, Kont Fosco bu kelimeyi kullanmakla, Laura'nın tımarhaneden Marian Halcombe tarafından kaçırıldığını bildiğini ima ediyor. (ç.n.)

hitap etme mutluluğundan kendimi mahrum edecek ve hevesle kaleme aldığım bu satırları sonlandıracağım.

Çizgiyi zaten aşmış olduğunuzu bilin ve daha ileri gitmeyin; kaybedecek çok şey var, tehlikeye atmayın; kimseyi tehdit etmeyin. Sizden istirham ediyorum; ben olduğum yerde kalmayı, sınırsız gücümü ve bağlantılarımı devreye sokmamayı, sizin hatırınıza, canıgönülden isterken, siz beni, Aksiyon Adamı KONT FOSCO'yu, harekete geçmeye zorlamayın. Dostlarınız arasında düşüncesizce davranıp cüretkâr hareketlerde bulunacak olanlar varsa onların bu içler acısı hevesini dizginleyin. Eğer Mr. Hartright İngiltere'ye dönerse onunla kesinlikle haberleşmeyin. Ben, kendi çizdiğim yolda yürüyorum ve Percival da ayak izlerimi takip ediyor. Yollarımız bir gün Mr. Hartright'la kesişirse yolunu kaybeden o olacaktır."

Bu satırların altındaki tek imza, girift süslerle çevrelenmiş bir F harfinden ibaretti. Mektubu öfkeyle masanın üzerine fırlattım.

"Seni korkutmaya çalışıyor; kendisi de korkmuş durumda, gayet iyi anlaşılıyor yazdıklarından," dedim.

Mektuba benim gibi muamele edemeyecek kadar açık sözlü bir kadındı Marian. Küstahlığıyla çok tanıdık gelen bu üslup karşısında soğukkanlılığını daha fazla koruyamadı. Masanın öbür ucundan bana bakarken ellerini kucağına götürüp kenetledi, eski günlerinden hatırladığım o bir anda parlayan ve karşısındakine korku salan öfkesi yine yanaklarının kızarmasına, gözlerinin alev alev yanmasına sebep oldu.

"Walter," dedi, "olur da bu iki adam bir gün senin eline düşerse ve olur da içlerinden birini bağışlamaya mecbur kalırsan, o bağışlayacağın kişi sakın Kont olmasın."

"Bu mektubu saklayacağım Marian, ki zamanı gelince hafızamı tazelememe yardım etsin."

Mektubu cebime koyarken dikkatle bana baktı Marian.

"Zamanı gelince mi?" diye tekrarladı sözlerimi. "Nasıl bu kadar kendinden emin olabilirsin gelecekten konuşurken? Mr. Kyrle'ün bürosunda duyduklarından sonra, bugün başına gelenlerden sonra, nasıl bu kadar kesin konuşabilirsin?"

"Bugünden başlatmıyorum geleceği Marian. Bugün tek yaptığım, başka bir adamdan benim adıma bir şeyler yapmasını istemekti. Yarından itibaren başlatıyorum..."

"Neden yarından itibaren?"

"Çünkü yarın ben harekete geçeceğim."

"Nasıl yapacaksın bunu?"

"İlk trenle Blackwater'a gidecek ve bir aksilik olmazsa gece döneceğim."

"Blackwater'a mı?"

"Evet. Mr. Kyrle'ün yanından ayrıldıktan sonra bunu düşünmeye vaktim oldu. Avukatın görüşü, bir hususta benim düşündüklerimi teyit ediyor. Laura'nın hangi tarihte Londra'ya seyahat ettiğinin izini sürmekten vazgeçmemeliyiz. Komplodaki tek zayıf nokta bu; Laura'nın yaşadığını ispat etmekteki muhtemelen tek şansımız bu; her şey o tarihi ortaya çıkarmamıza bağlı."

"Yani," dedi Marian, "Laura'nın, onun için düzenlenmiş ölüm belgesindeki tarihte Blackwater Park'tan *henüz ayrılmamış* olduğunu ispatlamalıyız, öyle mi?"

"Kesinlikle."

"Laura'nın malikâneden *o tarihten sonra* ayrılmış olabileceğini sana düşündüren nedir? Hangi tarihlerde Londra'da olduğunu bize söyleyemiyor ki o."

"Tımarhanenin sahibi, Laura'yı oraya Temmuz'un yirmi yedisinde getirdiklerini söylemişti ama. Kont Fosco'nun Laura'yı Londra'da, hem de etrafında olup bitenin farkına kesinlikle varamayacağı bir halde, bir geceden fazla tutmuş olabileceğini sanmıyorum. Eğer bundan şüphelenmekte haklıysam, yolculuğuna ayın yirmi altısında başlamış ve doktorun onun için düzenlediği ölüm belgesindeki tarihten bir gün sonra Londra'ya gelmiş olmalı Laura. Eğer o tarihte geldiğini ispatlayabilirsek, Sör Percival ve Kont'un kurduğu komployu ispatlayabiliriz."

"Evet, evet. Şimdi anladım! Fakat bunu nasıl ispatlayacağız?"

"Mrs. Michelson'ın anlattıkları, bu tarihe ulaşmayı iki farklı yoldan deneyebileceğimizi düşündürdü bana. Birincisi, Doktor Mr. Dawson'ı sorgulamak; o, Blackwater Park'a Laura ayrıldıktan sonra dönmüş, hangi tarihte döndüğünü hatırlıyor olmalı. İkincisi, Sör Percival'ın, Laura malikâneden ayrıldıktan sonra, gecenin bir yarısında atına atlayıp tek başına gittiği hana uğramak ve oradakileri sorguya çekmek. Sör Percival'ın Laura'dan birkaç saat sonra gittiğini biliyoruz ve Laura'nın hangi tarihte malikâneden ayrıldığını belki bu şekilde öğrenebiliriz. En azından denemeye değer bir çaba bu, ben de yarın bu çabayı sarf etmeye kararlıyım."

"Diyelim ki çabamız işe yaramadı; şimdi karamsarlık yaptığıma bakma, Walter, zorluklarla karşılaştığımızda benden daha iyimserini bulamazsın; diyelim ki Blackwater'da kimse sana yardım edemedi, o zaman ne olacak?"

"Bana yardım edebilecek iki adam var, ikisi de Londra'da, ikisi de öyle ya da böyle bana yardım edecek: Sör Percival ve Kont. İnsan masumsa bir işi ne zaman yaptığını pekâlâ unutabilir; gelgelelim *ikisi de* suçlu ve *onlar* o tarihi biliyor. Eğer başka hiçbir şey işe yaramazsa, ya birine ya da her ikisine, kendi bildiğim şekilde, yaptıklarını zorla itiraf ettireceğim."

Ben konuşurken Marian'ın suratı kıpkırmızı kesilmiş, bütün kadınsı öfkesi yüzüne vurmuştu.

"Kont'tan başla," diye fısıldadı; şimdiden sabırsızlanıyordu. "Benim hatırım için Kont'tan başla."

"Başarıya ulaşma şansımız hangisinde daha yüksekse ondan başlamalıyız, Laura'nın iyiliği için böyle yapmalıyız," diye karşılık verdim.

Rengi yine çekildi, yüzü yine soldu Marian'ın; üzüntüyle başını salladı.

"Evet," dedi, "haklısın; böyle söylemekle bencillik, huysuzluk ettim. Sabırlı olmaya çalışıyorum Walter, eski mutlu günlerimden daha sabırlıyım artık. Ne var ki o eski öfkemin küçük bir parçası hâlâ içimde ve Kont'u düşündükçe o küçük parçanın beni *kontrolü altına alacağını biliyorum*!"

"Kont'un da sırası gelecek," dedim. "Fakat unutma, Kont'un hiçbir açığını yakalayabilmiş değiliz bugüne kadar."

Marian'ın kendini toparlaması için kısa bir süre bekledim ve sonra can alıcı sözleri söyledim:

"Marian! Sör Percival'ın açığını ikimiz de biliyoruz!"

"Sır! Sırdan bahsediyorsun!"

"Evet, sırdan bahsediyorum. Ona karşı kullanabileceğimizden emin olduğumuz tek koz bu. Başka hiçbir şekilde onu saklandığı yerden çıkmaya zorlayamam; başka hiçbir şekilde onu ve alçaklığını gözler önüne seremem. Kont ne yapmış olursa olsun, Laura'ya kurulan bu komploya Sör Percival'ın izin vermiş olmasının paradan başka bir sebebi daha var. Sör Percival, karısının onu mahvedebilecek kadar çok şey bildiğini Kont'a anlattı, sen de bunu duydun, değil mi? Sör Percival'ın, 'Anne Catherick'in bildiği sır açığa çıkacak olursa hayatım biter' dediğini duymadın mı?"

"Evet! Evet! Duydum."

"O halde Marian, başka hiçbir şey işe yaramazsa, sırrın ne olduğunu öğreneceğim. Yaşadığım her şeye rağmen, eski batıl inançlarım benden vazgeçmedi. Yine söylüyorum: Beyazlı Kadın, sanki hayattaymış gibi, üçümüzün hayatını da etkilemeye devam ediyor. Bu bizim kaderimiz, bu kaderden kaçamayız Marian. Ölmüş olduğu halde, mezarında yattığı halde bize hâlâ yol gösteriyor Anne Catherick!"

V

Hampshire'da yaptığım araştırmaların ilk bölümünü anlatmaya şimdi başlıyorum.

Londra'dan erken saatte yola çıktığım için Mr. Dawson'ın evine öğleden önce varabildim. Görüşmemizden, ziyaretimin maksadı düşünüldüğünde, hiçbir tatminkâr sonuç çıkmadı.

Mr. Dawson'ın hasta kayıtlarını tuttuğu defterden, doktorun hangi tarihte Blackwater Park'ta Miss Halcombe'un tedavisine yeniden başladığı kesin olarak anlaşılıyordu; fakat Mrs. Michelson'ın yardımı olmadan, o tarihten geriye giderek Laura'nın malikâneden ayrıldığı günü tespit etmek mümkün değildi; Mrs. Michelson'ın da bu konuda bize yardım edemeyeceğini biliyordum. Leydi Glyde'ın malikâneden, doktorun hastasını yeniden muayene etmek için malikâneye gelmesinden kaç gün önce ayrıldığını hatırlayamıyordu Mrs. Michelson (böyle bir durumda hatırlayabilen var mıdır zaten?). Leydi Glyde'ın malikâneden ayrıldığının ertesi günü Miss Halcombe'a bu olaydan bahsetmiş olduğundan neredeyse emindi; ne var ki bu açıklamayı yaptığı "ertesi günün" tarihini saptayamadığı gibi, ondan bir önceki, yani Leydi Glyde'ın Londra'ya doğru yola çıktığı günün tarihini de saptayamıyordu. Hanımının ayrılması ile Madam Fosco'dan o üzerine tarih atılmamış mektubun gelmesi arasında kaç gün geçtiğini de bir türlü kesin olarak hesaplayamadı. Son darbeyi, bütün bu zorluklar yetmezmiş gibi, doktorun kendisi vurdu: Blackwater Park'taki bahçıvanın ona Mrs. Michelson'ın mesajını ilettiği günün tarihini, o dönemki rahatsızlığının verdiği dalgınlıkla, her zaman yaptığının aksine, defterine işlemeyi ihmal etmişti.

Mr. Dawson'dan yardım alabileceğimden umudu kestiğim için Knowlesbury'ye gitmeye ve Sör Percival'ın hangi tarihte orada bulunduğunu öğrenmeyi denemeye karar verdim.

Kader benimle oyun oynuyordu! Knowlesbury'ye vardığımda han kapanmış, duvarlara satılık ilanları asılmıştı. Duyduğuma göre, demiryolu yapıldığından beri hanın geleceği hiç parlak olmamış. İstasyondaki yeni otel zamanla bütün müşterileri kendisine çekmiş ve (Sör Percival'ın o gece uğradığını bildiğimiz) eski han yaklaşık iki ay önce kapanmış. Hanın sahibi de bütün malını mülkünü alıp kasabadan ayrılmış. Adamın nereye gittiğini kesin olarak bilen birini bu-

lamadım; konuştuğum dört kişi, adamın Knowlesbury'den ayrıldıktan sonra nereye gittiğine, ne yapmayı planladığına dair dört farklı hikâye anlattı.

Londra'ya giden son trene daha birkaç saat olduğunu fark edince ben de Knowlesbury istasyonundan yine bir araba tutup Blackwater Park'a döndüm, maksadım bahçıvanla ve bekçiyle konuşmaktı. Eğer bana yardım etmeyi onlar da başaramazsa o gün yapabileceğim başka bir şey kalmamış olacaktı ve ben de şehre dönecektim.

Malikânenin bir mil kadar uzağında inip arabayı gönderdim, sürücüden aldığım yol tarifiyle kendi başıma malikâneye doğru yürümeye başladım.

Şose yoldan patikaya saptığımda bir adam gördüm; adam elinde bir heybe taşıyor, benim önümden hızlı hızlı bekçi kulübesine doğru yürüyordu. Ufak tefek bir adamdı, yırtık pırtık siyah bir elbise giymiş, dikkat çekecek kadar büyük bir şapka takmıştı. Avukatın yanında çalışan bir kâtibe benzettim adamı (o mesafeden çok bir şey anlaşılmıyordu), aramız daha da açılsın diye hemen durup beklemeye başladım. Adam beni duymamıştı, yürüye yürüye, dönüp arkasına bakmadan görüş alanımdan çıkıp gitti. Ondan kısa bir süre sonra ben demir kapıdan geçip malikâneye girdiğimde onu göremedim; belli ki eve girmişti.

Bekçi kulübesinde iki kadın vardı. Kadınlardan biri yaşlıydı; diğerinin Margaret Porcher olduğunu hemen anladım, kadın Marian'ın tarifine birebir uyuyordu.

Önce Sör Percival'ın Blackwater Park'ta olup olmadığını, olumsuz yanıt alınca da malikâneden ne zaman ayrıldığını sordum. İki kadın da bana onun yazın malikâneden ayrılmış olduğu dışında pek bir şey söyleyemedi. Margaret Porcher'dan alabildiğim tek yanıt, yüzüme boş boş bakıp gülmesi ve kafa sallaması oldu. Yaşlı kadın biraz daha zekiydi; Sör Percival'ın nasıl bir ruh haliyle evden ayrıldığını, o halinin kendisini nasıl korkuttuğunu anlatmaya kadını

ikna edebildim. Efendisinin bağıra çağıra onu yatağından kaldırdığını hatırladı, savurduğu küfürlerle onu korkuttuğunu da hatırladı; fakat bu olayın ne zaman meydana geldiğini hatırlamak, kendisinin de açık yüreklilikle itiraf ettiği gibi, "onu epey aşıyordu."

Kulübeden ayrılırken, bana çok da uzak olmayan bir mesafede işleriyle uğraşan bahçıvanı gördüm. İlk seslendiğimde adam bana biraz kuşkulu yaklaştı, fakat Mrs. Michelson'ın ismini verip kâhya kadının kendisinden övgüyle bahsettiğini söyleyince adamın dili çözüldü. Aramızda geçen konuşmayı anlatmaya gerek yok; Laura'nın malikâneden ayrıldığı tarihi saptamaya yönelik diğer çabalarım nasıl sonuçlandıysa bu da öyle sonuçlandı. Bahçıvan, efendisinin "Temmuz ayında, belki son iki haftası içinde, belki son on günün birinde" bir gece vakti malikâneden ayrılmış olduğunu biliyordu; daha fazla bir şey söyleyemedi.

Biz bahçıvanla konuşurken siyah elbiseli, büyük şapkalı adamın evden çıktığını, biraz uzakta durup bizi gözetlediğini gördüm.

Bu adamın Blackwater Park'ta ne işi olabileceğinden zaten kuşkulanıyordum. Bahçıvan onun kim olduğunu bilmediğini söyleyince (ya da söylemek istemeyince) kuşkularım arttı; ben de belki kuşkularımı gideririm diye adamla konuşmaya karar verdim. Yabancı biri olarak şüpheleri üzerime çekmeden sorabileceğim en basit soru, ziyaretçilerin malikâneyi gezmesine izin verilip verilmediğiydi. Hemen adamın yanına gittim ve ona bu soruyu sordum.

Adamın bakışları, tavırları benim kim olduğumu bildiğini ve beni sinirlendirip onunla kavga etmeye zorlamaya niyetli olduğunu şüpheye yer bırakmayacak şekilde ele verdi. Verdiği o küstah cevap, eğer ben inatla soğukkanlılığımı korumaya çalışmamış olsaydım, maksadına ulaşmasına yeter de artardı. Kendimi tuttum, araziye bilmeden izinsiz girmiş olduğum için (o buna "haneye tecavüz" demişti),

olabilecek en kararlı ve kibar sözlerle ondan özür diledim. Durum tam da şüphelendiğim gibiydi. Mr. Kyrle'ün bürosundan çıkarken görülmemin haberi belli ki Sör Percival Glyde'a uçurulmuş, siyahlı adam da benim malikânede ya da civarda araştırma yapabileceğim öngörülerek Blackwater Park'a yollanmıştı. Benim hakkımda şikâyette bulunması için adama en ufak bir sebep vermiş olsaydım, bana köstek olmak için hemen oranın yargıcını ayarlar, beni sulh mahkemesine çıkartır ve Marian'la Laura'dan en az birkaç gün ayrı düşmemi sağlarlardı.

Blackwater Park'tan istasyona giderken, tıpkı bir gün önce Londra'da olduğu gibi birilerinin beni takip etmesine hazırlıklıydım. Ne var ki, bu defa gerçekten takip edilip edilmediğimi anlayamadım. Siyahlı adam fark ettirmeden beni takip etmiş olabilirdi fakat ben onu istasyona gidene kadar ya da o akşam Londra'daki istasyonda inene kadar görmediğime emindim. Eve yürüyerek gittim, kendi kapımızı çalmadan önce mahalledeki en ıssız sokakta bir iki tur atmak ve birkaç defa durup arkamdaki boş sokağı kontrol etmek suretiyle önlemimi aldım. Birilerinin bana tuzak kurduğundan şüphelendiğimde bu taktikle onları atlatabileceğimi ilk defa Orta Amerika'nın vahşi ormanlarında öğrenmiştim; şimdi yine bu taktiği, bu defa medeni Londra'nın göbeğinde, aynı amaçla ve çok daha temkinli bir şekilde kullanıyordum.

Yokluğumda telaşlanmamı gerektiren hiçbir şey olmadığını söyleyen Marian merakla benim araştırmalarımın sonuç verip vermediğini sordu. Olup biteni ona anlattığımda, araştırmalarımın başarısızlıkla neticelenmesinden büyük bir kayıtsızlıkla bahsetmemin onu çok şaşırttığını söyledi.

İşin doğrusu, araştırmalarımın istenen sonucu vermemiş olması kesinlikle gözümü korkutmamıştı. Vazife kabul etmiş olduğum için yaptığım bu araştırmalardan bir sonuç çıkmasını bekliyor değildim. O zamanki aklımla, komployu ortaya çıkarma mücadelesinde elimizde sadece, benimle

Sör Percival Glyde arasında geçecek bir gövde gösterisinin kalmış olduğunu bilmek beni âdeta rahatlatmıştı. İntikam hevesim, bu mücadelenin en başından beri diğer daha yüce amaçlarımın arasına gizlenip kendisini unutturuyordu ve itiraf ediyorum, Laura'nın çıkarlarını korumanın en garanti yolunun, artık tek yolunun, onunla evlenmiş o alçak adamın boğazına sıkı sıkı yapışmak olduğunu hissetmek beni mutlu ediyordu.

Bu intikam hevesimi bastırıp daha yüce amaçlarıma yoğunlaşacak kadar güçlü olmadığımı kabul etmekle birlikte, aklımdan birkaç iyi düşünce geçtiğini de dürüstlükle söyleyebilirim. İleride Laura'yla aramızda nasıl bir ilişki olacağına dair alçakça hayallerim hiç olmadı; elime düşmesi halinde Sör Percival'dan kendim için ya da Laura için koparabileceğim tavizleri hiç düşünmedim. Asla kendime, "Eğer gerçekten başarılı olursam, başarımın sonuçlarından biri, kocasının Laura'yı benden bir daha ayıramamasını sağlamak olacak," demedim. Aklımda böyle düşüncelerle Laura'nın yüzüne bakıp da geleceği düşünemezdim. Onun eski halinden ne kadar uzaklaşmış olduğunu üzülerek görüyordum ve Laura'ya olan aşkım, Tanrı biliyor ya, kalbimin en derinliklerinde, tıpkı babası ya da erkek kardeşiymişim gibi, ona karşı şefkat ve merhamete dönüşüyordu. Artık bütün umudum sadece ve sadece onun iyileştiği günü görmekti. Laura yine o güçlü kuvvetli, mutlu haline kavuştuğunda, bana yine o eski günlerdeki gibi bakıp benimle yine o eski günlerdeki gibi konuştuğunda dualarım kabul edilmiş olacaktı, daha fazlasını beklemiyordum.

Bu sözleri benim anlamsız sayıklamalarım olarak görmeyin. Hikâyenin çok geçmeden anlatılacak bazı bölümleri, neden böyle davrandığımın anlaşılmasına ve değerlendirilmesine yardım edecek. Gerek en iyi gerekse en kötü taraflarımın, hüküm verme vakti gelmeden önce, terazinin hiçbir kefesine ağırlık vermeden anlatılması yerinde olacaktır.

Hampshire'dan döndüğüm gecenin sabahında Marian'la birlikte çalışma odama çıktım ve orada ona, Sör Percival Glyde'ın tek zaafını kullanmak için o zamana kadar olgunlaştırmış olduğum planımı bütün açıklığıyla onun gözlerinin önüne serdim.

Sırra giden yol, beyazlı kadının o ana kadar hiçbirimizin nüfuz edemediği esrarını çözmekten geçiyordu. Vakti geldiğinde, Anne Catherick'in annesinden yardım alarak belki o esrarı çözmeye yaklaşabilirdik; Mrs. Catherick'i o sırla ilgili konuşmaya ya da harekete geçmeye ikna etmek istiyorsak, benim öncelikle Mrs. Clements'tan Catherick ailesinin yaşadığı yerle ve ailenin özel hayatıyla ilgili bilgileri öğrenmem gerekiyordu. Bu meseleyi dikkatle düşündüm ve yeni araştırmalara ancak Anne Catherick'in sadık dostunun, koruyucusunun bana ulaşmasını sağladıktan sonra başlayabileceğime emin oldum.

Demek ki karşımıza çıkan ilk güçlük, Mrs. Clements'ı bulmaktı.

Bu güçlüğü hemen aşmamızı sağlayan en iyi ve en basit yolu bulmamı Marian'ın kıvrak zekâsına borçluydum. Limmeridge Malikânesi yakınlarındaki çiftliğe (Todd Çiftliği'ne) mektup yazmayı ve son birkaç ayda Mrs. Clements'ın Mrs. Todd'la haberleşip haberleşmediğini sormayı o önerdi. Mrs. Clements'la Anne'in yollarının nasıl ayrılmış olduğunu bizim bilmemiz mümkün değildi; fakat yolları ayrılmış olduğuna göre, kayıp kadını şu dünyada en çok bağlı olduğu bilinen yerde –Limmeridge civarında– aramanın Mrs. Clements'ın aklına geleceği muhakkaktı. Marian'ın önerisinin bizi başarıya ulaştırma ihtimali olduğunu hemen anladım ve o da bunun üzerine Mrs. Todd'a bir mektup yazıp o günkü postayla yolladı.

Biz Mrs. Todd'un cevabını beklerken, ben de Marian'ın Sör Percival'ın ailesi ve evlenmeden önceki hayatı hakkında anlatabileceği ne varsa can kulağıyla dinledim. Marian'ın

aktardıklarının hepsi kulaktan dolma bilgilerdi; fakat aktardıklarının doğruluğuna epey emin olduğunu söylüyordu.

Sör Percival'ın başka kardeşi yokmuş. Babasının, yani Sör Felix Glyde'ın, vücudunda doğuştan gelen, ona çok acı çektiren ve tedavisi olmayan bir şekil bozukluğu varmış, adam bu yüzden çok küçük yaşından itibaren insanlardan hep uzak durmuş. Tek mutluluk kaynağı müzikten aldığı zevkmiş Sör Felix Glyde'ın; evliliğini de kendisininkine benzer bir müzik zevkine sahip bir hanımefendiyle yapmış; söylendiğine göre, son derece yetenekli bir müzisyenmiş karısı. Blackwater Park'taki mülk, adama çok genç yaşında miras kalmış. Fakat mirastan sonra ne o ne de karısı komşularla herhangi bir yakınlık kurmaya çalışmış, kimse de onları çekildikleri inzivadan çıkarmaya uğraşmamış; bunu yalnızca o yöredeki kilisenin papazı denemiş ama o deneme de felaketle sonuçlanmış.

Kilisenin papazı her şeye burnunu sokmaya meraklı bir adammış ve kaş yapayım derken göz çıkarmış. Sör Felix'in okuldan, devrimci sayılabilecek siyasi görüşlerle ve inançsız bir kalple ayrılmış olduğunu duymuş, elini vicdanına götürmüş ve Blackwater Park'ın efendisini kiliseye iyi bir vaaz dinlemeye davet etmenin boynunun borcu olduğuna karar vermiş. Sör Felix, papazın bu iyi niyetli ama haddini aşan müdahalesine çok sert tepki vermiş, ona herkesin içinde ağza alınmayacak hakaretler etmiş; öyle ki civardaki aileler öfkelerini, sitemlerini mektuplara döküp malikâneye göndermiş; hatta Blackwater mülkündeki kiracılar bile görüşlerini, cesaret edebildikleri kadar sert ifadelerle dile getirmiş. Taşra hayatından hiç mi hiç hazzetmeyen, Blackwater mülküne ya da orada yaşayanlara hiçbir bağlılık hissetmeyen baronet, Blackwater halkının ikinci kez canını sıkmasına asla müsaade etmeyeceğini ilan etmiş ve vakit kaybetmeden oradan ayrılmış.

Kısa bir süre Londra'da kaldıktan sonra karısıyla birlikte Avrupa'ya gitmişler, bir daha da asla İngiltere'ye dönmemiş-

ler. Bazen Fransa'da bazen Almanya'da geçirmişler vakitlerini; Sör Felix'in bedensel bozukluğu adamın ruh sağlığını da bozduğundan katı bir inziva içinde yaşamışlar. Oğulları Percival, İngiltere dışında dünyaya gelmiş ve eğitimini orada özel hocalardan ders alarak tamamlamış. Percival ilk önce annesini yitirmiş. Babası da annesinden birkaç yıl sonra, 1825'te ya da 1826'da vefat etmiş. Sör Percival babası ölmeden önce, gençliğinde, bir ya da iki defa bulunmuş İngiltere'de; fakat müteveffa Mr. Philip Fairlie'yle tanışması, babasının ölümünün ardından buraya gelmesinden sonra olmuş. Kısa sürede Mr. Fairlie'yle pek sıkı fıkı olmuşlar ama o dönemde Sör Percival Limmeridge Malikânesi'ne neredeyse hiç gitmezmiş. Mr. Frederick Fairlie onu bir iki defa Mr. Philip Fairlie'nin yanında görmüş olabilirmiş; gelgelelim o dönemde ya da sonrasında onu yakından tanımış olması pek ihtimal dâhilinde değilmiş. Sör Percival'ın Fairlie ailesindeki tek yakın dostu Laura'nın babasıymış.

Marian'dan öğrenebildiğim bütün ayrıntılar bunlardı. Şimdiki amacıma hizmet eden hiçbir bilgi yoktu anlattıklarının arasında ama yine de ileri bir tarihte işime yarayabilirler diye dikkatle not aldım.

Mrs. Todd'a yazdığımız mektubun (bizim oturduğumuz yerin biraz uzağındaki bir postaneye göndermesini özellikle rica etmiş olduğumuz) cevabı, gittiğimde postanede beni bekliyordu. O ana kadar hep aleyhimize cereyan etmiş şartlar o mektupla birlikte lehimize dönmeye başladı. Mrs. Todd'un mektubu, ulaşmaya çalıştığımız bilgilerden ilkini bize verdi.

Anlaşılan o ki Mrs. Clements (tahmin ettiğimiz üzere) Todd Çiftliği'ne mektup yazmış, (Limmeridge Kilisesi mezarlığında beyazlı kadınla karşılaştığım günün ertesi sabahı) Anne'le birlikte apar topar yanlarından ayrıldıkları için çiftlik evindeki dostlarından özür dilemiş, sonra Mrs. Todd'a Anne'in kaybolduğunu haber vermiş, kayıp kadının yolunu şaşırıp Limmeridge yakınlarına gelmiş olması ihti-

mal dâhilinde olduğundan etrafa bir sormasını ondan rica etmiş. Mrs. Clements bu ricada bulunurken kendisine her zaman ulaşabilecekleri bir adresi de mektubuna eklemeyi ihmal etmemişti; Mrs. Todd da o adresi şimdi Marian'a iletiyordu. Londra'da bir adresti bu ve bizim kaldığımız yere yarım saat yürüme mesafesindeydi.

Avcumuza gelmiş bu fırsatı tepecek değildim. Mrs. Clements'la görüşmek için ertesi sabah hemen yola koyuldum. Araştırmalarımda ilk defa aşama kaydediyordum. Her şeyi göze alarak kalkıştığım bu yolculuğun hikâyesi burada başlıyor.

VI

Mrs. Todd'un mektubunda ilettiği adresi bulmak için yola çıktım ve Gray's Inn Road yakınlarındaki mutena bir sokakta bulunan bir pansiyona geldim.

Pansiyonun kapısını tıklattım ve kapıyı Mrs. Clements'ın kendisi açtı. Kadın beni hatırlamış gibi durmuyordu, ziyaretimin amacını sordu. Ona, Limmeridge Kilisesi mezarlığında beyazlı kadınla yaptığım görüşme sona ererken karşılaşmış olduğumuzdan bahsettim ve Anne Catherick'in, kendisini takip eden tımarhane görevlilerinden (peşinde birilerinin olduğunu Anne bizzat söylemişti) kurtulmasına yardım eden kişi olduğumu ona hatırlatmaya bilhassa özen gösterdim. Mrs. Clements'in güvenini kazanmamın tek yolu buydu. Kadın, ben bahseder bahsetmez o gün yaşananları hatırladı ve beni salona buyur etti; Anne'den bir haber getirip getirmediğimi öğrenmek için sabırsızlanıyordu.

Laura'ya kurulan komplonun ayrıntılarına girmeden kadına bütün gerçeği anlatmam mümkün değildi ama bir yabancıya bu kadar güvenmek de tehlikeli olurdu. Kadını boş yere ümitlendirmekten büyük bir özenle kaçınmak

ve ziyaretimin amacının, Anne'in kaybolmasının asıl sorumlularını bulmak olduğunu açıklamak dışında yapabileceğim bir şey yoktu. Hatta yanından ayrıldıktan sonra vicdanım beni rahatsız etmesin diye, Anne'in izini sürebileceğime dair en ufak bir umut beslemediğimi, onu bir daha asla sağ salim göremeyeceğimize inandığımı, bu meseleyle ilgilenmemin esas sebebinin onu tuzağa düşürdüğünden şüphelendiğim, bana ve bazı çok yakın dostlarıma büyük acılar çektiren bir kötülükten sorumlu tuttuğum iki kişinin yaptıklarının cezasını çekmelerini sağlamak olduğunu da ekledim. Bu açıklamayı yaptıktan sonra bu meseleyle uğraşmanın (bizi harekete geçiren sebepler ne kadar farklı olursa olsun) ikimizin de çıkarına olup olmadığını, araştırdığım konularda bilgisi varsa bana söyleyerek amacıma ulaşmamda yardımcı olmak isteyip istemediğini söylemeyi Mrs. Clements'a bıraktım.

Zavallı kadının kafası allak bullak olmuş, çok heyecanlanmıştı; ona ne söylediğimi ilk başta tam anlayamadı. Anne'e yapmış olduğum iyiliğin karşılığı olarak ne biliyorsa bana seve seve anlatacağını söyleyebildi sadece; fakat yabancılarla konuşurken, kafasının bu kadar karışık olmadığı zamanlarda bile elinin ayağına dolaştığını belirtti ve benden ona yol göstermemi, anlatmaya nereden başlamasını istiyorsam söylememi rica etti.

Düşündüklerini derli toplu ifade etmeye alışkın olmayan insanlara hikâyelerini en sade biçimde anlattırmanın yönteminin, onları o hikâyeyi anlatmaya, ikide bir geçmişe dönüp hayıflanmalarına izin vermeyecek kadar geriden başlatmak olduğunu kendi tecrübelerimden bildiğimden, Mrs. Clements'tan bana ilk önce Limmeridge'den ayrıldıklarında ne olduğunu anlatmasını istedim ve sonra, araya dikkatle serpiştirdiğim sorularla, hikâyesinde adım adım ilerlemesini ve Anne'in ortadan kaybolduğu zamana kadar gelmesini sağladım.

Bu yöntemle edindiğim bilgi, özü itibarıyla şuydu: Mrs. Clements ve Anne, Todd Çiftliği'nden ayrıldıkları gün, oraya epey bir mesafedeki Derby'ye kadar gitmiş ve Anne'in isteğiyle orada bir hafta kalmış. Daha sonra Londra'ya gitmişler ve Mrs. Clements'in o sıralar kaldığı kiralık odada bir ay kadar yaşamışlar, fakat rahat edemeyince, bir de ev sahibiyle sorun yaşayınca oradan ayrılmaları gerekmiş. Ne zaman cesaret edip dışarı çıksalar, ev yakınlarında da dolaşsalar Londra'ya da inseler, Anne hep birilerinin onu yakalayacağından korkuyormuş ve bu korku zamanla Mrs. Clements'a da sirayet etmiş; kadın da bunun üzerine İngiltere'nin en sapa yerlerinden birine, müteveffa kocasının bütün gençliğini geçirmiş olduğu Lincolnshire'daki Grimsby kasabasına taşınmalarına karar vermiş. Adamın akrabaları kasabanın eskilerinden, saygın insanlarmış ve Mrs. Clements'a hep çok iyi davranmışlar zamanında; o da yapabileceği en iyi şeyin oraya gitmek ve müteveffa kocasının dostlarına danışmak olduğunu düşünmüş. Mrs. Clements, Welmingham'daki annesinin yanına dönmeyi önermeyi düşünmüş Anne'e ama kız bunu duymak bile istemiyormuş, çünkü onu Welmingham'da yaşarken götürüp tımarhaneye kapatmışlar ve Sör Percival muhakkak oraya tekrar gider, onu yine bulurmuş. Anne'in bu itirazında ciddi bir haklılık payı varmış ve Mrs.Clements onu kolay kolay ikna edemeyeceğini hissetmiş.

Anne'in hastalığı ilk kez Grimsby'de baş göstermiş. Leydi Glyde'ın evleneceği haberi gazetelere düştükten ve Anne bu haberi gazetede okuduktan çok kısa bir süre sonra ortaya çıkmış belirtiler.

Anne hastalanınca, onu muayene etmesi için çağırdıkları doktor hemen anlamış kalbinde ciddi bir rahatsızlık olduğunu. Hastalığı uzun sürmüş, onu epey zayıf düşürmüş ve her seferinde daha hafif geçse de ara ara tekrarlamış. Yılın ilk yarısını bu yüzden Grimsby'de geçirmişler; orada muhteme-

len çok daha uzun kalacaklarmış ama Anne tam da o sırada aniden, Leydi Glyde'la baş başa görüşmek için Hampshire'a dönmeye karar vermiş.

Mrs. Clements, Anne'in bu tehlikeli ve anlam veremediği planı uygulamasına karşı koymak için elinden ne geldiyse yapmış. Anne bu kararı niye aldığını hiç açıklamamış; sadece öleceği günün yaklaştığına inandığını ve aklındakini, ne pahasına olursa olsun, Leydi Glyde'a gizlice iletmesi gerektiğini söylemiş. Bu amacına ulaşmakta o kadar kararlıymış ki, eğer Mrs. Clements'ın onunla gelmeye gönlü yoksa, Hampshire'a kendi başına gitmekte ısrarcı olduğunu üzerine basa basa söylemiş. Doktora danışmışlar; onun görüşü, Anne'in isteklerine şiddetle karşı çıkılması halinde, çok büyük ihtimalle, hastalığın bir kez daha ve belki de ölümle neticelenecek şekilde tekrarlayacağıymış; Mrs. Clements, bu görüşü de duyunca, ona eşlik etmeye mecbur kalmış ve çekecekleri sıkıntıları, başlarına gelecek tehlikeleri üzülerek hatırlattıktan sonra, bir kez daha, Anne Catherick'in istediğini yapmasına müsaade etmiş.

Londra'dan Hampshire'a yaptıkları yolculukta Mrs. Clements, Blackwater bölgesini avcunun içi gibi bilen bir yolcuyla tanışmış ve ondan bölge hakkında ihtiyaç duyduğu bütün bilgileri almış. O civarda Sör Percival'a yakalanma tehlikesi duymadan yaşayabilecekleri tek yerin, malikâneye yeterince uzaklıkta Sandon adında büyük bir köy olduğunu bu sayede öğrenmiş. Bu köy Blackwater Park'a üç dört mil uzaklıktaymış ve Anne, gölün yakınlarına her gidişinde ve oradan her dönüşünde, o yolu yürüyerek katediyormuş.

Kimse onların varlığını fark etmeden Sandon'da geçirdikleri birkaç gün köyün biraz dışında, kocası öleli bir yıldan uzun zaman geçmiş bir dul kadının, odalarından birini kiraya verdiği bir kulübede yaşamışlar ve Mrs. Clements, kadının ağzını sıkı tutması ve kimseye onlardan bahsetmemesi için, en azından ilk bir hafta boyunca, elinden geleni yapmış. Leydi

Glyde'a önce sadece mektup yazması, olmuyorsa onunla konuşmaya çalışması için Anne'i ikna etmeye de çok uğraşmış; fakat Limmeridge'e gönderdiği o isimsiz mektuptaki uyarının sonuç vermemiş olması nedeniyle bu defa Leydi Glyde'la konuşmakta kararlıymış Anne ve onunla buluşmaya tek başına gitmekteki ısrarını kırmak da mümkün olmamış.

Mrs. Clements yine de Anne her göle gittiğinde onu gizliden gizliye takip etmiş, fakat kayıkhaneye, içeride ne olduğunu kendi gözleriyle görecek kadar yaklaşmaya cesaret edememiş. Anne, etrafı tehlikelerle dolu o gölden son kez döndüğünde, vücudunun kaldıramayacağı kadar uzun mesafeleri günbegün yürümenin verdiği yorgunluk, ne zamandır çekmekte olduğu üzüntünün bedeninde yaptığı tahribatla birleşmiş ve Mrs. Clements'ın Hampshire'a geldikleri günden beri korktuğu başına gelmiş. Kalbindeki o eski sancı ve Grimsby'deki hastalığının diğer belirtileri tekrar nüksetmiş Anne'in ve kızı yatağa mahkûm etmiş.

Hastalık böyle birdenbire yeniden ortaya çıkınca ilk yapılması gerekenin Anne'i sakinleştirmeye çalışmak olduğunu Mrs. Clements tecrübelerinden biliyormuş; o iyi yürekli kadın bu yüzden ertesi gün kendi başına göle gitmiş; (Anne, onun her gün muhakkak kayıkhaneye yürüdüğünü söylediğinden) belki Leydi Glyde'la karşılaşırım, belki onu gizlice Sandon yakınlarındaki eve gelmeye ikna ederim diye düşünmüş kendince. Mrs. Clements koruluğa yaklaştığında Leydi Glyde'la değil ama uzun boylu, şişman, ihtiyar bir beyefendiyle, elinde kitap olan bir adamla, yani Kont Fosco'yla karşılaşmış.

Kont, Mrs. Clements'ı bir süre büyük bir dikkatle inceledikten sonra, ona oraya birini görmeye mi geldiğini sormuş ve, daha kadın cevap veremeden, kendisinin Leydi Glyde'ın mesajını iletmek için buraya geldiğini fakat karşısında gördüğü kişinin mesajı iletmesi istenen kişinin tarifine uyduğundan pek emin olamadığını söylemiş.

Mrs. Clements bu sözleri duyunca adama güvenmiş ve oraya niye geldiğini hemen söylemiş; Leydi Glyde'ın mesajını kendisiyle paylaşırsa Anne'in sakinleşmesine yardım etmiş olacağını da eklemiş. Kont nezaket göstermiş ve Mrs. Clements'ın bu ricasını hiç bekletmeden kabul etmiş. Bu mesaj, adamın dediğine göre, çok önemliymiş. Leydi Glyde, mesajında, Anne'den ve onun iyi yürekli dostundan bir an önce Londra'ya dönmesini istiyormuş, çünkü Blackwater civarında kalmaya devam ederlerse Sör Percival'ın onları bulacağından eminmiş. Leydi Glyde da kısa süre sonra Londra'ya gidecekmiş; eğer Mrs. Clements'la Anne ondan önce oraya gidecek ve nerede kaldıklarını ona iletecek olurlarsa, Leydi Glyde, on beş güne kalmadan onları görmeye gidermiş. Kont, daha önce kendisinin de Anne'i dostça uyarmaya çalışmış olduğunu fakat karşısında Leydi Glyde yerine yabancı bir adam gören kızın hayli telaşlandığını ve Kont'un ona yaklaşmasına, onunla konuşmasına izin vermediğini de eklemiş.

Mrs. Clements cevaben, büyük bir endişe ve üzüntüyle, Anne'i sağ salim Londra'ya götürmekten başka bir şey istemediğini, fakat kız o sırada hasta yatağında olduğu için onu tehlikelerle dolu bu yerden uzaklaştırmanın şimdilik mümkün olmadığını söylemiş. Kont, Anne için doktor çağırıp çağırmadıklarını sormuş Mrs. Clements'a ve ondan, köydekilerin durumlarını öğrenmesinden korktuğu için bugüne kadar doktor çağırmaya elinin gitmediği cevabını alınca, kendisinin de tıpla uğraşan biri olduğunu ve eğer Mrs. Clements müsaade ederse onunla birlikte geri dönüp Anne için ne yapılabileceğine bakabileceğini söylemiş. Leydi Glyde'dan gelen gizli bir mesajın emanet edildiği kişi olarak gördüğü Kont'a haliyle güvenen Mrs. Clements bu teklife minnettar kalmış ve ikisi birlikte, kaldıkları eve dönmüşler.

Eve vardıklarında Anne uyuyormuş. Kont kızın yüzüne baktığında (Leydi Glyde'a ne kadar benzediğini gördüğünden olacak) şaşkınlıktan küçük dilini yutacakmış. Zavallı

Mrs. Clements ise Kont'un, kızın ne kadar hasta olduğunu gördüğü için dehşete kapıldığını zannetmiş sadece, aklına başka bir şey gelmemiş. Kont, Mrs. Clements'ın Anne'i uyandırmasına müsaade etmemiş; kızın gösterdiği belirtileri sormakla, yüzüne bakmakla ve hafifçe nabzını yoklamakla yetinmiş. Sandon büyük bir yermiş, içinde manavı da eczanesi de varmış; Kont, ilacın reçetesini yazıp hazırlatmak için o iki dükkâna gitmiş. Dönüşte beraberinde getirdiği ilacın çok kuvvetli bir uyarıcı olduğunu, bu ilacın Anne'e yataktan kalkacak ve Londra'ya yapacağı birkaç saatlik kısa yolculuğun vereceği yorgunluğa katlanacak gücü muhakkak vereceğini söylemiş. Bu tedavinin o gün ve ertesi gün, Kont'un belirttiği saatlerde uygulanması gerekiyormuş. Üçüncü gün Anne yola çıkabilecek kadar kendisini toparlamış olacakmış; Kont da o gün Mrs. Clements'ı Blackwater istasyonunda karşılayacak ve öğlen treniyle onları Londra'ya yolcu edecekmiş. Eğer o gün istasyona gelmezlerse, Anne'in durumunun ağırlaştığını kabul edecekmiş Kont ve hemen şimdi kaldıkları eve gelecekmiş.

Neyse ki Anne'in durumu kötüye gitmemiş.

Bu ilaç Anne üzerinde olağanüstü bir etki yaratmış; Anne'in biraz iyileştiğini gören Mrs. Clements'ın ona yakında Leydi Glyde'ı Londra'da görebileceği sözünü vermesi de ilacın olumlu etkisini arttırmış. Mrs. Clement ve Anne (Hampshire'a geleli daha bir hafta bile olmamışken) kararlaştırılan gün ve saatte istasyona gitmişler. Kont orada onları bekliyor, aynı trenle Londra'ya gidiyor gibi duran yaşı geçkin bir hanımefendiyle konuşuyormuş. Büyük bir nezaketle Mrs. Clements ve Anne'e yardım etmiş Kont, onları kompartımana kendi elleriyle yerleştirmiş, adresini Leydi Glyde'a göndermeyi unutmamasını da Mrs. Clements'tan rica etmiş. Yaşı geçkin hanımefendi onlarla aynı kompartımanda seyahat etmiyormuş; Londra'ya vardıklarında da dikkat etmemişler kadının nereye gittiğine. Mrs. Clements

sakin bir mahallede eli yüzü düzgün bir pansiyonda oda kiralamış ve sonra, söz vermiş olduğu gibi, Leydi Glyde'a mektup yazıp adresini bildirmiş.

Aradan on beş gün kadar geçmiş, cevap gelmemiş.

O günlerde bir hanımefendi (istasyonda görmüş oldukları yaşı geçkin hanımefendiymiş bu kadın) arabayla kapılarına gelmiş ve kendisini Leydi Glyde'ın gönderdiğini, onun Londra'da bir otelde kaldığını ve Anne'le ileriki bir tarihte yapacağı görüşmeyi ayarlamak maksadıyla Mrs. Clements'i görmek istediğini söylemiş. Mrs. Clements bu davete, evden olsa olsa yarım saat uzaklaşmasını gerektireceğini düşünerek, sevindiğini belirtmiş (Anne o sırada yanındaymış ve bu görüşmeye gitmesini rica etmiş). Bunun üzerine, Mrs. Clements ve o yaşı geçkin hanımefendi (tabii ki Madam Fosco) arabayla evden ayrılmışlar. Biraz gittikten sonra, daha otele gelmeden, hanımefendi arabayı bir dükkânın önünde durdurmuş ve unuttuğu bir şeyi alacağını söyleyip Mrs. Clements'tan birkaç dakika kendisini beklemesini rica etmiş. Bir daha da geri dönmemiş.

Biraz bekledikten sonra telaşa kapılmış Mrs. Clements ve sürücüye onu aldığı yere tekrar götürmesini söylemiş. Yarım saatten biraz uzun süren bir ayrılığın ardından eve vardığında Anne ortada yokmuş.

Evdekilere sormuş ne olduğunu ama kiracılara bakan hizmetçi kız dışında kimseden bilgi alamamış. "İkinci katta oturan genç kadına" (Mrs. Clements'ın kiraladığı oda o kattaymış) mektup getirdiğini söyleyen delikanlıya kapıyı bu hizmetçi kız açmış. Delikanlıdan aldığı mektubu teslim etmiş kız, sonra aşağı inmiş, beş dakika sonra da Anne'in şapkasını başına, şalını omuzlarına geçirip sokak kapısını açtığını ve dışarı çıktığını görmüş. Muhtemelen mektubu da beraberinde götürmüş Anne, çünkü Mrs. Clements evde mektubu bulamamış; bu yüzden mektupta yazan neymiş de Anne'i evden çıkmaya razı etmiş, Mrs. Clements anla-

yamamış. Çok önemli bir şey olmalıymış yoksa Anne asla Londra'nın kalabalığına tek başına karışmazmış. Mrs. Clements, Anne'in böyle davranmayacağına emin olmasa, yarım saat gibi kısa bir süre için bile olsa hiçbir güç onu evden ayrılmaya ikna edemezmiş.

Kafasını toparlar toparlamaz Mrs. Clements'ın aklına tabiatıyla ilk gelen, Anne'in tekrar zorla götürülmüş olmasından korktuğu tımarhaneye gidip kızı orada aramak olmuş.

Oraya ertesi gün gitmiş Mrs. Clements; zamanında Anne kendisi söylemiş ona tımarhanenin yerini. Verdiği tarife uyan birinin oraya getirilmemiş olduğu cevabını almış. (Mrs. Clements çok büyük bir ihtimalle, sahte Anne Catherick gerçekten tımarhaneye yatırılıp gözetim altına alınmadan bir ya da iki gün önce gitmiş oraya.) Mrs. Clements daha sonra Welmingham'daki Mrs. Catherick'e mektup yazarak kızını görüp görmediğini, ondan haber alıp almadığını sormuş ve olumsuz yanıt almış. Bu yanıtı aldıktan sonra yapacak hiçbir şeyi kalmamış Mrs. Clements'ın; Anne'in başına ne geldiğini başka kime sorabileceğini, onu bulmak için başka ne yapabileceğini kesinlikle bilmez bir haldeymiş. O günden bugüne, Anne'in neden kaybolduğundan, hikâyesinin nasıl sonlandığından bütünüyle habersiz yaşamış.

VII

Mrs. Clements'tan almış olduğum bilgi, her ne kadar daha önce hiç haberdar olmadığım gerçekleri tespit etmemi sağlamış olsa da şimdilik yalnızca başlangıç mahiyetindeydi.

Anne Catherick'in Londra'ya götürülmesi ve Mrs. Clements'tan koparılmasıyla sonuçlanan kandırmacalar zincirine halkaları takanların Kont Fosco ve Kontes'ten başkası olmadığı ortadaydı; karı kocanın yaptıkları arasında, ikisinden birini kanunun pençesine düşürecek nitelikte

bir iş olup olmadığına kafa yormaya ileri bir tarihte vakit ayırmak faydalı olabilirdi. Gelgelelim, şimdi ulaşmaya çalıştığım amaç beni bu değerlendirmeden farklı bir istikamete yöneltti. Mrs. Clements'a yaptığım ziyaretin ilk amacı, Sör Percival'ın sırrını keşfetme yolunda en azından bir iki adım atabilmekti ve Mrs. Clements henüz beni o önemli amacıma yaklaştırabilecek hiçbir şey söylemiş değildi. Ona, zihnini bu ana kadar meşgul etmiş olanlardan farklı zamanları, kişileri ve olayları hatırlatıp hafızasını tazelemem gerektiğini hissettim ve tekrar söze girdiğimde, dolaylı yoldan, bu amacıma ulaşmaya çalıştım.

"Keşke bu felaketin acısını hafifletmek elimden gelseydi," dedim. "Tek yapabileceğim, üzüntünüzü içimde hissetmek. Anne sizin öz çocuğunuz olsaydı bile, Mrs. Clements, ona daha iyi davranamaz, onun iyiliği için daha büyük bir fedakârlığa katlanamazdınız."

Mrs. Clements yalnızca, "Yaptıklarımı abartmaya gerek yok efendim," dedi. "Zavallı kız benim için öz çocuğumdan farksızdı. Daha bebekti bana geldiğinde; onu ben emzirdim, ellerimle büyüttüm, hem de ne sıkıntılar çektim. Ona ilk kıyafetlerini ben dikmiş, yürümeyi ben öğretmiş olmasaydım onu kaybetmiş olmak bu kadar yüreğime oturmazdı. Benim hiç çocuğum olmadı, o yüzden, 'Anne beni teselli etsin diye gönderildi,' derdim hep. Kaybolduğu günden beri eskileri hatırlayıp duruyorum; bu yaşımda bile onun ardından gözyaşı dökmeden duramıyorum; denedim ama olmuyor efendim!"

Konuşmaya devam etmeden önce kısa bir süre bekledim; Mrs. Clements'ın kendisini toparlamasını istedim. Çok uzun zamandır aradığım umut ışığı, Anne'in bebekliğini hatırlayan bu iyi yürekli kadın sayesinde, henüz çok uzaklardan da olsa, bana göz mü kırpıyordu yoksa?

"Anne'in doğumundan önce de tanır mıydınız Mrs. Catherick'i?" diye sordum.

"Öyle çok uzun bir geçmişimiz yoktu onunla, Anne'in doğumundan en fazla dört ay önce tanışmışızdır. O dönemde sık görürdük birbirimizi ama hiçbir zaman sıkı fıkı olmamıştık."

Bu cevabı verirken sesindeki titreme biraz daha azaldı Mrs. Clements'ın. Hatıraları ona ne kadar acı verirse versin, fark ettim ki, geçmişin hayal meyal hatırlanan sıkıntılarını aklına getirmek, uzun zamandır bugünün taptaze kederlerine gömülmüş zihnini rahatlatıyordu.

Kadının hafızasını elimden geldiğince canlandırmak istediğimden, "Mrs. Catherick'le komşu muydunuz?" diye sordum.

"Evet efendim; Old Welmingham'dayken komşuyduk."

"*Old* Welmingham mı? Hampshire'da o isimde iki yer mi var?"

"Yani, o zamanlar vardı efendim; yirmi üç yıldan fazla geçti üzerinden. Eski kasabanın iki mil uzağına, nehir kenarına, yeni bir kasaba kurdular; Old Welmingham zaten köy gibi bir yerdi, yeni kasaba kurulunca da zamanla boşaldı. Şimdi Welmingham dedikleri yer, o yeni kurulan kasaba; fakat eski kasabanın kilisesi hâlâ Welmingham kilisesi olarak kullanılıyor. Öyle tek başına duruyor; etrafındaki evler ya yıkıldı ya çürümeye terk edildi. Bu üzücü değişiklikleri yaşayarak gördüm ben. Benim zamanımda hoş, güzel bir yerdi orası."

"Evlenmeden önce de orada mı yaşıyordunuz Mrs. Clements?"

"Hayır efendim; benim doğup büyüdüğüm yer Norfolk. Kocam da Old Welminghamlı değildi. Size daha önce söylediğim gibi, Grimsby'dendi; orada doğup büyümüş, çıraklık eğitimini de orada almış. Gelgelelim, güneydeki arkadaşları ona bir iş fırsatından bahsetmişler, o da gelip Southampton'da kendi işini kurmuş. Küçük bir işmiş ama aşırıya kaçmadan yaşayan bir adamı emekli etmeye yetecek

kadar kazanmış kocam ve sonra gelip Old Welmingham'a yerleşmiş. Evlenince gittim ben oraya. İkimiz de genç değildik ama mutlu mesut yaşadık; bizden bir iki yıl sonra Old Welmingham'a yerleşen komşumuz Mr. Catherick'in karısıyla yaşadığından daha mutlu bir hayatımız oldu."

"Kocanız onları daha önceden tanır mıydı?"

"Mr. Catherick'i tanırdı efendim, karısını değil. Kadın ikimize de yabancıydı. Bazı beyefendiler aracı olmuş Mr. Catherick için, adam o sayede Welmingham kilisesinde kilise görevlisi olarak çalışmaya başlamış, bizim oralara yerleşmesinin sebebi de buymuş. Yeni evlendiği karısını beraberinde getirmiş gelirken; duyduğumuza göre kadın, Southampton yakınlarındaki Varneck Hall Malikânesi'nde yaşayan bir ailenin hanımının özel hizmetçisiymiş. Mr. Catherick kadını kendisiyle evlenmeye çok zor ikna etmiş çünkü kadın kendisini pek bir üstün görürmüş herkesten. Adam defalarca evlilik teklifinde bulunmuş kadına, onun hiç niyetinin olmadığını anlayınca da en sonunda vazgeçmiş. O sormayı bırakınca bu defa kadın yüz seksen derece dönmüş ve kendiliğinden adama gitmiş, hem de ortada hiçbir sebep yokken. Zavallı kocam hep derdi o kadına bir ders vermek lazım diye. Ne var ki Mr. Catherick öyle şeyler düşünemeyecek kadar düşkündü kadına; ne evlenmeden önce kulağını çekti karısının ne de evlendikten sonra. Aklının değil duygularının esiri bir adamdı Mr. Catherick, yönünü kestiremediğimiz fevri çıkışları olurdu ve Mrs. Catherick'ten daha iyi bir kadın onunla evlenmiş olsaydı onu da şımartmayı başarırdı. Ben kimse hakkında kötü konuşmayı sevmem efendim, fakat o kadın kalpsizin tekiydi ve kendi istediği olsun diye herkese kök söktürürdü; insanlar etrafında pervane olsun isterdi, güzel kıyafetlere düşkündü, Mr. Catherick ona her zaman çok kibar davranmasına rağmen o, başkalarının yanında küçük düşmesin diye bile saygı göstermezdi adama. Kocam, o ikisinin arasının bozulacağını düşündüğünü onlar bizim buraya

ilk yerleştiklerinde söylemişti, söylediği de çıktı. Korkunç bir skandalın patlak vermesi ve ailenin dağılması için dört ay yetti de arttı. İkisinde de kabahat vardı; maalesef ikisi de aynı ölçüde kabahatliydi."

"Karısı da adam da kabahatli miydi yani?"

"Ah, hayır efendim! Mr. Catherick'i kastetmiyorum, ona acımaktan başka bir şey gelmiyor elimden. Kastettiğim karısı ve o kişi."

"Yani skandala sebep olan kişi?"

"Evet efendim. Soylu bir ailede doğup büyümüş bir beyefendiydi o, etrafa daha iyi örnek olması gerekirdi. Siz onu tanıyorsunuz efendim; benim zavallı Anne'im de maalesef çok iyi tanırdı onu."

"Sör Percival Glyde mı?"

"Evet, Sör Percival Glyde."

Kalbim küt küt atıyordu, bir ipucu yakaladığımı düşündüm. Hâlâ beni yanlış yollara sürükleyecek o labirentin dolambaçlı yollarında gezinmekte olduğumu o zamanlar nereden bilebilirdim ki!

"Sör Percival o zamanlar orada mı yaşıyordu?" diye sordum.

"Hayır efendim. Aramıza giren bir yabancıydı o. O tarihlerde, babasını yurt dışında bir yerlerde yeni kaybetmişti. Yasta olduğunu hatırlıyorum. Beyefendilerin balık tutmaya geldiği nehrin kenarındaki küçük hana yerleşti (sonra yıktılar o hanı). İlk geldiğinde pek kimsenin dikkatini çekmemişti Sör Percival; İngiltere'nin dört bir tarafından beyefendilerin balık tutmak için nehrimize gelmesine o dönemde sık rastlanırdı."

"Anne doğmadan önce de köye gelmiş miydi Sör Percival?"

"Evet efendim. Anne, 1827 yılının Haziran ayında doğmuştu; sanırım Sör Percival da Nisan ayının sonlarında ya da Mayıs ayının başlarında gelmişti köye."

"Geldiğinde köyde onu tanıyan yok muydu? Diğer komşular gibi Mrs. Catherick de mi tanımıyordu onu?"

"İlk başta öyle düşünmüştük efendim. Fakat skandal patlak verince kimse inanmadı birbirlerini tanımadıklarına. Nasıl olduğunu dün gibi hatırlıyorum. Mr. Catherick bir gece bizim bahçemize geldi, penceremizin önünden geçen patikadan topladığı bir avuç çakıltaşını cama ata ata bizi uyandırdı. Kocama aşağı inip onunla konuşması için yalvardığını, 'Tanrı aşkına gel,' dediğini duydum. Epey bir süre verandada durup konuştular. Kocam tekrar yanıma çıktığında eli ayağı titriyordu. Yatağın kenarına ilişti ve bana, 'Lizzie! Sana hep demiştim o kadında iş yok diye, o kadının sonu kötü olacak demiştim hep, korkarım çoktan gelmiş sonu. Mr. Catherick karısının çekmecelerine gizlenmiş bir sürü dantel işlemeli mendil, iki güzel yüzük, altın kaplama yeni bir saat ve zincir bulmuş; soylu ailede doğmuş hanımefendiler dışında kimsede olmaz böyle şeyler, üstelik karısı onları nereden bulduğunu da söylemiyormuş.' 'Mr. Catherick, karısının onları çaldığını mı düşünüyormuş?' diye sordum kocama. 'Hayır,' dedi, 'çalsa yine kötü olurdu. Fakat daha da kötüsünü yapmış; öyle şeyleri çalma imkânı yok o kadının, olsaydı bile çalmazdı. Bunlar kadına hediye gelmiş Lizzie; saatin arkasına kadının isminin baş harfleri işlenmiş; kocası onu o yas tutan beyefendiyle, Sör Percival Glyde'la gizli gizli konuşurken, adamın yanında evli bir kadına yakışmayacak şekilde davranırken görmüş. Sen sakın kimseye bir şey söyleme. Ben Mr. Catherick'i bu gecelik sakinleştirdim. Ona şimdilik dilini tutmasını, gözünü kulağını dört açmasını ve emin olana kadar bir iki gün beklemesini söyledim.' 'Bence ikiniz de yanılıyorsunuz,' dedim. 'Mrs. Catherick'in Sör Percival Glyde gibi tesadüfen karşılaştığı bir yabancıyla şansını denemek istemesi doğal değil; kadın niye buradaki rahatından, burada gördüğü saygıdan olmak istesin?' 'İyi de adam ona yabancı mı sanki?' dedi kocam. 'Mrs. Catherick'in kocasıyla evlenmeye nasıl razı olduğunu unutuyorsun. Adam ona defalarca evlenme teklif etti, o defalarca reddetti, sonra hiç-

bir şey olmamış gibi kendiliğinden gitti adama. Kendilerini seven dürüst adamları namuslarını temizlemek için kullanan kötü kadınlar hep olmuştur Lizzie, fakat korkarım bu Mrs. Catherick o kötü kadınların en kötüsü. Yakında anlarız,' dedi kocam, 'pek yakında anlarız.' Sadece iki gün sürdü gerçekten anlamamız."

Mrs. Clements sözlerine devam etmeden önce bir an bekledi. Bulmuş olduğumu zannettiğim o ipucunun beni labirentin merkezine götürüp götürmediğinden şüphe etmeye daha o an başlamıştım. Erkeğin ihanet etmesi ve kadının da zayıflık göstermesiyle yazılan hikâyeye sık, hem de çok sık rastlanırdı; Sör Percival Glyde'ı ömrü boyunca dehşete düşürmüş sırrın anahtarı bu hikâye miydi?

"Derken efendim, Mr. Catherick kocamın öğüdünü tuttu ve bekledi," deyip devam etti anlatmaya Mrs. Clements. "Size söylediğim gibi, çok beklemesi gerekmedi. İki gün sonra, karısı ve Sör Percival'ı kilisede resmî kayıtların muhafaza edildiği odada gayet samimi bir şekilde fısıldaşırken görmüş. Herhalde, Mrs. Catherick ve Sör Percival, birilerinin onları arayacağı son yerin o oda olduğunu düşünmüş, fakat, talihin cilvesi işte, orada yakalanmışlar. Şaşırmış, ne olduğunu anlamamış gibi davranan Sör Percival bir de kendini savunurken, suçüstü yakalanmanın telaşıyla üste çıkmaya çalışınca, zavallı Mr. Catherick (fevri bir adam olduğunu size daha önce söylemiştim) namusu iki paralık oldu diye âdeta cinnet geçirmiş ve Sör Percival'a vurmuş. Üzülerek söylüyorum ama ona bu yanlışı yapan adamla boy ölçüşebilecek biri hiç değildi Mr. Catherick ve gürültüyü duyup gelen komşular onları ayırana kadar adamdan feci bir dayak yemiş. Bütün bu olaylar akşama doğru olmuştu; kocam o gün gece karanlığı çökmeden Mr. Catherick'in evine uğradı ama adam gitmişti ve kimse de nereye gittiğini bilmiyordu. Köyde hiç kimse onu bir daha görmedi. Karısının onunla evlenmeyi kabul ederken nasıl bir alçaklık peşinde olduğunu

artık gayet iyi biliyordu Mr. Catherick; çektiği acı ve namusuna sürülen leke, bilhassa Sör Percival'la arasında geçenlerden sonra, ona daha da ağır geldi. Kilisenin papazı gazeteye ilan verdi ve dostlarını, işini bu yüzden kaybetmesine gerek olmadığını söyleyip yalvardı adama geri dönmesi için. Ne var ki Mr. Catherick komşularının yüzüne bakamayacak, o utançla yaşayamayacak kadar onurlu ve asil ruhlu biriydi; bana kalırsa da, efendim, çok fevri davranmıştı. Kocam onun İngiltere'den ayrıldığını duydu önce, sonra bir haber daha geldi; Amerika'ya yerleşmiş adam, hali vakti de yerindeymiş. Bildiğim kadarıyla hâlâ orada yaşıyor, ama eski ülkesinde bıraktığı bizlerin –hele o sefil karısının– onu bir daha göreceğini hiç sanmıyorum."

"Sör Percival'a ne oldu?" diye sordum. "O kaldı mı oralarda?"

"Kalamazdı efendim. Herkes ateş püskürüyordu ona. Skandalın patladığı günün gecesi Mrs. Catherick'le aralarında şiddetli bir tartışma geçtiğini duymuşlar, ertesi sabah da kimseye bir şey söylemeden çekip gitmiş Sör Percival."

"Peki ya Mrs. Catherick? Herhalde köyde yaşamaya, ahlaksızlığını bilen insanların arasında durmaya devam etmemiştir, öyle değil mi?"

"Devam etti efendim. Komşularının ne düşündüğünü hiç mi hiç umursamayacak kadar duyarsız, taş kalpli biriydi o. Kilisenin papazından köyün delisine kadar herkese korkunç bir hatanın kurbanı olduğunu, bütün dedikoducular bir araya gelse kendisine günahkâr bir kadın muamelesi yapıp köyden kovamayacaklarını açık açık söyledi. Ben ayrılana kadar hep Old Welmingham'da yaşadı; daha sonra, yeni kasaba kurulurken, saygın komşular bu yeni kasabaya yerleşmeye başlarken o da taşındı; o insanların arasında yaşamaya ve ölene kadar onları utandırmaya azmetmişti sanki kadın. Şimdi orada, orada yaşamaya da devam edecek ve bu dünyadan göçüp gidene kadar o iyi insanlara meydan okuyacak."

"İyi de onca yıl nasıl yaşamış Mrs. Catherick?" diye sordum. "Kocasının ona yardım edecek durumu var mıymış, kaldı ki yardım etmeyi istiyor muymuş?"

"Durumu da isteği de varmış efendim," dedi Mrs. Clements.

"Müteveffa kocama yazdığı ikinci mektupta, kadının onun soyadını taşıdığını, onun evinde yaşadığını ve ne rezillik yapmış olursa olsun, bir dilenci gibi sokak köşelerinde açlıktan kıvranarak ölmesine razı gelmediğini yazmış kocası. Mektupta, kadına bir miktar nafaka gönderebilecek kadar işlerini yoluna koyduğunu yazmış ve üç ayda bir göndereceği bu parayı kadının Londra'da nereden alabileceğini belirtmiş."

"Kadın kabul etti mi nafakayı?"

"Tek kuruşunu bile kabul etmedi efendim. Yüz yaşına bile gelse Mr. Catherick'in külüne muhtaç kalmayacağını söyledi. O günden beri de sözünü tuttu. Zavallı kocacığım ölüp de her şeyini bana bırakınca, diğer eşyalarla birlikte Mr. Catherick'in mektubu da bana geçti, ben de Mrs. Catherick'le konuştum ve neye ihtiyacı olursa olsun bana haber verebileceğini söyledim. 'Bir şeye ihtiyacım olduğunu Mr. Catherick'e ya da onun herhangi bir arkadaşına söyleyeceğime,' dedi, 'bütün İngiltere'ye haber salmayı yeğlerim. İşte sana cevabım bu; eğer tekrar mektup yazacak olursa *ona da* cevabımın bu olduğunu söylersin.'"

"Acaba kendi parası mı vardı kadının?"

"Vardıysa da çok azdır efendim. Geçimini Sör Percival'dan gizli gizli aldığı parayla sağladığı konuşulurdu efendim ve korkarım bu doğruydu."

Mrs. Clements'ın bu son söylediklerinden sonra biraz durup o ana kadar duymuş olduklarımı düşündüm. Hikâyeyi bana anlatıldığı kadarıyla sorgusuz sualsiz kabul edecek olursam, beni o sırra, doğrudan ya da dolaylı yoldan ulaştıracak kapıları henüz açamamış; amacıma ulaşmak için

verdiğim çabaların sonunda bir kez daha elle tutulur ve cesaret kırıcı, büyük bir başarısızlıkla karşı karşıya kaldığımı kabul etmem gerekecekti.

Gelgelelim, bu hikâyede bana, anlatılanları sorgusuz sualsiz kabul etmenin doğru olmayacağını ve biraz daha kurcalamam gerektiğini düşündüren bir terslik vardı.

Kilise görevlisinin suçlu karısını, hayatının geri kalanını kendi isteğiyle, o utancı yaşadığı yerde geçirmeye neyin ikna ettiğini çözemiyordum. Kadının, suçsuzluğunu göstermek için bu tuhaf yolu seçmiş olduğu söyleniyordu ama beni tatmin etmiyordu bu açıklama. Bu meselede kadının, öyle iddia ettiği kadar iradesiyle hareket etmemiş olduğunu düşünmek, hayatın akışına daha uygun ve daha ihtimal dâhilinde geliyordu bana. Bu durumda, kadını Welmingham'da yaşamaya zorlayacak güce sahip olması en çok beklenecek kişi kimdi? Tabii ki geçimini sağlamak için yardım aldığı kişiydi. Kocasından yardım almayı reddetmişti, kendi imkânları da yeterli değildi, dostlarını, onurunu yitirmiş bir kadındı o; dedikoduların kaynağındaki o kişi –yani Sör Percival Glyde– dışında kimden yardım isteyebilirdi?

Bu varsayımlara dayanarak ve bana yol gösterecek o tek kesin gerçeği, yani Mrs. Catherick'in sırrı biliyor olduğunu, aklımdan hiç çıkarmayarak mantık yürüttüğümde, kadını Welmingham'da tutmanın Sör Percival'ın işine geldiğini hemen anladım, çünkü kadının o kasabadaki itibarının komşu kadınlarla arasına bir duvar öreceği ve ona, meraklı canciğer dostlarla sohbet ederken dikkatsizlik eseri ağzından bir şey kaçırma imkânını kesinlikle vermeyeceği gün gibi ortadaydı. Peki ama gizlenmesi istenen sır neydi? Mrs. Catherick'in onursuzluğuna Sör Percival'ın iğrenç bir biçimde iştirak etmiş olması değildi, çünkü komşuların hepsi biliyordu ne yaşandığını; Anne'in babasının Sör Percival olduğundan kuşkulanılması da değildi, çünkü Welmingham bu kuşkunun gün yüzüne çıkması için biçilmiş kaftandı. Ka-

sabadakiler bu hikâyede suçun ne olduğunu, suçluların kim olduğunu sorgusuz sualsiz kabul etmişti; eğer ben de aynı şekilde davranacak, bana anlatılanlardan Mr. Catherick'in ve diğer bütün komşuların çıkarttığı o yarım yamalak sonucu çıkartacak olursam, dinlediğim bu hikâyede, Sör Percival'la Mrs. Catherick'in bildiği ve o günden bu güne gizli tutulmuş tehlikeli bir sırrın izleri olduğunu nasıl düşünebilirdim?

Bütün bu belirsizliğe rağmen, o sırrı keşfetmemi sağlayacak ipucunun, kilise görevlisinin karısıyla "yas tutan beyefendi" arasındaki gizli saklı buluşmalarda, samimi fısıldaşmalarda olduğuna adım gibi emindim.

Herkesin gözü önünde yaşananlar bu defa hikâyeyi belli bir tarafa yönlendirmiş, halbuki bu esnada hakikat başka bir tarafta dikkatleri hiç üzerine çekmeden gizlenmiş olabilir miydi? Mrs. Catherick'in iddiasında, yani korkunç bir hatanın kurbanı olduğunda, az da olsa bir doğruluk payı olabilir miydi? Diyelim ki bu iddia yanlış; Sör Percival'ın kadının suçuyla ilişkilendirilmesi hiç akla gelmeyecek bir hatadan kaynaklanmış olabilir miydi? Sör Percival, bir ihtimal, doğruluk payı bulunan başka bir şüpheyi üzerine çekmemek için yanlış olduğunu bildiği bir şüpheyi körüklemiş olabilir miydi? Beni sırra götürecek yol, biraz önce dinlediğim ve bana pek ışık tutmayacakmış gibi görünen hikâyenin derinlerine gömülmüştü ve benim onu bulmamı bekliyordu.

Sonraki sorularımın tek amacı, Mr. Catherick'in, karısının onunla evlenirken dürüst davranmamış olduğuna gerçekten inanıp inanmadığını kesinleştirmekti. Mrs. Clements'tan aldığım cevaplar bu hususta aklıma düşen bütün şüpheleri sildi. Mrs. Catherick'in bekâr bir kadınken kim olduğu bilinmeyen biriyle ilişkiye girip itibarını iki paralık etmiş ve namusunu kurtarmak için evlenmiş olduğuna dair kanıtlar son derece açıktı. Burada ayrıntılarına girmeme gerek olmayan hesaplamalarla, yani kadının hangi tarihlerde nerede olduğuna bakılmak suretiyle, kocasının soyadını

taşıyan kız çocuğunun aslında kocasından olmadığı kesinlikle ispatlanmıştı.

Bir sonraki sorumun, yani Anne'in babasının Sör Percival olduğunun aynı kesinlikle ispatlanmış olup olmadığının, cevabını bulmak beni çok daha fazla zorladı. Bu defa, fiziksel benzerlikten yola çıkarak bir karara varmak dışında yapabileceğim hiçbir şey yoktu.

"Sör Percival köyünüze geldiğinde onu sık görmüşsünüzdür herhalde, değil mi?" dedim.

"Evet efendim, sık sık görürdüm," diye cevap verdi Mrs. Clements.

"Anne'i ona benzettiğiniz hiç oldu mu?"

"Anne ona hiç mi hiç benzemiyordu efendim."

"Annesine mi benziyordu yani?"

"Annesine de benzemezdi efendim. Mrs. Catherick esmer tenli, dolgun yüzlüydü."

Kız ne annesine ne de babasına (yani babası olduğu varsayılan adama) benziyormuş küçükken. Fiziksel benzerlik testinin olumsuz sonuç vermesine bakarak kesin bir karar vermenin doğru olmayacağının farkındaydım; öte yandan, bu ihtimali de tamamen gözardı edemezdim. Mrs. Catherick ile Sör Percival'ın Old Welmingham'a gelmeden önceki hayatlarında beni kesin sonuca götürebilecek, bu ihtimali güçlendirip bir kanıta dönüştürecek bir şey keşfetmek acaba mümkün olur muydu? Sıradaki sorularımı sorarken aklımdan geçen buydu.

"Sör Percival ilk geldiğinde," dedim, "en son nerede yaşadığını duymuş muydunuz?"

"Hayır efendim. Kimileri onun Blackwater Park'tan, kimileri İskoçya'dan geldiğini söylüyordu ama kimse emin değildi."

"Mrs. Catherick evlenmeden hemen önce Varneck Hall Malikânesi'nde yaşayan bir hizmetçi miymiş?"

"Evet, efendim."

"Orada uzun zamandır mı kalıyormuş?"

"Üç ya da dört yıl kalmış efendim, tam olarak emin değilim."

"Varneck Hall'un o dönemdeki sahibi olan beyefendinin adını hiç duydunuz mu?"

"Evet efendim. O beyefendinin adı Binbaşı Donthorne'du."

"Sör Percival'ın bu Binbaşı Donthorne'dan dostu olarak bahsettiğini Mr. Catherick ya da tanıdığınız başka biri hiç duymuş mu? Sör Percival'ı Varneck Hall yakınlarında hiç görmüşler mi?

"Mr. Catherick hiç böyle bir şeyden bahsetmedi, bahsetse hatırlardım; tanıdığım başka birileri de söz etmedi."

Binbaşı Donthorne'nun adını ve adresini not ettim; adam hâlâ hayatta olabilirdi ve daha sonra ona başvurmamı gerektirecek bir durum ortaya çıkabilirdi. Bu konuşmaların ardından, Anne'in babasının Sör Percival olduğu fikri benim gözümdeki ağırlığını belirgin bir şekilde yitirdi ve Sör Percival'ın Mrs. Catherick'le yaptığı gizli saklı görüşmelerin esrarını, kadının Mr. Catherick'in itibarına sürdüğü lekeden tamamen bağımsız bir olayda aramak gerektiği fikri belirgin bir biçimde ağır basmaya başladı. Başka sorularla bu fikrimi desteklemeye çalışmaya hiç gerek görmedim; Mrs. Clements'ı Anne'in bebekliğinden konuşmaya teşvik etmek, anlattıklarında tesadüfen ortaya çıkabilecek işaretlerin izini sürmek bana daha mantıklı geldi.

"Bunca günahın, bunca acının içinde dünyaya gelen o zavallı çocuğun," dedim, "size emanet edilmesine sebep olan şey neydi Mrs. Clements, hiç bahsetmediniz."

"O zavallı çaresiz yavrucağı kucağına alabilecek başka kimse yoktu, efendim," diye karşılık verdi Mrs. Clements. "O alçak anası, sanki olup bitenler zavallı bebeğin suçuymuş gibi, doğduğu günden beri âdeta nefret etti ondan! Yüreğim parçalanıyordu o çocuğu gördükçe, onu büyütmeyi, sanki kendi evladımmış gibi sevgiyle yetiştirmeyi ben önerdim."

"O günden sonra hep siz mi baktınız Anne'e?"

"Tam olarak öyle olmadı efendim. Mrs. Catherick'in bazen annelik heveslerine kapıldığı, çocuğu benden aldığı olurdu; çocuğunu yetiştirdiğim için bana diş biledğini hissederdim o zamanlarda. Fakat bu nöbetleri asla uzun sürmezdi. Zavallı Anne hep bana geri verilirdi; benim evimde onu neşelendirecek, ona arkadaşlık edecek başka çocuk olmadığından hayatı kasvetliydi ama yine de geri geldiğine her zaman çok sevinirdi. En uzun ayrılığımızı annesi onu Limmeridge'e götürdüğünde yaşadık. Tam o sıralarda kaybetmiştim kocamı, çok üzülüyordum onun ardından; ben de istemedim Anne'in o dönemde benim yanımda kalmasını. On ya da on bir yaşındaydı Anne, yaşıtlarına göre derslerinde geri kalmıştı, zavallı çocuk, üstelik diğer çocuklar kadar neşeli değildi; fakat bakmaya doyamayacağınız kadar güzel bir küçük kızdı. Mrs. Catherick onu geri getirene kadar evimden taşınmadım; geldiklerinde de Anne'i yanımda Londra'ya götürmek istediğimi söyledim annesine. İşin doğrusu efendim, kocamın ölümünün ardından Old Welmingham'da yaşamayı yüreğim kaldırmadı; eski tadı, eski neşesi kalmamıştı hiçbir şeyin."

"Peki Mrs. Catherick kabul etti mi teklifinizi?"

"Hayır efendim. Limmeridge'den döndüğünde yüreği daha bir katılaşmış, içi daha bir hınçla dolmuştu kadının. Nasıl anlatsam, Limmeridge'e gidebilmek için Sör Percival'dan izin almaya mecbur kalmış, oraya gidip ölüm döşeğindeki kız kardeşine bakmak istemesinin asıl sebebi de zavallı kadının birikmiş parası olduğunu duymasıymış diye konuşuyordu insanlar; gelgelelim, biriktirdiği para sadece cenaze masraflarını karşılamaya yetmiş kadının. Mrs. Catherick'in hırçınlığının sebebi bu muydu, değil miydi, bilemem, ama çocuğu neden Londra'ya götürmek istediğimi dinlemedi bile. Bizi birbirimizden ayırıp ikimizi de üzmekten zevk alıyor gibiydi. Tek yapabildiğim, o da annesinden habersiz, Anne'e adresimi vermek ve eğer başı derde girecek olursa gelip beni bulmasını

söylemek oldu. Heyhat, Anne yanıma gelinceye kadar yıllar yılları kovaladı. Akıl hastanesinden kaçtığı o geceye kadar o zavallı kızı bir daha asla görmedim."

"Sör Percival'ın onu neden tımarhaneye kapattığını biliyor musunuz Mrs. Clements?"

"Anne'in bana anlattığı kadarını biliyorum sadece efendim. Zavallı kız hep bu konuyu sayıklar, konuşurken de aklı gidip gelirdi. Dediğine göre, annesi Sör Percival'ın bir sırrını saklıyormuş, ben Hampshire'dan ayrıldıktan çok sonra bu sırrı ona söylemiş, Sör Percival Anne'in sırrını bildiğini öğrenince de onu tımarhaneye kapatmış. Çok sordum bu sırrın ne olduğunu ona ama asla söyleyemedi. Bana tek dediği, annesinin isterse Sör Percival'ı yıkabileceği, onun hayatını mahvedebileceğiydi. Belki de Mrs. Catherick'in ağzından kaçırdığı bundan fazlası değildi. Eğer Anne, o zavallı kız, gerçeği bütünüyle biliyor olsaydı, ki öyle olduğunu iddia ederdi ve muhtemelen kendisi de inanırdı söylediğine, hiç kuşkum yok bana anlatmış olurdu."

Bu düşünce benim de aklıma birkaç kez gelmişti. Laura bize Anne Catherick'le kayıkhanede buluştuğunu ve Kont Fosco onları yakalamadan önce önemli bir gerçeği açığa çıkarmaya çok yaklaşmış olduklarını söylemişti ama ben bundan kuşkulu olduğumu Marian'a daha önce de anlatmıştım. Elinde, annesinin onun yanında dikkatsizce sarf ettiği birkaç sözden beslenen belli belirsiz bir şüpheden fazlası yokken sırrın ne olduğunu tamamen bildiğini varsaymak, akıl sağlığı yerinde olmayan Anne'in kesinlikle yapabileceği bir şeydi. Böyle bir durumda, zaten vicdan azabı çeken Sör Percival'ın, Anne'in annesinden her şeyi öğrenmiş olduğunu düşünmesi, sonra da karısının Anne'den her şeyi öğrenmiş olduğu vehmine kapılmış olması da muhakkaktı.

Zaman ilerlemişti, öğle vakti yaklaşıyordu. Mrs. Clements'ın yanında biraz daha otursam da kadının işime yarayacak başka bir şeyler daha anlatabileceğinden emin

değildim. Mrs. Catherick'in yaşadığı yeri, geçmişini öğrenmek için gelmiş, bunlar hakkında ayrıntılı bilgi edinmiş, daha önce hiç bilmediğim ve sonraki araştırmalarımın yönünü çizerken kullanabileceğim bazı olgulara ulaşmıştım. Ayağa kalktım ve gösterdiği yakınlıktan, sorularıma verdiği samimi cevaplardan ötürü Mrs. Clements'a teşekkür edip müsaade istedim.

"Umarım her şeye burnunu sokan biri olduğumu düşünmemişsinizdir," dedim. "Pek çok insanın cevap vermeye tenezzül etmeyeceği sorularla başınızı ağrıttım."

"Bildiğim ne varsa size seve seve anlatırım efendim," diye cevap verdi Mrs. Clements. Sustu, efkârlı gözlerle bana baktı. "Ama keşke," dedi zavallı kadın, "bana biraz daha Anne'den bahsedebilseydiniz efendim. İlk geldiğinizde yüzünüze baktım ve niyeyse bana onun hakkında bir şeyler anlatabileceğinizi düşündüm. Onun hayatta olup olmadığını dahi bilmemenin ne zor olduğunu tahayyül edemezsiniz. Başına ne geldiğini bilseydim katlanmak daha kolay olurdu. Onu bir daha asla sağ salim göremeyeceğimize inandığınızı söylediniz. Emin misiniz efendim, kesinlikle emin misiniz Tanrı'nın onu yanına almayı uygun gördüğüne?"

Bu çağrıya karşılıksız kalamazdım; eğer doğruyu söylemeye direnseydim, kadına tarifsiz bir kötülük yapmış, son derece acımasız davranmış olurdum.

"Maalesef kesinlikle eminim," diye kibarca yanıtladım; "Anne'in bu dünyadaki dertlerinin sona ermiş olduğundan hiç şüphe duymuyorum."

Zavallı kadın sandalyesine yığıldı ve yüzünü elleriyle kapatıp benden sakladı. "Ah, efendim," dedi, "nereden öğrendiniz? Size kim söyledi?"

"Bana kimse söylemedi Mrs. Clements. Fakat bundan emin olmak için sebeplerim var; size söz veriyorum, bu sebepleri açıklamakta bir tehlike görmediğim anda siz de öğreneceksiniz. Son anlarında yanında onunla ilgilenen bi-

rilerinin olduğundan eminim; ölümünün gerçek sebebinin ona büyük acılar yaşatan kalp rahatsızlığı olduğundan da eminim. Çok geçmeden siz de benim gibi bunlardan emin olacaksınız; sakin bir köy mezarlığında, sanki siz seçmişsiniz gibi güzel ve huzurlu bir yerde gömülü olduğunu, çok geçmeden, siz de öğreneceksiniz."

"Öldü ha!" dedi Mrs. Clements. "O genç yaşında öldü, bense onun öldüğünü duyacak kadar yaşadım! İlk elbisesini ben diktim onun. Ona yürümeyi ben öğrettim. İlk defa 'anneciğim' diye bana seslendi o; şimdi ben kaldım, Anne gitti!" Zavallı kadın mendilini yüzünden çekti ve ilk defa kafasını kaldırıp yüzüme baktı, "Güzel bir törenle gömüldüğünü mü söylediniz efendim? Gerçekten benim öz evladım olmuş olsaydı düzenlenecek kadar güzel bir törenle mi defnedildi?"

Anne'in güzel bir törenle gömüldüğüne emin olabileceğini söyledim. Verdiğim cevap Mrs. Clements'ı tarifi imkânsız bir biçimde gururlandırdı; Anne'in ölümüne dair başka bir açıklama yapmış, daha yüce sebepler sunmuş olsam içi bu kadar rahat etmezdi. "Anne güzel bir törenle gömülmüş olmasaydı," dedi sadece, "yüreğim parçalanırdı; peki ama siz nereden biliyorsunuz efendim? Size kim söyledi?" Ondan bir kez daha bana zaman tanımasını, onunla rahat rahat konuşabileceğim zaman geldiğinde ona her şeyi anlatacağımı söyledim. "Emin olun, beni bir kez daha göreceksiniz," dedim, "çünkü sizden, kendinizi biraz toparladığınızda, muhtemelen bir iki gün sonra, bir ricam daha olacak."

"Halime bakıp da vakit kaybetmeyin efendim," dedi Mrs. Clements. "Size bir faydam dokunabilecekse gözyaşlarımın dinmesini beklemeyin. Bana söylemek istediğiniz ne varsa efendim, lütfen şimdi söyleyin."

"Size sadece son bir soru sormak istiyorum," dedim. "Mrs. Catherick'in Welmingham'daki adresini öğrenmek istiyorum sadece."

Bu ricam Mrs. Clements'ı o kadar şaşırttı ki, Anne'in ölüm haberi bile sanki o an aklından çıktı. Gözyaşları aniden dindi; oturduğu yerde bomboş gözlerle hayretler içinde yüzüme baktı.

"Tanrı aşkına efendim," dedi, "Mrs. Catherick'le ne işiniz var?"

"İşim şu, Mrs. Clements," diye karşılık verdim, "Sör Percival Glyde'la yaptığı o özel görüşmelerin sırrını öğrenmek istiyorum. O kadının geçmişte yaptıklarına, o adamın geçmişte o kadınla yaşadıklarına dair bana anlatmış olduklarınızda, sizin ya da komşularınızdan herhangi birinin şimdiye kadar hiç şüphelenmemiş olduğu bir şey daha var. O ikisi arasında, bizim hiçbirimizin bilmediği bir sır var ve ben Mrs. Catherick'le görüşüp bu sırrı ortaya çıkarmaya kararlıyım."

Mrs. Clements bütün ağırbaşlılığıyla ayağa kalktı ve usulca kolumu tutup, "Bir kez daha düşünün bayım!" dedi. "O korkunç bir kadın; siz onu benim kadar tanımıyorsunuz. Bir kez daha düşünün."

"Beni iyi niyetle uyardığınıza eminim Mrs. Clements. Ne var ki ben kadını görmekte ısrarcıyım, sonucu ne olursa olsun."

Mrs. Clements endişeyle yüzüme baktı.

"Kararlı olduğunuzu anlıyorum efendim," dedi. "Size Mrs. Catherick'in adresini vereceğim."

Not defterime adresi yazdım ve Mrs. Clements'a veda etmek için elini tuttum.

"Yakında benden haber alacaksınız," dedim; "size anlatmaya söz verdiğim her şeyi öğreneceksiniz."

Mrs. Clements iç çekti ve tekrar görüşeceğimizden şüphe ettiğini ima eder gibi başını salladı.

"Bazen yaşlı bir kadının tavsiyesini dinlemeye değer bayım," dedi. "Welmingham'a gitmeden önce bir kez daha düşünün."

VIII

Mrs. Clements'la görüştükten sonra tekrar eve döndüğümde Laura'da sezinlediğim değişiklik beni çok şaşırttı.

Uzun zamandır onu acımasızca sınayan ancak henüz bütünüyle teslim alamamış felaketler karşısında asla elden bırakmadığı zarafeti ve sabrı sanki onu bir anda terk etmişti. Marian'ın onu yatıştırmak, oyalamak için verdiği çabaları umursamadan, uğraşmak istemediği için masanın bir kenarına ittiği çizimlerin arasında, gözlerini ısrarla yere dikmiş bir halde oturuyor, kucağında kavuşturduğu ellerini huzursuzca bir kenetleyip bir açıyordu. Ben içeri girince ayağa kalktı Marian, hiçbir şey söylemedi ama kaygısı yüzünden okunuyordu; bir an durdu, Laura'nın bana bakıp bakmayacağını anlamaya çalıştı, sonra kulağıma eğilip, "Bir de *sen* dene bakalım keyfini yerine getirmeyi," diye fısıldadı ve odadan çıktı.

Masadaki boş sandalyeye oturdum, Laura'nın incecik, yıpranmış, huzursuz parmaklarını usulca çözdüm ve iki elimle ellerini tuttum.

"Ne düşünüyorsun Laura? Bana anlatabilirsin canım derdini."

Kendini zorladı ve kafasını kaldırıp bana baktı. "Mutlu olamıyorum," dedi, "Tek düşündüğüm..." Sustu, hafifçe öne doğru eğildi ve başını omzuma yasladı; o kadar sessiz ve çaresizdi ki yüreğim parçalandı.

"Bana anlatabilirsin," diye usulca tekrarladım; "niye mutlu olmadığını bana söyleyebilirsin."

"Hiçbir işe yaramıyorum ben, ikinize de o kadar yük oluyorum ki," diye cevap verdi; iç çekişinden anlaşılıyordu yılgınlığı, çaresizliği. "Sen çalışıp para kazanıyorsun Walter, Marian da sana yardım ediyor. Niye benim elimden hiçbir şey gelmiyor! Bu gidişle Marian'ı benden daha çok seveceksin; evet, öyle olacak, çünkü elimden hiçbir şey gelmiyor! Ah, lütfen, lütfen bana çocukmuşum gibi davranma!"

Laura'nın başını omzumdan kaldırdım, yüzüne dökülen bir tutam saçını düzelttim ve onu öptüm. Ah benim zavallı, solgun çiçeğim! Ah benim kayıp, yaralı kız kardeşim! "Bize yardımın dokunacak Laura," dedim, "hem de bugün başlayacaksın bize yardım etmeye."

Bana öyle sabırsız bir hevesle, öyle soluksuz bir merakla baktı ki, yaşama sevincini yalnızca birkaç kelimeyle tazelediğimi anladım ve içim titredi.

Oturduğum sandalyeden kalktım, masada dağınık duran resim malzemelerini toparladım ve tekrar Laura'nın yanına koydum.

"Benim işimin resim yapmak olduğunu ve bunun karşılığında para aldığımı biliyorsun," dedim. "Sen de bu kadar zorluğa katlandığına ve çizimini bu kadar geliştirdiğine göre, bu işi yapmaya ve para kazanmaya başlayacaksın. Bu küçük resmi elinden geldiğince özenerek bitirmeye çalış bakalım. Bitirdiğinde, o resmi alıp benim bütün yaptıklarımı satın alan kişiye satacağım. Kazandığın parayı kesene atacaksın ve Marian evin harcamaları için benden her para istediğinde senden de isteyecek. Düşünsene, Laura, ikimize de ne kadar büyük faydan dokunacak, çok geçmeden sen de günlerini mutluluk içerisinde geçireceksin."

Bunları duyunca iyice heveslendi Laura ve gülümsedi. Yüzünün güldüğü o anda, bir kenara itilmiş kalemleri yeniden eline aldığı o anda âdeta eski günlerine döndü.

Kız kardeşinin hayatını, benim hayatımı dolduran uğraşların onun hayatında da yer tutabileceğini anlamanın, kendisi fark etmese de Laura'nın yeniden sağlıklı düşünmesine, yeniden hayata tutunmasına yol açtığını düşünmekte haklıydım. Laura'nın hayatımızda az da olsa bir ağırlığı olmasını istediğini, bizim gözümüzdeki, aslında kendi gözündeki kıymetini yüceltmeyi canıgönülden arzuladığını (aramızda geçenleri aktardıktan sonra) benim gibi Marian da gördü; o günden sonra, Laura'nın bu yeni hevesini şefkatle besledik, çünkü

daha umut dolu, daha mutlu bir geleceğin artık o kadar da uzak olmayabileceğini bize gösteren o hevesti. Laura bitirdiği, daha doğrusu elinden geldiği kadar tamamladığı çizimleri bana teslim ediyordu. Marian o çizimleri benden alıp dikkatle bir köşeye saklıyor, ben de kazancımın bir bölümünü her hafta, benden başka alıcısı olmayan o zayıf, silik, değersiz karalamalara yabancıların ödediği bedelmiş gibi Laura'ya verilmek üzere bir kenara ayırıyordum. Bu masum kandırmacamızı sürdürmek bazen zordu; Laura masraflardan kendine düşen payı ödemek için, biriktirdiği parayı gururla getiriyor ve ciddi bir merakla, o hafta benim mi yoksa kendisinin mi daha çok para kazandığını soruyordu. Bir köşeye gizlenmiş o çizimlerin hepsi hâlâ bende durur: Onlar benim paha biçilmez hazinelerimdir, yaşatmayı sevdiğim hatıralarımdır; kalbimdeki yerlerini asla kaybetmeyecek, her zaman sevgiyle anacağım, geçmişin zorluklarını birlikte aştığım dostlarımdır.

Acaba yapmam gerekenleri savsaklamaya mı başladım? Acaba hikâyemin beni henüz ulaştırmadığı daha güzel günlerin özlemiyle mi yanıp tutuşuyorum? Evet. O halde işimize geri dönelim; dondurucu sükûnetinde gerilimin eksik olmadığı, ruhumun can çekiştiği kuşku ve korku dolu günlere geri dönelim. Bundan sonra ne yapacağımızı konuşmaya biraz ara vermiş, biraz dinlenmiş oldum bu sayede. Bu sayfaları okuyan dostlar da benimle birlikte ara vermiş ve dinlenmişlerse vaktimizi boşa geçirdiğimiz herhalde söylenemez.

Marian'la baş başa konuşmak ve ona o sabah yaptığım araştırmaların sonuçlarını aktarmak için bulduğum ilk fırsatı değerlendirdim. Welmingham'a gitmeyi düşündüğümü ona söylediğimde, Marian'ın Mrs. Clements'la aynı fikri paylaştığını anladım.

"Emin misin Walter," dedi, "Mrs. Catherick hakkında bu kadar az şey biliyorken ona güvenebileceğimizi sana düşündüren nedir? Amacına ulaşmanın daha güvenli ve daha basit yollarını bir uçtan bir uca arşınlamadan kıyıda köşede

kalmış çarelere başvurman ne kadar doğru olur? Laura'nın tam olarak hangi tarihte Londra'ya seyahat ettiğini bilen iki kişinin Sör Percival ve Kont olduğunu bana söylediğinde, bu tarihi biliyor olması gereken üçüncü bir kişi daha olduğunu ne sen hatırladın ne de ben. Mrs. Rubelle'den bahsediyorum. Sör Percival'dansa onu itirafa zorlamak çok daha kolay, çok daha az tehlikeli olmaz mı?"

"Daha kolay olabilir," diye karşılık verdim, "ne var ki Mrs. Rubelle'in bu komploda ne kadar rol oynadığını ve bu işten ne çıkarı olduğunu bilmiyoruz; bu yüzden de o tarihin Mrs. Rubelle'in aklına kazınmış olduğundan, Sör Percival ve Kont'un aklına kazındığından emin olduğumuz kadar emin olamayız. Sör Percival'ın hayatındaki o tek zaafı keşfetmek için zamanla yarışıyoruz ve Mrs. Rubelle'le oyalanmak için artık çok geç. Hampshire'a dönmekle alacağım riski gözünde gereğinden fazla büyütmüyor musun Marian? Sör Percival Glyde'ın karşısına çıkarsam boyumun ölçüsünü alacağımdan mı korkuyorsun yoksa?"

"O seninle boy ölçüşemez," diye kararlı bir tavırla cevap verdi, "çünkü sana karşı koyarken Kont'un o akıl sır ermez şeytanlığından destek alamıyor olacak."

"Bu sonuca varmana sebep olan nedir?" deyip biraz şaşırdığımı belli eden bir soruyla karşılık verdim.

"Sör Percival'ın dik kafalılığını ve Kont'un kontrolünden kurtulmak için sabırsızlandığını bilmem," diye cevap verdi Marian. "Blackwater Park'ta nasıl ilk başta kendi çıkarına göre hareket etmekte ısrar ettiyse, senin karşına da tek başına çıkmakta ısrar edeceğine inanıyorum onun. Kont'un duruma müdahale edeceğinden, sen Sör Percival'ı avcunun içine aldığında korkalım. İşte o zaman Kont'un kendi çıkarları tehlikeye girecek ve işte o zaman onları savunmak için her türlü kötülüğe başvuracak, Walter."

"Elimizi çabuk tutarsak Kont'un kozlarını düşürebiliriz," dedim. "Mrs. Clements'tan öğrendiğim bazı ayrıntıları

Kont'a karşı kullanma şansımız hâlâ mevcut ve elimizi güçlendirecek başka kozlar da bulabiliriz. Mrs. Michelson'ın anlattıklarını hatırla; Kont, Mr. Fairlie'yle doğrudan iletişime geçmeyi gerekli görmüştü; onu böyle davranmaya iten sebebi bulursak onu zora düşürebiliriz. Marian, ben Welmingham'dayken, Mr. Fairlie'ye bir mektup göndermeni ve ondan Kont'la ne konuştuklarını kelimesi kelimesine aktaran bir cevap beklediğini söylemeni istiyorum; ayrıca, Mr. Fairlie eğer o dönemde yeğeni hakkında yeni bir şeyler öğrenmişse, bunları da sana bildirmesini istediğini mektuba eklersin. Mr. Fairlie'ye söyle, eğer mektubuna kendi isteğiyle cevap vermezse, o açıklamanın, er ya da geç, kendisinden zorla alınacağını da bilsin."

"O mektubu yazacağımdan kuşkun olmasın Walter. Peki sen Welmingham'a gitmeye gerçekten kararlı mısın?"

"Kesinlikle kararlıyım. Bu iki günü önümüzdeki haftanın masraflarını çıkaracak kadar çalışmaya ayırır, üçüncü gün de Hampshire'a giderim."

Üçüncü gün geldiğinde bu yolculuğa çıkmaya hazırdım.

Önümüzdeki birkaç günü evden uzakta geçirmem ihtimal dâhilindeydi, bu yüzden Marian'la her gün birbirimize mektup yazmaya karar verdik; tabii ki temkini elden bırakmayıp sahte isimlerimizi kullanacaktık. Ben ondan düzenli olarak haber aldığım sürece her şeyin yolunda gittiğini kabul edecektim. Gelgelelim, eğer olur da Marian'ın mektubu sabah postasından çıkmazsa, durumun ne olduğunu anlamak için ilk trenle Londra'ya dönecektim. Hem onun yaptığı resimler hem de benimkiler için yeni alıcılar bulmak üzere taşraya gittiğimi söyleyerek Laura'ya bu yolculuğu kabul ettirmeyi zor da olsa başardım, onu çizimleriyle meşgul ve mutlu bir halde evde bıraktım. Marian peşimden gelip sokak kapısına kadar beni geçirdi.

Kapının önünde yan yana dururken, "Burada bıraktığın kalplerin senin için endişeyle çarptığını unutma," diye fısıl-

dadı Marian. "Bütün umutlarımızın senin sağ salim dönmene bağlı olduğunu unutma. Eğer bu seyahatte başına tuhaf işler gelirse, eğer Sör Percival'la karşılaşacak olursan..."

"Karşılaşacağımızı nereden çıkardın?" diye sordum.

"Bilmiyorum. Sebebini bilmesem de korkuyorum, kuruntulara kapılıyorum. Gülüp geçebilirsin bunlara Walter, sen bilirsin; fakat, Tanrı aşkına, eğer o adamla karşılaşacak olursan sinirlerine hâkim ol!"

"Hiç korkun olmasın Marian! Sinirlerime hâkim olmayı bilirim ben."

Bu sözlerle birbirimize veda ettik.

Çabuk çabuk istasyona yürüdüm. İçimde bir umut filizleniyordu. Bu defa yolculuğumdan eli boş dönmeyeceğime dair inancım giderek artıyordu. Güzel, aydınlık ve soğuk bir sabahtı. Sinirlerim çelik gibiydi; damarlarımda akan kan, kararlılığımın ateşiyle yanıp tutuşuyordu.

Peron boyunca, o insan kalabalığında tanıdık bir yüz görür müyüm diye sağa sola bakarak yürürken aklıma, Hampshire'a doğru yola çıkmadan önce kılık değiştirmiş olsaydım kendime bir avantaj sağlamış olmaz mıydım, sorusu düştü. Fakat bu düşüncede beni ziyadesiyle iten bir şey vardı; aklıma, kılık değiştirmekle uğraşan sıradan casusların, muhbirlerin o iğrenç görüntüleri geldi; o kadar rahatsız oldum ki hemen bu düşünceyi kovaladım aklımdan. Fikir olarak iğrenmeyi geçtim, sırf kılık değiştirmek için vereceğim çabanın başarıya ulaşacağı bile son derece şüpheliydi. Evde deneyecek olsam, ev sahibi er ya da geç durumu keşfeder, benden hemen şüphelenirdi. Başka bir yerde deneyecek olsam, aynı insanların beni tesadüfen bir o kılıkta bir bu kılıkta görmesi işten bile olmazdı; bu durumda, üzerime çekmemek için büyük çaba harcadığım dikkatleri ve şüpheleri kendi elimle davet etmiş olurdum. Şimdiye kadar kendim olarak hareket etmiştim ve sonuna kadar kendim olarak devam etmeye kararlıydım.

Öğleden sonranın ilk saatlerinde Welmingham'da trenden indim.

Arabistan çöllerindeki ıssız kum yığınlarında ya da Filistin'deki terk edilmiş harabelerde, kurulalı çok olmamış, zenginleşmeye yeni başlamış ama bir tarafıyla da yoksulluğunu henüz üzerinden atamamış bir İngiliz kasabasının insanın gözünü yoran iticiliğiyle ve aklını yoran iç karartısıyla boy ölçüşebilecek bir manzara var mıdır? Welmingham'ın temiz ama ıssız, sade ama çirkin, düzenli ama ruhsuz sokaklarında gezerken kendime bu soruyu sordum. Kimsenin uğramadığı dükkânlarından başlarını uzatıp ardımdan dik dik bakan esnaf; inşaatı yarım kalmış hilal şeklindeki bulvarların, meydanların kuraklığına sürgün edilmiş, dalları çaresizlikten yere sarkan ağaçlar; insanların yerleşip de nefesleriyle onları canlandırmasını boşuna bekleyen ölü evlerin iskeletleri; gördüğüm her canlı, yanından geçtiğim her nesne bana aynı cevabı veriyordu sanki: Medeniyetimizin ıssızlığına Arabistan çöllerinde rastlanmaz; modernliğimizin kasvetiyle Filistin'deki harabeler boy ölçüşemez!

Yolumu sora sora Mrs. Catherick'in yaşadığı semte geldim ve kendimi tek katlı küçük evlerin çevrelediği bir avluda buldum. Avlunun orta yerinde küçük bir çimenlik alan vardı ve etrafı kimse girmesin diye ucuz bir çitle çevrilmişti. Bu çevrili alanın bir köşesinde yaşlıca bir dadıyla iki çocuk duruyor, çimene çakılmış bir kazığa bağlı cılız bir keçiye bakıyorlardı. Evlerin önünden geçen kaldırımın bir tarafında iki yaya konuşuyor, diğer tarafında da başıboş bir çocuk, boynuna bir ip geçirdiği başıboş küçük bir köpeği çekiştirip duruyordu. Bir piyanonun uzaklardan gelen yavan tıngırtısına yakınlardaki bir çekicin aralıklı darbelerinin sesi eşlik ediyordu. Avluya girdiğimde beni karşılayan yaşam belirtileri bunlardan ibaretti.

Hemen, Mrs. Catherick'in evi olduğunu bildiğim 13 numaralı evin kapısına yürüdüm ve içeriye girdiğimde kendimi

en iyi nasıl tanıtabilirim diye düşünmeden kapıyı çaldım. İlk yapmam gereken, Mrs. Catherick'i görmekti. Ziyaretimin sebebine nasıl geleceğime ve bunu amacıma en güvenli, en kolay yoldan ulaşabilecek şekilde nasıl yapabileceğime içeriye girip durumu değerlendirdikten sonra karar verebilirdim.

Yüzünden kasvet akan orta yaşlı bir hizmetçi kadın açtı kapıyı. Ona kartımı uzattım ve Mrs. Catherick'i görmek istediğimi söyledim. Kartımı alan hizmetçi misafir odasına geçti; kısa bir süre sonra geri döndüğünde, Mrs. Catherick'in ziyaretimin sebebini öğrenmek istediğini iletti.

"Mrs. Catherick'in kızı hakkında konuşmak için geldiğimi söylerseniz sevinirim," dedim. O anda, ziyaretim için aklıma gelen en iyi mazeret buydu. Hizmetçi kadın tekrar misafir odasına geçti, tekrar yanıma geldi ve bu defa, şaşkın ve hüzünlü gözlerle bana bakıp içeri buyur etti.

Duvarları, iri desenleri göze batan bir kâğıtla kaplı küçük bir odaya girdim. Bütün o koltuklar, masalar, şifonyer, kanepe ucuz malzemeyle cilalandığından çiğ bir ışık yayıyordu etrafa. Odanın ortasındaki en büyük masada, kırmızılı sarılı bir yün örtünün üzerine konmuş ve masanın tam ortasına yerleştirilmiş ciltli bir İncil duruyordu; masanın pencereye en yakın tarafında başında siyah file şapka, üzerinde siyah ipek elbise ve ellerinde koyu maviye çalan kurşun rengi, tek parmaklı eldivenleriyle yaşlıca bir kadın oturuyordu; kadının kucağında küçük bir örgü sepeti, ayağının dibinde nefesi hırıltılı, gözleri çapaklanmış ihtiyar bir spanyel vardı. Kadının kır saçları iki kalın örgü hâlinde yüzünün iki yanından sarkıyor, kara gözleri sert, küstah, acımasız bir ifadeyle dümdüz karşıya bakıyordu. Yanakları köşeli, çenesi uzun ve sivri, dudakları kalın, dolgun ve renksizdi. Bu kadın, Mrs. Catherick'ti.

Ben daha tek kelime söyleyemeden, "Benimle kızım hakkında konuşmak için gelmişsiniz," dedi. "Lafı fazla uzatmazsanız sevinirim."

Ses tonu da bakışları kadar sert, küstah ve acımasızdı. Oturmam için koltuklardan birini işaret etti ve otururken beni tepeden tırnağa süzdü. Bu kadınla aynı tarzda konuşmazsam, daha en baştan onun karşısında sağlam durmazsam ondan hiçbir şey öğrenemeyeceğimi anladım.

"Herhalde haber almışsınızdır," dedim, "kızınızın kaybolduğunu."

"Elbette haber aldım."

"Üzücü bir haber kızınızın kaybolması; peki bunun ardından başka bir üzücü haber gelmesinden, kızınızın ölüm haberini alacağınızdan hiç endişe ettiniz mi?"

"Evet. Bana buraya kızımın öldüğünü söylemeye mi geldiniz?"

"Evet, onun için geldim."

"Neden?"

Kadın bu tuhaf soruyu sorarken ne ses tonunda ne yüz ifadesinde ne de tavırlarında zerre kadar değişiklik oldu. Ona, dışarıdaki çimenlikte duran keçinin öldüğünü söylemiş olsaydım bundan daha kayıtsız davranamazdı.

"Neden mi?" dedim. "Kızınızın öldüğünü size haber vermeye neden geldiğimi mi soruyorsunuz?"

"Evet. Sizin benden ya da ondan ne çıkarınız var? Siz kızımı nereden tanıyorsunuz?"

"Şuradan tanıyorum. Tımarhaneden kaçtığı gece onunla karşılaştım ve onu takip edenlerden kurtulup güvende olacağı bir yere gitmesine yardım ettim."

"Çok yanlış yapmışsınız."

"Annesinin böyle söylediğini duymak beni üzdü."

"Annesi tam da öyle söylüyor. Onun öldüğünü nereden biliyorsunuz?"

"Bunu söyleyebilecek durumda değilim ama *gerçekten* biliyorum."

"Adresimi nereden bulduğunuzu söyleyebilecek durumda mısınız?"

"Tabii ki. Mrs. Clements'tan aldım adresinizi."

"Mrs. Clements aptal kadının teki. Buraya gelmenizi size o mu söyledi?"

"Hayır, o söylemedi."

"O halde size tekrar soruyorum, neden geldiniz?"

Sorusunun cevabını almakta kararlıydı kadın, ben de lafı mümkün olduğunca dolandırmadan ona geliş sebebimi söyledim.

"Buraya geldim," dedim, "çünkü Anne Catherick'in annesinin, kızının hayatta olup olmadığını haliyle merak edeceğini düşündüm."

Daha da soğukkanlı bir tavırla, "Öyle mi düşündünüz?" dedi Mrs. Catherick. "Aklınızdan başka bir şey geçmedi yani?"

Tereddüt ettim. O soruya verilecek doğru cevabı bir anda bulmak kolay değildi.

"Eğer başka bir sebebi yoksa gelişinizin," diye devam etti Mrs. Catherick, koyu maviye çalan kurşun rengi eldivenlerini ağır ağır çıkardı, katlayıp kenara koydu, "ziyaretiniz için size teşekkür etmekten ve müsaade isteyebileceğinizi söylemekten başka bir şey yapmama gerek yok. Aktardığınız bilginin elinize nasıl geçtiğini de paylaşsaydınız daha memnun olurdum. Neyse, sanırım yine de yeterli bir mazeret vermiş oldunuz bana yas tutmaya başlamam için. Kıyafetimi çok değiştirmeme gerek yok, siz de görüyorsunuz. Eldivenlerimi değiştirdim mi tamamen siyahlara bürünmüş olacağım."

Mrs. Catherick elini atıp karıştırdığı ceplerinden bir çift siyah, dantelli, tek parmaklı eldiven çıkardı, hiç istifini bozmadan eldivenlerini giydi ve ellerini kucağında bitiştirdi.

"Size iyi günler dilerim," dedi.

Kadının soğuk ve alaycı bir tavır takınması beni tahrik etti ve lafı hiç dolandırmadan ziyaretimin henüz amacına ulaşmadığını açık açık söyledim.

"Gelişimin başka bir sebebi var," dedim.

"Hah! Ben de öyle düşünmüştüm," dedi Mrs. Catherick.

"Kızınızın ölümü..."

"Ölüm sebebi neymiş kızımın?"

"Kalp rahatsızlığı."

"Evet. Devam edin."

"Kızınızın ölümü kullanılarak bana çok yakın bir kişiye ağır zarar verildi. Bu kötülüğe bulaştığını kesinlikle bildiğim iki kişi var. Onlardan biri Sör Percival Glyde."

"Demek öyle!"

Bu isim birden karşısına çıkınca irkildi mi diye dikkatle yüzüne baktım. Ne kılı kıpırdadı ne de gözlerindeki o sert, küstah, acımasız bakışlarda en ufak bir yumuşama oldu.

"Kızınızın ölümünün," diye sözlerime devam ettim, "nasıl olup da başka birine verilen zararın maşası olarak kullanılabildiğini merak ediyor olabilirsiniz."

"Hayır," dedi Mrs. Catherick; "hiç merak etmiyorum. Benim gördüğüm, bunun sizin meseleniz olduğu. Benim meselelerimle ilgilenen sizsiniz. Ben sizinkilerle ilgilenmiyorum."

Israrımı sürdürüp, "O halde bu konuyu niye size açtığımı sormak istiyor olabilirsiniz."

"Evet, bunu *gerçekten* sormak istiyorum."

"Size bu konudan bahsettim çünkü yapmış olduğu kötülüğü ödetmeye kararlıyım Sör Percival Glyde'a."

"Sizin kararlılığınız neden beni ilgilendirsin ki?"

"Anlatacağım. Amacıma ulaşmam için, Sör Percival'ın geçmişindeki bazı olayları etraflıca öğrenmem şart. O olayları *siz* biliyorsunuz; bu yüzden *size* geldim."

"Hangi olaylardan bahsediyorsunuz?"

"Kocanız kilise görevlisi olarak çalışırken, kızınız doğmadan önce Old Welmingham'da yaşanmış olaylardan."

Mrs. Catherick'in aramıza örmeye çalıştığı o aşılmaz duvardan nihayet bir tuğla kaydırmış ve ona nüfuz edebilmiştim. Giderek huzursuzlanan ellerini çözdüğünü, mekanik hareketlerle dizinin üzerinden elbisesini düzelttiğini nasıl

saklayamadıysa Mrs. Catherick, gözlerinde biriken öfkeyi de öyle saklayamadı.

"Siz bu olaylar hakkında ne biliyorsunuz?" diye sordu.

"Mrs. Clements'ın anlattığı kadarını biliyorum," diye cevap verdim.

Kadının sert ve köşeli suratı bir an kızardı, huzursuz elleri bir an için kıpırdanmayı bıraktı; gardını düşürmesine yol açabilecek bir öfke patlamasının alametlerini görmüştüm sanki. Fakat umduğum gibi olmadı; kadın kabaran öfkesine hâkim oldu, koltuğunda tekrar arkasına yaslandı, kollarını geniş sinesinde kavuşturdu, kalın dudaklarında beliren müstehzi bir gülümsemeyle bana her zamankinden daha kararlı gözlerle baktı.

"Ah! Şimdi anlamaya başlıyorum her şeyi," dedi, dizginleyip kontrol altına aldığı öfkesi artık sadece, benimle ustalıkla dalga geçerken takındığı üsluptan ve tavırlardan anlaşılıyordu. "Sör Percival Glyde'a bir sebeple bilenmişsiniz siz, ondan hıncınızı almak için de benim yardımıma muhtaçsınız. Sör Percival ve kendimle ilgili ne varsa size anlatmam gerekiyor, öyle mi? Öyle mi, değil mi? Benim işlerime burnunuzu sokup duruyorsunuz. Karşınızda, bu kasabada sadece birileri ona acıdığı için yaşayabilen, kasaba halkının gözünde itibarını zedelemenizden korktuğu için siz ne isterseniz yapmaya hazır, yolunu kaybetmiş bir kadın olduğunu zannediyorsunuz. İçinizi okuyorum sizin, aklınızdan ne geçtiğini görebiliyorum; evet, görüyorum! Gördükçe de eğleniyorum. Ha! Ha!"

Bir an durdu Mrs. Catherick, kollarını göğsünde sıkı sıkı kavuşturdu, kendi kendine güldü; sert, haşin, sinirli bir kahkaha attı.

"Siz benim burada nasıl yaşadığımı ve neler yaptığımı bilmiyorsunuz, Mr. Adınız Her Neyse," diye sözlerine devam etti. "Hizmetçiyi çağırıp sizi yolcu etmesini söylemeden önce anlatacağım size. Ben buraya haksızlığa uğramış bir kadın

olarak geldim; haysiyeti elinden alınmış ve onu geri almayı kafasına koymuş bir kadın olarak geldim. Yıllarca, yıllarca uğraştım ve haysiyetimi kurtarmayı *gerçekten* başardım. Bu kasabanın saygın insanlarıyla dürüstçe, her şeyimi ortaya sererek, onların kurallarına göre oynayarak mücadele ettim ve kazandım. Şimdi benim aleyhime konuşacakları bir şey varsa o insanların, bunu ancak gizli gizli konuşabilirler; yüzüme söyleyemezler, cesaret edemezler. Ben bu kasabada sizin erişemeyeceğiniz kadar yüksekte duruyorum. *Kilisenin papazı benim önümde saygıyla eğiliyor*. Ah! Buraya gelirken hiç yoktu aklınızda böyle bir şey, değil mi? Gidin kilisedekilere sorun beni; anlatsınlar size, herkes gibi Mrs. Catherick'in de orada kendisine özel bir yeri olduğunu, o yerin kirasını günü gününe ödediğini. Belediye binasına gidin. Orada imzaya açılan dilekçeyi görün; kasabamıza bir sirkin gelmesine, burada gösteri yapmasına ve ahlakımızı bozmasına karşı hazırlanan dilekçeyi görün. Evet! BİZİM ahlakımızı bozmasın diye hazırlandı o dilekçe. Ben de bu sabah gidip imzaladım onu. Kitapçıya gidin. Orada, papaz efendinin 'İman Ederek Aklanmaya Dair Çarşamba Vaazları'nı parasını ödeyip bastıracakların listesini ve listede benim de adımın yer aldığını görün. Doktorun karısı, vaaz dinlerken hayır işleri için para topladığımız buluşmaların en sonuncusunda yardım tabağına yalnızca bir şilin bıraktı, bense iki buçuk şilin koydum. Kilise idarecilerinden Mr. Soward tutuyordu tabağı; adam parayı görünce önümde eğilip selam verdi. Bundan on yıl önce, eczacı Pigrum'a arabanın arkasına bağlanmam ve kırbaçlana kırbaçlana kasabadan kovulmam gerektiğini söylüyordu o adam. Anneniz hayatta mı? Onun masasında benimkinden daha iyi bir İncil mi duruyor? Kasabasındaki esnafla arasını benim burada yaptığımdan daha mı iyi tutuyor o? Her zaman ayağını yorganına göre mi uzattı? Ben hep öyle yaptım. Ah! İşte papaz da meydandan eve doğru geliyor. Bakın, Mr. Adınız Her Neyse, rica ediyorum, bakın!"

Mrs. Catherick genç bir kadının canlılığıyla ayağa fırladı, pencereye gitti, papaz yaklaşana kadar bekledi ve onu ciddiyetle selamladı. Papaz, şapkasıyla kadına selam verdi ve yürümeye devam etti. Mrs. Catherick dönüp koltuğuna oturdu ve öncekinden de alaycı bir gülümsemeyle bana baktı.

"Gördünüz!" dedi. "Yolunu kaybetmiş bir kadından bekler miydiniz bunu? Tahmininiz nasıl da yanlış çıktı, değil mi?"

Kasabadaki ağırlığını göstermek için sıraladığı o tuhaf örnekler, konumunu ispatlamak için biraz önce başvurduğu o sıradışı yöntem o kadar kafamı karıştırmıştı ki tek kelime etmeden, şaşkınlık içinde onu dinledim. Yine de kafam karıştı diye onun gardını düşürecek yeni bir hamle yapmaktan vazgeçecek değildim. Eğer Mrs. Catherick'i bir kez daha o sinirini, o öfkesini kontrol edemeyecek hale getirirsem, bir kez daha bana ateş püskürmesini sağlarsam, beni aradığım ipucuna götürecek kelimeler kadının ağzından dökülebilirdi.

"Tahmininiz nasıl da yanlış çıktı, değil mi?" diye yineledi sorusunu Mrs. Catherick.

"İçeriye ilk girdiğimde ne düşünüyorsam hâlâ birebir aynısını düşünüyorum," diye karşılık verdim. "Kasabada ulaştığınız konumdan şüphe etmiyorum ve elimde olsa dahi bu konumunuza zarar verecek bir şey yapmak istemem. Ben buraya, Sör Percival Glyde'ın benim olduğu kadar sizin de düşmanınız olduğunu gayet iyi bildiğim için, geldim. Ben ona hınçlanmışsam siz de hınçlanmışsınızdır. İstediğiniz kadar inkâr edebilirsiniz bunu, benden istediğiniz kadar kuşkulanabilirsiniz, bana istediğiniz kadar sinirlenebilirsiniz; fakat, İngiltere'de o adamı un ufak etmeme yardımcı olacak tek bir kadın varsa o da sizsiniz; Sör Percival'ın size geçmişte çektirdiklerini bir nebze olsun hatırlıyorsanız yaparsınız bunu."

"Onu un ufak edeceksiniz hiç durmayın," dedi Mrs. Catherick; "sonra buraya tekrar gelin ve söyleyeceklerimi dinleyin."

Mrs. Catherick bu sözleri hızlı hızlı, sinirli sinirli, haklılığını göstermek ister gibi söyledi ama sanki daha söylemek istedikleri bitmemişti. Yıllardır içinde büyüttüğü nefreti yılan gibi yüreğine çöreklenmişti kadının ve ben de yılanın inine çomağı sokmuştum. Kadın bir an için merakla bana doğru eğildi; yılanın pusudan çıkıp üzerime atılmaya niyetlendiğini düşündüm. Sonra yine bir anda geriye yaslandı kadın; yılanın tekrar inine çekilip beklemeye başladığını anladım.

"Demek bana güvenmiyorsunuz?" dedim.

"Hayır."

"Korkuyor musunuz?"

"Korkuyor gibi mi görünüyorum?

"Sör Percival Glyde'dan mı korkuyorsunuz?"

"Sizce?"

Yüzü gitgide kızarıyordu Mrs. Catherick'in; elleri yine huzursuzlanmaya başladı, elbisesini düzeltti. Israrımı sürdürdüm, kadının bir an bile düşünmesine fırsat vermedim ve Sör Percival Glyde'dan bahsetmeye devam ettim.

"Sör Percival yüksek mevkilerde bir insan," dedi; "ondan korkmanızda şaşılacak bir durum yok. Kudretli biri, baronet unvanı taşıyor, büyük mülk sahibi, köklü bir aileden geliyor..."

Mrs. Catherick'in birden bir kahkaha patlatmasının beni ne kadar şaşırttığını anlatamam.

"Evet," dedi Mrs. Catherick. "Baronet unvanı taşıyor, büyük mülk sahibi, köklü bir aileden geliyor. Tabii, muhakkak öyle! Köklü bir aileden gelir, bilhassa anne tarafı köklü bir ailedir." Söylediklerimi tekrarlarken takındığı o acımasız ve sert tavır gözümden kaçmadı.

Mrs. Catherick'in az önce ağzından kaçırmış olduğu sözlerin üzerinde etraflıca düşünecek kadar vaktim yoktu; fakat evden ayrılır ayrılmaz onların üzerinde durmam gerektiğini hissettim.

"Sizinle aile meselelerini tartışmak için gelmedim buraya," dedim. "Sör Percival'ın annesi hakkında hiçbir bilgim yok..."

Sinirli bir tavırla sözümü kesti Mrs. Catherick, "Sör Percival'ın kendisi hakkında da pek bir şey bilmiyorsunuz."

"Bundan çok emin olmamanızı öneririm," diye karşılık vererek araya girdim. "Onun hakkında bazı şeyler biliyorum, bildiğimden çok daha fazlasından da şüpheleniyorum."

"Nelerden şüpheleniyorsunuz?"

"Size *şüphelenmediğim* bir şey söyleyeyim. Onun, Anne'in babası olduğundan *şüphelenmiyorum*."

Mrs. Catherick bir anda ayağa fırladı, burnumun dibine kadar geldi ve öfkeli gözlerini bana dikti.

"Siz ne cüretle karşıma geçip bana Anne'in babasından bahsedersiniz! Siz ne cüretle onun babasının kim olduğunu ya da olmadığını söylersiniz!" diye çıkıştı bana; hırsından yüzü gözü seğiriyor, sesi titriyordu.

"Sizinle Sör Percival arasındaki sır, o sır değil," diye üsteledim. "Sör Percival'ın hayatına karanlık bir gölge düşüren gizem, kızınızın doğumuyla başlamadığı gibi ölümüyle de son bulmuyor."

Mrs. Catherick bir adım geriye çekildi. "Gidin!" dedi ve eliyle sert bir şekilde bana kapıyı gösterdi.

"O çocuğa ne siz kalbinizde yer verdiniz ne de Sör Percival," diye devam ettim, onu iyice köşeye sıkıştırmaya kararlıydım. "Sör Percival'la o kaçamak görüşmeleri yaptığınızda, kocanız sizi kilisede resmî kayıtların muhafaza edildiği odada fısıldaşırken bulduğunda, sizi bir araya getiren yasak aşkınız değildi."

Ben konuşurken, kapıyı gösteren eli bir anda yanına düştü Mrs. Catherick'in ve öfkeden kıpkırmızı olmuş yüzü soluverdi. Kadının nasıl değiştiğini gördüm. O sert, kararlı, korkusuz, soğukkanlı kadının dehşet içinde titrediğini ve bütün iradesinin yıkıldığını gördüm o beş kelimeyi telaffuz ettiğimde: 'kilisede resmî kayıtların muhafaza edildiği odada.'

Bir iki dakika sadece birbirimize baktık, sessizliğimizi bozmadık. İlk konuşan ben oldum.

"Bana güvenmeyi hâlâ mı reddediyorsunuz?" diye sordum.

Sorumu cevapladığında yüzü hâlâ solgundu Mrs. Catherick'in fakat sesindeki titreme gitmiş, tavırlarındaki o karşısındakine meydan okuyan soğukkanlılığı geri gelmişti.

"Israrla reddediyorum," dedi.

"Benden hâlâ gitmemi mi istiyorsunuz?"

"Evet. Gidin, bir daha da asla geri gelmeyin."

Kapıya kadar yürüdüm, açmadan önce bir an bekledim, sonra dönüp Mrs. Catherick'e bir kez daha baktım.

"Size Sör Percival'la ilgili ve hiç beklemediğiniz bir haber getirmem gerekebilir," dedim, "o takdirde geri gelirim."

"Sör Percival'la ilgili beklemediğim haber ne olabilir ki? Şayet..."

Sustu, solgun yüzü karardı ve kedi gibi sessiz, sinsi adımlarla koltuğuna doğru ilerledi.

Tekrar yerine otururken, "Şayet öldüğünü haber vermeyecekseniz," dedi Mrs. Catherick; acımasız bir gülümsemenin bir görünüp bir kaybolduğunu zalim dudaklarında, yüreğinin en derinliklerine gizlediği nefretin sinsi pırıltısını doğrudan bana yönelttiği bakışlarında gördüm.

Dışarı çıkmak için odanın kapısını açıyordum ki Mrs. Catherick'in beni incelediğini fark ettim. Acımasız gülümsemesi yavaşça dudaklarına yerleşiyordu; beni tuhaf, sinsi bir merakla, tepeden tırnağa süzdü; kelimelere dökülemeyecek kötülükte bir beklentinin kadının bütün yüzüne yayıldığını gördüm. Yoksa Mrs. Catherick, kalbinin derinliklerinde, benim gençliğimi, kudretimi, acıya dayanıklılığımı, kendime ne kadar hâkim olabileceğimi tartıyor ve olur da bir gün Sör Percival'la karşılaşacak olursak, bu özelliklerimin beni nereye kadar taşıyabileceğini mi düşünüyordu? Mrs. Catherick'in bunları düşünüyor olabileceğinden şüphe etmek bile onun yanından kaçarcasına uzaklaşmama, en basit görgü kuralını

bile hiçe sayıp ona veda etmeden odayı terk etmeme yetti. Ne benim ağzımdan tek kelime çıktı ne de onun.

Sokak kapısını açarken, daha önce avludan eve doğru yürüdüğünü gördüğüm papazı bu kez dönüş yolunda gördüm, adam bir kez daha evin önünden geçecekti. Kapı eşiğinde bekledim onun geçip gitmesini ve beklerken dönüp salon penceresine baktım.

Mrs. Catherick, papazın yaklaşan ayak seslerini o ıssız mekânın sessizliğinde duymuş, ayağa kalkıp yine pencerenin yanına gitmiş ve onu beklemeye başlamıştı. Kadının yıllardır yüreğinin derinliklerinde sakladığı dehşeti, ihtirası, hıncı, korkuyu gün yüzüne çıkarmıştım ama hiçbiri, yıllardır büyük bir azimle verdiği çabalar neticesinde ancak yanına yaklaşabilmiş olduğu o küçücük itibar kırıntısına çaresizce tutunmaktan vazgeçirmeye yetmemişti onu. İşte yine oradaydı Mrs. Catherick; ben onun yanından ayrılalı daha bir dakika bile geçmemişti ama o pencerenin yanına gitmiş, papazı adabımuaşeret kuralları gereği kendisine ikinci kez selam vermeye mecbur bırakacağı yere bilerek yerleşmişti. Şapkasını bir kez daha kaldırdı papaz. Pencerenin arkasındaki o solgun ve katı suratın yumuşadığını, gururu okşandığı için parladığını gördüm; o çirkin siyah file şapkayı taşıyan başın büyük bir ciddiyetle eğilip papazın selamına karşılık verdiğini gördüm. Papaz, aynı gün içinde onun önünde iki defa eğilmişti ve ben de bunu görmüştüm!

IX

Mrs. Catherick'in evinden ayrılırken, onun istemeden de olsa bir adım daha ilerlememe yardım etmiş olduğunu hissediyordum. Daha ben avlunun sokağa bağlanan köşesine varmadan arkamda bir kapının kapandığını duymamla dikkatimin dağılması bir oldu.

Dönüp arkama baktım ve siyahlar giymiş ufak tefek bir adamın bana en yakın taraftaki, görebildiğim kadarıyla Mrs. Catherick'in ikamet ettiği yerin bitişiğindeki evden çıkmak üzere olduğunu gördüm. Adam ne yöne gideceğini bir an bile düşünmeden yola koyuldu. Benim durup beklediğim köşeye doğru hızlı adımlarla ilerledi. Adamı tanıdım: Birkaç gün önce ben Blackwater Park'a giderken önümden yürüyen, malikâneyi görmek istediğimi söyleyince de benimle kavga çıkarmaya çalışan kâtipti bu.

Olduğum yerde bekledim; adamın amacı bu defa bana iyice yaklaşıp konuşmak mı, emin olmak istedim. Ne var ki adam beni şaşırttı; hızlıca yürüyüp gitti, tek kelime etmedi, hatta yanımdan geçerken yüzüme bile bakmadı. Adamın gelip benimle konuşacağını zannetmek için her türlü sebebim vardı ama bu hamlesiyle beklentilerimi o kadar boşa düşürmüştü ki meraklandım, daha doğrusu şüphelendim, onu belli bir mesafeden takip etmeye karar verdim; adamın şimdi neyin peşinde olduğunu ortaya çıkaracaktım. Beni görür mü görmez mi diye hiç umursamadan peşine takıldım. Adam hiç ardına bakmadı ve o önde ben arkada, en kestirme sokaklardan geçip tren istasyonuna gittik.

Tren hareket etmek üzereydi, geç kalmış iki üç yolcu biletlerin satıldığı küçük pencerenin etrafına kümelenmişti. Yolcuların arasına karıştım ve o gürültünün içinde, kâtibin Blackwater istasyonuna bir bilet isteyen sesini ayırt ettim. İstasyondan ayrılmadan önce de onun gerçekten trene binip Welmingham'dan ayrıldığına emin oldum.

Mrs. Catherick'in evinden ayrıldıktan sonra geçen kısacık sürede gördüklerimi, duyduklarımı yalnızca bir şekilde yorumlayabilirdim. Mrs. Catherick'in ikametgâhına bitişik evlerin birinden çıkan bir adam görmüş olduğum kesindi. Yaptığım araştırmaların beni Mrs. Catherick'le görüşmeye er ya da geç yönlendirmesi beklendiğinden, o adamın, Sör

Percival'ın talimatı üzerine o eve kiracı olarak yerleştirilmiş olması muhtemeldi. Adam benim Mrs. Catherick'in evine girip çıktığımı hiç şüphesiz görmüş ve Sör Percival'a raporunu verebilmek için evden aceleyle çıkıp ilk trene yetişmişti; Sör Percival (her hareketimden haberdar olduğu ortadaydı zira) Hampshire'a dönersem karşıma hazırlıklı çıkabilmek için Blackwater Park'ta beklemeye başlamış olmalıydı. Sör Percival'la karşı karşıya gelmemize sayılı gün kalmıştı, her şey buna işaret ediyordu.

Kaderimizde ne yazılı olursa olsun ben kendi yolumu izlemeye karar verdim; amacıma ulaşıncaya kadar o yolda yürüyecek, Sör Percival ya da bir başkası için durmayacak, yolumu değiştirmeyecektim. Londra'dayken omuzlarımda hissettiğim o büyük sorumluluğu –yani atacağım en küçük adım öncesinde dahi, Laura'nın sığındığı yerin kazara keşfedilmesine yol açmayacağımdan emin olma mecburiyetimi– artık Hampshire bölgesinde olduğuma göre bir kenara bırakabilirdim. Welmingham kasabasından istediğim yere gidip gelebilirdim ve almam gereken önlemleri olur da ihmal edersem bundan, en azından kısa vadede, benden başka kimse etkilenmezdi.

İstasyondan ayrıldığımda soğuk bir kış akşamı çökmek üzereydi. Araştırmalarıma gece karanlığında devam etmenin, buralara yabancı olduğum da düşünülürse, bana pek bir fayda sağlayacağını ummuyordum. Bu yüzden en yakın otele gittim, akşam yemeğimi sipariş ettim ve bana bir oda hazırlamalarını söyledim. Bu işi hallettikten sonra Marian'a mektup yazdım ve ona emniyette olduğumu, iyi olduğumu, buraya geliş amacıma ulaşmayı umduğumu bildirdim. Marian'ı evden ayrılırken tembihlemiş, bana yazacağı ilk mektubu (yarın sabah elime geçmesini beklediğim mektubu) "Welmingham Postanesi" adresine göndermesini söylemiştim; ikinci mektubunu da aynı adrese göndermesini şimdi yazdığım mektupta ondan rica ettim.

Marian'ın cevabı geldiğinde olur da kasabadan uzakta olursam, postane müdürüne bir not yazıp mektubu kolayca alabilirdim.

Akşam ilerledikçe otelin salonu tenhalaştı ve sonunda içeride benden başka kimse kalmadı. O öğleden sonra neler başarmış olduğumu, sanki bütün otel benim evimmiş gibi hiç rahatsız edilmeden düşünmeye fırsatım oldu. Odamda dinlenmeye çekilmeden, Mrs. Catherick'le yaptığım tuhaf görüşmeyi enine boyuna düşündüm ve birkaç saat önce ayaküstü varmış olduğum sonuçları geniş bir zamanda temize çekmiş oldum.

Yaptığım değerlendirmenin çıkış noktası, Old Welmingham kilisesinde resmî kayıtların muhafaza edildiği odaydı; Mrs. Catherick'in anlattığını duyduğum, yaptığını gördüğüm her şeyi aklımda tutmak suretiyle o noktadan adım adım geçmişe doğru gittim.

Bu odadan bana ilk defa Mrs. Clements tarafından bahsedildiğinde, Sör Percival'ın kilise görevlisinin karısıyla gizlice buluşmak için başka bir sürü yer dururken o odayı seçmiş olmasını son derece tuhaf karşılamış, buna hiç mi hiç anlam verememiştim. O odanın sadece gizli bir buluşmaya aracılık ettiğine inandığım, başka bir şeyden de şüphelenmediğimden, Mrs. Catherick'in yanında "kilisede resmî kayıtların muhafaza edildiği odadan" bahsetmem tamamen lafın gelişiydi; o odadaki buluşmanın, bu hikâyede anlam veremediğim ufak tefek tutarsızlıklardan biri olduğunu daha laf ağzımdan çıkarken fark etmiştim. Bu odadan bahsettiğimde Mrs. Catherick'in şaşırmasını, sinirlenmesini bekliyordum fakat o sözleri söylediğimde amansız bir dehşete kapıldığını görünce bütünüyle afalladım. Çok uzun zamandır, Sör Percival'ın sırrının ağır bir suçu örtbas etme çabasıyla ilişkili olduğunu ve Mrs. Catherick'in bu suçu bildiğini düşünüyordum ama daha fazlası hiç aklıma gelmemişti. Şimdiyse, Mrs. Catherick'in bu denli dehşete kapılması bu suçu doğrudan

ya da dolaylı olarak o odayla ilişkilendirdi ve beni kadının o suça tanıklık etmenin ötesine geçtiğine ikna etti: Kadının o suça ortak olduğuna hiç şüphe yoktu.

Geçmişte işlenmiş bu suçun mahiyeti ne olabilirdi? Tehlikeli olmasının yanı sıra aşağılık bir tarafı tabii ki vardı bu suçun; yoksa Mrs. Catherick, benim Sör Percival'ın konumu ve kudreti hakkında söylemiş olduğum sözleri o kadar bariz bir küçümsemeyle kelimesi kelimesine tekrar etmezdi. Demek ki aşağılık, tehlikeli, kadının ortak olduğu ve kilisede resmî kayıtların muhafaza edildiği odayla bağlantısı olan bir suçtu bu.

Cevabını bulmaya uğraştığım bir sonraki soru, bu tespitten bir adım ileri gitmemi sağladı.

Mrs. Catherick, Sör Percival'ı küçümsediğini saklamaya hiç gerek görmüyordu ve bu küçümsemenin adamın annesine de uzandığı gün gibi ortadaydı. Sör Percival'ın köklü bir aileden geldiğinden –"özellikle anne tarafının köklü bir aile olduğundan"– bahsederken acımasız bir alaycılık yerleşmişti kadının diline. Bu ne anlama geliyordu?

Görünüşe göre yalnızca iki açıklaması olabilirdi bunun. Sör Percival'ın annesi ya soylu bir aileye doğmamıştı ya da Mrs. Catherick'le Sör Percival'ın her ikisinin de bildiği gizli bir sebeple kadının itibarına leke sürülmüştü. Kadının evliliğinin kaydedildiği deftere bakabilir, sonraki araştırmalarımın başlangıç noktası yapmak üzere kızlık soyadını ve soy ağacını öğrenebilirdim; fakat böyle yapmakla yalnızca ilk ihtimali test etmiş olurdum.

Öte yandan, eğer varsaydığım ihtimallerden ikincisi doğruysa, kadının itibarına sürülmüş leke ne olabilirdi? Marian'ın bana anlattıklarını hatırladım: Sör Percival'ın babası ve annesi şüphe uyandıracak kadar münzevi bir hayat sürmüş, topluma neredeyse hiç karışmamışlardı. Bunun üzerine kendime şu soruyu sordum: Sör Percival'ın annesi, babasıyla hiç evlenmemiş olabilir miydi? Yine burada işim

nikâh kayıtlarının tutulduğu deftere düşüyordu; o defter bana evliliğin yazılı ispatını ve bu şüphemin gerçekle kesinlikle alakası olmadığını gösterebilirdi. İyi de defteri nereden bulacaktım? Bu soruya cevap bulmak için, o ana kadar oluşturmuş olduğum bütün düşüncelerin üzerinden bir kez daha geçtim ve gizlenen suçun işlendiği yeri ortaya çıkarmak için nasıl bir mantık yürüttüysem yine aynı yolu izleyerek defterin de Old Welmingham kilisesinde resmî kayıtların muhafaza edildiği odada olduğu sonucuna ulaştım.

Mrs. Catherick'le yaptığım görüşmenin sonuçları bunlardı; yaptığım muhtelif değerlendirmeler istikrarlı bir biçimde tek bir noktada birleşti ve ertesi günkü hareket tarzımı belirledi.

Sabah, hava bulutlu ve basıktı ama hiç yağmur yoktu. Daha sonra aldıracağımı söylediğim çantamı otelde bıraktım ve, nasıl gideceğimi öğrendikten sonra, Old Welmingham kilisesine doğru yola koyuldum.

Yol, iki milden biraz daha uzundu ve yürüdükçe arazinin eğimi yavaş yavaş artıyordu.

Kilise en tepede duruyordu; eski, hava koşullarının yıprattığı, kenarları kalın payandalarla desteklenmiş, ön tarafından da biçimsiz, dört köşe bir kulenin yükseldiği bir binaydı. Resmî kayıtların tutulduğu oda kilisenin arka tarafındaydı, ana binaya bitişik olarak, hemen hemen aynı tarihlerde inşa edilmişti. Kilisenin etrafında, Mrs. Clements'ın bana kocasının önceki yıllarda yaşamış, eski sakinlerinin ise yeni kasaba için çoktan terk etmiş olduğunu anlattığı köyün kalıntılarına yer yer rastlamak mümkündü. Boş evlerin bazıları, geriye sadece duvarları kalacak kadar yağmalanmış, bazıları da zamanla çürüsünler diye olduğu gibi bırakılmıştı; bazı evlerde ise hâlâ birileri, belli ki köyün en fakirleri yaşıyordu. Çok kasvetli bir manzaraydı karşımdaki ama yine de bu köy, ne kadar harabeye dönmüş olursa olsun, az önce geride bıraktığım modern kasaba kadar iç karartıcı değildi.

İnsan burada sağındaki solundaki kahverengi tarlaların canlılığına bakıp gözlerini dinlendirebiliyordu; burada ağaçlar, yaprakları dökülmüş olsa da manzaranın tekdüzeliğini kırıyor ve insana yaz mevsiminin, güneşin ve gölgelerin hayalini kurma fırsatı veriyordu.

Kilise görevlisinin yerini söyleyebilecek birilerini bulmam gerektiğinden kiliseyi ardımda bırakıp duvardan ibaret evlere doğru yürümeye başladım ve evlerin yanından geçerken, iki adamın beni ağır adımlarla, duvarların arkasına saklana saklana takip ettiğini fark ettim. Daha uzun boylu olanını, özellikle büyük malikânelerde av hayvanlarının bakımını ve korumasını üstlenen bekçiler gibi giyinmiş iri yarı, kaslı adamı tanımıyordum. Diğeri Mrs. Kyrle'ün bürosundan ayrıldığım gün Londra'da beni takip eden adamlardan biriydi. O zaman dikkatle bakmıştım adamın yüzüne, şimdi karşımda duran adamın o olduğundan emindim.

Ne o ne de arkadaşı benimle konuşmaya çalıştı; ikisi de mesafesini korudu, fakat neden kilise civarında bulundukları gün gibi ortadaydı. Olayların tam da böyle gelişeceğini tahmin etmiştim: Sör Percival çoktan hazırdı benimle karşılaşmaya. Mrs. Catherick'e yaptığım ziyaret önceki akşam ona rapor edilmişti; bu iki adam, Old Welmingham'a gelme ihtimalime karşın, kilisenin yakınlarında nöbet tutmakla görevlendirilmişti. Araştırmalarımın nihayet doğru istikamete çevrilmiş olduğuna dair başka kanıta ihtiyaç kalmamıştı; beni gözetlemek için yapılan yeni plana bakmam yeterliydi.

Meskûn evlerden birine varana kadar, kilise arkamda kalacak şekilde yürümeye devam ettim; önünde küçük bir sebze bahçesi bulunan, bahçede de birilerinin çalıştığı bir eve geldim. Adam bana kilise görevlisinin evine hangi yoldan gideceğimi söyledi; bulunduğumuz yerin biraz dışarısında, o terk edilmiş köyün eteklerinde tek başına duran bir ev vardı tarif ettiği yerde. Kilise görevlisi içerideydi, paltosunu daha yeni giyiyordu. Neşeli, cana yakın, bağıra çağıra konuşmayı

seven ihtiyar bir adamdı; yaşadığı yeri hiç sevmeyen (bunu öğrenmem zaman almadı), bir zamanlar Londra'da bulunmuş olmasının onu komşularından ayırdığını, onlardan üstün kıldığını düşünüp mutlu olan biriydi.

Ziyaretimin sebebini söyleyince, "Bu kadar erken gelmeniz iyi oldu efendim," dedi ihtiyar adam. "On dakikaya kalmaz çıkıyordum ben de. Bu yaşa geldim, efendim, hâlâ kilisenin işlerini bitireceğim diye bir oraya bir buraya koşturuyorum. Fakat Tanrı'ya şükürler olsun ki bacaklarım hâlâ beni taşıyor. Bacaklarının dermanı kesilmemiş adamda hâlâ iş vardır. Siz de öyle düşünmüyor musunuz efendim?"

Konuşurken şöminenin arkasındaki kancaların birinden anahtarlarını aldı ve biz çıkarken evinin kapısını kapattı.

"Evde beni bekleyecek kimsem kalmadı," dedi kilise görevlisi, hiçbir ailevi sorumluluk taşımadığı muzip gülüşünden anlaşılıyordu. "Karım orada, kilise mezarlığında yatıyor, çocuklarımın da hepsi evlenip gitti. Burası ne berbat bir yer, öyle değil mi efendim? Fakat bu kilise geniş bir alandan sorumlu; herkes yapamaz benim yaptığım işi. Öğrenmesi bile zor, ben de az çekmedim zamanında. Ben düzgün bir aksanla da konuşabilirim İngilizceyi (Tanrı Kraliçeyi korusun!), buradaki insanların çoğu yapamaz bunu. Sanırım siz Londra'dan geliyorsunuz, öyle mi efendim? Ben Londra'da bulunmuştum, yirmi beş yıl kadar önceydi. Bugünlerde neler konuşuluyor orada, çok merak ediyorum."

Kilise görevlisi önde, ben arkada, kiliseye, resmî kayıtların muhafaza edildiği odaya kadar yürüdük; yol boyunca gevezelik yapıp durdu adam. O iki casusu görebilir miyim diye etrafa bakındım. İkisi de ortalıkta yoktu. Kilise görevlisiyle konuştuğumu görmüş olmalıydılar; şimdi de muhtemelen gizlenmiş, bir sonraki adımımı takip edilmediğimi düşünerek atmamı bekliyorlardı.

Yıllanmış meşeden, sağlam mı sağlam bir kapısı vardı odanın, üzerine kalın çiviler çakılmıştı; kilise görevlisi bü-

yük ve iri anahtarlarını kapının kilidine, aşması gereken bir güçlükle karşı karşıya olduğunu biliyormuş ama o güçlüğün hakkından gelebileceğinden pek de emin değilmiş gibi soktu.

"Sizi bu taraftan içeri almaya mecburum efendim," dedi, "çünkü odadan kiliseye açılan kapı içeriden kilitli. Yoksa kiliseden geçerek de odaya girebilirdik. Bu da ne kadar inatçı bir kilit, hiç böylesini görmedim. Hapishanede demir parmaklığa takılacak kadar büyük; üstelik her defasında sıkışıyor, artık değiştirilmesi lazım. Kilisenin idarecisine en az elli kez söylemişimdir değiştirmesini; o da her zaman, 'Hallederim ben,' der ama asla halletmez. Ah, burası kıyıda köşede kalmış, unutulmuş bir yer. Londra'ya benzemez burası, öyle değil mi efendim? Size bir şey olmasın da efendim, biz hep uyuklarız burada! *Biz* zamana ayak uydurmayız."

Kilise görevlisinin anahtarı biraz çevirip zorlaması gerekti ama o ağır kilit nihayet pes etti ve kapı açıldı.

Odayı sadece dışarıdan görmüştüm ama bu kadar büyük bir yerle karşılaşmayı beklemiyordum. Alçak tavanı tahta kirişlerle kaplı bir odaydı burası; karanlık, küflü, hüzünlü ve yaşlıydı. Odanın kiliseyle birleşen iki duvarı boydan boya, tahta kurtlarının delik deşik ettiği, eskimekten bel vermiş ahşap dolaplarla çevriliydi. Dolaplardan birinin duvara yakın köşesindeki kancaya cübbeler asılmıştı; bu cübbeler etekleri sünmüş perdelere döndüğünden insanda hiç saygı uyandırmıyordu. Cübbelerin aşağısında, yerde, kapakları ne açık ne kapalı, her tarafındaki çatlaklardan, yarıklardan samanlar fışkıran üç tane tahta kasa duruyordu. Kasaların arkasında bir köşeye tozlu kâğıtlar saçılmıştı; bunlardan büyük olanları mimari çizimler gibi rulo haline getirilmişken, borç senedi ya da mektup olduklarını düşündüğüm daha küçükleri üst üste konup gevşek bir iple bağlanmıştı. Oda bir zamanlar yan duvarındaki küçük pencereden gelen ışıkla aydınlanıyormuş fakat sonra pencere sökülüp duvar tuğlalarla kapatılmış ve çatıya bir pencere açılmış. Odanın havası ağırdı, küf koku-

yordu; kiliseye açılan kapının kapatılmış olması içeriyi daha da bunaltıcı hale getirmişti. Yine yekpare meşeden yapılmış bu kapının alt ve üst kısımlarına, odaya bakacak şekilde, birer tane sürgülü kilit takılmıştı.

"Burayı biraz daha derli toplu tutabilirmişiz, değil mi efendim?" dedi neşeli kilise görevlisi. "Gelgelelim böyle unutulmuş bir yerin unutulmuş bir köşesinde ne yapılabilir ki? Şu tahta kasalara bir bakın lütfen. Orada öylece duruyorlar, bir yılı geçti, Londra'ya gönderilecekler altı üstü; etrafı kirletmekten başka bir işe yaramıyorlar, çivileri tahtayı tutmaz olana kadar da öyle duracaklar. Daha önce söylediğim gibi efendim, burası Londra değil. Biz hepimiz uyuklarız burada. Tanrı sizi korusun ama *biz* zamana ayak uydurmayız!"

"O tahta kasaların içinde ne var?" diye sordum.

"Vaiz kürsüsündeki eski ağaç oymaların parçaları, mihrabı çevreleyen ahşap paneller, bir de orgun bulunduğu bölümden çıkan resimler," dedi kilise görevlisi. "On iki havarinin ahşap portreleri bunlar; bir tanesinin bile burnu yerli yerinde durmaz mı? Hepsi parçalanmış, hepsini kurtlar yemiş; köşelerinden çürümeye başlamışlar, dokunsanız elinize geliyor artık. Kurumuş çömlekler kadar kırılgan, kilise kadar eski hepsi, hatta belki daha da eski."

"Bunlar niye Londra'ya gönderilecek demiştiniz? Tamir edilmek için mi?"

"Evet efendim, tamir görmek için; tamiri mümkün olmayanların da sağlam bir ahşaba kalıbı alınacak. Fakat, Tanrı sizi inandırsın efendim, para yetişmedi, onlar da böyle kaldı; yeni bağış olur diye bekliyoruz ama kimse bağış yapmıyor. Bu işler bir sene önce oldu, efendim. Altı beyefendi bir akşam yemeğinde, yeni kasabadaki otelde bir araya geldi ve bu işleri konuştu. Konuştular, karar aldılar, altına imza attılar, binlerce broşür bastırdılar. Kiliseyi eski güzel haline döndürmemenin, meşhur ağaç oymalarını tamir ettirmemenin ve daha bir sürü şeyi yapmamanın ne kadar utanç verici

olduğunu o güzel broşürlere yazıp altına kırmızı balmumuna batırdıkları gotik mühürlerini bastılar. Dağıtılamayan broşürler tahta kasalarda; o köşede, kasaların arkasında da mimarın çizimleri ve hesaplamalarıyla herkesi birbirine düşüren ve anlaşmazlıkla sonuçlanan bütün o yazışmalar duruyor. İlk başta idare etti para ama kısa sürede suyunu çekti; zaten Londra dışındaki yerlerde *ne bekleyebilirsiniz ki*? Ancak kırık oymaları paketlemeye, masrafları hesaplatmaya ve matbaacının parasını ödemeye yetti para, sonra da tek kuruş kalmadı. İşte orada duruyor hepsi, size söylediğim gibi. Başka koyacak yerimiz yok; kimsenin umurunda değil yeni kasabada bize yer açmak; bir köşede unutulduk gittik; evet, burası dağınık bir oda; pekâlâ, kim yardım edebilir burayı toparlamaya? Ben bunu bilmek istiyorum."

Nikâh kayıtlarının tutulduğu defteri görmek için sabırsızlandığımdan ihtiyar adamın gevezeliğini teşvik etmeye pek niyetim yoktu. Odadaki dağınıklığı düzeltmeye kimsenin yardım edemeyeceği konusunda ona hak verdim ve sonra ona daha fazla gecikmeden işimize bakmamız gerektiğini hatırlattım.

Elini cebine attı, küçük anahtarların takılı olduğu bir anahtarlık çıkardı ve, "Tabii, tabii, siz o deftere bakacaktınız, değil mi?" dedi kilise görevlisi. "Hangi tarihten başlayacaksınız bakmaya, efendim?"

Marian bana, Sör Percival'la Laura'nın nişanlı olduğunu açıkladığı zaman, adamın 45 yaşında olduğunu söylemişti. Bu bilgiyi öğrendikten sonra geçen bir seneyi de dikkate alarak bu tarihten geriye doğru gittim, Sör Percival'ın 1804 yılında doğmuş olması gerektiğini hesapladım ve nikâh kayıtlarının tutulduğu deftere o tarihten itibaren bakmaya başlarsam gözden bir şey kaçırmayacağımı düşündüm.

"1804 yılındaki kayıtlardan başlamak istiyorum," dedim.

"Peki hangi yöne doğru bakacaksınız, efendim?" diye sordu kilise görevlisi. "Bugüne doğru mu, geçmişe doğru mu?"

"1804 yılından geriye doğru bakacağım."

Dolaplardan birinin kapağını açtı adam; kenarına cübbeler asılı olan dolaptı bu; içinden, kahverengi yağlı deriyle ciltlenmiş büyük bir defter çıkardı. Bu defterin ne kadar emniyetsiz bir yerde muhafaza edildiğini görünce beynimden vurulmuşa döndüm. Dolabın kapağı zamanla eğrilmiş, çatlamış, kapağın üzerine de ufacık ve her yerde bulunabilecek bir kilit takılmıştı. Elimdeki bastonla kolayca kanırtıp açabilirdim o kilidi.

"Burası defteri muhafaza etmek için yeterince güvenli mi sizce?" diye sordum. "Bu kadar büyük önem taşıyan bir defter, üzerine daha iyi bir kilit takılmasını, bir demir kasaya konup özenle saklanmayı hak etmiyor mu?"

Kilise görevlisi daha az önce açtığı defteri yeniden kapatırken, "İşte şimdi çok ilginç bir noktaya değindiniz!" dedi ve elindeki defterin cildine keyifle bir şaplak attı. "Yıllar, yıllar önce, daha ben küçücük bir çocukken, eski ustam da kelimesi kelimesine böyle söylerdi hep. 'Nikâh kayıtlarının tutulduğu defter (tam da şu an elimde tuttuğum defteri kastederdi) niye demir kasada muhafaza edilmiyor?' En az yüz kere duymuşumdur onun ağzından bu sözleri. O zamanlar efendim, kilisenin kayıt kâtibi olarak görevlendirilmiş avukattı kendisi. Çok kibar, çok cana yakın, yaşlı bir beyefendiydi ve aynı zamanda dünyanın en titiz adamıydı. Knowlesbury'deki bürosunda bu defterin bir kopyasını ölünceye dek tuttu ve o kopyayı, buradaki yeni kayıtlarla uyumlu olacak şekilde, düzenli olarak güncelledi. Hiç olacak iş değil gibi geliyor insana ama ustamın bu iş için ayırdığı belli günleri vardı; her üç aylık dönemde yaşlı beyaz midillisine binip bir ya da iki kez buraya gelir, buradaki defterin başına bizzat oturur, elindeki kopyayı satır satır asıl defterle karşılaştırırdı. 'Nereden bileyim?' (derdi ustam hep), 'nereden bileyim bu odadaki defterin çalınmayacağını ya da yok edilmeyeceğini? Niye onu bir demir kasaya koymuyorlar? Niye diğer insanların benim

kadar özenli çalışmasını sağlayamıyorum? Bir gün bir kaza çıkacak burada, kayıtların tutulduğu defter kaybolacak, işte o zaman anlayacak kilise bendeki kopyanın değerini.' Bunu söyledikten sonra enfiyesinden bir nefes çekerdi hep ustam ve onun verdiği cesaretle soylu bir adam havalarında etrafını seyrederdi. Ah! Onun gibi iş yapanı şimdilerde nerede bulacaksınız? Londra'da bile onun gibisini bulamazsınız. Hangi yıl demiştiniz efendim? Bin sekiz yüz?.."

Nikâh kayıtlarının tutulduğu defteri incelemem bitene kadar bu ihtiyar adama konuşma fırsatı vermemem gerektiğine ikna olmuştum; "1804," diye kestirip attım.

Kilise görevlisi gözlüklerini taktı, defterin sayfalarını çevirmeye başladı, işaretparmağıyla başparmağını her üç sayfada bir dikkatle ıslatıyordu. "İşte burada efendim," dedi ve açık duran deftere bir şaplak daha attı. "İşte istediğiniz yıl."

Sör Percival'ın hangi ayda doğduğunu bilmediğim için o yılın sonundan başına doğru incelemeye başladım. Kayıt defteri eski usul tutulmuştu; bütün kayıtlar boş sayfalara elle yazılmış, her kayıt kapandığında altına bütün sayfayı kaplayacak bir çizgi çekilerek kayıtların karışması engellenmişti.

Aradığım evliliğin kaydına rastlamadan 1804 yılının başına kadar geldim ve sonra 1803 yılının Aralık ayının sonunda geriye doğru gitmeye başladım: Aralık, Kasım, Ekim, Eylül...

Hayır! Eylül ayının tamamını incelememe gerek kalmadı. O yılın Eylül ayının başlarında buldum aradığım evliliği.

Evlilik kaydına dikkatle baktım. Bu kayıt sayfanın sonundaydı ve yer kalmadığı için kendisinden önce gelen evlilik kayıtlarına kıyasla daha küçük bir yere sıkıştırılmıştı. Bu kayıttan hemen bir önceki evlilik dikkatimi çekti çünkü damadın vaftiz ismi benimkiyle aynıydı. Hemen bir sonra gelen kayıt (yani izleyen sayfanın en üstündeki kayıt) defterde büyük bir yer kaplamasının yanı sıra başka bir özelliğiyle de dikkat çekiciydi: Aynı tarihte evlenen iki erkek kardeş için açılmıştı bu kayıt. Sör Felix Glyde'ın evliliği için düşülen

kaydın, sayfanın sonunda daracık bir yere sıkıştırılmış olmasının dışında, dikkat çekici bir özelliği hiç yoktu. Bu kayıtlarda evlenen kadın hakkında ne kadar bilgi verilirse Sör Felix Glyde'ın karısı hakkında da o kadar bilgi verilmişti: "Park-View Cottages, Knowlesbury'den Cecilia Jane Elster, Bath doğumlu müteveffa Patrick Elster'ın, Esq., tek kızı."

Bir yandan bu ayrıntıları not defterime geçiriyor, bir yandan da bundan sonra ne yapacağımı düşündükçe endişelenip cesaretimi yitiriyordum. Bu ana kadar elimi uzatsam yakalayacağımı zannettiğim sır artık her zamankinden daha uzak görünüyordu.

Resmî kayıtların tutulduğu bu odaya yaptığım ziyaret, açığa çıkmamış hangi sırrın çözümüne ışık tutmuştu? Ne yönde ilerleyeceğimi kestiremiyordum. Sör Percival'ın annesinin itibarına sürülmüş olduğundan şüphelendiğim lekenin ne olduğunu anlamaya yaklaşmış mıydım? Kanıtlarına ulaşmış olduğum tek bilgi, kadının itibarına leke sürülmediğini ispatlıyordu. İçime yeni şüpheler düşüyor, karşıma yeni güçlükler çıkıyor, yeni gecikmelerin kapısı açılıyor ve ben bütün bunları ne zaman çözebileceğimi bilmiyordum. Bundan sonra ne yapacaktım? İzini sürebileceğim tek bir şey vardı. "Knowlesburyli Miss Elster" hakkında araştırma yapmaya başlayabilir, ilk önce Mrs. Catherick'in neden Sör Percival'ın annesini küçümsediğini ortaya çıkarmak suretiyle esas amacıma bir adım daha yaklaşma fırsatını kollayabilirdim.

Ben kayıt defterini kapatırken, "Aradığınızı buldunuz mu efendim?" dedi kilise görevlisi.

"Evet," diye yanıt verdim, "fakat hâlâ cevabını aradığım sorular var. 1803 yılında bu nikâhı kıymış olan papaz sanırım artık yaşamıyordur, değil mi?"

"Hayır, yaşamıyor efendim, ben buraya gelmeden üç dört yıl önce ölmüş, ta 1827'de." Konuşma fırsatını bulunca kaçıracak biri değildi ihtiyar dostum. "Benden önceki kilise görevlisinin ayrılması nedeniyle ben bu işe başladım

efendim. Karısı, adamı hem evinden hem vatanından etmiş diyorlar; hâlâ da aşağıdaki yeni kasabada yaşıyormuş kadın, öyle duydum. Ben kendim bilmiyorum hikâyenin ne kadar doğru olduğunu; tek bildiğim, bu işi almış olduğum. Mr. Wansborough buldu bana bu işi; size bahsettiğim ustamın oğlu olur kendisi. Dünyanın en özgür ruhlu, keyifli beyefendisidir kendisi; atına binip ava çıkar, av köpeklerini besler, daha neler neler yapar. Babasından devraldığı kayıt kâtipliğini yapıyor şimdi bu kilisenin."

Geveze dostumun kayıt defterini açmadan önce anlata anlata beni yorduğu, o titiz ve eski toprak beyefendiyle ilgili uzun hikâye aklıma geldi ve adama, "Eski ustanızın Knowlesbury'de yaşadığını söylememiş miydiniz?" diye sordum.

"Evet, kesinlikle öyle söylemiştim, efendim," diye cevap verdi kilise görevlisi. "İhtiyar Mr. Wansborough Knowlesbury'de yaşardı, genç Mr. Wansborough da orada yaşıyor."

"Az önce onun da babası gibi kayıt kâtipliği yaptığını söylediniz. Kayıt kâtibinin ne iş yaptığını bildiğimden pek emin değilim."

"Gerçekten bilmiyor musunuz efendim? Üstelik Londra'dan geliyorsunuz! Her kilisede bir kayıt kâtibi bir de kilise görevlisi vardır. Kilise görevlileri benim gibi adamlardan seçilir (tabii ben çoğu görevliden fazla bilirim ama bununla da böbürlenmem). Kayıt kâtipliği ise avukatların yaptığı, aslında atandığı bir görevdir ve resmî kayıtlarla ilgili bir şey yapılması gerekiyorsa avukatlar yapar. Tıpkı Londra'daki gibi. Her kilisenin bir kayıt kâtibi vardır ve o kâtibin aynı zamanda bir avukat olduğu konusunda benim sözüme güvenebilirsiniz."

"Genç Mr. Wansborough da avukat o halde, değil mi?"

"Tabii ki avukat, efendim! Bürosu Knowlesbury'nin ana caddesinde; babasının eski bürosunda devam ediyor avukatlığa. Kaç defa süpürmüşümdür o büronun yerlerini, kaç

defa görmüşümdür o ihtiyar beyefendinin beyaz midillisi üzerinde işe gelişini, bütün sokak boyunca sağa sola bakışını ve herkese selam verişini! Sizden iyi olmasın, çok sevilen bir insandı yaşlı Mr. Wansborough! Londra'ya gelse kesinlikle başarılı olurdu!"

"Buradan ne kadar uzakta Knowlesbury?"

"Arada epey bir mesafe var," dedi kilise görevlisi; bütün taşralılarda olduğu gibi o da mesafeleri olduğundan uzak hesaplıyor, bir yerden bir yere gidecek oldu mu gözünde hep zorluklar canlanıyordu. "En az beş mil vardır derim!"

Henüz öğlen bile olmamıştı. Knowlesbury'ye yürüyüp gelecek bol bol vakit vardı; Sör Percival'ın annesinin evlenmeden önce nasıl biri olduğu hakkındaki sorularıma cevap vermesi için bu bölgeyi bilen avukattan başkasının kapısını çalmam herhalde düşünülemezdi. Knowlesbury'ye bir an önce yürüyerek gitmeye karar vermiş olduğumdan kilise görevlisini peşime takıp odadan çıktım.

Küçük hediyemi avcuna sıkıştırınca, "Çok naziksiniz efendim, teşekkür ederim," dedi kilise görevlisi. "Knowlesbury'ye gerçekten yürüyerek mi gidip geleceksiniz? Ne güzel! Sizin de bacaklarınız kuvvetli; ne büyük bir lütuftur bu, değil mi? İşte, yol orada, kaçırmanıza imkân yok. Keşke ben de sizinle aynı istikamete gidiyor olsaydım; böyle unutulmuş bir köşede Londra'dan gelen beyefendilerle karşılaşmak insanı çok memnun ediyor. İnsan oralardan haber almış oluyor. Size iyi günler diliyorum efendim ve bir kez daha bütün kalbimle teşekkür ediyorum."

Yollarımız ayrıldı. Biraz uzaklaştıktan sonra dönüp arkama baktım ve kilisenin aşağısındaki yolda yine o iki adamı gördüm; bir önceki akşam tren istasyonuna kadar takip ettiğim siyah elbiseli ufak tefek adam da üçüncü kişi olarak yanlarındaydı.

Bu üçlü kısa bir süre kendi aralarında konuştu, sonra dağıldı. Siyahlı adam tek başına Welmingham'a doğru gitti;

diğer ikisi birbirinden ayrılmadı, ben yürümeye devam eder etmez peşimden gelecekleri belliydi.

Yoluma devam ettim, o iki adama onları fark ettiğimi belli etmedim. Peşime düşmüş olmaları o an beni hiç mi hiç tedirgin etmedi, aksine, yitirmek üzere olduğum umutlarımı yeniden canlandırdı. Sör Percival'ın annesiyle babasının evliliğinin kanıtını keşfetmiş olmanın şaşkınlığı, bana bu adamları kilisenin resmî kayıtlarının tutulduğu odanın yakınlarında ilk gördüğümde bundan ne gibi bir sonuç çıkardığımı unutturmuştu. Onların yeniden ortaya çıkması, bana, Mrs. Catherick'le yaptığım görüşmenin hemen ardından Old Welmingham Kilisesi'ni ziyaret etmemin Sör Percival'ın beklediği ve hazırlandığı bir şey olduğunu hatırlattı; öyle olmasa Sör Percival casuslarını asla benim için oraya nöbete dikmezdi. Kayıtların tutulduğu odada her şey yolunda görünüyordu görünmesine ama ters giden ve henüz su yüzüne çıkmamış bir şey vardı; o defterde bir şey vardı, biliyordum fakat henüz ne olduğunu keşfedememiştim.

X

Kilisenin görüş mesafesinden çıkar çıkmaz adımlarımı sıkılaştırdım ve Knowlesbury yolunda hızla ilerlemeye başladım.

Yolun epey bir kısmı kıvrılmadan, eğimlenmeden devam etti. Ardımda kalan yola ne zaman dönüp baksam o iki casusun sürekli beni takip ettiğini gördüm. Yolun büyük bölümünde aramızda güvenli bir mesafe bırakarak izlediler beni. Fakat bir iki kez, sanki maksatları beni geçmekmiş gibi, adımlarını hızlandırdılar, sonra durdular, kendi aralarında konuştular ve eski güvenli mesafeye gelene kadar arayı açmama izin verdiler. Adamların bir amacı olduğu ortadaydı da o amaca en iyi nasıl ulaşacaklarında tereddüt ediyor ya

da anlaşamıyor gibilerdi. Akıllarından geçeni tam olarak bilmem mümkün değildi fakat yolda başıma bir talihsizlik gelmeden Knowlesbury'ye varabileceğimden ciddi ciddi kuşkulanmaya başladım. Kuşkularım gerçek oldu.

Biraz ileride keskin bir dönemeçle kıvrılan yol tenhalaşmış, (yolda geçirdiğim süreye göre) kasabaya yaklaşıyor olmam gerektiğini henüz hesaplamıştım ki bir anda adamların ayak seslerini hemen arkamda duydum.

Daha dönüp ne olduğuna bakamadan adamlardan biri (beni Londra'da takip etmiş olan) hızla solumdan geçti ve geçerken bana omuz attı. Onun ve arkadaşının ta Old Welmingham'dan beri beni inatla adım adım takip etmiş olmalarına ne kadar sinirlendiğimin farkında bile değildim ve bana omuz atan adamı elimle, ne yazık ki, sertçe ittim. Adam hemen bağırıp yardım istedi. Arkadaşı, bekçi kılıklı uzun boylu adam hemen fırlayıp sağ tarafıma geçti ve o iki çakal bir anda beni yolun ortasında kıstırıp hareketsiz hale getirdi.

Bana bir tuzak kurulduğunu ve benim de o tuzağa düşmüş olduğumu anlamanın verdiği sinir, biri bile büyük ihtimalle beni tek başına alt edecek o iki adamla kazanamayacağım bir kavgaya tutuşup durumumu daha da kötüleştirmekten beni neyse ki alıkoydu. Onlardan kurtulmak için verdiğim o ilk gayriihtiyari tepkiyi bir daha vermemek için kendimi tuttum ve yardım isteyebileceğim biri var mı diye etrafıma bakındım.

Yola bitişik tarlaların birinde bir ırgat çalışıyordu, her şeyi görmüş olmalıydı. Ona seslendim ve bizimle birlikte kasabaya gelmesini istedim. Olup bitenlerin onu hiç ilgilendirmediğini anlatmak ister gibi başını inatla iki yana salladı ve yolun gerisindeki bir kulübeye doğru yürüyüp gitti. Bu esnada, beni kıstırmış olan iki adam onlara saldırdığım için benden şikâyetçi olacaklarını söylediler. Onlara o anda karşı çıkmayacak kadar soğukkanlı ve akıllı davranabildim. "Kollarımı bırakırsanız," dedim, "sizinle kasabaya gelirim."

Bekçi kılıklı adam kaba bir tavırla reddetti bu isteğimi. Fakat kısa boylu olanı, yaptıklarının sonucunu düşünebilecek ve arkadaşının gereksiz yere şiddet uygulamasına izin vermeyecek kadar zeki biriydi. Diğerine kaş göz etti, ben de ikisinin arasında, kollarımı kimse tutmadan yürümeye başladım.

Yoldaki dönemece vardığımızda bizi Knowlesbury'nin en dışındaki evler karşıladı. Yolun kenarındaki patikada bir polis memuru yürüyordu. Adamlar hemen memurun yanına gidip durumu anlattı ve benden şikâyetçi olduklarını belirtti. Memur, o gün mahkeme günü olduğu için yargıcı belediye binasında bulabileceğimizi söyledi ve hemen gidip yargıcın karşısına çıkmamızı salık verdi.

Belediye binasına gittik. Mahkeme kâtibi, bana isnat edilen suçların bu gibi durumlarda hep yapıldığı gibi abartılarak ve gerçekler saptırılarak yazıldığı bir celp kâğıdı düzenledi. Yargıç (kanunun ona verdiği yetkiyi icra etmekten garip bir zevk duyan, aksi bir adamdı) olayın gerçekleştiği sırada yolda veya yol kenarında olup da bu saldırıya tanıklık etmiş birinin olup olmadığını sordu ve benden şikâyetçi olan adamlar, beni son derece şaşırtarak, o sırada tarlada çalışan bir ırgatın olayı gördüğünü itiraf etti. Ne var ki, adamların neden bu itirafta bulundukları, yargıcın bir sonraki sözlerini duyunca kafama dank etti. Yargıç, tanığın mahkemeye getirilmesine ve benim hemen tutuklanıp bir sonraki duruşmaya kadar cezaevine gönderilmeme hükmetti; bir yandan da güvenilir bir kefil bulduğum takdirde beni kefaletle serbest bırakmaya sıcak baktığını söylüyordu. Kasabada tanınan biri olsaymışım kefaletimi benim ödememe izin verip beni serbest bırakırmış, fakat beni hiç kimse tanımadığı için güvenilir bir kefil bulmam şartmış.

Sör Percival ve adamlarının ne yapmaya çalıştığını şimdi anlamıştım. Öyle bir kurmuşlardı ki tuzağı, hiç kimsenin beni tanımadığı ve dolayısıyla kefaletimi kendi başıma ödeyemeyeceğim bir kasabada, mahkemeye kadar tutuklu kalmamı

sağlayacaklardı. Tutukluluk süresi öyle çok uzun değildi, bir sonraki duruşma üç gün sonraydı. Gelgelelim, ben cezaevindeyken, Sör Percival her türlü yola başvurup bundan sonra yapacaklarımı boşa düşürmeye çalışabilir, benim onu hiçbir şekilde engelleyemeyeceğimi bildiği için ortadan tamamen kaybolma planlarını korkusuzca yapabilirdi. Bana yöneltilen suçlamalar bu üç günün sonunda hiç şüphesiz düşecek ve tanık, mahkemeye kesinlikle boşu boşuna getirilmiş olacaktı.

Aslında son derece alçakça ve basit düşünülerek kurgulanmış fakat muhtemelen son derece cesaret kırıcı ve son derece ciddi sonuçlar doğuracak olan bu sinsi engel beni, haksızlığa uğradığımı düşündüğüm için öfkelendirdi, hatta diyebilirim ki umutsuzluğa sevk etti ve ilk başta, kendimi içinde bulduğum bu açmazdan çekip çıkarmanın en iyi yolunun ne olduğunu düşünemeyecek kadar dengemi sarstı. Kâğıt kalem istesem, yargıca bir mektup yazıp gerçekleri açıklasam diye düşündüm; bu aptalca düşünce bile geçti aklımdan. Bu şekilde hareket etmenin hiçbir işe yaramayacağı, mantıklı olmayacağı ancak mektubun ilk satırlarını yazdıktan sonra kafama dank etti. Kâğıdı kalemi bir kenara ittim, içinde bulunduğum durumun çaresizliğinden doğan öfkeme, bunu söylemeye utanıyorum ama, yenik düşmek üzereydim; işte tam da o anda, Sör Percival'ın muhtemelen öngörmemiş olduğu ve beni birkaç saat içinde yeniden özgür kılacak bir hamle aklıma geliverdi. Beni soktukları durumu, Oak Lodge'daki Mr. Dawson'a mektupla bildirmeye karar verdim.

Hatırlayanlar çıkacaktır, Blackwater Park çevresinde yaptığım ilk araştırmalar sırasında bu beyefendinin evini ziyaret etmiş, kendisine Miss Halcombe'dan aldığım ve benden büyük övgüyle söz eden, benimle yakından ilgilenmesini rica eden tavsiye mektubunu takdim etmiştim. Mr. Dawson'a şimdi yazdığım notta, o mektuptan bahsederek kendimi hatırlattım ve o dönemde ona anlatmış olduğum hassas ve tehlikeli araştırmalarımdan söz ettim. O görüşme

sırasında Mr. Dawson'a Laura hakkındaki gerçeği açıklamamış, Miss Halcombe'un ilgilendiği ve ailenin özel işleriyle bağlantılı son derece önemli bir mesele için orada olduğumu söylemekle yetinmiştim. Tedbiri bu mektupta da elden bırakmadım ve Knowlesbury'ye aynı iş için gelmiş olduğumu yazdım; kendisinin yakından tanıdığı bir hanımefendinin bana güvenmiş olmasının ve doktorun evinde gördüğüm misafirperverliğin, bana, hiç dostumun olmadığı bir yerde yardımıma gelmesini kendisinden isteme hakkını verip vermeyeceğini sorup cevabını ona bıraktım.

Yargıçtan izin aldıktan sonra, mektubumu doktora ulaştırmak üzere hemen arabayla yola çıkması ve bir ihtimal doktorla birlikte vakit kaybetmeden buraya dönmesi için bir ulak kiraladım. Oak Lodge, Blackwater'ın Knowlesbury'ye yakın tarafında kalıyordu. Ulak, oraya arabayla kırk dakikada varabileceğini, Mr. Dawson'ı da bir o kadar sürede buraya getirebileceğini kendinden emin bir şekilde söyledi. Adama, doktor eğer evde değilse onu araması ve ne yapıp edip bulması talimatını verdim ve sonra elimden geldiğince sabrederek, elimden geldiğince ümit ederek beklemeye başladım.

Ulak yola çıktığında saat öğleden sonra bir buçuk bile olmamıştı. Saat üç buçuk olmadan döndü ve beraberinde doktoru da getirdi. Mr. Dawson'ın iyiliğinin, aceleyle yapılmış bir yardım talebini bu kadar doğal karşılayıp bu kadar incelikle yerine getirmesinin altında âdeta ezildim. Mr. Dawson, yargıcın belirlediği kefaleti ödeme talebinde bulundu ve talebi hemen kabul edildi. O gün öğleden sonra, saat daha dört olmadan –özgürlüğüne yeniden kavuşmuş bir adam olarak– o iyi kalpli ihtiyar doktorun elini Knowlesbury sokaklarında içtenlikle sıkıyordum.

Mr. Dawson misafirperverliğini gösterip beni Oak Lodge'a davet etti; birlikte dönebileceğimizi ve geceyi orada geçirebileceğimi söyledi. Zamanımın çok kısıtlı olduğunu söyleyebildim ona sadece, o kısıtlı zamanda ne yapmayı

planladığımdan bahsetmedim; davetine birkaç gün sonra icabet etmeme izin verirse beni mutlu edeceğini, o ziyarette kendisine teşekkürlerimi yine sunacağımı ve şimdi anlatmamın mümkün olmadığı ama duymasının kesinlikle hakkı olduğunu düşündüğüm bütün açıklamaları yapacağımı söylemekle yetindim. Birbirimize iyi dileklerimizi sunarak vedalaştık, ben de hemen Mr. Wansborough'nun anacaddedeki bürosunun yolunu tuttum.

Vakit artık çok kıymetliydi.

Kefaletle serbest kaldığım haberinin Sör Percival'a gece olmadan ulaşacağı muhakkaktı. Eğer önümüzdeki birkaç saat içinde Sör Percival'ın açığa çıkmasından en çok korktuğu gerçekleri ispat edememiş, onu karşımda çaresizce kıvranacağı bir duruma düşürmemiş olursam, şimdiye kadar kazandığım bütün mevzileri, tekrar geri almamak üzere kaybedebilirdim. O adamın vicdansızlığını, bu bölgedeki nüfuzunu düşününce, el yordamıyla yaptığım araştırmaların, onu foyasını ortaya çıkarmakla tehdit ettiğini ve her şeyi göze alacak kadar korkuttuğunu anlayınca, tek bir dakikayı bile ziyan etmeden onun aleyhine kesin bir kanıt bulmam gerektiğine inandım. Mr. Dawson'ın gelmesini beklerken düşünmeye zamanım olmuştu ve o zamanı iyi kullanmıştım. O geveze ihtiyar kilise görevlisinin, dinlerken beni çok yormuş konuşmasının belirli bölümlerini cezaevinde beklerken hatırıma getirdiğimde bunların aslında önemli olduğunu fark ettim ve içimde, kilisede resmî kayıtların tutulduğu odadayken aklıma gelmemiş karanlık bir şüphe uyandı. Kiliseden Knowlesbury'ye giderken, Sör Percival'ın annesi hakkında bir şeyler öğrenebilmek için Mr. Wansborough'nun bilgisine başvurmayı düşünmüştüm sadece. Oysa şimdiki amacım, Old Welmingham Kilisesi'ndeki nikâh defterinin bu büroda tutulan kopyasını incelemekti.

Bürosuna gittiğimde Mr. Wansborough'nun içeride olduğunu söylediler.

Mr. Wansborough şen şakrak, kırmızı yanaklı, rahat tavırları olan, avukattan çok toprak ağasına benzeyen bir adamdı; onun bilgisine başvurmama hem şaşırmış hem de sevinmiş gibiydi. Nikâh defterinin babası tarafından çıkarılmış kopyasından haberdardı ama kopyayı o bile kendi gözüyle görmemişti. Bugüne kadar kimsenin peşine düşmemiş olduğu o kopyanın kasa dairesinde, babasının ölümünden beri el sürülmemiş diğer evrakın arasında durduğuna hiç şüphe yoktu. (Mr. Wansborough'ya göre) babasının, o değerli kopyasını nihayet birilerinin sorduğunu duymaya ömrünün yetmemiş olması çok acıymış. Duysaymış, her zamankinden daha büyük bir hevesle sarılırmış bu en sevdiği hobisine. İyi de o kopyanın varlığından ben nasıl haberdar olmuşum? Kasabada birileri mi söylemiş bana?

Elimden geldiğince geçiştirdim soruyu. Araştırmamın bu safhasında ne kadar ihtiyatlı davransam azdı; üstelik nikâh defterinin aslını zaten incelemiş olduğumu söylemek için de çok erkendi. Bu sebeple, Mr. Wansborough'ya, bir ailenin geçmişini araştırdığım için kendisini ziyaret ettiğimi ve zamanımın çok kısıtlı olduğunu, bazı bilgileri Londra'ya göndermek üzere o günkü postaya yetiştirmeye çalıştığımı, kopya deftere (tabii ki ücreti mukabilinde) bir kez baksam aradığımı bulabileceğimi ve Old Welmingham Kilisesi'ne tekrar gitmekten kurtulabileceğimi söyledim. Eğer daha sonra asıl defterdeki kayıtlardan bir kopya çıkarmaya ihtiyaç duyacak olursam, bana dokümanı temin etmesi için yine bu büroya başvuracağımı da ekledim.

Bu açıklamayı duyan Mr. Wansborough kopya defteri bana göstermeye itiraz etmedi. Kâtiplerden biri kasa dairesine yollandı ve bir süre sonra elinde o defterle geri geldi. Kilisede resmî kayıtların tutulduğu odadaki defterle birebir aynı boyutlardaydı bu kopya; aradaki tek fark, kopyanın daha sağlam ciltlenmiş olmasıydı. Kopya defteri alıp boş bir masaya geçtim. Ellerim titriyor, başım alev alev yanıyordu;

defterin sayfalarını açmadan önce, heyecanımı etrafımdaki insanlardan saklamak için elimden geleni yapmam gerektiğini hissettim.

İlk açtığım sayfa, defterin en başındaki boş sayfaydı; o sayfada, mürekkebi silinmiş birkaç satır yazı gördüm. Şöyle yazıyordu:

> "Welmingham Kilisesi Nikâh Kayıt Defterinin Kopyası.
>
> Bu defter benim talimatım üzerine tutulmaya başlanmıştır. Asıl deftere girilen her kayıt buraya aktarılmış, daha sonra da benim tarafımdan asıl defterdeki kayıtlarla tek tek karşılaştırılarak kontrol edilmiştir."
>
> (İmza) Robert Wansborough, Kayıt Kâtibi."

Bu notun altında, başka bir elyazısıyla eklenmiş bir satır daha vardı:

> "1800 yılının Ocak ayından 1815 yılının Haziran ayının on üçüncü gününe kadar olan dönemi kapsar."

1803 yılının Eylül ayını gösteren sayfayı açtım. Benimle aynı vaftiz ismini taşıyan adamın evliliğinin kaydını buldum. Aynı tarihte evlenen iki erkek kardeşin evliliklerinin kaydını da buldum. Bu iki kaydın arasında, sayfanın en sonunda, ne gördüm peki?

Hiçbir şey! Asıl defterde, Sör Felix Glyde'la Cecilia Jane Elster'ın evliliği için düşüldüğünü gördüğüm kayda dair en ufak bir mürekkep izi dahi yoktu!

Kalbim o kadar hızla atmaya başladı ki boğulacak gibi oldum. Deftere tekrar baktım; gözlerimle gördüğüm kanıta inanmaktan korkuyordum. Hayır! Hiçbir şüphem kalmamıştı. O evlilik defterde yoktu. Kopya defterde kayıtların sayfada durduğu yer, asıl defterde kayıtların durduğu yerle birebir aynıydı. Sayfaların birindeki son kayıt, benimle

aynı vaftiz ismini taşıyan adamın evliliği için düşülmüştü. O kaydın altı boştu; belli ki iki erkek kardeşin evliliklerine dair kayıt, o boşluğa sığmayacağı düşünüldüğünden, asıl defterde olduğu gibi kopya defterde de izleyen sayfaya girilmişti. O boşluktu bütün hikâyeyi anlatan! O boş yer (nikâhların kıyılmış ve kopya deftere aktarılmış olduğu) 1803 yılından, Sör Percival'ın Old Welmingham'a geldiği 1827 yılına kadar kilisedeki asıl defterde de kalmış olmalıydı. Kayıtlarda tahrifat yapılmış olabileceğini burada, Knowlesbury'de, kopya defter üzerinde görmüş ve orada, Old Welmingham'da, kilisedeki asıl defterde tahrifatın gerçekten yapıldığından emin olmuştum.

Bir anda serseme döndüm, düşmemek için masanın kenarına tutundum. Her şeyi yapabilecek kadar gözü dönmüş o adam hakkındaki şüphelerimin meğer hiçbirinin gerçekle uzaktan yakından alakası yokmuş.

O adamın hiçbir zaman "*Sör* Percival Glyde" olmamış olduğu; baronet unvanını ve Blackwater Park'ı onun arazisinde çalışan en fakir işçi ne kadar hak ediyorsa onun da ancak o kadar hak ettiği bir kez olsun aklımdan geçmemişti. Onun Anne Catherick'in babası olabileceğini düşündüğüm olmuştu; Anne Catherick'le evlenmiş sonra ayrılmış olabileceğini düşündüğüm de olmuştu; fakat ilk günden itibaren, hayalgücümü o kadar zorlamama rağmen, gerçekten işlediği suçun bu olabileceği aklımın köşesinden bile geçmemişti.

Bu sahtekârlığı hayata geçirmek için seçilmiş yöntemin bayağılığı, sahtekârlığın karşılık geldiği suçun büyüklüğü ve cüretkârlığı, ortaya çıkmasının doğuracağı sonuçların korkunçluğu beni şaşkına çevirdi. O sefil adamın hayatı boyunca vahşi bir hayvan gibi huzursuz bir hayat sürmüş; kâh acınası düzenbazlıkların peşinde koşup kâh etrafına pervasızca şiddet uygulamış; suçluluğundan ileri gelen ve onu delirten kuşkuculuğuyla, sırf o korkunç sırrını öğrendiklerinden şüphelendi diye Anne Catherick'i tımarhaneye kapatmış, karı-

sına bu hain komployu kurmuş olmasına artık kim şaşırabilirdi ki? Bu sır daha önce açığa çıkmış olsaydı Sör Percival kendini darağacında bulabilirdi; şimdiyse onu muhtemelen ömür boyu İngiltere'ye dönemeyeceği bir sürgün bekliyordu. O sırrın açığa çıkması, sahtekârlığının kurbanı olanlar onu kanun önünde affetseler dahi, gasp etmiş olduğu adından, unvanından, mülkünden, toplumdaki konumundan onu tek bir darbede mahrum bırakırdı. Sır buydu ve onu öğrenmiştim! Evini, topraklarını, baronet unvanını sonsuza kadar kaybetmesi; itibarsız, beş kuruşsuz, dostsuz bir şekilde toplumun dışına atılıp aforoz edilmesi için tek bir sözüm yeterdi! Adamın bütün geleceği benim iki dudağımın arasındaydı; şimdi o da bundan benim kadar emindi!

Bu son düşünce beni biraz kendime getirdi. Atacağım her adımda son derece ihtiyatlı davranmak zorundaydım, yoksa benimkilerden çok daha kıymetli çıkarlar tehlikeye girecekti. Sör Percival'ın beni alt etmek için başvurmayacağı hiçbir hainlik yoktu. İçinde bulunduğu durumun tehlikesi ve çaresizliğiyle her türlü riski göze alacak, hiçbir suçu işlemekten imtina etmeyecek, kendisini kurtarmak için kesinlikle bir an bile tereddüt etmeyecekti.

Bir an durup düşündüm. İlk yapmam gereken, daha yeni keşfetmiş olduğum gerçeğin yazılı delilini sağlama almak ve, başıma bir talihsizlik gelmesi ihtimaline karşı, o kanıtı Sör Percival'ın erişemeyeceği bir yerde saklamaktı. Kopya defterin Mr. Wansborough'nun kasa dairesinde güvenle muhafaza edileceğinden emindim. Gelgelelim, kilisedeki odada tutulan asıl defterin hiç mi hiç emniyette olmadığını kendi gözlerimle görmüştüm.

Durum bir an önce harekete geçmemi gerektirdiğinden kiliseye dönmeye, kilise görevlisinden tekrar yardım istemeye, kayıt defterinden ihtiyacım olan bilgileri almaya ve bütün bunları gece sona ermeden yapmaya karar verdim. Asıl defterden çıkarılacak kopyanın bir avukat tarafından

tasdiklenmesi gerektiğini, benim kendi başıma alacağım kopyanın delil niteliği taşımayacağını o sırada bilmiyordum. Bunu bilmediğim ve o defteri bulmaya çalışmamın sebebinin sır olarak kalmasında kararlı olduğumdan, aslında neye ihtiyacım olduğunu öğrenmemi sağlayacak soruları soramadım. Bir an önce Old Welmingham'a dönmek dışında hiçbir şey umurumda değildi. Elimin ayağımın birbirine dolaştığını belli etmemek için aklıma gelen en iyi bahaneleri sıraladım ama Mr. Wansborough durumumu çoktan fark etmişti; verdiği hizmetin karşılığını masasının üzerine bıraktım, bir iki gün içinde ona bir mektup daha yazacağımı söyledim ve bürodan ayrıldım; dışarı çıktığımda başım fır fır dönüyor, kalbim yerinden fırlayacakmış gibi çarpıyordu.

Hava kararmak üzereydi. Aklıma, yolda yine takip edilebileceğim ve saldırıya uğrayabileceğim geldi.

Bastonum ince ve hafifti, kendimi onunla pek koruyamazdım. Knowlesbury'den ayrılmadan önce kendime sağlam, kısa ve ucu gövdesinden kalın bir sopa aldım. Beni durdurmaya çalışan biri olursa bu gösterişsiz silahla ona karşı koyabilirdim. Eğer birden fazla kişi saldırırsa da tabana kuvvet deyip kaçabilirdim. Okuldayken iyi bir koşucu olarak bilinirdim ve Orta Amerika seyahatimin son dönemlerinde bol bol idman yapma fırsatı bulmuştum.

Kasabadan çıkarken hızlı bir tempo tutturdum ve yolun ortasından ayrılmadan yürüdüm.

Yolculuğumun ilk yarısında, inceden bir yağmur yağdığı ve hava puslu olduğundan, beni takip eden birileri olup olmadığını anlamam mümkün değildi. Fakat son yarısında, yani kiliseye tahminimce iki mil kadar kaldığında, o yağmurda birinin yanımdan hızla koşup geçtiğini gördüm, sonra da yol kenarındaki çitlerden birinin kapısının sertçe kapandığını duydum. Sopamı elimde şöyle bir tarttım, bir şey duyar mıyım diye kulak kabarttım ve o sisin, karanlığın içinde önümü görmeye çalışarak dümdüz yürümeye devam

ettim. Daha yüz metre gitmemiştim ki sağ tarafımdaki çalılıktan bir hışırtı geldiğini ve üç adamın yola fırlayıp bana doğru koştuğunu gördüm.

Hemen kenara çekilip yolun yanından ilerleyen patikaya geçtim. Bana en yakın iki adam hızlarını alamadı ve ancak beni geçtikten sonra durabildi. Üçüncüsü şimşek gibi hızlıydı. Durdu, bana döndü ve sopasını savurdu. Rasgele bir darbeydi bu, sert değildi. Omzuma isabet etti. Sopamı bütün gücümle kafasına indirerek adama karşılık verdim. Adam sendeledi, geri geri gitti ve tam o sırada hızla bana doğru koşmaya başlamış olan arkadaşlarına çarpıp onları da yavaşlattı. Adamlardan kurtulmak için bir fırsat yakalamıştım. Aralarından sıvışıp yolun ortasına tekrar çıktım ve bütün gücümle koşmaya başladım.

Diğer iki adam beni takip etmeye devam etti. İkisi de iyi koşucuydu; yol da düz ve eğimsiz olduğundan adamlarla aradaki mesafeyi ilk beş altı dakika boyunca açamadım. Karanlıkta uzun süre koşmak tehlikeli işti. Yolun her iki tarafındaki çalıların soluk siyah karaltısını güç bela görebiliyordum, yolda önüme bir engel çıkacak olsa takılıp yere kapaklanacağım kesindi. Arazi şartlarındaki değişikliği fark etmek için çok beklemedim; bir dönemeci geçince yol önce aşağı sonra tekrar yukarı eğimlendi. Yokuş aşağı giderken adamlar arayı kapattı fakat yokuş yukarı çıkarken ben mesafeyi açmaya başladım. Adamların hızlı ve düzenli bir tempoda peşimden gelen ayak seslerini giderek daha az duyar olunca epey önlerinde olduğumu, yoldan uzaklaşıp tarlalara geçersem büyük ihtimalle karanlıkta yanımdan geçip gideceklerini hesap ettim. Patikaya saptım ve karanlıkta bir şey göremediğim için, çalıların arasında bir açıklık olduğunu sadece tahmin edebildiğim ilk boşluktan içeri daldım. O boşluk, kapalı bir çit kapısı çıktı. Kapının üzerinden atlayıp girdiğim tarlada sırtımı yola vererek ilerlemeye devam ettim. Adamların kapıyı aştığını duydum, hâlâ koşuyorlardı;

aradan bir dakika kadar geçti ve içlerinden birinin diğerine seslenip geri dönmesini söylediğini duydum. Beni göremeyecekleri ve duyamayacakları bir mesafede olduğum için artık ne yaptıkları umurumda değildi. Tarlanın öbür tarafına varıncaya kadar dümdüz koştum, sonra biraz durup soluklandım.

Dönüp tekrar yola çıkmaya cesaret edemezdim ama her şeye rağmen gece olmadan Old Welmingham'a ulaşmaya kararlıydım.

Ne ay ne de yıldızlar aydınlatıyordu yolumu. Tek bildiğim, Knowlesbury'den ayrılırken rüzgârı ve yağmuru arkama almış olduğumdu; eğer onları arkamda bırakarak ilerlemeye devam edebilirsem, en azından büsbütün yanlış bir istikamete sapmadığımdan emin olabilirdim.

Planıma sadık kalarak açık arazide yürümeye başladım. Karşıma çok ciddi bir engel çıkmadı; ara ara çitlere, hendeklere, sık çalılara rastlayınca mecburen yolumu değiştirdim, o kadar. Yürüye yürüye bir tepenin yamacında buldum kendimi, aşağı doğru uzanan dik bir yokuş vardı önümde. Yokuş aşağı yürüyüp dere yatağına indim, çalılara sürtüne sürtüne aralarından geçtim ve dar bir yola çıktım. Anayoldan ayrılırken sağa dönmüştüm, istikametimi düzeltmek için bu defa sola döndüm. Kıvrım kıvrım ilerleyen o çamurlu dar yolu on dakika kadar takip ettikten sonra, pencerelerinden birinde ışık yanan bir kulübe gördüm. Bahçe kapısı o dar yola açılıyordu; ben de kiliseye nasıl gideceğimi evdekilere sorarım diye hiç düşünmeden bahçeye girdim.

Kapı daha ben çalamadan aniden açıldı ve eli fenerli bir adam koşarak dışarı çıktı. Durdu, feneri bana tutup yüzüme baktı. Birbirimizi görünce ikimiz de şaşırdık. Açık arazide yürüyorum derken meğer köyün etrafını dolaşmış, sonra da aşağı tarafına çıkmıştım. Tekrar Old Welmingham'daydım ve eli fenerli adam, o sabah tanıştığım kilise görevlisinden başkası değildi.

Onu son gördüğümden bu yana tuhaf bir haller olmuştu adama sanki. Bana kuşkuyla, şaşkınlıkla bakıyordu; yanakları kıpkırmızı olmuştu. Nihayet konuşmaya başladı ama söylediklerine hiçbir anlam veremedim.

"Anahtarlar nerede?" diye sordu. "Anahtarları siz mi aldınız?"

"Anahtarlar mı?" dedim. "Ben Knowlesbury'den şimdi geldim daha. Siz ne anahtarlarından bahsediyorsunuz?"

"Kayıtların tutulduğu odanın anahtarları. Tanrı bizi korusun, Tanrı yardımcımız olsun! Ben ne yapacağım? Anahtarlar kayıp! Duyuyor musunuz," diye bağırdı adam, o heyecanla feneri yüzüme doğru sallıyordu, "anahtarlar kayıp!"

"Nasıl olur? Ne zaman kaybolmuş? Kim almış olabilir anahtarları?"

"Bilmiyorum," dedi kilise görevlisi, o karanlıkta delirmiş gibi etrafına bakıyordu. "Daha yeni döndüm eve ben. Sabah size çok işim olduğunu söylemiştim. Evden çıkarken kapıyı kilitlemiş, pencereyi kapatmıştım. Pencere açık şimdi, pencere açık. Bakın! Biri içeri girmiş ve anahtarları almış."

Eve doğru döndü, pencerenin ardına kadar açık olduğunu bana göstermek istiyordu. O öyle aniden hareket edince, elinde salladığı fenerin kapağı gevşedi ve rüzgâr, fenerin içindeki mumu bir anda söndürdü.

"Başka bir mum alın," dedim, "ikimiz birlikte kayıtların tutulduğu odaya gidelim. Çabuk! Çabuk!"

Aceleyle eve yolladım onu. Yapılacağını düşünmek için her türlü sebebimin olduğu ve o ana kadar elime geçirmiş olduğum her türlü kozdan beni mahrum edebilecek o hainlik, muhtemelen, o anda amacına ulaşmak üzereydi. Kiliseye varmak için o kadar sabırsızlanıyordum ki kilise görevlisi feneri tekrar yakana kadar o kulübede boş boş bekleyemezdim. Bahçe kapısından geçip o dar yola çıktım.

Daha ben on adım atmadan yanıma kiliseden bu yana doğru yürüyen bir adam yanaştı. Karşılaştığımızda saygılı ko-

nuştu. Adamın yüzünü göremedim, sadece sesini duyabildim; sesinden çıkarabildiğim kadarıyla hiç tanımadığım biriydi.

"Affedersiniz Sör Percival," diye söze girdi adam.

Daha fazla konuşamadan sözünü kestim adamın.

"Karanlık sizi yanıltıyor," dedim. "Ben Sör Percival değilim."

Adam hemen geri çekildi.

"Sizi efendim zannettim," diye mırıldandı; şaşırmış, kuşkulanmıştı.

"Efendinle burada mı buluşacaktın?"

"Kulübenin önündeki dar yolda beklemem söylendi."

Bunu söyledikten sonra döndü, geldiği yoldan kiliseye doğru yürüdü. Dönüp kulübeye baktım ve kilise görevlisini, elinde bir kez daha yaktığı fenerle evden çıkarken gördüm. Daha hızlı yürümesi için ihtiyar adamın koluna girdim. Telaşla kiliseye doğru ilerledik ve az önce karşılaştığım adamın yanından geçtik. Adam, fenerin ışığında görebildiğim kadarıyla, üniforması yerine gündelik kıyafetlerini giymiş bir uşaktı.

"O kim?" diye fısıldadı kilise görevlisi. "Anahtarların nerede olduğunu biliyor mu?"

"Durup da ona soracak vaktimiz yok," diye cevap verdim. "İlk önce kayıtların tutulduğu odaya gideceğiz."

Yürüdüğümüz dar yolun sonuna gelmeden kiliseyi görmek gündüz vakti bile mümkün değildi. Yolun sonundan kiliseye uzanan yokuşu tırmanmaya başladık; köyün çocuklarından biri –bir oğlan çocuğu– elimizdeki feneri görüp burnumuzun dibine kadar geldi. Kilise görevlisini tanımıştı.

Biz hiçbir şey sormadan kilise görevlisinin paltosunu çekiştirmeye başladı, "Efendim," dedi, "kilisenin orada birileri var. Birilerinin kapıyı kendi üstüne kilitlediğini duydum, sonra bir kibrit sesi geldi, içeride bir mum yandı."

Eli ayağı boşanan kilise görevlisinin bütün ağırlığını bana verdiğini hissettim.

"Hadi! Hadi!" diye onu cesaretlendirmeye çalıştım. "Geç kalmış sayılmayız. O adam kimse yakalayacağız. Feneri sıkı tutun, olanca hızınızla beni takip edin."

Yokuşu hızla tırmandım. Belli belirsiz seçebildiğim ilk şey, kilisenin o biçimsiz siyah kütlesiyle karanlık gökyüzüne karışan kulesi oldu. Kayıtların tutulduğu odaya ulaşmak için ana binanın etrafından dolaşmam gerektiğinden o yana döndüm ve o sırada birilerinin ağır ağır bana yaklaştığını duydum. Uşak da bizim arkamızdan yokuşu çıkıp kiliseye gelmişti. Dönüp ona bakınca, "Kötü bir niyetim yok," dedi, "yalnızca efendimi arıyorum ben." Konuşma tarzı, bir şeylerden korktuğunu açıkça gösteriyordu. Ona hiç aldırış etmeden yoluma devam ettim.

Ana binayı döner dönmez kayıtların tutulduğu odayı gördüm ve çatıdaki pencerenin, içeriden gelen bir ışıkla parladığını fark ettim. Karanlık, yıldızsız geceye göz kamaştıran bir parlaklık saçılıyordu pencereden.

Hemen mezarlıktan geçip odanın kapısına gittim.

Kapıya yaklaştıkça, gecenin o nemli havasını bastıran tuhaf bir koku almaya başladım. İçeride bir şeyin çatırdadığını duydum, pencereye vuran ışığın giderek daha parlak bir hal aldığını gördüm. Pencere camlarından biri çatladı. Koşup kapıya varınca ne olduğunu anladım. Kayıt odası yanıyordu!

Daha yerimden kımıldayamadan, daha odanın yandığını anlamanın şaşkınlığını üzerimden atamadan kapının içeriden sert bir şekilde yumruklandığını duydum, dehşete kapıldım. Anahtarın kilide sokulduğunu ve hızlı hızlı, telaş içinde çevrildiğini duydum; kapının arkasında bir adamın yardım çığlıkları attığını, canhıraş bir şekilde bağırdığını duydum.

Kayıt odasına kadar beni takip etmiş olan uşak bu manzara karşısında sendeledi, dizlerinin üzerine kapaklandı. "Aman Tanrım," dedi, "Sör Percival bu!"

Bu sözler uşağın ağzından dökülürken kilise görevlisi de yanımıza geldi ve işte tam o anda, anahtar kilidin içinde kulakları tırmalayan bir sesle son kez çevrildi.

"Tanrı ona merhamet etsin!" dedi ihtiyar adam. "Artık ne yapsa ölümden kurtulamaz. Kilit sıkışmış."

Telaşla kapıya yüklendim. Kaç zamandır bütün benliğimi sarmış, zihnimde başka hiçbir düşünceye yer bırakmamış, bütün hareketlerimi yönlendirmiş tek bir amaç vardı; fakat tek bir an o amacın aklımdan çıkmasına yetmişti. O adamın acımasızca işlemiş olduğu suçların açtığı yaralara; merhametsizliğinin ziyan ettiği aşka, masumiyete, mutluluğa; onu o hak ettiği korkunç hesaba çekebilmek için kendi kendime etmiş olduğum yemine dair aklımdan çıkarmadığım ne varsa, sanki bir rüya görmüşüm gibi hafızamdan siliniverdi. Sör Percival'ın içine düştüğü durumun dehşetinden başka hiçbir şey aklıma gelmiyordu. Onu korkunç bir ölümden kurtarmaya çalışmak doğal, insani bir içgüdüydü ve o an sadece içgüdülerimle hareket ediyordum.

"Öbür kapıyı dene!" diye bağırdım içerideki adama. "Kiliseye açılan kapıyı dene! Kilit sıkışmış. Kaybedecek bir anın bile kalmadı, öbür kapıyı denemezsen öleceksin."

Anahtar son kez çevrildiğinde içeriden yardım çığlığı gelmedi. Adamın hâlâ hayatta olduğunu gösteren hiçbir ses duyulmuyordu artık. Alevlerin hızına yenik düşen ahşabın çatırtısından ve çatıdaki pencerenin camlarının şangırdamasından başka bir şey duyamıyordum.

Yanımdaki iki adama baktım. Uşak ayağa kalkmıştı; feneri eline alıp kapıya tutmuştu ama bunun ne işe yarayacağını o da bilmiyordu. Korku onu tamamen aptallaştırmış gibiydi; dibimden ayrılmıyor, nereye gitsem köpek gibi peşimden geliyordu. Kilise görevlisi mezar taşlarının birinin üzerine çömelmiş, titriyor, kendi kendine sızlanıyordu. İkisinin de bana yardımcı olamayacağını anlamam için onlara şöyle bir bakmam yetti.

Ben de ne yaptığımı tam bilemiyor, içgüdülerim bana ne söylüyorsa çaresizce onu yapmaya çalışıyordum; uşağı kolundan yakaladım, sürükleyip kapıya yapıştırdım. "Eğil!" dedim. "İki elinle taşlardan destek al. Sırtına basıp çatıya çıkacağım; adama biraz hava gitsin diye pencereyi kıracağım!"

Tir tir titreyen uşak yine de dediklerimi yaptı. Uşağın sırtına çıktım, ağzımda sopam, iki elimle çatının kenarına tutundum ve bir hamlede kendimi yukarı çektim. O telaşla, o heyecanla, pencereyi kırarsam içeriye hava gireceği yerde alevlerin dışarı çıkacağını hiç düşünemedim. Sopayla pencereye vurdum ve çatlamış, gevşemiş camı bir hamlede parçaladım. İninden fırlayan vahşi bir hayvan gibi yükseldi alevler. Şans eseri doğru yerde durmuştum; rüzgâr arkamdan esip de alevleri benden uzaklaştırmamış olsaydı, bütün çabalarım hemen oracıkta son bulabilirdi. Pencereden yukarıya alevlerle birlikte çıkan dumandan korunmak için çömeldim. Geceyi aydınlatan alevlerin arasından, çatıya boş gözlerle bakan uşağın yüzünü, mezar taşı üstünde çömelmiş kilise görevlisinin ayağa kalktığını, çaresizlik içinde elini kolunu ovuşturduğunu, yorgunluktan bitkin düşmüş erkeklerden ve dehşete kapılmış kadınlardan ibaret az sayıdaki köy halkının biraz ötede mezarlıkta toplaştığını, korkunç alevlerin kızıllığında, boğucu dumanın karasında hepsinin bir belirip bir kaybolduğunu gördüm. Ya aşağıdaki adam! Hepimizin burnunun dibinde nefessiz kalan, yanan, ölen ama kurtarmak için hiçbirimizin yanına giremediği o adam! Bu düşünce beni âdeta deliye çevirdi. Çatının kenarına tutunup aşağıya sarktım ve kendimi yere bıraktım.

"Kilisenin anahtarı!" diye kilise görevlisine seslendim. "O taraftan denemeliyiz; eğer iç kapıyı açabilirsek onu kurtarabiliriz."

"Hayır, hayır, hayır!" diye bağırdı ihtiyar adam. "Mümkün değil! Kilisenin kapısı da kayıt odasının kapısı da aynı halkaya takılıydı; şimdi ikisi de içeride kaldı! Ah, efendim, artık onu kurtaramayız; çoktan yanıp kül olmuştur!"

"Yangını kasabadan göreceklerdir," dedi arkamdaki adamlardan biri. "Kasabada bir itfaiye arabası var. Onlar kiliseyi kurtarır."

Adama seslendim; o kalabalıkta mantıklı konuşan bir tek *oydu*. Adama seslenip yanıma gelmesini ve benimle konuşmasını söyledim. İtfaiye arabasının kasabadan buraya gelmesi en az on beş dakika sürermiş. On beş dakika boyunca orada hiçbir şey yapmadan korku içinde beklemeye dayanamazdım. Mantıklı düşünmeyi bir kenara bıraktım ve kayıtların tutulduğu odadaki o lanetli, o mahvolmuş sefil adamın hâlâ bilincini kaybetmiş bir şekilde yerde yatıyor olabileceğine, hâlâ ölmemiş olabileceğine kendimi inandırdım. Kapıyı kırabilirsek onu kurtarabilir miydik? Kapıdaki kilidin ne kadar sağlam olduğunu biliyordum; çivilerle sabitlenmiş meşenin ne kadar kalın olduğunu biliyordum; yumruklarımızla, tekmelerimizle kapıyı açmaya çalışmanın ne kadar beyhude bir çaba olduğunu biliyordum. Fakat kilisenin etrafındaki yıkık evlerde hâlâ birkaç parça kalas kalmış olmalıydı, değil mi? O kalaslardan birini alsak, koçbaşı niyetine kullansak, kapıyı açamaz mıydık?

Çatıdaki pencere kırıldığında alevler nasıl bir anda dışarıya fırladıysa bu düşünce de öyle bir anda aklıma gelivermişti. Kasabadaki itfaiye arabasından ilk bahseden adama döndüm. "Keserleriniz yanınızda mı?" Evet, yanlarındaydı. "Nacak, testere, bir parça da ip lazım; yanınızda var mı?" Evet! Evet! Evet! Köylülerin arasından yokuş aşağı, elimde fener, yıkık evlere doğru koştum. "Bana yardım eden herkese adam başı beş şilin!" Bu sözleri duyunca hayata döndü köylüler. Yoksulluğun yarattığı o gözü dönmüş ikinci açlık, para açlığı, köylüleri hemen heyecanlandırıp harekete geçirdi. "Siz ikiniz fener bulmaya gidin, daha fazlasına ihtiyacımız var! Siz ikiniz alet edevatı toparlayın! Diğerleri beni takip etsin, kalas arayacağız!" Köylüler sevinçten haykırıyordu; kulakları tırmalayan tiz seslerinde açlıklarını duyuyordum.

Kadınlarla çocuklar iki yana kaçışıp yolu açtı. Güruh halinde mezarlıktan aşağı ilk boş kulübeye doğru koştuk. Geride sadece kilise görevlisi kaldı; zavallı ihtiyar adam devrilmiş bir mezar taşına çıkmış, kilise için ağlıyor, inliyordu. Uşak hâlâ dibimden ayrılmıyordu; kulübeye doluştuğumuzda o kireç beyazı, çaresiz, afallamış suratıyla omzumun üzerinden olup bitene bakıyordu. Yerde kirişler vardı, üstteki tavanın yıkılmasıyla yere düşmüşlerdi, bir yere sabitlenmemiş olduklarından onları alıp götürebilirdik fakat çok hafiftiler. Tavanı yıkılmış, çatısından gökyüzü görünen evin harabeye dönmüş duvarlarına iki köşeden sıkı sıkıya tutunmuş bir kalas geçiyordu başımızın üstünden ama kollarımızın, keserlerimizin ulaşamayacağı kadar da yüksekte değildi. Hemen o iki uçtan saldırdık kalasa. Tanrım! Nasıl da tutunuyordu duvara; duvarın tuğlası, harcı nasıl da karşı koyuyordu bize! Duvarı keserlerimizle dövdük, kalasa ellerimizle asıldık. Kalasın gevşeyen ucu duvardan parçalar koparak yerinden çıktı. Bizi seyretmek için kapıya yığılmış kadınlardan bir çığlık, içerideki adamlardan bir feryat geldi; iki adam yere devrilmişti ama yaralanan yoktu. Hep birlikte bir daha asıldık kalasa, bu defa öbür ucu da yerinden çıktı. Kalası sırtlandık, kapıdakilere seslenip yolu açmalarını söyledik. Esas işimiz şimdi başlıyordu! Şimdi kapıya yüklenme zamanıydı! Gökyüzüne yükselen alevler işte oradaydı, bize yol göstermek için her zamankinden daha parlak yanıyorlardı! Sırtımızda kalas, mezarlıktan geçtik; sırtımızda kalas, kapıya dayandık. Bir, iki, üç; yüklen! Kalabalığın çığlıklarını bastırmak ne mümkün! İlk darbeyle kapıyı yerinden oynattık bile; ya kilit kırılacak ya menteşeler yerinden çıkacak. Bir kez daha! Bir, iki, üç; yüklen! Kapı yerinden çıktı! Sinsi alevler kale duvarlarındaki oyuklardan atılan oklar gibi, bulabildikleri her boşluktan üzerimize saldırıyor. Bir kez daha yükleniyoruz, bu defa son! Kapı büyük bir gürültüyle yıkılıyor. İstisnasız her birimizi büyük bir sessizlik kaplıyor; korkuyoruz, merak ediyoruz, nefes bile almadan

bekliyoruz. Cesedi görmeye çalışıyoruz. Yüzümüze çarpan alevlerin kavurucu sıcağı bizi püskürtüyor. Hiçbir şey göremiyoruz. Yukarıya bakıyoruz, aşağıya bakıyoruz ama odayı cayır cayır yakan ateşten başka bir şey göremiyoruz.

"Nerede o?" diye fısıldadı uşak, boş gözlerle alevlere bakarak.

"Yanmış, kül olmuştur o," dedi kilise görevlisi. "Defterler de yanıp kül olmuştur. Ah efendiler! Kilise de yanıp kül olacak çok geçmeden."

Konuşan yalnızca bu ikisiydi. Onlar da susunca gecenin sessizliğinde alevlerin çıtırtısından başka bir şey duyulmaz oldu.

Dinleyin! Bir araba geliyor uzaklardan, takır tukur ilerliyor sert zeminde; sonra dörtnala koşturulan atlar duyuluyor, tekdüze bir ritimle yolu dövüyor at nalları; en sonunda hep birlikte haykıran, bağıran yüzlerce insanın o pes uğultusu bütün sesleri bastırıyor. İtfaiye arabası nihayet kiliseye varıyor.

Etrafımdaki insanlar yangını bırakıp merakla tepenin yamacına koştu. İhtiyar kilise görevlisi kalabalığa katılmak istedi fakat gücü tükenmişti. Mezar taşlarından birine tutunduğunu gördüm adamın. "Kiliseyi kurtarın!" diye cılız bir çığlık attı, sanki itfaiyeciler o mesafeden onu duyabilecekmiş gibi.

Kiliseyi kurtarın!

Yalnızca uşak hiç kıpırdamamıştı. Orada öylece durmuş, gözlerini sabit, boş bakışlarla ateşe dikmişti. Ona seslendim, kolundan tutup sarstım. İşe yaramadı. "Nerede o?" diye bir kez daha fısıldadı adam, başka da bir şey demedi.

On dakika içinde itfaiye arabası yerini aldı, kilisenin arkasındaki kuyudan su çekmeye başladı ve yangın hortumunu kayıt odasının kapısına kadar getirdi. Benden yardım istemiş olsalardı bile o anda kimseye yardım edecek halde değildim. İradem sönmüş, gücüm tükenmişti; zihnimde dolanıp duran düşünceler aniden yatıştı, korktum; onun öldüğünü artık biliyordum.

Orada öyle işe yaramaz, ne yapacağını bilmez bir şekilde durdum, yanıp kül olan odaya uzun uzun bakmaktan başka hiçbir şey yapamadım.

Yangının yavaş yavaş kontrol altına alındığını gördüm. Alevlerin parlaklığı azaldı, ateşin üzerinde beyaz bulutlar yükseldi; sönmeye yüz tutmuş közler yerde kızıl kara parladı. Bir an durdu herkes; sonra kapı eşiğini tutmuş itfaiyeciler ve polis memurları bir anda odaya doluştu; derken kısık sesle birbirlerine bir şeyler sormaya başladı insanlar; sonra iki adam diğerlerinin yanından ayrıldı, kalabalığın içinden geçip mezarlığın öbür tarafına gitti. Kalabalık ölüm sessizliği içinde iki yana çekilip adamlara yol açtı.

Bir zaman sonra kalabalık büyük bir ürpertiyle yavaşça biraz daha geriye çekildi. Az önce dışarı çıkmış iki adam boş evlerin birinden getirdikleri kapıyı yüklenmiş bir halde tekrar o açıklığa daldı. Kapıyla birlikte kayıtların tutulduğu odaya girdiler. Polis memurları tekrar kapı eşiğini tuttu; kalabalıktaki insanlar ikili üçlü gruplar halinde polislerin arkasına dizildi, ilk gören olmak istiyorlardı. Diğerleri ilk duyan olmak için onlara yanaştı. Bu arkada kalanlar kadınlar ve çocuklardı.

Kayıtların tutulduğu odada konuşulanlar dalga dalga kalabalığa ulaşmaya başladı ve kulaktan kulağa fısıldanarak benim durduğum yere kadar geldi. Dört bir yanımı sarmış kısık ve meraklı seslerde tekrar tekrar duydum ne sorulduğunu ve ne cevap verildiğini.

"Adamı bulmuşlar mı?"

"Evet."

"Nerede?"

"Kapının arkasında, yüzüstü yatıyormuş."

"Hangi kapının arkasında?"

"Kiliseye açılan kapının arkasında. Başı kiliseye doğruymuş; yüzüstü kapaklanmış."

"Yüzü yanmış mı?"

"Hayır."

"Evet, yanmış."

"Yanmamış, kavrulmuş; yüzüstü yatıyormuş dedim ya."

"Kimmiş peki? Dediklerine göre bir lortmuş."

"Hayır, lort değil. *Sör* Bilmem Kim; Sör, Şövalye demekmiş."

"Baronet'e de 'Sör' denirmiş."

"Hayır, denmezmiş."

"Evet, denirmiş."

"İçeride ne işi varmış adamın?"

"Hayırlı bir iş için girmemiş, orası kesin."

"Bilerek mi yakmış?"

"Kendini niye bilerek yaksın adam?"

"Kendisini değil, kayıtların tutulduğu odayı."

"Çok mu kötü yanmış adam?"

"Hem de çok!"

"Yüzü çok yanmış mı?"

"Hayır, hayır, yüzü o kadar yanmamış. Onu tanıyan biri yok muymuş?"

"Biri tanıdığını söylüyor."

"Kim söylüyor?"

"Uşakmış galiba. Fakat adam serseme dönmüş şaşkınlıktan, polis memurları ona inanmamış."

"Başka kimse bilmiyor muymuş adamın kim olduğunu?"

"Susun!"

Yetkili birinin gür ve anlaşılır bir sesle konuşması etrafımdaki bütün uğultuyu bir anda kesti.

"Adamı kurtarmaya çalışan beyefendi nerede?" dedi o ses.

"Burada efendim, işte burada!" Düzinelerce meraklı yüz burnumun dibine kadar girdi, düzinelerce meraklı kol kalabalığı yarıp yolu açtı. Yetkili, elinde bir fenerle yanıma geldi.

Sakinliğini bozmadan, "Benimle gelmenizi rica edeceğim efendim," dedi.

Adama bir şey demeye, koluma girdiğinde ona karşı koymaya gücüm yoktu. Ölen adamı hayatım boyunca hiç görmediğimi, benim gibi bir yabancıya sorup da adamı teşhis etmelerinin kesinlikle mümkün olmadığını söylemeye çalıştım. Fakat tek kelime edemedim. Bayılacak gibiydim, sessiz ve çaresiz kalmıştım.

"Adamı tanıyor musunuz efendim?"

Etrafımı çevirmiş bir grup adamın ortasında duruyordum. Karşımda, ellerindeki feneri yere yakın tutan üç adam vardı. O üç adam gözlerini bana dikmiş, hiçbir şey söylemeden yüzüme bakıyor, benim bir şey söylememi bekliyordu; aslında hepsi aynı durumdaydı adamların. Ayaklarımın dibinde ne olduğunu biliyordum; fenerlerini niye yere o kadar yakın tuttuklarını biliyordum.

"Adamı teşhis edebilir misiniz efendim?"

Gözlerim yavaşça yere kaydı. İlk bakışta kaba keten kumaştan bir örtü gördüm yerde sadece. O korkunç sessizlikte yağmurun damla damla örtüye vurduğu duyulabiliyordu. Gözlerimle takip ettim örtüyü ve örtünün bittiği yerde, fenerin sarı ışığında, ölü adamın o kaskatı, zalim ve kararmış yüzünü gördüm.

Onu ilk ve son görüşüm bu oldu. İnsan kaderinden kaçamazmış derler; işte biz de Sör Percival'la bu şekilde karşılaşacakmışız.

XI

Bu kararı hangi gerekçelerle aldıklarını bana söylemeseler de sorgu hâkiminin ve resmî mercilerin talebiyle soruşturma hızlandırıldı. Ertesi gün öğleden sonra tanıklar çağrıldı. Soruşturmaya yardımcı olması için çağrılan tanıklardan biri tabii ki bendim.

O sabahki ilk işim postaneye gitmek ve Marian'dan beklediğim mektubu sormak oldu. Ne kadar sıradışı olaylar yaşamış olursam olayım, Londra'dan uzakta olduğum sürece aklımdan çıkmayan o büyük endişeyi unutacak değildim. Yeni bir güne başlarken, yokluğumda Marian'la Laura'nın başına bir talihsizlik gelmemiş olduğuna dair tek güvencem olan o mektubu okumak için duyduğum sabırsızlık azalmış değildi.

Neyse ki Marian'ın mektubu postanede beni bekliyordu.

Hiçbir şey olmamıştı; ikisi de onlardan ayrıldığım günkü kadar emniyette ve iyiydi. Laura sevgilerini göndermiş ve dönüşümü bir gün önceden bildirmemi rica etmişti. Kız kardeşi, bu ricaya açıklık getirmek için, Laura'nın "neredeyse bir İngiliz altını" biriktirmiş olduğunu, bu parayla benim döndüğüm gün bir kutlama yemeği düzenlemek ve yemeğin parasını kendi cebinden ödemek istediğini mektuba eklemişti. Evden gelen bu ufak tefek havadisleri güneşli bir sabah vakti okuyordum ama dün akşam yaşanmış olayların korkunç hatırası zihnimde hâlâ capcanlıydı. Mektubu okuyunca ilk aklıma gelen, Laura'nın gerçekle birden yüzleşmemesi için yapılacakları düşünmek oldu. Hiç vakit kaybetmeden Marian'a bir mektup yazdım ve önceki sayfalarda anlatmış olduklarımı ona da anlattım; olup bitenleri elimden geldiğince sıralı bir şekilde ve yumuşak bir üslupla aktarmaya çalıştım ve onu, ben yokken Laura'nın gazetelere dahi bakmasına izin vermemesi için uyardım. Karşımda onun kadar cesur, onun kadar güvenilir biri olmasaydı, gerçeği bütün çıplaklığıyla ortaya sermekte tereddüt edebilirdim. Ne var ki ona her şeyi anlatmazsam, kendime güvendiğim kadar ona güvenmezsem geçmişte yaşadıklarımıza haksızlık etmiş olurdum.

Bu sebeple epey uzun bir mektup yazdım. Soruşturma vakti gelene kadar mektupla uğraştım.

Resmî soruşturmanın amacına ulaşmasını zorlaştıran tuhaf pürüzler ve güçlükler haliyle çıktı. Müteveffanın ölüm

sebebinin tespit edilmesi haricinde, yangının nasıl başladığı, anahtarlara nasıl ulaşıldığı, yabancı birinin yangın çıktığı sırada kayıtların tutulduğu odada ne aradığı gibi konular cevaplanması gereken ciddi soruları beraberinde getirdi. Henüz ceset bile teşhis edilememişti. Uşak ısrarla, ölen adamın onun efendisi olduğunu söylese de adamın aczini gören polisler ona güvenmemişti. Sör Percival Glyde'ın neye benzediğini iyi bilen tanıkları soruşturmada hazır etmek için Knowlesbury'ye adam yollamışlar ve sabah da ilk iş olarak Blackwater Park'a haber göndermişlerdi. Söz konusu önlemler sayesinde sorgu hâkimi ve soruşturma heyeti cesedin kime ait olduğunu kesinleştirdi ve uşağın iddiasının doğruluğunu teyit etti; hem güvenilir tanıkların verdiği ifadeler hem de soruşturma sırasında ortaya çıkarılan ve daha sonra ölen adamın saatinde yapılan incelemeyle desteklenen bazı gerçekler bu sonuca varılmasında yardımcı oldu. Sör Percival Glyde'ın arması ve ismi, saatin iç kısmına işlenmişti.

Daha sonra yangının sebebiyle ilgili sorulara geçildi.

İlk önce uşağı, beni ve kilisede kayıtların tutulduğu odada birinin kibrit çaktığını duyan çocuğu tanık olarak çağırdılar. Çocuk gayet açık bir şekilde verdi ifadesini, fakat uşak yaşadığı şoku hâlâ üzerinden atabilmiş değildi; soruşturmaya yardımcı olamadığı çok belliydi ve bu sebeple tanıklıktan çekilmesi istendi.

Neyse ki benim sorgulamam uzun sürmedi. Müteveffayı tanımıyordum, daha önce hiç görmemiştim, onun Old Welmingham'da olduğunu bilmiyordum, ceset bulunduğunda kayıtların tutulduğu odada da değildim. Kilise görevlisinin kulübesine yol sormak için uğramıştım; anahtarların kaybolduğunu ondan duymuştum; elimden gelen bir şey olursa diye adama kiliseye kadar eşlik etmiştim; yangını görmüştüm; kim olduğu bilinmeyen birilerinin kayıtların tutulduğu odada kapalı kaldığını, kilidi açmaya beyhude çabaladığını duymuştum; adamı kurtarmak için, insanlık

vazifemi yerine getirebilmek için, elimden ne geldiyse yapmıştım. Sadece bunları söyleyebildim soruşturma heyetine. Anahtarları kulübeden aldığı varsayılan müteveffanın bunu neden yapmış ve yangının çıktığı kayıt odasına hangi amaçla girmiş olabileceğine dair bir açıklamalarının olup olmadığı, onu yakından tanıyan diğer tanıklara soruldu. Sorgu hâkimi, kasabanın yabancısı olan ve Sör Percival Glyde'ı hiç tanımayan benim bu iki soruya cevap verebilecek konumda olmadığıma, haliyle, sorgusuz sualsiz hükmetti.

Soruşturmanın benimle ilgili kısmı resmî olarak kapatılınca yapmam gereken bence açıktı. Soruşturmayı ilgilendiren diğer hususlar hakkında kendiliğimden gidip ifade vermeye ve şahsi gözlemlerime dayanan bilgileri paylaşmaya gerek görmedim; her şeyden önce, böyle yapmam hiçbir amaca hizmet etmezdi çünkü benim tahminlerimi destekleyecek bütün kanıtlar kayıtların tutulduğu odayla birlikte yanıp kül olmuştu; ikincisi, çözmeye çalıştığım komplonun bütün hikâyesini anlatmadığım takdirde, bu şahsi –ve kanıtlarla destekleyemediğim– görüşlerimi karşı tarafın anlayacağı bir şekilde aktarmam mümkün olmaz, sorgu hâkiminin ve soruşturma heyetinin aklına, Mr. Kyrle'de olduğu gibi, tatminkâr yanıtlar veremeyeceğim sorular düşürdüğümle kalırdım.

Bununla birlikte, kendi fikirlerimi bu sayfalarda özgürce ifade ettiğime göre, olayların üstünden zaman geçtiği de dikkate alınırsa, yukarıda açıkladığım tedbirlerin ve kısıtların baskısını üzerimde hissetmeme kesinlikle gerek yoktu. Kalemimi diğer olaylarla meşgul etmeye başlamadan önce, anahtarların kulübeden nasıl alındığı, yangının nasıl çıktığı ve adamın nasıl öldüğü hakkında bana neyin inandırıcı geldiğini kısaca açıklayacağım.

Kefaletle serbest kaldığımı duymanın Sör Percival'ı son kozlarını oynamaya ittiğine inanıyorum. Knowlesbury'den gelirken karşılaştığım saldırı o kozlardan birincisi, işlediği

suçun maddi kanıtını, asıl defterde tahrifatın yapıldığı sayfayı yok etmek suretiyle ortadan kaldırmak da ikincisiydi; bu ikisi, Sör Percival'ın en güvendiği kozlardı. Eğer asıl defterden, Knowlesbury'deki tasdikli kopyayla karşılaştıracak bir suret çıkaramazsam hiçbir maddi kanıt ortaya koyamaz, öyle olunca da Sör Percival'ı hayatını mahvedecek bir sırrı açığa çıkarmakla tehdit edemezdim. Amacına ulaşması için ona tek gereken, kimseye fark ettirmeden kayıt odasına girmek, asıl defterdeki sayfayı yırtmak ve yine kimseye fark ettirmeden oradan ayrılmaktı.

Bu varsayım, Sör Percival'ın hamlesini yapmak için neden gece karanlığı çökene kadar beklediğini, neden kilise görevlisinin evde olmayışından faydalanıp anahtarları aldığını anlamayı kolaylaştırıyordu. Sör Percival, kayıt odasında doğru defteri bulabilmek için içeriyi aydınlatmaya mecburdu ve meraklı bir yabancının –ya da benim– o sırada etrafta geziniyor olma ihtimaline karşın temkinli davranmış ve kapıyı içeriden kilitlemiş olması mantıklıydı.

Sör Percival'ın, kayıt odasında bilerek yangın çıkarmayı ve defteri de yangında yok olmuş gibi göstermeyi planlayarak içeri girdiğini zannetmiyorum. Yangını büyük bir tesadüf eseri birileri görse koşup yardıma gelebilir ve çok zayıf bir ihtimal de olsa, kayıt defterleri yangından kurtarılabilirdi; Sör Percival böyle bir fikre kapılmış bile olsa, bu ihtimalleri düşünür düşünmez fikrinden vazgeçerdi. Kayıt odasında bol miktarda kolayca alev alabilecek malzeme olması –samanlar, kâğıtlar, tahta kasalar, kuru odunlar, kurt yeniği dolu eski ahşap dolaplar– yangının kazara çıktığını ama buna Sör Percival'ın kibriti çakarken ya da mumu taşırken dikkatsiz davranmasının sebep olduğunu düşündürüyordu.

O koşullar altında Sör Percival'ın ilk verdiği tepki hiç şüphesiz alevleri söndürmeye çalışmaktı; bunda başarısız olunca ikinci tepkisi, içeri girdiği kapıyı açıp kaçmaya çalışmak olmuştu (ama kilidin ne durumda olduğunu bilmi-

yordu). Ben kapının arkasından ona seslendiğimde, alevler kiliseye açılan, her iki tarafında dolapların yer aldığı ve yakınında diğer yanıcı malzemelerin bulunduğu kapıya ulaşmış olmalıydı. Çok büyük ihtimalle, kiliseye açılan kapıdan çıkmaya çalışmış ama (çıkacak yer bulamadığı için odayı kaplayan) dumandan, alevlerden kaçmayı başaramamıştı. Tam ben pencereyi kırmak için çatıya çıktığımda yere kapaklanmış, onu buldukları yere düşüp bayılmış olmalıydı. Biz daha sonra kiliseye girmeye ve kapıyı içeriden açmaya muvaffak olmuş olsak dahi, aradan geçen zamanda Sör Percival yine ölmüş olacaktı. Onu kurtarmak için çok, hem de çok geç kalınmış olacaktı. Alevlerin kiliseye dolmasına izin vermekten başka bir şey yapmış olmayacaktık; yangından kurtulmuş olan kilise, kayıtların tutulduğu odayla aynı kaderi paylaşmış olacaktı. Sör Percival'ın biz daha mezarlığın öbür tarafındaki boş kulübeye varamadan, kalası indirmek için bütün gücümüzle uğraşmaya başlamadan ölmüş olduğuna dair en ufak bir şüphe yoktu benim aklımda, kimsenin de olamazdı.

Gözle görülür, elle tutulur sonuçları olmuş bir olayı aydınlatmak için geliştirebildiğim en iyi teori buydu. O sırada dışarıda olan bizlerin ne yaşadığını, Sör Percival'ın cesedinin nasıl bulunduğunu ise daha önce aktarmıştım.

Bu davadaki esrarengiz ayrıntılara hukukun kabul edebileceği hiçbir açıklama henüz getirilememiş olduğundan soruşturma ertesi güne bırakıldı.

Daha fazla tanığın çağrılmasına, müteveffanın Londra'daki avukatına haber verilip soruşturmaya yardımcı olmak üzere kasabaya davet edilmesine karar verildi. En önemsiz olay hakkında dahi tanıklığına başvurulamayan uşağın akli dengesi hiç yerinde görünmüyordu; bu yüzden, onu muayene edip soruşturma heyetine bu hususta bir rapor sunması için de bir doktor görevlendirildi. Uşağın tek söyleyebildiği, söylerken de kafası gidip geliyordu adamın, yangın gecesi kilise görevlisinin kulübesinin önünden geçen

yolda beklemesinin emredilmiş olduğu ve ölen adamın onun efendisi olması haricinde hiçbir şey bilmediğiydi.

Benim edindiğim izlenim, adamın ilk önce, yangın günü kilise görevlisinin evde olmadığını haber vermekle görevlendirildiği (ama Sör Percival'ın kayıtların tutulduğu odanın anahtarlarını çalmaya çalıştığını bilmediği), daha sonra da olur da ben yoldaki saldırıdan kurtulur ve Sör Percival'la karşılaşacak olursam, efendisine yardım etmek üzere kilisenin yakınlarında (ama kayıtların tutulduğu odayı göremeyeceği bir yerde) beklemesinin emredildiğiydi. Uşağın ifadesine hiç başvurulamadığından benim bu görüşümün bu ifadeyle teyit edilmesinin mümkün olmadığını da eklemek gerekir. Doktorun uşak hakkında düzenlediği rapor, adamın zaten yetersiz olan akli melekelerinin bu olayla büyük ölçüde sarsılmış olduğunu gösterdi; ertesi günkü soruşturmada da kendisinden işe yarar bir şey öğrenilememiş olan o adamın bugün bile iyileşmiş olduğunu zannetmiyorum.

Welmingham'daki otele döndüğümde ruhen ve bedenen o kadar yıpranmış, yaşadıklarım sebebiyle o kadar yorgun düşmüş ve bunalmıştım ki kasabalıların soruşturma hakkında yaptığı dedikoduları dinleyecek, otelin salonundaki gevezelerin bana soracağı gereksiz sorulara cevap verecek halim kalmamıştı. Yemeğimden bir iki lokma atıştırdım ve biraz kafa dinlemek, kimse beni rahatsız etmeden Laura'yla Marian'ı düşünmek için tavan arasındaki ucuz odama çekildim.

Eğer daha zengin bir adam olsaydım Londra'ya döner ve o geceyi çok sevdiğim iki insanın yüzünü bir kez daha görüp rahata ererek geçirirdim. Ne var ki ertesi günkü soruşturmada, eğer çağrılacak olursam, hazır bulunmaya mecburdum; dahası, kefaletle serbest kaldığım için Knowlesbury'deki yargıcın huzuruna da çıkmak zorundaydım. Kıt kanaat biriktirdiğimiz paramız zaten azalmıştı ve geleceğin ne getireceğini, hele ki son olayların ardından hiç bilemediğim bu du-

rumda, ne kadar ucuz olursa olsun ikinci mevkiden bir gidiş dönüş bileti almak bile beni korkutuyor, paramızı gereksiz yere harcamış olacağım bir hovardalık gibi geliyordu.

Ertesi gün –soruşturmadan hemen sonraki gün– serbesttim. Sabah yine postaneye gidip Marian'ın mektubunu sorarak güne başladım. Mektup her zamanki gibi beni bekliyordu ve baştan sona güzel haberler veriyordu. Halimize şükrederek okudum mektubu ve daha sonra kafam rahat bir şekilde, yangının izlerini gündüz gözüyle görmek için Old Welmingham'ın yolunu tuttum.

Ne büyük değişikliklerle karşılaştım oraya vardığımda!

Sırrına vâkıf olamadığımız şu dünyada acılar bir anda sıradanlaşır. Hiçbir felaket, zamanı durduramaz. Kiliseye vardığımda, yangını ve ölümü anımsatan tek ciddi iz, ayaklar altında çiğnenmiş mezarlıktı. Kayıtların tutulduğu odanın kapısı kalın tahtalarla gelişigüzel kapatılmıştı. Tahtaların üzerine ayıp karikatürler çoktan çiziktirilmişti; köyün çocukları, tahtaların arasından içeriyi gözetleyebilecekleri en iyi boşluğu bulmak için bağırış çağırış kavga ediyordu. Yangının çıktığı odadan gelen imdat çığlığını işte tam burada duymuştum; paniğe kapılmış uşak işte tam orada dizlerinin üzerine çökmüştü; oysa şimdi buralarda gürültücü kümes hayvanları geziniyor, yağmurla yıkanmış topraktan çıkan solucanları diğerlerinden önce kapmak için toprağı didik didik ediyordu. Ayaklarımın dibindeki toprakta, kayıtların tutulduğu odanın kapısının ve kapının taşıdığı korkunç yükün yatırıldığı o yerde, işçilerden birinin sarı bir kaba tıkıştırılmış yemeği bekliyor, işçinin sadık iti yemeğe yanaştım diye bana havlıyordu. Yavaş ilerleyen tamirat çalışmalarını aylak aylak seyreden ihtiyar kilise görevlisi artık tek bir şeyle ilgileniyor, tek bir şeyden bahsediyordu: yaşanmış kazadan en ufak bir şekilde sorumlu tutulmamak. Kalası indirdiğimizde kireç beyazına kesen yüzünde dehşeti gördüğümü hatırladığım bir köylü kadın, eski bir çamaşır teknesinin başında başka

bir kadınla konuşup kıkır kıkır gülüyordu; bu, anlamsızlığın resmiydi. Faniliğin ciddiye alınacak hiçbir tarafı yok! Kral Süleyman'ın görkemi dillere destandı; fakat bütün o görkemine rağmen, kıyafetlerinin bütün kıvrımlarında, sarayının her bir köşesinde pusuya yatmıştı rezillik.*

Kiliseden ayrılırken, Laura'nın gerçek kimliğini ispatlama umutlarımın Sör Percival'ın ölümüyle nasıl tamamen yıkılmış olduğunu düşündüm; bunu ilk kez düşünüyor da değildim. Sör Percival ölmüş, bütün çabalarımı, bütün umutlarımı sonuca ulaştırma ihtimalini de beraberinde öbür tarafa götürmüştü.

Başarısızlığımı bundan daha gerçekçi bir ifadeyle anlatmam mümkün müydü?

Sör Percival hayatını kaybetmemiş olsaydı, şartlardaki bu değişiklik sonucu da değiştirmiş olur muydu? Sör Percival'ın işlediği suçun, özü itibarıyla, başkalarının hakkını gasp etmek olduğunu öğrendikten sonra, bu keşfimi, Laura'nın iyiliği için bile olsa, satıp karşılığını alacağım bir şeye dönüştürebilir miydim? *Sör Percival'a*, Laura'ya kurulan komployu itiraf etmesi karşılığında *bildiklerimi kimseyle paylaşmamayı* önerebilir miydim? Bu sessizliğimin, Sör Percival'ın gasp etmiş olduğu mülkleri ve unvanı gerçek sahiplerinden koparacağını bile bile bunu yapabilir miydim? İmkânsız! Sör Percival ölmemiş olsaydı bile, (sırrın özünü bilmediğim için) çok büyük beklentilerle peşinden koşmuş olduğum o keşfi saklamak da, Laura'yı temize çıkarmak ve haklarını ona iade etmek için en doğrusunun bu olduğunu düşünsem de, herkese ilan etmek de bana düşmezdi. Biraz gururum, biraz şerefim varsa bir an evvel, doğuştan gelen hakları gasp edilmiş o yabancıya koşar; yaptığım keşfi kayıtsız şartsız o yabancının ellerine teslim etmek suretiyle zaferimden, hem de kazandığım anda, vazgeçerdim. Hayatımın tek gayesiyle aramdaki tüm engeller-

* *Yeni Ahit*, Luka, 12:27. (ç.n.)

le şimdi yüzleşmeye nasıl kararlıysam, yine sıfırdan başlar, aynı azimle yüzleşirdim!

Welmingham'a kararımı vermiş, kendimden ve kararımdan her zamankinden daha fazla emin bir halde döndüm.

Otele giderken Mrs. Catherick'in evinin bulunduğu avlunun sokağa açılan köşesinden geçtim. Evine tekrar gidip onu bir kez daha görmeye çalışmalı mıydım? Hayır. Sör Percival'ın öldüğü haberi, kadının onunla ilgili duymayı en son beklediği o haber, ona saatler önce ulaşmış olmalıydı. Soruşturmaya, o sabahki gazetede bütün ayrıntılarıyla yer verilmişti; benim ona anlatabileceğim ve onun zaten bilmediği hiçbir şey yoktu. Onu konuşturmaya eskisi kadar meraklı değildim. "Sör Percival'la ilgili beklemediğim bir haber ne olabilir ki? Şayet öldüğünü haber vermeyecekseniz?" dediğinde yüzünde fark ettiğim sinsi nefreti hatırladım. Bu sözleri söyledikten sonra, kadının bana veda ederken gözlerime diktiği gözlerindeki gizli merakı hatırladım. Doğru olduğunu yüreğimin derinliklerinde bir yerde hissettiğim bir içgüdü, tekrar onun bulunduğu yere girme fikrinden iğrendirdi beni. Avluya girmeden sokağa geçtim ve doğrudan otele döndüm.

Birkaç saat sonra, otelin salonunda istirahat ederken, garson elime bir mektup tutuşturdu. Üzerinde sadece ismim yazıyordu; sorup soruşturunca mektubu gün batmak üzereyken, otelin ışıkları yanmadan hemen önce kadının birinin otelin barına bıraktığını öğrendim. Mektubu bırakırken hiçbir şey söylememiş, kimse ona bir şey söyleyemeden, hatta kimse kim olduğunu anlayamadan uzaklaşmış.

Mektubu açtım. Ne tarih ne de isim vardı üzerinde; kimin kaleminden çıktığı el yazısından anlaşılmasın diye uğraşıldığı belliydi. Ne var ki daha ilk cümleyi okumadan, mektubu bana kimin gönderdiğini anladım: Mrs. Catherick.

Mektubu olduğu gibi buraya almam ve tek bir kelimesini bile değiştirmemem en doğrusu.

Hikâyeye Mrs. Catherick Devam Ediyor

BEYEFENDİ,

Geri geleceğinizi söylemiştiniz ama gelmediniz. Her neyse, haberi duydum ve siz de duyduğumu bilin diye yazıyorum. Yanımdan ayrılırken yüzümde bilhassa dikkatinizi çeken bir şey oldu mu? Size belli etmesem de o adamın yıkılacağı gün nihayet geldi mi, o adamın mahvına sebep olması için seçilen kişi siz misiniz diye aklımdan geçirmiştim. O kişi sizmişsiniz, siz onu *mahvetmişsiniz.*

Duyduğuma göre, onun hayatını kurtarmaya çabalamışsınız ama gücünüz yetmemiş. Eğer bunu başarmış olsaydınız size düşmanım gözüyle bakmam gerekecekti. Başarısız olduğunuza göre sizi dostum kabul ediyorum. Sizin araştırmalarınız onu korkuttu ve kayıtların tutulduğu odaya bir gece vakti girmeye zorladı; siz bilmeseniz de, istemeseniz de, yirmi üç yılın nefretini söndürmeye, yirmi üç yılın öcünü almaya hizmet etti sizin araştırmalarınız. İstemeden yaptıklarınız için size teşekkür ederim beyefendi.

Bunu yapmış olan adama bir şeyler borçluyum. Borcumu nasıl ödeyebilirim? Eğer hâlâ genç bir kadın olsaydım, "Gelin, kolunuzu belime dolayın, isterseniz de öpün," diyebilirdim. Bu denli ileri gidecek kadar hoşlanırdım sizden ve siz de davetimi kabul ederdiniz; yirmi yıl önce inanın kabul ederdiniz beyefendi! Heyhat, artık yaşlı bir kadınım. Ne ya[illegible] merakınızı başka bir şekilde giderir, size olan [illegible]im. Beni görmeye geldiğinizde, [illegible]arı –o keskin zekânıza rağmen [illegible]göremediğiniz, hâlâ daha keşfe[illegible]leri– öğrenmeye çok meraklı ol[illegible]Onları keşfetme, merakınızı gider[illegible] genç dostum, sizi memnun etmek [illegible]anacağım!

veg[illegible]
yapt[illegible]dan,
etmek [illegible]herick.
geçerdim.[illegible]kelimesini

* *Yeni Ahit*, Luka

1827 yılında sanırım siz daha küçük bir çocuktunuz, öyle değil mi? Ben o zamanlar güzel ve genç bir kadındım, Old Welmingham'da yaşıyordum. Bayağı ve aptal adamın tekiydi kocam. Bir beyefendiyle (ismi lazım değil) tanışma şerefine de nail olmuştum (nasıl olduğunu bilmeniz de lazım değil). Ona ismiyle hitap etmeyeceğim. Niye edecekmişim ki? İsmi kendisine ait değildi. Onun hiçbir zaman ismi olmadı; bunu artık siz de benim kadar iyi biliyorsunuz.

Onun kendini bana nasıl sevdirdiğini anlatırsam konudan sapmamış olurum. Bir hanımefendinin zevklerine doğuştan sahiptim, o da bu zevkleri okşamayı biliyordu; başka bir deyişle, bana hayranlık duyuyor, hediyeler veriyordu. Hiçbir kadın karşı koyamaz hayran olunmaya, kendisine hediyeler verilmesine; özellikle de hediyelere, hele ki tam da istediği hediyeler verilirse. Bunu bilecek kadar zekiydi bizimki; çoğu erkek öyledir. Hediyelerin karşılığında haliyle bir şey istedi; bütün erkekler ister. Peki sizce ne istedi? Dünyanın en önemsiz şeyini. Kilisede kayıtların tutulduğu odanın anahtarıyla içindeki dolabın anahtarını kocamdan habersiz almam dışında hiçbir şey istemedi. Anahtarları niye böyle gizli saklı bir şekilde alıp ona vermemi istediğini sorduğumda tabii ki bana yalan söyledi. Yalan söyleme zahmetine katlanmasına gerek yoktu; yalanlarına kanmış değildim. Ben hediyelerimi sevmiştim oysaki ve daha fazlasını istedim. Bu yüzden, kocama hissettirmeden, ona anahtarları getirdim, sonra da onu, bu defa da ona hissettirmeden, takip etmeye başladım. Bir kez değil, iki kez değil, tam dört kez takip ettim ve dördüncü defasında anladım ne yaptığını.

Ben hiçbir zaman başka insanların işine çok karışan biri olmamıştım; bizimkinin kayıt defterindeki evliliklere kendi kafasına göre ekleme yapmaya çalıştığını öğrenince de hiç mi hiç oralı olmadım. Bu yaptığının yanlış olduğunu tabii ki biliyordum ama bunun *bana* hiçbir zararı yoktu; meseleyi büyütmememin sebeplerinden biri buydu. Bir diğeri, hem de

daha iyisi, altın kaplama saatim ve zincirimin olmayışıydı; üçüncü ve en iyi sebep, onun bana Londra'dan bunları getirmeye daha bir gün önce söz vermiş olmasıydı. Kanunlarda neyin suç olarak tanımlandığını ve bu suçların nasıl cezalandırıldığını o zamanlar biliyor olsaydım kendimi korur, onu hemen oracıkta ele verirdim. Ne var ki hiçbir şey bilmiyor, o altın kaplama saatin özlemiyle yanıp tutuşuyordum. Bana güvenmesi ve yaptığı her şeyi anlatması dışında hiçbir şart ileri sürmemiştim. Siz şimdi benim özel hayatımı ne kadar merak ediyorsanız ben de o zaman onunkini o kadar merak ediyordum. Şartlarımı kabul etti; niye öyle davrandığını şimdi anlayacaksınız.

Ondan duyduklarımı özetleyerek bu mektuba yazacağım. Burada size aktardığım her şeyi onun bana isteyerek anlattığını düşünmeyin. Yeri geldiğinde ikna kabiliyetimi kullanarak, yeri geldiğinde sorular sorarak bazı lafları ben çekip aldım onun ağzından. Gerçeği bütünüyle öğrenmeye kararlıydım, öğrendiğime de inanıyorum.

Annesi hayattayken, babasıyla annesi arasındaki ilişkinin resmiyetine dair herkes ne kadar bilgi sahibiyse bizimki de o kadarını biliyormuş. Babası, annesinin ölümünden sonra itiraf etmiş ona durumu, onu açıkta bırakmamak için elinden ne geliyorsa yapmaya da söz vermiş. Hiçbir şey yapmadan ölmüş babası, bir vasiyetname dahi bırakmamış geride. Oğlu akıllı davranıp kendi başının çaresine bakmış (onu kim suçlayabilir ki?). Hemen İngiltere'ye dönmüş ve aile mülküne el koymuş. Onun böyle davranmasından şüphelenecek, ona karşı çıkacak kimse yokmuş. Babası ve annesi hep karı koca gibi yaşamış; onları tanıyan az sayıda insan varmış zaten ve onlar da çocuğun anne babasının nikâhsız yaşıyor olabilece-
ğinden bile geçirmemiş, Aile mülkü uzaktan bir ak-
rabadan kalacakmış (eğer bu gerçek biliniyor olsaymış);
kimse böyle bir miras kalabileceğini dahi bilmediği
bir günde açık denizlerde bir yerdeymiş. Oğlu hiç-

bir güçlükle karşılaşmamış ve sorgusuz sualsiz aile mülkünün sahibi olmuş. Ne var ki, aile mülklerini teminat göstermek suretiyle borç para bulması sorgusuz sualsiz mümkün olmuyormuş. Borç para vermek için iki şey istiyorlarmış bizimkinden. Birincisi kendi doğum belgesi, ikincisi anne babasının evlilik belgesiymiş. Kendi doğum belgesini kolaylıkla temin etmiş; yurt dışında doğmuş olduğu için belgesi zaten orada hazır duruyormuş. Zor olan diğer belgeyi temin etmekmiş; onu Old Welmingham'a getiren de bu zorluk olmuş.

Tabii, Old Welmingham yerine Knowlesbury'ye de gidebilirmiş bizimki.

Annesi, babasıyla tanışmadan önce orada yaşıyormuş; kızlık soyadını kullanıyormuş oradayken; aslında evli bir kadınmış, daha önce İrlanda'da evlenmiş, kocası ona çok kötü davranmış ve sonra da başka biriyle kaçıp gitmiş. Bu anlattığımın gerçek olduğuna inanabilirsiniz: Sör Felix, annesiyle niye evlenmediğini oğluna anlatırken söylemiş bunu. Annesiyle babasının Knowlesbury'de tanışmış olduğunu bilen oğulun neden oradaki kilisenin nikâh kayıt defterine el atmadığını merak edebilirsiniz; nihayetinde, annesi ve babasının Knowlesbury'de evlenmiş olduğunu varsaymak herkes için daha kolaymış. Bunun sebebi, 1803 yılında (yani, kendi doğum belgesine göre, annesiyle babasının evlenmiş *olması gereken* yılda) Knowlesbury kilisesinde görevli olan papazın, bizimkinin aile mülküne el koyduğu 1827 yılında hâlâ hayatta olmasıymış. Knowlesbury'de bu işe kalkışması tuhaf kaçacağından Old Welmingham'ı araştırmaya başlamış o da. Orada öyle bir tehlike yokmuş, çünkü 1803 yılında bizim kilisemizde görev yapan papaz 1827'den birkaç yıl önce ölmüş.

Knowlesbury kadar Old Welmingham da bizimkinin işini görmüş. Babası Knowlesbury'den buraya taşımış annesini ve ikisi birlikte nehir kenarında, bizim köyün biraz dışında, bir kulübede yaşamışlar. Babasının bekârlığında nasıl mün-

zevi bir hayat sürdüğünü bilen insanlar, evlendikten (yani evlendiği zannedildikten) sonra da münzevi bir hayat yaşamasına şaşırmamış. Eğer babası yüzüne bakılmayacak kadar çirkin bir insan olmasaymış, o kadınla bu kadar gözlerden ırak bir hayat sürmesi şüphe uyandırabilirmiş; gelgelelim, çirkinliğini ve sakil vücudunu insanlar görmesin diye mahremiyetine son derece önem verdiği bilindiğinden, bu durum kimse için sürpriz olmamış. Blackwater Park kendisine geçene kadar bizim buralarda yaşamış babası. Aradan yirmi üç, yirmi dört yıl geçmiş: Babasının o kadınla evlenirken, diğer bütün işlerinde yaptığı gibi gizli saklı hareket etmemiş olduğunu kim söyleyebilir, (papazın da öldüğü düşünülecek olursa), o nikâhın Old Welmingham Kilisesi'nde kıyılmamış olduğunu kim iddia edebilirmiş artık?

Bizimkinin geçmişi kendi çıkarına uygun düşecek şekilde ve kimseye fark ettirmeden düzeltmek için neden buraları seçtiğini işte size anlatmış oldum. Nikâh kayıtlarının tutulduğu defteri tahrif etmeyi önceden planlamamış olduğunu, bu düşüncenin hiç beklemediği bir anda aklına düştüğünü duymak sizi şaşırtabilir.

İlk başta düşündüğü, defterin tek bir sayfasını (doğduğu yıl ve ayın kayıtlarının tutulduğu sayfayı) yırtmak, kimse görmeden o sayfayı imha etmek, Londra'ya dönmek, avukatlardan Old Welmingham Kilisesine gitmelerini ve babasının evlilik belgesini çıkartmalarını istemek, hangi tarihin kayıtlarına bakılacağını sorduklarında onlara tabii ki (sanki o sayfayı kendisi yırtmamış gibi) imha ettiği sayfadaki tarihi söylemekmiş. O sayfa ortadan kaybolduğu için kimse artık babasıyla annesinin *evlenmemiş* olduğunu ileri süremezmiş; eğer, o koşullar altında, ona borç para vermemekte hâlâ ayak direten olursa (ki olacağını düşünüyormuş), ya da aile ismini taşımaya, aile mülkünün sahibi olmaya hakkı olup olmadığına dair bir soru gelecek olursa her türlü cevabı da hazırmış.

Ne var ki, kayıt odasına gizlice girip nikâh defterini incelediğinde, 1803 yılına ayrılmış sayfaların birinin en altındaki kayıttan sonra sayfada biraz boşluk bırakıldığını görmüş; bunun sebebi, muhtemelen, sıradaki kaydın uzun olması ve o sayfaya sığmayacağı düşünüldüğü için izleyen sayfanın başına yazılmasıymış. Böyle bir tesadüfle karşılaşması bizimkinin bütün planlarını değiştirmiş. Hiç ummadığı, hiç düşünmediği bir fırsatmış bu ve onu değerlendirmiş; nasıl değerlendirdiğini siz biliyorsunuz. O boş yerin, doğum belgesiyle birebir örtüşmesi için, defterde temmuz ayı kayıtlarını gösteren sayfalarda olması gerekiyormuş. Fakat o boşluk Eylül ayı kayıtlarının tutulduğu sayfalardaymış. Gelgelelim bu defa, eğer şüpheli sorularla karşılaşacak olursa, bunlara ne cevap vereceğini bulmak onun için zor değilmiş. Soranlara, yedi aylık doğduğunu söylemesi yeterliymiş.

O zamanlar aklım beş karış havadaydı, hikâyesini dinleyince ona hem ilgi duymuş hem de acımıştım; o da tam böyle hissetmeme bel bağlamış meğerse; anlatınca siz de göreceksiniz. Talihsiz olduğunu düşündüm. Babasıyla annesinin evlenmemiş olması onun hatası olmadığı gibi babasının ya da annesinin hatası da değildi. Benim yerimde vicdanının sesini daha çok dinleyen bir kadın olsaydı, altın kaplama bir saatle zincire gönlünü kaptırmamış bir kadın olsaydı bile, onun yaptıklarına mazeret bulurdu. Her neyse, ben çenemi tuttum ve ne işler peşinde koşuyorsa gizlemesinde ona yardımcı oldum.

Nikâh defterinde kullanılmış mürekkebin rengini tutturması hayli zaman aldı (benim verdiğim kaplarda, şişelerde habire mürekkep karıştırdı), sonra da epey bir vakit elyazısını doğru taklit edebilmekle uğraştı. Fakat en sonunda başardı ve annesinin namusunu, kadın mezara girdikten sonra kurtardı. Bana vermiş olduğu her sözü o ana kadar tuttuğunu da inkâr etmiyorum. Saatimi ve zincirimi verdi; her ikisi de çok ince işçilik eseri ve her ikisi de çok pahalı olan saat ve

zinciri satın alırken hiçbir masraftan kaçınmadı. Hâlâ bende durur onlar; saat de tıkır tıkır çalışır.

Geçen günkü konuşmamızda Mrs. Clements'ın bildiği ne varsa size anlattığını söylediniz. O halde, acısını benim, altını çizerek söylüyorum, hem de hiç günahım olmamasına rağmen çektiğim saçma sapan skandaldan bahsetmeme hiç gerek yok. Beni ve kasabada tanıştığım o zarif beyefendiyi gizli gizli buluşurken, sırlardan konuşurken yakalayan kocamın ısrarla aklından çıkartmadığı fikrin ne olduğunu siz de benim kadar iyi biliyor olmalısınız. Öte yandan bilmediğiniz, o beyefendiyle aramın nasıl bozulmuş olduğu. Onun bana nasıl davrandığını okuyacak ve siz de durumu anlayacaksınız.

Olayların nasıl geliştiğini fark edince ona ilk söylediğim şu oldu: "Haksızlığa uğramama müsaade etmeyin; ismime çalınmış ve hak etmediğimi bildiğiniz o lekeyi temizleyin. Kocama bütün her şeyi açıklamanızı istiyor değilim; ona sadece aramızda geçenleri yanlış anladığına dair şerefiniz üzerine söz verin ve aklından geçirdiği suçu işlemediğimi söyleyin. Sizin için yaptıklarımdan sonra, hakkımı korumak için en azından bunu yapın." Hiç düşünmeden reddetti teklifimi. Kocamın ve bütün komşularımın bu yalana inanmasının kendi çıkarına olduğunu bana açık açık söyledi; çünkü yalana inandıkları sürece hakikatin peşine düşmeyeceklerine emindi. Ben özgür iradeli bir kadındım ve ona, insanların gerçekleri benim ağzımdan duyacaklarını söyledim. Kısa ve öz konuşarak cevapladı beni. Eğer konuşursam, onun hayatı ne kadar mahvolursa benimki de o kadar mahvolurmuş.

Evet! İşler o raddeye gelmişti. Ona yardım ederken nasıl bir tehlikeye atıldığım konusunda beni kandırmıştı. Cehaletimi kullanmış, verdiği hediyelerle aklımı başımdan almış, anlattığı hikâye sayesinde kendisiyle ilgilenmemi sağlamış, nihayetinde beni suç ortağı yapmıştı. Bunları büyük bir soğukkanlılıkla anlattı, yaptıklarını inkâr etmedi ve işlediği suçun korkunç cezasının, o suçu işlemesine yardım etmiş

her kim varsa onun da çarptırılacağı korkunç cezanın, aslında ne olduğunu bana ilk kez söyleyerek sözlerini tamamladı. O günlerde kanunlar çok acımasızdı; şimdi biraz daha yumuşamış diye duyuyorum. Suçlarının cezasını darağacını boylayarak ödeyenler yalnızca cinayet işleyenler değildi; kadın mahkûmlar, kader kurbanı olmuş hanımefendiler gibi müsamaha görmezdi. Ne yalan söyleyeyim, beni korkutmuştu o aşağılık sahtekâr, o namert, o alçak adam! Şimdi anlıyor musunuz ondan nasıl nefret ettiğimi? Onun izini sürüp sahtekârlığını ortaya çıkarmaya çalışan, yaptıklarıyla takdiri hak eden genç beyefendinin merakını gidermek için bütün bu sıkıntıya neden katlandığımı –ve katlandığıma sevindiğimi– anlıyor musunuz?

Neyse, devam ediyorum anlatmaya. Beni düpedüz çaresiz bırakacak kadar da aptal değildi. Köşeye sıkıştırdığınızda kendinizi güvende hissedebileceğiniz kadınlardan değilimdir ben; bunu bildiği için akıllı davrandı ve o günden sonraki hayatımı ilgilendiren tekliflerle beni sakinleştirmeyi bildi.

Ona verdiğim hizmetlerden ötürü ödüllendirilmeyi hak ediyormuşum (böyle diyordu sağ olsun), çektiğim sıkıntıların karşılığını almayı hak ediyormuşum (böyle ekliyordu teveccüh edip). Sunduğu iki şartı kabul edersem, üçer ayda bir yapacağı ödemelerle her yıl bana kayda değer miktarda bir harçlık vermeye çoktan razıydı o cömert çakal! İlk şart, hem kendi iyiliğim hem de onun iyiliği için, çenemi kapatmamdı. İkincisi, önce ona haber vermeden ve onun iznini alana kadar beklemeden Welmingham'dan hiçbir yere ayrılmamamdı. Benim yaşadığım yerde erdem sahibi hiçbir kadın benimle arkadaşlık etmeyecek, tehlikeli dedikoduların yapıldığı çay sohbetlerine beni davet etmeyecekti. Yaşadığım yerde o beni nerede bulacağını hep bilecekti. O ikinci koşul ağırdı, fakat kabul ettim. Başka ne yapabilirdim ki? Çaresizdim, hayatım boyunca bana yük olacak çocuk karnımdaydı. Başka ne yapacaktım? O skandalı ortaya çıkarıp başımı yakan, sonra da

kaçıp giden o ahmak kocamın merhametine mi sığınacaktım? Ölürdüm daha iyiydi. Üstelik, bizimkinin bana ayırdığı harçlık gerçekten de kayda değer miktardaydı. Kazandığım para, başımı soktuğum ev, üzerinde yürüdüğüm halılar; beni görünce gözlerini kaçıran kadınların yarısı bile o imkânlara sahip değildi. Bizim buralarda basma elbise giyerdi namuslu kadınlar. Benim elbiselerimse ipektendi.

Bana önerdiği şartları işte bu yüzden kabul ettim, elimden gelenin en iyisini yapmaya çalıştım, saygın komşularımla onların sahasında, onların kurallarına göre kapıştım ve sizin de kendi gözlerinizle gördüğünüz gibi, o savaşı zaman içinde kazandım. Sizin şimdi neyi merak ettiğinizi biliyorum: Onun sırrını (ve tabii kendi sırrımı) o günden bugüne nasıl sakladım? Müteveffa kızım Anne'le, ona bu yaşadıklarımı ve tabii ki sırrı anlatacak kadar yakınlaştığımız hiç oldu mu? Pekâlâ! Size duyduğum minnettarlık o kadar büyük ki hiçbir ricanızı geri çevirmeyeceğim. Yeni bir sayfa açacak ve size sorularınızın cevabını hemen vereceğim. Öte yandan, Mr. Hartight, bir konuda kusuruma bakmamanızı rica ediyorum. Müteveffa kızımla bu kadar ilgilenmenizin beni şaşırttığını belirterek sözlerime başlamama müsaade edin lütfen. Buna pek anlam veremiyorum. Eğer bu ilginiz onun hayatının ilk yıllarını da kapsıyorsa, bunu, o yılları benden daha iyi bilen Mrs. Clements ile konuşmanızı tavsiye ederim. Müteveffa kızıma pek düşkün olduğum iddiasında bulunacak değilim, lütfen beni anlayışla karşılayın. O kız hep başımı ağrıttı benim, akıl sağlığının hiçbir zaman tam anlamıyla yerinde olmamış olması da cabası. Açık sözlülüğü seversiniz siz, umarım böyle konuşmam sizi tatmin etmiştir.

O geçmiş günlerdeki hayatıma dair sayısız ayrıntıyla canınızı sıkmaya hiç gerek görmüyorum. Anlaşmanın şartlarını gözettiğimi ve üç ayda bir ödenen kayda değer harcırahımla rahat bir hayat yaşadığımı söylemem yeterli olacaktır.

Arada bir Welmingham'dan uzaklaşıyordum, kısa süreliğine de olsa hava değişikliği iyi geliyordu; tabii her zaman ilk önce efendimden izin istiyor ve genellikle de alıyordum. Daha önce söylemiştim, beni çok bunaltacak kadar ahmak değildi o; dilimi tutacağımı, onun iyiliği için olmasa bile en azından kendi iyiliğim için bunu yapacağıma güvenebileceğini biliyordu. Evden en uzun süre ayrı kaldığım dönem, ölmek üzere olan üvey kardeşime bakmak üzere Limmeridge'e gittiğim dönemdi. Üvey kardeşimin birikmiş parası olduğunu duymuştum, kendi çıkarımı bu kez de oralarda kollayabilirim diye düşündüm (olur da harçlığım kesilirse hazırlıksız yakalanmayayım istemiştim). İşler, maalesef, istediğim gibi gelişmedi, çektiğim bütün sıkıntı boşa gitti; üvey kardeşimin beş kuruşu olmadığı için benim de elime hiçbir şey geçmedi.

Limmeridge'e giderken Anne'i yanımda götürmüştüm; zaman zaman hevesleniyordum çocuğuma bakmaya, hayaller kuruyordum onunla ilgili; işte o zamanlar, Mrs. Clements'ın kızımın üzerindeki etkisini kıskanıyordum. Mrs. Clements'ı hiçbir zaman sevmedim. Fakir, kuş beyinli, iradesiz kadının tekiydi o, doğuştan köle dedikleri cinsten biriydi; ben de arada sırada Anne'i yanından uzaklaştırıp ona eziyet etmekten çekinmiyordum. Cumberland'da hasta bakmakla uğraştığımdan kızımla ilgilenecek halim yoktu, ben de onu Limmeridge'deki okula yazdırdım. Limmeridge Malikânesi'nin sahibesi Mrs. Fairlie'nin kızıma büyük bir yakınlık göstermesi beni çok şaşırttı. (Bu kadın İngiltere'nin en yakışıklı erkeklerinden birini tuzağına düşürüp evliliğe razı etmişti ama kendisi son derece sıradandı). Sonuçta, Anne okulda hiçbir şey öğrenmedi ama Limmeridge Malikânesi'nde hep sevilip şımartıldı. Kızın aklına bir sürü saçma sapan fikir soktular orada ama en kötüsü, beyaz giymeyi ona sevdirmeleriydi. Ben beyazdan nefret ettiğim ve renkli kıyafetler giymeyi sevdiğim için eve döner dönmez bu saçmalığı onun aklından silmeye kararlıydım.

Ne garip, kızım bu fikrime ısrarla karşı çıktı. O tuhaf kafasında bir şeyi saplantı haline getirmeyegörsün, benimle keçi gibi inatlaşır, kendi bildiğinden asla vazgeçmezdi; yarım akıllılar hep böyledir zaten. Fena halde tartıştık bu yüzden kızımla; derken Mrs. Clements, sanırım tartıştığımızı görmek istemediğinden, Londra'ya yerleşirken Anne'i de yanında götürmeyi önerdi. Eğer Mrs. Clements baştan aşağı beyazlar giyinmesi konusunda kızımın tarafını tutmamış olsaydı ona evet derdim. Fakat ben onun beyazlara bürünmesine izin vermemeye kararlıydım ve Mrs. Clements'ın bu tartışmada kızımın tarafını tutması bana her zamankinden fazla dokunmuştu, bu yüzden hayır dedim, dediğime sadık kaldım ve geri adım atmadım. Sonuçta kızım benim yanımda kaldı ve yanımda kalmasının bir sonucu olarak da biz onunla sır hakkındaki ilk tartışmamızı yaşadık.

Bu tartışma, biraz önce bahsettiğim olayların üzerinden çok uzun yıllar geçtikten sonra yaşandı. Yeni kasabaya taşınalı epey yıl olmuştu; lekelenmiş itibarımı istikrarlı bir çabayla temizliyor, kasabanın saygın sakinleri arasındaki yerimi yavaş yavaş alıyordum. Yanımda kızımın olması, bu amacıma koşar adımlarla ulaşmamı sağladı. Onun kimseye bir zararının dokunmaması ve beyaz kıyafetlere düşkünlüğü insanlarda bir ölçüde sempati uyandırıyordu. Kızımın beyaz giyme sevdasına karşı çıkmayı bu sebeple bıraktım, çünkü o sempatiden zamanla benim payıma da bir şeyler düşeceğinden emindim. Gerçekten de biraz düştü. Ayinlerde, vaazlarda kilisede oturulacak en iyi iki yerin bana önerilmesi o tarihlerde oldu; papaz ilk defa o iki yeri satın aldığım zaman eğilip bana selam verdi.

Her neyse, kasabadaki yerimi işte böyle sağlamlaştırdım; derken bir sabah, o asil (ve şimdi hayatta olmayan) beyefendiden bir mektup aldım; bu, biraz havam ve manzaram değişsin diye bir yerlere gitmek istediğimi, anlaşmamız doğrultusunda, ona yazdığım ve iznini istediğim mektubun cevabıydı.

Mektubumu gaddarlığının ağır bastığı günlerden birinde okumuş olmalı diye düşündüm, çünkü iğrenç ve küstah bir dille reddetmişti talebimi; öyle ki, yazdıklarını okuyunca bir anda kendimi kaybettim ve kızımın yanında ona bir ağız dolusu söylendim: "Seni aşağılık sahtekâr! Ağzımı bir açarsam, sırrını bir ortaya dökersem hayatını mahvederim senin!" Bu sözler ağzımdan çıkar çıkmaz kızımın heyecanla, merakla bana çevrilen gözlerini gördüğümde aklım başıma geldi ve onun hakkında tek bir kelime daha etmedim. Hemen kızıma odayı terk etmesini söyledim, kendimi toparlayana kadar da tekrar çağırmadım.

Yaptığım ahmaklığı düşününce, emin olun, ben de kendimi iyi hissetmedim. Anne her zamankinden daha deli, daha çılgın davranışlarda bulunmuştu o yıl; benim sözlerimi kasabada tekrar etmesi, bu sözleri duyan meraklı birilerinin onu sıkıştırıp *bizimkinin* ismini kızın ağzından alması ihtimali, muhtemel sonuçlarını düşününce, beni fena halde korkuttu. Başıma bir şey gelecek diye çok korktum; onun bana neler yapabileceğini düşündükçe dehşete kapıldım. Fakat ertesi gün yaşanacaklara meğerse hiç mi hiç hazırlıklı değilmişim.

İşte o günün ertesinde, bana önceden haber yollamadan, hazırlanmama hiç fırsat vermeden evime geldi.

İçeri girer girmez söyledikleri, bir de bunları hangi üslupla söylediği, her ne kadar asık bir suratla bunları dile getirmiş de olsa, istediğim izni reddederken vermiş olduğu küstah cevaptan yeterince pişmanlık duyduğunu ve eve epey sinirli bir halde gelmiş olmakla birlikte, çok geç olmadan aramızı düzeltmek istediğini açıkça gösteriyordu. Odada benim yanımda olduğunu gördüğü kızıma odayı terk etmesini söyledi (kızım odadaydı çünkü bir önceki gün yaşananlardan ötürü onu gözümün önünden ayırmaya korkuyordum). Birbirlerinden hazzetmezlerdi ve bizimki, *bana* belli etmekten korktuğu sinirini *kızımdan* çıkarmaya çalıştı.

Yüzünü bile dönmeden, başını hafifçe çevirip omzunun üzerinden bakarak, "Bizi yalnız bırak," dedi Anne'e. O da başını hafifçe çevirip omzunun üzerinden bizimkine baktı, bekledi, odadan çıkmak umurunda bile değildi sanki. "Duymuyor musun," diye gürledi bizimki, "çık dışarı." "Benimle terbiyeli konuş," dedi Anne, sinirden yüzü kızarmaya başlamıştı. Bizimki bana baktı, "Şu ahmağı çıkar odadan," dedi. Anne, oldum olası saçmalık derecesinde düşkündü haysiyetine ve o "ahmak" kelimesini duyunca bir anda dengesi bozuldu. Benim araya girmeme fırsat kalmadan hınçla gelip bizimkinin karşısına dikildi. "Hemen özür dileyeceksin benden," dedi, "yoksa seni pişman ederim. Sırrını ortaya dökerim. Ağzımı bir açarsam hayatını mahvederim senin." Benim sözlerimdi bunlar! Önceki gün ben ona ne söylemişsem, kendi sözleriymiş gibi, üstelik onun yanında tekrar etmişti! Ben onu itekleyip odadan çıkarırken bizimki de hiçbir şey söyleyemeden, suratı şu üstüne yazdığım kâğıt kadar beyaz, oturduğu yerde kalakaldı. Kendini toparladığında...

Hayır! O adamın kendine geldiğinde söylediklerine burada yer verecek kadar ahlaksız bir kadın değilim ben. Kilise cemaatinin saygın bir üyesinin, İman Ederek Aklanmaya Dair Çarşamba Vaazları'nı parasını verip bastıran birinin tuttuğu kalemin öyle kötü sözleri kâğıda dökmesini nasıl bekleyebilirsiniz? Aklınıza İngiltere'deki en bayağı, en kaba adamın bastığı bir ağız dolusu küfrü getirin yeter; sonra biz bir an evvel bu meselenin nasıl sonuçlandığını konuşalım.

Bu mesele, şimdiye kadar tahmin etmiş olabilirsiniz, bizimkinin kendi güvenliğini sağlamak için Anne'in tımarhaneye kapatılmasında ısrar etmesiyle son buldu.

Ben aralarını bulmaya çalıştım. Ona, kızın benden duyduklarını papağan gibi tekrarlamaktan başka bir şey yapmadığını, ben hiçbir ayrıntıdan bahsetmemiş olduğum için onun da daha fazlasını bilmediğini söyledim. Kızın aslında bilmediği bir şeyi biliyormuş gibi yaptığını, sırf ona delice-

sine kin beslediği için böyle davrandığını; tek istediğinin, az önce kendisiyle ters ters konuştu diye onu tehdit etmek ve kızdırmak olduğunu; benim talihsizce sarf etmiş olduğum sözlerin kıza tam da aradığı fırsatı verdiğini ona açıkladım. Ona kızın diğer tuhaf hallerinden bahsettim, yarım akıllılarla senin hiç mi yolun kesişmedi, dedim, fakat hiçbiri işe yaramadı; yeminler ettim ama inandıramadım; aramızdaki sırrı, kızımın yanında, hepten ağzımdan kaçırmış olduğuma kesinlikle emindi. Kısacası, ne dediysem onu kızı tımarhaneye kapatmaktan vazgeçiremedim.

Hal böyleyken, ben bir anne olarak vazifemi yaptım. "Yoksulları kapattıkları tımarhaneler olmaz," dedim, "kızımı öyle bir tımarhaneye koymana izin veremem. Kızımı illa kapatacaksan bir özel tımarhane bulacaksın. Ben de anneyim, benim de duygularım var; kasabada korumam gereken bir itibarım var; bunu ancak soylu komşularımın kendi hasta akrabaları için seçeceği özel bakımevlerinden biri olursa kabul ederim." Benim söylediklerim bunlardı. Vazifemi yapmış olduğumu düşündükçe kendimi iyi hissediyorum. Tamam, müteveffa kızıma hiçbir zaman aşırı düşkün olmamıştım ama ondan utanıyor da değildim. Geri adım atmamam ve ısrarımdan vazgeçmemem sayesinde BENİM çocuğuma kimse yoksul damgası vuramadı.

Çocuğumun hakkını nasıl savunduğumu anlatmış oldum böylece (özel tımarhanelerin sunduğu imkânları duyunca daha da kolay oldu savunmam); öte yandan, tımarhaneye kapatmanın bazı faydaları olduğunu da söylemeden edemeyeceğim. Öncelikle bahsetmem gereken, orada Anne'e mükemmel bakıldığı ve bir hanımefendi gibi davranıldığıydı (kasabada bundan bahsetmeyi ihmal etmiyordum). İkincisi, kızım Welmingham'dan uzak tutulmuştu; eğer burada kalsaydı, benim tedbirsizlikten söylediğim sözleri tekrar edip birilerinin durumdan şüphelenmesinin, ona soru sormasının önünü açabilirdi.

Onu tımarhaneye kapatmak sadece çok küçük bir soruna yol açtı. Buradayken gereksiz bir böbürlenmeden ibaret olan "sırrı biliyorum" gevezeliği, tımarhanede tam bir saplantıya dönüştü. Anne, ilk başta, yalnızca ona kabalık etmiş olan adama duyduğu delicesine kinden ötürü öyle konuşmuştu ama onu ciddi ciddi korkuttuğunu, sonrasında da tımarhaneye kapatılmasında *onun* parmağı olduğunu anlayacak kadar zekiydi. Bunun sonucunda ne mi oldu? Tımarhaneye götürülürken ona ateş püskürüyordu, cinnet geçirmiş gibiydi; hasta-bakıcılar onu sakinleştirdikten sonra ilk yaptığı, onun sırrını bildiği için tımarhaneye kapatıldığını, zamanı gelince ağzını açacağını ve onun hayatını mahvedeceğini söylemek oldu.

Düşüncesiz davranıp onun kaçmasına yardım ettiğinizde size de aynı şeyleri söylemiş olabilir Anne. (Geçen yaz duyduğuma göre) bizim o iyi huylu, isimsiz, yakınlarda vefat eden beyefendiyle evlenen o talihsiz kadına bunları söylemiş olduğu kesin. Eğer siz, ya da o talihsiz hanımefendi, kızımı etraflıca sorgulamış, sır derken ne kastettiğini açıklamasında ısrar etmiş olsaydınız, o kibrini bir anda yitireceğini, etrafa boş gözlerle bakacağını, huzursuzlanacağını, kafasının karışacağını görecek ve bu mektupta size sadece gerçekleri yazdığımı keşfetmiş olacaktınız. Anne, ortada bir sır olduğunu biliyordu; bu sırrın kimleri ilgilendirdiğini biliyordu; açığa çıkmasından kimlerin zarar göreceğini biliyordu; öte yandan, kendisini nasıl önemli göstermeye çalışmış olursa olsun, yabancıların yanında nasıl böbürlenmiş olursa olsun, öldüğü güne kadar bundan fazlasını bilmedi.

Merakınızı gidermiş oldum mu? Siz ne derseniz deyin, ben elimden geleni yapmak için yeterince zahmete katlandım. Size kendim ya da kızım hakkında anlatabileceğim başka bir şey gerçekten yok. Anne'e karşı taşıdığım ve yerine getirmekte en başarısız olduğum sorumluluktan, onun tımarhaneye kapatılmasının ardından kurtuldum. Bu konularda yalan söylemeyi alışkanlık haline getirmiş belli bir

kişiden benim hakkımda tonlarca yalan dinlemiş olduğuna inandığım ve kızımın durumunu merak eden Miss Halcombe diye birine, kızımın hangi koşullarda tımarhaneye kapatıldığını anlatan bir mektup yazmam istenmiş ve o mektubun örneği elime tutuşturulmuştu. O mektuba cevap yazdıktan sonra, tımarhaneden kaçan kızımı bulmak ve onun birilerine zarar vermesini engellemek için elimden geleni yaptım; kızımın görüldüğü söylenen yerleri araştırdım, ama söylenenler doğru çıkmadı. Ne var ki bunlar, ya da diğer gereksiz ayrıntılar, şimdiye kadar dinlemiş olduklarınızdan sonra sizi hiç ilgilendirmeyecektir.

Şimdiye kadar yazdıklarımda size karşı elimden geldiğince dostane bir dil kullanmaya çalıştım. Ne var ki, size ciddi bir serzenişte ve eleştiride bulunmadan bu mektubu bitirebileceğimi düşünmüyorum.

Buraya gelip benimle özel meseleleri konuşurken, müteveffa kızımın babasının kim olduğundan sanki o konuda bir şüphe varmış gibi bahsetmeniz küstahlıktı. Bu münasebetsizliği, bu kabalığı size hiç mi hiç yakıştıramadım! Eğer birbirimizi bir daha görecek olursak, itibarımın zedelenmesine kesinlikle müsaade etmeyeceğimi ve (kilise papazının, ki kendisi dostum olur, söylemeyi çok sevdiği gibi) Welmingham kasabasının ahlakının böyle terbiyesiz konuşmalarla kirletilmemesi gerektiğini lütfen aklınızdan çıkarmayınız. Eğer kocamın Anne'in babası olduğundan şüphe duyacak olursanız bana bizzat siz en çirkin hakareti etmiş olursunuz. Eğer bu meselede evlilik akdiyle kutsanmamış bir tuhaflık olduğunu düşündüyseniz, eğer hâlâ o sorunun cevabını merak ediyorsanız, size tavsiyem, kendi iyiliğiniz için, o soruyu aklınızdan çıkarmanızdır. Öbür dünyada ne olur bilemem Mr. Hartright, ama bu dünyada *bu* merakınızı gideren olmayacaktır.

Bu yazdıklarımı okuyunca, sanırım siz de bana bir özür mektubu borçlu olduğunuzu anlayacaksınız. Eğer yazarsanız ben de özrünüzü seve seve kabul edeceğim. Mektubunu-

zu aldıktan sonra, eğer benimle ikinci kez görüşmek istediğinizi belirtmişseniz, bir adım daha ileri gidecek ve sizi kabul edeceğim. Şartlarım sizi ancak çaya davet etmeye elveriyor; yaşanan bu olaylar nedeniyle maddi durumumun bozulduğunu düşünmeyin sakın. Ben her zaman ayağını yorganına göre uzatan biri oldum, sanırım size bundan bahsetmiştim, ve son yirmi yılda, ömrümün geri kalanında beni rahat ettirecek kadar para biriktirdim. Welmingham'dan ayrılmayı düşünmüyorum. Kasabada statümü tam anlamıyla kabul ettirebilmek için yapmam gereken bir iki şey daha var. Papazın, benimle karşılaştığında, eğilip bana selam verdiğini görmüştünüz. Papaz evli bir adam, karısı ise onun kadar medeni değil. Kilise Yardım Cemiyeti'ne katılmayı düşünüyorum; o zaman karısı da önümde eğilip bana selam vermeye mecbur kalacaktır.

Eğer beni ziyaret etme teveccühünde bulunursanız, konuşmamızın havadan sudan meselelerle sınırlı kalacağını kabul ederek gelmenizi rica ederim. Bu mektubun bahsini herhangi bir şekilde açmaya çalışmanız hiçbir işe yaramayacaktır; mektubu yazdığımı bile kabul etmemeye kararlı olduğumu bilin. Biliyorum, kilisede kayıtların tutulduğu odadaki yangın kanıtları yok etti; ben yine de aşırı temkinli davranmayı tercih ederim.

Bu mektupta o adamdan ismen bahsedilmemesinin de mektubun altına imza atılmamasının da sebebi budur. Kimin yazdığı anlaşılmasın diye uğraştığım bu mektubu, sonradan benimle ilişkilendirilmesin diye, izimi kaybettirebileceğim bir şekilde kendim getirip otele teslim etmeyi düşünüyorum. Bahsettiğim önlemlerin, yaptıklarınızla hoşgörümü bilhassa hak etmiş olduğunuzu dikkate alarak sizinle bu mektupta paylaştığım bilgileri azaltmadığını gördünüz; dolayısıyla bu önlemlerden şikâyet etmeye hakkınız da olamaz. Çayımı saat beş buçukta içerim, tereyağlı kızarmış ekmeğimi de kimse için soğutmam.

Hikâyeye Walter Hartright Devam Ediyor

I

Mrs. Catherick'in son derece tuhaf bir üslupla kaleme aldığı açıklamaları okuduktan sonra içimden ilk gelen mektubu imha etmek oldu. Her satıra sinmiş o taş kalplilik, o utanmazlık, o ahlaksızlık –hiçbir şekilde sorumlu tutulamayacağım bir felaketle, engellemeye çalışırken hayatımı tehlikeye atmış olduğum bir ölümle aramda sürekli bağ kurmaya çalışan bir zihnin eseri olan o acımasız kötülük– beni o denli iğrendirdi ki, içimden bir ses mektubu imha etmeden önce biraz daha beklememin iyi olacağını salık verdiğinde, elimdeki kâğıtları yırtıp atmama ramak kalmıştı.

Mektubu imha etmekten vazgeçmemin Sör Percival'la hiçbir alakası yoktu. Bana aktarılan bilgi, en azından onunla ilgili olan kısımları, benim zaten çıkarmış olduğum sonuçları teyit etmekten öteye gitmiyordu.

Sör Percival, tam da benim düşünmüş olduğum şekilde işlemişti suçunu ve Mrs. Catherick'in yazdıklarında Knowlesbury'deki kopya defterden hiç bahsedilmemiş olması, o defterin varlığından ve varlığının ortaya çıkmasının doğurabileceği yakalanma tehlikesinden Sör Percival'ın bihaber olması gerektiğine dair evvelki kanımı perçinledi. Nikâh kayıtlarının tutulduğu defterde nasıl sahtekârlık yapıldığıyla artık ilgilenmiyordum; mektubu saklamaktaki tek amacım, onun ileride, hâlâ çözememiş olduğum ve kafamı kurcalayan o son gizemi –Anne Catherick'in babasının kim olduğunu– açıklığa kavuştururken işime yarayabileceğini düşünmemdi. Kızın annesinin anlattıklarında araya serpiştirilmiş bir iki satır vardı bu gizemle ilgili ve elimdeki daha acil işleri halledip kendime zaman yarattığımda, babanın kim olduğunu ortaya çıkaracak o kayıp delili bulmak için ileride o satırlara tekrar dönüp bakmak faydalı olabilirdi. O delili

bulmaktan henüz ümidimi kesmiş değildim; onu aramaya ilk günkü gibi can atıyordum; çünkü artık Mrs. Fairlie'nin mezarında huzur içinde yatan zavallı kızın babasının kim olduğunu öğrenmek hâlâ beni ilgilendiriyordu.

Bu sebeple mektubu zarfına koyup kapattım ve zamanı geldiğinde tekrar açıp bakmak üzere özenle not defterimin arasına yerleştirdim.

Ertesi gün Hampshire'daki son günümdü. Knowlesbury'deki yargıcın huzuruna çıktıktan ve ertelenen soruşturmaya katıldıktan sonra, öğleden sonraki ya da akşamki trenle Londra'ya dönmemin önünde engel kalmayacaktı.

Sabahki ilk işim, her zamanki gibi, postaneye uğramak oldu. Marian'ın mektubu gelmişti, fakat mektubu elime aldığımda öncekilerden hafif olduğunu fark ettim. Zarfı endişeyle açtım. İkiye katlanmış, şerit halinde küçük bir kâğıt parçasından başka bir şey çıkmadı içinden. Aceleyle yazılmış, her tarafına mürekkep bulaşmış iki üç satırda şöyle yazıyordu:

> "Bir an önce buraya dön. Taşınmaya mecbur kaldım. Gower's Walk, Fulham'a gel (5 Numara). Seni bekliyor olacağım. Bizim için endişelenme, ikimiz de güvendeyiz, iyiyiz. Ama geri dön.
>
> Marian."

Bu satırların verdiği ve aklıma hemen Kont Fosco'nun bir hainliğe kalkışmış olabileceğini getiren haber beni ziyadesiyle şaşkına çevirdi. Sıkmaktan buruşturduğum kâğıt parçasıyla orada öylece nefes bile alamadan durdum. Ne olmuştu? Benim yokluğumda, Kont o sinsiliğiyle acaba nasıl bir kötülük planlamış, nasıl bir kötülük yapmıştı? Marian'ın bu notu yazmasının üzerinden bir gece geçmişti; ben onların yanına saatler sonra varabilecektim; benim bilmediğim bir felaket çoktan başlarına gelmiş bile olabilirdi. Oysa ben burada, onlardan millerce uzakta, kanunun gereklerini, hem de iki defa, yerine getirmek üzere beklemek zorundaydım!

Marian'a inancım tam olmasaydı sakinleşemez, yaşadığım o endişe ve panikle kanun önündeki sorumluluklarımı oracıkta unutabilirdim. Soğukkanlılığımı yitirmememi ve işlerimi halledene kadar beklememi sağlayan tek şey ona her halükârda kesinlikle güvenmemdi. İstediğim gibi hareket etmemin önündeki engellerden ilki, Sör Percival'ın ölümüyle ilgili soruşturmaydı. Yasal prosedür, soruşturmanın yapıldığı yerde hazır bulunmamı gerektirdiğinden belirlenen saatte orada oldum ama beni içeri çağırıp da ifademi tekrarlatmadılar. Soruşturmayı elimden geldiğince yakından takip etmek suretiyle sabırsızlığımı bastırmaya çalıştım çalışmasına ama bu gereksiz gecikme beni epey zorladı.

Müteveffanın Londra'daki avukatı (Mr. Merriman) çağrılanlar arasındaydı. Ne var ki Mr. Merriman soruşturmanın amacına ulaşmasına yardım edebilecek durumda sayılmazdı. Yaşadığı sarsıntıyı, şaşkınlığı tarif edemeyeceğini ve bu vakanın gizemine hiçbir şekilde ışık tutamayacağını söyleyebildi sadece. Soruşturmaya verilen aralarda sorgu hâkiminin yanına gitti, ondan soruşturmaya çağrılanlara bazı sorular sormasını istedi, o da sordu, fakat hiçbir sonuç alınamadı. Heyet, sabırla yürütülen, yaklaşık üç saat süren ve her türlü bilgi kaynağına başvurulan soruşturmanın ardından, kaza sonucu beklenmedik ölüm vakalarında verilen o olağan kararı ilan etti. Kilisede kayıtların tutulduğu odanın anahtarlarının nasıl alınmış, yangının nasıl çıkartılmış ya da müteveffanın o odaya hangi amaçla girmiş olduğunu gösteren bir delil bulunamadığına ilişkin bir açıklamayı da bu kararı yazdıkları resmî rapora ekledi. Bu raporun düzenlenmesiyle soruşturma sona erdi. Müteveffanın yasal temsilcisine defin için gereken işlemleri onun yürütmesi gerektiği, tanıklara da çekilebilecekleri söylendi.

Knowlesbury'ye hiç vakit kaybetmeden geçmeyi aklıma koymuştum; otelde hesabımı kapattım, beni kasabaya götürecek bir araba kiraladım. Araba kiraladığımı duyan ve yal-

nız gittiğimi gören bir beyefendi yanıma geldi, Knowlesbury yakınlarında yaşadığını söyledi ve kendisi de evine dönmek istediğinden arabayı birlikte kiralamamıza itiraz edip etmeyeceğimi sordu. Adamın teklifini tereddütsüz kabul ettim.

Yolda tabii ki, bütün kasabanın dilinde olan o konudan başka bir şey konuşmadık.

Yeni tanıştığım bu beyefendi, müteveffa Sör Percival'ın avukatı hakkında biraz bilgi sahibiydi; o ve Mr. Merriman, müteveffanın işlerini ve mülkünün kime kalacağını epey konuşmuştu. Sör Percival'ın işlerinin bozuk olduğu Hampshire bölgesinde herkes tarafından o kadar iyi biliniyormuş ki avukatı hiç saklamaya uğraşmadan adama her şeyi açık açık anlatmış. Sör Percival vasiyetnamesini yazmadan ölmüş, zaten yazmış olsa da miras bırakacağı bir mülkü yokmuş; karısından gelen bütün servet alacaklılarına yapılan ödemelere gitmiş. Blackwater Park mülkünün vârisi, (Sör Percival çocuk sahibi olmadan öldüğü için) Sör Felix Glyde'ın kuzeninin bir ticaret gemisinde kaptan subaylık yapan oğluymuş. Bu vâris, hiç beklemediği halde kendisine kalan bu mirasın üzerine maalesef bir sürü rehin konmuş olduğunu öğrenecekmiş; öte yandan, bu mülkün geliri rehinleri zaman içinde kaldırmaya yetermiş ve eğer "kaptan" dikkatli olursa, zengin bir adam olarak ölebilirmiş.

Londra'ya gitmek dışında hiçbir şey düşünemiyordum o sırada ama adamın verdiği (ve sonraki olaylarla tamamen doğru olduğu ispatlanan) bu bilgiler bir yönüyle dikkatimi çekti. Sör Percival'ın sahtekârlığını öğrenmemin ardından, bunu sır olarak saklamamın haklı bir sebebi olduğunu bana düşündürdü. Hakları Sör Percival tarafından gasp edilmiş o vâris, aile mülküne şimdi sahip olacak vâristi. O mülkten, son yirmi üç yıl boyunca elde edilmiş olması gereken ve müteveffa tarafından son kuruşuna kadar çarçur edilmiş olan kazancın tekrar yerine konması artık mümkün değildi. Şimdi konuşmamın kimseye faydası olmayacaktı. Bu sırrı saklar-

sam, Laura'yı kandırıp kendisiyle evlenmeye ikna eden adamın karaktersizliğinin üzerini sessizliğimle örtmüş olacaktım. Laura'nın iyiliği için örtmeyi istedim ve yine onun iyiliği için bu hikâyeyi takma isimlerle anlatmaya devam ettim.

Tesadüfen yol arkadaşlığı yaptığım adamla Knowlesbury'de vedalaştım ve vakit kaybetmeden belediye binasına gittim. Tahmin ettiğim gibi, beni şikâyet eden adamlar ortada yoktu, aleyhimde bir dava açılmayacaktı; gerekli formaliteler tamamlandı ve gidebileceğim söylendi. Ayrılırken, Mr. Dawson'dan gelmiş bir mektup elime tutuşturuldu. Mr. Dawson'ın görevi gereği kasaba dışında olduğunu ve daha önce yaptığı yardım teklifini yinelediğini o mektuptan öğrendim. Ben de Mr. Dawson'a bir mektup yazdım ve kibarlığından ötürü ona teşekkür borçlu olduğumu ifade ettim ve acil bir iş sebebiyle hemen şehre dönmem gerektiği için kendisine bizzat teşekkür edemediğimi belirtip özürlerimi sundum.

Yarım saat sonra ekspres trene binmiş, süratle Londra'ya dönüyordum.

II

Fulham'a varıp Gower's Walk sokağını bulduğumda saat ona geliyordu.

Hem Laura hem de Marian kapıya kadar gelip beni karşıladı. Üçümüzü birbirimize bağlayan bağın ne kadar sağlam olduğunu bizi tekrar birleştiren o akşama kadar sanırım fark edememiştik. Sanki yalnızca birkaç gündür değil de aylardır ayrıymışız gibi kucakladık birbirimizi. Marian'ın yorgunluğu ve endişesi maalesef yüzünden anlaşılıyordu. Benim yokluğumda bütün tehlikelerle yüzleşip bütün dertleri sırtlananın kim olduğunu onun suratına bakar bakmaz anladım. Laura'nın sevinç içinde etrafa bakınması, moralinin yüksek olması, Welmingham'daki dehşet dolu ölümün hikâyesinin

ve kaldığımız yeri değiştirmemizin esas sebebinin ondan özenle saklanmış olduğunu söylüyordu bana.

Taşınma telaşı Laura'yı neşelendirmiş ve meraklandırmış gibiydi. Evlerin dip dibe olduğu o gürültülü sokaktan bu ağaçlarla dolu, etrafı açık, nehir kenarındaki mahalleye taşınmamızın, dönüşümde bana sürpriz yapmak isteyen Marian'ın başının altından çıkmış güzel bir fikir olduğundan başka bir şey söylemiyordu. Geleceğe dair bir sürü projesi vardı Laura'nın; yapacağı resimlerden, onları satın almaları için taşrada bulduğum alıcılardan, biriktirdiği paralardan bahsedip durdu; hatta para kesesini gururla bana getirip o dolu keseyi bir de benim tartmamı istedi. Evde olmadığım sayılı günde Laura'nın ne kadar iyileşmiş olduğunu görmek hazırlıksız yakalandığım bir sürpriz oldu; onu bu halde görmenin beni ne kadar mutlu ettiğini anlatacak kelime bulamasam da bu değişikliği Marian'ın cesaretine, Marian'ın sevgisine borçlu olduğumu biliyordum.

Laura yanımızdan ayrıldığında, kelimelerimizi özenle seçmeden konuşabilecek fırsatı yakaladığımızda, Marian'a, ona ne kadar müteşekkir olduğumu ve yüreğimin ona hayranlıkla dolduğunu biraz olsun anlatmaya çalıştım. Gelgelelim, o alçakgönüllü kadının derdi benden bu iltifatları duymak değildi. Kadınları yücelten özelliklerinden biri fedakârlıklarıdır; çok şey verir ve karşılığında çok az şey isterler. Marian da kendisini düşünmeyi bırakıp yine benimle ilgilendi.

"Mektubu postaya yetiştirmek için yalnızca birkaç dakikam vardı," dedi, "yoksa o kadar palas pandıras yazmazdım. Yorgun ve bitkin görünüyorsun Walter. Yoksa mektubum seni çok mu sarstı?"

"Sadece ilk okuduğumda," diye karşılık verdim. "Sana güvendiğim için sakinleşebildim. Bu ani mekân değişikliğini Kont Fosco'ya borçlu olduğumuzu düşündüm. Haksız mıymışım?"

"Kesinlikle haklıydın," dedi. "Onu dün gördüm, daha da kötüsü, Walter, onunla konuştum."

"Konuştun mu? Nerede yaşadığımızı biliyor muydu? Eve mi geldi?"

"Eve geldi ama yukarı çıkmadı. Laura onu asla görmedi. Laura hiçbir şeyden şüphelenmiyor. Sana bu işin nasıl olduğunu anlatayım; artık bir tehlike kalmadığını sanıyorum, kalmamış olmasını umuyorum. Dün eski evimizde, oturma odasındaydım. Laura masaya oturmuş resim yapıyordu, ben de ortalığı toparlıyordum. Pencerenin yanından geçtim, geçerken de sokağa baktım. Dışarıda, sokağın öbür tarafında Kont'u gördüm, yanında bir adam vardı, Kont'a bir şeyler söylüyordu..."

"Kont senin pencereden baktığını fark etti mi?"

"Hayır; yani en azından ben öyle düşündüm. Onun beni görüp görmediğine bakamayacak kadar elim ayağıma dolaşmıştı."

"Diğer adam kimdi? O da mı yabancıydı?"

"Yabancı biri değildi, Walter. Şaşkınlığımı atar atmaz tanıdım onu. Tımarhanenin sahibiydi."

"Kont ona evi mi gösteriyordu?"

"Hayır, kendi aralarında konuşuyorlardı, sanki sokakta tesadüfen karşılaşmış gibiydiler. Pencereden ayrılmadım, perdenin arkasından onları gözetledim. Ya arkamı dönseydim, ya Laura yüzümü görseydi! Tanrı'ya şükür, resimlerine gömülmüştü! Adamların uzaklaşması uzun sürmedi. Tımarhane sahibi bir yöne, Kont diğer yöne gitti. Onların sokakta tesadüfen karşılaşmış olmasını ummuştum, fakat sonra Kont'un geri döndüğünü, yine sokağın karşısında durduğunu, cebinden kartvizitliğini ve kalemini çıkardığını, bir şeyler yazdığını, sonra da sokağı geçip evin altındaki dükkâna girdiğini gördüm. Laura benim pencerede durduğumu görmedi, koşarak uzaklaştım oradan ve Laura'nın yanından geçerken ona üst katta bir şey unuttuğumu söyledim. Odadan çıkar çıkmaz ilk kata, merdivenlerin başına indim ve bekledim; eğer Kont dükkândan yukarı çıkmaya çalışırsa

onu durdurmaya kararlıydım. Hiç öyle bir şeye kalkışmadı. Dükkândaki kız kapıyı açıp koridora çıktı, elinde Kont'un kartviziti vardı; üzerinde ismi yazan, isminin üzerinde de küçük bir taç bulunan altın yaldızlı büyük bir kartvizitti; arkasına kurşunkalemle şunlar yazılmıştı:

> *Saygıdeğer hanımefendi,* (Yanlış duymadın! O hain bana öyle hitap etme cüretini hâlâ kendisinde bulabiliyordu!), *ikimiz için de büyük önem taşıyan bir konuda sizinle kısacık konuşmak istiyorum.*

İnsan büyük zorluklarla karşılaştığında kafası çabuk çalışıyor. Söz konusu olan Kont gibi bir adamsa, onun ne amaçla buraya geldiğini öğrenmek istememenin ölümcül bir hata olabileceğini hemen hissettim. Kont'un görüşme talebini reddedersem adamın yapabileceklerinin, hele ki senin burada olmadığını öğrendikten sonra, onunla görüşmeyi kabul ettiğim takdirde yapabileceklerine kıyasla beni on kat daha zor durumda bırakabileceğini hissettim. 'Beyefendiye dükkânda beklemesini söyleyin,' dedim kıza. 'Az sonra yanına geleceğim.' Onunla evin içinde konuşmamaya kararlı olduğumdan üst kata koşup şapkamı aldım. Onun o tok, kulakta çınlayan sesini hatırladım, dükkânda konuşsak bile Laura'nın o sesi duyabileceğinden korktum. Tekrar aşağı inip koridora inmem ve sokak kapısını açıp dışarı çıkmam bir dakika bile sürmedi. Kont dükkândan çıkıp yanıma geldi. İşte karşımdaydı; derin bir yas tuttuğu şapkasına taktığı tülden belliydi, bana kibarca selam verdi ve o ölümcül gülümsemesi dudaklarına yerleşti. Etrafında birkaç aylak çocukla kadın vardı; adamın iri cüssesine, kaliteli siyah elbisesine, altın topuzlu iri bastonuna hayran hayran bakıyorlardı. Onu görür görmez Blackwater Park'ta geçirdiğim o korkunç günler aklıma düştü. Şapkasını gösterişli bir hareketle çıkardığında, birbirinden daha yeni ayrılmış iki yakın

dostmuşuz gibi benimle konuşmaya başladığında, kalbim, en derinlere gömmüş olduğum o eski nefretimi bütün damarlarıma pompalamaya başladı."

"Kont'un ne söylediğini hatırlıyor musun?"

"Hatırlıyorum ama tekrar edemem Walter. Onun *seninle* ilgili ne söylediğini hemen şimdi öğreneceksin; fakat *bana* ne söylediğini burada tekrar edemem. O mektubundaki kibar küstahlıktan daha da kötüydü söyledikleri. Ellerimde erkek kuvveti yoktu ama yine de boğazlamak istedim onu! Şalımın altından kartvizitini parçalayarak sakinleştirebildim ellerimi ancak. Tek bir kelime etmeden evin uzağına yürüdüm (çünkü Laura'nın bizi görmesinden korkuyordum), o da peşimden geldi, yol boyunca usul usul itiraz etti bana. Gördüğüm ilk ara sokağa döndüm ve ona benden ne istediğini sordum. İki şey istiyordu. Birincisi, eğer itirazım olmazsa, duygularını ifade etmekti. Onları duymayı reddettim. İkincisi de o mektubundaki uyarılarını yinelemekti. Hangi gerekçeyle o uyarıları yinelemek istediğini sordum ona. Hafifçe selam verdi ve gülümsedi bana Kont ve gerekçesini açıklayacağını söyledi. Yaptığı açıklama, sen yanımızdan ayrılmadan önce seninle paylaştığım korkularımı tastamam teyit etti. Sör Percival'ın, söz konusu sen olduğunda, dostunun tavsiyelerini dinlemeyecek kadar inatçı davranacağını, Kont'un çıkarları tehlikeye girmediği ve o kendini korumak için harekete geçmeye karar vermediği sürece ondan korkmamıza gerek olmadığını söylemiştim sana, bilmem hatırlar mısın?"

"Bu konuşmayı yaptığımızı anımsıyorum Marian."

"İşte, başımıza gelen tam bu. Kont, Sör Percival'a tavsiyede bulundu ama tavsiyesi dinlenmedi. Sör Percival kendi gaddarlığından, kendi inatçılığından ve *sana* duyduğu nefretten başka bütün tavsiyelere kulağını tıkamıştı. Kont, olur da tehlikeye girme sırası kendi çıkarlarına gelir diye, bizim nerede yaşadığımızı Sör Percival'dan habersiz öğrendikten sonra, onun kendi bildiği gibi davranmasına müsaade etti.

Hampshire'a yaptığın ilk seyahatten sonra buraya dönerken seni takip etmişler Walter; istasyondan çıktığında seni epey bir süre avukatın adamları takip etmiş, sonra Kont'un kendisi devreye girmiş ve seni kapıya gelene kadar izlemiş. Sana görünmemeyi nasıl başarmış, bana anlatmadı Kont; fakat burada yaşadığımızı o dönemde ve bu anlattığım şekilde öğrenmiş. Yaptığı bu keşfi bir koz olarak kullanmak için Sör Percival'ın ölüm haberini alana kadar beklemiş ve sonra, sana söylediğim gibi, kendi başının çaresine bakmaya karar vermiş çünkü senin bir sonraki adımının, yangında ölen adamın komplodaki ortağını yakalamaya çalışmak olacağına inanıyormuş. Bu iş nasıl sonuçlanırsa sonuçlansın seni sonu gelmez hukuki tartışmalara, zorluklara bulaştırması ve ona karşı harekete geçemeyesin diye elini kolunu sımsıkı bağlaması gerektiğini düşündüğünden, Londra'daki tımarhanenin sahibiyle buluşmak ve onu, kaçak hastasının gizlendiği yere götürmek için gerekli ayarlamaları hemen yapmış. Kont'un amacı buymuş, bana kendisi itiraf etti. Onu düşündüren, son anda tereddüt etmesine sebep olan tek şey..."

"Neymiş?"

"Bunu kabul etmek zor Walter, fakat yine de etmeliyim. Tek tereddüdü *benmişim.* Bunu düşündüğümde kendi gözümde bile ne kadar alçaldığımı sana kelimelerle anlatamam; ne var ki o adamın demirden bir zırh gibi kuşandığı iradesinde tek zayıf nokta *bana* duyduğu o korkunç hayranlık. Bu düşünceye, kendime duyduğum saygıyı yitirmemek için, elimden geldiğince uzun bir süre itibar etmedim; ama Kont'un bakışları, hareketleri bu utanç verici gerçeği kabullenmeye zorluyor beni. Her tarafından kötülük fışkıran o canavarın gözleri parlıyordu benimle konuşurken; inan bana parlıyordu Walter! Tam nerede yaşadığımızı tımarhanenin sahibi doktora gösterecekken aklına Laura'dan ayrı kalırsam nasıl üzüleceğimin geldiğini, onun kaçışına yardım

etmemin hesabını vermek zorunda kalırsam benim başıma ne geleceğini düşündüğünü ve senin ona yapabileceğin en büyük kötülüğü bir kez daha, benim hatırım için, göze aldığını söyledi. Bu fedakârlığı hatırlamamdan ve senin ihtiyatsızlığını dizginlememden başka bir şey istemedi; senin gözü karalığın benim çıkarlarıma zarar verebilir, onun da beni bir daha kollaması mümkün olmayabilirmiş. Onunla kesinlikle el sıkışmadım; ölürüm daha iyi. Öte yandan, Kont'un söylediklerine ya da bir bahaneyle doktoru uzaklaştırdığına ister inan ister inanma ama kesin olan bir şey var ki, adamın bizim pencereye, hatta sokağın bu tarafına göz ucuyla bile bakamadan ayrıldığını ben gördüm."

"Buna inanırım Marian. En iyi insanlar bile her koşulda iyilik yapamazken en kötü insanlar neden kötülükte istikrarlı olsun? Bununla birlikte, Kont'un seni sadece korkutmaya çalıştığından, aslında yapamayacağı şeyleri yapacağını söylemekle tehdit ettiğinden de kuşkulanmıyor değilim. Sör Percival öldüğüne, Mrs. Catherick'i kontrol eden hiçbir güç kalmamış olduğuna göre, Kont'un tımarhane sahibini kullanmak suretiyle bizi o kadar da rahatsız edebileceğine inanmıyorum. Neyse, seni dinlemeye devam edeyim. Benim hakkımda ne söyledi Kont?"

"Senden en son bahsetti. Gözleri parladı, bakışlarına bir sertlik geldi ve eski hatırladığım haline döndü; o merhametsiz kararlılığı, şarlatan doktorları hatırlatan alaycılığına karıştı ve ne düşündüğünü anlamak imkânsızlaştı. En kibirli tavrını takınıp, 'Mr. Hartright'ı uyarın,' dedi. 'Eğer BENİMLE boy ölçüşmek istiyorsa çok zeki bir adamla uğraşması gerektiğini, kanunları ve adabımuaşeret kurallarını o iri parmaklarında oynatmayı iyi bilen bir adamla karşı karşıya olduğunu unutmasın. Eğer o acınası dostum benim tavsiyelerime uymuş olsaydı, o soruşturma Mr. Hartright'ın ölümü hakkında yapılmış olacaktı. Gelgelelim dik kafalıydı benim o acınası dostum. Bakın! Onun yasını tutuyorum

ben; hem ruhumda hem de şapkamda. Bu önemsiz siyah tülün ifade ettiği hassasiyetlere saygı göstermeye davet ediyorum Mr. Hartright'ı. Onları incitmeye cüret edecek olursa ucu bucağı olmayan düşmanlıklara dönüştüklerini görebilir. Elindekiyle, yani ona ve size, sizin hatırınız için bıraktığım kadarıyla yetinmesini bilsin. Ona (selamlarımı da ileterek) deyin ki, beni kızdıracak olursa, karşısında herhangi bir insanı değil, Fosco'yu bulur. Sıradan İngilizlerin gündelik lafıyla uyarayım onu: Fosco kimseye pabuç bırakmaz. Saygıdeğer hanımefendi, size iyi günler diliyorum.' O soğuk gri gözlerini yüzüme dikti, ciddiyetini bozmadan şapkasını çıkardı, eğildi, şapkasız başıyla beni selamladı ve yanımdan ayrıldı."

"Geri dönmedi mi? Dönüp son birkaç söz daha söylemedi mi?"

"Sokağın köşesine geldiğinde döndü, elini salladı ve abartılı bir hareketle göğsüne vurdu. Sonra görüş alanımdan çıktı. Bizim evin aksi istikamette ilerleyip gözden kayboldu, ben de koşarak Laura'nın yanına döndüm. Daha içeri girmeden karar vermiştim gitmemiz gerektiğine. Kont orayı keşfetmiş olduğuna göre o ev (hele ki senin yokluğunda) güvende değil, tehlikede olacağımız bir evdi artık. Ne zaman döneceğinden emin olabilseydim, sen dönene kadar beklemeyi göze alırdım. Fakat hiçbir şeyden emin değildim ve içgüdülerime güvenip bir an evvel harekete geçtim. Laura'nın sağlığı için daha sakin, havası daha temiz bir mahalleye taşınmamız gerektiğini, yanımızdan ayrılmadan önce, sen söylemiştin. Bu değişikliğin Laura'yı da benim kadar heyecanlandırması için ona bunu hatırlatmam ve senin yokluğunda taşınma işlerini halletmiş olursak seni hem zahmetten kurtaracağımızı hem de şaşırtacağımızı söylemem yetti. Senin eşyalarını toplamama o yardım etti, buradaki yeni çalışma odana da her şeyi o yerleştirdi."

"Buraya taşınmak nereden aklına geldi?"

"Londra'nın merkezine yakın diğer mahalleleri bilmemem sebep oldu buna. Daha önce kiraladığımız evden mümkün olduğunca uzaklaşmamız gerektiğini hissettim; bir ara Fulham'daki bir okula gitmiş olduğum için de burası hakkında az çok bilgi sahibiydim. Bir ulak tuttum ve gittiğim okulun hâlâ faaliyette olabileceği ihtimalini düşünerek okulun sahiplerine bir mesaj gönderdim. Faaliyetteymiş okul gerçekten; eski okul müdiremin kızları onun adına yürütüyormuş işleri; nasıl bir ev aradığımızı belirttiğim mesajımı okumuşlar ve yazdıklarımdan hareketle bizim için burayı kiralamışlar. Ulak, elinde yeni evin adresiyle geri döndüğünde posta arabası kalkmak üzereydi. Hava kararıktan sonra taşındık; kimse bizi görmeden geldik. Doğru yaptım mı, Walter? Bana duyduğun güveni haklı çıkardım mı?"

Marian'a bu yaptıklarından ötürü içtenlikle teşekkür ettim, gerçekten de öyle hissediyordum. Ne var ki yüzündeki endişeli bakış, ben konuşurken, hâlâ yerinde duruyordu ve ben sözlerimi bitirince sorduğu ilk soru Kont Fosco'yla ilgiliydi.

Kont Fosco'yu artık farklı bir gözle değerlendirdiğini anlıyordum onun. Ne ona duyduğu öfkenin şiddetiyle bir kez daha kendini kaybetti ne de ona hesap soracağımız güne daha çabuk kavuşmamızı talep etti benden. Kont'un ona beslediği ve onda nefret uyandıran hayranlığın sahici olduğuna inancı, Marian'ın adamın akıl almaz kurnazlığı yüzünden hissettiği güvensizliği, adamın bütün melekelerini kötülük yapmak için ve ihtiyatla kullanıyor olmasının onda yarattığı dehşeti yüz kat arttırmış gibiydi. Kont'un mesajı hakkında benim ne düşündüğümü ve o mesajı duyduktan sonra ne yapmayı istediğimi sorarken sesi düştü, ne yapacağını bilemedi, gözleri merakla karışık bir korkuyla benim gözlerimi aradı.

"Mr. Kyrle'le yaptığım görüşmenin üzerinden çok zaman geçmedi Marian," diye cevap verdim. "Onunla vedalaşırken, Laura hakkında ona söylediğim son sözler şunlardı:

Sahte cenazesinde tabutunu mezara taşıyan herkesin huzurunda amcasının evi ona yine kapılarını açacak; o yalan, ailenin reisi tarafından herkesin gözünün önünde mezar taşından silinecek; mahkeme salonlarına kurulmuş adalet o iki adamın peşine düşemeyecek kadar güçsüz olabilir ama onlar işledikleri suçun hesabını BANA verecekler.' O iki adamdan biri ölümlülerin erişemeyeceği yerde. Diğeri hâlâ burada ve ben de ona hesap sormaya hâlâ kararlıyım."

Marian'ın gözleri ışıldadı, yanaklarına renk geldi. Hiçbir şey söylemedi ama beni anladığını yüzünden okuyabiliyordum.

"Umudumuzun az olduğunu," diye devam ettim sözlerime, "kendimden ya da sizden saklıyor değilim. Öyle ki, bugüne kadar göğüslemiş olduğumuz riskler, geleceğimizi tehdit eden risklerin yanında çocuk oyuncağı kalabilir; fakat her şeye rağmen, Marian, denemekten korkmamalıyız. Kont gibi bir adamın karşısına yeterince hazırlanmadan çıkacak ve onunla boy ölçüşmeye kalkacak kadar düşüncesiz biri değilim. Sabrın ne demek olduğunu öğrendim, beklemeyi bilirim. Bırakalım, verdiği mesajın amacına ulaştığına inansın Kont; bırakalım, bizim ne yaptığımızı hiç bilmesin, bizden hiç haber almasın; kendisini bütünüyle güvende hissedene kadar ona hiç dokunmayalım; ben çok önemli bir hata yapmadığım takdirde, Kont'u bekleyen sonu hızlandıran, onun o kibri olacaktır. Beklememizi gerektiren sebeplerden biri bu; fakat ondan daha da önemli bir sebep daha var. Son şansımızı kullanmadan önce, Marian, senin ve Laura'nın yanındaki konumumun şimdikinden daha güçlü olması lazım."

Bana doğru yanaştı Marian, şaşkınlığı gözlerinden okunuyordu.

"Daha güçlü nasıl olabilir ki?" diye sordu.

"Zamanı gelince," diye karşılık verdim ona, "sana söyleyeceğim. Henüz gelmedi, hiçbir zaman da gelmeyebilir. Laura'ya sonsuza kadar söyleyemeyebilirim bunu; kimseye

zarar vermeden ve şerefimi koruyarak bundan bahsedebileceğimden emin olana kadar *senin* yanında dahi bu konuyu açmamalıyım. Bunu bir kenara bırakalım. İlgilenmemiz gereken daha acil bir mesele var. Laura'nın iyiliğini düşündüğün için kocasının öldüğünü ondan saklamıştın..."

"Ah, Walter, bu haberi ona hemen vermeyeceğiz, değil mi?"

"Vermemiz lazım Marian. Bu haberi ileride bir tarihte, hiç kimsenin önüne geçemeyeceği bir tesadüf eseri öğrenmesindense şimdi senin ona açıklaman daha iyi. Ayrıntılarla onu yorma, anlatırken kelimelerini son derece özenle seç, fakat ona Sör Percival'ın ölmüş olduğunu söyle."

"Laura'nın kocasının öldüğünü bilmesini istemenin bu dediğinden başka bir sebebi var, değil mi Walter?"

"Evet, var."

"Bu sebep, ikimizin arasında henüz konuşulmaması gereken, Laura'ya da hiçbir zaman söyleyemeyebileceğin o konuyla bağlantılı, değil mi?"

Bu sözlerinin ne anlama geldiğini iyice düşünmüş, ondan sonra sormuştu Marian. Sorusuna olumlu yanıt vermeden önce ben de iyice düşündüm.

Yüzü bembeyaz oldu Marian'ın. Bakışlarından, benim için üzüldüğünü ama ne diyeceğini de bilemediğini anladım. Bütün neşemizi, hüznümüzü paylaştığımız sevgili yol arkadaşımızın hep oturduğu o boş sandalyeye göz ucuyla bakarken, kara gözlerinin alışık olmadığım bir şefkatle buğulandığını ve sımsıkı kapattığı dudaklarının hafifçe aralandığını gördüm.

"Galiba anlıyorum," dedi Marian. "Kocasının ölümünü haber vermeyi hem ona hem de sana borçluyum Walter."

Derin bir iç çekip elimi sıkı sıkı tuttu ama bu çok sürmedi, birdenbire bıraktı elimi ve odadan çıktı. Ertesi gün Laura, kocasının ölümüyle kendisinin serbest kaldığını ve hayatının bu en büyük hatasının, başına gelmiş bu en büyük tehlikenin toprağa verildiğini öğrendi.

O adamın adını bir daha asla anmadık. O günden sonra, onun ölümüyle uzaktan yakından alakalı her konuşmadan imtina ettik; buna ilaveten, Marian ve ben, konuşmamızın vaktinin henüz gelmediğinde mutabık kaldığımız o diğer konudan bahsetmemek için aynı özeni gösterdik. O konu aklımızdan çıkmış değildi; aksine, kendimize getirdiğimiz kısıtlama nedeniyle, sürekli zihnimizi meşgul etmeye devam etti. İkimiz de Laura'daki değişimi her zamankinden büyük bir heyecanla, bazen umutlanıp bazen korkarak gözlemeye devam ettik ve konuşmamızın zamanı gelene kadar bekledik.

Kademe kademe her zamanki hayatımıza döndük. Hampshire'da geçirdiğim sürede askıya almış olduğum gündelik işlerime yeniden başladım. Yeni evimizin kirası, odaları daha küçük ve daha kullanışsız olan eski evimizinkinden daha yüksekti; bu yetmiyormuş gibi, önümüzü tam olarak göremediğimiz için de daha çok çalışmak zorundaydım. Bankada az miktarda paramız vardı ama acil bir ihtiyaç çıkacak olsa o para suyunu çekebilir ve nihayetinde, geçinmek için sadece benim elime bakmak zorunda kalabilirdik. Durumumuz, şu ana kadar bana teklif edilmiş olan işlerden daha kalıcı ve daha kârlı bir iş bulmamı gerektirdiğinden ben de bütün dikkatimi ve gayretimi böyle bir iş bulmaya verdim.

Kendimizi dinlendirdiğimiz, gözlerden ırak yaşadığımız bu dönemde, bu sayfalarda anlatmış olduğum üzere bütün düşüncelerime ve hareketlerime yön vermiş o tek büyük amacın peşinden koşmayı tamamen askıya aldığım zannedilmemeli. O amaca ulaşmak için daha çok uzun aylar boyunca uğraşacaktım. Çabalarım yavaş yavaş olgunlaşırken, ben de almam gereken bir tedbirle, ödemem gereken bir minnet borcuyla ve çözünce neyle karşılaşacağımı bilemediğim bir sorunla uğraştım.

Almam gereken tedbir, tabii ki, Kont'la ilgiliydi. Kont'un planlarında İngiltere'de kalmanın, başka bir deyişle, elimin

uzanabileceği bir yerde bulunmanın olup olmadığını, eğer mümkünse, teyit etmek son derece önemliydi. Buradaki soru işaretlerini çok basit bir yöntemle gidermeye kalktım. Kont'un St. John's Wood semtinde oturduğunu biliyordum; o semtte biraz araştırma yaptım ve yaşadığı dayalı döşeli evi ona kiraladığını öğrendiğim emlakçıya uğrayıp Forest Road, 5 Numaradaki evin yakın bir tarihte boşalıp boşalmayacağını sordum. Emlakçıdan olumsuz cevap aldım. Evde halihazırda oturan yabancı beyefendinin kira kontratını altı aylığına daha uzattığını ve bir sonraki yılın haziran ayının sonuna kadar evde oturmaya devam edeceğini öğrendim. Henüz aralık ayı yeni başlamıştı. Kont'un benden kaçması korkusunu tamamen kafamdan atmış bir halde emlakçının yanından ayrıldım.

Ödemem gereken minnet borcu nedeniyle bir kez daha Mrs. Clements'ın yanına gittim. Geri döneceğime, Anne Catherick'in ölümü ve cenaze töreni hakkında, ilk görüşmemizde ondan saklamaya mecbur olduğum ayrıntıları paylaşacağıma ona söz vermiştim. Şartlar artık değişmiş olduğuna göre, komplonun hikâyesini o iyi yürekli kadınla, gereksiz ayrıntılara girmeden, paylaşmamın önünde hiçbir engel kalmamıştı. Kadının acısını anladığım ve kendimi onun dostu gibi gördüğüm için bir an evvel ödemem gerektiğini hissettiğim borcumu gerçekten de vicdanımın sesini dinleyerek ve özenli davranarak kapattım. Görüşmemizde neler konuşulduğunu yazıp da bu sayfaları ağırlaştırmaya hiç lüzum yok. Bu görüşmenin, hâlâ çözemediğim ve çözünce neyle karşılaşacağımı da bilemediğim sorunu ister istemez aklıma düşürdüğünü söylersem daha faydalı bir iş yapmış olurum: Anne Catherick'in babası kimdi?

Bu konuyla bağlantılı bir yığın bilgi kırıntısı vardı elimde ve tek tek bakıldığında hiçbiri incir çekirdeğini bile doldurmazdı; ne var ki, son zamanlarda, parçaları bir araya getirip yerli yerine oturttuğumda son derece önemli bir sonuca

vardığımı düşünmeye başlamış ve bu ihtimalin doğruluğunu ortaya çıkarmaya azmetmiştim. Marian'dan izin aldıktan sonra, Varneck Hall'daki Binbaşı Donthorne'a bir mektup yazdım (Mrs. Catherick, evlenmeden hemen önceki birkaç yıl boyunca onun hizmetinde çalışmıştı) ve ona bazı sorular sordum. Sorularımı Marian'ın adına ve onun ailesinden bazı kişilerin geçmişini aydınlatmak amacıyla sorduğumu belirtmek suretiyle, mektubu neden yazdığımı Binbaşı Donthorne'a açıkladım ve ondan beni mazur görmesini rica ettim. Mektubumu kaleme alırken onun hâlâ hayatta olup olmadığından emin değildim; yaşıyor olabileceği, sorularımın cevabını bilebileceği ve cevap vermek isteyebileceği ihtimaline güvenerek mektubumu postaya verdim.

Aradan iki gün geçti ve Binbaşı'nın hâlâ yaşadığını, bize yardım etmeye de hazır olduğunu kanıtlayan mektup elimize geçti.

O mektubu yazarken aklımdan neler geçtiği ve sorduğum soruların neler olduğu, onun verdiği cevaplardan kolaylıkla çıkartılabilecektir. Binbaşı'nın mektubu, şu önemli gerçekleri bizimle paylaşarak sorularıma cevap vermiş oldu.

Birincisi, "Blackwater Park'dan müteveffa Sör Percival Glyde," Varneck Hall'a asla ayak basmamış. Binbaşı Donthorne ya da ailesinin herhangi bir ferdi, müteveffa beyefendiyi kesinlikle tanımıyormuş.

İkincisi, "Limmeridge Malikânesi'nden müteveffa Mr. Philip Fairlie," gençliğinde, Binbaşı Donthorne'un yakın dostuymuş ve Varneck Hall'un değişmez misafirlerindenmiş. Binbaşı Donthorne, eski mektuplara ve diğer belgelere bakarak hafızasını tazelemiş olduğu için, Mr. Philip Fairlie'nin 1826 yılının Ağustos ayında Varneck Hall'da kaldığından ve av mevsimi dolayısıyla Eylül ayının tamamını ve Ekim ayının bir kısmını orada geçirdiğinden kesinlikle emin olduğunu söyleyebilecek bir durumdaymış. Binbaşı'nın söyleyebildiği kadarıyla, Mr. Philip Fairlie o tarihlerde İskoçya'ya

geçmiş ve yeni evli bir adam olarak tekrar ortaya çıkana kadar, epey bir süre Varneck Hall'a dönmemiş.

Tek başına değerlendirildiğinde muhtemelen pek bir ispat değeri taşımıyordu bu açıklama; fakat Marian'ın ya da benim doğru olduğunu bildiğimiz bazı olgularla birleştirildiğinde, gün gibi ortada olan ve inanmamak için artık bizim bir sebep bulamadığımız tek bir sonuca götürüyordu bizi.

Mr. Philip Fairlie'nin 1826 yılının sonbaharını Varneck Hall'da geçirmiş olduğunu artık öğrenmiştik; Mrs. Catherick aynı dönemde o malikânede hizmetçilik yapmış ve orada yaşamıştı; aynı zamanda şu üç hususu da biliyorduk: Birincisi, Anne, 1827 yılının Haziran ayında doğmuştu; ikincisi, dış görünüşü itibarıyla Laura'yla aralarında olağanüstü bir benzerlik vardı; üçüncüsü, Laura'yla babası arasındaki benzerlik de dikkat çekiciydi. Mr. Philip Fairlie, gençliğinde, kadınların aklını başından alacak kadar yakışıklı erkeklerden biriymiş. Yaradılışı itibarıyla, erkek kardeşi Frederick'le taban tabana zıt karaktere sahip olan Mr. Philip Fairlie, cemiyetin, bilhassa da kadınların, gözbebeğiymiş, herkes onu şımartırmış; uçarıymış, şıpsevdiymiş, aklına estiği gibi hareket eder, sevgisini göstermeyi de bilirmiş; parasının kıymetini bilmeyecek kadar cömert, yapısı itibarıyla katı prensiplere gelemeyen, kadınlar söz konusu olduğunda ise ahlak nedir unutmasıyla kötü şöhret sahibi bir adammış. Bildiğimiz gerçekleri sıraladık; adamın karakterini de ortaya koyduk. Bunlardan nasıl bir sonuç çıkartmak gerektiğini söylemeye bilmem gerek var mı?

Zihnimi aydınlatan bu yeni bilgiler ışığında Mrs. Catherick'in mektubunu bir kez daha okuduğumda, varmış olduğum sonucu destekleyecek ufak tefek kanıtları o mektupta bile bulmam, kendisi ne kadar gizlemeye çalışırsa çalışsın, mümkün hale geldi. Mrs. Catherick (bana yazdığı mektupta) Mrs. Fairlie'yi "sıradan" bir kadın olarak nitelemiş, onun "İngiltere'deki en yakışıklı erkeği tuzağına dü-

şürüp evliliğe razı ettiğini" yazmıştı. Bu iddiaların ikisi de mesnetsizdi ve ikisi de yanlıştı. O mektupta Mrs. Fairlie'den bahsetmesine hiç mi hiç gerek olmayan Mrs. Catherick'in ondan kendine özgü bir küstahlıkla bahsetmiş olmasına benim bulabildiğim tek sebep, Mrs. Fairlie'ye duyduğu kıskançlık ve nefretti (Mrs. Catherick gibi bir kadın bu hislerini gizlemez, aksine, bilerek yaptığı ufak tefek kötülüklerle açığa vururdu).

Mektupta Mrs. Fairlie'den bahsedilmiş olması, insanın aklına bir soruyu daha ister istemez getiriyordu. Limmeridge'e getirilip onun okuluna yazdırılan küçük kızın kimin çocuğu olduğundan Mrs. Fairlie hiç şüphelenmiş miydi?

Marian, öyle olmadığından kesinlikle emindi. Mrs. Fairlie, kocasına yazdığı mektupta, Anne'in Laura'ya ne kadar benzediğinden, bu küçük yabancıyı ne kadar sevdiğinden bahsetmişti; Mrs. Fairlie'nin, Marian'ın daha önce bana da okumuş olduğu o mektubu yazarken bu olaylardan kesinlikle haberinin olmadığı şüphe götürmezdi. Düşününce, karısı şöyle dursun, Mr. Philip Fairlie'nin kendisinin dahi böyle bir gerçekten şüphelenmiş olabileceğine inanmak zordu. Mrs. Catherick'in yüz kızartıcı bir sahtekârlık yaparak evlenmiş olması ve evlenerek örtbas etmeye çalıştığı durum, onu pekâlâ, hem tedbiri elden bırakmamak hem de onurunu korumak için, sessiz kalmaya itmiş ve elinde böyle bir imkân olmuş olsa dahi, karnındaki çocuğun uzaklardaki babasıyla haberleşmekten alıkoymuş olabilirdi.

Zihnimde bu muhtemel açıklamalar dolanıp dururken, zamanında hepimizin şaşkınlıkla ve korkuyla anlamını çözmeye çalıştığı o Kutsal Kitap hükmü hafızamda canlanıverdi: "Babaların işlediği suçun hesabı çocuklardan sorulacaktır."*

* *Eski Ahit*, Mısır'dan Çıkış, 34:7. "Binlercesine sevgi gösterir, suçlarını, isyanlarını, günahlarını bağışlarım. Hiçbir suçu cezasız bırakmam. Babaların işlediği suçun hesabını oğullarından, torunlarından, üçüncü, dördüncü kuşaklardan sorarım." (ç.n.)

Anne'in bilmeden alet olduğu, Laura'nın da masum kurbanı seçildiği bu komplonun planlanabilmiş olmasının sebebi, sadece ve sadece, aynı babadan olma iki kız kardeş arasındaki bu ölümcül benzerlikti. Babanın düşüncesizce işlediği günah, uzun bir olaylar zincirinin ikisi arasında kurduğu isabetli ve korkunç bir bağla çocuğuna aktarılmış, onun acımasızca cezalandırılmasına yol açmıştı!

Bu ve benzeri düşünceler Anne Catherick'in gömülü olduğu Cumberland'daki o küçük kilise mezarlığını aklıma getirdi. Mrs. Fairlie'nin mezarı başında Anne'le karşılaşmış, onu son kez görmüş olduğum o geçmiş günleri düşündüm. Mezar taşına kapanan o zavallı çaresiz ellerini, koruyucusu ve dostu olan o kadına fısıldadığı o yorgun, o özlem dolu sözlerini düşündüm: "Ah, keşke ölsem de *sizin* yanınıza saklansam ve rahata ersem!" Mezar taşına daha bir yıldan azıcık uzun bir süre önce fısıldamış olduğu o dileği, gizemli ve korkunç koşullarda kabul edilmişti! Göl kenarında Laura'ya söylemiş olduğu sözler, işte o sözler şimdi gerçek olmuştu. "Ne olurdu annenizle birlikte gömülebilseydim! Ne olurdu mahşer günü gelip de ölüler mezarlarında dirildiğinde onunla birlikte uyanabilseydim!" Zavallı, yolunu kaybetmiş bir kızdı o; yolunu kaybetmiş ve ölümlülerin işledikleri suçların, sebep oldukları dehşetin ortasına düşmüş, Tanrı'nın ona işaret ettiği ve kavuşabileceğini yaşarken hiç ummadığı o ebedi ikametgâhına, ölüme inen dolambaçlı yolların en karanlığından geçerek varmıştı. Kutsal uykusundayken çekildim onun yanından; artık onun yol arkadaşı, biz fanilerin korktuğu ölümdür; kimse onu rahatsız etmesin.

İşte böyle; bu sayfaları, benim hayatımı olduğu gibi, uğrak edinmiş o hayalet misali kız, bizim erişemeyeceğimiz derin karanlıklara bırakıyor kendini. İlk defa gecenin ıssızlığında bir gölge gibi karşıma çıktı. Ölümün ıssızlığında bir gölge gibi göçüp gidiyor.

III

Aradan dört ay geçti. nisan geldi; baharın, değişimin ayıydı bu gelen.

Kıştan bahara sorunsuz ve mutlu bir şekilde akmıştı zaman yeni evimizde. Bu uzun boşluğumu iyi değerlendirmiş, bulduğum iş fırsatlarını büyük ölçüde artırmış ve geçimimizi daha da garantiye almıştım. Onu feci bir şekilde hırpalamış ve çok uzun süre pençesinde tutmuş o gerginlikten, o endişeden kurtulunca Marian'ın da morali hızla düzeldi; yaradılışından gelen sağlam iradesi, eski zamanlardaki açık sözlülüğünü ve coşkusunu birebir yansıtmasa da anımsatacak kadar kendini hissettirmeye başladı.

Kız kardeşine kıyasla değişikliklerden daha kolay etkilenen Laura, yeni hayatının sağaltıcı etkilerinin sebep olduğu ilerlemeyi daha belirgin bir biçimde sergiliyordu. Yüzünü zamanından önce yaşlandırmış o yorgun ve bitkin görüntüsü hızla onu terk ediyordu; geçmişte onu cazip kılmış özelliklerin en başında gelen o tatlı gülüşü, geri kazandığı güzelliklerinin ilkiydi. Bir zamanlar Laura'yı aklını ve hayatını yitirme tehlikesiyle karşı karşıya bırakmış olan o komplodan geriye yalnızca tek bir ciddi sorun kalmış olduğunu, onu yakından gözlemlediğim için biliyordum. Blackwater Park'tan ayrılması ile Limmeridge Kilisesi mezarlığında karşılaşmamıza kadar geçen sürede yaşanmış olaylara dair hafızası geri gelmemek üzere silinmişti Laura'nın. O dönemin en ufak bir bahsi geçse yüzü değişiyor, üzerine bir titreme geliyor, kelimeleri birbirine karıştırıyor, unutkanlığı başlıyor ve yine eski çaresizliğine kapılıyordu. O dönemin izleri, sadece o döneminkiler, silinemeyecek kadar derinlere gömülmüştü.

Başka her konuda iyileşme yolunda artık o kadar uzun bir mesafe kaydetmişti ki, eski günlerdeki Laura gibi baktığına, onun gibi konuştuğuna, hele bir de iyi ve sağlıklı günlerinden birindeyse, bazen rastlayabiliyorduk. Bu mutlu değişikliğin doğal sonucu ikimizde de görüldü. Cumberland'da-

ki eski hayatımızın o silinmez hatıraları, hem onun hem de benim zihnimde, uzun kış uykularından uyandı; ikimizin de hatıraları aynıydı, ortaktı; ikimiz de sevgimizi hatırlıyorduk.

Gündelik hayatta Laura'yla aramıza birtakım engellerin zamanla ve acımasızca girmeye başladığını hissettik. Onun o kederli, acı dolu günlerinde ona hiç zorlanmadan söylemiş olduğum sevgi dolu sözleri şimdi yinelemeye çalıştığımda tuhaf bir şekilde kem küm ederken buluyordum kendimi. En büyük korkumun onu kaybetmek olduğu dönemde, gece yatmaya gitmek için yanımdan ayrıldığında ve sabahları bana günaydın dediğinde hep öperdim Laura'yı. O öpücük sanki aramızdaki boşluğa düşmüş, hayatımızdan tamamen çıkmış gibiydi. Ellerimiz yine titremeye başladı buluştuklarında. Marian bizi yalnız bıraktığında, birbirimize neredeyse hiç uzun uzun bakmıyorduk artık. Baş başa kaldığımızda konuşmalarımız çoğu zaman kısa sürüyordu. Kazara ona dokunduğumda kalbimin, Limmeridge'de olduğu gibi hızla çarptığını hissediyor, sanki yeniden Cumberland tepelerine dönmüşüz de bir kez daha ben öğretmen o öğrenci olmuşuz gibi bu dokunmanın onu da heyecanlandırdığını yanağının al al olmasından anlıyor, seviniyordum. Sessiz ve düşünceli geçirdiği zamanlar uzadı Laura'nın; Marian ona ne düşündüğünü sorduğunda düşündüğünü inkâr ediyordu. Onunla ilk tanıştığımız kameriyede yapmış olduğum küçük suluboya portresine bakıp hayallere dalmak için işimi bir gün aksatarak kendimi şaşırttım; o portrenin yeni bitmiş olduğu geçmiş günlerde, yine onun hayallerine dalıp gitmek için, Mr. Fairlie'nin çizimlerini de böyle ihmal ettiğim olurdu. Şartlarımız bütünüyle değişmişti artık ve aşkımızın canlanmasıyla birlikte, ilk defa birbirimize eşlik etmeye başladığımız o güzel günlerde birbirimize nasıl davrandıysak yine öyle davranmaya başladık. Sanki Zaman, ilk arkadaşlık ettiğimiz dönemde karaya oturan umutlarımız üzerinden bizi toplamış ve aşina olduğumuz kıyılara geri bırakmıştı!

Karşımda başka bir kadın olsa, *Laura'ya* söylemekte hâlâ tereddüt ettiğim o kati sözleri söylemiş olabilirdim. Bütünüyle çaresiz bir durumda olması, ona gösterebileceğim anlayışa ve yakınlığa başka hiçbir dostu olmadığı için muhtaç kalması, bir erkek olarak sahip olduğum içgüdülerle onda keşfetmeye inceliğimin yetmeyebileceği bazı gizli hassasiyetlerini vaktinden evvel uyandırmaya korkuyor oluşum; bu gibi düşünceler kendime güvenimi sarsıyor ve beni onunla konuşmaktan alıkoyuyordu. Yine de biliyordum; ikimizi de bağlayan bu engeli kaldırmak, aramızdaki ilişkiyi gelecekte daha sağlam bir zemine oturacak şekilde değiştirmek gerekiyordu; böyle bir değişikliğe ihtiyaç olduğunu, ilk fırsatta, dile getirmek de benim sorumluluğumdaydı.

Kıştan beri üçümüzün aynı evde sorunsuz bir şekilde yaşadığı aklıma geldikçe Laura'yla aramızdaki ilişkiyi değiştirecek adımı atmakta zorlanıyordum. Böyle hissetmeye hangi kaprisli ruh haliyle kapılmış olduğumu açıklayamam; öte yandan, Laura'yla konuşmadan önce ani bir mekân ve hava değişikliğine gitmenin, birbirimizi aynı çatı altında görmeye alışmış olduğumuz hayatımızdaki o sakin monotonluğun çarkını aniden durdurmanın bana konuşma fırsatı hazırlayabileceği, Laura ile Marian'a da bu konuşmamı daha kolay dinleme ve daha az mahcup olma şansı verebileceği fikri bende saplantı haline geldi.

Bu amaçla, bir sabah, hepimizin kısa bir tatili ve hava değişimini hak ettiğini düşündüğümü söyledim. Kendi aramızda yaptığımız değerlendirmenin ardından, on beş günlüğüne deniz kenarında bir yere gitme kararı aldık.

Güney sahilinde sakin bir kasabaya gitmek üzere ertesi gün Fulham'dan ayrıldık. Yaz sezonu yeni açıldığı için bizden başka misafir yoktu gittiğimiz yerde. Falezleri, sahili, sahilden içeriye uzanan yürüyüş yollarını öyle ıssız bulmak hepimizin hoşuna gitti. Yumuşak bir hava vardı; nisan ayında bir bulutlanıp bir açılan gökyüzü, yürürken tepelere,

ormana, yamaçlardan aşağıya baktıkça gördüğümüz manzarayı çeşitlendirip ona güzellik katıyordu; baharın ışıltısını ve tazeliğini toprak kadar hırçın deniz de hissetmişti sanki, pencerelerimizin altında bir yükselip bir alçalıyordu.

Laura'yla konuşmadan önce Marian'a danışmak ve sonrasında da onun tavsiyelerine göre hareket etmek boynumun borcuydu.

Geldiğimizin üçüncü günü Marian'la baş başa konuşma fırsatı buldum. Birbirimize bakar bakmaz aklımdan ne geçtiğini, daha ben kelimelere dökemeden, o kıvrak sezgileriyle anladı Marian. Her zamanki canlılığı ve dürüstlüğüyle hemen söze girdi.

"Hampshire'dan döndüğün günün akşamı aramızda geçen o konuyu düşünüyorsun," dedi. "Ne zamandır o konuya değinmeni bekliyordum. Küçük ev hayatımızda bir değişiklik yapmalıyız, Walter, daha ne kadar böyle devam edeceğiz? Ben de her şeyi senin kadar, bana hiçbir şey anlatmasa da Laura kadar, açık ve net bir şekilde görüyorum. Cumberland'daki eski günlerimiz geri döndü sanki, sence de garip değil mi bu? İkimiz yine bir aradayız ve tek konuştuğumuz konu, bir kez daha, Laura. Gözlerimi kapasam bu odanın Limmeridge'deki kameriye olduğunu ve pencerenin altındaki dalgaların *bizim* kıyılarımıza vurduğunu hayal edebilirmişim gibi geliyor."

"O eski günlerde senin tavsiyelerine göre hareket etmiştim Marian," dedim, "şimdi yine, on kat daha fazla ihtiyaç duyduğum o tavsiyelere göre hareket edeceğim." Elimi sıkı sıkı tutarak karşılık verdi bana Marian. Geçmişten bahsetmenin onu derinden etkilediğini gördüm. Birlikte pencerenin yanına oturduk, o görkemli denizde parıldayan güneş ışığının ihtişamını seyrederken ben konuştum, o dinledi.

"Aramızda bir sır olarak sakladığımız bu mesele nasıl sonuçlanırsa sonuçlansın," dedim, "bu işin sonu *benim* için ister mutlu ister hüzünlü bitsin, ömrüm boyunca Laura'nın

çıkarlarını el üstünde tutmaya devam edeceğim. Buradan hangi şartlarda ayrılırsak ayrılalım, suç ortağından almayı başaramadığım itirafı, Kont Fosco'dan söküp almaktaki kararlılığımın benimle birlikte Londra'ya döneceğinden hiç şüphen olmasın. O adamı köşeye sıkıştıracak olursam bana karşı nasıl bir hamle yapabileceğini ne sen ne ben söyleyebiliriz; tek bildiğimiz, o adamın bir an bile tereddüt etmeden ya da bir an bile pişmanlık duymadan, Laura'yı kullanarak bana saldırabileceği; sözleriyle ve hareketleriyle kendisi gösterdi bunu bize. Mevcut durumumuzda, *o adama* direnirken ve *Laura'yı* korurken elimi daha güçlü kılacak hiçbir kozum yok benim; ne toplumun gözünde öyle bir konumdayım ne de yasalar böyle bir şeye izin verir. Beni önemli ölçüde zayıflatıyor bu durum. Eğer Kont'la bizim adımıza savaşacaksam, bunu yaparken Laura'nın güvenliğini bir an bile aklımdan çıkarmayacaksam, bu savaşı karım için vermeliyim. Benimle aynı fikirde misin Marian, şu ana kadar söylediklerime bir itirazın var mı?"

"Her kelimesine katılıyorum," diye cevap verdi Marian.

"Kalbimin sesine bir mazeret bulmaya çalışıyor değilim," diye devam ettim sözlerime; "bütün değişikliklerden ve sarsıntılardan sağ çıkmayı başaran aşkımıza da sığınmayacağım; onu düşünme, ondan karım olarak bahsetme hakkını kendimde görmemin tek sebebi, az önce bahsettiklerim. Eğer Laura'nın yaşadığını kanun önünde ispatlamak için son şansımız Kont'u bu komployu itirafa zorlamaksa, ki ben öyle olduğunu düşünüyorum, evlenmemiz için öne sürebileceğim sebepler arasında bencillikten en uzak olanın bu olduğunu ikimiz de kabul ediyoruz demektir. Gelgelelim, ben yanılıyor olabilirim; amacımıza ulaşmak için elimizde bizi daha az belirsizliğe ve daha az tehlikeye sürükleyebilecek yöntemler olabilir. Ben düşündüm taşındım, o yöntemleri bulamadım. Sen bulabildin mi?"

"Hayır. Ben de düşündüm bu meseleyi ama bir çıkar yol bulamadım."

"Her halükârda," diye devam ettim, "bu zorlu meseleyi ele aldığında senin aklına gelmiş olan soruların aynısı benim aklıma da gelmişti. Laura artık eski haline döndüğüne göre, onu yanımıza alıp Limmeridge'e dönmeli, köydeki insanların ya da okuldaki çocukların onu tanıması ihtimaline bel bağlamalı mıyız? Laura'ya yeni bir şeyler yazdırıp bunu eski mektuplarla ya da belgelerle mi karşılaştırmalıyız? Diyelim ki öyle yaptık. Diyelim ki Limmeridge'de onu tanıdılar ve el yazısının ona ait olduğunu tespit ettiler. Bu iki sınavdan başarıyla çıkmış olmak, bu işi mahkemeye taşımamız için mükemmel bir zemin hazırlamaktan daha fazlasını getirecek mi bize? Halasının ifadesi, doktorun ölüm belgesi, cenazesinin kaldırılmış olması ve mezar taşına kazınan yazı Laura'nın aleyhinde deliller olarak dururken, Limmeridge'dekilerin Laura'yı tanıması ve el yazısının ona ait olduğunun tespit edilmesi, onun kim olduğunu Mr. Fairlie'ye ispatlayıp Limmeridge Malikânesi'ne yeniden kabul edilmesini sağlayacak mı? Hayır! Laura'nın öldüğünü ispatlayan delillerin üzerine ciddi bir kuşku düşürmüş olmaktan fazlasıyla avunamayız böyle bir durumda; o kuşkuyu gidermek için de yapılacak tek şey, mahkemenin başlatacağı bir soruşturmadır. Bu soruşturmanın her bir aşamasında doğacak külfete katlanacak kadar paramız (olmadığından emin olsam da) diyelim ki var. Mr. Fairlie'nin önyargılarıyla başa çıkılabileceğini, o adamın ikna edilebileceğini; Kont'un, karısının, diğer bütün tanıkların yalancı şahitliğinin çürütülebileceğini; Limmeridge'dekilerin Laura'yı tanımasının, onunla Anne Catherick arasındaki benzerliğe dayandırılıp aleyhimize kullanılmayacağını; Laura'nın el yazısının, düşmanlarımız tarafından mahkemeye bir sahtekârlık örneği olarak sunulmayacağını varsayalım; bütün bu varsayımların gerçekleşme ihtimalinin öyle ya da böyle sıfırlanacağını da unutalım. Hadi, bırakalım bunları bir tarafa; biz kendimize şu soruyu soralım: Laura'nın kendisine komplo hakkında ilk sorular yöneltildiğinde o ne hisse-

decek, onun tepkisi ne olacak? Bunun sonucunda olacakların ikimiz de gayet farkındayız; çünkü Laura'nın, Londra'da başına ne geldiğini asla hatırlayamadığını biliyoruz. Laura'nın, onu ister tek bir doktor muayene etsin isterse bütün bir heyet incelesin, kendi lehindeki iddiaların savunulmasına yardım etmekten bütünüyle âciz olduğunu biliyoruz. Bu durumu sen de benim gibi bütün açıklığıyla görmüyorsan hep birlikte Limmeridge'e gider ve şansımızı deneriz, Marian."

"*Ben de* görüyorum, Walter. Mahkeme masraflarının hepsini karşılayacak kadar paramız olsa, soruşturma bizim lehimize sonuçlansa dahi bu süreçte yaşanacak gecikmeleri kaldıramayız. Bugüne kadar neler çektiğimizi bir düşün; onların üzerine bir de bu bitmeyen gerginlikle yaşamaya kalbimiz dayanmaz. Limmeridge'e gitmenin bir çare olmadığında haklısın. Kont'la yüzleşip son bir kez şansını denemekte kararlısın; keşke bunda haklı olduğundan da emin olabilsem. Bu, gerçekleşebilecek bir ihtimal mi *gerçekten*?"

"Hiç şüphesiz, evet. Laura'nın hangi tarihte Londra'ya seyahat ettiğini ortaya çıkarmak için son şansımız bu. Sana bir süre evvel bahsetmiş olduğum sebepleri tekrar sıralamayacağım ama o seyahatin tarihiyle Laura'nın ölüm belgesindeki tarihin uyuşmadığına hâlâ ilk günkü kadar sıkı sıkıya inanıyorum. Bütün bu komplonun zayıf halkası orası, ancak oradan saldırırsak paramparça edebiliriz bu düzmeceliği ve ona saldırmamızı sağlayacak bilgiye de Kont sahip. Eğer bu bilgiyi Kont'tan söküp almayı başarırsam, sen de ben de bu hayatta en çok istediğimiz şeye kavuşmuş olacağız. Eğer başarısız olursam, Laura haksızlığa uğramış olduğuyla kalacak ve adalet, bu dünyada, asla yerini bulmayacak."

"Başarısız olmaktan korkuyor musun Walter?"

"Başarılı olmayı beklemeye cesaret edemiyorum ve sırf bu yüzden, Marian, böyle açıkça ve dürüstçe konuşuyorum. Laura'nın geleceğe dair umutlarının, cezirde çekilen sular gibi en alçak seviyesinde olduğunu kalbime, aklıma bakın-

ca görüyorum. Servetinin yok olmuş olduğunu görüyorum; onu bu dünyada ait olduğu yere çıkarmak için son şansımızın, şimdi yıkamayacağımız kesin olan ve belki de hep öyle kalacak o en büyük düşmanının insafına kaldığını görüyorum. Laura bu dünyadaki bütün üstünlüklerini yitirmiş olduğuna, bu toplumdaki statüsünü ve itibarını geri kazanma ihtimali şüpheli bile denemeyecek kadar az olduğuna, kocasının sunabileceğinden daha aydınlık bir geleceğe kavuşma imkânı kalmadığına göre, bu zavallı resim öğretmeni kalbini, ona zarar vermeyeceğini bilerek, açabilecek duruma nihayet gelmiş demektir. Laura'nın müreffeh günlerinde, Marian, yalnızca öğretmeni olarak ellerini tutardım, çizim yaparken titremesin diye. Şimdi, bu zorlu günlerinde, kocası olarak tutmak istiyorum!"

Marian'ın sevgi dolu gözleri benimkilerle birleşti; daha fazla konuşamadım. Kalbim çarpıyor, dudaklarım titriyordu. Ne kadar engel olmaya çalışsam da Marian bana acıdığı için beni haklı görmek üzereydi. Ayağa kalktım, odayı terk edecektim. O da aynı anda ayağa kalktı, elini nazikçe omuzuma koydu ve gitmeme engel oldu.

"Walter!" dedi. "Bir zamanlar, hem senin hem de Laura'nın iyiliği için, ikinizi ben ayırmıştım. Burada bekle, kardeşim! Burada bekle, en candan, en iyi dostum benim; Laura gelene ve bu defa ne yapmış olduğumu sana anlatana kadar bekle!"

Limmeridge'de vedalaştığımız o sabahtan bu yana ilk kez dudaklarını alnıma dokundurdu Marian. O beni öperken yüzüme bir damla gözyaşı düştü. Marian hemen döndü, az önce kalktığım sandalyeye oturmamı işaret etti ve odadan çıktı.

Pencerenin önünde tek başıma oturmuş, hayatımın bu en önemli krizinin geçmesini bekliyordum. Nefes bile almadan geçirdiğim bu sürede zihnim sanki boş bir sayfaya dönmüştü. Aşina olduğum için kavrayabildiğim ve acısını da büyük bir yoğunlukla hissettiğim şeyler dışında hiçbir şeyin

farkında değildim. Güneş gözlerimi kör edercesine parlıyor, açık denizde birbirini kovalayan deniz kuşları sanki üzerime üzerime uçuyor, sahile usulca vuran dalgaların sesiyle sanki kulaklarımda şimşekler çakıyordu.

Kapı açıldı, Laura tek başına içeri girdi. Vedalaştığımız günün sabahında Limmeridge'deki kahvaltı odasına da yine böyle girmişti. O zaman yavaş ve kararsız adımlarla, kederle ve tereddütle yanıma gelmişti. Şimdiyse mutluluğun verdiği telaşla adımlarının hızlandığını, mutluluğun verdiği ışıltıyla yüzünün aydınlandığını görebiliyordum. O tatlı kolları kendi isteğiyle boynuma dolandı, o tatlı dudakları kendi isteğiyle dudaklarımla buluştu. "Sevgilim," diye fısıldadı, "artık sevgimizi birbirimize itiraf edebilir miyiz?" Başını usulca, sevinçle göğsüme yasladı. "Ah," dedi Laura bütün masumiyetiyle, "çok mutluyum nihayet!"

On gün sonra çok daha mutluyduk. Evlenmiştik.

IV

Bu hikâyenin seyri, ısrarla denize kavuşmak için akan bir nehrinkine benziyor ve evlilik hayatımızın ilk günlerinden bahsetmekten beni alıkoyup sona doğru taşıyor.

On beş gün sonra yine üçümüz Londra'ya döndük; bizi bekleyen mücadelenin kara gölgelerinin yolumuza düşmeye başladığını görüyorduk.

Kont'u elimizden kaçırmamamız gerektiği için apar topar dönmüştük; Marian da ben de bunu Laura'dan saklamaya özen gösterdik. Mayıs ayına girmiştik artık; Kont ise Forest Road, 5 Numaradaki evi haziran sonuna kadar kiralamıştı. Eğer kontratını yenileyecek olursa (kontratını uzatmasını neden beklediğimden birazdan bahsedeceğim), onun elimden kaçmayacağına emin olabilirdim. Öte yandan, olur da beklentilerimi boşa çıkarır ve İngiltere'yi terk etmeye ka-

rar verirse, onunla karşılaşmaya hazırlanmaya hiç zaman kaybetmeden başlamalıydım.

Mutluluğa doyduğum o ilk birkaç hafta, amacıma ulaşmaktaki kararlılığımı korumakta zorlandığım, Laura'nın aşkına kavuşmak suretiyle hayatımın en büyük özlemini gidermiş olduğum için elimdekiyle yetinmenin bana cazip geldiği anlar yaşamadım mı, yaşadım. Göze aldığım riskin büyüklüğünü, şartların ne kadar aleyhime tecelli ettiğini, yeni hayatımızın vaat ettiği güzellikleri ve kavuşmak için bunca zorluğa katlandığım mutluluğu tehlikeye atıyor olabileceğimi düşündüm ve korktum. Evet! Dürüstlükle itiraf ediyorum. Bundan daha karanlık günlerde büyük bir sadakatle bağlı kaldığım amacımdan, aşkın o tatlı sarhoşluğuna kapılarak kısa bir süreliğine uzaklaştım. Laura, hiç farkında olmadan, beni cezbedip o zorlu yoldan sapmama neden olmuştu; yolumu tekrar bulmama yine hiçbir şeyin farkında olmadan Laura sebep olacaktı.

Bazen Laura, uyanık olduğu zamanlarda hafızasında hiçbir izini bulamadığı korkunç geçmişi, niye öyle olduğuna hiçbir anlam veremesem de uykusunda bölük pörçük rüyalar halinde hatırlıyordu. Onu uykusunda seyrettiğim gecelerden biriydi (evlenmemizin üzerinden daha iki hafta bile geçmemişti); sımsıkı kapattığı göz kapaklarının arasından usul usul süzüldüğünü gördüm gözyaşlarının ve mırıldanmasından, Blackwater Park'tan Londra'ya yaptığı o ölümcül yolculuğa döndüğünü anladım rüyasında. Laura'nın melek gibi uyurken, bilinci kapalıyken yaptığı bu yardım çağrısı o kadar yüreğime dokundu, o kadar içimi acıttı ki bütün vücudumun alev alev yandığını hissettim. Ertesi gün bizim Londra'ya döndüğümüz, amacıma ulaşmaktaki kararlılığımın da on kat güçlenerek bana döndüğü gündü.

İlk yapmam gereken o adam hakkında bir şeyler öğrenmekti. O ana kadar, Kont'un geçmişi benim nüfuz edemediğim bir sır olarak kalmıştı.

Kolayca ulaşabileceğim bilgi kırıntılarıyla işe başladım. Mr. Fairlie'den gelen mektup (yazmasını Marian'a kışın tembih ettiğim mektubun cevabıydı bu) bizim için önemliydi fakat yazdıklarını okuyunca, şimdi bilhassa üzerinde durduğum konuya hiçbir ışık tutmadığını anladım. O mektubu okurken, Anne Catherick'in Londra'ya getirilmesine ve komployu başarıya ulaştırmak için orada tutulmasına yol açmış o kandırmacalar zinciri hakkında Mrs. Clements'ın bana anlatmış olduklarını hatırladım. Kont, o zincirin halkalarını birbirine bağlarken, kendisini yine açıkça ortaya sürmemiş, yine ona erişemeyeceğim bir mesafede tutmayı bilmişti.

Sırada, Marian'ın Blackwater Park'ta tuttuğu günlük vardı. Marian, benim ricam üzerine, malikânede kaldığı dönemde Kont'un geçmişine duyduğu merakla günlüğüne yazmış olduğu notları bana tekrar okudu; o notları arasında, Marian'ın Kont hakkında keşfetmiş olduğu birkaç ayrıntı da vardı.

Marian'ın Kont'un karakterini ve dış görünüşünü tasvir etmek için günlüğüne yazmış olduğu notların arasından çıktı bu ayrıntılar. Kont'un, "öz vatanının sınırlarından içeri yıllardır girmediğini", "Blackwater Park'a en yakın kasabada yaşayan bir İtalyan beyefendi olup olmadığını merakla sorduğunu", "üzerine tuhaf tuhaf pullar yapıştırılmış bir sürü mektup aldığını ve mektuplardan birinin, resmî işlerde kullanıldığını düşündüren kocaman bir mühürle damgalanmış olduğunu" yazmış Marian günlüğüne. Öz vatanından uzun süre ayrı kalmış olmasının, Kont'un bir siyasi sürgün olmasıyla açıklanabileceğini düşünüyor. Buna karşılık, onun "resmî görünümlü kocaman bir mühürle" damgalanmış mektuplar almasını, siyasi sürgünlere Avrupa'dan gönderilen mektupların postanelerde dikkat çekmemesine özen gösterildiğini bildiğinden, bu düşüncesiyle bağdaştıramıyor.

Marian'ın günlüğe not düştüğü bu değerlendirmeler ve benim o yazılanlardan yola çıkarak yaptığım bazı tahminler,

daha önce aklıma gelmemiş olduğuna şaşırdığım bir sonuca götürdü beni. Laura'nın bir keresinde Marian'a Blackwater Park'ta söylediği ve kapıyı dinlediği için Madam Fosco'nun da duyduğu şeyi ben de şimdi kendime söylüyordum: Kont bir casustu!

Kont'un ona davranışından rahatsız olduğu için sinirli bir anında düşünmeden söylemişti bu lafı Laura. *Bense*, Kont'un hayattaki mesleğinin casusluk olduğuna kesinlikle inandığımdan, bilerek öyle nitelendiriyordum onu. Onun casus olduğunu kabul ettiğimde, kurduğu komployla elde etmek istediklerini almasının üzerinden epey bir vakit geçmiş olmasına rağmen, neden göze batacak kadar uzun bir süre daha İngiltere'de kaldığına, kendi kafamda, makul bir sebep bulabiliyordum.

Bu satırları yazdığım yıl, Hyde Park'taki meşhur Crystal Palace Sergisi'nin düzenlendiği yıldı.* Bu sergi için şimdiye kadar İngiltere'ye her zamankinden çok sayıda yabancı gelmişti ve hâlâ da gelmeye devam ediyordu. Hükümetlerinin, kıyılarımıza çıkardığı ajanları vasıtasıyla, bitmek bilmeyen bir güvensizlikle gizliden gizliye takip ettirdiği insanların yüzlercesi aramızda dolaşıyordu. Kont'un kabiliyetlerine ve toplumdaki yerine sahip bir adamı sıradan yabancı casuslarla aynı kefeye koymayı bir an bile düşünmedim. Ben onun casusları yöneten, bu ülkede özel olarak görevlendirilmiş erkek ya da kadın ajanları örgütlemek ve yönetmek suretiyle gizlice hizmet ettiği hükümetinin güvenini kazanmış biri olmasından şüpheleniyor ve tam da Blackwater Park'ta hastabakıcıya ihtiyaç duyulduğunda ortaya çıkıveren Mrs. Rubelle'in o ajanlardan biri olduğuna inanıyordum.

Bu düşüncemde doğruluk payı olduğunu kabul edersem, Kont'un zayıf noktasını daha kolay bulabileceğime inanıyordum; o güne kadar bunu aklıma getirmeye dahi cesaret edememiştim. Bu adamın geçmişi ve kim olduğu hak-

* 1851 Büyük Londra Fuarı. (ç.n.)

kında benim şimdi bildiklerimden daha fazlasını bildiğini düşünebileceğim, kendisinden yardım isteyebileceğim kişi kim olabilirdi?

Acilen bir çözüm bulmam gereken bu durumu değerlendirdiğimde, Kont'la aynı memleketten gelen ve benim güvenebileceğim bir kişinin bana yardım etmeye en uygun kişi olacağı sonucuna vardım. Bu koşullar altında ilk aklıma gelen kişi yakından tanıdığım tek İtalyan'dı aynı zamanda: tuhaf ve küçük dostum Profesör Pesca.

Profesör bu sayfalardan o kadar uzun süredir uzak kaldı ki tamamen unutulmuş olması işten bile değil.

Hikâyedeki kişilerin ancak olayların akışında rol oynadıkları zaman ortaya çıkması benimki gibi anlatıların doğasından kaynaklanır; bu kişiler, benim onlara duyduğum yakınlığa göre değil, ayrıntısına inilecek olaylarla doğrudan bağlantılı olup olmamalarına göre hikâyeye girip çıkarlar. Sadece Pesca'nın başına gelmiş değildir bu; annem ve kız kardeşim de bu yüzden hikâyede bilerek çok arka planda tutulmuştur. Hampstead'deki kır evine yaptığım ziyaretler, amacına ulaşmış o komplo yüzünden hayatı elinden alınan Laura'nın yaşadığına annemin inanmaması, bana çok düşkün oldukları için ikisinin de vazgeçmediği bu peşin hükmün yanlış olduğunu onlara anlatmak için verdiğim beyhude çabalar, bu peşin hükümleri yüzünden evliliğimi onlardan, karıma hak ettiği değeri verecekleri gün gelene kadar, içim yana yana saklamak zorunda kalmam; hikâyeyi anlatırken onlara yer vermek elzem olmadığı için bu gibi ufak tefek ailevi meselelerin hiçbiri kayıtlara girmemiştir. Bu olaylar benim endişelerimi çoğaltmadığından ya da hayal kırıklıklarımı artırmadığından hikâyede kendilerine yer bulamamış değildir; bilakis, olaylar kendi güzergâhında istikrarlı bir biçimde ilerlediği için kaçınılmaz bir biçimde kenarda kalmışlardır.

Limmeridge Malikânesi'ndeki ikametim beklenmedik bir şekilde sona erdiğinde, beni karşılamaya tren istasyonuna

gelen Pesca'nın gösterdiği kardeşçe yakınlığın beni ne kadar rahatlatmış olduğundan burada hiç bahsetmemiş olmamın sebebi de budur. İyi kalpli küçük dostumun beni Orta Amerika'ya götürecek gemiye elleriyle bindirecek kadar sadakatli davrandığını, Londra'ya geri döndüğümde beni nasıl coşkuyla karşıladığını da bu sayfalara yazmadım. Döndükten sonra benim için bulduğu işleri kabul etmiş olsaydım, Pesca bu hikâyedeki yerini çok daha önce almış olurdu. Ne var ki, onun şerefli ve cesur biri olduğundan her ne kadar kesinlikle emin olsam da çenesini sıkı tutabileceğine güvenemediğim için, sırf bu sebeple, bütün araştırmalarımı kendi başıma yürüttüm. Pesca'nın bu hikâyenin ilerlemesinde şimdiye kadar hiçbir rolü bulunmadığı, ama benden ve benim için önemli olan meselelerden de tamamen uzak kalmamış olduğu sanırım artık yeterince anlaşılmıştır. Hayatının her döneminde benim gerçek dostum olmuş, bana yardım etmeye her zaman istekli olmuştu Pesca ve değişen bir şey hâlâ yoktu.

Yardımıma gelmesi için Pesca'ya haber göndermeden önce, nasıl bir adamla uğraşmam gerektiğini kendi gözlerimle görmek zorundaydım. Kont Fosco'yu o ana kadar bir kez olsun görmemiştim.

Laura ve Marian'la birlikte Londra'ya döndükten üç gün sonra, sabah saat on-on bir gibi, St. John's Wood, Forest Road'daki eve doğru tek başıma yola koyuldum. Güzel bir gündü. Birkaç saat boş vaktim vardı. Kont'un güzel havanın cazibesine kapılıp dışarı çıkabileceğini tahmin ettim ve onu dışarıda beklemeye başladım. Gündüz vakti beni tanımasından korkmamı gerektirecek büyük bir sebep yoktu, çünkü o beni yalnızca, bir gece vakti evime kadar takip ettiğinde görmüştü.

Ön tarafa bakan pencerelerde kimseyi görmedim. Evin hemen yan tarafına dolaşan ara sokağa geçtim ve alçak bahçe duvarından içeriye bakmaya başladım. Alt katta, arka taraftaki odalardan birinin sürgülü penceresi yukarıya doğ-

ru çekilmiş, aradaki boşluğa da tül gerilmişti. Odada kimseyi görmedim fakat önce kuşların o tiz ötüşünü, sonra da Marian'ın tarifinden aşina olduğum, insanın kulaklarında çınlayan o tok sesi duydum. "Kafeninizden çıkın da küçük parmağıma konun haydi, tatlı kuşlarım benim!" diye kuşlarına sesleniyordu Kont. "Gelin de parmağıma hoplayın! Bir, iki, üç ve yukarı! Üç, iki, bir ve aşağı! Bir, iki, üç, cik cik cik cik!" Marian Blackwater Park'tayken yaptığı gibi kuşlarını çalıştırıyordu Kont.

Kısa bir süre daha bekledim ve ardından kuşların ötüşü kesildi. O tok sesin, "Haydi, öpün beni tatlı kuşlarım!" dediğini duydum. Kuşlar bu çağrıya cıvıltılı ötüşleriyle karşılık verdi; Kont tok sesiyle gevrek gevrek güldü; bir iki dakika hiç ses gelmedi evden ve sonra sokak kapısının açıldığını duydum. Geldiğim yoldan geri döndüm. Kont'un o gür ve tok sesiyle söylemeye başladığı melodi, Rossini'nin "Musa"sından *Dua*,* mahallenin sessizliğinde çınlamaya başladı. Bahçe kapısının açılıp kapandığını duydum. Kont dışarı çıkmıştı.

Yolun karşısına geçip Regent's Park'ın batı ucuna doğru yürümeye başladı. Yolun öbür tarafındaydım ben, karşıya geçmedim ve onu biraz geriden takip edecek şekilde aynı istikamette yürüdüm.

Marian'ın anlattıklarından, onun heybetli, aşırı şişman ve yas tutarken bile gösterişli kıyafetlerinden vazgeçmeyen biri olduğunu biliyordum, bunlara kendimi hazırlamıştım, fakat karşımda dinçliğiyle, neşesiyle ve canlılığıyla insanı korkutan birini görmeye hiç mi hiç hazır değildim. Altmış yaşındaydı Kont ama en fazla kırk gösteriyordu. Şapkası hafifçe yana kaymış, kaygısız ve yumuşak adımlarla salına salına yürüyor, iri bastonunu sallıyor, kendi kendine mırıldanıyor, karşısındakine büyük bir lütufta bulunur gibi takındığı o gülümsemesiyle ara ara dönüp yolun her iki tarafındaki evlere, bah-

* Rossini'nin "Musa Mısır'da" operasından bir bölüm. (ç.n.)

çelere bakıyordu. Bir yabancıya bütün mahallenin Kont'a ait olduğu söylenseydi, o yabancı bunu duyduğuna hiç şaşırmazdı. Hiç arkasına dönüp bakmadı; beni fark etmediği gibi, yolda ara ara bebek bakıcılarıyla ya da çocuklarla karşılaştığında rahat ve babacan bir tavırla yılışık yılışık sırıtması haricinde, kaldırımda yanından geçenleri de fark etmiyordu sanki. Regent's Park'ın batı tarafındaki sıralı evlerin önünde bulunan dükkânlara kadar o önde ben arkada yürüdük.

Kont burada bir pastacıda durdu, (muhtemelen pasta siparişi vermek için) içeri girdi ve çok geçmeden elinde bir turtayla dışarı çıktı. Dükkânın önünde, üzerine yaşlılıktan derisi buruşmuş küçük bir maymunun oturduğu laternasını çalan bir İtalyan duruyordu. Kont durdu, turtadan bir ısırık aldı ve kalanını ciddiyetini bozmadan maymuna uzattı. Abartılı bir şefkatle, "Zavallı küçük adam," dedi, "aç görünüyorsun. İnsanlık namına seni besliyorum!" Laternacı adam bu hayırsever yabancıdan ben de bir peni alır mıyım diye düşünmüş olsa gerek, halini acındırıp elini ona doğru uzattı. Kont omuz silkip yürümeye devam etti, adamı hor gördüğü belliydi.

Yürümeye devam ettik ve New Road'la Oxford Street arasında kalan sokaklara, daha nezih dükkânlara çıktık. Kont tekrar durdu ve küçük bir gözlükçüye girdi; dükkânın camında tamiratların özenle ve süratle yapıldığı yazıyordu. Elinde bir opera dürbünüyle tekrar dışarı çıktı, birkaç adım ilerledi, nota ve şarkı sözü satan bir dükkânın dışındaki opera afişine bakmak için yine durdu. Afişi dikkatle okudu, bir an düşündü, sonra da yoldan geçen boş bir arabaya el etti. Sürücüye, "Opera gişesine," dedi ve arabayla uzaklaştı.

Karşı kaldırıma geçtim ve ben de afişi inceledim. "Lucrezia Borgia"* operasının o geceki temsili duyuruluyordu afişte. Kont'un elindeki opera dürbünü, afişi dikkatle oku-

* İtalyan besteci Gaetano Donizetti'nin (1797-1848) bestelediği ve ilk defa 1833 yılında Milano'da sahnelenen opera. (ç.n.)

ması, sürücüye verdiği adres; bunların hepsi, onun bu akşam operadaki yerini alacağını akla getiriyordu. Operanın sergileneceği sahnedeki dekorların boyamasını yapanlardan biri, eskiden çok iyi tanıdığım bir arkadaşımdı; ondan rica edersem bana ve bir arkadaşıma sahne önünden* ayakta bilet ayarlayabilirdi. Benim ve beraberimde getireceğim kişinin seyircilerin arasından Kont'u o cüssesiyle rahatlıkla seçme imkânı vardı en azından; Pesca'nın bu İtalyan'ı tanıyıp tanımadığını kesinleştirme fırsatı işte bu gece elime geçmişti.

Akşamın geri kalanında ne yapacağıma böylece hemen karar vermiş oldum. Profesör'ün oturduğu kiralık ev yolumun üzerinde olduğundan, biletleri almaya giderken onun da kapısına bir not bıraktım. Onu da alıp operaya gitmek üzere, saat sekize çeyrek kala, evine uğradım. Küçük dostum heyecandan kendinden geçmek üzereydi; yakasına törene gider gibi bir çiçek takmış, kolunun altına o güne kadar gördüğüm en büyük opera dürbününü sıkıştırmıştı.

"Hazır mısın?" diye sordum.

"Hazır olmak ne kelime!" dedi Pesca.

Opera binasına doğru yola koyulduk.

V

Pesca ve ben salona girdiğimizde uvertür sona ermek üzereydi ve sahne önündeki banklar çoktan dolmuştu.

Öte yandan, sahne önünü çevreleyen koridorda bol bol yer vardı; o akşamki temsile niye katıldığım düşünülecek olursa, amacıma ulaşabileceğim en iyi yer orasıydı. Bizim gibilerin durduğu bölümü koltukların olduğu bölümden ayırmak için çekilmiş kordona kadar ilerledim önce ve Kont'u

* Dönemin tiyatro ve opera binalarında, sahnenin hemen bitiminde, sahneye göre aşağıda kalan boşlukta, orkestra çukurunda, orkestra çalardı. Orkestranın arkasına, yine aynı boşluğa birkaç sıra bank yerleştirilir, banklardan sonra da ayakta bilet alanların durabileceği bir yer bırakılırdı. (ç.n.)

oturanlar arasında aradım. Orada değildi Kont. Koridordan, sahneye göre sol tarafa doğru, etrafıma dikkatle bakınarak ilerlerken Kont'u sahne önünde gördüm. Yeri mükemmeldi, sahnenin üç sıra gerisindeki bankın aşağı yukarı tam ortasına oturmuştu. Tam onun hizasında kalacak şekilde durdum. Pesca da yanımda duruyordu. Profesör, onu operaya ne maksatla getirdiğimi henüz bilmediğinden sahneye doğru daha fazla ilerlemememize şaşırdı.

Perde açıldı ve opera başladı.

İlk perde boyunca yerimizden kıpırdamadık; orkestranın ve sahnenin büyüsüne kapılmış olan Kont da bir an olsun dönüp bizim olduğumuz tarafa bakmadı. Donizetti'nin enfes müziğinin tek bir notasını bile ziyan etmek istemiyor gibiydi. Orada, banktakilerin bir baş üstünde, gülümseyerek, müzikten aldığı keyifle o koca kafasını ara ara sallayarak oturuyordu. Yanındaki insanlar orkestranın verdiği her esi müziğin nasıl ilerleyeceğine hiç dikkat etmeden alkışladığında (ki böyle bir temsili izlemeye gelen İngiliz seyirciler *hep* o anlarda alkışlar) onlara hem acıdığını hem de sitem ettiğini belli eden gözlerle etrafına bakıyor ve alkışlamayı kesmelerini rica etmek için bir elini kibarca havaya kaldırıyordu. Daha ince zevklere hitap eden o aryaları, müziğin daha da karmaşıklaştığı o partisyonları diğerleri hiç alkışlamadan dinlerken, bu defa Kont, müzikten anlayan kültürlü bir adama yakışacak şekilde, tam onun ölçüsüne göre dikilmiş siyah oğlak derisinden eldivenlerinin örttüğü tombul ellerini hafifçe çırparak hayranlığını ifade ediyordu. Kont'un gösteriyi beğendiğini "Bravo! Bra-a-a-a-vo!" diye genizden gelen bir homurtuyla belli ettiği böyle anlarda, o sessizlikte âdeta iri bir kedinin mırıldandığı duyuluyordu. Kont'un hemen sağında ve hemen solunda oturanlar –Londra sosyetesinin ışıltısına hayran hayran bakan o candan, gürbüz taşralılar– onu gördükçe, onu dinledikçe, o ne yaparsa taklit etmeye başladı. O gece sahne önünde kopan alkış tufanla-

rının pek çoğu, o siyah eldivenlerin örttüğü ellerin hafifçe ve keyifle çırpılmasıyla başladı. Adamın doymak bilmeyen kibri, üstün müzik bilgisine, zevkine dolaylı bir biçimde sunulan ve son derece hoşuna giden övgüleri bir hamlede silip süpürdü. Suya atılan taş misali, dalga dalga gülümsemesi o tombul suratından eksik olmadı. Müzik ara verdikçe etrafına bakındı; kendi yaptıkları ve zavallı tebaasının onu taklit etmesi ona yüce bir mutluluk veriyordu. "Evet! Evet! Bu medeniyetsiz İngilizler BENDEN bir şey öğreniyor. Benim – yani Fosco'nun– etkisi her yerde hissedilir; yüce bir adamım ben!" Yüz ifadesiyle konuşmak diye bir şey olsaydı, Fosco'nunki işte o gece konuşmuş ve bunları söylemiş olurdu.

Birinci perde kapandı, seyirciler kalkıp etraflarına bakınmaya başladı. Beklediğim an gelmişti; Pesca'nın Kont'u tanıyıp tanımadığını şimdi anlayabilecektim.

O da diğerleriyle birlikte ayağa kalktı, haşmetli bir tavırla opera dürbününden locadakileri incelemeye başladı. İlk başta sırtı bize dönüktü ama çok geçmeden bizim bulunduğumuz tarafa döndü ve üstümüzdeki localara baktı; önce opera dürbününü kullandı, birkaç dakika sonra dürbünü indirdi ama yukarı bakmaya devam etti. Pesca'ya Kont'a bakmasını söylemek için tam da yüzünün bütünüyle göründüğü o anı seçtim.

"O adamı tanıyor musun?" diye sordum.

"Hangi adamı soruyorsun dostum?"

"Uzun boylu, şişman bir adam duruyor orada, yüzü bize dönük."

Pesca parmak uçlarının üzerinde yükseldi ve Kont'a baktı.

"Hayır," dedi Profesör. "O kocaman şişman adam tanıdık gelmedi bana. Meşhur biri mi? Niye ona bakmamı istedin?"

"O adam hakkında bir şeyler öğrenmek için kendime göre sebeplerim var da ondan. O da senin gibi bir İtalyan, adı da Kont Fosco. Bu isim sana tanıdık geldi mi?"

"Hayır Walter. Ne o ismi ne de o adamı tanıyorum."

"Adamı tanımadığına gerçekten emin misin? Bir daha bak, dikkatle bak. Bu adam hakkında bir şeyler öğrenmeyi neden bu kadar hevesle istediğimi opera binasından çıktığımızda sana söyleyeceğim. Dur! Şuraya çıkmana yardım edeyim, oradan daha iyi görürsün adamı."

Sahne önündeki bankların yerleştirildiği platforma basıp iğreti bir şekilde yükselmesine yardım ettim küçük dostumun. Ufak tefek olması Pesca için hiçbir engel teşkil etmedi; bankın dışına doğru oturtulmuş hanımefendilerinin başlarının üzerinden de görebiliyordu Kont'u.

Yanı başımızda duran ince yapılı, kumral saçlı bir adam, ben Pesca'nın platforma çıkmasına yardım ederken onu dikkatle inceledi; sol yanağında bir yara izi olan bu adamın orada durduğunu daha önce fark etmemiştim. Pesca'nın nereye baktığını gören adam bu defa Kont'u daha büyük bir dikkatle incelemeye başladı. Pesca'yla konuştuklarımız adamın kulağına gitmiş, daha da fenası, onu meraklandırmış olabilirdi.

Bu esnada Pesca, merakla, tam karşısında duran ve hafifçe yukarı bakan o geniş, dolgun, gülümseyen surata dikmişti gözlerini.

"Hayır," dedi, "hayatım boyunca hiç görmedim o iriyarı şişman adamı."

O konuşurken Kont başını aşağıya indirdi, hemen arkamızdaki localara bakmaya başladı.

İki İtalyan göz göze geldi.

O kesişme anına kadar, Pesca'nın Kont'u tanımadığına dair ısrarlı sözleri beni kesinlikle tatmin etmişti. O andan sonra, Kont'un Pesca'yı tanıdığına bir o kadar emin oldum!

Pesca'yı tanımış, üstelik, daha da şaşırtıcı olanı, ondan *korkmuştu* Kont! O hain adamın yüzünün bir anda nasıl değiştiğini görmemek mümkün değildi. Bir anda betinin benzinin kül kesilmesi, yüz hatlarının bütünüyle sertleşme-

si, soğuk gri gözlerinin sinsice etrafı taramaya başlaması ve tepeden tırnağa puta dönmesi adamın ne düşündüğünü anlatıyordu. Bedenini ve ruhunu ölüm korkusu sarmıştı Kont'un ve bunun sebebi Pesca'yı tanımasıydı!

Yanağında yara izi olan ince yapılı adam hâlâ yanımızda duruyordu. Pesca'yı görmenin Kont'ta yarattığı etkiyi ben nasıl kendime göre yorumlamışsam belli ki o da kendine göre yorumlamıştı. Kibar, efendi görünüşlü biriydi, yabancıya benziyordu; bizim yaptıklarımız onda merak uyandırmıştı ama adam bu merakının bizi rahatsız etmesine müsaade etmemişti.

Bense Kont'un yüzündeki değişimi görünce o kadar endişelenmiş, olayların böyle hiç beklenmedik bir hal almasına o kadar şaşırmıştım ki bundan sonra ne yapacağımı bilemediğim gibi ne diyeceğimi de bilemiyordum. Platformdan inip yanımdaki yerini tekrar alan Pesca'nın sözleriyle kendime geldim.

"Şişman adam nasıl da gözlerini dikmiş bakıyor öyle!" diye heyecanla konuştu. "*Bana mı* bakıyor yoksa? *Ben* meşhur biri miyim? Ben onu tanımazken o beni nasıl tanıyor?"

Gözlerimi Kont'tan ayırmadım. Daha alçak bir yere inen Pesca'yı gözden kaybetmek istemeyen Kont'un ilk defa yerinden kıpırdadığını gördüm. Bu şartlar altında, Pesca dikkatini Kont'tan başka birilerine verecek olursa Kont'un ne yapacağını çok merak ettiğimden, Profesör'e, localardaki hanımefendilere bakmasını ve bu akşam burada öğrencilerinden birini görüp görmediğini söylemesini istedim. Pesca hiç vakit kaybetmeden o büyük opera dürbününü gözlerine yaklaştırdı ve üst kattaki bütün locaları öğrencilerimden birini görür müyüm diye vazife bilinciyle yavaş yavaş taradı.

Kont, Pesca'nın başka bir işle meşgul olduğunu görür görmez arkasına döndü, kendisinin oturduğu bankta bizim bulunduğumuz yere doğru değil de diğer uca doğru oturmuş seyircilerin önünden yan yan geçip koridora çıktı ve

gözden kayboldu. Kolundan tutup çekiştirmeye başladığım Pesca bu hareketim karşısında şaşkınlıktan ne diyeceğini bilemedi ama bizim de kapıya ulaşmadan Kont'un önünü kesebilmek için bankların arka tarafından dolaşmamız gerekiyordu. Sahne önünde oturan insanların bir kısmı da o sırada yerlerinden kalktı, kapıya doğru ilerledi. İnce yapılı adam nasıl olduysa bizden çabuk davrandı ve onlara takılmadan kapıya varmayı başardı; bizse takıldık ve vakit kaybettik. Fuayeye çıktığımızda Kont da gitmişti, yüzünde yara izi olan yabancı adam da.

"Eve gidelim," dedim; "senin evine gidelim Pesca. Seninle mutlaka baş başa konuşmalıyım ve artık gerçekleri söylemeliyim."

Hayretler içinde kalmıştı Profesör, "Ah, Tanrım! Aman Tanrım!" diye çığlık attı. "Tanrı aşkına, neler oluyor?"

Cevap vermeden hızlı hızlı yürümeye devam ettim. Kont'un opera binasından nasıl kaçtığını görmüştüm; Pesca'ya yakalanma ihtimali onu böyle tuhaf bir telaşa sevk ettiyse, şimdiye kadar hiç yapmadığı işlere de kalkışabilirdi. Londra'yı terk edip *benden de* kaçabilirdi. Onu bir gün bile rahat bırakırsam ileride başıma neler geleceğini bilemezdim. Bizden evvel davranan o tanımadığımız yabancı adamdan ve onun Kont'un peşinden bilerek dışarı çıkmış olduğundan da şüpheleniyordum.

Aklıma bu iki şüphe birden düştüğü için Pesca'nın ne istediğimi bir an evvel anlamasını sağlamalıydım. Odasında baş başa kalır kalmaz, maksadımın ne olduğunu bu sayfalardaki gibi sade bir dille, hiçbir şey gizlemeden ona anlattım ve kafa karışıklığını, şaşkınlığını yüz kat artırdım.

"Dostum, ben ne yapabilirim?" diye sızlandı Profesör, iki elini yalvarır gibi açmış, bana bakıyordu. "Şansa bak! Adamı tanımıyorum ki Walter, sana nasıl yardım edeyim?"

"O seni tanıyor, o senden korkuyor, o senden kaçmak için opera binasını terk etti. Pesca! Bunun bir sebebi olmalı.

İngiltere'ye gelmeden önceki hayatını gözlerinin önüne bir getir. İtalya'dan siyasi sebeplerle ayrıldığını bana sen söylemiştin. Bana o sebeplerin ne olduğundan hiç bahsetmedin, ben de şimdi senden bana onları açıklamanı istiyor değilim. Tek istediğim hafızanı yoklaman ve geçmişte, o adamın şimdi seni görür görmez dehşete düşmesine sebep olacak bir olay yaşayıp yaşamadığını söylemen."

O anki şaşkınlığımı anlatmam mümkün değildi; Pesca'yı görmek Kont'u nasıl allak bullak ettiyse, benim saf saf söylediğim bu sözler de Pesca üzerinde aynı etkiyi yarattı. Pembe pembe yanakları bir anda solan küçük dostum tepeden tırnağa titremeye başladı ve usul usul benden uzaklaştı. "Walter!" dedi. "Sen benden ne istediğinin farkında değilsin."

Fısıldayarak konuşuyor, her ikimizi de tehlikeye atacak bir sırrı hiç beklenmedik bir anda ifşa etmişim gibi bakıyordu bana. Bir dakika bile sürmedi; bütün hayatım boyunca rahatlığıyla, canlılığıyla, tuhaflığıyla tanımış olduğum o küçük adam gitti ve yerine, o haliyle yolda görsem tanımayacağım bir adam geldi.

"İstemeden seni üzdüysem, şaşırttıysam kusura bakma," diye sözlerime devam ettim. "Kont Fosco'nun karıma acımadığını, onun hayatını çaldığını aklından çıkarma. Kont'u bu haksızlığı düzeltmeye zorlamanın bir yolunu bulamadığım takdirde karıma hayatını geri veremeyeceğimi unutma. Karımın iyiliği için konuştum Pesca; senden beni affetmeni bir kez daha rica ediyorum. Daha da fazlasını isteme benden."

Pesca'nın yanından ayrılmak için ayağa kalktım. Kapıya varamadan durdurdu beni Pesca.

"Dur," dedi. "Tepeden tırnağa titriyorum senin yüzünden. Ülkemi ne koşullarda terk ettiğimi, neden terk ettiğimi bilmiyorsun sen. Bırak da biraz kendimi toparlamaya, düşünmeye çalışayım."

Tekrar yerime oturdum. Pesca odada volta atıyor, kendi kendine ve kendi dilinde sayıklar gibi konuşuyordu. Odayı birkaç kere arşınladıktan sonra pat diye karşıma dikildi ve o küçük ellerini göğsüme bastırdı; anlam veremediğim bir şefkat ve ciddiyetle yapmıştı bunu.

"Şansını bir de *benimle* denemek istiyorsun demek Walter. O adama ulaşmanın başka bir yolu olmadığını bütün kalbinle söyleyebilir misin?"

"Başka hiçbir yolu yok," diye cevap verdim.

Yanımdan yine ayrıldı, odanın kapısını açtı, dikkatli gözlerle koridora baktı, kapıyı bir kez daha kapadı ve tekrar yanıma geldi.

"Sana bir can borcum var, Walter," dedi, "hayatımı kurtardığın o gün borçlandım ben sana. O günden beri, sen ne zaman istersen, borcumu ödemeye hazır bekliyorum. Şimdi ödeyebilirim. Evet! Ciddiyim. Birazdan söyleyeceklerim, Tanrı seni inandırsın, bütün hayatımı senin insafına bırakacak."

Pesca'nın bu tuhaf uyarıyı samimiyetle yaptığını ve söylediklerinin doğru olduğunu baştan aşağı titremesinden anladım.

"Dikkat et!" diye devam etti sözlerine; heyecanının şiddetinden elleri zangır zangır titriyordu. "Fosco denilen o adamla benim aramda, sen istediğin için hatırıma getirdiğim geçmişim arasında hiçbir bağ yok. Eğer sen o bağı kuracak olursan kendine sakla, bana hiçbir şey söyleme; ileride ne olacağını şimdi nasıl bilmiyorsam, şimdi nasıl hiçbir şeye karışmamışsam, şimdi nasıl hiçbir şeyi görmüyorsam yine öyle kalabilmek için dizlerimin üzerine çökmüş, sana yalvarıyorum!"

Biraz daha bölük pörçük, ne söylediğinden emin olmadan konuştu, sonra yine sustu.

Pesca'nın, gündelik dağarcığındaki o kendine has tuhaf deyimleri, tamlamaları, vurguları kullanmasına mü-

saade etmeyecek kadar ciddi bir konuda, İngilizce konuşarak kendini ifade etmek için harcadığı çabanın, benimle konuşmaya başladığı andan itibaren hissetmeye başladığı zorluğu katladığını ve ona daha çok acı verdiğini gördüm. Birbirimizi yakından tanımaya başladığımız dönemde (her ne kadar konuşamasam da) onun anadilinde yazılan ya da konuşulan şeyleri anlamayı öğrenmiş olduğumdan, ona bu defa kendisini İtalyanca ifade etmesini önerdim; biraz daha açıklamasını istediğim bir şey çıkarsa İngilizce soracaktım sorularımı. Teklifimi kabul etti Pesca. İtalyanca konuştuğu için derdini sorunsuz ve akıcı bir şekilde anlatmaya başlayan Pesca'nın coşkusu, heyecanı, anadilinin inceliklerinden sürekli istifade etmesinden, konuşmasını İtalyanlara özgü o çılgın ve ani jestlerle süslemesinden anlaşılıyordu; onun bir kez olsun sesini yükseltmeden yaptığı bu konuşmada ben de bu hikâyede yer vereceğim o son çarpışmaya kendimi hazırlamam için gereken sözleri duydum.[3]

[3] Konunun ehemmiyeti ve dostumu korumaya verdiğim önem nedeniyle, Pesca'nın bana anlattıklarını dikkatle gözden geçirdiğimi, bazı hususları buraya eklemediğimi, bazılarını da değiştirdiğimi belirtmek zorundayım. Hikâyenin bu bölümünü anlatırken okuyuculardan, ilk ve son kez, bir şey saklamış oldum ama buna kesinlikle mecburdum.

"İtalya'dan ayrılmamın ardında yatan sebepleri derinlemesine bilmiyorsun," diye söze girdi Pesca, "tek bildiğin, oradan siyasi sebeplerle uzaklaşmış olduğum. Eğer kader beni bu ülkeye hükümetimin siyasi baskısından kurtulmam için sürüklemiş olsaydı, bu sebepleri ne senden ne de bir başkasından saklardım. Şimdiye kadar sakladım, çünkü bana sürgün cezasını kesen hükümetimin bir yetkilisi ya da devletimin bir kurumu değildi. Kıta Avrupası'ndaki her büyük şehirde gizli siyasi cemiyetler olduğunu duymuşsun-

dur Walter, değil mi? İtalya'dayken bu cemiyetlerden birinin mensubuydum, İngiltere'de de mensubuyum. Bu ülkeye cemiyetteki şefimin direktifiyle gönderildim. Gençliğimde aşırı hırslıydım, beni ve cemiyetteki diğer kişileri ifşa etme riski barındıran işlere kalkıştım. Bu yüzden İngiltere'ye göç etmem ve orada beklemem emredildi. Göç ettim, bekledim, hâlâ bekliyorum. Beni hemen yarın da İtalya'ya çağırabilirler, bundan on yıl sonra da. Benim için hiç fark etmez; buradayım, öğretmenlikle geçiniyorum ve bekliyorum. Mensubu olduğum cemiyetin ismini sana söyleyerek sırrımı bütünüyle sana açmış olmakla yeminimi bozmuş olmuyorum (niye öyle olduğunu birazdan anlatacağım). Tek yaptığım, hayatımı senin ellerine bırakmak. Sana şimdi söylediklerimin benim ağzımdan çıkmış olduğu öğrenildiği an ölüm fermanım kesinlikle imzalanmış demektir."

Eğilip kulağıma bir şeyler fısıldayarak sözlerine devam etti Pesca. Bana bu şekilde verdiği sırrı hâlâ saklarım. Pesca'nın mensubu olduğu cemiyetten bu sayfalarda bahsetmem gereken sayılı yerde, cemiyetin adını "Kardeşlik" olarak geçirmem yeterli olacaktır.

"Kardeşlik," diye devam etti Pesca, "diğer siyasi cemiyetlerle aşağı yukarı aynı amacı taşır: Despot yönetimleri yıkmak ve halkların haklarını savunmak. Kardeşliğin benimsediği iki ilke mevcuttur. Bir insan, ait olduğu topluma fayda sağladığı, hatta faydalı olmasını geçtim, zarar vermediği sürece, yaşamayı hak eder. Ne var ki, hayatını devam ettirmek için başkalarının hayatına bilerek kastettiği andan itibaren bu hakkından vazgeçmiş olur; bu durumda, onu yaşama hakkından mahrum etmek suç olmaktan çıkmakla kalmaz, erdemli yaşamanın bir gereğine dönüşür. Bu cemiyetin hangi korkunç zulümlerden ve acılardan geçerek bugünlere gelmiş olduğunu söylemek bana düşmez. Siz İngilizlere de düşmez. Özgürlüğünüzü kazanmak için verdiğiniz mücadelenin üzerinden o kadar uzun zaman geçmiş ki bu

uğurda ne çok kan döktüğünüzü, ne büyük tehlikelere göğüs gerdiğiniz unutacak kadar gömülmüşsünüz konforlu hayatlarınıza siz. Hiddetimizin, esir edilmiş bir ulusun çılgınlığını ne boyutlara taşıyabileceğini söylemek size düşmez. Ruhumuza saplanan hançer *sizin* çıkaramayacağınız kadar derinlere gömülü. İngiltere'ye sığındık diye bize hükmetme hakkını kendinizde görmeyin! Bize gülün, bizden kuşkulanın; kimi zaman her gün saygın ve huzurlu bir hayat sürdüğünü zannettiğiniz benim gibi bir adamın, kimi zaman da yoksulluğun mahvettiği, sefaletin ezdiği benden daha şanssız, benden daha sert, benden daha sabırsız adamların içinde yanan o ateşi görünce şaşkınlıktan gözleriniz fal taşı gibi açılsın; ama sakın ola bizi yargılamayın! Siz bizim neler yaşadığımızı, o I. Charles'ınız zamanında hakkıyla anlayabilirdiniz ama çok uzun zamandır kendi özgürlüğünüzün lüksüne düşmüş olduğunuz için artık bunu yapamazsınız."*

Ruhunun derinliklerine gizlenmiş ne varsa sanki bu sözleriyle gün ışığına çıkardı ve birbirimizi tanıdığımızdan beri ilk defa bana içini döktü Pesca; fakat yine de sesini asla yükseltmedi, bana açıkladığı korkunç gerçeğin dehşetini hiç aklından çıkarmadı.

"Şimdiye kadar anlattıklarıma bakarak," diye devam etti sözlerine, "bu cemiyetin diğer cemiyetlerden farkı olmadığını zannediyorsun. Cemiyetin amacı (senin gibi bir İngilize göre) anarşiden, devrimden başka bir şey değil. Saraydaki kötü krallara ya da parlamentodaki kötü bakanlara, görüldükleri yerde vurulması gereken tehlikeli bir vahşi hayvan muamelesi yapıp canlarını alacağını düşünüyorsun bu cemiyetin. Bunları yaptığımızı söyleyebilirim. Ne var ki Kardeşliğin kanunları dünyadaki diğer hiçbir cemiyetin kanunlarına benzemez. Mensuplar birbirini tanımaz.

İngiltere Kralı I. Charles (1600-1649) döneminde, 1642-1650 yılları arasında Monarşi ile Parlamento arasında çıkan İngiliz İç Savaşı'nı Parlamento güçleri kazanmıştır. (ç.n.)

İtalya'da bir başkan olduğu gibi İtalya dışında da başkanlar vardır. Bu başkanların her birinin kendi sekreteri vardır. Başkanlar ve sekreterler üyeleri tanır, fakat üyelerin hiçbiri, dönemin siyasi şartlarını ve cemiyetin kendi çıkarlarını değerlendirerek o kararı verecek olan şefinden onay almadığı sürece diğerini tanımaz, kim olduğunu karşısındakine belli etmez. Böyle bir güvenlik önlemi olduğu için de biz cemiyete girerken bağlılık yemini etmeyiz. Kardeşliğe kabulümüz, hepimizin ömrünün sonuna kadar taşıyacağı gizli bir işaretle damgalanmamız suretiyle olur. Bize söylenen, sıradan hayatlarımıza devam etmemiz ve bize ihtiyaç duyulursa, yaptığımız işler hakkında başkana ya da sekretere, yılda dört defa, rapor vermemizdir. Eğer Kardeşliğe ihanet edecek ya da başka çıkarlara hizmet etmek suretiyle ona zarar verecek olursak, Kardeşliğin prensiplerine uygun bir şekilde öleceğimiz hususunda uyarılırız; ölümümüz, son darbeyi indirmesi için dünyanın öbür ucundan gönderilmiş bir yabancının elinden olabileceği gibi, yan yana geçirdiğimiz uzun yıllar boyunca Kardeşliğin bir üyesi olduğunu hiç bilmediğimiz o canciğer dostumuzun elinden de olabilir. Bazen geciktirilir ölümümüz, bazen de ihanetimizin hemen ardından bizi bulur. İlk vazifemiz nasıl bekleyeceğimizi, ikincisi de bize söylenene nasıl itaat edeceğimizi öğrenmektir. Bazılarımız bir ömür boyu beklese de ona ihtiyaç duyulmayabilir. Bazılarımıza da cemiyete kabul edildiği ilk gün vazifeyi yerine getirmesi ya da ona hazırlanması söylenebilir. Örneğin ben –senin tanıdığın kadarıyla, mecbur kalmazsa mendilini çıkarıp yüzüne konmuş sineği kovalamaya bile tenezzül etmeyecek o ufak tefek, gamsız, neşeli adam– gençliğimde, sana burada anlatamayacağım kadar feci bir tahrike maruz kalıp fevri bir kararla Kardeşliğe katılmıştım; aksi halde aynı fevrilikle kendimi öldürecektim. Artık ayrılamam Kardeşlikten; şimdi daha iyi hayat şartlarına ve kararlarımı daha bir soğukkanlılıkla alabildiğim olgunluk çağıma

erişmiş olsam da ölene kadar içindeyim cemiyetin. Henüz İtalya'dan ayrılmadığım dönemde sekreter seçilmiştim ve başkanımın huzuruna çıkarılan bütün üyeler *benim de* huzuruma çıkarılırdı."

Pesca'nın ne demek istediğini anlamaya başladım; bu sıradışı açıklamalarıyla nereye varmak istediğini gördüm. Bir an durdu Pesca, merakla beni seyretti; benim aklımdan ne geçtiğini anlamış olmalı ki seyretmeyi bırakıp sözlerine kaldığı yerden devam etti.

"Sen çoktan bir sonuç çıkarmışsın anlattıklarımdan," dedi. "Yüzünden anlaşılıyor. Bana hiçbir şey anlatma; düşüncelerin sır olarak kalsın, benimle paylaşma. Kendimi, senin hatırına, son bir kez feda etmeme ve sonra bu konuyu bir daha açmamak üzere kapatmama müsaade et."

Bir el işaretiyle sözünü kesmememi istedi, ayağa kalktı, ceketini çıkardı ve gömleğinin sol kolunu sıyırdı.

Kulağımın dibine kadar geldi, gözleriyle kapıyı kolladı, "Sana sonuna kadar güvenmeye söz verdim," diye fısıldadı. "Bu iş nasıl sonuçlanırsa sonuçlansın, senin işine yarayacak bir şeyi senden sakladığımı düşünüp de bana sitem etmeni istemem. Kardeşliğin, üyelerini, bir ömür taşıyacakları bir işaretle damgaladığından bahsetmiştim. Bu damganın nereye vurulduğunu ve işaretin neye benzediğini kendi gözlerin gör."

Sol kolunu kaldırdı ve kolunun neredeyse omzuyla bitiştiği yerde, iç tarafında, derisini dağlamış, kan kırmızı parlayan damgasını gösterdi. Damganın neye benzediğini açıkça tarif etmek istemiyorum. Damganın yuvarlak ve tek bir şilinin rahatlıkla kapatabileceği kadar küçük olduğunu söylemem yeterli olur.

Gömleğinin kolunu tekrar indirirken, "Bu izi taşıyan, kolunun iç kısmı bu şekilde damgalanmış bir adam," dedi, "Kardeşliğin üyesi olan bir adamdır. Bir üyenin Kardeşliğe ihanet ettiği, onu tanıyan şefleri ya da duruma göre başkanları veya sekreterleri tarafından, er ya da geç keşfedilir.

Şefleri tarafından ihaneti keşfedilen adam artık ölüdür. *İnsanoğlunun çıkarttığı hiçbir yasa onu koruyamaz.* Gördüklerini ve duyduklarını unutma; bunlardan istediğin sonucu çıkar; istediğin gibi hareket et. Fakat Tanrı aşkına, ne öğrenirsen öğren ne yaparsan yap, bana hiçbir şey anlatma! Düşüncesinden bile dehşete kapıldığım ancak şu anda benim omuzlarında olmadığını bütün vicdanımla bildiğim bir sorumluluğu bana yıkma. Son kez söylüyorum; bir beyefendi olarak şerefim üzerine, bir Hristiyan olarak İncil üzerine yemin ederim ki, Opera'da göstermiş olduğun *adam* beni tanıyor olsa bile, benim *onu* tanıyamayacağım kadar değişmiş ya da kılığını gizlemiş. Ben o adamın İngiltere'de ne yaptığını, maksadının ne olduğunu bilmiyorum. Bu geceye kadar ne onu gördüm ne de kullandığı ismi duydum. Söyleyeceklerim bu kadar. Beni biraz yalnız bırak Walter. Olup bitenlerin ağırlığı altında ezildim. Sana anlattıklarım beni çok sarstı. Bana müsaade et ki bir sonraki görüşmemizde yine kendim gibi davranabileyim."

Bu sözlerin ardından kendisini boş bulduğu sandalyelerden birine bıraktı, bana sırtını döndü ve yüzünü elleriyle gizledi. Onu rahatsız etmemek için kapıyı usulca açtım ve vedalaşırken fısıldayarak konuştum; duydu mu duymadı mı bilmiyorum.

"Bu akşamın hatırasını kalbimin en derinliklerinde saklayacağım," dedim. "Bana bu güveni layık gördüğüne asla pişman olmayacaksın. Yarın seni görmeye gelebilir miyim? Sabah dokuz gibi erken bir saatte gelsem olur mu?"

O sevecenliğiyle bana bakarken, "Evet, Walter," diye cevap verdi ve bir kez daha İngilizce konuşmaya başladı; sanki artık tek endişesi ilişkimizi eski haline döndürmekti.

"Ders verdiğim öğrencilerimin yanına gitmeden önce kısa bir kahvaltı yaparım, ona yetiş."

"İyi geceler Pesca."

"İyi geceler dostum."

VI

Dışarı çıkar çıkmaz emin olmuştum; biraz önce Pesca'dan öğrendiğim bilgilerle harekete geçmek dışında bir çarem kalmamıştı; sabaha kadar dahi geciksem, Laura'nın sahip olduğu son şansı yitireceğini biliyordum ve bu yüzden Kont'la o gece yüzleşmeliydim. Saatime baktım, on olmuştu.

Kont'un opera binasından ne maksatla ayrıldığından zerre kadar kuşkulanmıyordum. O akşam bizden kaçmasının Londra'dan kaçmaya hazırlık yapacak olmasından başka bir sebebi kesinlikle yoktu. Kardeşliğin işaretini kolunda taşıyordu Kont, sanki damgasını bana kendisi göstermiş gibi emindim bundan; Kardeşliğe ihanet etmiş olmanın yükünü vicdanında taşıdığını da Pesca'yı tanımasından anlamıştım.

Kont onu tanımışken Pesca'nın niye onu tanımamış olduğunu anlamak kolaydı. Kont gibi bir adam, kazancının ne olacağını hesaplarken gösterdiği özeni kendi güvenliğini nasıl sağlayacağına göstermeden, Kardeşliğe ihanet etme tehlikesini göze alamazdı. Operada Pesca'ya göstermiş olduğum o tıraşlı surat, Pesca'nın onu tanıdığı dönemde sakalla kaplı olabilirdi; Kont'un koyu siyah saçları peruk olabilirdi; isminin sahte olduğu ise kesindi. Kont, zamanın karşı konulmaz yıpratıcılığından da faydalanmış ve o devasa cüssesine ileriki yaşlarında kavuşmuş olabilirdi. Pesca'nın onu yeniden gördüğünde tanımamış olması için bin bir türlü sebep vardı; aynı şekilde, onun Pesca'yı tanıması için de her türlü sebep mevcuttu çünkü Pesca'nın kendine özgü tuhaf görünüşü, nereye giderse gitsin, parmakla gösterilmesine yol açardı.

Kont'un operada bizi görüp kaçarken aklından ne geçtiğinden emin olduğumu söylemiştim. Dış görünüşündeki değişikliğe rağmen Pesca tarafından tanınmış olduğuna ve dolayısıyla hayatının tehlikeye girdiğine inandığını kendi gözümle gördüğüm bir adamın ne düşündüğünden nasıl şüphe edebilirdim ki? Diyelim onu bu gece konuşturdum; diyelim ona, hayatına mal olabilecek o tehlikeyi benim de bildiğimi

gösterdim; peki ya sonra? Sonrası şu: Birimiz duruma hâkim olacak, birimiz de diğerinin insafına kalacaktık.

Beni başarısızlığa uğratacak şartları tehlikeye atılmadan önce düşünmezsem kendime, başarısız olma ihtimalimi azaltmak için elimden gelen her şeyi yapmazsam da karıma haksızlık etmiş olurdum.

Şartların ne kadar aleyhimde olduğunu anlamak için enine boyuna düşünmeme gerek yoktu; her şey dönüp dolaşıp Kont'un ne yapacağında düğümleniyordu. Eğer Kont, ona yapacağım açıklamaların ardından, kendisini emniyete almak için tek çıkar yolun beni öldürmek olduğu sonucuna varırsa, avcunun içinde olduğumu da gördüğünden, o yola başvurmakta tereddüt edecek, bana kendimi savunma fırsatı verecek son insandı yeryüzünde. Bu riski azaltacağına ve bana kendimi ona karşı savunma imkânı vereceğine az da olsa güvenebileceğim tek yöntemi, biraz kafamı toparlayıp sağlıklı düşündükten sonra buldum. Kardeşlik hakkında öğrendiklerimi ona bizzat açıklamadan önce, bu öğrendiklerimi ona karşı her an kullanabileceğim ve onun erişemeyeceği bir yerde emniyete almalıydım. Kont'un yoluna mayın döşeyeceksem bunu ona yaklaşmadan yapmalı ve fünyeyi, benden aksi yönde bir yazılı ya da sözlü talimat almadığı takdirde, kararlaştırılan zaman geldiğinde ateşlemesini tembihlemiş olduğum üçüncü bir kişiye vermeliydim; bu takdirde Kont'un güvenliği benimkine kesinlikle bağlı hale gelecek ve ben ona, hem de kendi evinde, üstünlük sağlayabilecektim.

Bu fikir, deniz kenarındaki tatilimizden döndükten sonra kiralamış olduğumuz yeni evimize yaklaştığımda aklıma geldi. Kapıyı kendi anahtarımla açtım ve kimseyi rahatsız etmeden içeri girdim. Hol aydınlıktı, lambalardan birini usulca alıp çalışma odama kadar çıktım ve hazırlıklarımı yapmaya başladım; Laura ya da Marian niyetimin ne olduğu hakkında en ufak bir kuşkuya dahi kapılmadan önce Kont'la görüşmeye gitmeye kesinlikle kararlıydım.

Pesca'ya hitaben yazacağım bir mektup, aklımdaki önlemi almanın en güvenilir yoluydu. Mektupta şunları yazdım:

> "Sana opera binasında işaret ettiğim adam Kardeşliğin bir üyesidir ve cemiyetin ilkelerine ihanet etmiştir. Bu iki iddiamın doğruluğunu da hemen sınayabilirsin. O adamın İngiltere'de hangi ismi kullandığını biliyorsun. Adresi St. John's Wood, Forest Road, 5 Numara. Bir zamanlar bana beslediğin sevginin hatırına, sana verilmiş yetkiyi merhamet etmeden ve gecikmeden o adama karşı kullan. Ben her şeyi tehlikeye attım ve her şeyi yitirdim; başarısızlığımın bedelini hayatımla ödedim."

Bu satırların altına günün tarihini yazdım, imzamı attım, zarfa koydum ve zarfı mühürledim. Zarfın üstüne şunları yazdım:

> "Yarın sabah saat dokuza kadar zarfı açma. Eğer o saate kadar benden haber almazsan ya da ben yanına gelmezsem, vakit dolunca mührü kır ve içindekileri oku."

Yazdıklarımın altına baş harflerimi ekleyip ikinci zarfa koydum, onu da mühürledim ve üzerine Pesca'nın adresini yazdım.

Artık tek yapmam gereken, mektubumun bir an evvel adresine teslim edilmesinin bir yolunu bulmaktı. O zaman elimden ne geliyorsa yapmış olacaktım. Kont'un evindeyken başıma bir iş gelecek olursa, onun bunu canıyla ödemesini artık garantiye almıştım.

Bu geceki olaylar nasıl gelişirse gelişsin, Kont'un Londra'dan kaçmasını engellemenin yolunun Pesca'yı, tabii eğer isterse, bu işe dâhil etmekten geçtiğinden bir an bile şüphe etmedim. Pesca'nın, Kont'un kimliği hakkında bilgi sahibi olmak istemediğini ifade ederken nasıl olağanüstü bir telaşa kapılmış olduğunu –başka bir deyişle, gerçekleri bilip de harekete geçmemeyi vicdanına yediremeyeceği için her

şeyi ona anlatmamamı ne kadar istemiş olduğunu– hatırladım; Kardeşliğin dehşetli adaletini uygulayıp uygulamamak onun kararına bağlıydı, fakat belli ki Pesca, yaradılışı itibarıyla şiddetten uzak biri olduğundan, benim yanımda daha açık konuşmaktan çekinmişti. Yabancı siyasi cemiyetlerin, davalarına ihanet edenlerden intikam almak için onların peşine nasıl ölümüne bir kararlılıkla düştükleri ve nereye saklanırlarsa saklasınlar onları bulup çıkarttıklarının örnekleri, benim gibi bu konuları ancak sağdan soldan duymuş insanlar için bile şüpheye yer bırakmayacak kadar çoktu. Sadece gazetelerden okumuş olduğum kadarıyla dahi aklıma hemen bir sürü cinayet vakası geldi: Londra'da olsun, Paris'te olsun, bıçaklanıp sokağa atılmış, katillerinin izi asla sürülememiş yabancılar; Thames'e ya da Sen Nehri'ne atılmış cesetler, ceset parçaları; yalnızca tek bir şekilde açıklanabilecek faili meçhul şiddet olaylarının sebep olduğu ölümlerdi bunlar. Bu sayfaları yazarken kendimle ilgili hiçbir şeyi gizlemedim; şimdi de Pesca'ya zarfımı açma izni verecek o talihsiz olayın gerçekleşmesi hâlinde, Kont Fosco'nun ölüm fermanını yazmış olduğuma inandığımı gizlemiyorum.

Odamdan çıktım, ev sahibinden bana bir ulak bulmasını istemek üzere zemin kata indim. Ev sahibi de tam o sırada merdivenlerden yukarı çıkıyor olduğundan sahanlıkta buluştuk. Ne istediğimi duyunca oğlunun bana ulaklık yapmasını önerdi; cıva gibi bir delikanlıydı oğlu. Babası onu yukarı çağırdı, ben de talimatlarımı verdim. Verdiğim adrese gitmek için bir araba tutmasını, mektubu doğrudan Profesör Pesca'ya teslim etmesini, o beyefendiden mektubu teslim aldığına dair bir pusula yazmasını istemesini ve onu bana getirmesini, aynı arabayla geri dönmesini ve arabayı kapıda benim için hazır bekletmesini istedim. O sırada saat on buçuğa geliyordu. Delikanlı yirmi dakikaya dönmüş olur, ben de o döndükten yirmi dakika sonra St. John's Wood'da olabilirdim.

Delikanlı verdiğim işleri yapmak üzere evden ayrılınca ben de kendi odama döndüm; bazı belgeleri, olur da en kötüsü başıma gelirse benden sonra rahatlıkla bulunsunlar diye derleyip toparladım. Bu belgeleri tuttuğum eski moda kapaklı yazı masasının anahtarını bir kâğıda sarıp mühürledim, kâğıdın üzerine Marian'ın ismini yazdım ve masanın üzerine bıraktım. Bu işi hallettikten sonra oturma odasına indim; Laura ve Marian'ı orada, benim operadan dönüşümü beklerken bulacağımı düşünüyordum. Kapının tokmağına uzandığımda elimin ilk defa titrediğini hissettim.

Marian odada tek başınaydı. İçeriye girdiğimde bir şeyler okuyordu, beni görünce şaşırıp saatine baktı.

"Ne kadar erken döndün!" dedi. "Temsil bitmeden çıkmış olmalısın."

"Evet," dedim, "ne ben bekledim sonunu ne de Pesca. Laura nerede?"

"Bu akşam o berbat baş ağrılarından biri tuttu, ben de ona çayını içtikten sonra gidip yatmasını tavsiye ettim."

Laura'nın uykuya dalıp dalmadığını merak ettiğim bahanesiyle odadan tekrar çıktım. Marian'ın gözünden hiçbir şey kaçmıyordu, keskin bakışlarını yüzüme dikti; sezgilerinden de bir şey kaçmıyordu aslında, kafamın bir şeylerle meşgul olduğunu anlamak üzereydi.

Yatak odasına girdim ve gece lambasının titrek ışığında yatağın başucuna doğru usulca ilerledim; karım uyuyordu.

Biz evleneli daha bir ay bile olmamıştı. Laura'nın uykusunda yüzünü *benim* yastığıma döndüğünü görünce, elini yatak örtüsünün üzerine, sanki farkında olmadan beni bekliyormuş gibi koyduğunu fark edince yüreğim daraldıysa, Kont'un karşısına çıkma kararımdan bir an olsun şüphe ettiysem bu tamamen benim suçum olamazdı herhalde, öyle değil mi? Başucunda diz çöküp onu yakından seyretmek; nefesiyle yüzümü okşamasını hissedecek kadar ona yakın olmak için yalnızca birkaç dakika verdim kendime. Sadece

vedalaşırken öptüm onun elini, yanağını. Uykusunda kıpırdanıp ismimi mırıldandı Laura ama uyanmadı. Kapıya geldiğimde ona yeniden bakmak için bir iki saniye oyalandım. "Tanrı seni korusun, sevgilim!" diye fısıldadım ve yanından ayrıldım.

Merdivenin başında beni bekliyordu Marian. Elinde küçük, katlanmış bir kâğıt parçası vardı.

"Ev sahibinin oğlu bu pusulayı sana vermemi istedi," dedi. "Kapıda bir araba tutuyor senin için; sen söylemişsin ona arabayı hazır bekletmesini."

"Bu doğru, Marian. Arabayı ben istettim. Tekrar dışarı çıkıyorum."

Konuşa konuşa merdivenlerden inip oturma odasına girdim, elimdeki kâğıt parçasını masadaki kandilin ışığında okuyabilirdim. Pesca'nın el yazısıyla yazılmış iki satırlık bir nottu bu:

> "Mektubun elime ulaştı. Yazdığın saatten önce seni görmezsem vakit dolduğunda mührü kıracağım."

Kâğıdı katlayıp not defterimin arasına koydum, kalkıp kapıya yürüdüm. Marian kapı eşiğinde karşıma dikildi, beni tekrar içeri itti; kandilin ışığı yüzümü tamamen aydınlatıyordu beni itmeyi bıraktığında. İki eliyle kollarımdan tuttu, gözlerini gözlerime dikti; bir şeylerin cevabını arıyordu.

"Anladım!" diye fısıldadı heyecanla. "Bu gece son şansını deneyeceksin."

"Evet, son ve en iyi şansımı," diye ben de fısıldayarak cevap verdim.

"Yalnız gidemezsin! Ah, Walter, Tanrı aşkına, yalnız gidemezsin! Bırak, seninle geleyim. Sırf kadın olduğum için benden esirgeme bunu. Ben de gitmeliyim! Gideceğim! Dışarıda arabada bekleyeceğim seni!" Bu defa ben *onu* kollarından tuttum. Benden kurtulup bir an önce kapıya gitmeye çalıştı.

"Eğer bana yardımcı olmak istiyorsan," dedim, "burada kal ve bu gece karımın odasında uyu. Senden tek istediğim, Laura'nın emniyette olduğunu bilmemi sağlaman; diğer her şeyi benim tek başıma yapmam lazım. Hadi, Marian, alnımdan öp beni ve ben geri dönene kadar bekleyecek cesaretin olduğunu göster."

Marian'ın bir kelime daha etmesine izin veremezdim. Beni tekrar tutmaya çalıştı ama kollarımı ellerinden kurtardım ve bir anda odadan fırladım. Aşağıdaki delikanlı merdivenlerden indiğimi duydu ve sokak kapısını açtı. Sürücü daha koltuğundan inemeden ben bir hamlede arabaya çıktım. "Forest Road, St. John's Wood," diye seslendim sürücüye pencereden. "On beş dakikada varırsan tarifenin iki katını öderim." "Hay hay efendim." Saatime baktım. On bir olmuştu. Kaybedecek bir dakika bile yoktu.

Arabayla süratle ilerlemek, geçen her saniyenin beni Kont'a biraz daha yaklaştırdığını hissetmek, bu tehlikeli mücadeleye nihayet atıldığımı ve önümde hiçbir şeyin duramayacağını bilmek beni o kadar heyecanlandırmıştı ki adama daha hızlı, daha hızlı gitmesi için bağırıp durdum. Geride bıraktığımız sokakları sayıyordum heyecandan; işte, St. John's Wood Road da arkamızda kalmıştı; artık sabredemiyordum, arabanın içinde ayağa kalktım ve pencereden başımı çıkardım; daha yol bitmeden ben sona varmak istiyordum. Uzaklarda bir kilisenin saat kulesi tam on bir çeyreği vururken biz de Forest Road'a döndük. Arabayı Kont'un evinden biraz uzakta durdurdum, sürücünün ücretini ödeyip arabayı gönderdim ve eve doğru ilerledim.

Tam bahçe kapısına yaklaşırken, ters istikametten gelen birinin de kapıya doğru yürüdüğünü gördüm. Sokaktaki havagazı lambasının altında karşılaştık, birbirimize baktık. Yanağında yara izi olan kumral yabancıyı hemen tanıdım, onun da *beni* tanıdığını düşündüm. Adam hiçbir şey söylemedi ve, benim aksime, evin önünde durmayıp ağır ağır yürümeye de-

vam etti. Bu adamın Forest Road'a gelmesi tesadüf müydü? Yoksa Kont'u opera binasından evine kadar takip mi etmişti?

Bu soruların cevabını aramadım. Yabancının yavaş yavaş gözden kaybolmasını biraz daha bekledikten sonra bahçe kapısının zilini çaldım. Saat on biri yirmi geçiyordu o sırada; Kont, saatin bu kadar geç olmasından faydalanabilir ve yatağına çekilmiş olduğunu bahane edip beni kolaylıkla başından atabilirdi.

Bu ihtimali ortadan kaldırmanın tek yolu, hiç havadan sudan konuşmayıp kartvizitimi içeriye göndermek ve aynı zamanda Kont'un, onu bu geç saatte görmemi gerektirecek önemli bir sebebim olduğunu bilmesini sağlamaktı. Bu yüzden kartvizitimi çıkardım ve beklerken ismimin altına "Önemli bir iş için," diye yazdım. Son kelimeyi yazarken hizmetçi kız geldi ve şüpheyle yüzüme bakıp, "Ne istemiştiniz?" diye sordu.

Kartımı uzatıp, "Lütfen bunu efendinize verin," diye cevap verdim.

Elinin kolunun dolaştığını gördüğüm kızın, eğer kartımı vermek yerine önce Kont'u görmek istediğimi söylemiş olsaydım, aldığı talimat gereği, Kont'un evde olmayacağını söyleyeceğini anladım. Kartı uzatırken kendimden son derece emin davranmam kızın dengesini bozdu. Yüzüme garip garip baktı, beni bahçeye aldı, bahçe kapısını kapattı ve sonra, büyük bir tedirginlik içinde, elinde tuttuğu kartımla tekrar eve yöneldi.

Kızın tekrar yanıma gelmesi aşağı yukarı bir dakika sürdü.

"Efendim size saygılarını iletmemi ve onunla hangi işi görüşmek istediğinizi söylemenizi rica etti."

"Benim de saygılarımı kendisine iletin," diye karşılık verdim, "ve lütfen görüşmek istediğim işi efendinizden başka kimseyle konuşamayacağımı söyleyin."

Kız tekrar beni yalnız bıraktı, sonra tekrar yanıma geldi ve bu defa kendisini takip etmemi istedi.

Hemen kızın peşine takıldım, artık Kont'un evindeydim.

VII

Holü aydınlatan bir lamba yoktu ama hizmetçi kızın alt kattan gelirken getirdiği kandilin soluk ışığında yaşlıca bir hanımefendinin zemin kattaki arka odaların birinden sessizce çıktığını gördüm. Zehrini akıtmaya hazır bir yılan gibi baktı bana kadın ben içeri girerken, hafifçe eğilip ona selam verdim ama o hiçbir şey söylemedi, selamımı da almadı, merdivenlerden ağır ağır yukarı çıkıp uzaklaştı. Marian'ın güncesini gayet iyi hatırladığım için bu yaşlıca hanımefendinin Madam Fosco olduğundan emin oldum.

Hizmetçi beni Kontes'in az önce ayrıldığı odaya götürdü. Odaya girdim ve Kont'u karşımda buldum.

Koltuklardan birinin üzerine fırlattığı ceketi dışında, operadaki kıyafeti hâlâ üzerindeydi Kont'un. Gömleğinin manşetlerini kıvırmış ama kollarını yukarı çekmemişti. Bir yanında heybeye benzer bir valiz, diğer yanında bir kutu duruyordu. Kitaplar, kâğıtlar, çeşit çeşit kıyafetler odanın dört bir yanına saçılmıştı. Kapının önündeki masanın üzerinde Kont'un beyaz farelerine ev sahipliği yapan kafes duruyordu; bu kafesi ilk defa görmeme rağmen tarifinden çok iyi hatırlıyordum. Kanaryalar ve papağan muhtemelen başka bir odadaydı. Ben içeri girdiğimde kutunun önüne oturmuş, eşyalarını yerleştirmekle meşgul olan Kont, beni görünce, elindeki kâğıtları bırakmadan beni karşılamak için ayağa kalktı. Opera binasında onu allak bullak etmiş o şoke edici karşılaşmanın izlerini Kont'un yüzünden okumak hâlâ mümkündü. Tombul yanakları sarkmıştı; soğuk gri gözleri sinsice etrafı kolaçan ediyordu; sesinden, bakışlarından, tavırlarından anlaşılıyordu bir şeylerden son derece şüphelendiği; bana doğru bir adım attı ve yapmacık bir kibarlıkla, oturmamı rica etti.

"Buraya iş için mi geldiniz beyefendi?" dedi. "Ne iş için gelmiş olabileceğinizi tahmin etmekte güçlük çekiyorum."

Kont'un konuşurken yüzüme dik dik bakması, bakarken merakını saklamaya çalışmaması, onun beni opera binasında görmediğinden emin olmamı sağladı. Kont ilk önce Pesca'yı görmüş ve binayı terk edene kadar belli ki başka hiçbir şey görmemişti. Kartvizitimi gördüğüne göre, benim onun evine yalnızca düşmanca bir amaçla gelmiş olabileceğimi düşünmesini beklerdim, fakat bu ana kadar gelişimin asıl sebebinden tamamıyla bihabermiş gibi davranıyordu.

"Gecenin bu saatinde sizi evde bulabildiğim için şanslıyım," dedim. "Galiba yolculuğa çıkıyorsunuz."

"Benimle görüşmek istediğiniz iş yolculuğumla mı alakalı?"

"Bir ölçüde."

"Ne ölçüde? Siz benim nereye gittiğimi biliyor musunuz?"

"Hayır. Yalnızca Londra'dan ayrıldığınızı biliyorum."

Daha ben sözlerimi bitiremeden benimle masa arasından şimşek hızıyla geçip kapıyı kilitledi Kont, anahtarı da cebine koydu.

"Siz ve ben, Mr. Hartright, birbirimizin ününü o kadar duyduk ki şahsen tanışıyor sayılırız," dedi. "Bu eve geldiniz, beni gördünüz; oyun oynanacak bir adam olmadığımı, biraz aklınız varsa, anlamışsınızdır."

"Hiç endişeniz olmasın," diye karşılık verdim. "Zaten buraya sizinle oyun oynamaya gelmedim. Buraya bir ölüm kalım meselesini halletmek için geldim ve az önce kilitlediğiniz kapı açık olsa dahi, söyleyeceğiniz ya da yapacağınız hiçbir şey, o kapıdan çıkıp gitmeyi bana düşündüremez."

Odanın öbür ucuna doğru ilerledim, şöminenin önündeki kilime gelince dönüp Kont'un tam karşısında durdum. Koltuklardan birini kapının önüne çekip oturdu Kont, sol kolunu masaya yasladı. Hemen yanında, içinde beyaz farelerin olduğu kafes duruyordu; adamın iri kolu masayı sallayınca o küçük mahluklar yuvalarından fırladı ve kafesin rengârenk boyanmış telleri arasından adama bakmaya başladı.

"Bir ölüm kalım meselesini halletmeye," diye kendi kendine tekrarladı söylediklerimi Kont. "Bunlar düşündüğünüzden ciddi laflar, farkında mısınız? Maksadınız ne?"

"Ne söylüyorsam o."

Geniş alnını boncuk boncuk ter kapladı Kont'un. Sol eli masanın altına kaydı. Masanın altında bir çekmece, çekmecenin üzerinde kilit yeri vardı ve anahtar kilitte duruyordu. Başparmağıyla işaretparmağını anahtarın üzerine getirdi Kont, fakat çevirmedi.

"Demek Londra'dan niye ayrıldığımı biliyorsunuz?" diye sözlerine devam etti. "Lütfen, bana da söyleyin o sebebi." Konuşurken bir yandan da anahtarı çevirmiş, çekmecenin kilidini açmıştı.

"Söylememe gerek kalmayabilir," diye cevap verdim. "Size o sebebi *gösterebilirim*, eğer isterseniz."

"Nasıl göstereceksiniz?"

"Ceketinizi zaten çıkartmışsınız," dedim. "Gömleğinizin sol kolunu sıyırın, görürsünüz."

Opera binasındaki gibi beti benzi küle kesti Kont'un. O ölümcül parıltının oturduğu gözleri doğrudan benim gözlerime kilitlendi. Hiçbir şey söylemedi. Fakat sol eliyle çekmeceyi yavaşça açtı ve elini usulca çekmeceye soktu. Göremediğim ama Kont'un hareket ettirdiğini tahmin ettiğim ağır bir şeyin çekmeceye sürtündüğünü, duyduğum o keskin, metalik gıcırtıdan anladım; çok sürmedi bu ses, hemen kesildi. Ardından çöken sessizlik o kadar yoğundu ki, beyaz farelerin kafesin tellerini ince ince kemirdiği bile duyulabiliyordu olduğum yerden.

Hayatım pamuk ipliğine bağlıydı ve bunu biliyordum. O ölüm kalım anında *onun* aklıyla düşündüğümü, *onun* parmaklarıyla hissettiğimi fark ettim. Kont'un çekmecede benden neyi sakladığından, sanki kendi gözümle görmüş gibi, emindim.

"Acele etmeyin," dedim. "Kapı zaten kilitli; kaçmaya çalışmadığımı, ellerimin boş olduğunu da gördünüz. Acele etmeyin. Söyleyeceklerim bitmedi."

Aniden üzerine çöken bir soğukkanlılıkla, "Yeterince konuştunuz," dedi Kont; fakat o denli olağandışı, o denli korkutucuydu ki bu hali, bir anda yerinden fırlayıp üstüme saldırsa bu kadar sinirlerimi yıpratamazdı. "Müsaade ederseniz bir saniye düşünüp kafamdakileri toparlamak istiyorum. Ne düşündüğümü tahmin edebiliyor musunuz acaba?"

"Sanırım ediyorum."

"Beyninizi patlatıp şömineye saçsam," dedi sakince, "ve bu odayı biraz daha dağıtsam nasıl olur diye düşünüyorum."

Yüzünden belliydi, o an bir adım atmış olsam yapacaktı bunu.

"O soruya kesin bir cevap vermeden önce," diye söze girdim, "yanımda bulunan şu iki satırlık pusulayı okumanızı tavsiye ederim."

Bu teklif onda merak uyandırmış gibiydi. Kafasını sallayıp notu ona vermemi işaret etti. Pesca'nın benim mektubuma cevaben yazdığı kâğıdı not defterimden çıkardım, kolumu uzatıp pusulayı ona verebilecek kadar Kont'a yaklaştım, sonra şöminenin önündeki yerime döndüm.

Kont yüksek sesle okudu kâğıtta yazanları:

> "Mektubun elime ulaştı. Yazdığın saatten önce seni görmezsem vakit dolduğunda mührü kıracağım."

Yerinde başka biri olsa bu sözlerin ne anlama geldiğini sorardı, Kont Fosco'nun buna ihtiyacı yoktu. Notu bir kez okuması, kendimi korumak için almış olduğum önlemi, sanki ben önlemi alırken yanımdaymış gibi, anlamasına yetti. Yüzündeki ifade bir anda değişti, boş eli çekmeceden çıktı.

"Çekmecemi kilitlemiyorum, Mr. Hartright," dedi, "beyninizi patlatıp şömineye saçmaktan vazgeçtiğimi de

söylemiyorum. Gelgelelim ben düşmanına bile adil davranan bir adamım ve düşmanım zannettiğimden zeki çıkarsa bunu, hamlemi yapmadan önce söylerim. Sadede gelin beyefendi! Benden bir şey almaya mı geldiniz?"

"Evet, almaya da kararlıyım."

"Koşullarınızı söyleyin o halde."

"Hiçbir koşul öne sürmüyorum."

Kont'un eli yine çekmeceye gitti.

"Saçmalamayın! Dolap beygiri gibi yerimizde sayıyoruz ve zehir gibi çalışan o kafanız yine tehlikeye giriyor," dedi. "Böyle tedbirsiz konuşmanıza üzülüyorum, beyefendi, hemen kendinize çekidüzen verin! Bu evden yalnızca benim belirlediğim, benim uygun gördüğüm koşullarda ayrılabilirsiniz; aksi halde, sizi hemen şuracıkta vurmamın ne gibi tehlikelere yol açacağını düşünmem bile. O acınası dostumla uğraşmıyorsunuz artık; Fosco'nun karşısındasınız! Kendimi güvende hissetmemin bedeli yirmi tane Mr. Hartright'ı öldürmekse varsın olsun; ne zerre kadar umursarım o hayatları ne de tetiği çekerken elim titrer. Canınızı seviyorsanız bana saygı duyacaksınız! Tekrar konuşmaya başladığınızda şu üç soruma cevap vermenizi istiyorum. Soruları iyi dinlemeniz bu görüşme için önemli. Cevaplarını vermeniz ise BENİM için önemli." Sağ elinin bir parmağını kaldırdı. "İlk soru!" dedi. "Buraya geldiniz, elinizde birtakım bilgiler olduğunu söylüyorsunuz. Bunlar doğru da olabilir, yanlış da; onları nereden öğrendiniz?"

"Bunu size söylemeyi reddediyorum."

"Önemli değil, öğrenirim nasıl olsa. Eğer bu bilgiler doğruysa, dikkat edin lütfen, *eğer doğruysa* diye üzerine basa basa söylüyorum; o bilgileri sizin burada kendi çıkarınıza kullanabilmenizin tek koşulu ya sizin ya da bir başkasının ihanet etmiş olmasıdır. İleride kullanmak üzere, bu koşulu hiçbir şeyi unutmayan hafızama not ediyor ve sözlerime devam ediyorum." Bir parmağını daha kaldırdı. "İkinci soru!

Benden okumamı istediğiniz o satırların altında isim yoktu. O satırları kim yazdı?"

"*Benim*, hayatımı ellerine bırakacak kadar güvendiğim; sizin ise korkmanız gereken bir adam."

Cevabımla onu etkilemeyi biraz olsun başardım. Çekmecenin içindeki elinin titrediği duyuluyordu Kont'un.

Üçüncü sorusunu sorarken sesi düştü Kont'un, "Vakit dolup mühür kırılmadan önce bana ne kadar zaman veriyorsunuz?"

"Benim şartlarımı kabul etmek için yeterince zamanınız olacak," diye yanıtladım Kont'u.

"Lafı dolandırmayın Mr. Hartright. Vakit ne zaman dolacak?"

"Yarın sabah saat dokuzda."

"Demek, yarın sabah saat dokuzda? Evet, evet; tuzağınızı kurmuşsunuz; Londra'dan ayrılmak için pasaportumu damgalatmam lazım ve bunu da yarın sabah saat dokuzdan önce yapamam. Vaktin daha erken dolmasını istesem olmaz herhalde, değil mi? Göreceğiz bakalım. Sizi burada rehin tutabilir, serbest bırakmak için o mektubu getirtmenizi şart koşabilirim. Siz diğer koşullarınızı da söyleyin bakalım."

"Hepsini duyacaksınız. Basit koşullar, birazdan açıklayacağım. Buraya kimin çıkarlarını korumak için geldiğimi biliyor musunuz?"

Soğukkanlılığını hiç bozmadan gülümsedi Kont ve sağ elini pervasızca salladı.

"Cevabını bilmiyorum ama denemekten zarar gelmez," dedi alaycı bir tavırla. "Bir hanımefendinin çıkarını korumak için, tabii ya!"

"Bir hanımefendinin değil, KARIMIN çıkarlarını korumak için."

Kont, şaşkınlıktan küçük dilini yutacakmış gibi bakıyordu bana; bu adamın yüzünde ilk defa sahici bir ifade görüyordum. O andan itibaren beni tehlikeli bir adam kabul

ettiğini anladım. Çekmecesini hemen kapattı, kollarını göğsünde kavuşturdu ve alaycı bir ifade takınarak beni dinlemeye başladı.

"Aylardır yaptığım araştırmaların nasıl bir istikamette ilerlediğini," diye sözlerime devam ettim, "gayet iyi biliyorsunuz ve gün gibi ortada olan gerçekleri benim yüzüme karşı inkâr etmeye kalkmanızın pek bir işe yaramayacağını da anlamışsınızdır. Suçunuz, alçakça bir komplo kurmuş olmak! Bu suçu da on bin sterlinlik servete konmak için işlediniz."

Kont hiçbir şey söylemedi. Ne var ki yüzüne bir anda kaygı çöktü.

"Para sizde kalsın," dedim. (Bunu duyar duymaz yüzü tekrar aydınlandı adamın, gözleri daha bir kocaman açıldı.) "Sizin ellerinize değmiş, aşağılık bir suçun bedeli olmuş bir para için pazarlık yapıp da onurumu ayaklar altına almaya gelmedim buraya."

"Sakin olun Mr. Hartright. Bu 'ahlaklı davranma' saçmalıklarınızın kusursuz işleyeceği yer İngiltere'dir; onları lütfen kendinize ve diğer İngilizlere saklayın. Bahsettiğiniz on bin sterlin, müteveffa Mr. Fairlie tarafından benim harikulade karıma bırakılmış bir mirastı. Eğer bunda mutabıksak görüşmemize devam edebiliriz. İnce ruhlu bir adamım ben; para işlerinin böyle ortaya dökülmesine hem üzülür hem de bundan iğrenirim. Konuşmamayı tercih ederim. Siz koşullarınızdan bahsetmeye devam edin lütfen. Talebiniz nedir?"

"Birincisi, bu komployu başından sonuna açıklayacağınız ve benim huzurumda yazıp imzalayacağınız bir itirafname bekliyorum sizden."

Kont yine parmağını kaldırdı. "Bir!" dedi, işini bir an önce halletmek isteyen bir adamın dikkatiyle süzüyordu beni.

"İkincisi, karımın hangi tarihte Blackwater Park'tan ayrılıp Londra'ya seyahat ettiğini şüpheye yer bırakmayacak şekilde gösteren bir delil istiyorum; sizin şahsi beyanınız değil, somut bir delil olmalı bu."

Soğukkanlılıkla cevap verdi Kont, "Demek öyle! Demek siz komplodaki zayıf halkayı tespit ettiniz! Başka?"

"Şimdilik bu kadar."

"Pekâlâ! Siz kendi şartlarınızdan bahsettiniz, şimdi benimkileri dinleyin. Sizin gönül rahatlığıyla 'komplo' olarak adlandırdığınız şeyi kabul etmemin bana yıkacağı sorumluluk, her şeyi birlikte değerlendirdiğimde, sizi şu kilimin üzerinde öldürmenin omuzlarıma yükleyeceği sorumluluktan muhtemelen daha azdır. Diyelim ki teklifinizi, benim şartlarımın yerine gelmesi kaydıyla, kabul ettim. Benden talep ettiğiniz itirafnamenin yazılacağından ve istediğiniz somut delilin size teslim edileceğinden emin olabilirsiniz. Vefat eden acınası dostum bana karısının Londra'ya hangi gün ve hangi saatte geleceğini, kendi yazdığı, imzaladığı ve tarih attığı bir mektupla bildirmişti; bu yeterli bir kanıt olur herhalde? Size bu mektubu verebilirim. Yolcumun Londra'ya geldiği gün beni tren istasyonuna götürmesi ve dönüşte ikimizi birlikte evime getirmesi için kendisinden bir araba kiraladığım adamın adresini de verebilirim size; arabanın sürücüsü o gün ne yaptığını hatırlayamayabilir, fakat arabayı kiralayan adamın kayıt defterine bakarak o tarihi tespit edebilirsiniz. Bunlar yapabileceğim, eğer şartlarımı kabul ettiğinizi söylerseniz de yapacağım şeyler. Yüksek sesle söylüyorum. İlk şartım! Madam Fosco ve ben bu evden biz ne zaman ve nasıl istersek öyle ayrılacağız, siz hiçbir şekilde müdahale etmeyeceksiniz. İkinci şartım! Benim yokluğumda işlerimi yoluna koyması için çağırdığım ve yarın sabah saat yedide buraya gelecek olan temsilcimi burada benimle birlikte bekleyeceksiniz. Sizin beklediğiniz mühürlü mektubu elinde bulunduran adama hitaben yazacağınız ve temsilcim aracılığıyla ona ulaştıracağınız talimatta, ondan mektubu benim temsilcime vermesini isteyeceksiniz. Temsilcim o mektubu mühürlü zarfı içinde bana getirene kadar burada bekleyecek ve ardından, evden ayrılmam için bana tam yarım saat müsaade edecek-

siniz; ondan sonra ne isterseniz yapabilir, nereye isterseniz gidebilirsiniz. Üçüncü şartım! Şahsi meselelerime burnunuzu soktuğunuz ve bu görüşmede benimle konuşurken kullandığınız dile dikkat etmediğiniz için, şerefimi temizleme fırsatını bana vereceksiniz. İngiltere dışında yapacağımız bu düellonun zamanını ve yerini ben size, Avrupa'ya gidip kendimi emniyete aldıktan sonra yazacağım bir mektupta belirteceğim ve o mektupta, tam kılıcım uzunluğunda bir kâğıt şerit olacak. Benim koşullarım *bunlar*. Kabul ediyor musunuz? Evet mi, hayır mı?"

Bu konuşmada bir anda alınmış kararların, ileriye dönük kurnazlığın ve şarlatanlara özgü budalaca cesaretin tuhaf bir biçimde iç içe geçmiş olması beni bir anlığına, ve neyse ki yalnızca bir anlığına, serseme çevirdi. Cevabını bulmam gereken tek soru, Laura'nın kim olduğunu ispatlayacak belgeleri elime geçirmek için, onu kimliğinden mahrum bırakmış o adi çakalın cezasını çekmeden elimden kurtulmasına izin vermeye hakkımın olup olmadığıydı. Karıma kimliğinin, itibarının, haklarının doğup büyüdüğü ama taklitçilikle suçlanıp sürüldüğü o yerde iade edilmesini ve annesinin mezar taşını kirletmeye hâlâ devam eden o yalanı herkesin gözü önünde kazıyıp silmeyi istemenin, bu isteklerin üzerine dünyevi ihtirasların gölgesi asla düşmemiş olduğundan, amacıma ulaşmaya çalıştığım ilk günden beri içimde yanan intikam ateşinden çok daha saf bir gerekçe olduğunu biliyordum. Ne var ki, kendi değer yargılarımın, içimdeki bu mücadelede kazanan tarafı belirleyebilecek kadar güçlü olduğunu iddia edersem yalan söylemiş olurdum. Bu kararı vermemi sağlayan, Sör Percival'ın nasıl öldüğünü hatırlamam oldu. Adım adım yaklaştığım ve *o adamın ölümüyle* kavuşacağıma kendimi inandırdığım intikam, kadere karşı koyacak gücü bulamayan ellerimin arasından nasıl da feci bir şekilde, hem de son anda, kayıp gitmişti! Günlerin ne getireceğinden habersiz zavallı bir ölümlüydüm ben; bu adamın da, *benim*

elimden kurtuldu diye, işlediği suçların cezasını ödemekten kurtulduğunu düşünmeye ne hakkım vardı? Bunları düşündüm; belki, yaradılışımdan gelen batıl inançlarımı, belki de batıl inançtan daha üstün hislerimi yoklayarak düşündüm. Nihayet avuçlarımın içine almış olduğum bu adamı kendi isteğimle serbest bırakmak kolay değildi, fakat kendimi bu fedakârlığı yapmaya zorladım. Daha açık konuşmak gerekirse, daha yüce olduğuna emin olduğum o asli dürtünün, yani Laura'ya ve Hakikate hizmet etme dürtüsünün, beni yönlendirmesine karar verdim.

"Koşullarınızı kabul ediyorum," dedim. "Tek bir şartım daha olacak, o kadar."

"Neymiş şartınız?" diye sordu Kont.

"Mühürlü zarfla ilgili," diye cevap verdim. "O zarfı, sizin elinize teslim edilir edilmez, benim gözümün önünde yok etmeniz gerekiyor."

Bu şartı koşmaktaki amacım, benim Pesca ile haberleşmemizin *ne hakkında* olduğunu gösteren yazılı bir kanıtın Kont'un eline geçmesini engellemekten başka bir şey değildi. Temsilcisine yarın sabah hangi adrese gideceğini söylediğimde, Pesca'yla *haberleştiğimizi* zaten keşfetmiş olacaktı Kont. Ne var ki Kont, ortada somut bir delil olmadan, yalnızca kendi beyanına dayanarak bu bilgiyi Pesca aleyhine kullanamayacağından, gerçekten böyle bir işe kalkışmaya cüret etse dahi sonuç alamayacağından, Pesca adına endişelenmemi gerektiren en ufak bir şey yoktu.

Bu meseleyi kafasında bir iki dakika ölçüp biçtikten sonra, "Şartınızı kabul ediyorum," dedi Kont. "Tartıştığımıza değmez; elime geçtiğinde o mektubu yok edeceğime emin olabilirsiniz."

Bunları söylerken, o ana kadar tam karşımda kıpırdamadan oturduğu koltuktan kalktı. Aramızdaki görüşmenin bütün ağırlığını bir silkinmeyle zihninden uzaklaştırmış gibiydi. Kollarını açıp gerindi, keyfi yerine gelmişti; "İşte bu," dedi,

"heyecanlı bir çarpışmaydı! Oturun Mr. Hartright. Bir daha-ki sefere ölümüne savaşacağız ama iki medeni insan olarak, o gün gelene kadar birbirimize kibar davranmamızın önünde bir engel yok. Müsaade buyurursanız karımı çağıracağım."

Anahtarı çevirdi, kapıyı açtı. O tok sesiyle, "Eleanor!" diye seslendi karısına. Zehrini akıtmaya hazır bir yılan gibi bakan kadın içeri girdi. Ağırbaşlı ama neşeli bir tavırla, "Madam Fosco, Mr. Hartright," diyerek bizi tanıştırdı Kont. Karısına, "Meleğim!" diye hitap ederek sözlerine devam etti, "eşya toplamayla meşgulsün, biliyorum, fakat bize şöyle güzel, sert bir kahve yapmaya zamanın olur mu? Mr. Hartright'la benim yazmamız gereken şeyler var; eh, yazdıklarımın hakkını vermek için de zihnimi bütünüyle açmam şart."

Madam Fosco ikimize de ayrı ayrı selam verip odadan usulca çıktı; kocasına itaatkâr bir tavırla eğdiği başını bana gelince sertçe kıpırdattı sadece.

Kont pencerenin yanındaki yazı masasının başına geçti, masanın kapağını kaldırdı, içinden birkaç tomar kâğıt ve bir deste tüy kalem çıkardı. Kalemleri masanın üzerine yaydı, böylece ihtiyaç duyduğu her an masanın herhangi bir köşesine elini attığında kalemlerden birine denk gelebilecekti; sonra, para karşılığı gazetelere haber hazırlayan yazarların yaptığı gibi, kâğıtları enlemesine kesip üst üste yığdı. Omzunun üstünden başını çevirip bana baktı, "Bu yazdığım takdire şayan bir itirafname olacak," dedi. "Kalemim çok kuvvetlidir; edebî yazı nasıl yazılır, son derece iyi bilirim. Düşüncelerini derli toplu kâğıda dökebilmek çok az insana nasip olabilecek yüce bir zihinsel beceridir. Muazzam bir ayrıcalıktır bu! Ben sahibim bu ayrıcalığa. Ya siz?"

Kahve gelene kadar kendi kendine mırıldanarak, aklından geçenleri bir düzene oturturken karşılaştığı engelleri avcunun içiyle alnına ara ara vurarak odayı bir boydan bir boya arşınladı. Onu içine düşürdüğüm durumu muazzam bir küstahlıkla fırsata çevirmesi ve bu duruma, sergilemeye

her zaman bayıldığı kibrini üzerine oturtabileceği bir kaide muamelesi yapması akıl alır gibi değildi. Bu adamdan her ne kadar bütün kalbimle nefret etsem de onun o en gereksiz ayrıntılarıyla bile hayretler uyandıran kişiliği, ne kadar karşı koysam da beni etkilemeyi başarıyordu.

Kahveleri Madam Fosco getirdi. Kont, minnettarlığını belli etmek için kadının eline bir öpücük kondurdu ve ona kapıya kadar eşlik etti; onu yolcu ettikten sonra tekrar odaya döndü, kendisine bir fincan kahve doldurdu ve yazı masasına götürdü.

Oturmadan önce, "Siz de kahve ister misiniz Mr. Hartright?" dedi.

Teklifini reddettim.

"Nasıl olur! Yoksa sizi zehirleyeceğimi mi düşünüyorsunuz?" diye takıldı bana. "Şimdiye kadar gördüğüm, İngilizlerin zeki insanlar olduğu," dedi otururken; "gelgelelim, ciddi bir kusurları var; nerede temkinli davranacaklarını bilemiyorlar."

Kalemini mürekkebe batırdı, yığının en üstündeki kâğıdı aldı ve masaya vurduğu yumruğuyla birlikte önüne yerleştirdi, boğazını temizledi ve yazmaya başladı. Büyük bir gürültü ve süratle, kocaman ve kalın harflerle, satırların arasında çok geniş boşluklar bırakarak yazıyordu; öyle ki, kâğıdın en üstünden en altına yaza yaza inmesi kesinlikle iki dakikadan kısa sürdü. Bitirdikçe her kâğıdı numaralıyor, masanın üzerinde kalabalık etmesin diye omzundan arkaya, yere doğru fırlatıyordu. İlk eline aldığı kalemin ucu köreldiğinde *o da* yeri boyladı ve Kont, masanın üzerine yaydığı ikmal malzemelerine pençesini indirip bir ikincisini kaptı. Yazmayı bitirdikçe bir o omzunun bir bu omzunun üzerinden fırlatıp yere attığı kâğıtlar birer ikişer koltuğunun etrafında birikmeye başladı; önce düzinelerce, sonra yüzlerce kâğıt kartopu gibi sardı koltuğunun etrafını. Saatler saatleri kovaladı; Kont oturmuş yazarken ben de oturmuş onu izliyordum. Sadece kahvesinden

bir yudum almak için ara verdi yazmaya; kahvesi bitince ara ara alnına şaplak atmaya başladı. Saat bir oldu, iki oldu, üç oldu, dört oldu; kâğıtlar hâlâ etrafında uçuşuyor, yorulmak bilmeyen kalemi hâlâ baştan sona doldurana kadar kâğıtları çiziktiriyor, sandalyesinin dört bir yanını saran beyaz keşmekeş hâlâ yükselmeye devam ediyordu. Kâğıda sertçe bastırılan kalemin tiz bir ses çıkararak çatırdadığını saat dörtte duydum ve o sesle, Kont'un imzasını süslemeye geldiğini anladım. "Bravo!" diye çığlık attı Kont ve bir delikanlının canlılığıyla bir hamlede koltuğundan fırladı, muhteşem bir zafer edasıyla gözlerimin içine bakıp güldü.

Geniş göğsüne indirdiği yumruğuyla canlanıp kendine geldi ve, "Tamamdır, Mr. Hartright!" dedi. "Ben kesinlikle memnun kaldım yazdıklarımdan; *siz de*, yazdıklarımı okuduğunuzda, kesinlikle hayran kalacaksınız. Yazacaklarımın hepsini yazdım, fakat ben, Fosco, daha işimi bitirmedim. Şimdi sıra notlarımı düzenlemeye, onları gözden geçirmeye, onları yalnızca size ve her satırın üzerinde dura dura okumaya geldi. Saat daha yeni dört oldu. Güzel! Saat dörtten beşe kadar düzenleme, gözden geçirme, okuma. Saat beşten altıya kadar kestirip dinlenme. Altıdan yediye kadar son hazırlıklar. Yediden sekize kadar temsilciyle ve mühürlü zarfla ilgilenme. Sekizde *hareket zamanı!* Şu programın güzelliğine bakın!"

Yere, bağdaş kurup kâğıtlarının arasına oturdu, bir firkete ve bir parça iple kâğıtları birbirine bağladı; yazdıklarını gözden geçirdi, kendisine bahşedilmiş bütün unvanları ve nişanları ilk sayfanın başına ekledi, sonra da yazdıklarını yüksek sesle, tiyatro sahnesindeymiş gibi abartılı vurgularla, müsrifçe kullandığı el kol hareketleriyle okudu. Okuyuculara değerlendirme fırsatını çok geçmeden vereceğim bu itirafnamenin işimi gördüğünü söylemem şimdilik yeterli olur.

Kont daha sonra bana arabayı kiraladığı kişinin adresini yazıp verdi ve Sör Percival'ın mektubunu teslim etti. Mek-

tup Hampshire'dan 25 Temmuz'da gönderilmişti ve "Leydi Glyde'ın" 26 Temmuz'da Londra'ya seyahat edeceğini haber veriyordu. O halde, doktorun düzenlediği ölüm belgesine göre St. John's Wood'da tam da o tarihte (yani ayın 25'inde) ölmüş olan Leydi Glyde, Sör Percival'ın kendi ifadesine göre, o tarihte yaşıyordu, Blackwater Park'taydı ve bir gün sonra yolculuğa çıkacaktı! O yolculuğu ispatlayan belgeyi arabanın sürücüsünden aldığımda bütün deliller toplanmış olacaktı.

Kont saatine baktı, "Saat beşi çeyrek geçiyor," dedi. "Biraz kestirip enerjimi toplama zamanı. Sizin de dikkatinizi çekmiş olabilir Mr. Hartright, dış görünüşüm itibarıyla Napoléon'a benzerim ben. O ölümsüz adama benzeyen bir diğer yönüm de istediğim zaman uykuya dalabilmemdir. Bana bir saniye müsaade edin. Size eşlik etsin de canınız sıkılmasın diye Madam Fosco'yu çağıracağım."

O uyurken evden ayrılmayayım diye Madam Fosco'yu çağırdığını ben de onun kadar iyi bildiğimden hiç cevap vermedim ve bana teslim ettiği kâğıtları toparlamakla meşgul oldum.

Mesafeli tavrı, solgun yüzü ve akıtmaya her zamankinden fazla hazır olduğu zehriyle geldi odaya Madam Fosco. "Mr. Hartright'ı oyalarsan sevinirim meleğim," dedi Kont. Karısının oturacağı koltuğu ayarladı, eline ikinci bir öpücük kondurdu, kanepeye uzandı ve üç dakika içinde, bu dünyada vicdanı onunkinden daha rahat bir insan yokmuş gibi huzur içinde keyifli bir uykuya daldı.

Madam Fosco masanın üzerinden bir kitap aldı, oturdu, gözlerini bana dikti; asla unutmayan, asla affetmeyen bir kadının kini ve hıncı vardı bakışlarında.

"Kocamla konuşmalarınızı dinliyordum," dedi. "Eğer onun yerinde *ben* olsaydım, cesedinizi şöminenin önündeki kilimin üzerinde bulurlardı."

Bu sözlerin ardından kitabını açtı ve kocası uyanana kadar bir daha ne yüzüme baktı ne de benimle konuştu.

Uykuya daldıktan tam bir saat sonra gözlerini açtı kocası ve kanepeden kalktı. "Yeni doğmuş bir bebek gibi hissediyorum kendimi," dedi. "Eleanor, sevgili karım benim, yukarıdaki hazırlıkların tamam mı? Pek güzel. Ben buradaki üç beş parça eşyamı on dakikaya toplarım; yolda giyeceğim kıyafetleri üzerime geçirmem de bir on dakika alır. Temsilci gelmeden önce yapılması gereken başka ne var?" Odaya bakındı Kont ve beyaz farelerinin durduğu kafesi fark etti. "Ah," diye inledi, "yüreğimi parçalayacak bir işim daha varmış meğer. Benim masum gözdelerim! Benim küçük, aziz evlatlarım! Ben sizinle ne yapacağım? Göçebe hayatı yaşıyoruz, durmadan seyahat ediyoruz biz şimdi; yanımızda ne kadar az yükümüz olursa bizim için o kadar iyi. Papağanım, kanaryalarım, küçük farelerim, sevgili babacıkları gidince onları kim el üstünde tutacak?"

Derin düşüncelerle odada volta atmaya başladı Kont. İtirafını yazarken bu kadar dertlenmemiş olan adamın zihnini bulandıran, onu tasalandıran çok daha önemli bir sorunu vardı belli ki: Evcil hayvanlarını ne yapacaktı? Uzun uzun düşündükten sonra tekrar yazı masasının başına oturdu Kont.

"Aklıma bir fikir geldi!" diye sevinçle bağırdı. "Kanaryalarımı ve papağanımı bu devasa şehre bırakacağım; temsilcim onları benim adıma Londra Hayvanat Bahçesi'ne hediye edecek. Evcil hayvanlarımın özelliklerini tarif eden belgeyi hemen hazırlıyorum."

Yazmaya başladı Kont; kelimeler kaleminden çıktığı gibi hızla dudaklarından da dökülüyordu.

"Bir: Tüylerinin güzelliği insanın aklını başından alan, cazibesiyle bütün ziyaretçilere hitap edecek bir Papağan.

İki: Eşine rastlanmayacak kadar canlı ve zeki kanaryalar. Cennet bahçelerine layık bu kanaryalar Regent's Park bahçesine de yakışacaktır.

Britanya Hayvanat Bahçesi'ne Fosco'dan bir armağan."

Kalem yine çatırdadı ve Kont yine imzasını süsledi.

"Kont! Fareleri yazmadın!" dedi Madam Fosco.

Kont masadan ayrıldı, kadının elini tutup kalbine götürdü.

Ağırbaşlı bir tavırla, "Her insanın dayanma gücünün bir sınırı vardır Eleanor," dedi. "*Kendi* sınırlarımı o belgeye işledim. Beyaz farelerimden ayrılamam. Sen de beni hoş gör ve fareleri yukarı çıkarıp seyahat kafesine yerleştir meleğim."

Zehrini akıtmaya hazır gözleriyle bana son kez bakarken kocasına duyduğu hayranlığı, "Takdire şayan bir şefkat bu!" diyerek ifade etti Madam Fosco. Kafesi dikkatle eline aldı ve odadan ayrıldı.

Kont saatine baktı. Soğukkanlılığını korumakta son derece kararlı olsa da temsilcinin gelmesi yaklaştıkça heyecanı artıyordu. Odadaki şamdanlar çoktan söndürülmüştü, yeni günün ışıkları odayı dolduruyordu. Bahçe kapısının zili ancak yediyi beş geçe çaldı ve Kont'un temsilcisi nihayet sahneye çıktı. Siyah sakallı bir yabancıydı temsilci.

Kont bizi tanıştırdı: "Mr. Hartright, Mösyö Rubelle." Temsilciyi alıp odanın bir ucuna götürdü, kulağına birtakım talimatlar fısıldadı ve sonra bizi yalnız bıraktı. (Casus olduğu yüzünden anlaşılabilecek bir adam varsa o da bu temsilciydi.) "Mösyö Rubelle" olarak bana tanıştırılan bu adam, biz odada yalnız kalır kalmaz, talimatlarımı almaya hazır olduğunu son derece kibar bir dille ifade etti. Pesca'ya yazdığım ve mühürlü zarfı "pusulanın hamiline" teslim etmesine izin verdiğimi belirttiğim iki satırlık pusulayı Mösyö Rubelle'e uzattım.

Patronu seyahat kıyafetlerini giymiş bir halde yanımıza gelene kadar temsilci benimle bekledi. Kont, temsilciyi yollamadan önce, zarfın üzerine yazdığım adresi okudu. Bana karşı tavırları o an bir kez daha değişen Kont dönüp yüzüme pis pis baktı ve, "Aklıma gelmişti!" dedi.

Eşyalarını toplamayı bitirdikten sonra oturup önüne bir harita açtı, defterine küçük notlar aldı ve arada bir sabırsız-

lıkla saatine baktı. Benimle tek kelime konuşmadı. Ayrılık saatinin yaklaşması ve Pesca'yla benim aramdaki haberleşmenin kanıtını görmüş olması, Kont'un aklına, belli ki, şimdi bütün dikkatini vermesi gereken konunun, can güvenliğini tehlikeye atmadan kaçışını planlamak olduğunu getirmişti.

Mösyö Rubelle elinde benim mühürlü zarfımla geldiğinde saat sekiz olmak üzereydi. Kont, zarfın üzerinde yazanlara ve mühre dikkatle baktı, mumlardan birini yaktı ve zarfı tutuşturdu. "Ben sözümü tuttum," dedi, "ne var ki bu mesele, Mr. Hartright, burada bitmeyecek."

Temsilci, Pesca'nın yanına gidip gelirken bindiği arabayı göndermemişti. O ve hizmetçi kız şimdi valizleri evden çıkartıp arabaya yüklemekle meşguldü. Madam Fosco, yüzünü örten kalın bir tül ve elinde beyaz farelerin seyahat kafesiyle aşağı indi. Ne benimle konuştu ne de benim olduğum tarafa baktı. Kocası ona arabaya kadar eşlik etti. Yanımdan geçerken, "Bahçe kapısına kadar benimle gel," diye fısıldadı kulağıma Kont; "sana söyleyeceğim son bir şeyler olabilir."

Kapıya çıktım, temsilci bahçede beni bekliyordu. Kont, karısını arabaya bindirdikten sonra, geldi ve beni yola doğru bir iki adım çekti.

"Üçüncü şartı unutma!" diye fısıldadı. "Benden haber bekleyin, Mr. Hartright; şerefimi temizleme fırsatını bana vermenizi, düşündüğünüzden daha erken bir vakitte isteyebilirim." Daha ben ne olduğunu anlamadan kolumu tuttu, kuvvetle büktü, sonra kolumu bırakıp arabanın kapısına yöneldi, durdu ve tekrar yanıma geldi.

"Bir şey daha söyleyeceğim," dedi, kimsenin bizi duymasını istemiyordu. "Miss Halcombe'u son gördüğümde zayıflamıştı, hasta gibiydi. O hayran olunası kadın için endişeleniyorum. Ona iyi bakın, beyefendi! Bütün iyi niyetimle size yalvarıyorum, Miss Halcombe'a iyi bakın!"

O iri cüssesini zar zor sığdırdığı arabayla uzaklaşmadan önce bana söylediği son sözler bunlardı Kont'un.

Temsilci ve ben bahçe kapısında birkaç dakika daha bekleyip onun ardından baktık. Biz ikimiz orada dururken, yolun biraz aşağısındaki küçük bir sokaktan ikinci bir araba çıktı. Az önce hareket eden Kont'un arabasıyla aynı istikamette ilerliyordu bu araba ve arabanın içinden biri, bahçenin önünden geçerken, pencereden başını uzatıp bize baktı. Opera binasındaki yabancıydı bu! Sol yanağında yara izi olan yabancı!

Mösyö Rubelle, "Siz yarım saat daha benimle kalacaksınız, efendim!" dedi.

"Merak etmeyin," dedim.

Oturma odasına geri döndük. Temsilciyle konuşacak ya da onu dinleyecek hâlim yoktu. Kont'un bana teslim ettiği kâğıtları çıkardım ve Laura'nın başına gelenlerin korkunç hikâyesini, o komployu kurmuş ve uygulamış adamın kaleminden okudum.

Hikâyeye Isidor, Ottavio, Baldassare Fosco Devam Ediyor

(Kutsal Roma İmparatorluğu Kontu, Birinci Derece Pirinç Taç Liyakat Nişanı Sahibi, Mezopotamya Gül Haçı Masonları Daimi Büyük Üstadı; Avrupa Genelindeki Müzik, Tıp, Felsefe ve Hayır İşleri Cemiyetlerinin (Onursal) Üyesi; vesaire, vesaire)

1850 yılının yaz ayında, hassas bir siyasi görevin sorumluluğunu üstlenmiş olarak İngiltere'ye geldim. Mösyö ve Madam Rubelle'in de aralarında bulunduğu, faaliyetlerini görevimin amacı doğrultusunda yönlendirmekte yetkili kılındığım güvenilir kişiler yarı resmî bir statüde bana bağlandı. Londra'nın dış mahallelerinden birine yerleşip görevimi ifa etmeye başlamadan önce kendime ayırabileceğim birkaç hafta boş vaktim vardı. Yerine getireceğim bu görevi merak

edenler, biraz daha açıklamamı isteyenler olabilir. Onların bu merakına sonsuz saygı duyarım. Öte yandan, diplomatik teamüller gereği bu isteklerini yerine getiremeyeceğimi de üzülerek bildiririm.

Az önce bahsetmiş olduğum birkaç haftalık tatilin ilk kısmını hâlâ yasını tuttuğum müteveffa dostum Sör Percival Glyde'ın muhteşem malikânesinde geçirmek için gerekli hazırlıkları yaptım. *İkimiz de* Avrupa'dan *eşlerimizle* birlikte döndük ve İngiltere'de buluştuk. Mutlu ailelerin ülkesidir İngiltere; bu ülkeye evli erkekler olarak gelmekten başkası tabii ki bize yakışmazdı.

Hem onun hem de benim mali durumumuzun insanın gözünü yaşartacak kadar birbirine benzemesi, yani bozuk olması, Percival'la beni bir araya getiren dostluğu kuvvetlendiren bir diğer unsurdu. İkimizin de paraya ihtiyacı vardı. Muazzam bir ihtiyaçtır bu! Herkesin duyduğu bir ihtiyaç! Bizim ne çektiğimizi anlamayan bir medeni insan var mıdır acaba şu dünyada? Varsa da ne kadar duyarsız biridir! Ya da ne kadar zengin!

Meselenin bu yönünden bahsederken utanç verici ayrıntılara girmek istemiyorum. Bunlar aklıma geldikçe irkiliyorum. Eski Romalılar gibi sade hayatlar sürmemize rağmen benim de Percival'ın da paraları suyunu çekiyor. Bu içler acısı gerçeği, ilk ve son kez, bu şekilde ifade etmiş olalım ve konuyu kapatalım.

Malikânede bizi, cemiyet hayatının daha mesafeli ortamlarında "Miss Halcombe" adıyla bilinen ancak benim kalbime "Marian" adıyla kazınan o harikulade varlık karşıladı.

Tek kelimeyle cennetten çıkma bir kadın! O kadına hayranlık duymayı nasıl da akıl almaz bir süratle öğrendiğimi bir ben bilirim. Altmış yaşındayım ama o kadına on sekiz yaşın zor zapt edeceği bir heyecanla tapıyorum. Benim zenginliğim yaradılışımda; bütün iyiliğimi, zarafetimi, zekâmı o kadının ayaklarına serdim ama olmadı. Bana tapan karım

–zavallı meleğim!– gitti sadece cebimdeki üç beş kuruşu aldı. Dünya böyledir işte, insan budur, aşk böyledir. Soruyorum size, kukladan başka neyiz ki biz? Ah, her şeye gücü yeten Kader, haşin haşin çekme iplerimizi! O küçük sefil sahnemizde son dansımızı ettirirken acı bizlere!

Yukarıdaki satırlar, eğer doğru anlaşılabilirse, hayatı bütünüyle açıklayan bir felsefi sistemi ifade eder. Benim sistemimdir bu.

Devam ediyorum anlatmaya.

Blackwater Park'taki konukluğumuz başlarken evde durumun ne olduğu, Marian'ın kendisi tarafından, şaşırtıcı bir isabet ve derin bir öngörüyle resmedilmiştir. (Bu yüce varlığa vaftiz ismiyle hitap etmek bile kendimi ona yakın hissetmemi sağlayıp başımı döndürüyor; bunu benden esirgemeyin.) Kalemim her şeyi yazmaya hevesli; fakat hatırladıkça gözümdeki değeri tarifsiz biçimde artan gizli yöntemlerle ele geçirdiğim Marian'ın günlüğünde yazanları eksiksiz bildiğim için, her şeyi en ince ayrıntısına kadar günlüğüne kaydetmiş o kadının size çoktan anlatmış olduğu konulardan uzak duracağım.

Benim burada anlatmayı gerekli gördüğüm olaylar – okudukça soluğunuzu kesecek muazzam olaylardır bunlar!– Marian'ın başına gelen o üzücü felaketle, yani hastalığıyla başlıyor.

Bu dönemde yaşadığımız maddi zorluklar kesinlikle çok ciddiydi. Percival'ın, yakında vadesi dolacak borçlarını kapatmak için acilen yüklü miktarda paraya ihtiyacı vardı (benim de acilen ihtiyaç duyduğum cüzi miktardan hiç bahsetmiyorum); bize bu kadar parayı sağlayabilecek tek kaynak karısının servetiydi, ancak karısı hayatta olduğu sürece Percival'ın eline tek kuruş geçmeyecekti. Durum kötüydü ve giderek kötüleşecekti. Hâlâ yasını tuttuğum dostumun özel hayatında başka bir sıkıntısı daha vardı ama beni ilgilendirmeyen hassas bir mesele olduğunu düşünerek bu sıkıntı-

nın ne olduğunu pek kurcalamak istemedim. Anne Catherick adında bir kadının yakınlarda bir yerlerde gizlendiğini, Leydi Glyde'la temas kurduğunu ve bu temasın neticesinde Percival'ı kesinlikle perişan edecek bir sırrın açığa çıkabilecek olduğunu biliyordum sadece. Karısı susturulmadığı ve Anne Catherick bulunmadığı sürece mahvolmuş bir adam olarak kalacağını bana kendisi söylemişti. Eğer Percival mahvolursa biz akçeli işlerimizi nasıl çözecektik? Yaradılışı itibarıyla cesur bir adamımdır ben ama yine de bunu düşününce içime bir titreme gelmedi değil!

Anne Catherick'i nasıl bulacağımı düşünmekten başka hiçbir şey geçmiyordu artık aklımdan. Para sorunlarımız, her ne kadar önemli olsalar da gecikme kaldırabilirdi; fakat bu kadını bulmak için kaybedecek bir saniyemiz bile yoktu. Bu kadını hiç görmemiştim, sadece Leydi Glyde ile aralarında olağanüstü bir benzerlik olduğunu biliyordum. Bu tuhaf gerçeğin benimle paylaşılması –aslında sadece aradığımız kişiyi bulmakta bana yardımcı olsun diye söylenmişti– Anne Catherick'in tımarhaneden kaçtığı bilgisiyle de birleşince, sonrasında şaşırtıcı sonuçlara yol açan o muazzam planı oluşturmaya başlamama yol açtı. Birbirinden tamamen ayrı iki kimliğin bütünüyle yer değiştirmesinden başka bir şey değildi bu plan. Leydi Glyde ile Anne Catherick isimlerini, toplumdaki yerlerini ve kaderlerini bir diğerininkiyle değişecekti; bu değişiklikle ortaya çıkması beklenen müthiş sonuç hem otuz bin sterlinin elimize geçmesi hem de Sör Percival'ın sırrının sonsuza dek korunmasıydı.

Olayları gözden geçirdim ve (nadiren yanılan) sezgilerimle, bizim görünmez Anne Catherick'imizin, er ya da geç Blackwater Gölü'nün kıyısındaki kayıkhaneye döneceği sonucuna vardım. Arayanların beni o ıssız yerde, çalışmalarıma gömülmüş bir halde bulabileceğini evin kâhyası Mrs. Michelson'a önceden haber verdim ve orada nöbet tutmaya başladım. Kesinlikle ihtiyaç olmadıkça asla esrarengiz bir hava yarat-

mamayı ve vaktinde açık sözlülük ederek kaçınabileceğim şüpheler uyandırmamayı kural edindim ben. Mrs. Michelson bana başından sonuna kadar inandı. Bir Protestan papazın dul eşi olan bu hanımefendi misali kadın güven abidesiydi. Onun gibi yaşını başını almış bir kadının insanlara hâlâ güvenebiliyor olmasından etkilendim ve ona yüreğimi sonuna kadar açıp bana kayıtsız şartsız güvenmesini sağladım.

Gölde nöbete durmamın karşılığını, Anne Catherick'in kendisini olmasa da onun başında bekleyen kişiyi bularak aldım. Bu kişi de insanlara fazlasıyla güveniyordu ve Mrs. Michelson'a yaptığım gibi, onun da bana sorgusuz sualsiz güvenmesini sağladım. Analık yaptığı kızın yanına beni nasıl götürdüğünü tarif etmeyi o kadına bırakıyorum (kaldı ki bunu şimdiye kadar çoktan anlatmış olabilir). Anne Catherick'i ilk gördüğümde uyuyordu. Bu zavallı kadınla Leydi Glyde arasındaki benzerliği görünce beynimden vurulmuşa döndüm. O ana kadar kafamda yalnızca ana hatlarıyla belirmiş olan o büyük tasarı, uykudaki o yüzü görür görmez, hesaplanması ustalık gerektiren bütün ayrıntılarıyla şekillendi. Aynı zamanda, böyle dokunaklı sahneler beni hep etkilediğinden, gözlerimin önündeki acıklı manzarayı yüreğim kaldırmadı. Hemen kızın acısını dindirmeye koyuldum. Başka bir deyişle, Anne Catherick'e, Londra yolculuğunu kaldıracak gücü kendinde bulabilmesi için uyarıcı ilaç verdim.

Hayatımın en güzel yıllarını tıp ve kimya alanlarında şevkle çalışarak geçirdim. Bilhassa kimya ilminin benim için karşı konulmaz bir cazibesi var, çünkü kimya bilgisi insana müthiş ve sınırsız bir güç bahşeder. Kimyagerler, bunu altını çizerek söylüyorum, eğer isterlerse insanlığın kaderine hükmedebilirler. Hikâyeme devam etmeden önce bunu biraz açmama müsaade edin.

Derler ki, dünyayı yöneten insan zihnidir. Peki, insan zihnini yöneten nedir? İnsan vücudu (bu yazdıklarımı dikkatle okuyun) bütün hükümdarların en kudretlisi olan Kimyager'in

insafına kalmış durumdadır. Bana, yani Fosco'ya, kimya bilimini verin; Shakespeare de Hamlet'i kafasında tasarlasın ve yazı masasının başında kafasındakileri kâğıda geçirmeye çalışsın; onun günlük öğününe katacağım bir tutam tozla vücudunu öyle bir zayıf düşürür ve bunun sonucunda zihnini öyle bulandırırım ki, kaleminden tarihte görülmemiş iğrençlikte zırvalar akmaya başlar. Yine bu şartlarla, o görkemli Newton'u canlandırıp karşıma getirin ve Shakespeare'e yaptıklarımı ona da yapmama müsaade edin. Sizi temin ederim, elmanın ağaçtan düştüğünü görünce yerçekimi ilkesini keşfetmek yerine elmayı *yiyecektir*. Neron'a hazırlayacağım akşam yemeği, daha yemeğini sindirmeden, onu dünyanın en uysal adamına dönüştürür; Büyük İskender'e sabah içireceğim bir yudum su, hemen o öğleden sonra, düşmanı görür görmez canını kurtarmak için kaçmasına sebep olur. Size şerefim üzerine yemin ederim ki, modern kimyagerlerin, talihin anlam veremediğim bir cilvesiyle, dünyanın en zararsız insanları olmaları, toplumun şansıdır. Çoğu, dükkân işleten saygıdeğer aile babalarıdır. İçlerinden, etrafa nutuk çekeceğim derken kendi sesine âşık olan bir filozof, gerçekleşmesi mümkün olmayan gülünç ihtimallerin peşinde hayatını heba eden bir hayalperest ya da kendine bile faydası dokunmayan bir şarlatan pek az çıkar. Toplum işte bu yüzden kurtulmuş, kimya ilminin sınırsız gücü işte bu yüzden en gelişigüzel, en önemsiz amaçlara ulaşmayı isteyenlerin elinde oyuncak olmuştur.

Peki niye böyle feveran ediyorum? Kimya ilminin önemi ortadayken ben niye dil döküyorum?

Çünkü benim ne yaptığım yanlış aktarıldı, çünkü benim bunları niye yaptığım yanlış anlaşıldı. Engin kimya bilgimi Anne Catherick'e karşı kullandığım ve eğer fırsatını bulmuş olsaydım, Marian'a, o harikulade kadına, karşı da kullanacağım zannedildi. İkisi de iğrenç bu iftiraların! Anne Catherick'in hayatta kalması (birazdan görüleceği üzere) her açıdan benim çıkarımaydı. Marian'a gelince, o kadını, kendi-

sini muayene eden ve Londra'dan gelen yeni doktorun benim verdiğim tavsiyeleri başından sonuna doğru bulduğunu gören lisanslı budalanın elinden kurtarmaya da can atıyordum. Yalnızca iki olayda kimya bilgime başvurdum ve bunların hiçbirinde bilgilerimi üzerinde kullandığım kişiye zarar vermedim. Bu olayların ilkinde, Marian'ı Blackwater'daki hana kadar takip ettikten sonra (beni görmesini engelleyen yük arabasının arkasından seyrettiğim yürüyüşü, insan vücudunun şiirsel deviniminin en güzel örneğiydi), hayran olduğum düşmanımın sokağa atılmış bir hizmetçi kıza emanet etmiş olduğu iki mektuptan birinin kopyasını çıkarması, diğerine de el koyması için çok kıymetli eşimin yardımını aldım. Hizmetçi kız mektupları koynuna saklamış olduğundan, Madam Fosco onları sadece bilimin yardımıyla açabilir, okuyabilir, talimatlarımı yerine getirebilir, mühürleyebilir ve tekrar yerine koyabilirdi; ihtiyaç duyduğu yardımı hazırlayıp küçük bir tüp içerisinde ona sundum. Kimya bilgime başvurduğum ve aynı yöntemleri kullandığım ikinci olay, Leydi Glyde'ın Londra'ya gelişiydi (bundan biraz sonra bahsedeceğim). Olayların üstesinden gelmemi, kendime değil de bir zanaata çevirdiğim kimya bilgime borçlu kaldığım başka hiçbir zaman olmadı. Diğer bütün sıkıntılarımı atlatmama, bir anda baş gösteren diğer bütün tehlikeleri yenmeme, yaradılışımdan gelen ve bana her şeyle tek başıma mücadele etme gücü veren kabiliyetlerim yetti de arttı bile. Bu kabiliyetlerimin, attığım her adıma damgasını vuran zekâmla desteklendiğinin de altını çizmem lazım. Kimyager Fosco'nun hakkını yemek pahasına İnsan Fosco'nun hakkını teslim ediyorum.

Haksızlığa uğramış olmanın verdiği samimi öfkeyle içimi dökmemi lütfen saygıyla karşılayın. Tarif edemeyeceğim kadar çok rahatladım şimdi. *Hareket zamanı!* Devam edelim hikâyemize.

Anne'i, Percival'ın erişemeyeceği bir yerde tutmanın en iyi yönteminin onu Londra'ya götürmek olduğunu Mrs.

Clement'a (ya da Clements'a, kadının ismini tam hatırlamıyorum) söyledikten, bu teklifimin memnuniyetle karşılandığını öğrendikten, yolcularımı istasyonda karşılayacağım ve Londra'ya uğurlayacağım günü kararlaştırdıktan sonra malikâneye dönmeye ve orada hâlâ beni bekleyen güçlüklerle yüzleşmeye hazırdım.

İlk yaptığım, karımın olağanüstü sadakatinden istifade etmek oldu. Londra'da kalacağı adresi Leydi Glyde'a iletmesinde, bunu Anne için yapması gerektiğinde Mrs. Clements'la anlaşmıştık. Ne var ki bu yeterli değildi. Yokluğumu fırsat bilecek bir düzenbaz ortaya çıkıp Mrs. Clements'ın bana duyduğu safça güveni sarsabilir ve kadın da adresini bana yazmaktan vazgeçebilirdi. Mrs. Clements'la aynı trende Londra'ya seyahat edecek ve evine kadar onu gizlice takip edecek kadar becerikli kim vardı etrafımda? Kendime bu soruyu sordum. Hayatımın öbür yarısı hemen cevabı verdi: Madam Fosco.

Londra'ya karımın gitmesine karar verdikten sonra, bu seyahatle bir taşla iki kuş vurmanın yolunu buldum. İçinde bulunduğum durum, Marian için bir hastabakıcı bulmamı ve bu kişinin hem hastaya hem de bana sadakatle hizmet etmesini gerektiriyordu. Şanslıydım; elimin altında sır saklamayı son derece iyi bilen ve gayet becerikli bir kadın vardı. Kendisine hitaben yazdığım mektup, Londra'da yaşadığı eve karım tarafından götürülen o saygıdeğer kadın Madam Rubelle'den bahsediyorum.

Kararlaştırdığımız günde Mrs. Clements ve Anne Catherick ile istasyonda buluştum. Onları kibarca yolcu ettim, aynı trende Madam Fosco'yu da yine aynı kibarlıkla uğurladım. O gece son trenle Blackwater'a dönen karım, kendisine verdiğim talimatları kusursuz bir biçimde yerine getirmişti. Mrs. Clements'ın Londra'daki adresini bana ulaştıran karıma Madam Rubelle eşlik ediyordu. Daha sonra yaşanan olaylar, aldığım bu son önlemin gereksiz olduğunu ortaya koydu. Mrs. Clements, kaldığı yerin adresini vakit kaybetmeden Leydi

Glyde'a yazdığı mektupta bildirdi. İleride beklenmedik bir tehlikeyle karşılaşabiliriz diye mektubu sakladım.

Aynı gün Doktor Mr. Dawson'la kısa bir görüşme yaptım ve Marian'a uyguladığı tedaviye, insaniyet namına, karşı çıktım. Bütün cahil insanlar gibi o da küstahtı. Doktorun bana söylediklerine hiç gücenmedim ve onunla tartışmayı, amacıma ulaşmak için onunla tartışmak zorunda kalacağım zamana erteledim. Şimdi sıra benim Blackwater Park'tan ayrılmamdaydı. Bizi bekleyen olaylara hazırlanmak için Londra'da bir ev tutmam gerekiyordu. Mr. Frederick Fairlie'yle halletmem gereken ufak bir ailevi mesele de vardı. İstediğim özelliklerdeki evi St. John's Wood'da, Mr. Fairlie'yi de Cumberland'daki Limmeridge Malikânesi'nde buldum.

Marian'ın Mr. Fairlie'ye bir mektup yazmış, bu mektupta evliliğindeki sıkıntılardan bunalan Leydi Glyde biraz olsun rahatlasın diye amcasının ikisini birden Cumberland'a davet etmesini teklif etmiş olduğunu, mektuplarının mahiyetini Marian'dan habersiz öğrenmiş olduğum için, önceden biliyordum. Bu mektubu okuduğumda bana hiçbir zararı olmayacağını, bilakis işime yarayabileceğini düşünmüş ve akıllılık ederek mektubun adresine ulaşmasına izin vermiştim. Şimdi de Mr. Fairlie'nin karşısındaydım, Marian'ın önerisini savunuyordum; tabii Marian'ın hastalığı o teklifte, benim planlarımın başarıya ulaşma şansını neyse ki artıran bazı değişiklikler yapmaya beni mecbur etti. Leydi Glyde'ın Blackwater Park'tan amcasının daveti üzerine tek başına ayrılması ve Cumberland'a yapacağı seyahatte vereceği bir gecelik molayı amcasının tavsiyesine uyarak halasının evinde (yani benim St. John's Wood'daki evimde) geçirmesi gerekiyordu. Mr. Fairlie'ye yaptığım ziyaretin amacı, Marian'ın ona yazmış olduğu mektupta bahsettiği ziyaretin koşullarını değiştirmek ve ondan, Leydi Glyde'a gösterilebilecek bir davet mektubu almaktı. Bu beyefendinin bedenen ne kadar dermansızsa zihnen de bir o kadar zayıf düşmüş olduğunu, benim de amacı-

ma ulaşmak için bütün kararlılığımla onun üzerine gittiğimi söylemem yeterli olur. Geldim, gördüm ve Fairlie'yi yendim.

Blackwater Park'a (Mr. Fairlie'den aldığım davet mektubuyla birlikte) döndüğümde, doktorun Marian'ı budalaca yöntemlerle tedavi etmesinin son derece tehlikeli sonuçlara yol açtığını gördüm. Yüksek ateş tifüse çevirmişti. Leydi Glyde, benim döndüğüm gün, kız kardeşinin başında durmak için odasına zorla girmeye çalıştı. Birbirimizi sevmezdik; bu kadının beni casuslukla suçlamış olması affedemeyeceğim bir hakaretti; bu kadın hem benim hem de Percival'ın yolunu tıkıyordu; fakat bütün bunlara rağmen, onun hastalığa yakalanma riskini almasına bilerek izin vermeyecek kadar yüce gönüllüydüm. Öte yandan, kendisini tehlikeye atmasına engel de olmadım. Eğer Leydi Glyde Marian'ın odasına girmeyi başarmış olsaydı, belki de benim acele etmeden, sabırla kurmaya çalıştığım o karmaşık tuzağa gerek kalmayacaktı. Fakat gel gör ki Mr. Dawson duruma müdahale etti ve kadını Marian'ın odasından uzak tuttu.

Londra'dan yeni bir doktor getirtilmesini daha önce ben kendim önermiştim. Tavsiyeme uymaya nihayet karar verdiler. Bu yeni doktor, gelir gelmez, benim teşhisimi doğruladı. Ciddi bir krizle karşı karşıyaydık. Neyse ki, hastalığın tifüse çevirmesinin beşinci gününde, cazibeli hastamızın durumu iyiye gitmeye başladı. Bu dönemde Blackwater Park'tan yalnızca bir kez ayrıldım: St. John's Wood'daki evimde son hazırlıkları yapmak, Mrs. Clements'ı gizlice soruşturup kadının başka bir yere taşınmamış olduğundan emin olmak ve Londra'ya döndüğümüzde yapacağımız bir iki ufak işi Madam Rubelle'in kocasıyla konuşmak için sabah treniyle Londra'ya gittim. Aynı gece döndüm. Bundan beş gün sonra, yeni doktor, çekici hastamız Marian'ın tehlikeyi tamamen atlatmış olduğunu ve artık sadece iyi bir bakıma ihtiyaç duyduğunu söyledi. Beklediğim an gelmişti. Marian'ın başında bir doktorun durması artık şart olmadığından, kafamda

tezgâhladığım oyunun ilk hamlesini Mr. Dawson'ı ezmeye çalışarak yaptım. Yapacaklarımıza tanık olmasınlar diye evden uzaklaştırmamız gereken pek çok kişiden biriydi o. Doktorla hararetli bir münakaşaya tutuşmamız (ve daha önceden tembihlediğim Percival'ın duruma müdahale etmeyi reddetmesi) amacıma ulaşmamı sağladı. Öfkem, dağın yamacından kopan çığ gibi karşı konulmaz bir kudretle tepesine indi o zavallı adamın ve onu bir anda evin dışına sürükledi.

Sıra, evde bize ayak bağı olacak hizmetçilerden kurtulmaktaydı. Ahlaki kaygılara kapılmaması için sürekli teşvik etmem gereken Percival'a yine ne yapması gerektiğini anlattım. Efendisinden, durduk yere, evdeki hizmetçilere yol vermesi gerektiğini duyan Mrs. Michelson çok şaşırdı. Evdeki bütün hizmetçileri, biri hariç, gönderdik; evin işlerini görsün diye bıraktığımız hizmetçi tam bir ahmak olduğundan bir şeyler fark edip işimizi zorlaştırmayacağına güvenebilirdik. Hizmetçileri gönderdikten sonra tek yapmamız gereken, Mrs. Michelson'dan kurtulmaktı; bu dost canlısı kadını, evin hanımına deniz kenarında bir pansiyon tutmakla görevlendirip o işi de kolaylıkla hallettik.

Evdeki koşullar artık tam da olması gerektiği gibiydi. Leydi Glyde sinirleri zayıfladığı için odasından çıkamıyordu; o ahmak hizmetçi de (adını unutuyorum kızın) geceleri hanımının başında beklediği için onun odasından ayrılmıyordu. Marian her ne kadar hızla iyileşse de hâlâ yatağa mahkûmdu ve onun bakımını üstlenen de Mrs. Rubelle'di. Bu saydığım kişiler dışında evde yalnızca karım, ben ve Percival vardık. Bütün koşulları lehimize işleyecek hale getirmiş olduğumuz için, kafamda tezgâhladığım oyunun ikinci hamlesini yaptım ve vakit kaybetmeden çözmemiz gereken diğer soruna el attım.

Bu ikinci hamlenin amacı, Leydi Glyde'ın aklını çelip onun Blackwater Park'tan yanında kız kardeşi olmadan ayrılmasını sağlamaktı. Marian'ın Cumberland'a önden

gitmiş olduğuna ikna edemediğimiz sürece, onu kendi isteğiyle evden uzaklaştırmamızın hiçbir yolu yoktu. Onun böyle düşünmesini sağlamak için çekici hastamız Marian'ı malikânenin kullanılmayan yatak odalarından birine sakladık. Gecenin kör karanlığında, Madam Fosco, Madam Rubelle ve ben bu işi hallettik (soğukkanlılığını muhafaza edeceğine güvenemediğimizden Percival'ı çağırmadık). Son derece görülmeye değer, gizemli ve dramatik bir manzaraydı. O sabah Marian'ın yatağı yapılırken, benim talimatımla, karyolasıyla yatağının arasına karyoladan ayrı taşınabilecek ve Marian'ın ağırlığını çekecek kadar sağlam bir tahta parçası yerleştirildi. Bize düşen tek iş, o parçayı başından ve ucundan dikkatlice tutup kaldırmak ve hastamızı istediğimiz yere, onu rahatsız etmeden ya da yatağını bozmadan, taşımak oldu. Bu defa kimya bilgimi kullanmadım çünkü gerek olmadı. Bizim çekici hastamız Marian, nekahet döneminde olduğu için derin bir uykudaydı. Yatağını taşımaya başlamadan önce şamdanları yerleştirdik, kapıları açtık. Muazzam bir kuvvete sahip olduğum için ben baş taraftan tuttum, karım ve Madam Rubelle de ayak tarafından. Bu paha biçilemeyecek kadar kıymetli yükten payıma düşen kısmı sevgi dolu bir erkek, özenli bir baba gibi taşıdım. Bu çağda yok mu bir Rembrandt, gece yarısı düzenlediğimiz bu geçit törenini tasvir edecek?* Resim sanatına yazık oldu! Tablolara layık bu törene yazık oldu! Nerede bu çağın Rembrandt'ı?

Ertesi sabah karım ve ben Londra'ya doğru yola çıktık ve Marian'ı evin kullanılmayan orta kanadında, Leydi Glyde'dan ayrı bir halde, nezaket gösterip hastasıyla birlikte iki üç gün hapis hayatı yaşamaya razı olan Madam Rubelle'in gözetiminde bıraktık. Ayrılmadan önce, Percival'a, Mr. Fairlie'nin yeğeni için yazdığı (ve Cumberland'a gelirken bir gece halasında kalmasını istediğini belirttiği) davet mek-

* Kont Fosco Hollandalı ressam Rembrandt van Rijn'in 1642 yılında tamamladığı "Gece Devriyesi" tablosuna gönderme yapmaktadır. (ç.n.)

tubunu verdim ve benden haber alınca bu mektubu Leydi Glyde'a göstermesini tembihledim. Percival'dan Anne Catherick'in daha önce kapatılmış olduğu tımarhanenin adresini aldım ve ondan, tımarhane sahibine hitaben, kaçak hastanın yakalandığını ve tıbbi bakım görmesi için yine oraya getirileceğini haber veren bir mektup yazmasını istedim. Bu mektubu da yanıma aldım.

Sabahki ilk trenle gideceğimiz Londra'da, hizmetçilere bizi mütevazı evimizde karşılamak üzere gerekli hazırlıkları yapmaları talimatını şehre son gidişimde vermiştim. Akıllı davranıp bu önlemi almış olduğum için, oyunumdaki üçüncü hamleyi –Anne Catherick'i ele geçirme hamlesini– aynı gün yapmaya imkânımız oldu.

Şimdi anlatacağım kısımda tarihlere dikkat etmenizi istiyorum. Bu iki özellik birbirine zıt olsa da ben, hem duygularına kulak vermeyi hem de hesap kitap yapmayı bilen bir adamım. Bütün tarihleri tek tek yazacağım bu sayfalara.

Çarşamba günü, 1850 yılının Temmuz ayının 24'ünde, ilk önce Mrs. Clements'ı aradan çıkarması için karımı arabayla onun evine gönderdim. Leydi Glyde'ın Londra'da olduğunu ve kendisiyle görüşmek istediğini belirten bir mesajın kadına iletilmesi amacımıza ulaşmamıza yetti. Mrs. Clements bu arabayla evinden uzaklaştırıldı; karım (dükkândan bir şeyler alma bahanesiyle) onu atlatıp beklenen ziyaretçiyi karşılamak üzere St. John's Wood'daki evimize döndüğünde o hâlâ arabadaydı. Evdeki hizmetçilere, beklenen konuğun "Leydi Glyde" adında biri olduğunun söylendiğini ilave etmeye tabii ki pek lüzum yok.

Bu esnada ben de başka bir arabayla Mrs. Clements'ın evine gitmiş ve Anne Catherick'e, Leydi Glyde'ın Mrs. Clements'tan bütün günü kendisiyle geçirmesini istediğini, daha önce Hampshire'da Sör Percival'ın elinden kurtulmasını sağlamış olan iyi kalpli beyefendinin onu dışarıdaki arabada beklediğini ve Leydi Glyde'la Mrs. Clements'ın

yanına götüreceğini yazan bir not iletmiştim. "İyi kalpli beyefendi" bu notu sokaktaki çocuklardan biriyle gönderdi ve notun işe yarayıp yaramayacağını bir iki bina ileride bekledi. Anne sokağa çıkıp kapıyı kapadığında bu muhteşem adam arabayı çoktan evin önüne getirmiş, kapısı açık bir halde beklemeye başlamıştı; kızı içeri çekti ve hemen arabayla oradan uzaklaştı.

(Burada araya girip belirtmeme müsaade edin. Ne kadar ilginç bir hikâye bu, değil mi?)

Forest Road'daki eve giderken yol arkadaşım hiç korkmadı. Eğer istersem babacan tavırlar sergileyebilirim, hiç kimse benim elime su dökemez bu konuda; o gün de son derece babacan davrandım. Anne Catherick'in güvenini fazlasıyla hak ettim! Ona iyi gelen ilacı ben hazırlamış, Sör Percival'a karşı onu ben uyarmıştım. Belki bu yaptıklarıma fazla güvendim; belki zekâ geriliğinden mustarip insanların basit içgüdülerle hareket etmeye ne kadar meyilli olduğunu hesap edemedim; kesin olan şu ki, evime girdiğinde yaşayacağı hayal kırıklığına onu yeterince hazırlamayı ihmal ettim. Onu küçük salona aldığımda, içeride hiç tanımadığı Madam Fosco dışında kimse olmadığını görünce son derece büyük bir endişeye kapıldı; halbuki kendini tehlikede hissetmesini gerektiren hiçbir şey yoktu; görmedikleri ama kokusunu aldıkları hayvanlardan korkan köpeklere döndü bir anda; aniden, sebepsiz yere paniğe sürüklendi. Duruma müdahale etmeye çalıştım ama nafile. Korkusunu yatıştırabilirdim belki Anne Catherick'in, fakat ona hangi sakinleştiriciyi verirsem vereyim, uzun zamandır çektiği kalp rahatsızlığını geçiremezdim. Anne'in kasılmaya başladığını gördüm ve tarifsiz bir korkuya kapıldım; şok geçiriyordu, zaten kalp hastasıydı, her an gözlerimizin önünde ölüp gidebilirdi.

En yakın doktor eve getirtildi ve ona, "Leydi Glyde'ın" acil tıbbi müdahaleye ihtiyaç duyduğu söylendi. Doktorun becerikli bir adam olduğunu görmek beni son derece rahat-

lattı. Doktora ziyaretçimden bahsederken onun zekâ geriliğinden mustarip olduğunu, sanrılara kapıldığını söyledim ve hastanın başında yalnızca karımın durmasını sağladım. Öte yandan, bu bahtsız kadın o kadar hastaydı ki birine bir şey söyler mi diye endişe etmeye hiç gerek yoktu. Artık beni bunaltan sadece, gerçek Leydi Glyde Londra'ya gelmeden sahte Leydi Glyde'ın ölmesi korkusuydu.

O sabah Madam Rubelle'e bir pusula göndermiş ve ona Cuma akşamı, ayın 26'sında, benimle kocasının evinde buluşmasını söylemiştim. Percival'a da bir pusula yazmış ve ona, amcasının davet mektubunu karısına göstermesini, Marian'ın Cumberland'a önden gitmiş olduğunu söylemesini ve karısını, yine ayın 26'sında, öğlen treniyle Londra'ya göndermesini hatırlatmıştım. Biraz düşününce, Anne Catherick'in sağlığının hiç yerinde olmaması nedeniyle olayları hızlandırma ve Leydi Glyde'ı ilk başta tasarladığımdan daha erken bir tarihte evime getirtme ihtiyacı hissetmiştim. İçinde bulunduğum durum korkunç belirsizliklere gebeydi, şimdi nasıl bir yön çizmeliydim? İşleri şansa bırakmaktan ve doktora güvenmekten başka hiçbir şey yapamazdım. İçimde fırtınalar kopuyordu ama etrafımdaki insanlar "Leydi Glyde" için üzüldüğümü zannetsinler diye hep ondan bahsediyordum. Tam güneş tutulmasında ortalık nasıl kararırsa Fosco da, o unutulmayacak günde, öyle karardı.

Anne Catherick kötü bir gece geçirdi, uyandığında bitkin bir haldeydi, fakat gün içinde şaşılacak bir şekilde toparladı kendini. Kolay kolay bozulmayan moralim onun iyileşmesiyle yine düzeldi. Percival'ın ve Madam Rubelle'in cevabı ertesi günün, yani ayın 26'sının sabahına kadar elime geçmeyecekti. Başlarına bir kaza gelmediği sürece talimatlarıma uyacaklarını bildiğimden, Leydi Glyde'ı istasyondan alacak arabayı ayarlamak için arabacıya gittim ve ayın 26'sında, saat öğleden sonra ikide, arabayı benim evimde hazır bulundurmalarını istedim. Talebimin kayıt defterine işlendiği-

ni gördükten sonra, Mösyö Rubelle'le işlerimizi halletmek üzere oradan ayrıldım. Leydi Glyde'ı tımarhaneye yatırırken göstereceğimiz, akıl sağlığının bozuk olduğunu ispatlayacak raporları hazırlamaları için iki beyefendiyle anlaştım ve onlara hizmetlerinin karşılığı olan ödemeyi yaptım. Birini ben şahsen tanıyordum; diğerini de Mösyö Rubelle tanıyordu. İkisi de kafaları vicdanlarından çok çalışan adamlardı. İkisi de geçici işlerde üç kuruş paraya eziyet çekiyor; ikisi de BANA inanıyordu.

Bu işlerimi halledip eve döndüğümde saat öğleden sonra beş olmuştu. Eve geldiğimde Anne Catherick ölmüştü. Ayın 25'inde ölmüştü Anne Catherick ve Leydi Glyde Londra'ya 26'sına kadar gelmeyecekti!

Serseme dönmüştüm. Düşünebiliyor musunuz? Fosco serseme dönmüştü!

Bıraktığımız izleri temizleyerek geri dönmek için çok geçti. Doktor işgüzarlık yapmış ve beni zahmetten kurtarmak için Anne Catherick'in ölümünü, öldüğü günde, kendi el yazısıyla doldurduğu ölüm belgesiyle Nüfus Müdürlüğü'ne, ben eve dönmeden önce, bildirmişti. O ana kadar kale gibi sağlam olduğunu zannettiğim muhteşem planımın artık zayıf bir yeri vardı; ne yaparsam yapayım, o ölümün ayın 25'inde meydana geldiği gerçeğini değiştiremezdim. Hiç ağlayıp sızlanmadan bundan sonra ne yapacağımı düşünmeye başladım. Percival'ın çıkarları da benim çıkarlarım da hâlâ tehlikede olduğundan bu oyunu sonuna kadar oynamaktan başka yapacak bir şey yoktu. O erişilmez soğukkanlılığıma sığındım ve oynamaya devam ettim.

Percival'ın, karısının öğlen treniyle Londra'ya geleceğini haber verdiği mektubu 26'sı sabahı elime ulaştı. Madam Rubelle de mektubunda o akşam Londra'da olacağını yazmıştı. Saat üçte istasyonda olacak gerçek Leydi Glyde'ı karşılamak üzere arabaya atladım ve sahte Leydi Glyde'ı evde ölü yatar halde bıraktım. Anne Catherick'in evime gelirken

giydiği bütün kıyafetleri yanıma aldım ve arabanın koltuğunun altına sakladım; ölü kadının, yaşayan kadının bedeninde canlanmasına yardım etmek bu kıyafetlerin kaderinde vardı. Şu işe bakın! İngiltere'de yıldızı yeni parlayan roman yazarlarına bu konuyu bir düşünmelerini öneririm. Fransız oyun yazarları da sakız gibi çiğnedikleri konuları bırakıp bu yepyeni konuya el atabilirler.

Leydi Glyde istasyondaydı. Büyük bir kalabalık vardı, etrafa büyük bir kargaşa hâkimdi ve (her an Leydi Glyde'ın bir dostuna rastlama ihtimalimiz olduğundan) valizlerini aldırmanın uzun sürmesi hoşuma gitmedi. Araba hareket eder etmez kız kardeşinden bahsetmemi rica etti Leydi Glyde. Gerginliğini hemen üzerinden atmasını sağlayacak havadisler uydurdum ve içinin rahat olmasını, az sonra varacağımız evimde kız kardeşini göreceğini söyledim. Evim, yalnızca bu seferlik, Leicester Square mahallesindeydi ve o evde aslında, bizi holde karşılayan Mösyö Rubelle oturuyordu.

Ziyaretçimi üst kata çıkardım, arka odalardan birine götürdüm; iki doktor beyefendi hastayı muayene etmek ve hastanın akıl sağlığına ilişkin düzenleyecekleri raporları bana vermek için alt katta bekliyordu. Leydi Glyde'ı kız kardeşinin nerede olduğuna dair sorularına tatminkâr yanıtlar vermek suretiyle sakinleştirdikten sonra, dostlarımı ayrı ayrı yanına çıkarıp onunla tanıştırdım. Formalite icabı yapmaları gereken işleri çabucak, akıllıca ve ellerini vicdanlarına koyarak tamamladılar. Onlar çıkar çıkmaz ben odaya girdim ve hiç vakit kaybetmeden "Miss Halcombe'un" sağlık durumundan endişeyle bahsederek olayları hızlandırdım.

Bundan sonrasında, tam tahmin etmiş olduğum sonuçları aldım. Leydi Glyde korktu ve bayılacak gibi oldu. İkinci ve son kez bilimi yardımıma çağırdım. Bir bardak ilaçlı su ile bir şişe ilaçlı amonyum karbonat, Leydi Glyde'ın daha fazla üzülmesini ve paniğe kapılmasını engelledi. Bu ilaçlardan akşam boyunca birkaç defa daha vermek suretiyle Leydi Glyde'ın

o gece güzelce dinlenmesini sağladım. Madam Rubelle tam zamanında eve geldi ve Leydi Glyde'ın soyunup giyinmesine yardım etti. Hanımefendinin kendi kıyafetleri o gece çıkartıldı, ertesi sabah da Anne Catherick'in kıyafetleri giydirildi; iyi yürekli Rubelle'in anaç ve işini bilen elleri sayesinde hanımefendinin mahremiyetine en ufak bir leke sürülmedi. Gün boyunca, hastamızın bilincini yarı kapalı tutacak müdahalelerde bulundum; doktor dostlarım da maharetli elleriyle, tımarhane için gerekli raporu beklediğimden daha kısa sürede hazırladı. O akşam (27'si akşamı) Madam Rubelle ve ben, yeniden canlandırdığımız "Anne Catherick'i" tımarhaneye götürdük. Onun geri dönmesi tımarhanede büyük bir şaşkınlıkla karşılandı ancak doktor raporları, Percival'ın mektubu, iki kadının dış görünüşündeki benzerlik, kıyafetler ve hastanın o anki ruh halinin hiç yerinde olmaması sayesinde kimse durumdan şüphelenmedi. Sahte "Leydi Glyde'ın" cenaze töreninin hazırlıklarını yapan Madam Fosco'ya yardımcı olmak için vakit kaybetmeden eve döndüm; gerçek "Leydi Glyde'ın" kıyafetleri ve valizleri nasıl olsa elimin altındaydı. Bunlar daha sonra, cenaze töreninde tabutu taşıyacak araçla birlikte Cumberland'a gönderildi. Cenaze törenine ben katıldım ve tuttuğum yasın ağırlığını gösterecek matem kıyafetlerimi giyip kendime yakışanı yaptım.

Bu fevkalade olaylara dair benim anlatacağım ve bir o kadar fevkalade koşullarda yazdığım hikâye burada sona eriyor. Teşebbüs ettiğim işi müthiş bir başarıyla taçlandırdığım ve bunun sonucunda yüklü bir servet elde ettiğim bilindiği gibi, Limmeridge Malikânesi'yle yazışırken aldığım ufak tefek önlemler de biliniyor. Kalbimin o tek zayıf noktası keşfedilmemiş olsaydı, planımdaki o tek zayıf noktanın da asla bulunamamış olacağını ısrarla belirtmeliyim; buna bütün varlığımla inanıyorum. Marian kız kardeşini tımarhaneden kaçırdıktan sonra beni olaylara müdahale edip kendimi kurtarmaktan alıkoyan tek şey, ona duyduğum hayranlıktı;

planımı bu hayranlığım mahvetti. Tehlikeyi göze aldım ve Leydi Glyde'ın kimliğinin tamamen yok edilmiş olmasına güvendim. Marian ya da Mr. Hartright onun kim olduğunu ispat etmeye kalkacak olsalardı, herkesin gözünde aşağılık bir sahtekârlık tezgâhlamış insanlara dönüşeceklerdi; söylediklerinden kuşku duyulacak ve itibarlarını yitireceklerdi; bu yüzden de benim ya da Percival'ın çıkarlarını tehlikeye atmaya güçleri yetmeyecekti. Önümdeki ihtimalleri bu kadar gözü kapalı hesaplamak, kendime çok güvendiğim için düştüğüm bir hataydı. Percival kendi inatçılığının ve kavgacılığının bedelini ödediğinde, ben Leydi Glyde'ın ikinci kez tımarhaneden kaçmasına izin vererek ve Mr. Hartright'a ikinci kez elimden kurtulma şansı tanıyarak bir hata daha yaptım. Kısacası, Fosco, böyle ciddi bir krizde kendisine ihanet etti. Berbat ve bana hiç yakışmayan bir hata! Neden böyle olduğunu merak ediyorsanız kalbime bakın; Fosco'nun hayatındaki ilk ve son zayıflığa, Marian Halcombe'a bakın!

Altmış yaşın olgunluğuyla yapıyorum bu benzersiz itirafı. Delikanlılar! Sizin beni anlayacağınızı biliyorum. Genç kızlar! Sizin de benim için ağlayacağınızı biliyorum.

Bir sözüm daha var, onu da söyledikten sonra (gözlerini bile kırpmadan beni takip eden) okuru özgür bırakacağım.

Önsezilerim bana, bu hikâyede anlatılmayanları merak eden insanlar tarafından sorulması kaçınılmaz üç soru olduğunu söylüyor.

İlk soru şu: Madam Fosco'nun, benim en cüretkâr arzularımın gerçekleşmesine, en karışık ve katmanlı planlarımın hayata geçirilmesine kendisini sarsılmaz bir bağlılıkla adamasının altında yatan sebep nedir? Bu sorunun cevabını vermek için kendi kişiliğimi işaret etmem ve karşılığında, benim ayarımda bir adamın arkasında, kendini onun hayatının sunağında feda etmiş bir kadın olmadığı dünya tarihinde nerede görülmüştür diye sormam yeterli olur. Fakat bu satırları İngiltere'de yazdığımı aklımdan çıkarmıyorum, İngiltere'de

evlenmiş olduğumu unutmuyorum ve soruyorum: Bu ülkede evlilik, kadına, kocasının benimsediği ilkelere dair kendi görüşlerini belirtme hakkını tanır mı? Tanımaz! Kocasını kayıtsız şartsız sevmesini, onun şerefini korumasını ve ona itaat etmesini söyler kadına sadece. Karımın yapmış olduğu tam olarak budur. Beni yücelten, bir eş olarak üzerine düşenleri kusursuz bir biçimde yerine getirmiş olduğunu gururla söylediğim karımın ahlakıdır. İftira atmayı kesin! Ey İngiliz kadınları, Madam Fosco'ya anlayış gösterin!

İkinci soru şu: Anne Catherick o gün ölmemiş olsaydı ben ne yapacaktım? Böyle bir durumda, yorgun düştüğünü gördüğüm doğa kanunlarına, Anne'in ebedi huzura kavuşması için yardım etmem gerekecekti. Hayat denen bu zindanın kapılarını açacak ve (hem ruhen hem bedenen tamiri imkânsız hasarlar görmüş) bu tutsağa özgürlüğünü verip onu mutlu edecektim.

Üçüncü soru da şu: Bütün olaylar soğukkanlılıkla değerlendirildiğinde, benim büyük bir kabahat işlemiş olduğum düşünülebilir mi? Altını çizerek söylüyorum, hayır! Gereksiz yere suç işleyip insanların nefretini üzerime çekmemek için elimden geleni yapmadım mı? Engin kimya bilgimi kullanıp Leydi Glyde'ın hayatını elinden alabilirdim. Bunun yerine, muazzam bir özveride bulunarak kendi yaratıcılığım, kendi insanlığım, kendi tedbirliliğim bana neyi dayatıyorsa onu yaptım ve onun kimliğini elinden almakla yetindim. Beni, neler yapmış olabileceğimle yargılayın. Gerçekten yaptıklarım, yapabileceklerimle kıyaslandığında, beni ne kadar masum, ne kadar da erdemli gösteriyor!

Bu anlatacaklarımın fevkalade bir itirafname olacağını size en başında söylemiştim. Benim beklentilerimi bütünüyle karşıladı yazdıklarım. Bu coşkulu satırlar size kalsın; sonsuza dek ayrılacağım ülkeye bıraktığım son miras budur. Yaşananların şanına, yazarının şanına bu yakışır.

FOSCO

Walter Hartright Hikâyeyi Toparlıyor

I

Kont'un yazdıklarının son sayfasını da okuyup bitirdiğimde, Forest Road, 5 Numara'da beklemeye söz verdiğim yarım saat dolmuştu. Mösyö Rubelle saatine baktı ve başını hafifçe eğip gidebileceğimi işaret etti. Hemen ayağa kalktım ve temsilciyi boş evde tek başına bırakıp dışarı çıktım. Onu bir daha görmedim; ondan ya da karısından bir daha haber almadım. Alçaklığın, düzenbazlığın hüküm sürdüğü karanlık ara sokaklardan sürüne sürüne gelip çıkmışlardı karşımıza; hayatımızdan gizlice çıkıp kaybolmaları da yine aynı sokaklara sürüne sürüne dönmeleriyle oldu.

Forest Road, 5 Numara'dan ayrıldıktan on beş dakika sonra tekrar evdeydim.

Ne var ki evde çok oturmadım; çaresizlikten kalkıştığım işin nasıl sonuçlanmış olduğunu ve bizi muhtemelen neyin beklediğini Laura ve Marian'a birkaç kelimeyle anlatmakla yetindim. O gün daha sonra uzun uzun konuşacağımızı söyleyip ayrıntılara girmedim ve telaşla St. John's Wood'a, Kont Fosco'nun Laura'yı istasyonda karşıladığı arabayı kiraladığı kişiyi görmeye gittim.

Elimdeki adres beni kiralık atların ve arabaların tutulduğu, Forest Road'a çeyrek mil kadar mesafede bir ahıra götürdü. Ahırın sahibinin kibar ve saygıdeğer biri olduğunu adamla konuşunca anladım. Ondan defterlerine bakmasını ve belirli bir tarihteki kayıtları incelemesini rica ettim ve önemli bir aile meselesini halletmek için böyle bir ricada bulunmak zorunda kaldığımı açıkladım; adam hiç itiraz etmeden talebimi yerine getireceğini söyledi. Defter getirildi ve aradığım kaydı orada, "26 Temmuz 1850" günü için ayrılmış sayfada gördüm:

"Forest Road, 5 Numara'daki Kont Fosco'ya bir araba. Saat ikide. (John Owen)."

Kayıtta yazan "John Owen" ismini sorunca, o gün arabayı kullanan sürücü olduğunu öğrendim. O sırada ahırda çalışıyormuş adam, ben rica edince yanımıza çağırdılar.

"Geçen temmuz ayında, Forest Road, 5 Numara'da oturan bir beyefendiyi Waterloo Bridge Tren İstasyonu'na götürdüğünü hatırlıyor musun?" diye sordum.

"Şey, efendim," dedi adam, "tam olarak hatırladığımı söyleyemem."

"Beyefendinin kendisini hatırlıyor olabilir misin? Yabancı birini, uzun boylu ve dikkat çekecek ölçüde şişman bir beyefendiyi arabayla bir yere götürmüş müydün hiç?" Bunu duyar duymaz adamın yüzü parladı.

"O adamı hatırlıyorum efendim! Gördüğüm en şişman beyefendiydi kendisi, taşıdığım en ağır yolcuydu da aynı zamanda. Evet, evet, şimdi aklıma geldi efendim! Dediğiniz istasyona gittik *gerçekten*, beyefendiyi *aldığım* yer de Forest Road'du. Papağan ya da ona benzer bir kuş vardı yanında, arabanın içinde acı acı çığlık atıp duruyordu. Beyefendi son derece telaşlı bir halde bir hanımefendinin eşyasını arıyordu istasyonda; gözümü dört açıp kadının valizlerini buldum diye de bana yüklü bir bahşiş verdi."

Valizleri bulmak! Aklıma hemen, Londra'ya vardığında eşyalarının Kont Fosco'yla birlikte istasyona gelen biri tarafından alınıp arabaya yüklendiğini Laura'nın kendisinden duymuş olduğum geldi. O adam buydu.

"Hanımefendiyi gördün mü?" diye sordum. "Nasıl biriydi bu kadın? Genç miydi, yaşlı mıydı?"

"Şey, efendim, istasyon çok kalabalıktı, herkes telaş içinde birbirini ittiriyordu, hanımefendi nasıl biriydi, pek göremedim. Aklıma hiçbir şey gelmiyor onunla ilgili, sadece ismini hatırlıyorum."

"Kadının adını hatırlıyor musun?"

"Evet, efendim. Lady Glyde'dı adı."

"Kadının nasıl biri olduğunu unuttun da adını mı hatırlıyorsun?"

Adam gülümsedi, biraz utangaç bir tavırla ayakları üzerinde hafifçe sallandı.

"Yani, efendim, doğruyu söylemek gerekirse," dedi, "o sıralarda daha yeni evliydim, karımın soyadı da, benimkini almadan önce, hanımefendininkiyle aynıydı; onun da kızlık soyadı Glyde'dı, efendim. Hanımefendi kendisi söyledi bana ismini. 'Adınız valizlerinizde yazıyor mu?' diye sormuştum. O da 'Evet,' demişti, 'üzerlerinde ismim yazıyor: Lady Glyde.' 'Şu işe bak!' demiştim kendi kendime, 'soyluların ismini aklımda tutamıyorum ama *bu* ismi hiç unutmam, eski bir dostumu görmüş gibi oldum.' Bunlar ne zaman oldu diye sorarsanız bir şey diyemem, efendim, üzerinden bir yıl geçmiş olabilir de olmayabilir de. Fakat o beyefendinin şişman olduğuna ve hanımefendinin isminin bu olduğuna yemin edebilirim."

Olayın tarihini o adamın hatırlamasına hiç gerek yoktu; patronunun kayıt defterinde kesin olarak yazıyordu o tarih. Gerçekliğinden şüphe edilemeyecek bu kanıt sayesinde elime kimsenin karşı koyamayacağı bir silah geçmişti ve bütün komployu çökertmek için tetiğe basmam yeterliydi. Bir an bile tereddüt etmeden ahırın sahibini kenara çektim ve ona kayıt defterinde yazanların, sürücüsünün ifadesinin aslında neden önemli olduğunu anlattım. Sürücüsünün hizmetlerinden geçici bir süre faydalanamayacağını ama bu zararını tazmin edeceğimi söyleyince anlaşmamız zor olmadı; kayıt defterinde beni ilgilendiren sayfanın bir kopyasını çıkarttım ve ahır sahibine imzalatıp aslı gibi olduğunu tasdik ettirdim. John Owen'ın önümüzdeki üç gün boyunca ya da gerekirse daha uzun bir süre benden haber beklemesi ve çağırdığımda gelmesi hususunda ahırın sahibiyle anlaştıktan sonra oradan ayrıldım.

Nüfus Müdürlüğü'nde düzenlettiğim ölüm belgesinin kopyası ile Sör Percival'ın Kont'a yazdığı 26 Temmuz tarihli mektup not defterimde emniyetteydi; ahırdaki defterden bir suret çıkarmış da olduğuma göre, ihtiyaç duyduğum bütün belgeler artık elimdeydi.

Elimde bu yazılı deliller ve aklımda sürücünün az önce söyledikleriyle adımlarımı, araştırmalarım başladıktan sonra ilk defa, Mr. Kyrle'ün bürosuna çevirdim. Ona yaptığım bu ikinci ziyaretin amaçlarından biri, tabii ki, o güne kadar neler yapmış olduğumu anlatmaktı. Diğeri, karımı ertesi sabah Limmeridge Malikânesi'ne götürmeye, herkesin gözü önünde ve Leydi Glyde sıfatıyla amcasının evine kabul edilmesini sağlamaya kararlı olduğumu ona önceden haber vermekti. Bu şartlar altında, üstelik Mr. Gilmore da İngiltere'de değilken, ailenin çıkarlarını ilgilendiren bu meselede ailenin avukatı olarak hazır bulunmakla yükümlü olup olmadığının takdirini ona bıraktım.

Yaptığım araştırmaları Mr. Kyrle'e başından sonuna anlatınca adamın ne kadar şaşırdığından ya da yaptıklarımı nasıl karşıladığından hiç bahsetmeyeceğim. Mr. Kyrle'ün hikâyemi dinler dinlemez bizimle Cumberland'a gelmeye karar verdiğini söylemem yeterli olur.

Ertesi sabah ilk trenle yola çıktık. Laura, Marian, Mr. Kyrle ve ben bir kompartımanda, John Owen ile Mr. Kyrle'ün bürosundan bir kâtip diğer kompartımandaydı. Limmeridge İstasyonu'na varınca ilk önce Todd Çiftliği'ne gittik. Laura'nın, Mr. Fairlie'nin yeğeni olduğu herkes tarafından kabul edilmeden amcasının evine girmemesinde kesinlikle kararlıydım. Marian'dan Mrs. Todd'la konuşmasını ve yerimizi ayarlamasını rica ettim; tabii önce, Cumberland'a ne maksatla geldiğimizi duyan o iyi kalpli kadının şaşkınlığının geçmesini beklemek gerekti. Ben de Mr. Todd'la konuştum ve John Owen'ın çiftlikteki işçilerin yanında rahatlıkla kalabileceğini öğrendim. Bu hazırlıkları yaptıktan sonra Mr. Kyrle'le birlikte Limmeridge Malikânesi'ne doğru yola çıktık.

Mr. Fairlie'yle yaptığımız görüşmeyi uzun uzun anlatacak değilim çünkü o görüşmeyi hatırladıkça nasıl bir an önce bitsin diye sabırsızlandığım, o adamdan nasıl nefret ettiğim aklıma geliyor ve midem bulanıyor. O adamı haklı olduğuma ikna ettiğim kayıtlara geçsin, benim için yeter. Mr. Fairlie bizi her zamanki davranışlarıyla başından savmaya çalıştı. Bizimle konuşurken ilk başta o terbiyeli ama küstah üslubunu elden bırakmadı ama biz bunu görmezden geldik. Derken, bu komplonun açığa çıkmasının onu çok sarsmış olduğunu söyleyip bizi bu konuyu daha sonra görüşmeye ikna etmeye çalıştı ama biz hiç oralı olmadık. Huysuz bir çocuk gibi son ana kadar ağladı, sızladı. "Bana yeğenimin öldüğünü söylemişlerdi, hayatta olduğunu ben nasıl bilebilirdim ki? Sevgili Laura'yı memnuniyetle eve kabul ederim, yeter ki bana kendimi toplamam için zaman verin. Mezara girmeye acele ediyormuş gibi bir halim mi var? Hayır. O zaman bu telaş niye?" Her fırsatta bu yakınmaları tekrarladı Mr. Fairlie; fakat ben bu yakınmaların her birini, onu birinden birini seçmekten başka çaresinin kalmadığı iki seçenek arasında sıkıştırmak suretiyle elinden çekip alınca artık pes etti. Ya benim koşullarımı kabul edip yeğenine hakkını burada teslim edecekti ya da yeğeninin yaşadığının ispatlanması için açacağımız davada tanıklık etmek üzere mahkemeye gelecekti. Mr. Kyrle'den yardım isteyecek gibi oldu Mr. Fairlie ama o da hiç lafı dolandırmadan bu seçimi hemen burada yapmak zorunda olduğunu söyledi. Tam da kendine yakışan şekilde, kendisini bu sıkıntılı durumdan en çabuk kurtaracak alternatifi seçen Mr. Fairlie bir anda canlandı ve daha fazla hırpalanmayı kaldıracak gücünün kalmadığını ve ne istiyorsak, nasıl istiyorsak yapabileceğimizi söyledi.

Mr. Kyrle ve ben hemen alt kata indik ve sahte cenaze törenine katılmış kiracıların hepsini, Mr. Fairlie adına, ertesi gün Limmeridge Malikânesi'ne çağıracak bir mektup yazmaya karar verdik. Mezar taşındaki yazının kazınması için Car-

lisle'daki bir mermerciye de mektup yazdık ve ondan, yine ertesi gün için, Limmeridge kilise mezarlığına birini göndermesini istedik. Mr. Kyrle'ün o geceyi malikânede geçirmesini daha önceden kararlaştırmış olduğumuz için Mr. Fairlie'ye bu mektupları okuma ve imzalatma işini o üstlendi.

O gün kalan vaktimi çiftlik evinde geçirdim ve komployu sade bir dille yazıya döktüm, altına da Laura'nın öldüğü iddiasını çürüten gerçekleri ekledim. Ertesi gün malikânede toplanacak kiracılara okuyacağım bu yazıyı Mr. Kyrle'e teslim ettim. Kanıtları, komplodan bahsettikten sonra, orada bulunanlara ne şekilde göstereceğimizi de konuştuk. Bu meseleleri hallettikten sonra, Mr. Kyrle, konuyu Laura'nın servetine getirmek istedi. O konuları hiç bilmediğimden, bilmek de istemediğimden, (Laura'nın sahte ölümünün ardından Madam Fosco'ya intikal etmiş olan ancak aslında karım hayatta olduğu sürece nemasından onun faydalanması gereken) parayla ne yapılacağı kararını karıma bırakmıştım. Mr. Kyrle'ün bu kararımı onaylayacağından şüpheliydim, çünkü o hiçbir iş ortada kalsın istemiyordu. Bu konuları tartışmayı hiç istemediğimi belirttim ve beni mazur görmesini rica ettim. Ona açık yüreklilikle söyleyebileceğim tek şey bu paranın geçmişte yaşanmış, kendi aramızda hiç konuşmadığımız ve başkalarıyla konuşmaktan da gayriihtiyari imtina ettiğimiz kederleri, dertleri bize hatırlattığıydı.

Gün bitmeden yapmam gereken son iş mezarlığa uğramak ve mezardaki sahte yazı silinmeden önce "Mezar Taşının Üzerinde Yazanların" bir kopyasını çıkarmaktı.

Beklenen gün geldi; Laura bir kez daha Limmeridge Malikânesi'nin o aşina olduğumuz kahvaltı odasına girdi. Bir yanında Marian, diğer yanında ben vardık; onu odaya getirdiğimizde herkes ayağa kalktı. Laura'yı görenlerin nasıl bir şok yaşadığını fark edebiliyor, merakla birbirlerine dönüp bir şeyler söylediklerini duyabiliyorduk. Mr. Fairlie bizi bekliyordu (çünkü ben onun hazır bulunmasını ısrarla

şart koşmuştum), Mr. Kyrle onun yanında duruyordu. Mr. Fairlie'nin uşağı bir elinde koku şişesi, diğerinde de kolonyaya batırılmış beyaz bir mendille adamın arkasında yerini aldı.

Toplantıyı açarken Mr. Fairlie'ye döndüm ve herkesin duyabileceği şekilde, orada onun adına bulunup bulunmadığımı, birazdan yapacağım açıklamaları onaylayıp onaylamadığını söylemesini istedim. Mr. Fairlie kollarını iki yana uzattı, birine Mr. Kyrle'ün, diğerine de uşağının girmesiyle ayağa kalkabildi ve sonra da şunları söyledi: "Mr. Hartright'ı size takdim etmeme izin verin. Ben her zamankinden çok daha hastayım, o da benim adıma konuşarak bana çok büyük bir iyilik yapıyor. Bahsedeceği konu son derece utanç verici. Lütfen onu dinleyin, gürültü de yapmayın!" Bu sözlerin ardından tekrar yavaşça koltuğuna bıraktı kendini ve kokulu mendiline sığındı.

Mümkün olduğu kadar az ve öz ifadeler kullanarak yaptığım açılış konuşmasını, komplonun ifşa edilmesi takip etti. Orada neden bulunduğumu (dinleyicilere) açıkladım: Birincisi, o toplantıda yanımda oturan kadının müteveffa Mr. Philip Fairlie'nin kızı ve benim karım olduğunu ilan etmek; ikincisi, Limmeridge Kilise Mezarlığı'nda katıldıkları cenaze töreninde başka bir kadının defnedilmiş olduğunu somut kanıtlarla ispatlamak; üçüncüsü, bütün bunların nasıl gerçekleşmiş olduğunu sade bir dille anlatmak istediğimi söyledim. Sözü daha fazla uzatmadan, komplonun hikâyesini ana hatlarıyla, yalnızca para hırsıyla tasarlanıp uygulandığına değinerek, Sör Percival'ın sırrından bahsedip dinleyicilerin kafasını daha fazla karıştırmadan, önceki gün hazırladığım yazıdan okumaya başladım. Bu kısmı halledince, salondakilere, mezar taşına kazınan tarihi (25 Temmuz) hatırlattım ve ölüm belgesini göstererek bu tarihin doğru olduğunu teyit ettim. Daha sonra, Sör Percival'ın 25 Temmuz'da yazdığı ve karısının 26 Temmuz'da Hampshire'dan Londra'ya seyahat edeceğini bildirdiği mektubu onlara okudum. Bir sonraki

adımda, Leydi Glyde'ın bu yolculuğu kendisinin yapmış olduğunu onu istasyonda karşılayan arabanın sürücüsünün ifadesi doğrularken, belirtilen tarihte yapmış olduğunu da kiralık ahır sahibinden aldığım kayıt defteri ispatladı. Daha sonra Marian, tımarhaneye gidip Laura'yı orada bulmasının ve kız kardeşinin oradan kaçmasına yardım etmesinin hikâyesini ekledi. Marian'dan sonra sözü yine ben aldım ve Sör Percival'ın öldüğünü, benim de Laura'yla evlendiğimi söyleyerek toplantıyı kapadım.

Ben yerime oturunca Mr. Kyrle söz alıp ayağa kalktı ve ailenin avukatı olarak, benim ortaya sürdüğüm iddiaların hayatı boyunca duymuş olduğu en sağlam delillerle ispatlandığını söyledi. Mr. Kyrle bu sözleri söylerken ben kolumu Laura'nın beline doladım ve odadaki herkesin onu rahatça görebilmesi için ayağa kaldırdım. Dinleyicilere doğru bir iki adım yaklaştım, elimle Laura'yı işaret ettim ve, "Hepiniz aynı fikirde misiniz?" diye sordum.

Bu soru salondakileri son derece heyecanlandırdı. Limmeridge mülkünün en eski kiracılarından biri, en arka sıraların birinde oturduğu yerden fırladı ve herkesi bir anda ayaklandırdı. Pencere içlerinden birine çıkmış, ağır kamçısını başının üstünde sallayan, insanları coşturan o adam, dürüstlük abidesi esmer yüzü ve kır saçlarıyla bugün bile gözümün önüne geliyor. "İşte Leydi Glyde sağ salim karşımızda, Tanrı onu korusun! Susmayın çocuklar! Herkes söylesin!" Onun çağrısına karşılık olarak hiç durmadan yinelenen bağırtılar hayatımda duyduğum en tatlı müzikti benim için. Köydeki işçilerle okuldaki çocuklar bahçede toplanmıştı; içeridekilerin keyifli tezahüratına onlar da karşılık verdi. Çiftçilerin eşleri Laura'nın etrafını sardı; onu ilk tebrik eden olmak, kendi gözlerinden sular seller gibi yaşlar boşanırken, ona metanetli olmasını, ağlamamasını söylemek için birbirleriyle yarışıyorlardı. O kadar şaşkına döndü ki Laura, onu oradan alıp kapıya kadar götürmeye mecbur kaldım. Kapıda onu

Marian'a teslim ettim; o ana kadar bizi hiç hayal kırıklığına uğratmamış olan Marian, o cesareti ve soğukkanlılığıyla şimdi de umutlarımızı boşa çıkarmadı. Laura ve Marian'ı gönderdikten (ve herkese hem Laura adına hem de kendi adıma teşekkür ettikten) sonra, orada bulunanlara benimle birlikte mezarlığa gelmelerini, o sahte yazının mezar taşından silindiğini kendi gözleriyle görmelerini söyledim.

Hepsi birden evden çıktı, mezarlığa kadar yürüdü ve mezarın başına toplanmış kalabalık köylü grubuna katıldı; mezarcının gönderdiği adam da bizi orada bekliyordu. Herkesin nefesini tuttuğu o anda çeliğin mermere indirdiği o ilk sert darbenin sesi kulaklarda çınladı. Kimseden çıt çıkmıyor, kimse yerinden kıpırdamıyor, herkes mezar taşındaki yazının gözlerden kaybolmasını bekliyordu: "Laura'nın (Leydi Glyde) Aziz Hatırasına." Sonra, o komplonun son izlerinin mezar taşından değil Laura'nın hayatından silindiğini hissedip rahatlamış gibi derin bir oh çekti kalabalık ve yavaşça dağıldı. Mezar taşındaki bütün yazıların silinmesi epey zaman aldı. Bu iş bitince, mezar taşına yalnızca tek bir satır kazındı: "Anne Catherick, 25 Temmuz, 1850."

Akşam çok geç olmadan Limmeridge Malikânesi'ne döndüm ve Mr. Kyrle'le vedalaştım. O, kâtibi ve arabanın sürücüsü John Owen, geceki trenle Londra'ya döndü. Mr. Fairlie'nin küstah mesajı onlar ayrılırken bana ulaştırıldı; ben salonda kiracılara seslendiğimde kopan ilk tezahüratla bütün dengesi sarsıldığından adamı dışarı taşımışlardı. Bize ulaştırılan mesaj, "Mr. Fairlie'nin en içten tebrikleriyle," diye başlıyor ve bize, "malikâneye uğramayı düşünüp düşünmediğimizi," soruyordu. O kapıdan içeri yalnızca tek bir amaç için girmiş olduğumuzu, o amaca ulaştığımızı, kendi evim dışında hiçbir eve uğramayı düşünmediğimi ve Mr. Fairlie'nin bizi bir daha görür müyüm ya da bizden bir daha haber alır mıyım diye en ufak bir endişe duymasına gerek olmadığını yazarak hemen o notun cevabını gönder-

dim. Çiftlik evinde bizi bekleyen dostlarımızın yanına döndük ve o geceyi dinlenerek geçirdik; ertesi sabah bütün köy halkı, civardaki bütün çiftçiler coşkun bir sevinçle, iyi dileklerini esirgemeden bizi istasyona kadar uğurladı ve biz de Londra'ya döndük.

Cumberland tepeleri uzaklarda kaybolurken, artık geçmişte bıraktığımızı, üstesinden geldiğimizi bildiğimiz bu uzun mücadeleye başladığımızda şartların nasıl da aleyhimize olduğunu düşündüm. Şimdi geriye dönüp bakınca, başarımızı, dolaylı yoldan da olsa, hiçbir yerden, hiçbir kimseden yardım alacak kadar paramız olmadığı için beni kendi başımın çaresine bakmaya zorlayan o yoksulluğumuza borçlu olduğumuzu görmek tuhaf geliyordu. Avukat tutacak, bu işi mahkemeye götürecek, dava açacak kadar zengin olsaydık bile nasıl bir sonuç elde edecektik? Kazanma ihtimalimiz yok denecek kadar az olacaktı (Mr. Kyrle bunu kendisi söylemişti bize); kesinlikle kaybedeceğimizi anlamak için de olayların nasıl geliştiğine bakmak yeterliydi. Yasalar çerçevesinde hareket etseydim Mrs. Catherick'le asla görüşemeyecektim. Yasalar çerçevesinde kalsaydım Kont'u bu komployu itiraf etmeye zorlamak için Pesca'yı kullanamayacaktım.

II

Başından itibaren anlattığım bu hikâyeyi tamamına erdirmek için olaylar zincirine eklemem gereken iki halka daha kaldı.

Geçmişin eziyetle dolu uzun günlerinin ardından kavuştuğumuz özgürlüğümüzü daha hâlâ garipsediğimiz günlerde, bana ıstampacılıktaki ilk işimi vermiş olan dostum beni yanına çağırdı ve benim rahat bir hayat yaşamamı ne kadar önemsediğini bir kez daha gösterdi. Patronları ondan Paris'e gitmesini ve özelliklerini çok merak ettikleri yeni bir

baskı tekniğini onlar adına incelemesini istemiş. İşlerinin yoğunluğu nedeniyle onun bu işi yapmaya vakti yokmuş ve o da büyük bir incelik gösterip bu görevin bana verilmesini önermiş. Bu teklifi minnettarlıkla kabul etmekte bir an bile tereddüt edemezdim, çünkü eğer başarılı olursam, ki öyle olmasını umuyordum, şimdi yalnızca ara sıra iş yapıp parasını aldığım resimli mecmuanın daimi kadrosuna geçecektim.

Paris'te yapmam beklenen ne varsa dostumdan öğrendim ve ertesi günkü yolculuk için valizimi hazırladım. Laura'yı bir kez daha (eskiye göre çok farklı koşullarda olsa da) kız kardeşine emanet ederken, şimdiye kadar hem benim hem de karımın aklından defalarca geçmiş ciddi bir kaygı bir kez daha yüreğimi yokladı; Marian bundan sonra ne yapacaktı? O yüce gönüllü kadına bencilce davranmaya, bütün hayatını bize adamasını ondan istemeye hakkımız var mıydı? Kendimizden vazgeçip yalnızca *onu* düşünmek bizim vazifemiz, ona duyduğumuz minnettarlığı ifade etmemizin en iyi yolu değil miydi? Yola çıkmadan önce kısa bir süreliğine yalnız kaldığımızda ona bunları anlatmaya çalıştım. Marian elimi tuttu ve daha cümlemi tamamlayamadan beni susturdu:

"Üçümüz birlikte ne acılara katlandık," dedi, "artık o ebedi yolculuktan başka hiçbir şey ayıramaz bizi. Walter, benim kalbim Laura'yla, seninle atıyor, mutluluğu sizin yanınızda buluyorum ben. Şöminenin yanında çocuk sesleri duyana kadar bekle biraz daha. Ben onlara *kendi* dillerinde benim adıma konuşmayı öğreteceğim ve onlar, daha ilk dersin ardından, babalarına ve annelerine, 'Biz teyzemizden vazgeçmeyiz!' diyecekler."

Paris seyahatine tek başına çıkmadım. Pesca son dakikada bana eşlik etmeye karar verdi. Opera binasındaki o geceden sonra her zamanki neşesine kavuşamamış olduğundan, moralini bu bir haftalık tatilde düzeltmeye çalışmaya kararlıydı.

Paris'e vardığımızın dördüncü gününde ben görevimi tamamladım ve raporumu hazırladım. Beşinci gün, şehrin gezilip görülecek yerlerini Pesca'yla birlikte dolaşacaktık.

Otel çok dolu olduğundan bize ayrı katlarda odalar verebilmişlerdi. Benim odam ikinci katta, Pesca'nınki de benimkinin hemen üstünde, üçüncü kattaydı. Beşinci günün sabahı, Pesca'nın dışarı çıkmaya hazır olup olmadığına bakmak için yukarı çıktım. Tam üçüncü katın sahanlığına varmak üzereydim ki Pesca'nın kapısının içeriden açılmış olduğunu gördüm; uzun, ince, titrek bir el kapıyı yarı açık tutuyordu (bunun dostumun eli olmadığı kesindi). Yine o sırada, Pesca'nın konuştuğunu duydum; heyecanla, alçak bir sesle ve kendi dilinde bir şeyler anlatmaya çalışıyordu: "O ismi hatırlıyorum ama adamı tanımıyorum. Opera binasında sen de gördün; adam o kadar değişmiş ki tanıyamadım. Raporumu göndereceğim, daha fazlasını beklemeyin." "Daha fazlasını beklemiyorum zaten," diye karşılık verdi ikinci bir ses. Kapı tamamen açıldı ve yanağında yara izi olan kumral adam, bir hafta önce Kont Fosco'nun arabasını takip ettiğini gördüğüm o adam, dışarı çıktı. Ben kenara çekilip geçmesine müsaade ederken adam hafifçe başını eğip bana selam verdi; yüzü, insanı korkutacak kadar beyazdı; merdivenlerden inerken tırabzanlara sıkı sıkı tutundu.

Kapıyı itekleyip Pesca'nın odasına girdim. Kanepenin bir köşesine, çok tuhaf bir şekilde büzüşmüştü Pesca. Yanına yaklaştığımda neredeyse benden bile çekiniyordu.

"Seni rahatsız mı ettim?" diye sordum. "Yanında bir arkadaşın olduğunu bilmiyordum, ancak dışarı çıktığında gördüm adamı."

"Arkadaşım değil," dedi Pesca, heyecanı yatışmamıştı. "Onu ilk defa bugün gördüm, bir daha da görmem."

"Haberler kötü mü yoksa?"

"Kötü değil, Walter, felaket! Londra'ya dönelim. Burada kalmak istemiyorum. Hiç gelmemeliydik buraya. Gençlik

hatalarım," dedi ve yüzünü duvara döndü, "bu yaşımda yakama yapıştı. Ben onları unutmaya çalıştıkça onlar kendilerini *bana* hatırlatıyor!"

"Korkarım en erken öğleden sonra dönebiliriz," dedim Pesca'ya. "Dönüş saatimize kadar sen de benimle gezmek ister misin?"

"Hayır dostum, ben burada bekleyeceğim. Fakat hemen bugün geri dönelim, yalvarırım geri dönelim."

Paris'i o gün öğleden sonra terk edeceğine emin olabileceğini söyleyip Pesca'nın yanından ayrıldım. Bir önceki akşam, Victor Hugo'nun muhteşem aşk hikâyesini kendimize rehber edinip birlikte Notre Dame Katedrali'ne çıkmayı kararlaştırmıştık. Fransa'nın başkentinde görmeyi daha çok istediğim hiçbir yer yoktu ve ben de kiliseye doğru tek başıma yola çıktım.

Notre Dame Katedrali'ne doğru nehir tarafından ilerlediğim için Paris'in o korkunç ölüler evinin –Paris Morgu'nun– yanından geçtim. Morgun kapısına yığılmış büyük bir kalabalık, nefes alıp verdikçe inip kalkan bir göğüs kafesi gibi, uğultular içinde kapıya bir abanıyor bir geri çekiliyordu. Belli ki içeride insanların merakını cezbeden, dehşete aç insanların iştahını kabartan bir şey vardı. Kalabalığın en dışındaki iki erkekle bir kadının konuştukları kulağıma çalınmamış olsaydı yürüyüp kiliseye devam edecektim. Morgdan yeni çıkmış bu üçlü, içerideki manzarayı komşularına tarif ediyordu; olağanüstü iri cüsseli bir adamın cesediymiş gördükleri, sol kolunda da tuhaf bir damga varmış.

Bu sözler kulağıma çalınır çalınmaz kiliseye yürümeyi bıraktım ve içeri girmek isteyen kalabalıktaki yerimi aldım. Oteldeki odasının aralık kapısından Pesca'nın sesini duyduğumda, o yabancının yüzünü otelin merdivenlerinde yanımdan geçerken gördüğümde gerçeklerle yüzleşeceğimizi az çok tahmin etmiştim. Şimdiyse gerçek bütün çıplaklığıyla karşımdaydı; az önce tesadüfen kulağıma çalınan sözlerle ken-

dini göstermişti. Kaderinden kaçamayan o adamdan intikam almak isteyen yalnızca ben değildim; onu opera binasından evine, evinden de Paris'teki sığınağına kadar takip etmiş biri daha vardı. O adamın Azrail'inden intikam almak isteyen başka biri olmuş ve cezasını, hayatına son vererek kesmişti. Opera binasında yanımızda duran ve kendisi de Kont Fosco'yu arayan yabancının duyabileceği bir şekilde Pesca'ya onu işaret ettiğim an, onun ölüm fermanını imzalamış olduğum andı. Tam karşısına dikilmişken gitmesine izin vermek zorunda kalışımı hatırladım; o an kendimle nasıl mücadele ettiğimi hatırladım ve hatırladıkça tüylerim ürperdi.

Yavaş yavaş, milim milim ilerleyerek kalabalıkla birlikte morgun içine girdim, ölüleri yaşayanlardan ayıran o büyük cam bölmeye adım adım yaklaştım; ön sıranın bir arkasına kadar geldim, cesedi görebildiğim yerde durdum.

İşte orada yatıyordu Kont; saygısız bir Fransız güruhun merakını gidersin diye kimsesiz, kimliksiz bir halde sergiye çıkarmışlardı onu. Alçakça amaçlar uğruna heba edilmiş yeteneklerle, merhametsizce işlenen suçlarla geçen o uzun hayatın korkunç sonu karşımdaydı! Ölümün o yüce sükûnetiyle karşımızda yatan o geniş, sert, yekpare surat ve kafa öyle görkemli bir şekilde sergiliyordu ki kendini, etrafımda fısıldaşan Fransız kadınlar hayranlıkla ellerini ona doğru uzatıp kulak tırmalayıcı bir koro halinde, "Ah, ne yakışıklı adam!" diye çığlık atıyorlardı. Kontun ölümüne, tam kalbinin üzerine saplanan bir bıçak ya da hançer darbesi sebep olmuştu. Sol kolu dışında cesedin hiçbir yerinde darp izi yoktu; orada, tam da Pesca'nın kolundaki damgayı gördüğüm yerde, Kardeşliğin işaretini bütünüyle okunmaz hale getiren, T harfi şeklinde açılmış iki derin kesik vardı. Cesedin üzerinde, duvarda asılı duran kıyafetler, Kont'un da tehlikenin farkına varmış olduğunu gösteriyordu; bunlar, bir Fransız zanaatkârın kılığına bürünmek için giyindiği kıyafetlerdi. Birkaç saniye daha, daha fazla değil, cam panonun

ardındakileri görmeye zorladım kendimi. Bunları daha uzun yazamam, çünkü daha fazla bir şey görmedim.

Bu konuyu tamamen kapatmadan önce, Kont'un ölümüyle bağlantılı olduğunu bildiğim ve doğruluğunu (bir kısmını Pesca'ya, bir kısmını da başka kaynaklara sorarak) sonradan teyit ettiğim üç beş bilgiyi daha burada aktarmakta fayda görüyorum.

Kont'un cesedi Seine Nehri'nden çıkarıldığında üzerinde biraz önce bahsettiğim kıyafet varmış; adını, unvanını ya da adresini gösteren hiçbir şey bulamamışlar. Katilin parmak izini tespit edemedikleri gibi onu kimin, nerede, neden öldürdüğünü de hiçbir zaman aydınlığa kavuşturamamışlar. Bu cinayetin gizlilik içinde işlenmiş olmasından ben kendimce sonuçlar çıkarttım; merak eden de kendince sonuçlar çıkartır. Yüzünde yara izi olan yabancının Kardeşliğin bir üyesi olduğunu (ve Pesca ülkesinden ayrıldıktan sonra üyeliğe kabul edildiğini) kulağınıza fısıldadığımda; cesedin sol koluna açılmış, T harfini anımsatan iki kesiğin İtalyanca'da "hain" anlamına gelen *"Traditore"* kelimesini simgelediğini; Kardeşliğe ihanet edenlerin cemiyetin adaletiyle yüzleşmiş olduklarını göstermek için bu şekilde damgalandıklarını da ilave edersem, Kont Fosco'nun ölümünün üzerindeki sır perdesini aralamak için bütün bildiklerimi paylaşmış olurum.

Cesedin kimliği, ben onu gördükten bir gün sonra karısına gönderilen bir isimsiz mektup neticesinde teşhis edilmiş. Madam Fosco tarafından Père Lachaise mezarlığına gömülmüş Kont. Mezarını çevreleyen süslü bronz parmaklıklara taze çiçeklerden yapılma çelenkleri kendi elleriyle bırakmaya bugün bile devam ediyor Kontes. Versailles'da, hiç kimseyle görüşmeden bir münzevi hayatı yaşıyor. Müteveffa kocasının biyografisini yayımlayalı çok olmadı. Bu kitap, ne kocasının gerçek ismine ne de geçmişindeki sırlara ışık tutuyor; neredeyse bütünüyle, Kont'un bir koca olarak taşıdığı erdemlere, nadir görülen kabiliyetlerinin övülmesine ve ona

bahşedilen nişanların sayılmasına ayrılmış. Kitap boyunca, Kont'un neden ve nasıl öldüğünden çok az bahsedilmiş ve son sayfada şu cümleyle özetlenmiş: "Uzun hayatı boyunca aristokrasinin haklarını, Aristokratik Düzenin kutsal ilkelerini savundu ve savunduğu değerler uğruna öldü."

III

Paris'ten döndükten sonraki yaz ve sonbahar aylarında, burada anlatmaya değer hiçbir değişiklik olmadı hayatımızda. O kadar sade ve sakin bir hayat sürüyorduk ki bütün ihtiyaçlarımızı artık düzenli olarak elde ettiğim gelirle karşılayabiliyorduk.

Yeni yılın şubat ayında ilk çocuğumuz, oğlumuz, doğdu. Oğlumuz için düzenlediğimiz küçük vaftiz törenine annem, kız kardeşim ve Mrs. Vesey konuk olarak katılırken, Mrs. Clements da karıma törende yardım etmek için geldi. Marian, oğlumuzun vaftiz annesi oldu; Pesca ve Mr. Gilmore da vaftiz babaları. (Mr. Gilmore İngiltere dışında olduğu için vekili katıldı törene). Mr. Gilmore'un, bir yıl sonra aramıza katıldığında, okuduğunuz sayfaların düzenlenmesine, benim ricam üzerine hikâyesini yazmak suretiyle, yardım ettiğinden de bahsedebilirim; ilk başlarda okuduğunuz o sayfalar, hikâyenin bölümleri olayların yaşandığı tarihlere göre sıralandığında ilk sıralara yükselirken benim elime geçme tarihine göre sıralandığında en alta iniyor.

Henüz anlatmadığımız tek olay, bizim küçük Walter altı aylıkken yaşandı.

Artık daimi kadrosunda yer aldığım mecmuada yayımlanacak bazı illüstrasyonlar için taslak çıkarmak üzere İrlanda'ya gönderilmiştim o dönemde. Yaklaşık on dört gündür İngiltere'den uzaktaydım ve sürekli dolaşmamı gerektiren ve mektup gönderebilecekleri sabit bir adresimin olmadı-

ğı son üç gün haricinde karımla ve Marian'la düzenli olarak yazıştım. Dönüş yolculuğum gece vaktine denk geldi ve sabah eve vardığımda beni kimsenin karşılamadığını görünce büyük bir şaşkınlığa kapıldım. Laura ve Marian, çocuğu da alıp benim dönüşümden bir gün önce evden ayrılmış.

Karımın yazdığı ve hizmetçinin bana verdiği notu okuyunca şaşkınlığım iyice arttı: Limmeridge Malikânesi'ne gitmişler; bu notta daha fazla açıklama yapılmasını Marian engellemiş; yalnızca eve döner dönmez onların peşinden gitmeliymişim; Cumberland'a varınca her şeyi anlayacakmışım; o zamana kadar en ufak bir endişe duymam bile yasakmış. Not bu kadardı. Sabahki treni yakalamak için hâlâ vaktim vardı. Aynı gün öğleden sonra Limmeridge Malikânesi'ne vardım.

Karım da Marian da üst kattaydı. Mr. Fairlie'nin resimleri üzerinde uğraşırken çalışma odası olarak kullanayım diye bir zamanlar bana tahsis edilmiş küçük odaya yerleştiklerini görünce şaşkınlığım bir kat daha arttı. Tam da benim çalışırken hep oturduğum sandalyede şimdi Marian oturuyordu; büyük bir gayretle diş halkasını kemiren oğlum onun kucağındaydı; Laura da o çok sık kullandığım ve çok iyi hatırladığım çizim masasının yanında duruyordu; eskiden onun için doldurmuş olduğum küçük resim albümü açık bir halde elinin altında duruyordu.

"Tanrı aşkına, siz ne demeye buraya geldiniz?" diye sordum. "Mr. Fairlie biliyor mu?.."

Marian soruyu tamamlamama izin vermedi, Mr. Fairlie'nin öldüğünü söyledi. Mr. Fairlie felç geçirmiş, bir daha da kendini toparlayamamış. Mr. Kyrle vermiş onlara ölüm haberini ve hemen Limmeridge'e gelmelerinin iyi olacağını söylemiş.

Malikânede çok büyük bir değişiklik yaşandığını sezinlemeye başladım. Ben ne olmuş olabileceğini düşünürken Laura söze girdi. Yüzümden hâlâ anlaşılan şaşkınlığın tadını çıkarmak için yanıma sokuldu.

"Walter, canım sevgilim," dedi, "buraya gelecek cesareti nereden bulduğumuzu gerçekten açıklamak zorunda mıyız? Bunu açıklamamın tek yolu, korkarım ki, kuralımızı çiğnemem ve geçmişten bahsetmem."

"Öyle bir şey yapmaya hiç mi hiç gerek yok," dedi Marian. "Gelecekten bahsederek de bir o kadar açık sözlü olabilir, üstelik çok daha ilginç konulardan konuşabiliriz." Ayağa kalktı; kollarının altından tuttuğu çocuk havayı tekmeliyor, çığlıklar atıyordu. "Bunun kim olduğunu biliyor musun?" diye sordu, göz pınarları dolmaya, gözleri mutluluktan ışıl ışıl parlamaya başlamıştı.

"*Benim* sersemliğimin bile bir sınırı vardır," diye karşılık verdim, "sanırım öz çocuğumu hâlâ tanıyabilecek kadar aklım başımda."

"Çocuk mu!" diye bağırdı, eski günlerdeki neşesine büsbütün kavuşmuştu. "Toprak sahibi seçkin bir ailenin ferdiyle ne kadar senli benli konuşuyorsun! Bu muhteşem bebeği sana gösterdiğimde kimin huzuruna çıkmış olduğunu biliyor musun? Belli ki bilmiyorsun! Müsaade et de bu iki seçkin insanı birbirine takdim edeyim: Mr. Walter Hartright, işte karşınızda *Limmeridge Mülkünün Vârisi*."

İşte bunları söyledi Marian. Benim yazdığım son sözler de bunlar oldu. Artık kalem elimden düşüyor. Çok uzun aylardır verdiğimiz çabanın mutlu yorgunluğu üzerimize çöktü. Marian bizim hayatımızın iyi kalpli meleğiydi; işte bu yüzden hikâyeyi bitirmeyi ona bıraktım.

Wilkie Collins (1824-1889): Gizem ve dedektif romanlarının öncüsü kabul edilen İngiliz romancı. Collins, birlikte de çalıştığı dostu Charles Dickens'ın gölgesinde kalmadan önce hatırı sayılır bir şöhrete kavuşmuştur. Yazarın ilk büyük eseri Beyazlı Kadın, *1859-1860 yılları arasında Dickens'ın çıkardığı* All the Year Round*'da tefrika edilmiş ve büyük bir beğeniyle karşılanmıştır.*

İki soylu hanımefendiye resim dersi vermek gibi son derece sıradan bir iş için evinden ayrılan Walter Hartright, yolda beyazlara bürünmüş bir kadınla karşılaşır ve kendini girift bir entrikalar dizisinin içinde bulur. Bu kadınla yolu, giderek karmaşıklaşan bir desenin çizgileri gibi tekrar tekrar kesişecektir. Kusursuz kurgusu ve unutulmaz karakterleriyle neredeyse yayımlandığı günden beri bir klasik sayılan bu sürükleyici öykü birçok defa tiyatro ve sinemaya da uyarlanmıştır.

İsmail Ferhat Çekem (1973): ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü'nü bitirdi. Üniversitede başladığı çeviri uğraşına iş hayatında aralıklarla devam etti. 2018 yılından bu yana tam zamanlı olarak politika, ekonomi, sosyal bilimler ve edebiyat alanlarında İngilizceden çeviri yapmaktadır. En büyük desteği eşi ve çeviri yaparken kucağından inmeyen kedisidir.

9 786254 294686